

ĢENERĀLIS M. PENIĶIS

Latvijas nacionālās armijas cīņas

1919. gada vasarā un rudenī

Pielikumā 14 šēmas

Rīgā, 1931

Armijas spiestuves izdevums

Handwritten text, possibly a title or header, in a cursive script.

Handwritten text, possibly a list or entries, in a cursive script.

89-4
L 412

Publ. Nož.

L
9

Ģen. M. Peniķis.

925542

Latvijas nacionālās armijas cīņas

1919. gada vasarā un rudenī.

Pielikumā 14 šēmas.

Rīgā, 1931.
Armijas spiestuves izdevums.

0306055025 ✓

~~243269~~

~~Sf 22.428~~ (⊙) FH283

(⊙)

Armijas spiestuve, Rīgā, Muižas ielā Nr. 1.

1 nodaļa.

Militārais un politiskais stāvoklis Latvijā 1919. gadā vasaras vidū.

Sk. 1. šemu.

Sabiedroto misiju priekšstāvju klātbūtnē naktī no 2. uz 3. jūliju Strazdu muižā (pie Juglas ezera) parakstīja pamieru no vienas puses igauņu armijas pilnvarotais, bet no otras puses vācu dzelzsdivīzijas un Baltijas landesvēra pilnvarotie. Pamiers stājās spēkā 3. jūlijā pulksten 12-tos un saskaņā ar pamiera noteikumiem, kā dzelzsdivīzijai, tā arī landesvēram vajadzēja atstāt Rīgu un viņas priekšpilsētas līdz 5. jūlijam pulksten 18-tiem. Dzelzsdivīzijai vajadzēja atiet aiz Olaines pozīcijām, landesvēram — uz Tukuma rajonu, bet igauņu armijas daļām nepāriet līniju, kādu tās ieņēma 3. jūlijā plkst. trijos rītā.

Jau naktī uz 3. jūliju, pirms pamiera parakstīšanas, ģen. Golcs, kurš tagad atkal uzņēmās vadību par visiem vācu landesvēra spēkiem, pavēlēja tiem atiet uz Daugavas kreiso krastu. Ģen. Golcs bijās, ka igauņu flotes artilērija ar savu uguni no Daugavgrīvas rajona var sabojāt Daugavas tiltus un tādā kārtā var apdraudēt dzelzsdivīzijas un landesvēra atiešanu uz Daugavas kreiso krastu.

Drusku jau agrāk Rīgu atstāja arī Niedra ar saviem ministriem, kuri pēc dažiem starpgadījumiem nokļuva Liepājā un no turienes drīz vien aizbrauca uz ārzemēm. Tāpat kopā ar Golca spēkiem no Rīgas izgāja arī firsta Līvena nodaļas viens neliels bataljons, kas līdz šim Rīgā bija izpildījis sardžu dienestu. Tas aizgāja uz Jelgavu, lai tur turpinātu savu formēšanos. Kā, zināms, Līvena nodaļa atsacījās ņemt dalību cīņās pret igauņu un mūsu Ziemeļlatvijas brigādes spēkiem Cēsu kaujās un tamdēļ to majors Fletchers aizsūtīja no Cēsu rajona atpakaļ uz Rīgu. Nodaļā tagad jau skaitījās 3 nelieli bataljoni, no kuriem vienu atstāja Rīgā, bet 2 b-nus, ar Sabiedroto priekšstāvju piekrišanu, aizsūtīja uz Liepāju

sardžu dienestam. Vācu spēki jau 22. jūnijā no turienes aizgāja uz Priekules rajonu, jo ģen. Golcs, ticēdams, ka Vācijas pilnvarotie nekādā ziņā neparakstīs Versaļas miera līgumu un tāpēc varēja atkal gaidīt kara darbības atjaunošanu starp Sabiedrotiem un Vāciju, neuzdrošinājās atstāt Liepājā savus nelielos spēkus, kad tur pat kara ostā atradās diezgan prāvi angļu jūras spēki.

Tūliņ pēc Strazdu muižas pamiera noslēgšanas, Sabiedroto pilnvarnieka Baltijas valstīs ģenerāļa Gofa (Gough) uzdevumā, angļu pulkvedis Talents paziņoja par to Rīgas iedzīvotājiem un arī paziņoja, ka Sabiedrotie atzinuši Ulmaņa valdību par Latvijas likumīgo valdību, bet lai nomierinātu uztrauktos prātus, tad ministru kabineta sastāvā izdarīt dažas pārmaiņas.

Pagaidām Rīgas civilgubernātorā pienākumus Sabiedroto pārstāvji uzdeva angļu pulkvedim Talentam, bet militārgubernātorā — amerikāņu pulkvedim Davlejam.

Rīgas apsardzību uzņēmās pulkvedis Balodis ar savas brigādes tām vienībām, kuŗas pašlaik atradās Rīgā.

6. jūlija pēcpusdienā Rīgā ienāca un tika svinīgi apsveikts Ziemeļlatvijas brigādes štābs, 2. Cēsu kājn. pulks, VI atsevišķais bataljons¹⁾ un 2 baterijas. Pirmais eskadrons, kuŗš jau maija pēdējās dienās bija atdalījies no plkv. Baloža brigādes un pievienojies Ziemeļlatvijas brigādei, Rīgā iejāja dienu iepriekš, t. i. 5. jūlijā.

8. jūlijā no Liepājas ar kuģi Saratovu Rīgā iebrauca Latvijas Pagaidu valdība un te to jūsmīgi sagaidīja.

Armijas reorganizācija. Tagad mūsu abas armijas grupas bija apvienojušās un tamdēļ bija vajadzīgs kopējs virspavēlnieks. Par tādu Pagaidu valdība 10. jūlijā iecēla ģen. Simonsonu un dažas dienas vēlāk pārveidotā ministru kabinetā viņam uzdeva izpildīt arī apsardzības ministra²⁾ amatu. Lielās un jau labi noorganizētās armijās, zināms, tas nebūtu pareizi, ka vienā personā apvieno armijas virspavēlnieka un apsardzības ministra amatus, bet pie mums Latvijā

¹⁾ VI atsevišķais b-ns kapt. Tille vadībā 2. jūlija rītā no Daugavgrīvas pievienojās Ziemeļlatvijas brigādes spēkiem.

²⁾ 1923. gadā apsardzības ministri pārdēvēja par kara ministri.

tanī laikā tas bija lietderīgi: armija tikko vēl organizējās, līdzekļi bija ļoti niecīgi un tāpēc bija vēlams, lai tas, kas pārziņa armijas budžetu, lai tas būtu arī armijas formētājs un vadītājs. Par virspavēlnieka štāba priekšnieku iecēla pulkv.-leitn. Ed. Kalniņu. Tā kā Latgales rietumu nomalē kaujas darbība ar Padomju Krievijas spēkiem vēl turpinājās, tad virspavēlnieks 12. jūlijā iecēla par Austrumu frontes pavēlnieku pulkvedi Balodi un viņa rīcībā atdeva visas tās karaspēka daļas, kuŗas tur patlaban atradās un kuŗas pienāks tur arī vēlāk.

Tanī pašā dienā par Rīgas garnizona priekšnieku iecēla pulkvedi Zemitānu.

Abām brigādēm un viņu aizmugures iestādēm, apvienojoties vienā Latvijas nacionālā armijā, tagad vajadzēja ievest arī vienādu organizāciju. Līdz šim Ziemeļlatvijas brigādes (pulkv. Zemitāna) organizācija krasī atšķīrās no Dienvidlatvijas brigādes (pulkv. Baloža) organizācijas: pirmā bija 3 kājn. pulki pa 2—3 bataljoniem katrā, bez tam vēl Ziemeļlatvijas partizāņu pulks (ap 290 cilv.) un 2 rezerves b-ni, kā arī 3 baterijas, 1 neliels eskadrons un 1 bruņotais vilciens.

Pulkveža Baloža brigāde sastāvēja galvenā kārtā no atsevišķiem bataljoniem. Pēc Rīgas ieņemšanas (22. maijā) pieņēma ļoti daudz brīvprātīgo, kā arī provincē izdarītās mobilizācijas deva tādu cilvēku skaitu, ka tagad jau, bez agrākiem veciem 3 atsevišķiem b-niem un Bauskas b-na, saformēja vēl IV, V un VI ats. bataljonus, bet vēl formējās VII (skolnieku), Piebalgas un Malienas b-ni. Bez tam brigādē vēl ietilpa I jātnieku divīzijs no 4 eskadroniem, inženieru-sapieŗu bataljons, artilērijas baterija (2 lielg.), aviācijas grupa ar 2 kaujas lidmašīnām un Rīgas jaunformējamie spēki (186 virsn. un 735 kar.). Pēdējie izpildīja rezerves b-na lomu. Katrā no minētām brigādēm tagad jau bija ap 10.000 cilvēku. Bez tam vēl rajonā uz ziemeļaustrumiem no Lubānas ezera formējās Latgales partizāņu pulks (pagaidām vēl tikai 4 rotu sastāvā), bet rajonā uz ziemeļiem no Subatas — Augškurzemes partizāņu pulks, kas pagaidām gan vēl tikai ap 200 cilv. stiprumā. Bez uzskaitītām ierindu daļām, kā visās jaunās armijās, tā tas bija arī mūsu armijā, bija lielāks skaits aizmugures dažādu iestāžu un komandantūras. Jūlija vidū visā mūsu armijā jau skaitījās:

	Virsn.	Instr.-kar.	Ložm.	Patšaut.	Lielg.
a) Austrumu frontē	413	9041	81	57	5
b) Rīgas rajonā	622	6773	26	30	8
c) Liepājas raj. un rez. b-nos	103	5706	—	—	—
d) etapos un komandantūrās	108	2662	—	—	—
Kopā	1246	24.182	107	87	13

Kā redzams, jau jūlija vidū mūsu armija pēc cilvēku skaita ir pietiekoši spēcīga, bet viņa vēl nebija pilnīgi noorganizēta, apmācīta un pietiekoši apbruņota. Lai ievestu armijā vienādu organizāciju, tad virspavēlnieks ar pavēli no 15. jūlija un dažiem vēlākiem rīkojumiem pavēlēja saformēt 3 divīzijas: Kurzemes, Vidzemes un Latgales. Katrā divīzijā pa 3 kājn. pulkiem, 1 artilērijas pulkam, 1 eskadronam un 1 inženieru rotai. Katrā kājnieku pulkā 3 b-ni, pa 4 rotām bataljonā, un bez tam vēl katrā kājn. pulkā 1 instruktoru, 1 ložmetēju un 1 velosipedistu rota. Pēdējā gan pat līdz kara beigām, ar maz izņēmumiem, palika bez velosipediem un tā tika izmantota kā kājnieku izlūki.

Patlaban no armijā 3 esošiem kājnieku pulkiem bija 3 b-nu sastāvā tikai 2. Cēsu pulks; 1. Valmieras pulks vēl turpināja Laudonā formēt savu III b-nu, kuru tas bija sācis formēt jau 20. jūnijā; 3. Jelgavas pulks (vēlāk 7. Siguldas p.) Liepājā bija tikai 2 b-nu sastāvā.

Vidzemes divīziju vajadzēja saformēt no Ziemeļlatvijas brigādes daļām, pārdēvējot 1. Valmieras pulku par 4. Valmieras pulku; 2. Cēsu pulku par 5. Cēsu pulku, pievienojot tam arī Ziemeļlatvijas nelielo partizāņu pulku, bet 6. Rīgas pulku saformēt no Ziemeļlatvijas brigādes rezerves b-na un Austrumu frontes rez. b-na.

Kurzemes divīziju pavēlēja saformēt no pulkveža Baloža brigādes daļām, pie kam 1. Liepājas pulkam, kā kadrus deva Neatkarības b-nu un Malienas (kapt. Ērgļa) b-nu, bet pulka III b-nu saformēja tikai rudenī. 2. Ventspils pulkam, kā kadrus, deva II Cēsu, IV (plkv.-ltņ. Skujiņa) un Piebalgas (virsl. Grosvalda) bataljonus. 3. Jelgavas pulku saformēja no III atsevišķā (Studentu) un Bauskas b-niem, kā arī no Augškurzemes nelielā partizāņu pulka.

Latgales divīziju pavēlēja saformēt no jau esošā Liepājā 3. Jelgavas pulka, kuŗu pārdēvēja par 7. Siguldas pulku; viņa III b-nu saformēja tikai novembrī-decembrī. Divīzijas pārējos 2 pulkus: 8. Daugavpils un 9. Rēzeknes, vajadzēja saformēt no karavīriem, kuŗus samobilizēja Rīgā un Rīgas apriņķī, un no ne visai lieliem kadriem. Priekš 8. Daugavpils pulka, kā kadrus, ņēma V atsevišķo (kpt. Sukura) un VI atsevišķo (kpt. Tilles) bataljonus.

Rēzeknes pulkam, kā kadrus, deva VII ats. (Skolnieku) b-nu un no Rīgas jaunformējamiem spēkiem 3 rotas, kā arī Saldus komandantūras rotu.

Divīziju eskadronus ņēma no I jātnieku divīziona, pie kam tā ložmetēju eskadrona ļaudis sadalīja starp 1. un 2. eskadronu, bet tā ložmetējus un zirgus atdeva 3. Jelgavas pulkam. Ziemeļlatvijas eskadronu (kpt. Jurka) sadalīja starp 2. un 3. eskadronu. Arī pulkv. Baloža brigādes inženieru-sapieŗu b-nu izformēja, dodot pa rotai katrai divīzijai. No 2 bruņotiem vilcieniem¹⁾ un 3 bruņotiem automobiļiem vēlāk saformēja Bruņoto divīzionu.

Kājnieku pulku reorganizāciju visumā jau nobeidza augusta vidū. Vienīgi artilērijas pulku formēšana novilcinājās galvenā kārtā aiz lielgabalu trūkuma.

Zemgales divīziju (10. Aizputes, 11. Dobeles un 12. Bauskas pulki) saformēja tikai 1919. gada beigās un 1920. gada sākumā Liepājā.

Mūsu armijas dislokācija 1919. gada jūlija vidū.

Sk. 1., 2., 3. un 4. šēmu.

Armijas reorganizācijas sākumā mūsu karaspēka daļas ieņēma tādu stāvokli: Austrumu frontes pašā labā spārnā atradās Augškurzemes partizāņu pulks Asares un Rubiņu muižas rajonā. Pulks vēl tikai formējās un viņa skaitījās ap 200 cilvēku. Pa labi tas atradās saskaros ar Lietuvas armijas pašu kreiso spārnū, Paņevežas atsevišķo b-nu, kas darbojās Subatas rajonā. Pa kreisi no Augškurzemes partizāņu pulka, arī Daugavas kreisā krastā, Zasas muižas rajonā, darbojās Valmieras pulka 6. rota, un tā paša pulka jātnieku un kājnieku iz-

¹⁾ II bruņoto vilcienu saformēja Valmieras pulks Krustpilī, bet I bruņoto vilcienu (bijušais lielnieku) atņēmām Virgoļičam Priedaines stacijā.

lūku komandas. Jūlija vidū te vēl ieradās no Daugavas labā krasta Valmieras pulka 3. rota, Ziemeļlatvijas partizāņu pulks, 1 jātnieku divizionā 1. eskadrons un 2 vadi no 4. eskadrona. Lai apvienotu mūsu spēku darbību Daugavas kreisā krastā, tad pulkvedis Balodis iecēla par Kurzemes kaujas rajona priekšnieku kapteini Hasmāni (4. eskadrona komandieri) un viņa iecirknis bija no Līvāniem līdz Lietuvas armijas kreisam spārnam.

Daugavas labā krastā 1. Valmieras pulks, 7 rotu sastāvā un pastiprināts vēl ar mūsu 1 bateriju (4 vieglie lielg. un 1 hau-bice) un 1 bruņ. vilcienu, ieņēma Trepes stacijas un Meža muižas rajonu. Pa kreisi no viņa II Cēsu atsevišķais b-ns ieņēma Govartines, Lostu un Turku sādžu rajonu. Vēl tālāk pa kreisi no Staldzeniekiem caur Putniņiem un Troškiem līdz Loški sādžai, Borchu stacijas (Atašiene) rajonā, atradās III atsevišķais (Studentu) b-ns. Tālāk uz ziemeļiem no Krustpils-Rēzeknes dzelzceļa, purvu-mežu rajonā, kādu 8 km fronti apsargāja Borchu stacijas komandanta kapteiņa Girdo 1 rota. Odzienā sāka pienākt no Vecpiebalgas kpt. Skujiņa IV ats. b-ns. Tālāk uz ziemeļaustrumiem, aiz lielā Teiču purva, atradās Neatkarības ats. b-ns, ieņemams Murmastienes un Barkavas muižu rajonu. Visi minētie 4 atsevišķie b-ni bija katrs 3 strēlnieku rotu, 1 ložm. rotas un nelielas sakaru komandas stiprumā (kopā ap 650—700 cilv.). Gar Lubānas ezera rietumu krastu, no kalna-Galiem līdz Klavāniem, fronti turēja kpt. Ērgļa Malienas b-ns, kurš pašlaik vēl bija tikai 2 nelielu rotu stiprumā.

Uz ziemeļaustrumiem no Lubānas ezera darbojās Latgales partizāņu pulks. Pašlaik tas bija paspējis saformēt jau 4 rotas un turēja garu fronti: 1. rota pie Augustavas, 2. rota Sudrabes (Suderba) rajonā, 3. rota uz Balvu-Vīlaku ceļa pie Silakroga (Borovka) un 4. rota Kupravas rajonā. Tālāk uz ziemeļiem atradās igauņu armijas daļas. Vecgulbenē darbojās Austrumu frontes nelielais rezerves b-ns, bet Valmieras rajonā atradās Ziemeļlatvijas brigādes rez. b-ns. Jaungulbenē apmācījās Valmieras pulka instruktoru rota (ap 160 cilv.). Virsl. Grosvalda b-ns turpināja savu formēšanos Vecpiebalgā, uz kuriem viņš pārgāja no Vējavas jūlija vidū.

Rīgas rajonā atradās 2. Cēsu pulks, 3 baterijas, V, VI un VII atsevišķie b-ni un Rīgas jaunformējamie spēki, in-

ženeru-sapiešu b-ns, aviācijas grupa (32 virsn. un 278 instr.-kareivji, bet tikai 2 kaujas lidmašīnas). Bez tam Rīgā bija jau pa daļai saformētas, pa daļai vēl formējās armijas centrālās pārvaldes un dažādas aizmugures iestādes.

Jelgavā arī formējās atsevišķā Jelgavas rota.

Bauskas rajonā atradās atsevišķais Bauskas b-ns (ap 775 vīru ar 6 ložm.), jau pietiekoši norūdīts maija mēneša kaujās ar lieliniekiem vācu kpt. Brandisa grupas sastāvā. Jātnieku divīziona vienības bija stipri izkaisītas: 1. un $\frac{1}{2}$ 4. (ložm.) eskadrona atradās Kurzemes kaujas rajonā, 2. eskadrons un 4. eskadrona 2 vadi — Daugavas labā krastā; 3. eskadrona 1 vads darbojās Austrumu frontes aizmugurē bandītu likvidēšanai, bet 3. eskadrona pārējie vadi turpināja organizēties Rīgas Jūrmalā.

Liepājā atradās 3. Jelgavas pulks (vēlākais 7. Siguldas pulks) 2 b-nu sastāvā. To saformēja jūnija beidzamās dienās Rūjienas rajonā no rezerves b-na karavīriem un 30. jūnijā viņš (22 virsn. un 1580 instr.-kar.) uz angļu karakuģiem no Tallinnas pārbrauca uz Liepāju. Tur jau atradās II šķiras zemesargu bataljons (2 rotas), kas sākumā bija domāts tikai sardžu dienestam, bet pamazām iztīrot to no veciem un nederīgiem kareivjiem, viņu vēlāk pārvērtā par labu kaujas vienību un tas rudenī noderēja kā kadrs 11. Dobeles pulka formēšanai. Liepājas kara ostā atradās arī stipra komandantūras rota un bez tam Liepājas rajona karaspēka priekšniekam bija padotas arī visas komandantūras, kuŗas atradās uz rietumiem no līnijas Saldus-Talsi.

Bez tam vēl, sākot ar 1919. gada 6. jūliju, kā mūsu armijas sastāvdaļa skaitījās arī landesvērs, kuŗu tagad pārdēvēja par Latvijas vācu zemessargiem. Pēdējo nosaukumu lietoja ļoti reti un arī turpmāk viņu sauca par landesvēru. Tukuma rajonā tas turpināja savu reorganizāciju.

Lai būtu garantija, ka landesvērs atkal izdevīgā brīdī nepārietu mūsu ienaidnieka pusē, tad par landesvēra komandieri iecēla angļu armijas pulkvedi Aleksanderu. Bet tā kā tas bez angļu valodas nevienu citu valodu neprata, tad landesvēra faktiskais vadītājs bija viņa palīgs, vietējais vācietis un bijušais krievu jūras kapteinis, barons Taube. Tas bija liels intrigants un kā arī Bermonts savā grāmatā «Im Kampfe gegen den Bolschewismus» raksta, tad baronam Taube

bija slepena vienošanās ar Bermontu. Vēlāk rudenī, kad landesvērs jau atradās lielinieku frontē Līvānu rajonā un sākās Bermonta uzbrukums Rīgai, tad barons Taube, redzēdams, ka viņam nav iespējams izpildīt slepeno solījumu, t. i. pievienot landesvēru Bermonta spēkiem, aizbēga uz Vāciju. Viņa vietā nāca landesvēra štāba priekšnieks barons Rādens (Jelgavas vācu rotas formētājs 1918. gada decembrī), labs kaŗavīrs, ar kuŗu viegli varēja saprasties mūsu armijas vadība. Landesvēra reorganizācija Tukuma rajonā vilkāms garumā, jo viņu vajadzēja iztīrīt no kaŗavīriem, kuŗi līdz 1919. gada 1. janvārim bija skaitījušies par Vācijas pavalstniekiem. Tagad, zināms, landesvēra sastāvs lielā mērā samazinājās, bet tomēr uz uzturu vēl palika ap 5000 cilvēku, lai gan kaujas vienību stiprums bija tikai ap 3700 cilvēku ar 11 lielgabaliem, 36 smagiem un 70 viegliem ložmetējiem un 3 mīnumetējiem. Tagad landesvēru pārformēja 3 nodaļās (Detachment): Trieciena (Stosstruppe), Barta un Hāna; bez tam landesvēram bija arī vēl dažas nelielas speciālas vienības. Katrā nodaļā kājnieku vienības bija apmēram mūsu atsevišķā b-na stiprumā un bez tam vēl 1 baterija un 2 nodaļās arī pa nelielam eskadronam. Stiprākā bija Trieciena nodaļa (ap 1000 cilv.).

Mūsu kaŗaspēka vadība. Pēc armijas reorganizācijas nobeigšanas mūsu augstākās un vidējās vadības sastāvs bija tāds:

Armijas virspavēlnieks ģen. Simonsons.

Armijas virspavēlnieka štāba priekšnieks pulkv.-leitn. Ed. Kalniņš.

Armijas virsp. štāba operatīvās daļas priekšnieks kapt. Hartmanis.

Armijas inspektors ģenerālis Misiņš.

Kurzemes divīzijas komandieris pulkv. Balodis.
Diviz. štāba pr-ks pulkv.-l. Laimiņš.

{	1. Liepājas kājn. pulka komandieris pulkv.-leitn. Gailītis.
	2. Ventspils k. p. k-ris p. l. Puriņš.
	3. Jelgavas k. p. k-ris kapt. Dombrovskis.
	Kurzemes artil. p. k-ris kapteinis Fogelmanis.

Vidzemes divīzijas pulkv. Zemitāns.	k-ris	4. Valmieras k. p. k-ris p.-l. Jansons. 5. Cēsu k. p. k-ris kapt. Pencis. 6. Rīgas k. p. k-ris p.-l. Šmidts.
Divīzijas štāba pr-ks Spandegs.	kapt.	
Latgales divīzijas pulkv.-l. Berķis.	k-ris	7. Siguldas k. p. k-ris p.-l. Dankers. 8. Daugavpils k. p. k-ris kapt. Tille. 9. Rēzeknes k. p. k-ris p.-l. Bolšteins.
Divīzijas štāba pr-ks Duņens.	kapt.	

Liepājas rajona kaŗaspēka priekšnieks (ar divīzijas k-ŗa tiesībām) pulkvedis Peniķis.

Štāba priekšnieks kapt. Olekšs.

Latvijas vācu zemessargu (landesvēra) komandieris angļu armijas pulkv. Aleksanders.

Viņa palīgs jūras kapteinis Taube.

Štāba priekšnieks majors Rādēns.

Armijas apgādības priekšnieks pulkv.-leitn. Stiebris.

Armijas saimniecības priekšnieks leitn. Ņevietis.

Artilērijas apgādības priekšnieks pulkv.-l. Ruškevičs.

Armijas sanitārais priekšnieks ārsts-pulkv. Sņiķers.

Armijas tehniskās daļas pr-ks kapt. Aparnieks.

Etapu priekšnieks pulkv.-leitn. Silēnieks.

Galvenā štāba priekšnieks (padots tieši apsardzības ministrim) pulkvedis Adienis.

II nodaļa.

Kaujas darbība Austrumu frontē 1919. g. vasarā un rudenī.

Sk. 1., 2., 3. un 4. šēmu.

Jūnija mēnesī. Maija beigās mūsu stratēģiskais stāvoklis lielā mērā uzlabojās: igauņu armijas kreisā spārna spēki 26. maijā ieņēma Pleskavu, tanī pašā dienā viņu 6. pulks ieņēma Valmieru un Veravas grupa sekmīgi lauzās Alūksnes virzienā. Tāpēc arī mūsu 1. Valmieras pulks, kuŗš līdz šim

sekmīgi bija 2 mēnešus aizstāvējis savas pozīcijas aiz Melnupes, Mences muižas rajonā, saņēma rīkojumu no igauņu 2. divīzijas vadības iesākt 27. maijā enerģisku uzbrukumu ar nolūku ieņemt Alūksni. Pulka rīcībā palika arī igauņu 5. baterija, pie kam valmieriešu labo flanku vajadzēja nodrošināt igauņu bruņotam vilcienam, bet kreiso — igauņu 2. jātnieku pulkam, kas arī virzās uz Alūksni caur Apukalnu.

Valmieras pulks 27. maijā iesāka savu uzvaras gājienu 2 kolonnās. Labā kolonna (I b-ns) bez kaujas ieņēma Jaunrozes muižu un tur palika uz naktsguļu, jo pa labi bruņotais vilciens, bojātā ceļa dēļ, palika stipri iepakāļ. Kreisā kolonna II b-ns satika nopietnu pretošanos, bet viņš to salauza un līdz vakaram izvirzījās uz vienas līnijas ar I b-nu.

28. maijā Valmieras pulka I b-ns, pastiprināts ar igauņu 5. bateriju, pēc nelielas kaujas ieņēma Apes miestu, bet II b-ns, ieņemdamas pa ceļam vairākas mājas, sasniedza vakarā Rīgas-Pleskavas šoseju.

29. maijā I b-ns, apiedams Alūksni pa labi, virzīdamies caur Rezakas muižu, līdz vakaram bez kaujām sasniedza Alūksnes-Zeltiņa ceļu, bet II b-ns bez sadursmēm sasniedza Alūksni, kur jau agrāk bija iegājušas igauņu dažas kaŗaspēka daļas. Pretinieks bija demorālizēts un lielā steigā atgāja. Tamdēļ mums vajadzēja izmantot izdevīgo stāvokli un nepieļaut pretiniekam atkal izdevīgā vietā apstāties un noorganizēt pretošanās fronti.

Nākošās divās dienās mūsu uzbrukuma gājiens turpinājās. Pa ceļam satika vienīgi nelielu pretošanos un jau 31. maijā Valmieras pulks, kopā ar igauņu 1. jātnieku pulku un dāņu brīvprātīgo rotu, bez kaujas ieņēma Vecgulbeni, kur saņēma 15 lokomotīves un 80 vagonus, no kuriem 2 vagoni ar municiju.

Šodien rīta agrumā Valmieras pulka 2. rota mežā uz dienvidiem no Sileniekiem, Pededzes kreisā krastā, uzbruka ieņaidnieka gājienu kolonnai, izklīdināja to un saņēma 3 lielgabalus, kurus aizveda uz Vecgulbeni. Minētais varoņu darbs pelna sevišķu ievērību tamdēļ, ka rota pieteicās brīvprātīgi izlūku gājienu 30. maija vakarā tad, kad pulks pēc liela pārgājienu taisījās uz naktsguļu. Rotai naktī nācās vēl noiet ap 30 km, pa ceļam pārvarēt dziļo Pededzes upi un tad jau gaišā dienā iesākt kauju ar daudz stiprāku pretinieku.

No Vecgulbenes 31. maija vakarā izgāja Valmieras pulka 3 virsnieki un 34 kareivji uz Lubānu. To sasniedza 1. jūnija rītā un pēc nelielas sadursmes tur sagūstīja 4. latviešu strēlnieku padomju pulka saimniecības daļu, kopā ar pulka naudas lādi un karogu.

1. jūlija vakarā, rajonā uz dienvidiem no Vecgulbenes, Valmieras pulka 1. rota sagūstīja krievu 94. pulka III b-nu (650 cilvēku un 7 ložm.), bet 5. rota — tā paša pulka II b-nu (750 cilvēku un 8 ložm.).

Nākošās dienās Valmieras pulks turpināja savu gājienu gar dzelzsceļu uz Krustpili. Pa labi no viņa uz Pļaviņām virzījās igauņu 2. jātnieku pulks, bet pa kreisi un priekšā — igauņu 1. jātnieku pulks un dāņu brīvprātīgo rota. Jau 5. jūnijā plkst. 13-tos Valmieras pulks, iedams caur Madonu, sasniedza Laudonu, kur jau rītā bija ieradies arī Ziemeļlatvijas partizāņu pulks kapt. Aparnieka vadībā, nākdams no Cēsīm, no kurienes tas izgāja 2. jūnija pēcpusdienā. Vēl šodien partizāņu pulks vēlu vakarā sasniedza Marijas muižu (11 km uz ziemeļrietumiem no Atašienes stacijas). Valmieras pulks tikai naktī ieradās Krustpilī, kur jau atradās igauņu 1. jātnieku pulks un dāņu rota. Tā kā nekas nebija zināms par stāvokli Daugavas kreisā krastā, tad Valmieras pulka 6. rotu aizsūtīja uz Jēkabpili.

Otrā dienā kapt. Aparnieka partizāņi izcīnīja niknu kauju ar pretinieka bruņoto vilcienu un tā desantu pie Atašienes stacijas. Mūsējie mēģināja saņemt vilcienu, sabojājot tā aizmugurē dzelzsceļu. Tomēr tas neizdevās, jo vilciena artilērija ar savu uguni piespieda partizāņus atstāt dzelzsceļu un izsēdinātais desants izlaboja ceļu, kas deva iespēju bruņotam vilcienam aizbraukt.

Jau 7. jūnijā mūsu partizāņi uzbruka Rudzātu muižai. Te sākumā viņi guva labus panākumus un pretinieks pānīkā aizbēga, pametot uz vietas dažus lielgabalus, ložmetējus un vežumus. Tomēr partizāņiem spēku bij par maz, lai varētu izmantot savu uzvaru. Kad pretinieks no Turku sādžu puses pārgāja pretuzbrukumā pret mūsējo labo flanku un aizmuguri, tad partizāņi pēc sīvas kaujas bija spiesti atiet uz Atašienes staciju, pametot uz vietas iegūtās trofejas un zaudējot 20 cilvēkus. Tomēr partizāņu gars vēl nebija salauzts un vēl tanī

pašā dienā viņi pavirzījās atkal stipri uz priekšu, ieņemdami Grugules, Turkus, Mežamuižu un Trepes staciju.

Kapt. Aparnieka partizāņu pulka stāvoklis bija lielā mērā apdraudēts, jo viņš ar saviem maziem spēkiem (kopā ar Ziemeļlatvijas huzāru eskadronu tikai ap 120 vīru) bija tālu izvirzījies priekšā Valmieras pulkam, kas vēl atradās Krustpilī. Līdz šim mums viss gāja labi, jo 10 dienu laikā Valmieras pulks bija nogājis tālu ceļu: no Melnupes, Igaunijā, līdz Krustpilij, saņemot daudz gūstekņu un trofeju. Bet tagad negaidot iestājās lūzums mūsu uzvaras gājienā, jo sākās Cēsu kaujas un tamdēļ igauņi sāka pārgrupēt savus spēkus, atvelkot vairāk uz ziemeļiem tās savas karaspēka daļas, kuŗas atradās Pļaviņu un Krustpils rajonos.

Zināms, tagad Valmieras un partizāņu pulks vairs nevarēja vieni ar saviem nelieliem spēkiem turpināt uzbrukumu Latgalē, bet vajadzēja apmierināties pagaidām ar Atašienes un Trepes staciju rajonu noturēšanu līdz palīgspēku pienākšanai. Mūsu spēkiem Krustpils rajonā draudēja briesmas arī no aizmugures puses, jo pēc ienākušām ziņām Jaunjelgavas rajonā bija parādījušās jau vācu dzelzsdivīzijas vienības un 13. jūnijā no Bauskas rajona ieradās Jēkabpili vācu kapt. Brandisa nodaļa, kuŗa gan jau 16. jūnijā aizgāja atpakaļ Bauskas virzienā. Tamdēļ arī saprotama Valmieras pulka komandiera atsacīšanās izvirzīt savu pulku līdz linijai: Līvāni-Turki-Loški-Lubānas ezers, kā to vēlējās kapteinis Aparnieks. Lai atvieglotu partizāņu pulka stāvokli, tad Valmieras pulka I bataljons izvirzījās uz Atašienes (Borchu) stacijas rajonu, ieņemot pozīcijas uz sādžu līniju: Staldzenieki-Troški-Kristopurvi, bet ar II bataljona 2 rotām ieņēma pozīcijas Naretas labā krastā no Ķīkaukām caur Rēķiem līdz Mežamuižai. Bataljona 6. rota atradās Daugavas kreisā krastā, bet 8. rotas pusrota — uz bruņotā vilciena un pusrota — Pļaviņās. Tomēr arī tagad vēl partizāņi atradās tālu priekšā un lai pastiprinātu savu pulku, tad 12. jūnijā kapt. Aparnieks izsludināja mobilizāciju Līvānu un Stalidzēnu pagastos, kas deva iespēju palielināt partizāņu pulku līdz 400 cilvēkiem. Jaunmobilizētie gan nebija apmācīti un arī trūka ieroču, ar ko viņus apbruņot.

Stipri tālāk pa kreisi no Valmieras pulka, Barkavas muižā, atradās 2. Cēsu pulka 2. rota, kuŗa 2. jūnijā bija izgājusi no Raunas.

Vēl tālāk uz ziemeļiem, sākot no Meirānu muižas caur Lubānas miestīņu gar Aivieksti un Pedēdzi līdz Balviem un tālāk uz ziemeļiem, fronti turēja igauņu 2. un 8. kājn. pulki, bet igauņu 1. jātnieku pulks pagaidām vēl atradās Ļaudonā.

Padomju Krievijas spēki mūsu Latgales frontē. Pēc Rīgas ieņemšanas 22. maijā lielinieki savus spēkus sāka pulcēt uz jaunu fronti, kura bija norādīta no Strenčiem gar Gaujas kreiso krastu līdz Siguldai un no turienes caur Allažiem, Rembati uz Skaistkalni. Šinī jaunā frontē lielinieki cerēja noturēties, bet tas tiem neizdevās, jo apdraudēti no Rīgas puses ar pulkveža Baloža brigādi, landesvēru un vācu dzelzsdivīzijas pulkiem, tie dabūja negaidītu un spēcīgu sitienu no ziemeļiem no igauņu 3. un 2. divīzijas un Ziemeļlatvijas brigādes. Sevišķi priekš lieliniekiem bija bīstams igauņu 2. divīzijas uzbrukums kopā ar Valmieras pulku caur Alūksni uz dienvidiem. Tas apdraudēja lielinieku aizmuguri un tamdēļ tie arī lielā steigā atkāpās pa visiem ceļiem austrumu virzienā. Tagad juzdami, ka mūsu uzbrukums uz laiku apstājies, arī lielinieku spēki pārtrauca savu atkāpšanos un novietojās izdevīgās pozīcijās, kur sāka nocietināties un savest kārtībā savu pulku atliekas. Ar galveniem spēkiem viņi ieņēma vecās krievu pozīcijas pa Daugavas labo krastu no Daugavpils līdz Līvāniem, no kurienes tālāk gar Dubnas upi un tad caur Rusinu un Rudzātiem uz Talti-Galiem pie Krustpils-Rēzeknes dzelzsceļa; tālāk gar Varakļāniem un Lubānas ezera austrumu krastu, tad caur Domopoli, Lieparu muižu, Gariesiliem, Lieltilžu, Krutavu, Kozlovu, Kupravas st., Liepnu un Kačanovu. Tur, kur mūsu spiedienu nebija tik stiprs, tur lielinieku daļas vēl atradās viņu galveno pozīciju priekšā, tā piemēram Augškurzemē viņu pulki atgāja aiz Daugavas tikai augusta otrā pusē. Te viņiem nebija ko steigties, jo Bauskas-Skaistkalnes un Pajņvežas rajonos lielinieku spēki bija spējīgi ne tikai noturēt savas pozīcijas, bet brīžiem pat paši pārgāja enerģiskos pretuzbrukumos. Maija beidzamās dienās vācu 1. gardes rez. divīzija (2 pulki) aizbrauca uz Rītpriusiju un tā tad Bauskas rajonā palika tikai grāfa Jorka un Brandisa nelielās nodaļas, kuŗas kopā ar mūsu Bauskas b-nu nebija pietiekoši stipras, lai varētu iesākt nopietnu uzbrukumu. Tāpat tas

bija arī Papevežas rajonā, kur cīnījās Lietuvas armijas kreisā spārna jaunās karaspēka daļas, vāji apbruņotas un apmācītas. Tā tad ne frontālais spiediens piespieda lieliniekus atiet no Skaistkalnes-Papevežas pozīcijām tuvāk pie Daugavas, bet briesmas, kuŗas draudēja abiem flankiem. Tā labā flankā, pat pareizāk sakot labā spārna aizmugurē, jau jūnija sākumā parādījās igauņu un Valmieras pulka vienības Pļaviņu un Krustpils rajonā. Tāpat arī kreisais flanks tika apdraudēts ar poļu armijas panākumiem Viļņas rajonā, kuŗu poļi ieņēma jau 21. aprīlī un maija otrā pusē jau poļu 1. leģiona divīzijas pulki bija atspieduši Lietuvas sarkano divīziju uz ziemeļiem no Svencjāniem un vēl turpināja spiest atpakaļ jau demoralizēto leišu sarkano divīziju, kā arī dažus krievu pulkus.

Apstājoties Latgales frontē, lielinieki tagad savus spēkus sāka reorganizēt, jo no daudziem pulkiem bija palikušas vienīgi necīgas atliekas. Tādā stāvoklī atradās arī Padomju Latvijas 2. strēlnieku divīzija. Vienīgi Padomju Latvijas 1. strēlnieku divīzija bija labākā stāvoklī, jo viņas bijušos 8 vecos strēlnieku pulkos, lai gan necīgā skaitā, tomēr bija palikuši veci norūdīti kadri un tā kā minētie pulki bija samērā bagāti ar kājnieku smagiem ieročiem un pat bagāti ar artilēriju, neizslēdzot arī smago, tad tos atkal viegli varēja pataisīt par pilnīgi kaujas spējīgiem pulkiem. Viņus vajadzēja tikai papildināt ar ļaudīm un dot kādu laiku apmācīt jauniesauktos. Zināms, papildinājumos tagad bija lielākā daļa cittautiešu. Tādēļ arī 1. strēlnieku divīzijas pulki, lai gan turpināja saukties par latviešu pulkiem, bet patiesībā tur latvieši jau bija mazākumā, jo samobilizētie pavasarī Latvijā pie atkāpšanās gandrīz visi izklīda. Reorganizējot savus spēkus, lielinieki tagad Padomju Latvijas armiju izformēja un saformēja jaunu 15. armiju, kuŗā ietilpa kā latviešu padomju 1. un 2. strēlnieku divīzijas, tā arī leišu divīzija un vairākas krievu divīzijas. Minētā armija ieņēma fronti no Baltinavas rajona Latgalē līdz Polockai. Pa labi no tās darbojās 7. armija, bet pa kreisi 16. armija.

Daugavpils rajonā 15. armijas pulki ieņēma pozīcijas Daugavas kreisā krastā uz rietumiem un dienvidiem no Daugavpils. Padomju latviešu 1. strēlnieku divīzijas pulki jūnija vidū ieņēma fronti no Jersikas stacijas caur Līvāniem, Rudzātiem un Varakļāņiem līdz Gariesiliem (Kakaravas rajonā). Pa labi un pa kreisi no latviešu pulkiem atradās krievu pulki, kuŗiem

visumā cilvēku skaits bija pietiekoši liels, bet kaujas spējas mazas, jo tie bija saformēti uz ātru roku un bez krietniem kadriem. Tā tad pirmā laikā, kamēr latviešu padomju strēlnieku pulki neaizbrauca uz Deņikina fronti, mūsu armijas jauniem pulkiem nācās cīnīties ar nopietnu pretinieku un, kā mēs redzēsim, tad mūsu pulki pārbaudījumu izturēja labi.

Mūsu cīņas Austrumu frontē jūnijā. Pašā mūsu labā spārnā, Augškurzemē, sākās jūnija otrā pusē mūsu partizāņu cīņas. Te pavasarī, kad notika pagastos mobilizācija, tad daudzi uz to neieradās, vai arī aizbēga no sarkano pulkiem ar šautenēm un patronām. Tiem vajadzēja slēpties pa mežiem un tā kā pulciņi nebija paspējuši noorganizēties, tad arī nekāda aktīva uzstāšanās vēl nenotika. Tikai jūnija sākumā, kad lielinieku pulki, atkāpdamies no Papevežas rajona, jau tuvojās Subatai un Aknistei un tamdēļ lielinieku pagastu izpildu komitejas taisījās braukt prom ar salaupītām mantām, tad partizāņi nolēma uzstāties aktīvi, lai nepieļautu salaupītās mantas aizvest no Latvijas un paātrinātu lielinieku izvākšanos no Augškurzemes. Pulciņš no 8 vīriem 8. jūnija rītā pie Gārsenes pagasta nama izcīnīja pirmo cīņu ar vietējo komunistu komiteju un to izklīdināja. Baumas un nostāsti par partizāņu panākumiem ātri izplatījās pa tuvāko apkārtni un sāka no visām pusēm ierasties brīvprātīgie. Jau otrā dienā Gārsenes partizāņu pulciņā, 8 vīru vietā, bija jau 16 bruņoti vīri, kuri aizdzina pēc ilgākas apšaudīšanās komunistu sodu ekspedīciju, kas bija ieradusies, lai pārmācītu Gārsenes pilsoņus par vakardienas uzbrukumu komunistu izpildu komitejai.

Nākošās dienās sāka parādīties Aknistes rajonā lielinieku atejošās armijas transporti, kurus mūsu partizāņi sāka apšaudīt un piespieda tos nogriezties Subatas virzienā. Arī lielinieku karaspēka daļas, iebaidītas no partizāņu uzbrukumiem, aizgāja caur Subatu uz Ilūksti.

Ap 18-to jūniju Aknistē ieradās jau Lietuvas armijas nelielas kavalerijas daļas un tagad mūsu Augškurzemes partizāņiem bija iespēja sapulcēties kopā un dibināt savu Augškurzemes partizāņu pulku. Tas notika 22. jūnijā Asaru muižā, kur sapulcējās 4 pulciņi, kopā 110 apbruņotu vīru stiprumā un šī diena skaitās par pulka dibināšanas dienu. Pirmā laikā

mūsu nelielais Augškurzemes partizāņu pulks, virsl. Indāna vadībā operatīvā ziņā bija padots Lietuvas armijas kreisā spārna priekšniekam. Tikai jūlija otrā pusē, kad noorganizējās Daugavas kreisā krastā mūsu «Kurzemes kaujas rajona fronte», tad arī Augškurzemes partizāņu pulks pievienojās minētās frontes spēkiem.

Kādus 15 km pa kreisi no partizāņu pulka, Zasas muižas rajonā, jūnijā darbojās 1. Valmieras pulka 6. rota. Minētai rotai šīnī mēnesī notika 2 lielākas sadursmes ar pretinieku. Pirmā sadursme notika 21. jūnija priekšpusdienā kādus 3 km uz austrumiem no Zasas muižas. Te tuvojās pa Līvānu ceļu pretinieka stipra izlūku nodaļa. Pēc pusstundu ilgas apšaudīšanās to aizdzina un tad mūsu rota, to vajādama, pa Līvānu un Dignājas ceļiem devās Daugavas virzienā. Nākošās dienas rīta agrumā mūsu rota sasniedza Daugavu un dienā atsita pretinieka mēģinājumu pārcelties laiviņās pāri Daugavai. Bet kad vēlāk piebrauca ienaidnieka bruņotais vilciens un no labā krasta sāka apšaudīt 6. rotas karavīrus un pretinieka lielāka nodaļa, kuŗa bija pārbraukusi Daugavu leļpus Līvāniem, sāka apņemt rotas kreiso spārnu, tad atgāja uz savām vecām pozīcijām pie Zasas muižas, zaudējot 1 ievainotu un 2 pazudušus.

Daugavas labā krastā 1. Valmieras pulka II b-ns ieņēma pozīcijas aiz Naretas upes no Ķikaukas sādžas līdz Meža muižai, bet I b-ns pa abām pusēm Krustpils-Rēzeknes dzelzsceļam no Staldzeniekiem caur Troškiem līdz Kristopurviem. Ziemeļlatvijas partizāņu pulks ieņēma svarīgo ceļā mezglu, Turku un Lostu sādžas.

Lai pastiprinātu Valmieras pulka nelielos spēkus, tad pulka k-ris pavēlēja saformēt bruņoto vilcienu no Krustpīli lielniekiem atņemtās lokomotīves un preču vagoniem, kuŗus pēc iespējas aplāja ar tērauda plātēm, vai aplika ar smilšu maisiem un apbruņoja ar vienu lielgabalu un 9 smagiem ložmetējiem. Lai papildinātu pulka esošās rotas un saformētu vēl III b-nu, tad jūnija vidū izveda cilvēku mobilizāciju Pļaviņu rajonā, kas deva kādus 900 cilvēkus.

No 3 lielgabaliem, kuŗus 2. rota atņēma pretiniekam, Vecgulbenē saformēja bateriju un tas deva iespēju atbrīvot igauņu 5. bateriju. Arī no vietējiem iedzīvotājiem formēja pašaizsardzības pulciņus, bet Atašienes komandants kpt. Girdo sa-

formēja veselu rotu, ar kuŗu ieņēma pozīcijas pa kreisi no Krustpils-Rēzeknes dzelzsceļa.

Pretinieks 10. jūnijā uzbruka Valmieras pulka II bataljona pozīcijām un tā kā ienaidnieka kājnieku uzbrukumu pabalstīja spēcīgs bruņotais vilciens un bez tam starp mūsu rotu pozīcijām bija lielas atstarpes, kas pretiniekam atviegloja mūsu rotu apņemšanu, tad tās bija spiestas atiet kādu gabalu no Naretas upes, zaudējot 5 ievainotus un 1 patšauteni. Nākošā dienā II b-na rotas ieņēma atkal vecās pozīcijas. Šinī kaujā noskaidrojās, ka paslikti cīnās tie kareivji, kuŗi dažas dienas atpakaļ bija ieradušies papildināšanai no brigādes rez. b-na ar vāju apmācību. Tamdēļ, lai pulku varētu papildināt ar apmācītiem kaŗavīriem, tad vēlāk pulka k-ris Vecgulbenē saformēja savu rezerves b-nu, kuŗu nosauca par Austrumu frontes rezerves b-nu.

Arī 21. jūnija rīta agrumā pretinieks ar prāviem spēkiem uzbruka Turku sādžai un, izmantojot mežaino apvidu, sāka apdraudēt partizāņu ne tikai flanku, bet pat aizmuguri, kāpēc pēdējie pēc niknas kaujas bija spiesti atiet pa purvu uz Grugules sādžu. Tur partizāņu pulks sakārtojies pārgāja pretuzbrukumā un ienaidnieku aizdzina no Turkiem. Šinī kaujā partizāņi zaudēja 20 kritušus un ievainotus, kā arī 1 patšauteni. Pēc iedzīvotāju nostāstiem pretiniekam arī bijuši prāvi zaudējumi.

Lai pastiprinātu mūsu Austrumu fronti, tad pulkveža Baloža brigādes Neatkarības, Cēsu un Studentu atsevišķie b-ni, kā arī I. jātnieku divīzijs no Vecpiebalgas-Ērgļu līnijas 21/22. jūnija naktī devās uz Mārcienas un Ļaudonas rajonu, kur ieradās 24-tā jūnijā. Neatkarības ats. b-ns jau 26. jūnijā nomainīja 2. Cēsu pulka 2. rotu Barkavā un pagarināja savu fronti pa labi līdz Murmastienes muižai. Nomainītā Cēsu pulka rota aizgāja pie sava pulka.

III atsevišķais (Studentu) b-ns 29. jūnijā nomainīja Valmieras pulka I b-nu pa abām pusēm Krustpils-Rēzeknes dzelzsceļam un nomainītais I b-ns aizgāja rezervē Zilānos (pie Krustpils).

Ziemeļlatvijas partizāņu pulku 1. jūlijā nomainīja pulkv. Baloža brigādes 2. eskadrons un partizāņi aizgāja arī rezervē tuvākās sādžās pie Zilāniem.

Cēsu atsevišķais b-ns pagaidām palika rezervē Cesvainē, bet I jātnieku divīzions — Laudonā.

Tā kā III ats. b-na labais flanks bija pilnīgi atklāts, tad 6. jūlijā no Cesvaines izvirzīja Cēsu ats. b-nu, kas ieņēma fronti no Govartīnes līdz Turkiem, nomainot tur 2. eskadronu. Pēdējais novietojās tuvākā rezervē Grugules sādžā. No Vecpiebalgas tagad IV ats. b-na viena rota pārgāja uz Cesvaini.

Jau sākot no agra pavasara Meirānu un Lubānas rajona mežos un klānos pulcējās nelielas partizāņu grupiņas. Līdz Rīgas ieņemšanai (22. maijā), kad lielinieku stāvoklis Malienā vēl bija nesatricināts, tad partizāņu darbība vēl nebija visai jūtama un aktīva. Pēc Rīgas krišanas, kad sākās jau lielinieku atiešana austrumu virzienā, tad Malienas partizāņi palika drošāki un pat jau sākās uzbrukumi lielinieku pulku atejošām vezumu kolonnām, tādā kārtā iegūdami ieročus un municiju. Sevišķi rosīgi Malienas partizāņi sāka organizēties, kad jūnijā sākumā Meirānu muižā ieradās igauņu 8. kājn. pulka 7. rota, kas nodrošināja partizāņu aizmuguri un tagad nopietnākās sadursmēs varēja cerēt uz rotas palīdzību. Pēc dažām dienām, kad Barkavas muižā ieradās 2. Cēsu pulka 2. rota, tad ar to bija nodrošināts arī partizāņu labais flanks. Kad Neatkarības b-ns 26. jūnijā ieņēma fronti Murmastiene-Barkava-Buzani, tad partizāņi noorganizēja 2 nodaļas, Meirānu un Lubānas, un jau turēja fronti gar Lubānas ezera rietumu krastu no Kalna-Gaļiem (Kolna-Goli) caur Sipiņiem līdz Zvidzienei un Klavāniem.

Jūnija beigās no pulkv. Baloža brigādes pie minētām partizāņu nodaļām ieradās kapt. Ērglis ar vairākiem virsniekiem un sākot ar 1. jūliju, no Meirānu un Lubānas partizāņu nodaļām, tas sāka formēt Malienas ats. bataljonu, turot tanī pašā laikā ieņemto fronti.

Tāpat jau pavasarī sāka pulcēties partizāņi arī Balvu rajona mežos un purvos, gaidīdami izdevīgu brīdi iesākt cīņu ar lieliniekiem. Tāds izdevīgs brīdis pienāca maija beigās, kad pēc Rīgas un Pleskavas krišanas lielinieku fronte sabruka un iesākās viņu atkāpšanās Viļaku un Rēzeknes virzienos. Balvu partizāņu pirmā nopietnākā sadursme notika 27. maijā uz Viļaku ceļa starp Silakrogu (Borovka) un Stampakiem, kur lielinieki, apšaudīti no meža, pameta uz ceļa dažas šautenes, kā arī kritušus un lielā steigā atkāpās Viļaku virzienā.

Otra sadursme, jau nopietnāka, notika 30. maijā pie Rugāju mājām, kur 10 partizāņi apšaudīja vairāku pagastu lielinieku izpildu komitejas, kuŗas no Balviem atkāpās sarkanarmiešu apsardzībā. Lielinieki neizturēja un aizbēga, pametot uz vietas 2 vezumus ar šautenēm un 1 vezumu ar patronām.

31. maijā caur Balviem atkāpās beidzamās lielinieku daļas. Tā kā tās neviens nevajāja, jo tanī dienā mūsu Valmieras pulks un igauņu 1. jātnieku pulks tikai vakarā ieņēma Vecgulbeni, tad tās drīz vien apstājās un sāka nocietināties uz līnijas: no Lubānas ezera ziemeļu gala caur Augustavas rajonu, Pakrātu, Rangučiem, Lieltiļu, Krutavu, Kozlovu, Eglevu, Kupravas st. un Liepnu.

Lai gan tādā kārtā jūnija sākumā Balvu rajonā lielinieku karaspēka daļas vairs nebija, bet ar to maz kas uzlabojās, jo mūsu nacionālās armijas daļas, kā arī igauņu armijas daļas vēl nebija pienākušas un tamdēļ lielinieku izlūku nodaļas bieži parādījās neitrālā joslā un tur laupīja, kā arī bieži vien aizveda vietējos iedzīvotājus, kā ķīlniekus. Lai nepieļautu minētās laupīšanas, tad Balvu rajona partizāņi un brīvprātīgie no vietējiem iedzīvotājiem sāka formēt partizāņu nodaļas, kuŗas uzskatāmas kā Latgales partizāņu pulka sākums.

3. jūnijā Balvū partizāņu spēki bija tādi: pie Kupravas 30 vīri ar 20 šautenēm, uz Viļaku ceļa pie Silakroga (Borovka) 8 vīri, pie Orlavas 15 vīri ar 12 šautenēm, pie Sudrabes (Suderba) 20 vīri ar 18 šautenēm un pie Rugājiem 30 vīri ar 30 šautenēm; bez tam vēl bija 12 partizāņi-jātnieki sakaru uzturēšanai starp nodaļām.

Par visiem minētiem partizāņu spēkiem vadību uzņēmās virsleitnants Vindedzīs.

Partizāņiem pirmā laikā sevišķi bija liels patronu trūkums. Pa daļai to novērsa, saņemdami patronas Vecgulbenē no Valmieras pulka saimniecības daļas, pa daļai atņemot pretiniekam.

6. jūnijā Balvos ienāca viena igauņu 2. pulka rota. Tagad bija zināmā mērā nodrošināta partizāņu aizmugure, kamdēļ brīvprātīgo skaits partizāņu nodaļās sāka strauji pieaugt un nākošās dienās jau notika sadursmes ar lielinieku nodaļām visā partizāņu frontē.

Tā 9. jūnijā pie Silakroga partizāņu grupa atsita lielinieku stiprāku izlūku nodaļu, saņemot 100 patronas. Nākošā dienā

mūsu Sudrabes partizāņu nodaļa uzbruka Lieltilžai un aizdzina no turienes pretinieku, bet pēc tam atgriezās uz Sudrabi.

15. jūnijā pie Kupravas stacijas piebrauca lielinieku bruņotais vilciens ar stipru desantu un iesāka apšaudīšanos ar mūsu partizāņu nodaļu (30 cilvēki), kuŗa patronu trūkuma dēļ pēc kāda laika bija spiesta atkāpties.

17. jūnijā arī Augustavas virzienā parādījās vairākas pretinieka izlūku nodaļas, bet mūsu partizāņi tās aizdzina. Jau nākošā dienā atkal lielinieki ielauzās Orlavas sādžā ar nolūku to izlaupīt, bet mūsu vietējie partizāņi tos aiztrieca.

21. jūnijā lielinieku bruņotais vilciens atkal iebrauca Kupravas stacijā un mēģināja braukt tālāk uz Balvu stacijas pusi. Bet tā kā partizāņi bija sabojājuši dzelzsceļu uz rietumiem no Kupravas, tad lielinieku vilciens tur aizturējās ilgāku laiku, labojot sabojāto ceļu. Tas deva iespēju piesteigties no Balviem palīgā igauņu rotai. Tagad ar kopējiem spēkiem aizdzina ienaidnieka bruņoto vilcienu un, lai tas arī turpmāk nevarētu tik viegli piebraukt pie Kupravas stacijas, tad partizāņi sabojāja dzelzsceļu arī uz austrumiem no stacijas.

Naktī uz 22. jūliju lielinieku spēki, ar spiegu piepalīdzību, ielenca mūsu partizāņu nodaļu pie Sudrabes, bet pēdējā cīņās vīrišķīgi un izklīdināja lieliniekus, lai gan zaudēja kritušus 5 partizāņus.

25. jūnijā ienaidnieka nodaļa no 3 rotām un ar vairākiem ložmetējiem uzbruka mūsu Orlavas grupai, bet to attrieca atpakaļ, saņemot gūstā 3 sarkanarmiešus.

Pēc dažām dienām pretinieks ar prāviem spēkiem uzbruka Pilsīņu (Pilānu) mājām, kādus 2 km uz dienvidiem no Augustavas. Zem pretinieka spiediena mūsējie atkāpās līdz Augustavai, bet kad piesteidzās palīgā igauņu rota ar ložmetēju, tad ienaidnieku aizdzina.

Kaujas un sadursmes jūlijā Austrumu frontē.

(Sk. 2., 3. un 4. šēmu).

Padomju Krievijas spēki jūlijā jau bija savesti zināmā kārtībā, pa daļai papildināti un reorganizēti. Latviešu 1. un 2. strēlnieku divīzijas arī sāka pārformēt, apvienojot tās 53. kājnieku divīzijā un dodot pulkiem numurus no 469-tā līdz 477-tam. Strēlnieku protestu dēļ, vēlāk augustā, nodomu atmata, vis-

maz attiecībā uz 1. str. divīziju. Kā redzams no saņemtiem dokumentiem, tad ap jūlija vidu ienaidnieka spēki tā grupējās: Baltinavas rajonā atradās 7. armijas kreisais spārns, pie kam viņas 2. strēlnieku divīzijas kreisā spārna pulks (83. Novgorodas p.) ieņēma pozīcijas no Deņicevas caur Ploskinu uz ziemeļiem. 15. armijas labais spārns sākās pie Rangučiem. Fronti no Rangučiem līdz Palnavas pusmuižai (2 km uz rietumiem no Liepariem) ieņēma Kazanas cietokšņa pulks, 1000 durkļu stiprumā. Tas operatīvā ziņā bija padots latviešu 1. strēln. divīzijas vadībai. Tālāk sākās latviešu strēlnieku pulki. No Palnavas pusmuižas caur Ivdīņiem līdz Nagļu sādžai fronti ieņēma 4. latv. str. pulks, kuŗš bija viens no stiprākiem (ap 1200 durkļu).

Tālāk pa kreisi caur Lieliem-Strodiem līdz Šķēļiem atradās 8. latv. str. pulks (ap 450 durkļu) un aiz tā rezervē 5. latv. str. pulka III bataljons. Pa abām pusēm dzelzsceļam, Talti-Gali rajonā, fronti ieņēma 9. latv. str. pulks (ap 1200 d.). Tālāk pa kreisi atradās 7. latv. str. pulks (ap 1100). Rudzātu rajonu ieņēma 3. latv. str. pulks, kuŗā bija ielietas arī atliekas no 2. latv. str. divīzijas 10., 13. un 16. pulkiem un tāpēc tas tagad jau bija ap 1800 durkļu stiprumā. No Rusinas caur Vermeņišiem līdz Mutiniekiem fronti ieņēma 2. latv. str. pulks, (ap 700 d.). Tālāk gar Dubnas upi līdz Līvāniem un tad gar Daugavu līdz Jersikai atradās 1. latviešu str. pulks (ap 600 durkļu stiprumā). Bez tam 1. str. divīzijas rīcībā atradās arī 3 mazi eskadroni, 3 sapieru rotas, 1 bruņotais vilciens un 5 baterijas, no kuŗām viena Līvānu rajonā, viena aiz Vermeņišiem, viena pie Rudzātiem, viena pie Varakļāniem un haubiču baterija Talti-Galu rajonā. Divīzijas štābs atradās Rēzeknē un tur arī aviācijas nodaļa, sakaru b-ns un pretlidmašīnu baterija. Tālāk uz dienvidiem, jau Daugavas kreisā krastā, fronti turēja 2. latv. strēln. divīzija, kuŗas pulki gan vairs nesaucās par latviešu strēlnieku pulkiem, bet vienkārši par strēlnieku pulkiem un kuŗa bija pastiprināta ar dažiem pulkiem no krievu 4. strēln. divīzijas. Divīzijas labā spārnā, no Dunavas (Podunajas) līdz Bebrenei, fronti turēja atsevišķais komunistu b-ns (ap 400 durkļu un 14 ložmet.) un viens bezzirgu neliels eskadrons; arī 1 baterija atradās Bebrenes rajonā. Fronti no Dvītes līdz Lašiem ieņēma krievu 31. str. pulks (ap 750 d.) un 6.

latv. str. pulks, (ap 600 d.), kuŗa rajonā atradās arī 1 baterija. Eglaines rajonā un tālāk uz dienvidiem līdz Lietuvas robeţai fronti ieņēma 12., 15. un 14. strēlnieku pulki, kuŗi gan bija ļoti mazā sastāvā. Bez tam divizijas rezervē, Liksnas rajonā, atradās 33. str. pulks (ap 430 d.) un viņas rīcībā — arī sapieru b-ns un 1 bruņotais vilciens. Dzelzsceļu no Jersikas līdz Daugavpilij apsargāja nelielais 22. Vitebskas dzelzsceļa pulks, bet Daugavpils-Rēzeknes dzelzsceļu apsargāja 23. dzelzsceļa pulks.

Uz dienvidrietumiem un dienvidiem no Daugavpils atradās leišu sarkanā divizija un krievu 4. strēlnieku divizijas pulki, kuŗus mēneša otrā pusē pastiprināja ar 2 pulkiem no latviešu 1. strēlnieku divizijas.

Ieskaitot arī rezerves b-nu (ap 1400 cilvēku), kas atradās Daugavpilī, tad abās latviešu pastiprinātās padomju divizijās jūlija vidū skaitījās 13,490 durkļu, 177 zobenu, 176 loţmet. un 36 lielgabali. No visiem šiem prāviem spēkiem pret mūsu armiju cīnījās tie, kuŗi atradās uz ziemeļiem no Bebreņes.

Tagad apskatīsim mūsu jauno pulku cīņas jūlija mēnesī.

Augškurzemes partizāņu pulka rajonā šinī mēnesī lielākās sadursmes ar pretinieku notika laikā no 6-tā līdz 10. jūlijam, kad pulks kopā ar Lietuvas armijas kreiso spārnu gāja ieņemt Daugavpili, kas gan beidzās ar neveiksmi. Šinī operācijā mūsu partizāņu pulka uzdevums bija virzīties caur Bebreņi uz Dvieti un tad ieņemt gar Daugavu aizstāvēšanās pozīcijas no Kazimirišķiem līdz Dignājai, lai nodrošinātu lietuviešu kreiso flanku, kuŗi uzbruks caur Ilūksti un Grīvu Daugavpilij. Sākumā ar mūsējiem kopā darbojās arī kāda krievu nodaļa (ap 75 cilvēku ar dažiem loţmet.), kuŗa skaitījās piederōša pie tā sauktās Bulāķ-Balachoviča armijas un tagad tā te arī bija padota Lietuvas armijas vadībai. Bet minētai nodaļai nebija lielas gribas kauties ar lieliniekiem, bet labprāt milēja palaupīt un tāpēc jau pašā sākumā iznāca nesaprašanās starp minēto nodaļu un mūsu partizāņiem. Tā pirmā dienā, kad pie Bebreņes iznāca sadursme ar pretinieku, tad krievu nodaļa atstāja mūsējus vienus. Arī 8. jūlijā, kad izdevās ielenkt vienu pretinieka rotu, tad tai palaimējās izlauzties tikai pateicoties krievu nodaļai un rotas vietā sagūstījām vienīgi 3 sarkanarmiešus.

9. jūlijā mūsējie sasniedza Daugavu pie Dvietes, bet tad sākās neveiksmes. No Lietuvas armijas kreisā spārna ziņoja, ka viņu vienības gan ieņēmušas Ilūksti un jau tuvojoties Grīvai, bet būšot jāatiet, jo trūkstot artilērijas šāviņu.

Tanī laikā, mums nemanot, pretinieka stiprāka nodaļa ar ložm. un kājn. lielgabaliem bija pārcēlusēs pāri Daugavai starp Jersikas staciju un Livāniem un no turienes virzījās uz Bebreņi, t. i. uz mūsu aizmuguri. Tā kā mūsu mazam partizāņu pulkam nekādas rezerves nebija ar ko likvidēt pretinieka iebrukumu mūsu aizmugurē, tad nācās, gribot negribot, atvilkt pulka 4 mazās rotīņas ar 2 ložmetējiem uz Bebreņi un te 10. jūlijā notika nopietna cīņa ar pretinieku. Bebreņē atradās Lietuvas Paņevežas b-na vezumi, kuriem vajadzēja dot laiku aizbraukt, tāpēc nācās ilgāku laiku cīnīties Bebreņes priekšā un iesākt atkāpšanos tikai tad, kad mūsu kreisais spārns bija dziļi apņemts un ceļš uz Bebreņi jau aizsprostots. Saprotams, tagad mūsu partizāņu atkāpšanās nevarēja noritēt vajadzīgā kārtībā, kamdēļ atgāja pa visiem ceļiem, kuri ved uz Ilūksti, Subatu un Asari. Bet arī pretinieks nejutās drošs Bebreņē un jau nākošā dienā tas to atstāja.

Nākošās dienās Augškurzemes partizāņu pulks ieņēma aizstāvēšanās pozīcijas no Ancenes līdz Rubinei. Lai pastiprinātu pulku, tad pulka k-ris izsludināja savā rajonā mobilizāciju, kas deva kādus 300 karavīrus un kad vēlāk no pulkv. Baloža brigādes saņēma arī apbruojumu un apģērbu, tad pulks jau bija laba b-na stiprumā un pievienojās Kurzemes kaujas rajona spēkiem.

Valmieras pulka 6. rota no Zesas muižas enerģiski darbojās pret ienaidnieku, kurš 9. jūlijā pārcēlās pie Dunavas (Podunajas) pāri Daugavai, lai nepieļautu tam ar visiem spēkiem apiet Augškurzemes partizāņu pulka kreiso spārnu. Zināms, viena rota bija par maz, lai sekmīgi varētu cīnīties ar pretinieka prāviem spēkiem un tamdēļ Valmieras pulka k-ris izsūtīja tai palīgā no Krustpils pulka kājnieku un jātnieku izlūku komandas. Bet arī tie spēki vēl nepietiekoši, lai pretinieku aizdzītu aiz Daugavas un tamdēļ pavēlēja arī Ziemeļlatvijas partizāņu pulkam doties uz turieni.

15. jūlijā Austrumu frontes pavēlnieks, pulkvedis Balodis, iecēla I jātnieku divizona ložmetēju eskadrona k-ri, kapt.

Hasmani, par Kurzemes kaujas rajona priekšnieku un atdeva viņa rīcībā visus tos mūsu spēkus, kuŗi darbojās Daugavas kreisā krastā no Līvāniem līdz Lietuvas armijas kreisam spārnam, kā arī pastiprināja vēl ar 1. eskadronu un 2 vadiem no ložmetēju eskadrona. Mēneša otrā pusē te norisinājās tikai nelielas izlūku sadursmes.

22. jūlijā Valmieras pulka 7. rota Zasas muižas rajonā no-mainīja 6. rotu un tā aizgāja pie sava pulka.

23. jūlijā Valmieras pulka k-ris atsaucā pie pulka arī kāj-nieku un jātnieku izlūku komandas, bet to vietā atsūtīja uz Zasas muižu savu 3. rotu.

Jūlija beidzamās dienās Kurzemes kaujas rajonā mūsu spēki ieņēma tādu stāvokli: labā spārnā Augškurzemes parti-zāņu pulks (5 rotas ar 2 ložm.) no Apelāņiem līdz Rubiņu mui-žai ar rezervi Asarē.

Ziemeļlatvijas partizāņu pulks no Izabelinas muižas līdz Kalvāniem.

Tālāk pa kreisi, dažus kilometrus uz austrumiem no Za-sas muižas, no Drustāņiem līdz Ekovas muižai, Valmieras pul-ka 7. rota ar 1 ložm.

Valmieras pulka 3. rota ar 1 sm. ložm. un 2 patš., kā arī ar 1. esk. 1. vadu un no ložm. esk. 1 sm. lož. un 2 kājn. maziem lielg. atradās pie Daugavas no Dignājas muižas līdz Meņķes muižai, iepretim Līvāniem.

Valmieras pulka k-ris, kad uzzināja par mūsu uzvaru pie Cēsīm, tad izsūtīja vēl 30. jūnijā no Krustpils Bauskas vir-zienā, vācu spēku vajāšanai, Ziemeļlatvijas eskadronu, kas jādams caur Daudzevu un Skaistkalni jau 4. jūlijā sasnie-dza Brunavas (Brunovišķe) muižu Bauskas rajonā un sāka uzbrukt vācu vietējām nodaļām.

Minētais uzbrukums no vācu puses tika uzskatīts kā pa-miera laušana un par to 9. jūlijā paziņoja pa radio angļu mili-tārai misijai Rīgā.

Tamdēļ Valmieras pulka k-ris saņēma rīkojumu no virs-pavēlnieka, nekavējoši pārtraukt eskadrona uzbrukumu.

Daugavas labā krastā Valmieras pulka II b-na 2 rotas 10. jūlijā izdarīja pastiprinātu izlūkošanu Līvānu virzie-nā un atgriezās ar 9 gūstekņiem un bez zaudējumiem.

14. jūlijā notika nopietna kauja Līvānu rajonā. Šodien bija pavēlēts Valmieras pulka II b-nam (3 rotas un artilērijas vads) kopā ar Cēsu atsevišķo b-nu ieņemt Līvānus. Uzbrukumu sākt pulkstens divos, pie kam Valmieras pulka b-nam uzbrukt no ziemeļiem, bet Cēsu b-nam uzbrukt no austrumiem caur Lāčkāju-Sproģiem. Valmieras pulka rotas pievirzījās pa abām pusēm dzelzsceļam pie ienaidnieka Līvānu pozīcijām uz dažiem simts soļiem, bet tā kā artilērijas vads nebija spējīgs drāšu žogos iztīrīt ejas, tad rotas bija spiestas nogulties un iesākt uguns kauju. Kad sāka aprūkt artilērijas municija, tad b-na k-ris atveda rotas atpakaļ vecās pozīcijās, zaudējot 2 kritušus un 13 ievainotus. Cēsu b-ns, atstājis 1 rotu Turku sādžā aizmugures nodrošināšanai, rīta agrumā izgāja ar divām strēlnieku un vienu ložmetēju rotu pa meža ceļu uz Lāčkāju-Sproģiem. Pirmā sadursme notika jau mežā uz ziemeļiem no Lāčkāju-Sproģiem. Pretinieks te mūsējus pārsteidza, apšaudot no meža mūsu b-nu vēl gājiena kolonnā. Tomēr Cēsu b-na vienības enerģiski iesāka kauju un padzina ienaidnieku. Pēc tam b-ns turpināja uzbrukumu un sasniedza Dubnas upi, izsītot pretinieku no Lāčkāju-Sproģu un Gercānu mājām. Pretinieks pretuzbrukumā atkal atspieda mūsu rotas līdz tuvākai mežmalei. Tur mūsējie sakārtojās un pa otru reizi izdzina ienaidnieka vienības no Lāčkāju-Sproģiem un Gercāniem, kur noturējās līdz vakaram.

Tikai krēslai metoties Cēsu b-na rotas beidzot sāka atiet uz Turkiem, kad pa labi Valmieras pulka II b-ns bija jau agrāk atgājis kopā ar artilērijas vadu, bet pa kreisi pretinieks ar svaigiem spēkiem jau sāka apņemt rotu kreiso spārnu. Šodien Cēsu b-ns zaudēja 1 kritušu un 6 iev., bet saņēma 10 gūstekņus un 2 patšautenes. Pie Aiviekstes tilta Valmieras pulka sardze šodien nogāza ar šaut. uguni pr-ka lidmašīnu, kuŗu atdeva aviācijas grupai.

Jūlija mēneša otrā pusē, kā Valmieras pulka frontē, tā arī Cēsu un III ats. b-na frontē lielākas sadursmes nenotika. Vienīgi biežas izlūku nodaļu apšaudīšanās notika Turku rajonā un Krustpils-Rēzeknes dzelzsceļa rajonā; te sevišķi naktī uz 8. jūliju.

Mēneša beigās pienāca no Vecpiebalgas arī IV (plkv. I. Skujiņa) b-ns un nomainīja III ats. b-nu, kas novietojās re-

zervē. IV ats. b-na rīcībā bija arī kpt. Girdo rota, ložmetēju eskadrona 2 vadi un III ats. b-na 2. rota.

14. jūlijā Austrumu frontē ieradās pulkvedis Balodis un pārņēma no Valmieras pulka k-ra, p.-l. Jansona, frontes vadību.

19. jūlijā Valmieras pulkam ieradās no Vecgulbenes vēl 2 lielgabali, kuŗus bija pārveduši sarkanie artileristi, labprātīgi pārnākot fronti Latgales partizāņu pulka rajonā. Bet par to aizgāja igauņu 5. baterija, kuŗa sākot no Melnupes bija darbojusēs kopā ar Valmieras pulku.

Neatkarības ats. b-na frontē visu jūlija mēnesi norisinājās rosīga izlūku darbība, kā no mūsu, tā arī pretinieka puses. Tā vēl 29. jūnijā mūsu 3. rotas rajonā pretinieka izlūku nodaļa neitrālā joslā sāka laupīt. Lai aizdzītu pretinieku, tad 3. rotas 3. vads devās uz laupīšanas vietu un pēc īsas apšaudīšanās izklīdināja pretinieka nodaļu un pie Mazie-Strodu ciema sagūstīja tās atliekas (ap 10 cilv.). Pretinieks, gribēdams atrietties par minēto nelaimi, naktī uz 6. jūliju uzbruka mūsu 1. rotas apturei (1 vads) pie Tomašovas mājām, kas 1½ km uz ziemeļaustrumiem no Murmastienes muižas. Tā kā mūsu fronte bija ļoti šķidra, jo uz 1 rotu iznāca 7—8 km plats iecirknis, tad ienaidniekam naktī izdevās nepamanītam iziet caur to un no aizmugures puses sagūstīt mūsu lauksardzi, kas apsargāja apturi. Tomēr aptures galvenie spēki pretinieku aizdzina. Šinī nakts sadursmē mūsu vads zaudēja 1 kritušu un 6 gūstekņus. Šis bija viens no diviem gadījumiem, kad Austrumu frontē pretiniekam izdevās sagūstīt mūsu lauksardzes.

Agri rītā 22. jūlijā pretinieks ar stipru artilērijas uguni (2 lielg.) apšaudīdams Murmastienes muižu, bet galvenā kārtā Tomašovas mājas, iesāka pēc tam ar prāviem spēkiem uzbrukt Tomašovai. Tomēr tuvāk par 300 soļiem ienaidnieks netika un mūsu uguns piespieda to atiet. Mums bija 4 ievainoti.

Naktī uz 28. jūliju stipra ienaidnieka izlūku nodaļa (ap 40 cilv.) atkal uzbruka b-na kreisam spārnam un, izmantojot nakts tumsu, tai izdevās pievirzīties pat uz 100 soļiem. Tomēr uzbrukumu sekmīgi atsitām ar ložmetēju uguni. Lai pastiprinātu Neatkarības b-nu, kuŗam ar 3 rotām bija grūti aizstāvēt tādu garu fronti, tad vēl 22. jūlijā viņam izsūtīja no Piebalgas b-na 1. rotu, kuŗa pastiprināja b-na labo spārnū. Bez

tam no Ērgļiem izsauca arī b-na rezerves rotu, kuŗu pēc pietiekošas apmācības jau augusta sākumā pārdēvēja par 4. rotu.

Malienas b-ns jūlijā turpināja savu formēšanu un tanī pašā laikā turēja arī savu fronti, kuŗa gan bija samērā mierīga. Šinī mēnesī b-na rajonā izdarīja cilvēku un zirgu mobilizāciju, kas deva iespēju b-nam vēl jūlijā saformēt 3 strēlnieku rotas, vajadzīgās komandas un nelielu eskadronu. Kā b-na 4. rota bija nozīmēta no Rīgas jaunformējamiem spēkiem 1 rota, kuŗa ieradās augusta sākumā.

Latgales partizāņu frontē 4. jūlija rītā ienaidnieka stipra nodaļa (ap 200 cilv. ar 2 ložm.) pa Viļākas ceļu tuvojās Silakrogam, kur atradās mūsu partizāņu grupa (26 cilv. ar 1 ložm.). Kauja ieilga, bet kad daļa no partizāņiem pa labi pazīstamu viņiem mežu iznāca ienaidnieka flankā un pat tā aizmugurē, tad tas sacēla lielu apjukumu un ienaidnieks nekārtībā atgāja. Kad drīz pēc tam piestaidzās palīgā arī igauņu rota, tad mūsējie kopā ar igauņiem devās vajāt atejošo ienaidnieku un aiz Stampakiem vēl iznāca apšaudīšanās, pie kam saņēmām 3 gūstekņus.

Augustavas rajonā 6. jūlijā te labprātīgi pārnāca mūsu pusē pretinieka baterija, sastāvoša no 53 karavīriem, 22 zirgiem, 2 lielgabaliem un 2 ložmetējiem.

Valmieras pulka k-ri, vēl kā Austrumu frontes pavēlnieks, pavēlēja 5. jūlijā no Balvu rajona partizāņiem formēt Latgales partizāņu pulku, ieceļot virsleitnantu Vindedzi par pulka k-ri. Tamdēļ 7. jūlijā partizāņu nodaļu pie Augustavas pārdēvēja par pulka 1. rotu; nodaļu pie Sudrabes (Sudervas) — par 2. rotas 2. pusrotu, bet nodaļu pie Orlavas — par 2. rotas 1. pusrotu. Nodaļu pie Silakroga (Borovka) — par 3. rotu, bet Kupravas nodaļu — par 4. rotu. Līdz jūlija vidum Latgales partizāņu pulka frontē notika tikai nelielas izlūku sadursmes, bet mēneša otrā pusē norisinājās jau nopietnākas sadursmes.

Tā 17. jūlijā pretinieks ar lielākiem spēkiem uzbruka Orlavai, bet to atsita. Tanī pašā dienā no Augustavas izgāja izlūkošanā no 1. rotas 25 partizāņi ar 2 patšautenēm. Lielinieki sākumā pretojās vāji un mūsējie ieņēma Slavites sādžu, kas atrodas 6 km uz dienvidiem no Augustavas. Bet vakarā pre-

tinieks ar lielākiem spēkiem iesāka pretuzbrukumu, piespiezams mūsējus atstāt Slavītes sādžu un atiet uz Augustavu.

19. jūlijā partizāņu 4. rota, kopā ar igauņu izlūku nodaļu, no Kupravas devās uz Tepenicās sādžu, kas atrodas 9 km no Kupravas stacijas, un pēc īsas cīņas pretinieku no turienes izdzina, saņemot 2 gūstā.

23. jūlijā mūsu 1. rota, kopā ar 2 igauņu rotām, atsita pretinieka uzbrukumu Augustavas rajonā un tad to vajāja kādus 5 km līdz Saipetnieku sādžai.

Tāpat arī 24. jūlijā mūsējie atsita pretinieka uzbrukumu Sudrabei (Sūderbai).

28. jūlija rīta agrumā pretinieks (ap 200 cilvēkiem ar 5 ložņiem) atkal uzbruka 1. rotai Augustavas rajonā un sākumā atspieda priekšējo vadu, bet kad piesteidzās rotas galvenie spēki, tad ienaidnieku padzina, saņemot 2 gūstā.

Jūlijā arī mūsu kaimiņi pa labi, lietuvieši, izcīnīja lielākas kaujas. Mūsu Augškurzemes partizāņu pulka tuvākais kaimiņš bija Paņevežas atsevišķais b-ns, kas ietilpa Lietuvas armijas Paņevežas grupā. Tanī ietilpa vēl 2. kājn. pulks, Mariampoles un Šauļu ats. b-ni, kā arī 1—2 baterijas un nelielas kavalerijas nodaļas. Grupas komandieris bija pulkvedis Nastopka. Paņevežas grupa 5. jūlijā saņēma pavēli uzbrukt. Grupas kreisā spārnā darbojās Paņevežas b-ns, kas, pastiprināts ar mūsu Augškurzemes partizāņiem, Balachoviča nodaļu (65 kājn. un 10 jātn.) un Šauļu b-na 1 rotu, iesāka uzbrukumu 3 nodaļās. Pretinieks 7. jūlijā sevi pretojās un tamdēļ panākumu vēl nebija. Nākošā dienā ienaidnieku atspieda un b-na centra nodaļa jau ieņēma Bebreni. 9. jūlijā b-na labais spārns un centrs vēl pavirzījās uz priekšu un pienāca pie krievu nocietinātām pozīcijām, kuŗas stiepās no Kazimirišķiem gar Ilūksti uz dienvidiem. 10. jūlijā b-na labais spārns kopā ar 2. kājn. pulku visu dienu mēģināja pretinieku šalauzt, bet tas neizdevās. Bataljona centrs cīnījās laimīgāk, jo tas ar kaujām aizvirzījās līdz Ilūkstei, bet b-na kreisais spārns ieņēma pat Kazimirišķu muižu. Tomēr Paņevežas b-na stāvoklis visumā pasliktinājās, jo ienaidnieks bija atspiedis mūsu partizāņus un krievu nodaļu, un tā kā izsūtītā no rezerves rōta nevarēja pretinieku izspiest no Bebrenes, tad b-ns bija spiests atiet uz jaunām pozīcijām, ieņemot ar kreiso spārnu Kaupišķus.

Nākošā dienā pret vakaru pretinieks iesāka nopietnu uzbrukumu gar Ilūkstes-Subatas ceļu. Tā kā pa labi Mariampoles b-ns neizturēja un sāka atiet, tad pretiniekam tagad bija dota iespēja apņemt Paņevežas b-na labo spārnu. Tamdēļ arī Paņevežas b-ns bija spiests atiet uz jaunām pozīcijām: Laši-Kaupišķi. Ņemot vērā vispārējo stāvokli, tad 12. jūlijā Paņevežas grupas komandieris pavēlēja visai grupai atiet uz vecām pozīcijām, aiz ezeru līnijas, t. i. kreisam spārnam uz Subatas rajonu. Jūlija kaujās lietuviešu zaudējumi bija prāvi, jo viens pats Paņevežas b-ns zaudēja 5 kritušus un 45 ievainotus.

Kaujas augustā.

Daugavas kreisā krastā mūsu spēki palielinājās, jo 5. augustā no Bauskas rajona pienāca Bauskas atsev. b-ns (4 rotas un 9 ložm.) un ieņēma fronti no Rubines muižas caur Izabelinas muižu līdz Vilcēniem (Vilciņi), nomainot tur Ziemeļlatvijas partizāņu pulka vienības. Pēdējās novietojās rezervē Zasas muižas rajonā.

Augusta pirmā pusē Kurzemes kaujas rajonā nekādas lielākas kaujas nenotika, bet par to bieži norisinājās izlūku nodaļu sadursmes neitrālā joslā, kur lielinieku nodaļas bieži ielauzās laupīšanas nolūkā.

Naktī uz 5. augustu Valmieras pulka 3. un 7. rotas izlūki (54 vīri) uzbruka Baltmaņu mājām tuvu pie Dunavas (Podunajas) muižas un aizdzina pretinieku, saņemot 1 ložm. un 4 gūstekņus.

Pēc nedēļas Valmieras pulka 3. un 7. rotas izlūki (3 virsn. un 36 kar.) atkal apmeklēja Dunavas muižas rajonu un izsita no Prižinišķu mājām 32. lielinieku pulka 1. rotu, saņemot 12 gūstekņus un, turpinot uzbrukumu, naktī uz 13. augustu izsita no Dunavas muižas 32. pulka 3. rotu, saņemot 10 gūstekņus un 1 ložmetēju. Sevišķi enerģiski strādāja Bauskas b-na 3. rota, kurā atradās Izabelinas muižas rajonā. Tā savos izlūka gājienos pusemēnēša laikā saņēma gūstā ap 100 sarkanarmiešu un 2 ložm.

16. augustā saformējās 3. Jelgavas pulks no III ats. b-na, Bauskas b-na un Augškurzemes partizāņu pulka. Tagad 3. Jelgavas pulka uzdevums bija aizstāvēt fronti Daugavas kre-

sā krastā no Lietuvas armijas kreisā spārna līdz Līvāniem. 20. augustā ieradās III ats. b-ns no Atašienes (Borchi) rajona un novietojās pulka kreisā spārnā, nomainot tur Valmieras pulka 3. un 7. rotas, kā arī Ziemeļlatvijas partizāņu pulka vienības. Nomainītās Valmieras pulka rotas aizgāja uz Krustpili pie sava pulka, bet Ziemeļlatvijas partizāņu vienības — uz Rīgu, kur ielējās 5. Cēsu pulkā kā 11. rota, bet partizāņu jātnieki pievienojās 2. eskadronam. Daugavas labā krastā mūsu spēkiem vajadzēja 26. augustā ieņemt Līvānu nocietināto rajonu. Lai atvieglotu minētās operācijas izpildīšanu, tad 3. Jelgavas pulkam pavēlēja 2 rotas (1. un 3.) aizsūtīt uz Turkiem 2. Ventspils pulka k-ra rīcībā, bet ar pulka pārējiem spēkiem Daugavas kreisā krastā vest demonstratīvus uzbrukumus un mēģināt pārcelties pāri Daugavai uz dienvidiem no Jersikas (Cargrade) stacijas, tur sabojāt dzelzsceļu un tālruna līnijas un tad no dienvidiem mēģināt ieņemt Jersikas staciju un miestīņu, lai saceltu pānīku ienaidnieka aizmugurē. Pulka pastiprināšanai atsūtīja viņa rīcībā arī 2 bruņotos auto (Kurzemieņu un Zemgāļi) kā arī 4 lielgabalus. Par nožēlošanu bruņotie auto maz ko varēja palīdzēt sliktā ceļu dēļ, bet no 4 lielgabaliem divi nebija lietojami leņķmēra trūkuma dēļ.

Daugavas forsēšanu 26. augustā pavēlēja izdarīt 2. rotai ar 2 lielg. piepalīdzību, bet II b-nam izdarīt demonstratīvus uzbrukumus rajonā uz dienvidrietumiem no Dunavas (Podunajas) muižas. Daugavas forsēšanu 2. rotas k-ris izvēlējās pie Kalnišķu mājām, kādus 2 km uz ziemeļiem no Dunavas muižas. Tā kā pārcelties nācās mazās laiviņās un pretinieks otrā krastā to bija novērojis, tad tas ar ložmetēju uguni to nepieļāva un pat vienu laiviņu sašāva. II b-ns labi izpildīja savu uzdevumu, jo paspēja iztīrīt visu rajonu uz rietumiem no Tadinavas muižas. Otrā dienā kauja turpinājās un II b-ns šodien ieņēma Tadinavas muižu, saņemot 1 ložmetēju un 7 gūstekņus, bet I b-ns, pastiprināts ar 9. un 11. rotu, pēcpusdienā ieņēma Dunavas muižu.

28. augustā kauju turpināja pulka II un III b-ni un jau ap pusdienas laiku sasniedza Tadinavas-Kaldabruņas līniju. Pretinieka galvenie spēki atkāpās Bebreņu virzienā. Pēcpusdienā mūsu abi b-ni vēl pavirzījās uz priekšu, sevišķi II b-ns, kas ar savu kreiso spārnu jau ieņēma rajonu uz dienvi-

diem no Dunavas muižas un tur izklīdināja ienaidnieka rotu, saņemot 13 gūstekņus.

29. augustā II un III b-niem pavēlēja iztīrīt visu Daugavas kreiso krastu no Kazimiriškiem līdz Dunavas muižai. Uzbrukumu vajadzēja saskaņot ar Lietuvas armijas kreiso spārnu, kas uzbruka Ilūkstes rajonā; I b-na uzdevums bija nodrošināt mūsu uzbrūkošo b-nu kreiso flanku, noturot Dunavas muižu.

Rīta agrumā sākās mūsu uzbrukums, pie kam III b-ns lauzās caur Bebreņi uz Dvieti, bet II b-ns pa kreisi uz Kriškāniem. Samērā viegli un ar niecīgiem zaudējumiem III b-ns ieņēma Bebreņi un pret vakaru arī Dvieti. Pa kreisi II b-ns arī sekmīgi uzbruka un pret vakaru jau ieņēma Kriškānus.

Pretinieks tagad nekārtībā atkāpās visā frontē un steidzās uz Daugavas pārejām, galvenā kārtā uz Cukuriem (Cukurine), kur bija tā labākā pāreja un te viņš vēl sīksti aizstāvējās, lai segtu 32. pulka pārceļšanos. Tomēr arī te beidzot salauza ienaidnieka pretošanos un vakarā jau viss Daugavas kreisais krasts, no Dvietes caur Dunavu un Dignāju līdz Meņķes muižai, bija iztīrīts no ienaidnieka un lielnieku 32. pulks aizdzīts aiz Daugavas. Šīs dienas kaujās 3. Jelgavas pulks saņēma gūstā 37 sarkanarmiešus, 4 ložm. un 24 zirgus. Nākošās dienās pozīcijas pagarināja pa labi līdz Kazimiriškiem un te pulks aizstāvējās līdz 1920. gada janvāra uzbrukumam.

Daugavas labā krastā, sakarā ar Kurzemes divīzijas pulku formēšanu, arī notika dažas pārgrupēšanas.

Valmieras pulka rajonā 9. augustā II b-ns nomainīja pirmās līnijas rajonā, drusku uz ziemeļiem no Trepes stacijas, I b-nu, kuŗu atveda rezervē.

Lai dotu iespēju 2. Ventspils pulkam nomainīt Atašienes rajonā III ats. b-nu, tad viņa labo spārnu 17. augustā nomainīja Valmieras pulka I b-ns, kas tagad nostājās frontē no Peiseniekiem līdz Turkiem. Tā kā 4. pulka II b-ns tagad atradās stipri iepakā I b-na pozīcijām, tad 18. augustā arī to pāvirzīja uz priekšu, ieņemot bez kaujām pozīcijas 2—1 $\frac{1}{2}$ km uz ziemeļiem no Jaunās muižas.

No Daugavas kreisā krasta 22. augustā ieradās arī 3. un 7. rotas, kuŗas novietojās rezervē pie Trepes stacijas. 23. augustā Krustpilī ieradās armijas virspavēlnieks un apskatīja frontes līniju.

23. un 24. augustā pretinieks paprāviem spēkiem uzbruka 4. pulka II b-na frontē, bet uzbrukumus sekmīgi atsita.

Arī 2. Ventspils pulks augusta vidū jau bija saformējies un tagad ar saviem 2 b-niem ieņēma pozīcijas pa kreisi no Valmieras pulka līdz Krustpils-Rēzeknes dzelzsceļam ieskaitot. Iztrūka vēl vienīgi III b-ns (Piebalgas), kuŗa 2 rotas atradās pie 1. pulka Murmastienes rajonā un pārējās vēl ceļā no Vecpiebalgas. Pulkam piekomandētā kapt. Girdo rota ieņēma pozīciju uz ziem. no dzelzsceļa. Tā kā bija paredzamas cīņas ar Golca-Bermonta spēkiem Rīgas rajonā, tad bija vēlams atvilkt uz Rīgu dažus spēkus no Austrumu frontes, bet to varēja izdarīt tikai tādā gadījumā, ja izdotos Austrumu frontē ieņemt izdevīgākas pozīcijas, atņemot pretiniekam Līvānu nocietināto rajonu. Jo tas kā ķīlis bija iespiesis mūsu frontē. Tamdēļ 26. augustā vajadzēja uzbrukt un ieņemt Līvānu rajonu, kur ielenkt un iznīcināt ienaidnieka spēkus, pie kam triecienu dot 4. un 2. pulkiem.

Tamdēļ 4. Valmieras pulka k-rim ar sava pulka 6 rotām, 1 vieglo (4 lielg.) un 1 smago bateriju (2 lielg.) un ar 1 bruņvilciena piepalīdzību sākt uzbrukumu plkst. trijos Līvāniem no ziemeļiem un ziemeļaustrumiem, ieņemt Līvānus un izvirzīties līdz līnijai: Jersika, Istakajas muiža un Batraki, kur nocietināties.

Ventspils pulka uzdevums: ar vienu kolonnu no 3 rotām un 1 lielgabalu uzbrukt no Steķiem caur Mālniekiem un Mutinikiem līdz Batrakiem un tad nocietināties uz līnijas Batraki-Mutiniki. Tanī pašā laikā ar pulka kreiso spārnu demonstrēt Talti-Galu virzienā, bet ar pārējiem spēkiem nodrošināt uzbrūkošās kolonnas kreiso flanku un aizmuguri. Lai atvieglotu 2. pulkam izpildīt viņa grūto uzdevumu, tad tā rīcībā atdeva pa divām rotām no 4. un 3. pulka, kā arī II bruņoto vilcienu un kapteiņa Girdo rotu. Arī 1. Liepājas pulkam ar 2 lielgabalu piepalīdzību pavēlēja izdarīt pastiprinātu izlūkošanu Talti-Galu un Varakļānu virzienos. Tāpat arī 3. pulkam demonstrēt, forsējot Daugavu starp Jersiku un Dunavu.

26. augusta kauja.

Sk. 4. šēmu.

Valmieras pulka k-ris savām vienībām deva tādus uzdevumus: II b-nam sākt uzbrukumu plkst. 3-os gar dzelzsceļu, ieņemt Līvānus un izvirzīties tad līdz Jersikas stacijai, kur nocietināties. Bataljonu pabalstīt vieglai un smagai baterijai no rajona uz ziemeļiem no Jaunās muižas; arī I bruņotam vilcienam piepalīdzēt. Pulka 1. un 4. rotai palikt Turkos 2. pulka k-ra rīcībā, bet 2. un 3. rotai iesākt uzbrukumu no Turkiem ar tādu aprēķinu, lai plkst. trijos tās jau būtu Skrebeļu sādžā un tad no turienes turpināt uzbrukumu caur Lāčkāju-Sproģiem uz Batrakiem, kur nocietināties. Nosacītā laikā II b-ns iesāka uzbrukumu, pabalstīts no vieglās baterijas, bet mūsu smagā baterija šāva pa pretinieka bateriju Līvānu stacijas rajonā. No Jaunās muižas pretinieku izsita viegli, bet pie Sproģu mājām norisinājās sīva cīņa, jo te ienaidniekam bija 4 smagie ložmetēji. Tomēr beidzot arī no šejienes pretinieku izdzina. Jau priekšpusdienā II b-na rotas pievirzījās pie pretinieka galvenām pozīcijām, kuru priekšā bija stipri drāšu aizžogojumi. Tā kā mūsu artilērija nebija paspējusi iztaisīt ejas, tad rotas 400—500 soļos no drāšu žogiem nogulās un ierakās. Pretinieka artilērija un ložmetēji mūsu rotas visu laiku stipri apšaudīja, nodarot mums jūtamus zaudējumus, bet tomēr mūsu rotas to izturēja un vakarā arī atsita ienaidnieka nopietno pretuzbrukumu. Valmieras pulka kreisā kolonna (2. un 3. rota) bez kaujas nosacītā laikā ieņēma Skrebeļu sādžu un tad, turpinādama uzbrukumu, jau priekšpusdienā ieņēma arī Ģercānus, Lāčkāju-Sproģus un Stikānus, bet tālāk vairs nevarēja pavisināties, jo priekšā bija dziļā Dubnas upe, kuru pārbrist nevarēja, bet otrā pusē atradās pretinieka nocietinātas pozīcijas, no kurienes tas visu laiku mūsu rotas stipri apšaudīja.

Ventspils pulka k-ris saviem spēkiem deva tādus uzdevumus: pulka kreisā spārnā 2. rotai kopā ar II bruņoto vilcienu aizstāvēt pozīcijas pa abām pusēm Krustpils-Rēzeknes dzelzceļam un demonstrēt Talti-Galu virzienā. Pulka 4. un 6. rotai, kopā ar kapt. Girdo rotu un 1 lielgabalu, pulkv.-l. Skujiņa vadībā, uzbrukt no Steķiem caur Mežanca-

niem, Mālniekiem un Švirkstiem ar tādu aprēķinu, lai jau pulkstens piecos sasniegtu līniju Mutiniki-Vērmeniši.

Lai nodrošinātu uzbrūkošās kolonnas kreiso flanku, tad otrai kolonnai, kuŗā ietilpa 2. pulka 1., 3. un 5. rota, kā arī 3. pulka 1. un 3. rota un 1 lielgabals, ieņemt aizstāvēšanās pozīcijas no Troškiem caur Medneuku, Mālakalnu un Bikauniekiem līdz Rusinai, pie kam izdarīt arī demonstratīvu uzbrukumu Rudzātiem.

Ventspils pulka k-ra rezervē Lostos atradās 4. pulka 1. un 4. rota un 2. pulka nelielā 11. rota.

Kā uzbrūkošai, tā arī sedzošai kolonnai vajadzēja sapulcēties Staldzeniekos 26. augustā pulkstens vienos.

Demonstrācija Ventspils pulka kreisā spārnā neizdevās, jo mūsu bruņoto vilcienu pie Križevskija sādžas stīpri apšaudīja pretinieka artilērija un tas bija spiests atbraukt aiz mūsu pozīcijām.

Ventspils pulka uzbrukums novēlojās, jo rotas laikā nesa-
pulcējās Staldzeniekos, tamdēļ ka 3. pulka 2 rotas iebruca
Atašienes stacijā tikai pulkstens trijos un Staldzeniekos iera-
dās plkst. piecos. Arī Valmieras pulka 2 rotas Turkos saņē-
ma paziņojumu no sava pulka par minēto rotu pāriešanu
2. pulka k-ŗa rīcībā tikai pulkstens trijos. Pirmā sāka virzī-
ties sedzošā kolonna. Steķus sasniedza bez kaujas. Te ie-
ņēma pozīcijas abi lielgabali, lai pabalstītu no šejienes kā vie-
nu, tā otru kolonnu. Rajonu uz ziemeļiem no Mālakalna sedza
2. pulka 3. rota un 3. pulka 3. rota. Rudzātu virzienā izgāja
2. pulka 1. rota, kuŗa, pabalstīta no mūsu artilērijas, ar kauju
ieņēma Mālakalnu un turpināja uzbrukumu uz Rudzātiem. To-
mēr pedējo sādžu ieņemt neizdevās un mūsu 1. rota, zaudē-
jusi 1 ložmetēju, bija spiesta attīet uz Mālakalnu, kur vakarā
atsita pretinieka uzbrukumu. Arī tāļāk uz ziemeļiem pie Med-
neukas, ienaidnieks, izmantodams plašo meŗa rajonu, apņē-
moši uzbruka mūsu 2 rotām, bet to atsita. Lai nodro-
šinātu Steķu rajonu, tad uz turieni no Lostiem izvīrīja 4. pul-
ka 1. rotu un vakarā tur ieradās arī 2. pulka nelielā 11. rota.
Jelgavas pulka 1. rota caur Lūzniekiem devās uz Nicgalie-
šiem un Zalaniem, kuŗus ieņēma pēc ilgākas kaujas. Tomēr
mūsu rota te ilgi nenoturējās, jo pretinieks to apšaudīja ar
spēcīgu artilērijas uguni un tamdēļ pēcpusdienā tā atgāja uz
Bikauniekiem un pa kreisi tai Lūzniekos vakarā novietojās

4. pulka 1. rotas pusrota. Abas minētās vienības vakarā kopīgi te atsita ienaidnieka uzbrukumu. Ventspils pulka k-ris Steķos sapulcēja savu pārpalikušo rezervi: 4. pulka 1. rotas pusrotu un 2. pulka nelielo 11. rotu; 4. pulka 4. rota, uz frontes pavēlnieka rīkojuma, aizgāja pie sava pulka. Ventspils pulka uzbrūkošās kolonnas priekšā un drusku pa kreisi virzījās 2. pulka 5. rota uz Bikauniekiem. Pa ceļam pretinieks to stipri apšaudīja, bet tomēr tā samērā viegli ieņēma Bikauņiekus. Tagad uzbrūkošai kolonnai bija iespējams virzīties bez kaujas caur Mežancāniem uz Mālniekiem un Švirkstiem, kurus sasniedza jau ap pulkstens 11-tiem. Tā kā tanī laikā arī 3. pulka 1. rota bija ieņēmusi jau Zalānus, tad 2. pulka 5. rota tika atdota p. l. Skujiņa rīcībā, kas tai pavēlēja virzīties uz Rusinu.

Līdz šim Ventspils pulka frontē vēl viss gāja pietiekoši labi, bet tad sākās neveiksmes un tamdēļ arī uzbrūkošā kolonna, pēc Sproģu māju ieņemšanas, saņēma pulka k-ra pavēli pagaidām apstāties un ieņemt Ušas labo krastu, no kurienes izdarīt Ušas un Dubnas upes pāreju izlūkošanu, lai tad naktī varētu panākt to, kas dienā ienaidnieka stiprā ugunī neizdevās.

Valmieras pulka frontē visu nakti turpinājās artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguns. Mūsu uzbrukuma mēģinājumi naktī arī neizdevās. Izsauktā no Turkiem 4. rota naktī nomainīja 3. rotu. Arī 27. augusta dienā 4. pulka uzbrukumi panākumus nedeva. Pēcpusdienā pretinieka nodaļa, ap 50 cilvēkiem, ar dažiem ložmetējiem, pārgāja Dubnu mūsu divu pulku atstarpē un iznāca 4. rotas flankā un aizmugurē. To mūsu nogurušās rotas neizturēja un 2. un 4. rotas sāka atiet uz Peiseniekiem un Turkiem, kur novietojās vēlu vakarā. Pēc minēto rotu atiešanas 4. pulka komandieris pavēlēja atiet arī II bataljonam, kas pirms atiešanas vēl atsita pr-ka uzbrukumu un tad novietojās pozīcijās no Jaunās muižas līdz Zeiņiem. Pulka k-ris bija izsaucis no Laudonas arī III b-nu, kurš pēcpusdienā sapulcējās rezervē pie Trepes stacijas. Pulka zaudējumi abās dienās: krit. 1 virsnieks un 6 kar., iev. 2 v. un 49 kar., pie kam 15 iev. un 4. rotas kritušie palika uz kaujas lauka.

Arī Ventspils pulka rotu mēģinājumi naktī pāriet Dubnu

iepretim Mutinikiem neizdevās; vienīgi 5. rotai rīta miglā palaimējās ieņemt Rusinu un saņemt 1 ložm. Dienā pretinieks attīstīja tādu stipru artilērijas uguni, ka pat nebija iespējams atiet. Priekš uzbrukuma turpināšanas 2. pulka k-ris pieprasīja vēl 10 rotas, bet frontes pavēlnieka rīcībā rezerves vairs nebija, un tā kā bija sobojājušies 2 vieglie un 1 smagais lielgabali, tad frontes pavēlnieks deva rīkojumu pārtraukt uzbrukumu un atiet vecās pozīcijās, ko vakarā arī netraucēti izdarīja. Ventspils pulks abās dienās zaudēja 5 kritušus, 29 ievainotus un 10 kontūzētus. Tā tad pirmais mūsu uzbrukums Austrumu frontē, izdarīts lielākos apmēros, neizdevās. Tur vispirms vainojama augstāka vadība, kuŗa nedeļa laika karaspēkam izlūkot vajadzīgos virzienus un arī nekas nebija sagatavots, lai varētu forsēt tādu nopietnu šķērsli, kā Dubnas upi un pa daļai arī Daugavu. Bez tam kopdarbība starp artilēriju un kājniekiem bija neapmierinoša; arī mūsu kājnieki vēl nebija pietiekoši apmācīti, lai uzbrūkot varētu ieņemt ar drašu aizžogojumiem nocietinātas pozīcijas. Pie tam artilērijas municijas krājumu bija par maz, lai artilērija varētu sniegt uzbrūkošiem kājniekiem nopietnu pabalstu un iztaisīt drašu aizžogojumos ejas. Arī paši lielgabali bija stipri nolietoti un lielgabalu apkalpe nebija pietiekoši apmācīta, kamdēļ lielgabali bieži bojājās. Tomēr galvenais neveiksmes iemesls bija tas, ka lieliniekiem bija doti kādi 3 mēneši, pa kuŗu laiku viņi varēja savas pozīcijas nocietināt, izmantojot arī vecās krievu pozīcijas, un papildināt savus pulkus. Tā kā bijušiem latviešu strēlnieku pulkiem bija, lai gan nelieli, bet labi kaujās norūdīti kadri, tad arī pēc papildināšanas mirētie pulki bija drīz vien atkal pilnīgi kaujas spējīgi, sevišķi aizstāvēšanās kaujās, sēdot stiprās pozīcijās un labi apgādāti ar smagiem kājnieku ieročiem un artilēriju. No šīs kaujas bija redzams, ka mūsu armijas karaspēka daļas un arī viņas vadība ir vēl par jaunu, pārāk nepietiekoši apmācīta un apgādāta, lai varētu izvest operācijas plašos apmēros. Tamdēļ vajadzēja pielikt daudz pūļu, lai pēc iespējas īsākā laikā minētos trūkumus novērstu un kā mēs turpmāk redzēsim, tad pēc 1½ mēnešiem, kad sākās Bermonta uzbrukums, tad lielākā daļa no uzrādītiem trūkumiem bija pa daļai jau novērsta. Mazās sadursmēs, kur nevajadzēja daudz vadības mākslas un ciešas kopdarbības starp dažādiem ieroču veidiem, bet bija vajadzīga tikai drosme un uzpurēšanās gri-

ba, tur mūsu izlūku nodaļas kā agrāk, tā arī tagad un arī vēlāk ņēma virsroku.

Arī aizstāvēšanās cīņās, kur kaujas darbība ir daudz vienkāršāka, tur mūsu jaunās vienības ņēma katrreiz virsroku, bieži vien cīnīdamās pret lielu pārspēku.

Valmieras pulka rajonā 31. augustā III bataljons nomainīja frontē II bataljonu. Šodien no Krustpils uz Rīgu aizbrauca pulka baterija.

Ap augusta vidu saformējās arī 1. Liepājas pulks no Neatkarības un Malienas bataljoniem un turpināja arī turpmāk aizstāvēt tās pašas pozīcijas, ko līdz šim aizstāvēja minētie divi atsevišķie bataljoni. No lielākām izlūku sadursmēm būtu minams izlūku gājiens, ko 6. augustā izdarīja 2. rotas kaņavīru nodaļa (2 virsnieki un 27 kareivji), kuŗa izbrauca laivās pa Lisenas upi Lubānas ezerā un tad ie brauca Maltas upē. No šejienes nodaļa izdarīja pēkšņu uzbrukumu Gaigalovas pusmuižai, kur atradās lielnieku 476. pulka apture. To pa daļai kaujā iznīcināja un 11 kar. saņēma gūstā. Augustā lielnieku bandas sevišķi rosīgi sāka darboties 1. pulka aizmugurē. Mūsu šķidrā fronte un Lubānas rajona lielie meži un purvi deva iespēju lielnieku bandām viegli iznākt mūsu aizmugurē un tur uzbrukt atsevišķiem kaņavīriem un posteņiem, kā arī tiltiem un dzelzsceļu stacijām. Minētie uzbrukumi gan tika pa lielākai daļai sekmīgi atsīstīti, bet tas atvilka daļu mūsu spēku priekš aizmugures nodrošināšanas un iztīrīšanas, kā arī vairākus upurus un arī materiālus zaudējumus, jo starp citiem tika saspriecināti arī daži nelieli dzelzsceļa tilti Madonas rajonā. Līdz 1919. gada decembrim pamazām minētās bandas izdevās mums likvidēt.

Tā ka 1. Liepājas pulks augustā bija vēl samērā mazs (69 virsnieki, 3 ārsti, 4 ierēdņi un 1330 instr.-kar.), tad arī uz laiku vēl palika 1. pulka rīcībā Piebalgas bataljona divas piekomandētās rotas¹⁾ un mēneša sākumā pienāca arī 2 lielgabali. Lai likvidētu frontē lielo atstarpi līdz Latgales partizāņu pulka labajam spārnam (Augustavas rajonā), tad 18. aug. II bataljona komandieris, kapt. Ērglis, ar pastiprinātu nodaļu pārbrauca Lubānas ezera ziemeļu galu un, pāriedams lielos

¹⁾ Piebalgas b-na 2. rota pienāca 5. augustā.

klāņus, sasniedza līniju: Ivdīņi, Sala (Sola) un Birži, kur izklīdināja lielnieku priekšposteņus un saņēma 3 gūstekņus.

Šī izlūkošana deva iespēju nākošās dienās izvīzīt 5. un 7. rotu rajonā uz ziemeļaustrumiem no Lubānas ezera un ieņemt fronti no Aiviekstes caur Slavītēm līdz Krampeljiem. Tanī pašā dienā 5. rota uzbruka Lieparu muižai, kur saņēma 28 gūstekņus un 1 ložmetēju. Līvānu kaujas dienā arī 1. pulks izdarīja pastiprinātu izlūkošanu pret fronti: Šķēļi un Lielie-Strādi (Strodi).

Pulkstens trijos 26. augustā te sāka uzbrukt mūsu 3 nodaļas: pirmā (60 cilv., 1 lieg. un 2 patš.) caur Šķēļiem uz Taltigaliem, otrā (75 cilv., 1 lielg. un 2 patš.) no Tomašovas caur Teičeniekiem uz Varakļāniem, bet trešai nodaļai vajadzēja nodrošināt kreiso flanku, ieņemot Mazos-Strodus. Uzbrukums izdevās tikai pa daļai, jo labā kolonna Šķēļu dzirnavas gan ieņēma, bet tālāk netika: pretinieka prāvi spēki ar ložmetēju un bumbmetēju palīdzību sīksti aizstāvēja savas pozīcijas un tā kā arī vidējā un kreisā kolonna uzdūrās uz pretinieka stiprām pozīcijām pie Darveniekiem un Varklenieku sādžas, tad pēc 2 stundu kaujas pavēlēja atiet vecās pozīcijās. Mūsu zaudējumi bija 1 kritis, 9 ievainoti un 1 pazudis.

Latgales partizāņu pulka frontē augusta pirmā pusē notika tikai nelielas izlūku sadursmes, kurās mūsējie gūva uzvaru. Tā 2. augustā 3. rota kopā ar igauņiem uzbruka uz Viļakas ceļa Egļevai un Susejiem (Susari), pie kam saņēma 1 ložmetēju un 2 gūstekņus. Tā kā 1. rotā cilvēku skaits bija pārāk liels, tad 4. augustā no 1. rotas vada saformēja 5. rotu, kuŗa ieņēma pozīcijas Partizāņu pulka pašā labā spārnā, Augustavas rajonā.

Jau nākošā dienā pretinieks bez panākumiem vairākkārt apšaudīja 5. rotas priekšposteņus Osas mājās un ar prāviem spēkiem uzbruka arī 1. rotas rajonā Benislavovas muižai, bet ar zaudējumiem to atsita.

Tāpat pēc divām dienām nelaimējās pretinieka uzbrukums 1. rotai pie Tikaiņiem. 9. augustā pulkam pievienojās Liepnas partizāņi (120 cilv.); tos pārdēvēja par 6. rotu. Jaunā rota ieņēma fronti no Kupravas stacijas līdz Liepnai. Nākošās dienās pretinieks vairākkārtīgi mēģināja uzbrukt 5. rotai Benislavovas muižas rajonā, bet neizdevīgi. Augusta vidū dažas igauņu rotas kopā ar partizāņu 2. un 3. rotu pārgāja uz-

brukumā un guva labus panākumus, ieņemot Djergavu, Loginu un Kozlovu (rajonā uz ziemeļaustrumiem no Orlavas), pie kam partizāņi saņēma 35 šautenes un 12.000 patronas. Nākošās dienās igauņi atgāja uz Lītenes rajonu un tamdēļ arī mūsu 3. rota atgāja uz Silakrogu, bet 2. rota — uz Orlavu.

Jau 19. augustā pretinieks savukārt uzbruka 2. rotas rajonā Krutavai, kur 26 partizāņi vīrišķīgi kāvās 3 stundas, līdz beidzot aizdzina ienaidnieku. Mēneša pēdējās dienās Partizāņu pulka rajonā norisinājās vienīgi nelielas izlūku sadursmes.

Augustā arī mūsu kaimiņi pa labi, lietuvieši un poļi, izdarīja stipru spiedienu pret lielinieku spēkiem Daugavpils rajonā. 26. augustā, kad mūsu 4. un 2. pulki uzbruka Līvānu rajonā, bet 3. pulks mēģināja forsēt Daugavu, tad arī Lietuvas armijas pulki iesāka izšķirošu uzbrukumu. Šodien Paņevežas b-ns nikni kāvās pie Baltmuižas¹⁾, bet vēl nepaspēja salauzt pretinieku. Arī grupas labā spārnā, pa labi no Paņevežas-Daugavpils dzelzsceļa, 2. kājn. pulks kopā ar $\frac{1}{2}$ bateriju sekmīgi dzina atpakaļ ienaidnieka priekšējās daļas. Nākošā dienā panākumi bija jau lielāki: Paņevežas b-ns iztīrīja Baltmuižas rajonu, bet 2. pulks jau sasniedza Latvijas robežas.

28. augustā grupas kreisais spārns iztīrīja Kaupišķu rajonu, bet 2. pulks ieņēma Šarlates m-žu (7 km uz dienvidaustrumiem no Eglaines stacijas). Nākošā dienā Paņevežas grupa guva izšķirošus panākumus, jo kreisā spārnā Paņevežas b-ns ar nelielām kaujām jau pienāca pie Daugavas starp Kazimirišķiem un Dvieti, bet labā spārnā 2. pulks visu dienu nikni kāvās J. Svences muižas rajonā. Beidzot pretinieku salauza un 2. pulks nākošās dienās paspēja aizvirzīties līdz Kalkūnei, kur jau atradās priekšā lietuviešu 1. divīzijas un poļu leģiona 1. divīzijas daļas. Tās bija mēģinājušas pat ieņemt Grīvu, bet ienaidnieks pretuzbrukumā patlaban tās spieda atpakaļ un tagad tikai ar 2. pulka piepalīdzību izdevās ienaidnieku apturēt pie Kalkūnes. Kā liekas, lietuviešu zaudējumi augusta kaujās bija mazāki, nekā jūlija kaujās, jo Paņevežas b-ns tagad zaudēja 5 kritušus un 26 ievainotus.

Poļu uzbrukums. Jau 27. augustā poļu leģiona 6. pulks atspieda lieliniekus aiz Turmontas stacijas un tagad poļi

¹⁾ Baltmuiža 3 km. uz ziemeļrietumiem no Eglaines stacijas.

sāka gatavoties Daugavpils ieņemšanai, nozīmējot priekš tam 1. leģiona brigādi (1. un 6. pulki). Brigādes uzdevums bija izlauzties naktī uz 31. augustu caur ienaidnieka fronti, ieņemt Kalkūnes staciju un tad pulksten trijos rītā uzbrukt Daugavpils tiltiem. Tomēr ienaidnieks jau 30. augustā bez kaujas atgāja līdz Daugavpils priekštilta nocietinājumiem. Kalkūnes staciju bez kaujas ieņēma lietuviešu 1. divīzijas daļas, pēc kam tur ieradās arī poļi. Nākošā dienā poļu uzbrukums neizdevās un pretinieks palika priekštilta nocietinājumos.

Padomju Krievijas spēki Latgales frontē augustā tika lielā mērā pārorganizēti un pārgrupēti. Daugavas kreisā krastā latviešu 2. strēln. divīziju un leišu divīziju apvienoja ar dažiem krievu pulkiem vienā krievu divīzijā un to turpmāk sauca par 4. str. divīziju. Pret mūsu 3. Jelgavas pulku augustā atradās 32. pulks no Dunavas līdz Tadinavai un tālāk uz dienvidiem līdz dzelzsceļam — 31., 33. un 15. pulki. No dzelzsceļa līdz Novoaleksandrovskaī — bijušā leišu divīzija (9., 17. un 18. pulki). Augusta sākumā 6. latv. str. pulks no Lašu rajona bija atvilkts rezervē uz Daugavpili un no turienes viņu vajadzēja līdz 15. augustam aizsūtīt uz Lubānas ezera rajonu. Daugavas labā krastā mums līdz augusta vidum grūti bija noskaidrot pretinieka spēku lielumu un frontes stāvokli, tamdēļ, ka 1. latv. str. divīzija bija pārdēvēta par 53. divīziju un latviešu strēlnieku pulki dabūja lielus numurus. Tomēr tas tā ilgi neturpinājās, jo jau ap 17. augustu 1. latv. str. divīzijas pulki dabūja atkal savus agrākos nosaukumus, lai gan pulkos jau lielākā daļa bija cittautiešu. Dienvidos Denikina un poļu panākumi attīstījās un tamdēļ jau augusta pirmā pusē uz Minskas rajonu izbrauca 1. latv. str. divīzijas 3. brigāde (7., 8. un 9. pulki). Tā kā divīzijas fronte palika agrākā, t. i. no Jersikas līdz Gariesiliem, tad divīziju pastiprināja ar krievu 21. un 22. pulkiem, kuri nomainīja latviešu 2. pulku. Latviešu 3. pulks pagarināja savu labo spārnu līdz Aizpurīšiem, Pa abām pusēm dzelzsceļam pozīcijas ieņēma 6. latv. str. pulks, bet no tā pa labi 5. latv. str. pulka III b-ns līdz Ivdīņu sādžai un no turienes līdz Gariesiliem fronti turēja 4. latv. str. pulks. Viļānos rezervē atradās 2. latv. str. pulks.

1. kavalerijas pulks sava mazā sastāva dēļ tika pārformēts par I kav. divizionu un atradās pa daļai Bebreņes rajonā,

pa daļai Daugavas labā krastā uz dienvidiem no Jersikas. Latviešu strēln. pulki tagad bija caurmērā 9 rotu stiprumā (ap 700—800 durkļu) un ar 12—14 ložmetējiem. Divīzijas artilērija diezgan spēcīga: 30 vieglie lielgabali, 2 smagie (42 līniju) un 2 haubices. Pa labi no 1. latv. str. divīzijas atradās krievu 11. str. divīzijas 3. brigāde (96., 97. un 87. str. pulki un 165. kājn. p.) no Gariesiliem līdz Tepeņicas sādžai.

Tā tad skaidri redzams, ka mūsu pieciem jauniem pulkiem bija jācīnās augusta kaujās ar lielu pārspēku. Sevišķi artilērijas stiprumā pretinieks mūs pārspēja 3—4 reizes.

Septembra kaujas.

Daugavas kreisā krastā 3. Jelgavas pulks turpināja aizstāvēt fronti no Kazimirišķiem gar Daugavu līdz Meņķes muižai. Te visu mēnesi nenotika neviena lielāka sadursme, jo abus pretiniekus šķīra platā Daugava. Vienīgi katru dienu norisinājās apšaudīšanās. Mūsu artilērija apšaudīja otrā krastā dzelzsceļu un nepielāva pretiniekam, vismaz dienā, uzturēt kārtīgu satiksmi starp Daugavpili un Līvāniem, kas zināmā mērā apgrūtināja pretinieka apgādi un arī spēku pārgrupēšanu. Daugavas labā krastā pretinieks septembra pirmās dienās nopietni uzbruka Valmieras pulka labajam spārnam. Tā 1. septembrī pretinieks pēc 2 stundu artilērijas sagatavošanas pārgāja divas reizes uzbrukumā pret 4. pulka III bataljona labo spārnu, bet abas reizes uzbrukumu sekmīgi atsita. Frontes priekšā palika kādi 20 krituši-ievainoti un gūstā 3, no kuriem uzzināja, ka uzbrukumā piedalījies 1. strēlnieku padomju pulka vesels bataljons. Mēs zaudējām 6 ievainotus. Nākošā dienā pretinieka artilērija pa 2 reizēm atkal stipri apšaudīja 4. pulka III bataljona rajonu un tad vakarā pārgāja enerģiskā uzbrukumā. Tomēr šodien jau vieglāk atsita ienaidnieka uzbrukumu, zaudējot tikai 4 ievainotus. Septembra vidū Krustpilī no Tukuma rajona ieradās arī Latvijas vācu zemessargi (landesvēr) un viņiem pavēlēja līdz pulksten sešiem 15. septembrī nomainīt fronti no Daugavas caur Jauno muižu, Peiseniekiem, Govartiņi un Turkiem līdz Staldzeniekiem ieskaitot.

Mainīa novilcinājās un III bataljonu nomainīja Triecienu nodaļa līdz Peiseniekiem 18., bet I bataljonu tikai 19. septembrī.

Pēc nomainīšanas Valmieras pulks sapulcējās Jēkabpils-Krustpils rajonā. Bet jau 22. septembrī II bataljons aizbrauca uz Ikšķiles rajonu un ieņēma fronti gar Daugavu no Salaspils līdz Ogresi un tas skaitījās tieši Vidzemes divīzijas komandiera rīcībā. Landesvērs, iepazīties ar fronti, iesāka sekmīgus izlūku gājienu. Pirmais tāds notika naktī uz 23. septembri, kad 1 virsnieks ar 9 kareivjiem sagūstīja pretinieka apturi no 21 cilvēkiem, bet naktī uz 28. septembri saņēma posteni no 6 cilvēkiem Stikanos.

Ventspils pulks tagad jau bija pilnā sastāvā, jo arī III bataljons (Piebalgas) bija pienācis un apvienojās ar kapt. Girdo rotu. Pulks tagad savā rīcībā bija dabūjis arī 1. Valmieras (virsltn. Dombrovskis) bateriju, un tagad ieņēma fronti no Stalzeniekiem līdz Barbaļiem. Septembrī te nekādas lielākas sadursmes nenotika, bet sīkās izlūku sadursmēs mūsējie saņēma vairākus gūstekņus. Bruņotais vilciens Nr. 2 dežūrēja Krustpilī un bieži izbrauca Talti-Galu virzienā, kur notika apšaudīšanās ar pretinieka bateriju un bruņoto vilcienu.

Liepājas pulka frontē septembrī bija samērā mierīgi. No mūsu puses notika divi laimīgi izlūku gājienu. Pirmais notika naktī uz 6. septembri, kad mūsu nodaļa no 1 virsnieka un 33 kareivjiem pārbrauca Lubānas ezeru un ielauzās Ivdīņu ciemā, kur saņēma vairākus gūstekņus un bez zaudējumiem atgriezās savās pozīcijās.

Otrs gājiens notika 30. septembra naktī Varakļānu virzienā, kad 1 virsnieks ar 25 kareivjiem sagūstīja vai izklīdināja pretinieka vairākus postenus un apturi, un bez tam vēl saņēma 3 ložmetējus un 110 šautenes ar lielāku skaitu patronu, zaudējot 3 ievainotus. 8. septembrī 6. rota saņēma pretinieka lidmašīnu, kura motora bojājuma dēļ nosēdās rotas rajonā. Lidmašīnu aizsūtīja aviācijas grupai.

Liepājas pulka aizmugurē lielinieku bandas septembrī izdarīja vairākus uzbrukumus, no kuriem lielākie bija uzbrukums Cesvaines stacijai, naktī uz 11. septembri. Pēc ilgākas apšaudīšanās lieliniekus aizdzina, pie kam ienaidnieks zaudēja 4 kritušus un 10 ievainotus, bet mūsu zaudējumi bija 1 kritis un 8 pazuduši. Pēdējos vēlāk atrada mežā noslepkavotus.

Pēc nedēļas lielinieku banda atkal naktī uz 18. septembri pa divām reizēm uzbruka Cesvaines stacijai, bet uzbrukumus mūsējie atsita, zaudējot 1 kritušu.

Latgales partizāņu pulka frontē arī samērā mierīgi un nelielas izlūku sadursmes. No lielākām minama 2. septembrī, kad 2. rotas partizāņu nodaļa mēģināja ieņemt Lieltiļžu, uzbrūkot tai no ziemeļiem un dienvidiem. Apšaudīšanās vilkās ap 5 stundām, bet bez panākumiem, jo pretiniekam pienāca palīgspēki ar ložmet., bet mūsu vienīgais ložm. sabojājās un aprūka arī patronas, tamdēļ mūsu nodaļa bez zaudējumiem atgāja.

13. septembrī 3. rotai pie Silakroga uzbruka 95. pulka vienības, apņēmot tās kreiso spārnu un pat iznāca aizmugurē. Tagad rotai bija jāglābjas Viļaku virzienā, iebēgot tuvējā mežā. Par laimi drīz piesteidzās palīgā igauņu jātnieki un tad kopā ar partizāņiem aizdzina pretinieku. Mūsu zaudējumi: 2 krituši, 2 ievainoti un 9 pazuduši.

Pēc nedēļas stiprs pretinieks uzbruka 2. rotai, bet pēc 5 stundu kaujas ienaidnieku aizdzina, zaudējot 2 kritušus un 2 ievainotus. Saņemts gūstā 95. pulka ložmetēju komandas priekšnieks.

Divas dienas vēlāk (22. sept.) pretinieks ar 500—600 kājniekiem un 1 eskadronu spiedās uz Liepnu. Ieņēmis Beņozkas sādžu, sāka tur nostiprināties.

Partizāņu 6. rota un igauņu 2 rotas iesāka to apšaudīt, bet kad daļa no partizāņiem un igauņiem iznāca pretiniekam kreisā flankā un sāka apšaudīt ar automatiskiem ieročiem, tad pretinieks aizbēga, zaudējot 35 kritušus un smagi ievainotus, kā arī 29 gūstekņus. Partizāņiem zaudējumu nebija.

Pa labi mūsu kaimiņi, lietuvieši un poļi, turpināja septembrī cīņu ar lielinieku spēkiem. Lietuviešu Paņevežas grupa ieņēma pozīcijas no Kalkūnes stacijas gar dzelzceļu un tad tālāk gar Daugavu līdz Kazimirišķiem. Nekāda lielāka kauja te visu mēnesi nenotika, vienīgi neliela apšaudīšanās un patruļu darbība. 1. septembrī lielinieki no Daugavpils rajona pārgāja enerģiskā uzbrukumā pret poļiem, bet neizdevīgi, jo poļi pretuzbrukumā piespieda tos pāriet uz Daugavas labo krastu, paturot tomēr priekštilta nocietinājumus vēl savās rokās. Arī poļu frontē sākās pozīciju karš, jo viņu mēģinājums 28. sep-

rembrī forsēt Daugavu neizdevās. Vienīgi palaimējās ieņemt Daugavpils priekštilta nocietinājumus un uzspridzināt tiltus. Tagad no tilta nocietinājumiem pa labi līdz Drūjai pozīcijas ieņēma leģiona 1. kājn. divīzija. Drīsas rajonā darbojās 1. kav. brigāde, Polockas rajonā — 8. kājn. divīzija, bet leģiona 3. kājn. divīzija atradās rezervē Traķu un Landvarovas rajonā.

Daugavpils rajonā lielinieki aizstāvējās pasīvi, bet ļoti aktīvi darbojās Krāslavas un Drīsas rajonos, apdraudot ar to Rīdz-Smigļi grupas labo flanku. Poļu stāvoklis pasliktinājās vēl tāpēc, ka septembrī sākās nesaskaņas un rīvēšanās starp poļiem un lietuviešiem.

Padomju Krievijas spēki Latgales frontē septembrī vēl samazinājās, jo grūtais stāvoklis Denikina frontē paģērēja pārsviet uz turieni visus latviešu strēlnieku pulkus. Jau septembra pirmā pusē visus latv. str. pulkus nomainīja krievu pulki un pirmie aizbrauca uz dienvidiem. Vienīgi 4. un 6. latv. str. pulki vēl kādu laiku palika rezervē Daugavpilī. Tagad no Borovajas sādžas līdz Krāslavai palika tikai divas strēlnieku divīzijas (11. un 4.), viens neliels kavalerijas pulks un daži bruņoti vilcieni. Mūsu Austrumu frontē lieliniekiem palika 10 kājn. pulki, 1 kav. pulks un 1 bruņotais vilciens, kopā 7050 durkļu, 200 zobenu, 44 vieglo un 6 smago lielgabalu un ap 150 ložmetēju.

Mūsu Latgales partizāņu frontē krievu 97. pulks ieņēma pozīcijas no Borovajas līdz Susājiem; līdz Ploskinai — 95. pulks. Tālāk caur Tilžu, Rangučiem, Skujātņiekiem, Palnavas m-žu un Salu līdz Ivdīņiem — 96. pulks. Jaunlatgalē (Pitalovā) rezervē atradās 94. pulks. Minētie pulki gan nebija lieli (ap 500—800 durkļu ar 12 ložmetējiem), bet ar diezgan spēcīgu artileriju (18 lielgabali). Tālāk uz dienvidiem pret mūsu 1. un 2. pulku atradās pretinieka 91. pulks no Ivdīņiem līdz Lieliem-Strodiem; 92. pulks līdz Talti-Galu un 93. pulks caur Aizpurišiem līdz Grīgiem.

Arī minētie pulki bija katrs apmēram 500—800 durkļu stiprumā, ar 12 ložmetējiem un 3 pulku frontē 9 vieglie un 4 smagie lielgabali. Tālāk sākās 4. str. divīzijas fronte, pie kam 32. pulks ieņēma pozīcijas līdz Rusinai, 31. pulks — līdz Jersikai, bet 33. pulks — līdz Liksnai. Katra pulka stiprums ap 600—700 durkļu, 10—15 ložmetēju un 3 pulku frontē 14 vieglie un 2

smagie lielgabali, bez tam 1 bruņotais vilciens (3 lielg. un 6 ložm.) un neliels kav. pulks.

Tālāk līdz Krāslavai atradās 4. strēln. divīzijas pārējie pulki.

Zināms, mūsu stāvoklis septembrī lielā mērā uzlabojās, jo mūsu un pretinieka durkļu skaits visumā jau bija apmēram vienāds. Pretinieks mūs vēl pārspēja tikai ar savu ložmetēju un sevišķi ar savu lielgabalu skaitu.

Kaujas oktobrī.

Jau oktobra pirmās dienās bija skaidri redzams, ka Bermonts steidzīgi gatavojas uzbrukt Rīgai un uzbrukumu varēja gaidīt kuŗu katru dienu. Lai varētu sekmīgi cīnīties ar Bermontu, tad mūsu armijas vadība bija nodomājusi daļu spēku no Austrumu frontes pārvest uz Rīgas rajonu un tamdēļ Austrumu frontē pagaidām atturēties no lielāku operāciju iesākšanas, lai nesaistītu tur mūsu frontes visus spēkus. Kaŗā bieži gadās, ka zemākais priekšnieks, nezinādams augstākās vadības nodomus, dažreiz izdara to, kas nav vēlams augstākai vadībai. Tas ir — nevietā pielieto savu iniciatīvi, gribēdams, zināms, atnest labumu savai armijai. Tādu nevietā pielietotu iniciatīvi izdarīja 3. oktobrī 3. Jelgavas pulka komandieris, forsēdams Daugavu, ar nolūku ieņemt Līvānus.

Līvānu ieņemšana 3. oktobrī. (Skat. 2. un 4. šēmu.) Pirmā oktobra vakarā 3. pulka I bataljona rajonā pārnāca mūsu pusē 6 jātnieki-latvieši ar zirgiem un paziņoja, ka rajonā no Jersikas uz dienvidiem tuvākās dienās notiks kaŗaspēka maiņa un ka līdz 3. oktobrim rajonu no Jersikas līdz Līksnai apsargās tikai neliela jātnieku nodaļa, kuŗa nevēlas kauties. Jelgavas pulka komandieris gribēja izmantot minēto gadījumu un tamdēļ pavēlēja I un III bataljonam visā slepenībā sagatavoties forsēt Daugavu naktī uz 3. oktobri. Par to ziņoja 2. okt. novakarā Austrumu frontes pavēlniekam un tas apsoliĶa atsūtīt palīgā 4. pulka I bataljoņu. Galvenō triecienu dot 3. pulka I bataljonam, kuŗam forsēt Daugavu Duna-vas muižas rajonā un tad virzīties gar dzelzsceļu uz Jersiku un tālāk uz Līvāniem, kuŗus ieņemt no dienvidiem. Lai nodrošinātu I bataljona labo flanku un atvilktu pret sevi lielākus

pretinieka spēkus, atvieglojot ar to I bataljona darbību, tad III bataljonam forsēt Daugavu pie Jadvigovas muižas. Pēc tam ieņemt Samogoli sādžu, tur sabojāt dzelzsceļu, lai pretiniekam nebūtu iespējams pievest pastiprinājumus no Daugavpils un pēc tam virzīties uz Jersiku. Mūsu pozīciju aizstāvēšanai Daugavas kreisā krastā palika II bataljons. Pulksten vienos 3. oktobrī III bataljona priekšgalā laiviņās pārbrauca 9. rotas pusrota un tad otrā braucienā — otrā pusrota. Pretinieks pamatinija mūsu pārceļšanos un sāka apšaudīt. Tomēr rota zaudēja tikai 1 ievainotu un sāka uzbrukt Samogoli sādžai, kuŗu viegli ieņēma. Bet tagad sākās daži starpgadījumi. Pārceļšanās notika laiviņās, kuŗas nebija kārtībā un pēc katra brauciena vajadzēja tās atkal labot. Tamdēļ 10. rotas pārbraukšana novēlojās un tā ieradās tikai ap plkst. 4 un tūlīņ devās uz Kalvānu sādžu, lai nodrošinātu 9. rotu no labās puses. Pēc īsas kaujas sādžu ieņēma. Pēc kaujas plāna 9. rotai vajadzēja noturēties Samogolā tik ilgi, kamēr 12. rota neizvirzīsies līdz dzelzsceļam un to nesabojās. Tomēr 12. rota paspēja pārceļties tikai tad, kad bija jau gaišs un pretinieks pa to laiku bija paspējis sakārtoties un tamdēļ 12. rota vairs nevarēja aizvirzīties līdz dzelzsceļam, bet palika no 9. rotas pa kreisi iepakaļ. Beidzamā pārceļšanās 2. rota, kuŗu pretinieks jau pie pārceļšanās stipri apšaudīja un tā paspēja tikai drusku pavirzīties no krasta un tad ieņēma pozīcijas pašā kreisā spārnā. Tagad sākās pretinieka uzbrukumi, sevišķi pret 9. un 10. rotām. Pirmā, aizstāvēdama lielo Samogolas ciemu, ar saviem nedaudz karavīriem un 1 patšauteni, jo otra bija sabojājusies, pirmo uzbrukumu atsita; bet kad ienaidnieks sāka apņemt rotas kreiso spārnu, tad viņa atgāja uz sādžas dienvidus galu, kur atsita arī otro uzbrukumu. Pa labi 10. rota neizturēja pretinieka spiedienu un atstāja Kalvānu sādžu, atiedama uz tuvāko meža stūri, bet ap pulksten desmitiem arī to atstāja un sāka atiet uz Daugavas krastu. Tanī laikā no Daugavpils ieradās vilciens ar lielinieku 30. pulka vienībām, kuŗas, pabalstītas no artilērijas uguns, uzbruka 9. un 10. rotai. Mūsu bataljona stāvoklis bija ļoti grūts, sevišķi 9. rotas, kuŗas pastiprināšanai no 2. rotas atsūtīja 2 patšautenes un no kreisā krasta 8. rotas ložmetēji arī apšaudīja Samogola sādžas ziemeļu galu, kas beidzot pretinieku piespieda atstāt sādžu un atiet uz Nicgali. Ap pusdienas laiku pretinieks atjaunoja uzbrukumu Samogolim un tagad galvenā kārtā

no dienvidiem, jo 10. rota Kalvānu sādžu jau bija atstājusi. Rotai sāka apstrūkt patronas, un tā kā pretinieks bija jau iekļuvis pašā sādžā, tad pēc stundu kaujas 9. rota arī bija spiesta atiet tuvāk pie krasta, zaudējot 12 ievainotus un 2 pazudušus. Kad ap plkst. 15. I bataljona komandieris ziņoja, ka viņš, nodrošinājies no dienvidiem, sekmīgi virzās Līvānu virzienā, tad pulka komandieris uzskatīja, ka III bataljons savu uzdevumu jau izpildījis un pavēlēja tam atiet uz Daugavas labo krastu. Tagad atiet dienā, zem pretinieka spiediena, nebija viegla lieta un vajadzēja lielu aukstasinību no visiem karavīriem. Par nožēlošanu 12. rotas pagaidu komandieris, nenogaidījis, kad būs kārta atkāpties viņa rotai, atgāja ātrāk un ar to atklāja bataljona kreiso flanku. Pienākusi pie krasta, tur 12. rota sajaucās ar 2. rotas ļaudīm, kā arī aizrāva sev līdz daļu no 9. rotas. Jaunais virsnieks nemācēja nomierināt pūli un kopā ar to devās Daugavā, lai to pārpeldētu. Tā kā Daugava te nebija pārbrienama, tad viņš gāja bojā 2 virsnieki un 20 instr.-karēivji. Lai atvieglotu pārceļšanos, tad kreisā krastā novietoja 10 ložmetējus un arī 2 lietuviešu lielgabalus, kuri tikko bija piebraukuši, un ar savu uguni sedza rotu pārceļšanos. Varoņīgais 9. rotas komandieris ar daļu no savas rotas visu laiku aizstāvējās savās jaunās pozīcijās starp Samogoli sādžu un krastu un lai gan bija ielenkts no trim pusēm, tad tomēr līdz vakaram atsita visus uzbrukumus un tad jau tumsā mierīgi pārbrauca Daugavu.

Lai gan 3. pulka III bataljons visā pilnībā nebija izpildījis savu uzdevumu un bija arī cietis smagus zaudējumus, tad tomēr galvenais bija panākts, t. i. pretinieka galvenie spēki cīnījās ar III b-nu un ar to atvieglāja I b-nam viņa darbību, un samērā viegli ieņemt Līvānus. Jelgavas pulka I b-na kom-ri Daugavas forsēšanu izvēlējās leļpus Dunavas pie Kalnišķu mājām. Viņa rīcībā bija 4 rotas, $\frac{1}{2}$ 1. eskadrona, 7 ložm. un 10 patšautenes. Tā kā pulka rīcībā lielgabalu nebija, tad b-na kom-ri lūdza landesvēra baterijas kom-ri, kuŗa baterija stāvēja Daugavas kreisā krastā, pa kreisi no I b-na, palīdzēt ar saviem lielgabaliem, ko pēdējais arī apsolīja un līdz 2. oktobra vakaram paspēja jau 1 lielgabalu ar lielām grūtībām novest gar Daugavu uz Dignājas mžas rajonu. Pārceļšanos bija domāts sākt ap pusnakti, bet tas neiznāca, jo jātnieki pie Meņķu muižas novēlējās ar 1. rotas nomaiņu, tā ka tā ieradās Kal-

nišķos tikai plkst. trijos. Tomēr pārceļšanās izdevās labi un pretinieks to nemaz nepamanīja. Pulksten 4,30 b-na 3 rotas jau atradās labā krastā, bet 11. rota pagaidām vēl palika kreisā krastā. Pēc pārceļšanās b-na kom-ris 4. rotas pusrotai uzdeva nodrošināt dienvidus virzienu, ieņemot Zvanku ciemu, un tur sabojāt dzelzsceļu, bet ar pārējām 2¹/₂ rotām, atstājot 5 ložmetējus pārceļšanās vietas nodrošināšanai un 2 ložm. kreisā krastā, lai tie sekotu līdztekus b-na gājenam, devās tagad uz Jersiku, ko ap plkst. septiņiem ieņēma gandrīz bez sadursmes. Izrādījās, ka pārnācēji-kavaleristi bija teikuši taisnību un šodien no Jersikas līdz Nicgalei bija tikai reti jātnieku posteņi. Uz ziemeļiem no Jersikas jau sākās nopietnāka pretošanās un ap pusdienas laiku pie Škaparu ciema pretinieks jau bija ieņēmis pozīcijas un satika mūsu rotas ar stipru uguni. B-ns uz laiku apstājās, lai papildinātu municiju un nogaidītu no kreisā krasta landesvēra baterijas piepalīdzību. Kad viss bija gatavs, tad ap plkst. 15-tiem sākās atkal mūsu uzbrukums un zem baterijas flankējošas uguns pretinieks neizturēja un atgāja uz ziemeļiem. B-ns bez pretošanās sasniedza Vucānu ezeru, kur ienaidnieks sīvi pretojās. Tomēr arī te viņu salauza, tas sāka bēgt, atstājot 1 lielg. ar 70 šāviņiem un 14 zirgus, un tad bez pretošanās b-ns ap plkst. 17,30 ieņēma Līvānu staciju un pēc stundas, pāriedams Dubnas tiltus, ieņēma arī Līvānu miestīņu, sagūstot 17 sarkanarmiešus. Par to paziņoja landesvēram Jaunā muižā un lūdza to ar saviem spēkiem ieņemt Līvānu rajonu, lai atbrīvotu 3. pulka I b-nu. Naktī b-na kom-ris saņēma ziņas, ka pretinieks sāk tuvoties no ziemeļaustrumiem pārceļšanās vietai. Tādēļ b-na kom-ris pavēlēja jau naktī rotām iziet uz turieni caur Batrakiem, kur salauza ienaidnieka pretošanos un aiztrieca to uz Birzakiem, saņemot 2 ložm. un 4 gūstekņus. Tad apstājās un nocietinājās: Istakajas mža — Jersikas ezers un 5. okt. atsita uzbrukumu. Pēc pārceļšanās 4. rotas pusrota devās dienvidus virzienā un pēc nelielas sadursmes ieņēma Zvanku ciemu, kur sāka nocietināties un sabojāja dzelzsceļu. Kad ieņēma Jersiku, tad b-na k-ris pavēlēja arī 11. rotai pāriet Daugavu un doties uz Zvankiem, kur viņa ieņēma pozīcijas pa labi no 4. rotas pusrotas. Valmieras pulka I b-ns, nākdams no Jēkabpils, novēlojās un ieradās Kalnišķos tikai pret vakaru, un tā kā tas bija stipri noguris un ar mazu pa-

tronu krājumu, tad to pārveda uz labo krastu un tur palika uz naktsguļu.

4. oktobrī pretinieks ar bruņotā vilciena piepalīdzību grībēja mūsu rotas padzīt no Zvankiem. Tomēr tas neizdevās, jo bruņotais vilciens nogāja no sliedēm un ienaidnieka kājnieku nodaļas (ap 60 cilv.) uzbrukums viegli tika atsists.

Vācu zemessargi (landesvērs) 3. oktobrī ar artilērijas un bruņotā vilciena piepalīdzību uzbruka no ziemeļiem Līvāniem, bet panākumu nebija, kamēr 3. pulka I bataljons tur neielauzās no dienvidiem.

Nākošā dienā landesvērs apņemoši uzbruka Mutinikiem un pēc niknas kaujas tos ieņēma, nodarot pretiniekam prāvus zaudējumus. Turpinot uzbrukumu, diezgan viegli ieņēma arī Birzakus un tagad landesvēra fronte stiepās no Birzakiem caur Mutinikiem, Skrēbeļiem un Turkiem līdz Staldzeniekim. Landesvēra zaudējumi 3.—4. oktobrī viens kritis virsnieks un 4 ievainoti kareivji. Lai saīsinātu landesvēra fronti, tad 5. oktobrī 2. pulks pagarināja savu labo spārnu līdz Turkiem.

4. oktobrī Zvanku rajonu un tālāk līdz Jersikas ezeram ieņēma Valmieras pulka I b-ns, kurš 5. oktobrī atsita nopietnu pretinieka uzbrukumu, kuru pabalstīja arī viņu bruņotais vilciens. Mums par laimi bruņotais vilciens drīz vien nogāja no sliedēm sabojātā ceļa dēļ un uzbrukumus visus atsitām, zaudējot 3 ievainotus, bet pretinieks atstāja uz kaujas lauka 14 krit. un 3 iev. Pēc gūstekņu izteicieniem uzbrukumā ņēmuši dalību 29. pulka 2 b-ni un 30. pulka 1 b-ns. 7. oktobrī 4. p. I b-nu vajadzēja nomainīt landesvēram, bet tā kā tas it kā atteicies ieņemt tik garu fronti, tad 4. p. b-nu nomainīja 3. pulka III b-ns. Pēc maiņas ienāca ziņas, ka landesvērs atstājis arī frontes daļu no Jersikas ezera līdz Pilskalna mžai. Tamdēļ 4. p. I b-ns saņēma pavēli nekavējoši ieņemt minēto frontes iecirkni, ko tas ap pusnakti arī izpildīja. Tā kā Valmieras pulka b-nu vajadzēja steidzoši sūtīt uz Rīgas rajonu, tad 9. oktobra rītā viņu nomainīja 3. pulka I b-ns.

Tagad sākās mūsu armijas grūtās cīņas ar Bermonta spēkiem un tāpēc arī 3. pulka I b-nam vajadzēja jau 12. oktobrī doties uz Jēkabpili un no turienes uz Biržiem un Āžiem arī pret Bermonta spēkiem. Landesvēram pavēlēja to nomainīt. Tas sākumā to izpildīja, bet tad atkal atvilka savu labo

spārnu uz Pilskalnes muižu. Oktobra otrā pusē uz Jaunjelgavu aizbrauca arī III b-ns, tā kā Austrumu frontē no 3. Jelgavas pulka palika tikai II b-ns un 9. rota. Šie niecīgie spēki, zināms, nevarēja turpināt ieņemt pozīcijas arī Daugavas labā krastā, bet bija jāapmierinājas tikai ar pozīciju noturēšanu kreisā krastā no Muižnieku mājām, iepretim Pilskalnu muižai, līdz Kazimirišķiem, t. i. apsargāt apmēram 35 km garas pozīcijas, kas priekš 5 rotām, zināms, par daudz. Bet tā kā mūs no pretinieka šķīra Daugava, tad mūsu rotas arī savu uzdevumu pilnā mērā izpildīja. Pa visu laiku, kamēr turpinājās cīņas ar Bermontu, Jelgavas pulka II b-na rajonā notika pa retam tikai nelielas izlūku sadursmes un apšaudīšanās. Vienīgi naktī uz 19. oktobra, kad vēl nebija aizbraucis III b-ns un atradās vēl otrā krastā, tad notika lielākos apmēros sekmīgs izlūku gājiens uz Novāju sādžu. Te pārsteidza ienaidnieka eskadronu, izklīdināja to un saņēma 13 gūstekņus, 1 ložm., 13 zirgus un bez zaudējumiem mūsējie atgriezās atpakaļ.

Tā kā Jelgavas pulka fronte bija gara, bet spēki niecīgi, tad oktobra otrā pusē Ilūkstes un Jaunjelgavas apriņķos izsludināja mobilizāciju, kas deva kādus 300 cilvēkus, ar kuriem papildināja rotas un saformēja vēl 3. pulka izlūku b-nu no 2 nelielām rotām. Tā kā Bermonta frontē vajadzība pēc spēkiem bija lielāka, tad arī izlūku b-nu nosūtīja oktobra pēdējās dienās uz Bermonta fronti.

L a n d e s v ē r s, nomainījies 19.—20. oktobrī arī 3. pulka III b-nu, tagad ieņēma fronti no Zvankiem līdz Jersikas ezeram, tālāk caur Bikauniekiem, Mutinikiem un Skrebeliem līdz Turkiem. Taisnība, fronte bija gara, bet kā landesvērs, kas apmēram bija mūsu 1½ pulka stiprumā, nebūtu varējis to noturēt, zināms, pie labas gribas, tas ir stipri apšaubāms. Līdz šim viņš visās sadursmēs bija ņēmis virstroku un viegli atsitā pretinieka izlūku nodaļu uzbrukumus, bet savos izlūku gājienos gandrīz katru reizi atgriezās ar trofejām. Tamdēļ liels pārsteigums bija mūsu Austrumu frontes vadībai, kad 22. oktobrī no landesvēra štāba paziņoja, ka landesvēra labais spārns zem pretinieka, ap 100 cilvēku, spiediena atstājis Zvanki—Jersikas pozīcijas, un tagad landesvēra labais spārns ieņemot pozīcijas no Pilskalna muižas caur Bikauniekiem uz

Birzakiem. Diezgan aizdomīgi bija arī tas, ka dažas landesvēra vienības atradās Daugavas kreisā krastā. Lai landesvērs arī turpmāk nevarētu atrunāties ar frontes pārmērīgo garumu, tad Jelgavas pulks saņēma pavēli nomainīt landesvēra vienības kreisā krastā no Dunavas muižas līdz Muižniekiem, ko tas arī 25. oktobrī izpildīja. Ka landesvēram nebija bīstami lielinieku uzbrukumi, to viņš pierādīja 23. un 24. oktobrī, kad tas viegli atsita lielinieku stipru izlūku nodaļu uzbrukumus Birzakiem, nodarot pretiniekam jūtamus zaudējumus un sevišķi naktī uz 25. oktobri, kad Hāna nodaļas minumetēju izlūki pārrāva ienaidnieka fronti un ieņēma Rudzatus, saņemot 19 gūstekņus un 10 zirgus.

Ventspils pulka frontē visu mēnesi norisinājās tikai nelielas izlūku sadursmes, pie kam lielinieku izlūku nodaļas bieži uzbruka Loški sādžai, bet bez panākumiem.

Liepājas pulka frontē tāpat norisinājās izlūku darbība. Sevišķi lielinieku izlūku nodaļas bija iemīļojušas Tomašovas rajonu, bet bez panākumiem. Arī pulka aizmugurē lielinieku bandas vēl turpināja savu darbību: naktī uz 3. oktobri uzbruka 1. pulka štābam un naktī uz 4. oktobri — Mārcienas stacijai, bet abus uzbrukumus sekmīgi atsitām.

No pulka izlūku gājieniem būtu minami: 8. rotas k-ļa virsl. Helmaņa, kas ar savas rotas 28 karavīriem naktī uz 12. oktobri pārbrauca Lubānas ezera ziemeļu galu un tad, ilgāku laiku brizdams pa purvu, uzbruka netālu no Ivdīņiem, pie Stari-Dvora sādžas, 24. pulka vienībām, saņēma 2 lielgabalus, ar kuriem vēl apšaudīja tuvākos ciemus un tad, sabojājis lielgabalus, atgriezās ar 18 gūstekņiem un lielgabalu aizslēgiem, zaudējis 1 iev. un 1 pazudušu. Otrs sekmīgs izlūku gājiens notika 5. rotas rajonā, kur naktī uz 20. oktobri rotas k-ris virsl. Rutulis ar 1 v. un 12 kar. ielenca un sagūstīja lielinieku apturi Lieparu muižā un atgriezās ar 18 gūstekņiem, 1 ložm. un 19 šautenēm. Tas bija sacēlis tādu apjukumu, ka nākošās dienās pulka II b-ns bez zaudējumiem pavirzījās uz priekšu un ieņēma pozīcijas no Ozolniekiem (Uzsalniekiem) caur Lieparu muižu līdz Skujātniekiem.

Latgales partizāņu rajonā vēl nebija nepārtraukta fronte ne mums, ne pretiniekam, un tamdēļ te norisinājās sevišķi rosīga izlūku darbība.

Tā 5. oktobrī ienaidnieks uzbruka mūsu 5. rotas rajonā Tikaiņiem, bet to atsitām.

Par pulka k-ri 4. oktobrī iecēla pulkv.-leitn. Skujiņu un tas tagad izdarīja reorganizāciju: lielākās rotas sadalot divās rotās, tagad jau iznāca 8 rotas (1.—9. rot., iztrūka 8. rota), kuŗas sadalīja 3 b-nos; III b-nā pagaidām gan bija tikai viena 9. rota. Labā spārnā, Tikaiņu—Pakratu rajonā, palika III b-ns, centrā I b-ns un II b-ns no Viļaku ceļa līdz Liepnai.

7. oktobra vakarā 7. rotas (agrākā 6. rota) partizāņi kopā ar igauņiem izdarīja uzbrukumus divos virzienos: labā kolonna uzbruka Viļaku virzienā, izklīdināja lielniekus, kuŗi aizbēga, pametot 23 kritušus un smagi ievainotus, kā arī 1 ložm. un 7 gūstekņus. Kreisā kolonna izdzina lielniekus no Katlešiem.

Tā kā igauņu labais spārns iesāka uzbrukumu Ostrovas virzienā, tad arī Latg. partiz. pulka II b-ns dabūja pavēli ar b-na kreiso spārnu iziet no Liepnas kopā ar igauņiem un sasniegt Katlešus, b-na centram — Kargovu un Nastrovu, bet labam spārnam pa Viļaku ceļu — Stampakus un tad uz minētās līnijas nocietināties. Otrā b-na 3 rotas 16. oktobrī ar kauju minēto līniju arī sasniedza. Pārējie 2 b-ni palika uz vietas. Tā kā igauņu uzbrukums Ostrovai neizdevās un tie atgāja vecās pozīcijās, tad atgāja uz Liepnu arī partizāņu 7. rota.

23. oktobrī I b-na 2 rotas uzbruka un ieņēma Savanu, Ranguču un Tilžu sādzas, saņemot 56 gūstekņus. Mums zaudējumu nebija. Nākošā dienā daļa no 2. rotas, leitnanta Burmeistera vadībā, Orlavas rajonā pārrāva lielnieku fronti un naktī sasniedza jau Viļakas—Baltinavas ceļu, saņemot 27 gūst., 2 ložm. un citas trofejas.

Šodien 4. rota neizturēja pretinieka spiedienu un atstāja Tilžu, kamdēļ atgāja arī 3. rota, noturot tikai Savanu ciemu. Šodien saformēja 10. rotu. Lielinieki uzbruka Orlavai, bet tos atsitā un tie zaudēja 70 gūstekņus. 26. oktobrī ltn. Burmeisters jau apšaudīja Punduru staciju un uz dienvidiem no stacijas viegli sabojāja dzelzsceļu. Šodien viņš saņēma vēl 1 ložm. un 22 gūstekņus, bet pēc divām dienām ieņēma arī Baltinavu, kur saņēma divas naudas lādes.

29. okt. Partizāņu II b-ns kopā ar igauņiem atkal iesāka uzbrukumu Viļaku virzienā, saņemot 30 gūstekņus. Nākošā

dienā mums bija uzvaras un arī neveiksmes: II b-ns kopā ar igauņiem ieņēma Viļaku, bet ltn. Burmeisters bija spiests atstāt Baltinavu; I b-nu kom-ris virsl. Vindedzis sīvā kaujā ieņēma Kakaravas miestīņu, saņemot 4 ložm. Vakarā 2. rota atkal ieņēma Baltinavu un 31. oktobrī te atsita ienaidnieka uzbrukumus, saņemot 4 ložm. un 111 gūstekņus.

Oktobrī lielinieku spēki mūsu Austrumu frontē palika apmēram tādi, kādi tie bija septembra beigās. Vienīgi notika neliela spēku pārgrupēšana.

Lietuviešu Paņevežas grupa oktobrī samazinājās, jo jau 8. oktobrī aizbrauca no Ilūkstes rajona Paņevežas ats. b-ns sākumā uz Paņevežu un tad uz Bermonta fronti. Pēc dažām dienām aizbrauca uz Bermonta fronti arī 2. kājn. puks kopā ar 1 bateriju.

Poļi 1. oktobrī ar savu leģiona 3. kājn. diviziju nomainīja frontē leģiona 1. kājn. diviziju, kuŗa novietojās rezervē Novosvencjanu rajonā.

Kaujas novembrī.

Daugavas kreisā krastā Jelgavas pulka 5 rotas turpināja aizstāvēt savas 35 km garās pozīcijas, un lai gan novembrī stāvoklis stipri pasliktinājās ar Daugavas aizsalšanu, tad tomēr pretinieku izlūku nodaļas nekur pulka frontē nekādus panākumus neguva.

Daugavas labā krastā landesvēra frontē dienās norisinājās enerģiska apšaudīšanās, bet naktīs izlūku gājieni. Pretinieks nekur nekādus panākumus neguva un visi viņa uzbrukumi tika atsisti. Landesvēra vienības šinī mēnesī izdarīja vairākus sekmīgus izlūku gājienus, bet sevišķi izdevīgs un bagāts ar trofejām bija Triecienu nodaļas gājiens naktī uz 11. novembrī. Te dalību ņēma 1. švadrons (kājn.), pastiprināts ar ļaudīm arī no pārējiem kājnieku švadroniem. Trijās kolonnās, iedami naktī pa purviem un mežiem, iznāca dziļi pretinieka aizmugurē un Nicgales rajonā saņēma 2 smagos lielg., 3 ložm., 125 gūstekņus un 55 zirgus un tad, uzveldami pretinieka fronti 15 km garumā, atgriezās atpakaļ, nodarot pretiniekam smagos zaudējumus.

Ventspils pulka rajonā norisinājās kā no mūsu, tā pretinieka puses nelielas izlūku sadursmes. Pulka fronte ārkārtīgi palielinājās, jo 14. novembrī pulkam nācās nomainīt arī Liepājas pulka I b-nu (līdz Trupiem) un bez tam pulka 5. un 10. rota atradās Jaunjelgavas rajonā aiz Lauces upītes.

Liepājas pulka frontē sadursmes notika galvenā kārtā II b-na rajonā, jo pulka I b-ns 15. novembrī caur Madonu izbrauca uz Krustpili, no kurienes izgāja uz Bausku, cīnīties ar Bermonta spēkiem. Tā kā pa kreisi Latgales partizāņu pulka I b-ns bija oktobra beigās izvīzējies uz Kakaravas rajonu, tad arī Liepājas pulka II b-na k-ris nolēma pāvirzīt 1. novembrī uz priekšu savu b-nu un ieņemt pozīcijas no Salas (Solas) caur Zasuļu (Zasolas) muižu līdz Galvariem (Govori). Tādā gadījumā būtu arī ērtāka satiksme ar pulka pārējām daļām pāri Lubānas ezeram. B-na kreisā spārnā un priekšā virzījās 5. rota, kurā jau ap pusdienas laiku sasniedza Zasuļu mžu, izdzina no turienes pretinieku un sagūstīja 12 gūstekņus, zaudējot 2 kr. un 1 iev. Pulka 7. rota sasniedza Ičas upi bez sadursmēm. Tā vienā dienā bija iztīrīta lielākā daļa no Domopoles pagasta. 7. novembrī pretinieks, uzbrūkdams Partizāņu pulka labajam spārnam Kakaravas rajonā, mēģināja atspiest arī 1. pulka II b-nu un sākumā tas guva arī dažus panākumus, jo Zasuļu muiža uz laiku pārgāja pr-ka rokās, bet pretuzbrukumā 5. rota muižu atkal atņēma. No Lubānas ezera rietumu krasta 13. novembrī Salā ieradās 8. rota. Tagad Lubānas ezera rietumu krastā palika 6. rota starp Trupiem un Sipiņiem un tālāk pulka eskadrons un 9. rota līdz Aiviekstei. Naktī uz 15. nov. 8. rotas kom-ris virsl. Helmanis ar 20 karavīriem izgāja no Starij-Zamoka caur Salu uz Ivdīņiem, kur izdarīja pēkšņu uzbrukumu un bez kaujas saņēma 39 gūst. un 39 šautenes. 22. novembrī izlūku nodaļa no 7. rotas nogāja 7 km līdz Svētiņu (Svietenes) muižai, kur saņēma 17 gūstekņus.

Latgales partizāņu pulka rajonā novembra pirmās dienās mēs guvām ievērojamus panākumus Viļaku rajonā un Baltinavas virzienā, kur vēl saņēmām 4 ložm. un 125 gūstekņus, starp tiem 2 b-na kom-rus. Sākot no 24. oktobra līdz 3. novembrim Partizāņu pulks bija jau saņēmis 16 ložmetējus, 485 gūstekņus un 6 lauka ķēķus. Pretinieks, dabūjis prāvus pastiprinājumus, ar bruņotu vilcienu palīdzību 5. un 6. novembrī enerģiski uzbruka Viļakai, un tā kā arī igauņi sāka

atiet no Ostrovas rajona, tad 7. novembrī partizāņi atstāja arī Viļaku.

Latgales partizāņu pulks tagad apstājās uz līnijas: Ku-prava, Irikova, Stampaki, Deņiceva, Kakarava un Eglītes.

8. un 9. novembrī norisinājās sīvas cīņas Kakaravas rajonā. Kad pretiniekam neizdevās ieņemt Kakaravu frontālā uzbrukumā, tad 9. novembrī ienaidnieks gribēja ielenkt Kakaravu, ieņemot Deņicevu un Eglītes. Pēdējie divi ciemi vairākas reizes gāja no rokas rokā, bet beidzot pretinieku ar prāviem zaudējumiem atsita, atņemot tam 2 ložm. un 33 gūstekņus.

Kaujas decembrī.

Cīņas ar Bermonta spēkiem Zemgalē un Kurzemē bija beigušās un tamdēļ arī Jelgavas pulka vienības pamazām sāka ierasties pulka rajonā, Daugavas kreisā krastā, kur pulka 5 rotas arī decembrī turpināja savu pozīciju aizstāvēšanu un atsita pretinieka izlūku nodaļu uzbrukumus, kuŗi tagad, pateicoties Daugavas aizsalšanai, atkārtojās biežāk, un vienu reizi pretiniekam izdevās ielenkt mūsu lauksardzi. Tas notika naktī uz 25. decembri pie Glaudāniem, kur pretinieks ielenca 5. rotas lauksardzi un saņēma 2 kar. gūstā un 1 ložm.; pārējie 7 izbēga. Pēc dažām dienām 5. rota savukārt saņēma pretinieka lauksardzi no 7 kareivjiem un savu ložmetēju. Mūsu saņemtie 25. decembrī gūstā 2 kareivji izbēga no gūsta un atgriezās pēc dažām dienām pulkā atpakaļ.

Sākās gatavošanās mūsu janvāra uzbrukumam un decembra pēdējās dienās ieradās 3. pulka pēdējās vienības, ieņemot izlūku b-nu, kas mēneša vidū atradās Latg. part. pulka rezervē Balvos un tad visu janvāri palika divīzijas rezervē Krustpils rajonā.

Landesvēra frontē arī decembrī turpinājās dienas bieža apšaudīšanās un naktīs izlūku gājieni.

Naktī uz 20. decembri Triecienu nodaļas 2. un 6. švadroni, pastiprināti ar ļaudīm arī no citiem švadroniem, pārņāva pretinieka fronti uz dienvidiem no Muktu-Pāveļiem un pēc sīvām kaujām ieņēma aiz Dubnas upes Vilcānus, Klevinskije, Vanagus un Škilteŗus, saņemot 2 vieglos lielgabalus, 2 ložmetējus, 30 gūst. un 40 zirgus.

Lai atriebtu minēto neveiksmi, tad naktī uz 27. decembri lielinieki ielenca Triecienu nodaļas 6. švadrona lauksardzi, bet tā vīrišķīgi aizstāvējās un beidzot pretinieku izklīdināja.

Ventspils pulka frontē norisinājās parastās izlūku sadursmes. Tā naktī uz 1. decembri mūsu izlūku nodaļa nokļuva tuvu Varakļaniem, kur to apšaudīja. Atgriežoties atpakaļ, pa ceļam satika ienaidnieka izlūku nodaļu, kuŗu ielenca un sagūstīja 7 sarkanarmiešus. 18. decembrī mūsu III bruņotais vilciens Atašienes rajonā iebrauca neitrālā joslā un iesāka artilērijas divkaŗu ar pretinieka bateriju, kuŗu apkļusināja un piespieda to pārcelties uz citu vietu. Arī piebraukušo pretinieka bruņ. vilcienu pa divām reizēm aizdzina.

7. decembrī Liepājas pulka I b-ns nomainīja Ventspils pulka kreiso spāŗnu no Trupiem līdz Barkavai.

Par Liepājas pulka kom-ri iecēla pulkv.-l. Hasmani, kuŗš 2. decembrī ieradās pulkā. Tagad pulkā ieskaitīja arī leitn. Brodera Ats. izlūku b-nu (ap 200 cilv.) un iedalīja velosip. rotā.

I b-ns ieradās Madonā 5. decembrī un 7. decembrī nomainīja 2. pulka kreiso spāŗnu.

Naktī uz 3. decembri virsl. Helmanis ar savas rotas 1 v. un 46 kar. un 7. rotas 2 v. un 20 kar. nobrauca kādus 12 km un pie Kristiniku sādžas saņēma 2 lielgabalus ar visiem paŗjūgiem un 15 gūstekņus, kuŗus atveda, pa ceļam atsīzdams pretinieka mēģinājumus atņemt mūsu trofejas.

7. decembrī pulka III b-ns jau bija saformēts un pietiekoši apmācīts un to uz laiku atdeva Latgales partizāņu pulka rīcībā, izņemot 9. rotu, kuŗa palika savā pulkā. Pirmā laikā b-nu novietoja Balvos rezervē.

Naktī uz 25. decembri pretinieks nikni uzbruka Zasuļu mŗzai, bet ar zaudējumiem to atsīta.

29. decembrī, kā atmaksu par pretinieka uzbrukumu, neitrālā joslā sagūstījām viņa izlūku nodaļu no 12 cilvēkiem.

Latgales partizāņu frontē šīnī mēnesī norisinājās diezgan nopietnas kaujas, jo pretinieks gribēja mums atņemt to, ko ieguvām novembrī. Zināms, arī Latgales partizāņu pulks tagad bija daudz stiprāks, jo viņam jau bija 4 b-ni un 1 baterija, bez tam decembra pirmā pusē Balvos ieradās arī 1. pulka III b-ns un 3. pulka izlūku b-ns.

Bet arī pretinieks bija pastīprinājis savus spēkus. 1. decembrī ienaidnieka latviešu komūnistu b-ns pie Stampakiem

jelenca pulka 7. rotas pusrotu un pēc niknas kaujas, zaudējot 7 kritušus, mūsu pusrota bija spiesta atkāpties. Kad piestēdzās pastiprinājumi, tad veco stāvokli atkal atjaunojām.

8. decembrī pretinieks, pabalstīts no sava bruņotā vilciena, uzbruka Kupravai, bet uzbrukumu atsitām ar igauņu bruņ. vilc. piepalīdzību.

Pēc divām dienām Orlavai uzbruka pretinieka 15. armijas sevišķa uzdevuma pulks, bet arī to atsitām.

Decembra vidū Latg. partiz. pulka kreisais spārns no mainīja igauņu 3. pulka III b-na vienības līdz Bežozkai ieskaitot.

17. dec. mūsu izlūki uz austrumiem no Orlavas izsita pretinieku no divām sādžām un saņēma 1 ložm. un 5 gūstekņus, zaudējot 2 iev.

Pēc divām dienām pretinieks ar prāviem spēkiem uzbruka Liepnai un Bežozkai, bet, ar zaudējumiem pretinieka pusē, tos atsitām.

Otrā dienā ienaidnieks savus uzbrukumus atjaunoja un uz laiku bijām spiesti pat atstāt Bežozkus, bet tad vēlāk atkal atņēmām.

Ziemassvētku naktī ienaidnieks gribēja mūs pārsteigt un iesāka enerģisku uzbrukumu Irikovai, Stampakiem un Kakaravai.

Pie pirmām divām sādžām uzbrukumi tika atsisti, bet pie Kakaravas nikna kauja turpinājās visu dienu. Pretinieka artilērija stipri apšaudīja Kakaravu, bet arī mūsu baterija labi palīdzēja partizāniem un vakarā arī te uzbrukumu atsitām.

III nodaļa.

Ģen. Golca nevēlēšanās un vilcinašanās atstāt ar savu pastiprināto VI rezerves korpusu Zemgali un Kurzemi.

(Sk. 1. un 5. šēmas.)

Lai gan ģ. Golca spēku apstāšanās Jelgavas un Bauskas rajonā 1919. gada jūlijā bija domāta, ka tas tikai pagaidām un ka drīz sāksies viņu evakuācija uz Vāciju, tad tomēr, patiesībā izrādījās, ka ģ. Golcs nemaz nedomā par evakuāciju,

bet otrādi: no Vācijas nepārtraukti pienāca Jelgavā jauni vācu brīvprātīgo bari, ieroči un municija.

Lai pārrunātu jautājumu par vācu spēku ēvakuāciju, tad ģen. Gofs (Gough) nolika uz 19. jūliju satikšanos ar ģen. Golcu Vintapu mājās pie Jelgavas šosejas. Vēl jūnija vidū ģ. Golcs bija dabūjis no savas augstākās priekšniecības norādījumu, ka Baltijas ēvakuāciju fon Erbergers Sabiedrotiem gan apsolijs, bet ka tas tomēr neesot vēlams un ka visu pārējo atstājot ģ. Golca izveicībai¹⁾. Tāpēc tādā garā tagad ģ. Golcs arī veda sarunas ar ģ. Gofu un izsacījās, ka pirms iesākt ēvakuāciju, tad vajadzīgi divi noteikumi: 1) ka ēvakuāciju nekādā ziņā pretinieks (domāts Latvijas armija. M. P.) nedrīkst apgrūtināt un 2) ka pirms iesākt ēvakuāciju, tad vajaga izšķirt to karavīru likteni, kuri pretendē uz Latvijas pavalstniecību un vēlas te palikt.

Kas attiecas uz ēvakuāciju, tad vispirms vajagot aizvest visas kara mantas, pēc tam daļu no spēkiem sapulcēt uz dienvidiem no Šauļiem, kur tiem ieņemt uztverošas pozīcijas un pēc tam sekos uz turieni stiprs arjergards. No turienes tad atkal sāksies ēvakuācija tādā pašā kārtībā tālāk uz Rītpriestju. Tā tad priekš visas ēvakuācijas vajadzēs 75 dienas, jo katrā dienā var aizsūtīt tikai 3 vilcienus.

Gen. Gofs norādīja, ka uz Versaļas miera līguma pamata vācu karavīri palikt Latvijā nevar un, nenākuši ne pie kādas vienošanās, ar to sarunas pārtrauca.

Kā izsakās savā grāmatā pats ģen. Golcs, tad viņam tāda lēna ēvakuācijas jautājuma atrisināšana bijusi vēlama, jo pa to laiku Bermonta korpuss paspēs saformēties un arī noskaidrosies, vai finansu un politiskie jautājumi priekš vācu karavīru brīvprātīgo iestāšanās krievu dienestā būs jau nokārtoti. Tāpēc tagad atlika noskaidrot, kādas karaspēka daļas nevēlas pāriet krievu dienestā un tad tādas vispirms aizvest, bet priekš citu karaspēka daļu ēvakuācijas pēc iespējas iegūt ilgāku laiku. Lai attaisnotu savu palikšanu Jelgavā, tad ģ. Golcs sūdzējās Sabiedroto militāro misiju priekšstāvjiem, ka latviešu karaspēka vienības bieži uzbrūkot viņa karaspēka

¹⁾ Meine Sendung in Finnland und im Baltikum. Von general graf Rüdiger von der Goltz. 232. lappusē.

daļām un tamdēļ viņam neesot iespējams ēvakuēties, jo neesot nekāda garantija, ka vācu arjergardam neuzbrūk latviešu pulki un neatņem kara mantu krājumus. Lai nedotu ģ. Golcam iemeslu sūdzēties it kā par latviešu notikušiem uzbrukumiem, tad, uz mūsu armijas vadības ierosinājumu, Sabiedroto militāro misiju priekšnieks, angļu armijas ģen. Bertš (Burt), 25. jūlijā noteica neitrālu joslū, kuŗā nebija brīv ieiet ne Golca, ne arī latviešu spēkiem. Minēto joslū bija domāts pakāpeniski pārceļt uz dienvidiem, lai tādā kārtā izspiestu ģ. Golca spēkus no Zemgales un Kurzemes.

Latvijas kara spēka daļām bija aizliegts pāriet līniju, kuŗa sākās pie Asariem Rīgas Jūrmalā un tad gāja tālāk caur Vintapiem, Pulkartni, Mercendarbi, Kēgumu (pie Daugavas starp Ogrī un Rembatu), tad pa Daugavas labo krastu līdz Lieljūmpravmuižai (10 km uz rietumiem no Jaunjelgavas) un no turienes uz dienvidiem līdz Tatarkalnam pie Mūrmuižas. Golca spēkiem nebija brīv pāriet līniju, kuŗa sākās pie Radvilišķa (Mēmeles kreisā krastā starp Mūrmuižu un Skaistkalni) un tad gāja caur Valli, Kalnamuižu, Birzgalī, Vecmuižu, Kr. Misas mžu, tālāk gar Misas upi līdz Olaines mžai un no turienes uz Skangaliem, Luļļām, Mežbelti (Mežbilde) līdz Lapmežciemam.

Latviešu komandantūras neitrālā joslā un uz rietumiem no tās palika savās vietās. Vienīgi mums bija jāatsauc komandantūra no Slokas.

Ar latviešu vai vācu atļaujām satiksme brīva starp Rīgu un Tukumu kā latviešu, tā arī landesvēra virsniekiem, bet starp Rīgu un Liepāju latviešu karavīriem.

Tomēr drīz vien Sabiedroto militāro misiju priekšstāvji pārliecinājās, ka Golcs nemaz nedomā klausīt viņu norādījumiem un rīkojumiem. Tamdēļ 2. augustā Vintapos atkal satikās ģen. Gofs ar ģ. Golcu. Kad ģ. Gofs pasludināja ģ. Golcam, ka Sabiedrotie (Entente) pavēl ēvakuāciju izdarīt viņa uzraudzībā līdz 20. augustam, tad ģ. Golcs vienkārši atbildēja, ka Sabiedrotie viņam nevar pavēlēt, bet ja viņš saņems atiecīgu rīkojumu no savas valdības, tad viņš tūlī atsacīsies no korpasa vadības un aizbrauks uz Vāciju. Bez tam ģ. Golcs piebilda, ka ēvakuēties līdz 20. augustam nav tehniski iespējams un ka viņš ēvakuācijas plāna sikumus Gofam nedos.

Uz ģ. Goļa jautājuma, vai ģ. Golcs grib izpildīt Sabiedroto pavēli jeb ne? Golcs atbildēja ar nē. Ģ. Berts 5. augustā paziņoja ģ. Golcam, ka maršals Fošs iesniedzis Pamieru komisijai (Waffenstillstandskommission) lūgumu, lai ģ. Golcu atsauc un lai okupētos apgabalus visādā ziņā ēvakuētu līdz 20. augustam.

Tagad ģ. Golcu izsauca dēļ paskaidrojumiem uz Vāciju, kur viņš tomēr panāca to, ka vācu valdība viņu vēl neatsauca, bet lai tas būtu tālāk no Sabiedroto priekšstāvjiem, tad pavēlēja tam ar savu štābu pārcelties uz Janišķu rajonu. Kas attiecās uz Golca karavīru labprātīgu palikšanu Latvijā, tad ģ. Golcam paskaidroja, ka vācu valdība tanī lietā neko nedarīs, jo tā esot karavīru privāta lieta, ko tie dara uz savu atbildību. Ar savu veiklību ģ. Golcs panāca vēl to, ka vācu valdība apsolīja izmaksāt «krieviem» arī vēl septembrī algu, kā arī dot uzturu. Pie kam vācu apsardzības ministrs Noske paskaidroja, ka Sabiedroto dēļ, zināms, vācu valdība nevar oficiāli atvēlēt tiem apgādi, bet ja kur nebūt Rītrūsijā nodibināsies kāda žīdu sabiedrība, kuŗa apgādātu krievus, tad pret tādu privātuzņēmumu iebildumu nebūs. Tā kā tomēr ilgāk vairs vilcināties ar ēvakuāciju nevarēja, tad 12. augustā sākās to karaspēka daļu ēvakuēšana, kuŗas nevēlējās palikt Baltijā. Pirmā aizbrauca Šauļu brigāde, kuŗu pagaidām atvietoja Dibiča nodaļa, bet kad vēlāk arī pēdējā sāka aizbraukt, tad to nomainīja Virgoļiča korpusa daļas. Pa Priekules-Klaipēdas ceļu aizveda bijušās Liepājas guberņas karaspēka vienības un tās atvietoja pastiprinātais 2. gardes rezerves pulks majora Plēves vadībā, kuŗš gribēja Latvijā palikt cik ilgi tik iespējams, lai sargātu it kā savu apdraudēto tēviju. Lai gan lēnām, bet tomēr vācu VI rez. korpuss Baltijā pamazām samazinājās. Augusta pirmā pusē aizbrauca arī 2. brigādes štābs un grāfa Jorka nodaļa. Pārpalikušās 2. brigādes vienības, kuŗas nevēlējās braukt uz Vāciju, kā arī vienības, kuŗas atdalījās no landesvēra pie tā reorganizācijas, tagad apvienojās zem nosaukuma «Baltenlandes grupa», ko vēlāk sāka saukt arī par Vācu leģionu un tā vadību uzņēmas jūras kapteinis Zīverts.

Sabiedroto militāro misiju priekšnieka vietnieks A. Keenans, ņemot vērā vācu karaspēka vienību ēvakuācijas iesāk-

šanu, 14. augustā nosacīja jaunu neitrālu joslu. Šoreiz tā ķēra arī Kurzemi. Latviešu karaspēka vienībām nebija brīv pāriet līniju, kuŗa sākās pie Liepājas ezera dienvidus gala un tad gāja caur Gaviežni, Durbi, Valtaikiem, Vārmu, Sātiem, Odiņiem (pie Lielupes), Bļodniekiem, Švarcmuižu, Vintapiem, Pulkartni, Mercendarbi, Skaistkalni līdz Biržiem (20 km uz dienvidiem no Skaistkalnes Lietuvā). Vācieši nedrīkstēja pāriet līniju, kuŗa sākās pie Ķiburciem (10 km uz austrumiem no Liepājas ezera dienvidus gala) un tad gāja caur Skrundu, Gaikiem, Irlavu, Slampi, Skangaļiem, Olaines muižu, tad gar Misas upi līdz Kr. Misas mžai un no turienes caur Tračeniem un Rikāniem līdz Krinčinām (Lietuvā, 10 km uz austrumiem no Pasvalis). Viens no ietiepīgākiem un stūrgalvīgākiem, kas pārējos iedvēsvoja par palikšanu Latvijā, bija dzelzsdvizijas komandieris majors Bišofs. Kad 24. augustā vajadzēja no Jelgavas aizbraukt dzelzsdvizijas pirmam ešelonam, tad majors Bišofs aizgāja uz staciju it kā atvadīties, bet tanī vietā viņš ravēlēja ešelonam nebraukt un tas to labprāt arī izpildīja. Tādai pavēlei piekrita arī kapteinis Zīverts.

Par godu maj. Bišofam vācu kareivji sarīkoja Jelgavā 24. augusta vakarā manifestāciju ar lāpu gājienu. Pēc tam daļa no manifestantiem uzbruka un izlaupīja latviešu Jelgavas rotas kazarmas, kā arī angļu misijas māju un mēģināja aplaupīt arī latviešu banku. Lai gan ģ. Golcs nosodīja minēto nedarbu, tad tomēr no otras puses to atkal attaisnoja, it kā ar vācu karavīru lielo sašutumu pret latviešiem un angļiem. Golcs tagad priecājās, ka Bišofa darbs novilcinās laiku, kuŗu var izmantot, lai nodrošinātu Bermonta nodomu.

Sabiedroto valdības tagad darīja enerģisku spiedienu uz Vācijas valdību, lai tā beidzot atsauc Golca karaspēku no Baltijas un nepaklausības gadījumā draudēja ar blokādi. Golcs tagad redzēja, ka vilcināties ilgāk vairs nevar un tamdēļ 21. septembrī noslēdza ar Bermontu līgumu par to vācu karavīru pāriešanu krievu dienestā, kuŗi nevēlas braukt uz Vāciju. Tagad vācu valdība varēja paziņot Sabiedrotiem, ka daļa no Golca karaspēka sadumpojusies un pārgājusi krievu Rietumu armijas dienestā un ka vācu pulku Latvijā vairs nav.

Beidzot 3. oktobrī vācu valdība bija spiesta atsaukt ģ.

Golcu ar visu viņa štābu uz Vāciju, bet Golca vietā nozīmēja ģ. Eberhardt, kuram vajadzēja uzņemties vadību par visiem vācu spēkiem, kuri vēl atradās Lietuvā un Latvijā.

IV nodaļa.

Bermonta armija.

Krievu, tā saucamo «Rietumu armiju» 1919. gadā saformēja pakāpeniski Bermonts, laikā no 12. jūnija līdz oktobra sākumam, un tamdēļ arī minēto armiju biežāk pieņemts saukt par Bermonta armiju. Kas īsti bija Bermonts, tas nav pietiekoši līdz šim noskaidrots. Krievu-japāņu karā (1904.—05. g. g.) viņš bija piedalījies, kā Primorski draguņu pulka kapelmeistars, bet pēc citas versijas, kā savvaļnieks. Vēlāk nokļuvis ģen. Miščenko štābā un par kaujas nopelniem paaugstināts par praporščiku. Pēc kara esot nobeidzis kavalerijas junkuru skolu un dažus gadus dienējis par virsnieku vienā krievu ulānu pulkā, bet bijis spiests pulku atstāt un aiziet rezervē. Pasaules kara sākumā viņš atkal nokļuva ģen. Miščenko štābā jau kā ģenerāļa personīgais adjutants štābsrotmistra dienesta pakāpē; pa priekšu II Kaukaza, bet vēlāk XXXI korpusā. Kopā ar vāciešiem 1919. gada sākumā no Ukrainas aizbrauca uz Vāciju un ar vācu militāro aprindu atļauju Zalcvēdeles ģustekņu nometnē sāka formēt brīvprātīgo nodaļu, cīņai ar lieliniekiem. Te viņš jau uzstājās kā pulkvedis un vēlāk pievienoja savam uzvārdam arī tituli «kņazs Avalovs». Viens ir taisnība, ka viņš mācēja iegūt populāritāti starp jaunākiem virsniekiem un kareivjiem un tāpēc arī viņa nodaļas formēšana gāja sekmīgāk uz priekšu nekā citiem. Jau jūnija sākumā 1919. gadā viņa nodaļā skaitījās kādi 350 vīri un 12. jūnijā tas ar nodaļu pārbrauca uz Jelgavu, lai te turpinātu formēšanas darbu. Arī krievu bijušais žandarmu pulkvedis Virgoličs sāka formēt savu nodaļu Vācijā un arī atbrauca uz Jelgavu tālākai formēšanai. Tepat Jelgavā drīz ieradās arī Līvena nodaļas štābs un 1 b-ns no Rīgas, bet nodaļas 2 b-ni atradās Liēpājā. Firsts Līvens uzņēmās vadību 3. jūlijā par visām 3 krievu nodaļām un apvienoja tās vienā Rietumu korpusā, kas skaitījās krievu Ziemeļrietumu

brīvprātīgo armijā. Bermonts gan ne ar labpatiku nostājās Līvena padotībā un pa aplinkus ceļiem mēģināja iegūt Golca labvēlību, kas tam arī izdevās. Krievu Ziemeļrietumu armijas k-ri, ģen. Judeničs, 9. jūlijā Līvenam atsūtīja pavēli: korpusu nekavējoši pārvest uz Narvu, iztīrot pa priekšu to no ģermanofiliem. Līvens redzēja, ka ar minēto pavēli viņa plašie organizācijas plāni tiek izjaukti, bet tomēr paklausīja un savu nodaļu (ap 3500 cilv.) aizsūtīja. No Liepājas jau 9. jūlijā izbrauca pulkv. Kanepa-Janoviča nodaļa (ap 500 cilv.). 23. jūlijā no Rīgas uz Narvu izbrauca pa dzelzscelu ap 1500 līveniešu un pēc dažām dienām no Daugavgrīvas izbrauca pārējie. Bermonts un Virgoličs nepaklausīja un palika: pirmais Jelgavā un otrais pārbrauca uz Šauļiem, pie kam tagad Bermonts uzstājās jau kā vecākais. Vēl jūlija sākumā Bermonta nodaļa nebija liela, tikai apmēram 3 rotu stiprumā, bet pēc Līvena nodaļu aizbraukšanas, Bermonta spēki strauji sāka palielināties, jo visi tie brīvprātīgo pulciņi, kuŗi brauca no Vācijas un Polijas (pa lielākai daļai bijušie krievu ģustekņi) pie Līvena, tagad iestājās Bermonta nodaļā. Augustā Bermontam jau skaitījās kādi 4—5000 cilvēku, no kuŗiem ap 1000 vāciešu. Kā Bermonts, tā arī Virgoličs tagad savas nodaļas pārdēvēja par korpusiem un vispirms ķērās pie daudzo štābu formēšanas; tamdēļ arī kauju vienību formēšana gāja gausi uz priekšu un Virgoliča korpusā nekad durkļu skaits nepārsniedza 1500. Labāk gāja Bermontam ar savu «grāfa Kellera» korpusa formēšanu. Tomēr arī šinī korpusā līdz 8. oktōbrim, kad sākās kaujas, bija saformēti tikai 1^{1/2} plastuņu pulki, paredzēto 4 pulku vietā un 3 nelielas baterijas. 5. septembrī Bermonts publicēja pavēli, ka ģenerālis Judeničs viņu iecēlis par krievu Rietumu armijas k-ri. 21. septembrī Bermonts noslēdza līgumu ar Golcu un pārņēma savā armijā tos vācu spēkus Latvijā un Lietuvā, kuŗi nevēlējās braukt uz Vāciju.

Bermonta armijas spēkus pats Bermonts savā grāmatā «Im Kampfe gegen den Bolschewismus» novērtē uz 51—52.000 cilvēku, no kuŗiem 40.000 vācu brīvprātīgo. Zināms, kaŗotāju skaits bija daudz mazāks, bet arī to Bermonts vērtē uz 45.000 cilvēkiem, 100 lielgabaliem, 600 loŗmetējiem

(smagie un vieglie kopā), 50 minūmetējiem un 120 lidmašīnām Armija dalījās 3 lielās grupās:

- a) krievu daļas (grāfa Kellera un Virgoliča korpusi),
- b) dzelzsdivīzija,
- c) Baltenlandes grupa jeb Vācu leģions.

No krievu daļām stiprākais bija grāfa Kellera korpuss, kur skaitījās ap 10.000 cilvēku, no kuriem ap 3000 vāciešu. Par grāfa Kellera korpusu tas bija nosaukts vienīgi reklāmas dēļ, jo grāfs Kellers, kas Pasaules kara sākumā komandēja krievu 10. kavalerijas divīziju, vēlāk kavalerijas korpusu un skaitījās par labāko kavalerijas ģenerāli, tika noslepkavots jau 1919. gada sākumā Krievijā. Korpusam vajadzēja sastāvēt no 4 plastuņu¹⁾ pulkiem, viena vieglās art. pulka, smagās artilērijas divīziona un kavalerijas pulka, kā arī vēl no dažādām tehniskām daļām un rezerves b-na. Kaujām sākoties patiesībā pilnīgi saformēts bija tikai 1. plastuņu pulks, trīs bataljonu sastāvā. Katrā b-nā 4 strēlnieku un viena ložmetēju rota; bez tam pulkā bija vēl viena minūmetēju k-da (8 minūmet.). Otrā plastuņu pulkā bija saformēti tikai 1½ bataljoni un neliela minūmetēju komanda. Trešā un ceturtais plastuņu pulkos bija saformēti vienīgi visāda veida štābi. Labākā štāvoklī atradās korpasa rezerves bataljons, kuŗu formēja no vāciešiem leitnants (vai hauptmans) Bode. Arī artilērijas pulkā bija saformēts, divu divīzionu vietā, tikai viens, no trim baterijām pa 4 viegļiem lielgabaliem baterijā. Smagā divīzionā bija gatava tikai 1 baterija (4 lielg.). Kavalerijas pulkā cilvēku skaits bija priekš 2—3 eskadroniem, bet zirgu bija tikai kādi 30. Bez tam korpusā vēl bija atsevišķa vācu ložmetēju rota (Krafta) ar 8 smagiem ložmetējiem, un 2 lidotāju nodaļas. Korpasa kaujas stiprumu Bermonts vērtē uz 7000 vīriem, 12 viegļiem un 4 smagiem lielgabaliem, 100 ložmetējiem (smago un vieglo kopā), 12 minūmet. un 12 lidmašīnām. Virgoliča korpuss bija daudz vājāks, jo tur bija saformēts tikai 1 strēlnieku pulks, 6 rotu sastāvā, 3 baterijas, pa 2 lielgabaliem katrā, 3 nelieli eskadroni un lidotāju nodaļa, kā arī dažādas nelielas tehnikas un etapu daļas. Viss cilvēku skaits korpusā sniedzās

¹⁾ Bijušā krievu armijā par plastuņiem sauca kazāku kājnieku daļas. Miera laikā plastuņu b-ni komplektējās tikai no Kubanas kazākiem.

līdz 5000, bet karotāju skaits līdz 2500, no kuņiem ap 50% vāciešu.

Kellera korpuss atradās Jelgavas rajonā, bet Virgoliča korpuss — Šauļu rajonā.

Bermonta armijas labākā un stiprākā daļa bija dzelzsdivīzija, majora Bišofa vadībā. Viņa sastāvēja no 3 kājnieku pulkiem un 1 jēģeru bataljona, pie kam 2. pulkā 4 b-ni, bet 1. un 3. pulkā pa 3 b-niem. Pulki bija bagātīgi apgādāti ar ložmetējiem (ap 80 katrā pulkā) un minometējiem (1. pulkā astoņi, pārējos pa sešiem). Bez tam divīzijā skaitījās arī Lütza ložmetēju b-ns, 4 rotu sastāvā (kopā 24 sm. ložm.).

Artilerija sastāvēja no 6 vieglām un 2 smagām baterijām, katrā pa 4 lielgabaliem.

Kavalerijas pulkā bija 5 eskadroni un 8 ložm. Pionieru b-ns sastāvēja no 3 rotām un 15 ložmet. Dzelzsdivīzijas kaujas stiprums bija ap 15,000 cilvēku, bet viss cilvēku skaits kopā ar etapu daļām ap 18,000. Divīzija atradās Jelgavas rajonā.

Vācu leģions, jūras kapteiņa Ziverta vadībā, atradās Bauskas rajonā un neliela daļa pie Virgoliča korpusa (Pētersdorfa nodaļa). Kopā ar etapu daļām leģiona stiprums sniedzās līdz 12,000 cilvēkiem, bet kaujas stiprums līdz 9000 cilvēkiem ar 43 viegliem un 4 smagiem lielgabaliem. Zirgu trūkuma dēļ visus vieglos lielgabalus gan nespēja aizjūgt.

Leģions dalījās 2 brigādēs, katrā pa 6 bataljoniem, 3 baterijām un 1 eskadronu.

Pirmā brigādē ietilpa Baltenlandes, Brandisa un Petersdorfa pulki un Petersdorfa eskadrons. Otrā brigādē ietilpa Bādenes pulks kopā ar Medema nodaļu, kā arī Jenas un Veikmaņa pulki un Veikmaņa eskadrons. Bez tam leģionā ietilpa arī Stēvera artilerijas pulks (4 vieglās un 1 smagā baterija) un Damma smago ložmetēju nodaļa. Leģiona pulkos cilvēku skaits bieži mainījās un tamdēļ, mazā sastāva dēļ, tos sauca arī par bataljoniem un nodaļām. Pie Bermonta armijas piešķaitāma arī majora Plēves grupa (ap 3000 cilvēku) Priekules rajonā un pulkv. Dibiča grupa (ap 3000 cilvēku) Lietuvā.

Bermonta rīcībā bija arī 2 labi bruņoti vilcieni, daži bruņoti auto un 120 lidmašīnas.

Kamēr formējās viņa korpuss, Bermonts visu laiku deklarēja, ka tas caur Daugavpili ies uz Krieviju, bet kad kor-

puss, pēc vācu spēku pievienošanās, pārvērtās par armiju, tad viņš jau sāka runāt vaļsirdīgāku valodu. Tagad Bermonts izsacījās, ka iet uz Daugavpili varēs tikai tad, kad kreisais flanks būs pietiekoši nodrošināts, atspiežot latviešu spēkus aiz Rīgas. Šo nodomu viņš sāk jau realizēt ar savu 23. septembra pavēli, kurā paziņoja, ka latvieši un igauņi taisoties slēgt mieru ar lieliniekiem, lai uzbruktu krievu Rietumu armijai un tamdēļ viņš esot spiests ieņemt aizsardzības līniju, lai nodrošinātu armijas tālāko formēšanos Jelgavas rajonā. Tāpēc naktī uz 26. septembri Kellera korpusa kaujas spējīgām daļām nomainīt pozīcijās starp Olaini un Valgunti dzelzsdivīzijas daļas, kuŗas dabūs citu uzdevumu. Kamdēļ 1. plastuņu pulka I b-nam nomainīt dzelzsdivīzijas 2. pulka III b-nu no Kaķedančiem līdz Valguntei; 1. plast. pulka II b-nam (bez 1 rotas) ieņemt pozīcijas no Cenas muižas (pie Iecavas upes) līdz Kaķedančiem, bet b-na 1 rotai nomainīt dzelzsā. 2. pulka I b-na rotu pie šosejas tilta, kas pie Olaines muižas; 1. plast. pulka III b-ns paliek rezervē Jelgavā. Olaines nocietināto rajona priekšnieks ir dzelzsdivīzijas 2. pulka komandieris un tam padots arī 1. plastuņu pulks. Bez tam 2. plastuņu pulka I b-nam 27. sept. novietoties Livbērzes muižas un stacijas rajonā, un skaitīties korpusa rezervē, nodrošinājoties no ziemeļiem un ziemeļrietumiem. Mildes (3. bat.) baterijai ieņemt pozīcijas uz ziemeļiem no Ozolu mžas (Paulsgnade), bet Pritča (1. bat.) baterijai — uz austrumiem no minētās muižas. Ašichmanova (2. bat.) baterijai novietoties Lielupes kreisā krastā, lai varētu flankēt pieejas pie I b-na pozīcijām.

Pa to laiku mūsu komandantūras, kuŗas atradās Bermonta armijas rajonā un pat neitrālā joslā, viena pēc otras tika atbrūņotas un likvidētas, pie kam bermontiešiem jau notika sadursme ar mūsu Slokas komandantūras kaŗavīriem un tikai ar Sabiedroto militāro misiju priekšstāvju vidutājību pagaidām tur novērsa lielāku sadursmi. Mūsējiem vajadzēja atstāt Sloku un atiet uz Rīgas Jūrmalu.

No visas Bermonta darbības bija redzams, ka viņš gatavojas uz uzbrukumu un tikai vēl gaida vai nu kādu iemeslu, vai izdevīgu brīdi. Bermonta armijas noslēpumainā gatavošanās nepalika apslēpta arī Sabiedrotiem un tie katēgoriski pieprasīja no vācu valdības nevilcināties ar vācu kaŗaspēka izvāk-

šanu no Latvijas, pie kam nepaklausības gadījumā piedraudēja ar blokādi un finansiēla rakstura spaidiem. Beidzot, kad mūsu karaspēka papildināšanai Rīgā un Rīgas apriņķī 3. oktobrī izsludināja mobilizāciju, tad Bermonts saprata, ka ja vispārīgi ir iespējams sadragāt Latvijas armijas spēkus Rīgas frontē, tad vajaga iesākt uzbrukumu nekavējoši un tamdēļ 6. oktobrī nosūtīja ministru prezidentam Ulmanim sekoša satūra tēlegrammu: «Atzīdams, ka tagad pienācis īstais laiks doties uz lielinieku fronti, lūdzu Jūsu ekselenci gādāt par tādiem apstākļiem, kas dotu man iespēju bez kavēšanās sūtīt savu karaspēku cīņā pret Padomju Krievijas sarkanās armijas pulkiem, kas atrodas Latvijas robežās un draud izpostīt un iznīcināt visas civilizētās kaimiņu tautas. Lūdzu nekavējoties man paziņot par soļiem, kādus Jūsu valdība domā spert, lai manā vadībā atrodošies kara pulki varētu bez šķēršļiem virzīties uz priekšu. Rietumu armijas k-ris pulkvedis Avalovs».

Nenogaidījis Latvijas valdības atbildi, Bermonts 6. oktobrī Jelgavā parakstīja kaujas pavēli, sākt uzbrukumu Rīgas virzienā 8. oktobrī.

Bermonta 6. oktobra pavēles sākumā bija paskaidrots, ka latvieši un igauņi turpina pulcēt savu karaspēku ar nolūku uzbrukt Jelgavai. Tamdēļ Baltenlandes grupai (Vācu leģions. M. P.) uzbrukt, virzoties ar kreiso spārnu caur Lieliecavu uz Ķekavu. Dzelzsdivīzijai un grāfa Kellera korpusa daļām 7. oktobrī ieņemt sekošu izejas stāvokli: dzelzsdivīzijas 3. kājn. pulkam kopā ar III artil. nodaļu (2 bater.) un 4. eskadronu ieņemt rajonu no Skrandas mežsargu mājām līdz Mellupjiem; 2. kājn. pulkam kopā ar II art. nodaļu — no Birzuļu mājām līdz Olaines muižai; 1. kājn. pulkam (bez II b-na) kopā ar I art. nodaļu — no Olaines mžas līdz purvam pa kreisi no šosejas (Letten Bruch, 4¹/₂ km uz rietumiem no šosejas).

Sapieru b-nam ieņemt Klīves mežziņa mžu; 1. kājn. pulka II b-nam un 2. eskadronam — Ērzeļa kroga rajonu. 1. plastuņu pulka III b-nam kopā ar Ašechmanova ¹/₂ bateriju un dzelzsdivīzijas 1. eskadronu ieņemt Slampes mžu, bet 1. plastuņu pulka I un II b-ni, kā arī Mildes baterija paliek savās pozīcijās pilnā kaujas gatavībā. Tāpat savās pozīcijās paliek arī Pritča baterija, kuņas apsardzību uzņemās 2. jātnieku baterijas ložmetējnieki; 2. plastuņu pulka I b-ns paliek kaujas ga-

vībā savā vietā. No 1. jātnieku pulka 4 jātniekus atdot III/1. pl. p., bet pārējos jātniekus atdot 2. plastuņu pulka I b-nam.

Uzbrukumu 8. oktobrī izdarīt tādā kārtībā: 3. kājn. pulkam pulkstens astoņos sapulcēties ar labo spārnu Plakāniešu rajonā, bet 2. kājn. pulkam ar labo spārnu piedalīties 3. pulka uzbrukumā, virzoties no Birzuļiem uz Skrundām; tanī pašā laikā ar pulka kreiso spārnu uzbrukt Olaines miestīņa virzienā un kad 2. pulks sasniegs Skrundas, tad viņš pāriet dzelzsdīvīzijas vadības rīcībā.

1. kājn. pulkam uzbrukt caur Lapsas mežsargu mājām un Grēnmuižu uz Švarcmuižu un viņa tuvākais uzdevums ir sasniegt līniju Švarcmuiža-Beberbeka.

Taisni pulkstens septiņos 1. plast. pulka I b-nam kopā ar Mildes bateriju iziet no Zeltiņiem uz Cenas muižu un no turienes turpināt uzbrukumu Piņķu mžas virzienā, kur nodibināt saskarus ar 1. kājn. pulku, no kuŗa tad saņems tālākos rīkojumus.

Sapieru b-ns un 1. pulka II b-ns kopā ar 2. eskadronu pāriet uzbrukumā pret Kalnciemu ar tādu aprēķinu, lai tur pieņāktu plkst. 8 un to ieņemt ar kopēju uzbrukumu; pēc tam uzbrukumu bez pārtraukuma turpināt pa Kalnciema ceļu līdz Piņķu muižai, kur tad pāriet 1. kājn. pulka rīcībā. 1. plastuņa pulka III b-ns kopā ar Ašechmanova $\frac{1}{2}$ bateriju un 1. eskadronu pulkstens astoņos ierodas Slokā un pēc Rīgas-Jūrmalas iztīrīšanas, turpināt uzbrukumu Bulliem, lai nodrošinātu flanku no jūras puses. Pēc tam 1. eskadrons pāriet 1. kājn. pulka rīcībā.

Bruņotais divīzions, 1. plast. pulka II b-ns, 3. eskadrons un Jēģeru b-ns, kā arī Lūtza ložm. b-ns (bez 4. rotas) plkst. 7,45 atrodas ar gājiena kolonnas galvu pie Dalbes.

Bruņotam vilcienam vēl 7. oktobra vakarā ierasties Līvberzes stacijā, lai tad kopā ar 2. plastuņu pulka I b-nu 8. oktobrī ieņemt Tukumu un to izdarīt ar tādu aprēķinu, lai jau plkst. 8-ņos sasniegtu Tukumu.

Minētām daļām palikt Tukumā priekš kreisā flanka nodrošināšanas un izdarīt izlūkošanu Talsu virzienā.

Dzelzsdīvīzijas pastiprinātai aviācijas eskadriļai 8. oktobrī plkst. 8-ņos izdarīt izlūkošanu virzienā: Ķekava-Torņkalns-Rīga un Kalnciems-Sloka-Bulli, bet bumbumetēju lidmašīnām,

kuŗas atrodas kājnieku rīcībā, plkst. 8,15 iesākt uzbrukumu pretinieka karaspēkam, kuŗš virzās pa Rīgas šoseju un pa ceļiem no Cenas mŗas uz Beberbeku un no Piņķu mŗas uz Rīgu.

Kad pretinieks būs sasists, tad 3. kājn. pulkam kopā ar 1. plastuņu pulka II b-nu bez kavēšanās turpināt uzbrukumu līdz Daugavai un noturēt Torņkalnu; 1. plastuņu pulka I b-nam ieņemt Daugavas tiltus, bet 1. kājn. pulkam ieņemt Daugavas kreiso krastu no Kīpu salas līdz Daugavas grīvai; 1. plastuņu pulka daļām ieņemt Daugavgrīvu.

Priekš uzbrukuma 8. oktobrī arī Vācu leģions jau 7. oktobrī sapulcēja savus spēkus 3 grupās: 1) galvenie spēki (4 pastiprināti b-ni ar 18 lielgabaliem un 1 eskadronu) Lielieca-vā; 2) Brandisa grupa (pastiprināta b-na stiprumā) pie Stel-pes 3) Jenas pulka 1 b-ns ar 1 bateriju pie Skaistkalnes un Bārbeles; tur atradās arī Rikhofa b-ns un uz turieni arī vaja-dzēja iet no Virgoliča korpusa Petersdorfa nodaļai (ap 600 cilv. ar 4 lieg.), kuŗa varēja pienākt ap 9—10. oktobrī.

8. oktobra uzbrukumā galveno triecienu vajadzēja dot pirmajai grupai, lauŗoties caur Ņekavu; otrajai grupai vajadzēja nodrošināt galveno spēku labo flanku, virzoties caur Vecmui-ŗu uz Baldoni. Trešajai grupai, majora Gōtces vadībā, nodro-ŗināt vācu leģiona aizmuguri un pa daļai arī labo flanku, iz-virzoties uz Radviliŗkis-Valles līniju un izlūkojot ceļus, kuŗi ved uz Jēkabpili un Jaunjelgavu.

Vācu leģiona divām lidotāju eskadriļām 8. oktobrī izlūkot rajonu starp Rīgu un Jēkabpili.

V n o d a ļ a.

Latvijas armijas Dienvidfrontes spēki Rīgas rajonā vasarā un rudenī 1919. g.

Sk. 1., 5. un 6. šēmas.

Golca vilcināšanās ar savu karaspēka ēvakuāciju, mūsu armijas vadībai nevarēja nebūt aizdomīga. Tamdēļ jau 16. jū-lijā Rīgas garnizonam tika atdota kaujas pavēle Nr. 1. Tanī pavēlēja VI atsevišķam b-nam, kopā ar smagās artil. 1 vadu un Cēsu pulka 25 jātniekiem, ieņemt un sīvi aizstāvēt pozīcijas Daugavas labā krastā no Mazjumpravas muiŗas līdz Salaspi-

lij. Cēsu pulkam palikt rezervē Rīgā, izsūtot 1 rotu priekš Mazās Juglas pāreju apsargāšanas un 1 rotu uz Tīriņu mžu pie Jelgavas šosejas, bet pulka pārējām rotām izpildīt tani pašā laikā garnizona dienestu Rīgā.

3. eskadronam apgaismot Daugavas kreisā krastā rajonu līdz linijai: Bulduři-Dziļņas-Peles-Velciņi-Skrundas-Narkeviči. Pulkv. Baloža brigādes baterijai (2 lielg.) ieņemt pozīcijas Ēbeļu mžas rajonā. Viņas apsargāšanai nozīmēt 1 rotu no Cēsu pulka.

Visi spēki kreisā krastā padoti 3. eskadrona k-rim. Rīgā vēl atradās 2 baterijas un V ats. b-ns, bet pēdējais bija aizņemts ar policijas dienesta izpildīšanu; VII ats. b-ns un Rīgas jaunformējamie spēki turpināja savu formēšanos. Nākošās dienās jau notika vairākas sadursmes ar ģen. Golca karaspēka nelielām nodaļām. Tā 21. jūlijā mūsu izlūku nodaļa 1 $\frac{1}{2}$ km aiz Ķekavas apšaudījās ar 16 vāciešiem, kuri drīz vien aizbēga, pametot 2 kritušus un 1 ievainotu.

24. jūlijā mūsu apture pie Stūrīša mājām apšaudīja un aizdzina vācu jātnieku nodaļu, no 10 jātniekiem, kuŗa mēģināja atņemt mūsu elpiniekiem (furažieriem) zirgus. Tanī pašā dienā mūsu izlūku nodaļas arestēja vācu radiostaciju uz Kalnciema-Slokas ceļa. Lai novērstu sadursmes, tad, kā jau mums zināms, 25. jūlijā angļu ģen. Berts nosacīja neitrālu joslu, kuŗā nebija brīv ieiet ne mūsu, ne Golca spēkiem. Tomēr tas mazko līdzēja, jo Golca karaspēks to nerespektēja.

Sabiedrotie vēlējās, lai pēc iespējas vairāk pastiprinātu mūsu Austrumfronti, jo tie nevarēja pielaist varbūtību, ka Golcs neizpildīs viņu pavēles. Tamdēļ arī augustā pakāpeniski aizsūtīja no Rīgas rajona uz Austrumfronti gandrīz visu mūsu artilēriju. Rīgā palika tikai 2 veci krievu lielgabali, neskaitot dažus noliktavās, kuŗi vēl nebija savesti kārtībā. Uz turieni aizsūtīja arī I bruņoto vilcienu, kuŗu pie Rīgas ieņemšanas 22. maijā lielinieki bija spiesti atstāt, jo mašīnists tišām bija sabojājis lokomotīvi. To paņēma dzelzsdivīzija un tas piedalījās Cēsu un Juglas kaujās. Pie Golca spēku atiešanas tas bija palicis Priedaines stacijā, jo sabojātā tilta dēļ tālāk nevarēja braukt. 22. jūlijā mēs viņu atvedām uz Rīgu un jau 23. jūlijā tas aizbrauca uz Austrumfronti. Tāpat aizsūtīja arī 2 bruņotos auto un 2 derīgās lidmašīnas.

Attiecībā uz Golca spēku evakuāciju mūsu armijas vadība bija citādos ieskatos nekā Sabiedrotie un tamdēļ steidzamības kārtā turpināja papildināt jau esošās kara spēka daļas un formēt Latgales divīzijas pulkus.

8. Daugavpils pulka formēšanai jau 3. augustā atsauc uz Rīgu VI ats. b-nu, no kura saformēja 8. pulka 4 kājn., 1 mācības un 1 ložmetēju rotu. Kad vēlāk pulkā iedalīja arī V atsevišķo b-nu, tad to pārformēja par 6 rotām. Tā tad jau augusta vidū 8. pulkā iztrūka vēl tikai 8. un 12. rotas. Par nožēlošanu, bandītu likvidēšanai uz Madonas rajonu nācās aizsūtīt pulka 1. rotu un pusrotu no 5. rotas, kuras pievienojās pulkam tikai oktobra pēdējās dienās.

Arī 9. pulks augustā saformēja no Rīgas jaunformējamiem spēkiem un Saldus komandantūras rotas savu II b-nu, bet I b-nu (mācības b-ns) saformēja no VII ats. b-na skolnieku rotām un Rīgā samobilizētiem instruktoriem. Līdz oktobra kauju sākumam 9. pulks savu III b-nu vēl nebija saformējis.

Arī 3. eskadronam vēl iztrūka 1 vads, kas arī atradās Austrumfrontes aizmugurē bandītu likvidēšanai.

Valmieras rajonā jūlija beigās un augusta sākumā saformējās 6. Rīgas pulks: I un II b-ni no Ziemeļlatvijas rez. b-na, bet III b-ns no Austr. fr. rez. b-na.

Kad augusta beigās Jelgavā dzelzsdīvīzijas vienības atteicās braukt uz Vāciju un 24.—25. augustā izlauzīja un atbrūvoja mūsu Jelgavas rotu, tad mūsu armijas vadība skaidri redzēja, ka no turienes drīzumā ir gaidāms uzbrukums un tamdēļ sāka atkal pastiprināt spēkus Rīgas frontē, kurus ņēma kā no Austrumu frontes, tā arī no citām vietām.

Laikā no 25-tā līdz 30. augustam uz Rīgu pārbrauca 6. Rīgas pulks, kur cilvēku skaits bija prāvs, bet ieroču visiem nepietika.

30. augustā uz Rīgu izbrauca no Liepājas 7. Siguldas pulks. Tā kā Liepājas apsardzībai palika tikai II šķiras zemessargu b-ns (2 rotas) un dažas komandas, tad angļu militārās misijas virsnieki cēla iebildumus un tāpēc virspavēlnieks pavēlēja pulka komandierim, p.-l. Dankeram, ar 7. pulka 2. un 8. rotām atgriezties atpakaļ uz Liepāju. Pēc dažām dienām viņu pastiprināja vēl ar 6. pulka 2. rotu. Siguldas pulka 6. rota palika Ventspilī, bet 6. pulka 4. rota aizbrauca uz Tukumu, lai pastiprinātu vietējo komandantūras komandu.

Iestāties klusums Austrumu frontē atvēlēja no turienes jau 31. augustā pārvietot uz Rīgas fronti otro Valmieras bateriju. Tanī laikā pārbrauca uz Torņkalnu arī mūsu smagā baterija (angļu 47 līn. tālšāvēji 2 lielg.). Tāpat ieradās Torņkalna stacijā I bruņ. vilciens.

Mūsu armijas vadībai lielas galvas sāpes darīja landesvērs, kurš jūlijā un augustā pārformējās Tukuma rajonā. Lai gan ar valsts vācu kaŗavīru izdalīšanu landesvērs stipri samazinājās, tad tomēr viņa kaujas spēks, 3500 kaŗotāju ar 11 lielg. un lielāku skaitu ložmetēju, bija vēl diezgan prāvs un līdzinājās apmēram mūsu toreizējo divu pulku stiprumam. Tāpēc mūsu interesēs bija, cik ātri vien iespējams pārvest landesvēru uz Austrumfronti. Paliekot Tukuma rajonā, viņu Golcs-Bermonts viegli varēja piespiest pievienoties saviem spēkiem un pat tadā gadījumā, ja kaut arī lielākā daļa no landesvēra to nevēlētos. Pateicoties angļu ģenerāļa Berta enerģijai, landesvērs 8. septembrī jau izbrauca caur Rīgu un nākošās dienās pievienojās Austrumfrontes spēkiem. Tagad bija iespējams nomainīt 4. Valmieras pulku un tā II b-ns jau 22. septembrī izbrauca uz Ikšķili, kur kopā ar 1 bateriju ieņēma pozīcijas no Salaspils līdz Ogrēi. Valmieras pulka pārējie 2 b-ni, dažādu iemeslu dēļ, aizkavējās Austrumfrontē un tie izbrauca uz Rīgas rajonu tikai 8. un 9. oktobrī, kad jau bija sākušās kaujas.

Lai papildinātu virsnieku un instruktoru nekomplektu, tad septembrī sāka formēt arī kaŗa skolu un instruktoru bataljonu.

Par kaŗa skolas priekšnieku iecēla kapt. Klinsonu, par instruktoru b-na komandieri — pulkv. Apini, bet par kaŗa mācības iestāžu priekšnieku — pulkv. Peniķi, kuŗa vietā par Liepājas rajona kaŗaspēka priekšnieku nāca 7. pulka k-ris p.-l. Dankers. Siguldas pulka komandēšanu uzņēmas kapt. Kalniņš, kas līdz šim 7. pulkā komandēja b-nu.

Mācības iestāžu komplektēšana novilcinājās, jo kaŗa skolas 2 rotām nepietika attiecīgi noderīgu kareivju, bet nācās uzņemt arī nekaŗavīrus. Tikko bija nobeigti uzņemšanas eksameni, kad sākās arī kaujas. Instruktoru b-na pārmaiņas sastāvu gribēja komplektēt no tiem, kuŗus mobilizēja oktobra sākumā. Tāpēc arī 8.-9. oktobra kaujās b-nu pārsteidza vēl pilnīgi nesagatavotu.

Septembra sākumā Rīgā ieradās no Austrumfrontes Ziemeļlatvijas nelielais partizāņu pulks. To pievienoja 5. Cēsu pulkam un tur to pārformēja par 11. rotu, bet agrāko 11. rotu pievienoja 10. rotai.

Mūsu Dienvidfrontes izveidošana. Līdz Jelgavas notikumiem 24. - 25. augustā, mūsu Dienvidfronte Rīgas rajonā bija ļoti vāji ieņemta, bet tad sāka viņu steigsmības kārtā pastiprināt un uz 1. septembri viņa bija tā ieņemta: Majoru komandanta k-da ieņēma Vecdubultus; 2. eskadrona nodaļa — Varkaļu kroga rajonu; 3. eskadrons (bez 1 vada) atradās Annas un Cenas mžas rajonā, ar rezervi Dziļnās, kur atradās arī 9. pulka 8. rota un 2 lielgabali. Cēsu pulka 11. rota Velciņos, bet 9. rota Stūrīšu mājas rajonā pie Jelgavas šosejas. Jau pietiekoši stipri bija ieņemts rajons no Jelgavas šosejas līdz Daugavai, kur atradās 6. Rīgas pulka II b-ns, kas ar labo flanku pieslējās pie Stūrīšu mājām, bet ar kreiso flanku pie Pļavniekiem. Aiz viņa, pie Ramas mžas. pozīcijās 2 lielgabali.

Ķekavā atradās 5. Cēsu pulka kājn. izlūku komanda un tā paša pulka jātnieku izlūku komanda — Mercendarbas rajonā. Rīgā rezervē atradās 5., 6., 7., 8. un 9. pulki, 1 bruņ. auto, 1 bruņotais vilciens un tāļšāvēja baterija (2 lielg.). Mūsu 32 km garo fronti no Dubultiem līdz Pļavniekiem aizstāvēja, ieskaitot arī nelielās komandas pie Ķekavas un Mercendarbas, tikai 1049 durkļi, 3 smagie un 3 vieglie ložmetēji, 16 patšautenes un 4 lielgabali. Rīgā rezervē gan skaitījās 5 kājn. pulki, bet tie vēl nebija pilnīgi saformēti, vāji apbruņoti, slikti apģērbti un nepietiekoši apmācīti. Mūsu formēšanu lielā mērā aizkavēja lielais apģērbu un apbruņojumu trūkums. Septembra beigās gan saņēma caur Konzuma sabiedrību iepirktos apģērbus un apavus. Par nožēlošanu liela daļa no tiem izrādījās par maziem un nederīgiem. Oktobra sākumā pienāca arī ilgi gaidītais šauteņu sūtījums. Vislielākās galvas sāpes mums darīja artilērijas trūkums. Artilēriju mums gan solīja Sabiedrotie, bet tā nepienāca laikā un kad arī vēlāk pienāca jau cīņas laikā ar Bermontu, tad vai nu tādā stāvoklī, ka no tiem nevarēja bez lielāka remonta šaut, vai atkal tādi lielgabali, kādiem trūka šāviņu. Artilērijas trūkumu mums novērst neizdevās pat līdz cīņu beigām ar Bermontu. Tāpat neizdevās novērst arī

technisko līdzekļu trūkumu, kas stipri traucēja sakaru nodibināšanu starp karaspēka daļām un štābiem.

Septembrī pamazām mēs vēl pastiprinājām savu Dienvidfrontes priekšējo līniju: Dzilņas rajonā jau atradās 9. pulka II b-na 3 rotas, kuŗas nomainīja 3. eskadronu un tas atgāja uz Rīgu rezervē. Cēsu pulka II b-ns 21. septembrī ieņēma rajonu: Peles-Velciņi-Stūrīši. Viņa 6. rota jau 9. septembrī nomainīja pulka kājn. izlūku k-du Ķekavas rajonā. Minētā k-da nebija izpildījusi kaujas pavēli un tamdēļ to tiesāja lauka kara tiesa. Deviņus galvenos vainīgos nošāva. Cēsu pulka jātn. izlūku k-du Mercendarbas rajonā nomainīja 2. eskadrona vads. Minēto k-du pārformēja par pulka velosipedistu rotu. 27. septembrī uz fronti aizgāja arī 5. pulka 1., 3. un 11. rotas.

Kā jau zinām, 22. septembrī atbrauca no Austrumfrontes 4. pulka II b-ns un kopā ar 1 bateriju ieņēma pozīcijas no Salaspils līdz Ogresi.

Oktōbra sākumā attiecības starp Bermonta un Latvijas armijas daļām ar katru dienu tapa asākas; pārpratumi un sadursmes neitrālā joslā pavairojās. No visas Bermonta darbības bija redzams, ka viņš gatavojās uzbrukumam un tikai vēl gaida vai nu iemeslu, vai izdevīgu brīdi. Šinī sarežģītā laikā no Austrumfrontes pavēlnieka ienāca ziņojums, ka 3. oktōbrī ieņemti Līvāni un ka 4. oktōbrī fronte aizvirzīta pat aiz Jersikas. Šis uzbrukums Austrumfrontē nesakrita ar virspavēlnieka nolūkiem, jo tas negribēja tagad tur saistīt mūsu lielākus spēkus, bet Bermonta uzbrukuma gadījumā pat pārvest daļu no Austrumfrontes spēkiem pret Bermontu. Tamdēļ virspavēlnieks nekavējoši izbrauca uz Austrumfronti, lai uz vietas varētu nokārtot uzbrukuma lietu. No turienes virspavēlnieks atgriezās tikai 6. oktōbrī, kad jau skaidri bija redzams, ka Bermonts visdrīzākā laikā iesāks savu nodomāto uzbrukumu Rīgai.

Bermonts jau dažas dienas pirms uzbrukuma bija pārtraucis katru satiksmi starp Rīgu un Jelgavu. Lai kāds no viņa karavīriem nekristu gūstā un neizstāstītu par gaidāmo uzbrukumu, tad tas aizliedza pat izlūkošanu ar karavīriem, bet to izdarīt vienīgi ar aģentiem vai spiegiem. Tomēr mūsu armijas vadībai bija pietiekoši pareizas ziņas par Bermonta gatavošanos uzbrukumam. Tamdēļ 6. oktōbrī Dienvidfrontes pavēlnieks, pulkv. Zemītāns, sadalīja fronti iecirkņos, nozīmējot

to sīvai aizstāvēšanai atbildīgus priekšniekus un karaspēka daļas.

Latgales divīzijas k-rim, p.-l. Berķim, ar 8., 9. un 5. pulkiem, 3. eskadronu, inženieru rotu, aviācijas parka apbruņoto nodaļu un 4 lielg. aizstāvēt fronti no Majoriem līdz Rīgas-Jelgavas dzelzsceļam ieskaitot. Pulkv.-l. Šmidtam ar savu 6. Rīgas pulku un 2 lielgabaliem aizstāvēt fronti no Stūrīšu mājām, pie Rīgas-Jelgavas šosejas, līdz Pļavniekiem pie Daugavas. Viņam bija padota arī 5. pulka 6. rota Ķekavas rajonā. Frontes rezervē palika 1 bruņ. vilciens, 3 bruņ. auto, 2 inž. rotas un daļa no 2. eskadrona. Virspavēlnieka rezervē palika nelielais 7. Siguldas pulks Rīgā. Frontes kreiso flanku apsargāja 4. pulka II b-ns kopā ar 1 bateriju un 2. eskadrona 1 vadu Iksšķiles rajonā.

Mūsū Dienvidfrontes stāvoklis 8. oktobra rītā bija tāds: labā iecirknī, no Vecdubultiem līdz Božām, atradās 9. pulka pastiprinātais II b-ns. Viņa vienības ieņēma: Jūrmalas komandanta komanda, pastiprināta ar 7. pulka 1 virsn. un 25 kareivjiem, pozīcijas Vecdubultu šaurumā. Vārkaļkroga rajonā atradās 9. pulka 6. rotas vads, bet rotas pārējie vadi — Annas muižas rajonā. Cenas muižas rajonu ieņēma 9. pulka 5. rota, bet Božas un Dziļnas rajonā atradās tā paša pulka 8. rota. Patruļu dienestam un sakaru uzturēšanai II b-na rīcībā bija piedalīta neliela jātnieku nodaļa no 2. eskadrona. Dziļnas rajonā pozīcijās atradās 2 vieglie lielgabali, un naktī uz 8. oktobra tur ieradās arī bruņotais auto Zemgālietis. Rotas nebija lielas un vāji apbruņotas (b-nā kopā 13 virsn., 250 durkļi, 4 smagie ložm. un 1 patšautene). Priekšposteņi ieņēma Annas krogu un Lāčus. Rēzeknes pulka I b-ns un 7. rota atradās Rīgā, Vidzemes kazarmās. Cēsū pulka iecirknis no Peles mājām līdz Jelgavas šosejai ieskaitot. Pulka labā spārnā, Peles rajonā, atradās 5. rota. Pa kreisi un stipri priekšā 8. rota ieņēma Velciņus un Blūma mājas. Pa labi no Frančiem, smilšu kāpās vecos krievu ierakumos, atradās 1. rota, kuŗa ar 1 vadu ieņēma savā aizmugurē ierakumus Švarcmuižas rajonā. Pulka stiprākā un labākā 11. rota, kopā ar Vidzemes divīzijas mīnometēju komandu, Stūrīša rajonā aizstāvēja nocietinātos Baložu kapus un kāpas pa labi. Mīnētās rotas aizmugurē aiz purviem atradās 7. rota Rozentāla mājās un Kampās, bet 3. rota—Katrīnas muižā. No pulka pārē-

jām rotām—6. rota ieņēma Ķekavas rajonu, 10. rota apsargāja Juglas tiltu, 2. rota — Daugavas tiltus, bet 4., 9., 12. rotas, mācības komanda un velosipedistu rota atradās pulka rezervē Torņkalnā Šmita eļļas fabrikā; tur atradās arī smagā baterija (2 lieg.), bruņ. auto Kurzemnieks un Lāčplēsis, kā arī Pārdaugavas apsardzības štābs, bet Torņkalna stacijā I bruņotais vilciens. Torņkalnā vēl atradās arī 3. eskadrons. Cēsu pulks Rīgas frontē bija viens no stiprākiem pulkiem. Kopā ar mīnometēju komandu viņā skaitījās 1350 durkļi, 10 ložm., 29 patšautenes, 6 mīnomet. un 2 bumbmet. Pozīcijas no Stūrīšiem pie Jelgavas šosejas līdz Pļavniekiem ieņēma 6. pulka III b-ns, pie kam 12. rota no šosejas līdz birzei, kas $2\frac{1}{2}$ km uz ziemeļaustrumiem no Stūrīšiem, tālāk 11. rota līdz Titurgas ezeram (Mūlskalna ez.), 10. rota līdz ceļam uz Skujniekiem, bet 9. rota līdz Pļavniekiem. Pie 9. un 12. rotas arī pa 1 vadam no ložm. rotas. B-na aizmugurē, pie Ramas muižas, atradās 2 lielgabali, bet bataljona kreisā spārna priekšā, Ķekavā — 5. pulka 6. rota. Rīgas pulka I b-ns (1., 3. un velosipedistu rota), kā arī II b-ns atradās Rīgā. Rīgas pulks bija pēc cilvēku skaita stiprākais pulks Dienvidfrontē, jo 8. oktobrī viņā skaitījās 85 virsn. un 3230 kareivji ar 2 smag. ložm., 10 patšautenēm un 2 bumbumetējiem (piekmandēti). Divas rotas gan bija komandējumā: 2. rota Liepājā un 4. rota Tukumā. Katra rota, atsevišķi ņemot, bija pietiekoši labi apmācīta, bet bataljonu taktiskā apmācība bija vēl neapmierinoša. Rīgā atradās vēl 7. un 8. pulki, 9. pulka 5 rotas, Vidz. div., Latg. div. un rez. inženieru rotas, daļa no 2. eskadrona un liela, bet maz apmācīta un vāji disciplinēta jūrnieku rota. Daugavpils pulks nebija galīgi saformēts, jo iztrūka vēl 8. un 12. rotas, bet $1\frac{1}{2}$ rotas atradās Madonas rajonā. Pulka apbruņojums bija nepietiekošs, jo pulkā skaitījās tikai 7 ložm., no kuriem 2 ložm. pie 9. pulka II b-na un 9 patšautenes.

Bez tam pulka 6 rotas vēl izpildīja Rīgā policijas dienestu. Sevišķi vājš bija 7. Siguldas pulks: no saformētiem diviem bataljoniem 3 rotas atradās komandējumā (2., 6. un 8. r.), bet 9. rotu tikko formēja; ložmetēju rotā bija vienīgi 1 smag. ložm.

Pašlaik Rīgā formējās arī kara skola un instruktoru b-ns. Aviācijas parkā bija tikai 2 nederīgas lidmašīnas, jo 2 derīgās vēl atradās Austrumfrontē. Viņa cilvēku sastāvs bija paprāvs:

24 virsn. un 257 instr.-kareivji, no kuriem tikai daļa apbruņota. Dienvidfrontes kreiso flanku apsargāja Valmieras pulka II b-ns, kas kopā ar 1 bateriju ieņēma pozīcijas no Salaspils līdz Ogresi, bet priekšā, pie Mercendarbas, atradās 2. eskadrona vads.

Uz 6. oktōbri visā mūsu armijā un visās aizmugures iestādēs kopā skaitījās 2371 virsn. (tanī skaitā 500 kara ier.) un 36,879 instr.-kareivji, 33 lielgab., 173 ložm., 121 patšaut. un vēl daži mīnu un bumbmetēji. No visiem šiem spēkiem Rīgas rajonā atradās ap 12.000 karavīru, no kuriem tikai drusku vairāk par pusi bija īsto karotāju, 16 lielg. un nelielā skaitā kājn. smagie uguns ieroči. Šie spēki bija, zināms, daudz par maz, lai varētu sekmīgi aizstāvēt 32 km garās pozīcijas no Vecdubultiem līdz Pļavniekiem. Minētās pozīcijās gan atradās vecie krievu ierakumi, pat ar drāšu aizžogojumiem, kuŗus mūsu karavīri, cik tas bija iespējams, pa daļai izlaboja un dažās vietās pat pastiprināja. Tomēr mūsu mazie spēki nebija spējīgi ieņemt nepārtrauktu fronti. Arī pozīcijas aizmugure nebija mums izdevīga: pa lielākai daļai tur atradās purvi, apauguši ar zemiem krūmiem, vai atklātas pļavas, kas atvieglāja pretiniekam gaisa izlūkošanu un artilērijas piešaudi. Turpretim, vāji izveidotais ceļu tīkls nedeva mums iespēju ātri pārvietot rezerves. Tamdēļ bija paredzams, ka mūsu vājiem spēkiem nāksies vest grūtu cīņu ar stipro pretinieku. Uz mūsu karaspēka morāli sliktu iespaidu darīja tas apstāklis, ka pozīcijas aizmugurē, pāri Daugavai, bija tikai 3 tilti kopā vienā vietā. Naktī no 7. uz 8. oktōbri virspavēlnieks deva rīkojumu Dienvidfrontes pavēlniekam — būt pilnā gatavībā saņemt pretinieka uzbrukumu, bet nekādā ziņā neiesākt uzbrukumu no mūsu puses pirmiem.

Dienvidfrontes pavēlnieka pulkv. Zemītāna štābs atradās Rīgā, kreisā kaujas iecirkņā p.-l. Šmidta — Tornkalnā Šmita eļļas fabrikā, labā — pulkv.-ltn. Berķa — Rīgā.

VI nodaļa.

Mūsu cīņas ar Bermonta armiju 1919. g. oktōbrī.

Sk. 5. un 6. šēmas.

Kaujas 8. oktōbrī. Pretinieks iesāka uzbrukumu vispirms ar abiem spārniem. Savā kreisā spārnā, 2. plastuņu

pulka I b-ns, kopā ar bruņoto vilcienu, jau ap pulksten astoņiem tuvojās Tukumam, pēc tam ielenca to no austrumiem un rietumiem un atbruņoja mūsu nelielo garnizonu. Tikai nelielai daļai no mūsu karavīriem izdevās izglābties, iebēgot tuvējā mežā. 1. plastuņu pulka pastiprinātais III b-ns jau pulksten astoņos ar savu avangardu ieņēma Mellužus un tad tas gāja uzbrukumā uz Majoriem, bet Vecdubultu šaurumā mūsu Jūrmalas komandantūras komanda to atsita. Vēlāk, kad pienāca galvenie spēki, tad uzbrukumu atkārtoja. Mūsējie tagad neizturēja un atkāpās pāri Bulduņu tiltam līdz Pūpes (Babītes) stacijai, kur pēcpusdienā mums pienāca palīgspēki. Par laimi pretinieks vāji vajāja un tikai nelieli pulciņi pārnāca Lielupi un ieņēma Priedaini. Pretinieka labā spārnā jau agrī rītā vācu leģiona galvenie spēki iesāka savu uzbrukuma gājieni no Lieliecavas uz Ķekavu. Avangardā virzījās ritmeistera Krausa d'Avis vadībā Bādenes triecienu bataljons, Mēdema nodaļa un Damma smago ložm. nodaļa. Apmēram 1 km. atstatē avangardam sekoja leģiona galvenie spēki: Baltenlandes b-ns, Stēvera artilērijas pulka baterijas un tad Veikmaņa pulks. Kolonnas labā flanka apsardzībai, Brandisa pastiprinātais b-ns virzījās no Stelpes caur Vecmuižu uz Baldoni un Mercendarbu ar uzdevumu, atsviest tur atrodošās mūsu nodaļas pāri Daugavai. Vēl tālāk uz dienvidiem Getces grupa gāja Radvilišķis-Valles virzienā, izlūkojot ceļus, kas ved uz Jaunjelgavu un Jēkabpili. Bez tam Getcs bija spiests izsūtīt stiprāku nodaļu vēl tālāk uz dienvidiem, jo ienākušas ziņas, ka apmēram 1500—2000 vīru liela lietuviešu karaspēka nodaļa ieņēmusi Pasvalis miestīņu.

No vācu leģiona izsūtītie Veikmaņa eskadrona jātnieki, ziemeļos no Ķēruļiem, agrī no rīta uzdūrās uz mūsu posteni, kas pēc apšaudīšanās atkāpās. Kad leģiona avangards pienāca pie Aškevičiem, tad saņēma izlūku ziņas, ka latvieši ieņēmuši pozīcijas uz Ķekavas kalnu. Mūsu spēki novērtēti uz vienu bataljonu un vairākiem ložmetējiem. Patiesībā Ķekavas pozīciju ieņēma 5. Cēsu kājn. pulka 6. rota (ap 100 durkļu ar 2 viegliem ložm., kapt. Būmaņa vadībā). Viens mūsu vads ar 1 ložm. ieņēma Ķekavas kalnu, 1 vads — ierakumus pie Šlūkām, bet 1 vads ar 1 ložm. — Pilbāržus. Ķekavas pozīcijas bija labi nocietinātas jau Pasaules kara laikā. Cik iespējams rota izlaboja bojājumus. Tā kā Ķekavas pozīcija atradās

stipri tālu mūsu galveno pozīciju kreisā spārna priekšā, tad tā bija domāta tikai kā priekšpozīcija.

Ritmeisters Krauss d'Avis, apskatījis mūsu pozīciju no Aškevičiem, nācis pie slēdziena, ka frontāls uzbrukums prasīs daudz upuru, kamdēļ vajadzīgs izdarīt pozīcijas apiešanu caur Pilbāržiem. Apiešanai nozīmēja, kapt. Damma vadībā, Bādenes trieciena b-na 1 rotu, no Damma nodaļas 1 ložm. rotu un no Medema nodaļas vienu kalna haubiču vadu.

Avangarda galvenie spēki izvērtās frontālam uzbrukumam: Bādenes b-na viena rota pa labi, otrā — pa kreisi no Bauskas lielceļa. Minētās rotas pastiprināja katru ar 1 ložm. rotu, kuras ņēma no Medema un Damma nodaļām. Pie Aškevičiem pozīcijās nostājās viena vieglā baterija un sāka apšaudīt Ķekavas kalnu, bet Medema nodaļas kalna haubiču 2. vads aulēkšos izbrauca līdz kājnieku strēlnieku ķēdēm un no turienes sāka arī apšaudīt kalnu. Lai vēlāk atvieglotu frontālo uzbrukumu, tad no galveniem spēkiem izsūtīja uz Jauno muižu Baltenlandes bataljona 2 rotas ar uzdevumu, apiet mūsu pozīcijas no austrumiem. Leģiona galvenie spēki palika uz lielceļa dienvidos no Aškevičiem. Frontālo uzbrukumu Ķekavas kalnam mūsu vads ar ložmetēja piepalīdzību apturēja, bet kad pretinieks aizdzina mūsu vadus no Pilbāržiem un Šlūkām, tad stāvoklis palika grūts. Tā kā pretinieka artilērijas vads no Pilbāržu rajona apšaudīja Ķekavas kalnu ar flankējošu uguni un izveda no ierindas mūsu ložmetēja apkalpi, bet no abām pusēm pretinieks rotu jau jūtami sāka apņemt, tad ap pusdienas laiku tā bija spiesta atiet, pārceļoties laiviņās uz Doles salu un pēc tam tālāk uz Daugavas labo krastu, kur pievienojās Valmieras pulka II b-na vienībām.

Tā tad tikai ap plkst. 12 vācu leģiona avangards ieņēma kalnu un Ķekavu, neiegūdam nekādu trofeju. Izdevīgi pie Ķekavas ieņemtā priekšpozīcija un tās samērā ilgstošā aizstāvēšana deva mūsu armijas vadībai iespēju orientēties par ienaidnieka uzbrukuma virzieniem, kā arī laiku, apstākļu noskaidrošanai un pretdarbības izvešanai.

Leģiona galvenie spēki Ķekavā novietojās lielā atpūtā, jo šodien tie bij nogājuši jau ap 40 km. Līdz Daugavas tiltiem vēl atlika 16 km. Avangards aizvirzījās aiz Eltes m-žas un apšaudījās ar mūsu 6. pulka 9. rotu, bet tā kā avangardam it kā sākusi aprūkt municija, tad tas nolēmis uzbrukumu pa-

gaidām pārtraukt un nogaidīt galveno spēku pienākšanu no Ķekavas.

Brandisa b-ns šodien bez cīņas ieņēma Mercendarbas rajonu, jo mūsu jātnieku vads bez kaujas atgāja pie Valmieras pulka II b-na vienībām.

Jūras kapteinim Zivertam bijis grūti izšķirties: vai iet palīgā avangardam ar leģiona galveniem spēkiem jeb vēl nogaidīt, jo no Brandisa līdz šim nekādi ziņojumi nebija ienākuši un tāpat arī par dzelzsdivīzijas darbību nekas nebija zināms, bet kaujas troksnis, kas bija dzirdams no dzelzsdivīzijas puses, — it kā nemaz nevirzījās uz priekšu. Beidzot ap plkst. 16-tiem kapt. Ziverts pavēlēja Baltenlandes b-nam un arī Veikmaņa pulka 1 b-nam izvērsties pa abām pusēm lielceļam un tad aizraut līdz avangardu uzbrukumā Pļavnieku virzienā. Stēvera pulka baterijām pabalstīt uzbrukumu no Eltes m-žas rajona. Mūsu 6. pulka 9. rota pie Pļavniekiem sparīgi pretojās, attīstīdama stipru uguni, kā no šautenēm, tā arī ložmetējiem un bumbmetējiem. Viņu labi pabalstīja arī 10. rotas kreisais spārns un mūsu 2 lielgabali pie Ramas m-žas. Pretinieka uzbrukumu apturēja un tas sāka ierakties. Rītmeisters Kraus d'Avis neveiksmē vaino purvus, kuri atradušies ceļa abās pusēs un tāpēc nebijis iespējams uzbrukt plašā frontē. Lai neciestu liekus zaudējumus, tad viņš lūdza atlikt galveno uzbrukumu līdz tumsai, ko tam arī atvēlēja. Bet laiks nāca arī mums par labu, jo vakarā 9. rotai pienāca palīgā 8. rota un 7. rotas 1 vads pastiprināja 10. rotas kreiso spārnu. Jau pilnīgā tumsā Krausa d'Avisa spēki sagatavojās izšķirošam uzbrukumam: pirmā līnijā tagad novietojās Bādenes b-ns; artilerija, ložmetēji un 8 mīnmet. ļoti stipri apšaudīja ierakumus un tad pārnesa uguni uz mūsu aizmuguri. Sākās ienaidnieka kājnieku uzbrukums, bet tas arī tagad nelaimējās un mūsu rotas ar uguni to apturēja. Vācieši neveiksmē vaino mūsu drāšu aizžogojumus, ko viņu artilerija nepaspējusi pietiekoši sabojāt. Tagad nogurušo Bādenes b-nu atkal nomainīja Baltenlandes b-ns, kas izlika apsardzību, bet Bādenes b-ns kopā ar Mēdema nodaļu novietojās nelielā attālumā 2 šķūņos rezervē. Tur jau atradušies ap 30 ievainotu.

Tomēr atpūta nebija liela, jo pēc kādām stundām it kā mūsējie pārgājuši paši uzbrukumā, atspieduši pretinieka priekšpostenus, un jau no trim pusēm ielenkuši priekšpostenus.

rezervi. Tikai ar Bādenes b-na un Mēdema nodaļas piepalīdzību pēc ilgākas apšaudīšanās it kā izdevies mūsu uzbrukumu atsist. Pretinieks tā attēlodams kauju naktī — stipri maldās, jo mūsu 6. pulka rotas, tanī laikā apdraudētas jau no dzelzsdivīzijas vienībām no aizmugures, gribēja tikai ar stipru uguni maskēt savu atiešanu un nekādā uzbrukumā nepārgāja. Mūsu stiprā uguns nakts tumsā bija sacēlusi tādu jucekli pretinieka vienībās, ka tās skaitīja par lielu laimi, ka atsitušas iedomāto mūsu uzbrukumu un līdz nākošam rītam palika mierīgi savās vietās, atvieglodamas tādā kārtā mūsu rotu atiešanu.

Vadības rīkojumi un karaspēka darbība mūsu pusē. 8. oktobra rītā Rīgā vēl viss bija mierīgi un karaspēka daļas izgāja uz mācībām. Bet jau drīz pēc pulkstens deviņiem virs Rīgas parādījās Bermonta lidmašīnas, kuŗas nometa vairākas bumbas Torņkalna stacijā, kur stāvēja mūsu I bruņ. vilciens, un apšaudīja vairākas vietas ar ložmetējiem, nenodarot mums jūtamus zaudējumus. Drīz pēc tam armijas vadība saņēma ziņojumus, ka pretinieks iesācis jau uzbrukumus visā frontē. Tamdēļ karaspēka daļām, kas atradās Rīgā, pavēlēja sagatavoties nekavējoši izešanai uz fronti palīgā mūsu priekšējām daļām, kas jau veda kauju. Lai pastiprinātu mūsu nelielos spēkus, tad armijas vadība pavēlēja no Austrumfrontes nekavējoši izsūtīt uz Rīgu II bruņ. vilcienu, 2 lidmašīnas un Valmieras pulka I un III b-nus. Lai varētu atbrīvot lielo skaitu kaŗavīru, kuŗi atradās garnizona sardžu dienestā un vajadzības gadījumā pastiprināt arī mūsu kauju vienības, tad no ārrindu kaŗavīriem un no brīvprātīgiem formēja jaunas rotas. Līdz 8. oktobra vakaram paspēja saformēt Rīgā jau 7 jaunas rotas, apmēram 700 cilvēku stiprumā un nākošā dienā vēl kādas piecas. Devītā oktobra pēcpusdienā ieradās vēl jaunsafarmēts b-ns no Valmieras un Cēsu komandantūrām un Valmieras gūst. nometnes apsardz. k-das. Tomēr cerības, ka ar minētām rotām varēs lielā mērā pastiprināt mūsu pulkus, nepiepildījās, jo to kaŗavīri bija pa lielākai daļai jau paveci cilvēki, jeb atkal pārāk jauni, kas vēl nemācēja apieties ar ieročiem. Arī visi viņu priekšnieki bija tikko nozīmēti, kas nepazina savus padotos un pēdējie arī savus priekšniekus. Tas viss, zināms, slikti atsaucās uz minēto rotu kaujas spējām un tamdēļ arī viņas atnesa maz labuma, un 9. oktobrī, kad mūsu spē-

ki sāka atiet uz Daugavas labo krastu, tad minēto rotu nokliedūšie ļaudis galvenā kārtā sacēla aizmugurē apjukumu.

8. oktobrī arī valdība izlaida savu paziņojumu: «Kaŗu iepriekš nepieteicot, pretēji visā civilizētā pasaulē pieņemtiem noteikumiem, vācu kaŗaspēks, kopā ar dažām krievu kaŗaspēka nodaļām un zem krievu kaŗaspēka segas, šorit uz sāka uzbrukumu Rīgas virzienā.

Latvijas varonīgie kareivji līdz šim visus uzbrukumus atsituši un valdība ir pārliecināta, ka Latvijas armijai būs spēka diezgan, lai likvidētu noziedzīgo uzbrukumu».

Tā kā tomēr mūsu izredzes uz uzvaru bija ļoti apšaubāmas, tad valdība 9. oktobrī aizsūtīja uz Tallinnu (Rēveli) sevišķu delegāciju un pilnvaroja to griezties pie Igaunijas valdības ar lūgumu pēc militārās palīdzības. 11. oktobrī arī Tautas padome turp deleģēja savus pārstāvjus, lai tie uz vietas ratificētu militāro konvenciju, ja tādu noslēgtu valdības pārstāvji. Tomēr ievadītās sarunās noskaidrojās, ka igauņu valdības pārstāvji par militārās palīdzības sniegšanu uzstādīja tādas pretpasības, ka mūsu pārstāvji tās nevarēja pieņemt. Tāpat dažādu iemeslu dēļ neizdevās dabūt reālu palīdzību kā no Lietuvas, tā arī no Polijas. Vienīgi igauņu 2 bruņ. vilcieni iebrauca Rīgā 10. oktobra rītā un te palika 2 nedēļas. Tā tad grūtā cīņā ar Bermonta stipriem spēkiem mēs ne uz kādu palīdzību nevarējām gaidīt un mūsu vienīgais glābiņš un cerība palika mūsu armija.

Lai pastiprinātu Dienvidfrontes spēkus, tad virspavēlnieks atdeva pulkveža Zemitāna rīcībā arī 7. Siguldas pulku. Jaunu rezervi virspavēlnieks bija nodomājis saformēt no gaidāmiem 4. pulka bataljoniem. Tā kā Rīgā kaŗaspēka daļas atradās vai nu uz mācībām, sardzēs jeb izpildīja policijas dienestu, tad pagāja ilgāks laiks, kamēr tās sāka ierasties Torņkalnā, Šmita eļļas fabrikā, kur atradās 5. un 6. pulka štābi, un no 8. oktobra vakara arī Vidzemes divīzijas k-ŗa palīgs pulkv.-leitn. Miglavs, kam no frontes pavēlnieka bija uzdots saskaņot kaujas iecirkņu priekšnieku darbību un rīkojumus.

No kaŗaspēka vienībām, kā pirmie, Torņkalnā ieradās 6. Rīgas pulka I un II b-ni un Vidzemes diviz. inžen. rota ap plkst. 15-tiem. Rīgas pulka štābs te jau ieradās plkst. 13-tos.

Vakarā ieradās ap plkst. 17-tiem 8. pulka 4., $\frac{1}{2}$ 5. un 9. rota, kā arī 1 vads no ložmetēju rotas (2 ložm.) un Latg. diviz.

inž. rota. Drusku vēlāk pienāca 8. pulka 6., 10. un 11. rotas, bet 2., 3. un 7. rotas ieradās tikai ap pusnakti. Arī Kaņa skola paspēja saformēt 1. rotu no 120 kadetiem ar 2 patšautenēm un tā jau 8-tā vakarā ieradās Šmita eļļas fabrikā. Kaņa skolas 2. rotu (ap 50 cilv.) saformēja tikai naktī un tā ieradās Torņkalnā 9-tā oktobra rītā. Naktī uz 9-to oktobri Šmita eļļas fabrikā ieradās rez. inženieru un jūrnieku rota, kā arī dažas jaunsaformētās rotas no armijas aizmugures iestāžu kaņavīriem. 9. Rēzeknes pulka štābs ar pulka 5 rotām un Jelgavas rotu ieradās Pūpes (Babītes) stacijā 8-tā oktobrī ap plkst. 17-tiem, kur tanī laikā no Torņkalna bija piejājis arī 3. eskadrons. Vēlāk te ieradās arī Latgales diviz. inžen. rota. 7. Siguldas pulka 3., 5., 7., 9. un ložm. rota ieradās Šmita eļļas fabrikā 8./9. okt. naktī, bet pulka štābs ar 1. un daļu no 4. rotas — tikai 9-tā oktobra rītā. Tad arī ieradās 4. Valmieras pulka III b-ns, kas 8. oktobra rītā izbrauca no Mārcienas stacijas, un II bruņ. vilciens no Krustpils. 9-tā oktobra pēcpusdienā vēl ieradās no Valmieras jaunsaformētais b-ns, bet no Rīgas 4 jaunas rotas (70 v. un 300 kar.), no kuņām vēlāk saformēja Studentu b-nu. Beidzot naktī uz 10. oktobri Rīgā ieradās no Zilāniem 4. Valm. pulka štābs, ložm. un sapieņu k-das, komandanta k-da un orķestris, bet 4. pulka I b-ns ieradās Skrīveru stacijā tikai 10. oktobrī ap plkst. 10-tiem.

Kaujas darbība 6. Rīgas pulka iecirknī. Līdz pusdienai 6. pulka frontē valdīja vēl klusums. Vienīgi abu spārnu priekšā bija dzirdams kaujas troksnis, jo tanī laikā pie Ķekavas cīnījās 5. pulka 6. rota, bet Jelgavas šosejas un dzelzceļa rajonā mūsu bruņotais vilciens un Lāčplēsis apšaudījās ar pretinieka bruņotiem auto un viņa priekšējām daļām. Vienīgi ienaidnieka lidmašīnas pa divām reizēm apšaudīja ar ložmetējiem 12., 11. un 10. rotas ierakumus, nenoņdarot mums zaudējumus. Pēc pusdienas 6. pulka abi spārni jau nāca saskaros ar pretinieku. Labā spārnā 12. rotu tagad stipri apšaudīja pretinieka artilērija un vēlāk arī mīnumetēji. Kad ap pulkstens 16-tiem Cēsu pulka kreisā spārna rotas, zem pretinieka spiediena, sāka gar šoseju atiet, tad neizturēja arī 6. pulka 12. rota, kuņa arī atgāja gar dzelzceļu un pa purvu. No rotas kreisā spārna viena nodaļa, apmēram pusvada stiprumā, atgāja pie 11. rotas, bet tās komandieris apturēja atējošo nodaļu un pavēlēja tai atgriezties atpakaļ un ieņemt

birzīti, kur agrāk atradās 12. rotas kreisais spārns. Bez sevišķām grūtībām tas arī izdevās, jo pretiniekam te vēl nebija prāvu spēku. Drīz no Šmita eļļas fabrikas ieradās pie 11. rotas labā spārna 5. rota, kuŗa pienāca pa plankoto ceļu gar Ēbeļmuižu un bija dabūjusi no pulka k-ŗa uzdevumu pastiprināt 12. rotu, bet 5. rotas komandierim uzņemties vadību par abām rotām. Jau novakarē 5. rota iegāja 12. rotas kreisā spārna mežiņā. Tomēr pēc nelielas apšaudišanās 5. rota kopā ar 12. rotas atliekām atgāja pie 11. rotas, jo tur nevarējusi ilgāk turēties tamdēļ, ka pretinieks sācis draudēt apņemt abus spārnus. Lai pretinieks nevarētu tik viegli uzvelt mūsu III b-na fronti gar plankoto ceļu, kas iet no Stūrīšiem uz Ramas m-žu, tad 5. rotai vajadzēja ieņemt ierakumus aiz 11. rotas labā spārna, ar fronti uz rietumiem. Tomēr tas neizdevās, jo tumsā 5. rota vēl nebija paspējusi ieņemt savus ierakumus, kad ienaidnieks, izmantojot tumsu, izdarīja pēkšņu uzbrukumu ar rokas granātām, kas sacēla 5. rotā apjukumu un tā aizplūda pa plankoto ceļu Ēbeļmuižas virzienā. Kopā ar 5. rotu aizgāja arī 11. rotas labais spārns, bet rotas kreisais spārns pievienojās 10. rotai. Atgājuši pa plankoto ceļu kādus 2—3 kilometrus, aiz dziļa grāvja izdevās apturēt un pa daļai sakārtot 5. un 11. rotas karavīrus. Te nakts tumsā norisinājās ilgāka apšaudišanās. Sākumā mums izdevās izdarīt pēkšņu uguns uzbrukumu pienākušai pretinieka kolonnai, kuŗa apšaudīta, nekārtībā izklīda, bet tad tā atkal sakārtojās, izvērtās un iesāka uguns kauju. Kad pretinieks dažās vietās jau bija paspējis pievirzīties ļoti tuvu un sāka apsvaidīt mūsu karavīrus ar rokas granātām, bet mūsu patronu krājumi sāka izsīkt, tad ap plk. četriem rotas sāka atiet: 11. rota uz Numurmuižu, bet 5. rota uz Ēbeļmuižu, kur satika rezerves inženieru rotu un te vecos krievu ierakumos ieņēma pozīcijas pa abām pusēm plankotam ceļam: 5. rota pa labi, bet rez. inž. rota pa kreisi.

Rīgas pulka kreisā spārnā kauja sākās tikai ap plkst. 15-tiem, kad vācu leģiona avangards pienāca pie Vāveru mājām, no kurienes tas viegli padzina mūsu 9. rotas priekšgrupu. Kad pretinieks, pastiprinājis savu avangardu, mēģināja uzbrukt pa abām pusēm Bauskas lielceļam mūsu 9. rotai, tad ar stipru uguni pretinieku piespieda apstāties un nogulties, bet mūsu lielgabali no Ramas muižas rajona ar savu uguni aiz-

dzina ienaidnieka bateriju no Vāveŗu mājas rajona. Vēlāk jau tumsā, kad pretinieks atkal iesāka nopietnu uzbrukumu, tad 9. rotai jau bija pienākusi no Šmita eļļas fabrikas palīgā 8. rota un arī 10. rotas kreisais spārns piepalīdzēja ar savu uguni, tad ar kopējiem spēkiem arī tagad uzbrukumu atsita. Tomēr briesmas sāka draudēt no labās puses, kur dzelzsdīvīzijas 3. pulka vienības dienā nebija uzdrošinājušās uzbrukt pāri plašiem purviem frontāli mūsu 6. pulka 10. un 11. rotai, bet tagad tumsā, aizdzinušas mūsu 12., 5. un daļu no 11. rotas, piespieda 11. rotas kreiso spārnu atiet pie 10. rotas un tad sāka apdraudēt mūsu 10., 9. un 8. rotas labo flanku un pat viņu aizmuguri, virzoties ar avangarda galveniem spēkiem uz Ramas muižu, kur atradās 6. pulka III b-na rezervē 7. rota. Tā jau bija aizsūtījusi 1 vadu palīgā 10. rotai un tagad ar saviem 2 vadiem iesāka cīņu pie Ramas muižas ar dzelzsdīvīzijas 3. pulka vienībām. Ap pusnakti Ramas muižā bija dzirdams stiprs kaujas troksnis Titurgas ezera rajonā un tad tas izplatījās pa visu fronti līdz Daugavai. Tomēr pēc ne visai ilga laika kauja tur norima un tikai vēl kādas 2 reizes atkal uzliesmoja 10. un 9. rotas rajonos. Par lielu pārsteigumu 7. rotas komandierim, bija redzamas daudz raķetes mežmalā uz dienvidrietumiem no Ramas muižas. Lai noskaidrotu, kas īsti tur notiek un lai vajadzības gadījumā varētu nodrošināt 10. rotas labo flanku un aizmuguri, tad īsi pēc pusnakts 7. rotas k-ris izsūtīja savu II vadu pa plankoto ceļu. Vads bij atgājis tikko dažus simts soļus no Ramas muižas, kad negaidot satika pretinieka (laikam no 3. pulka. M. P.) nelielu kolonnu, kuŗas sastāvā arī bija 2 pajūgi ar ložmetējiem. Mūsu vads paspēja ātrāk izvērsties un sāka pretinieka kolonnu apšaudīt, kuŗā sacēlās apjukums un tā aizplūda uz tuvāko mežu, nepaspējama pielietot pat savus ložmetējus. Tomēr pēc kāda laika atgriezās mūsu izsūtītie patruļnieki un ziņoja, ka mežā pretiniekam pienākuši palīgspēki. Mūsu vads atradās ielejā. Vada k-ris saprata, ka te nebūs izdevīgi pieņemt nopietnu kauju un tamdēļ atgāja pie rotas Ramas muižā. Lai gan tagad 7. rotas k-rim no rotas bija palicis tikai pastiprināts II vads, jo I vads jau dažas stundas atpakaļ bija aizgājis palīgā 10. rotai, bet III vads pa lielākai daļai bija izlietots rotas flanku apsardzībai un sakaru uzturēšanai ar 9. un 10. rotu, tad tomēr, apzinādamies Ramas muižas svarīgo nozīmi priekš

priekšējo rotu aizmugures nodrošināšanas, 7. rotas k-ris nolēma te pretoties līdz beidzamai iespējamībai. Tas viņam arī izdevās uz ilgāku laiku. Mums tieši nav zināms, kādi ienaidnieka spēki te cīnījās, bet tā kā 9. oktobra dienā, rajonā uz rietumiem no Ramas m-žas darbojās dzelzsdivīzijas 3. pulka Volmaņa b-ns, tad jādomā, ka arī naktī uz 9. oktobra pie Ramas muižas cīnījās minētā b-na vienības un tā kā to rīcībā naktī bija arī 4 smagie ložm. un 2 mīnometēji, tad mūsu mažiem spēkiem bija grūts stāvoklis. Ap pulkstens trijiem, no izšautām vācu raķetēm, bija redzams, ka pretinieks uz dienvidiem no Ramas m-žas jau pārgājis Bauskas lielceļu un tā kā viņš sāka apdraudēt ar apņemšanu arī 7. rotas labo spārnu, bet patronu krājumi sāka izsīkt un sāka cirkulēt baumas par mūsu priekšējo rotu atiešanu uz Daugavas labo krastu, tad 7. rotas k-ris ar savas rotas atliekām (40—50 cilvē.) iesāka atiet pa Bauskas lielceļu uz Torņkalnu. Jau aiz Katlakalna mācītāja muižas satika 1. rotu, kuŗa nāca palīgā I b-na komandiera, kapteiņa Šlosberga, vadībā. Rīgas pulka 10., 9. un 8. rotas naktī nokļuva grūtā stāvoklī. Pēc ienaidnieka nakts uzbrukuma atiešanas 10. rotas k-ris ziņoja 9. rotas komandierim, ka pa labi 11. rota, zem pretinieka spiediena, atstājus savu iecirkni, un ka tikai neliela daļa no 11. rotas pievienojusēs 10. rotai, bet ka tagad pretinieks jau uzbrūk no aizmugures puses un tāpēc viņš ar savu rotu sāk atiet pie 9. rotas uz Pļavnieku rajonu. Tagad 9. rotas k-ris mēģināja pa telefonu izsaukt mūsu baterijas piepalīdzību un paziņot par stāvokli b-na k-rim uz Šmita eļļas fabriku. Tomēr visi mēģinājumi bija veltīgi, jo tālruna līnija uz aizmuguri vairs nedarbojās. Arī aizmugurē izšautās lielā vairumā raķetes liecināja, ka pretinieks ir jau nostājies uz Bauskas lielceļu un tādā kārtā aizsprosto mūsu priekšējām rotām pieved- un atiešanas ceļu caur Ramas m-žu. Izredzes uz nākošo dienu priekš minētām rotām bija drūmas, jo varēja gaidīt, ka gaismai austot pretinieks izmantos savu izdevīgo stāvokli un uzbruks mūsu rotām no trim pusēm. Lai izbēgtu no gaidāmās katastrofas, tad rotu komandieri nolēma rotas pārcelt uz Daugavas labo krastu. Lai pretinieku maldinātu par mūsu nodomu, tad pirms atiešanas rotas atklāja spēcīgu uguni, kas vācu leģiona daļās izsauca apjukumu un iedvesa pārlicību, ka mūsu rotas pāriet uzbrukumā. Tas deva iespēju mūsu rotām mierīgi pār-

celties laiviņās uz Mazjumpravas muižu, kur 9. oktobrī, ap pulkstens pieciem, visumā rotas paspēja sapulcēties un tad pēc īsas atpūtas devās ceļā caur Rīgu uz Šmita eļļas fabriku, kur ieradās pēcpusdienā. Daži no rotu ļaudīm nakts tumsā pa Daugavas kreiso krastu sasniedza ātrāk Torņkalnu un tur paziņoja pulka vadībai par minēto rotu pārceļšanos uz Daugavas labo krastu.

Rīgas pulka vadība, ieradusies no Rīgas Šmita eļļas fabrikā Torņkalnā ap plkst. 13-tiem, pārņēma kaujas vadību pulka iecirknī no III b-na k-ŗa, kas līdz kaujas sākumam skaitījās kā Pārdaugavas aizsardzības priekšnieks. Tā kā pulka k-ris vēl nebija labi informēts par stāvokli frontē, tad viņš pie pulka štāba paturēja arī III b-na komandieri, kas, zināms, nāca par sliktu III b-na kaujas darbībai, jo kad pārtrūka telefona sakari starp Šmita eļļas fabriku un priekšējām rotām, tad lielā attāluma dēļ tās palika pilnīgi bez kaujas vadības un tagad katra darbojās uz savu roku. Pēc Rīgas pulka I un II b-na ierašanās Torņkalnā (ap plkst. 15-tiem), ienaidnieka uzbrukumi jau bija jūtami pulka abos spārnos un lai pastiprinātu III b-na šķidro fronti, tad vispirms pa plankoto ceļu izsūtīja 5. rotu palīgā 12. rotai. Drīz pēc tam pa Bauskas lielceļu izsūtīja 7. un 8. rotu ar uzdevumu 8. rotai pastiprināt 9. rotu, bet 7. rotai palikt Ramas muižā III b-na rezervē. Tā kā tanī laikā ienāca arī nelabvēlīgas ziņas no Jelgavas šosejas rajona, tad novakarē 3.¹⁾ rotu izsūtīja pa Jelgavas šoseju ar uzdevumu pastiprināt 5. pulka 11. rotu pie Baložu kapiem. Tik tālu 3. rota netika, jo vakara krēslā uz šosejas tā jau satika pretinieka priekšējās daļas, kas piespieda rotu lēnām atiet līdz dzelzceļa un šosejas krustojumam, kas 6-tā km. no Rīgas centra, un te atrada jau priekšā 5. pulka 11. rotu un mācības k-du, kopā ap 60—70 cilvēku stiprumā. Drīz pēc 3. rotas pa Jelgavas šoseju aizgāja arī pulka velosipedistu rota; zināms, bez velosipediem. Viņa bija apmēram 40—45 cilvēku stiprumā un kad tā tuvojās 12. rotas iecirkņa labajam spārnam, tad negaidot uzdūrās uz pretinieka rotu, kuŗa pārgāja durkļu triecienā. Tā kā mūsu nelielai rotai šautenes bija bez durkļiem un ienaidnieka trieciens nāca negaidot, tad mūsu ro-

¹⁾ 3. rota bija tikai 2 vadu stiprumā, ap 80—90 cilvēku, 1 vads vēl atradās garnizona sardžu dienestā; tas ieradās Torņkalnā tikai vēl vakarā un vēlāk naktī aizgāja kopā ar 1. rotu uz Bauskas lielceļu.

tā izcēlās apjukums un tā izklīda, pie kam kādī 10 km. krita gūstā. Rotās atliekas naktī sapulcējās pie Ēbeļu muižas, no kurienes 9-tā oktobrī agri rītā pārgāja uz Jelgavas šosejas rajonu un te darbojās pa kreisi no šosejas un dzelzceļa.

Tā tad 8-tā oktobra vakarā 6. Rīgas pulka vadības rezervē, Torņkalnā Šmita eļļas fabrikā, palika vēl tikai 1. un 6. rota, Vidzemes div. inženieru rota un jau vēlu naktī no Rīgas ieradās vēl rezerves inženieru rota un kādas 3 jaunformētas rotas no armijas aizmugures iestāžu karavīriem. Pēdējās rotas bija slikti apbruņotas, vāji apmācītas un nepietiekoši disciplinētas, tamdēļ uzbrukuma cīņās tās nebija noderīgas. Vakārā gan Torņkalnā sāka ierasties arī 8. pulka vienības 5. Cēsu pulka k-ŗa rīcībā, bet tā kā lielākā daļa no 8. pulka rotām Rīgā izpildīja policijas dienestu, tad pagāja ilgāks laiks, līdz tās nomainīja un tāpēc tās Šmita eļļas fabrikā ieradās pakāpeniski un pēdējās rotas — tikai ap pusnakti. Izņemot 10. un 11. rotu, kuŗas naktī III b-na k-ŗa vadībā aizgāja uz Dziļnām palīgā 9. Rēzeknes pulkam, visas pārējās 8. pulka rotas vēlāk atdeva 6. pulka k-ŗa pulkv. I. Šmidta rīcībā, bet par to pēdējam vajadzēja uzņemties Jelgavas šosejas apsardzību.

Mūsu I bruņ. vilciens 8. oktobra rītā atradās Torņkalna stacijā, kad ienaidnieka 2 lidmašīnas nometa vairākas bumbas, kas izsita vilcienam logus un viegli ievainoja 3 kareivjus. Ap plkst. 10-tiem bruņ. vilciena k-ris saņēma pavēli doties Jelgavas virzienā un darboties saskaņā ar 5. pulka 11. rotu. Pēc vilciena pa Jelgavas šoseju no Šmita eļļas fabrikas izbrauca arī bruņ. auto Lāčplēsis. Bruņ. vilciens bija apbruņots ar dažāda kalibra 3 lielgabaliem un 6 ložm., bet Lāčplēsis — ar 2 sm. ložm. un 1 patšauteni. Sasniedzis Katrinmuižas rajonu, mūsu bruņ. vilciens sāka apšaudīt pretinieka priekšējās daļas, kuŗas pulcējās Baložu stac. (Rolbušas st.) un Grabeņu mājas tuvumā, kā arī apšaudīja Vintapu pārbraucamo vietu. Šinī laikā ienaidnieka eskadriļa no 6 lidmašīnām nikni apšaudīja mūsu 5. pulka 11. rotu un pa daļai arī 6. pulka 12. rotu. Lai atvieglotu minēto rotu stāvokli, tad bruņ. vilciens sāka apšaudīt lidmašīnas. Bet tagad tās savukārt nikni uzbruka bruņ. vilcienam un Lāčplēsim. Cīņa turpinājās kādu pusstundu un pa to laiku ievainoja bruņ. vilciena k-ri kapt. Lavenieku un vēl 4 karavīrus; tomēr beigās lidmašīnas aiz-

dzina. Ap plkst. 14-tiem pretinieks sāka pulcēt lielākus spēkus pie Baložu stacijas un viņa artilērija stipri apšaudīja 5. pulka 11. rotas ierakumus, kā arī Jansona mājas rajonu, kur atradās 6. pulka 12. rotas labais spārns. Tagad mūsu bruņ. vilciens pārgāja uzbrukumā, pabalstīts arī no Lāčplēša uguns. Nobraucis pretinieka artil. ugunī kādus 5 km, tas pēkšņi piebrauca pie Baložu (Rolbušas) stacijas, kur pārsteidza ienaidnieka b-nu no 3 rotām. Tas metās bēgt uz tuvāko mežu un grāvjiem, pavadīts no mūsu bruņ. vilciena artil. un ložm. uguns. Tagad apklusa arī pretinieka artilērija, bet par to pa šoseju tuvojās ienaidnieka 2 bruņ. auto (Titaniks un Nirnbergs) un 1 smagais auto ar zenītlielgabalu. Pēc īsas apšaudīšanās divi pretinieka auto pa šoseju aizbēga, bet «Nirnbergs», apgriezoties, ar pakalējiem riteņiem ieslīdēja šosejas grāvī. Tomēr pilnīgi to sašaut neizdevās, jo tagad ienaidnieka artilērija atkal nikni apšaudīja mūsu bruņ. vilcienu un Lāčplēsi, un piespieda tos aizbraukt atpakaļ līdz dzelzceļa un šosejas krustojumam. Ap plkst. 16,30 bruņ. vilcienam paziņoja, ka pretinieks stipri spaidot 5. pulka kreiso spārnu un tamdēļ tam vajadzīga palīdzība. Vilciens, pabraucis uz priekšu, sāka apšaudīt Baložu stacijas un Grabeņu māju rajonu. Izsūtītais uz Baložu kapiem virsnieks pēc kāda laika ziņoja, ka mūsējie no turienes atējot. Tagad vilciens devās vēl tālāk uz priekšu un piebrauca tuvu Baložu kapiem. Pa ceļam satika tikai nelielus atejošus pulciņus, kuri stāstīja, ka ierakumos vairs nebijis iespējams turēties, jo pretinieks apgājis no abām pusēm. Klātesošais 5. pulka virsnieks apsoliņa izklīdušos ļaudis sapulcēt ierakumos uz Katrinas m-žas līniju. Lai segtu kājnieku atiešanu, tad bruņ. vilciens vēl kādu stundu apšaudīja Baložu stacijas rajonu, bet tumsas dēļ novērošana nebija iespējama. Pa to laiku ienāca ziņas, ka 5. pulka 11. rota atstājusi arī Tīriņmuižu un atgājusi līdz dzelzceļa un šosejas krustojumam. Lai tumsā pretinieks neizjauktu aizmugurē ceļu, tad vilciens lēnām atbrauca arī uz pārbrauktuvi, kur satika mūsu tālšāvēju bateriju (2 lielg.), kuŗa izbrauca no Tīriņmuižas uz jaunām pozīcijām vairāk aizmugurē. Tāpēc vilcienam nācās vēl kādu laiku palikt pārbrauktuves priekšā un tad aizbrauca uz Torņkalnu, lai papildinātu municiju un paziņotu frontes vadībai par stāvokli. Novakarī pa šoseju aizbrauca arī Lāčplēsis un lūdza pienākušo 6. pulka 3. rotu tam nodrošināt flankus. Nenogaidī-

Ķis rotas pienākšanu, tas aizbrauca līdz Baložu kapiem, kur kādu laiku apšaudījās ar uzbrūkošo dzelzdivīzijas 2. pulka Bertolda b-nu. Nevarēdams sagaidīt mūsu kājnieku pienākšanu, Lāčplēsis sāka braukt atpakaļ, bet par lielu nelaimi viens no pakalējiem riteņiem noslidēja no šosejas bruģa mīkstā smiltī un tāpēc auto apstājās. Pēc ilgākas apšaudīšanās, pretiniekam izdevās ar ložmetēju uguni un rokas granātām sadragāt benzīna bāku, kuŗa aizdegās.

Kaujas 5. Cēsu pulka iecirknī.

Lai pastiprinātu Cēsu pulka labo spārnu, tad jau 8. oktobra priekšpusdienā Peļu māju rajonā, pie Drustiem, novietojās pozīcijās 1. rezerves baterija, kuŗa bija uz ātru roku saformēta no vācu trīs 77 mm lielgabaliem. Tomēr viņa maz ko palīdzēja 5. pulka rotām, jo tā nepaspēja vēl labi orientēties jaunās pozīcijās un nodibināt sakarus ar tuvākām rotām, kad ap pusdienas laiku te sākās pretinieka uzbrukums. Cēsu pulka labajā spārnā pirmo sitienu dabūja 8. rota, kuŗa ieņēma ierakumus pie Blūma un Velciņu mājām. Uzbrukumā nāca dzelzdivīzijas 1. pulka 2 b-ni, kuŗu rīcībā bija arī 2 baterijas. Mums par laimi šodien te pretinieka baterijas nestrādāja. Laikam Grēnmuižas-Švarcmuižas plankotais ceļš nebija visai labā kārtībā, un tāpēc arī ienaidnieka baterijas nevarēja sekot saviem kājniekiem. Arī mūsu rotai nācās cīnīties bez artilērijas pabalsta un tāpēc pretinieka pārspēks sāka ņemt virsroku. Apvidus gan mums bija ļoti labvēlīgs, jo plankotais ceļš gāja pa nelielu smilšu kāpu grēdu, bet pa labi un pa kreisi no ceļa atradās plaši purvi, un tamdēļ pretinieks nevarēja pilnos apmēros izmantot savu pārspēku, bet bija spiests vest tīri frontālus uzbrukumus. Tāpēc arī mūsu 8. rotai bija dota iespēja novilcināt pretinieka uzbrukumu, lēni atējot ziemeļu virzienā. Vāci, ieņēmuši Blūma un Velciņu mājas, šodien tālāk negāja. Mums nav zināms, kāpēc pretinieks te nemēģināja izmantot savus nelielos panākumus. Jādomā, ka dzirdēdams savā labā flankā, Stūrišu māju rajonā, vēl stipru kauju un plašo purvu dēļ nevarēdams ātri nodibināt sakarus pa kreisi ar tur operējošo 1. pl. pulka I b-nu, un tamdēļ arī nezinādams, kas tur patiesībā notiek, pagaidām neuzdrošinājās tālāk iet, kamēr pietiekoši nenoskaidrosies stāvoklis pa labi un pa kreisi. Tas,

zināms, nāca mums par labu un mēs paspējām vēl laikā pievest no Šmita eļļas fabrikas pulka rezerves. Līdz rezervju pienākšanai Cēsu pulka labais spārns bija atgājis nevajadzīgi pārāk tālu atpakaļ, līdz Puriņu mājām, kur atradās bijušā krievu otrā nocietinātā josla. Te pret vakaru ieradās ne tikai 8. rota, bet arī 5. rota no Peles mājām. Pret pēdējo rotu darbojās krievu 1. pl. pulka I b-na vienības, kuŗas gan ne pārāk enerģiski uzmācās. Tomēr tā kā tanī laikā pa labi 9. pulka vienības arī bija atstājušas Piņķu mācītāja muižu, bet pa kreisi 8. rota turpināja savu atiešanu, tad arī 5. rota bez sevišķas vajadzības atgāja uz Puriņiem. Tagad, zināms, arī 1. rez. baterija nevarēja palikt pie Drustiem, bet aizbrauca aiz purvainām pļavām tuvu pie Bierīņu ciema un nostājās pozīcijās pie Sūdiņu mājām. Lielā attāluma un niecīgo sakaru līdzekļu dēļ, tagad baterijai vairs nebija iespējams nodibināt tālrunu sakarus ar kādu priekšējo rotu. Tamdēļ viņas palikšana te pie Sūdiņu mājām bija lieka un nevajadzīga, jo no šejienes ar savu ūguni nevarēja nevienai mūsu vienībai palīdzēt ne naktī uz 9. oktōbri, ne arī 9. oktobra dienā.

Jau vēlū pēcpusdienā no Šmita eļļas fabrikas izgāja, III b-na k-ra kapt. Bērtulsona vadībā, uz Švarcmuižu 5. pulka 2., 9., 12. un ložmetēju rota, kā arī velosipedistu un jātnieku izlūku komanda. Tās pienāca ap pulksten 19 un sāka atjaunot agrāko stāvokli. Ap to laiku krievu 1. pl. pulka I b-na vienības jau bija spiestas atstāt Piņķu mācītāja muižu un tamdēļ tās neuzdrošinājās palikt arī Peles mājas rajonā. Tas viss kopā ņemot atvieglāja mūsu 5. rotai kopā ar velosipedistu komandu atkal naktī ieņemt savas agrākās pozīcijas. Arī 8. rota, kopā ar pienākušo 12. rotu, jau līdz pusnaktij atspieda ienaidnieka priekšējās daļas un ieņēma ierakumus pie Velciņiem.

Uz dienvidiem no Švarcmuižas pie Sudmalkalna, naktī uz 9. oktōbri, ierakumos atradās 1. rota, bet Rozentāla mājās un Kampās — 7. rota. Lai te šķidro fronti pastiprinātu, tad vēl naktī uz turieni izvirzīja arī 2. rotu, bet Švarcmuižā rezervē palika 9. rota un ložmetēju rotas kodols, kā arī jātnieku izlūku komanda. Naktī pretinieks te izturējās ļoti pasīvi un nemaz mūs netraucēja.

Cēsu pulka kreisā spārnā 8. oktōbri norisinājās sevišķi sīva cīņa. Kā katru dienu, tā arī šodien no Katrinas muižas

ieradās kāpās pie Baložu kapiem 3. rota, lai palīdzētu 11. rotai izvest nocietinājumu darbus. Tā tad kaujai sākoties, kāpās no Stūrīšiem līdz Frančiem, mums atradās gandrīz 3 rotas un 4 mīnmetēji.

Ap pulksten 9,30 pa šoseju sāka tuvoties ienaidnieka bruņotie auto un drīz pēc tam parādījās arī viņa eskadriļa no 6 lidmašīnām, kuŗa apšaudīja mūsu rotas ar ložmetēju uguni, nenodarot jūtamus zaudējumus. Ar saviem līdzekļiem rotas to aizdzīt nevarēja. Tagad kaujā iejaucās arī mūsu bruņ. vilciens un bruņotais auto Lāčplēsis, kas uz laiku atvilka pretinieka lidmašīnu uzbrukumu pret sevi. Ap pusdienas laiku šosejas rajonā sāka parādīties ienaidnieka priekšgrupas, aiz kuŗām Baložu stacijas rajonā jau sāka pulcēties prāvāki spēki. Ienaidnieka artilērija apšaudīja mūsu rotu ierakumus. Tālumā uz šosejas parādījās atkal bruņotie auto. Mūsu tālšāvēja baterija (2 lielg.) no Tiriņmuižas nevarēja sniegt lielu palīdzību un sevišķi īstā brīdī, tāpēc ka baterijas tēlefonta vads ar baterijas k-ŗa novērošanas punktu ļoti bieži bojājās. Tagad uz laiku stāvokli atkal uzlaboja mūsu bruņotais vilciens, kas izklidināja pie Baložu st. ienaidnieka bataljonu un arī aizdzina bruņotos auto. Tomēr ilgi mūsu bruņotais vilciens nevarēja cīnīties ar pretinieka artilēriju un tamdēļ bija spiests kopā ar Lāčplēsi atbraukt atpakaļ līdz dzelzsceļa un šosejas krustojumam. Tagad mūsu rotu stāvoklis palika ļoti grūts. Vispirms neizturēja 1. rota, jo dzelzsdivīzijas 1. pulka 2 b-ni, spiežot atpakaļ 8. rotu, nokļuva ne tikai mūsu 1. rotas labajā flankā, bet arī sāka apdraudēt jau tās aizmuguri. Lai netiktu ielenkta, tad 1. rota aizgāja pa purva ceļu uz ierakumiem pie Švarcmuižas, kur jau atradās rotas 1 vads. Drīz sāka atiet no Jansona rajona arī 6. pulka 12. rotas labais spārnis. Lai nodrošinātu tagad abus atklātos flankus, 3. rota izsūtīja uz turieni dažas savas grupas. Tomēr tādā stāvoklī abas rotas ilgi nevarēja palikt, jo pretinieka artilērija visu savu uguni tagad vērsa pret mūsu rotām. Arī ienaidnieka kājnieki sāka ar lielākiem un lielākiem spēkiem tuvoties, izmantojot daudzās malku grēdas, kuŗas bija sakrātas mūsu frontes priekšā dažos simts soļos. Beidzot pret vakaru mūsu divas nogurušās rotas vairs neizturēja un sāka atiet galvenā kārtā pa apaugušo ar krūmiem kūdras purvu, jo šoseju pretinieks stipri apšaudīja. Pa šoseju gan tanī laikā tuvojās pa-

līdzība, 5. pulka 4. rota, bet tā nāca par vēlu, jo atejošie kara-vīru pulciņi aizrāva sev līdz arī pienākušo 4. rotu. Atejošās rotas apstājās: 3. rota Katrinas muižā, bet 11. un 4. rota vecos krievu ierakumos pa abām pusēm šosejai, apmēram uz vienas līnijas ar Katrinas muižu. Lai apvienotu mūsu rotu darbību šosejas rajonā, te ieradās 5. pulka I b-na k-rs, kapt. Kalniņš, kas tomēr drīz vien krita, ķerts no ienaidnieka lodes. Ziņas un baumas par mūsu rotu grūto stāvokli Stūrīšu un Jansona māju rajonos sāka pienākt arī Šmita eļļas fabrikā. Lai sniegtu minētām rotām nekavējošu palīdzību, bruņotais vilciens un Lāčplēsis saņēma rīkojumu doties uz priekšu palīgā apdraudētām rotām. Pirmais izbrauca bruņotais vilciens jau īsi pēc pulksten 16 un ar savu uguni lielā mērā atviegloja un sedza mūsu rotu atiešanu un apstāšanos uz Katrinas muižas līniju. Jau pilnīgā tumsā bruņotais vilciens, lēni braukdamas atpakaļ, sasniedza dzelzsceļa un šosejas krustojumu un no šejienes aizbrauca uz Torņakalna staciju papildināt municiju. Pēc bruņotā vilciena aizbraukšanas, uz priekšu pa šoseju aizbrauca arī Lāčplēsis, kurš tuvu pie Baložu kapiem gāja bojā. Vēl novakarē pa šoseju izgāja palīgā Rīgas pulka 3. rota un drusku vēlāk arī 5. pulka instruktoru (mācības) komanda (ap 65 cilv.). Pirmā vakara krēslā jau aiz Tīriņmuižas satika 5. pulka 11. un 4. rotas atliekas, kuŗas nebija izturējušas pretinieka uguni un atstājušas savus ierakumus pa abām pusēm šosejai pie Katrinas muižas. Tagad tumsā visas 3 rotas turpināja atiešanu līdz dzelzsceļa un šosejas krustojumam, kur satika 5. pulka instruktoru komandu, un cik tas bija iespējams lielā tumsā, sāka te noorganizēt pretošanās fronti. Tagad bija spiesta atbraukt kādu kilometru arī mūsu tālšāvēju baterija.

Mūsu pretuzbrukums naktī uz 9. oktōbri Jelgavas šosejas rajonā. Ap pulksten 20 stāvoklis Jelgavas šosejas rajonā bija tāds: pie dzelzsceļa un šosejas krustojuma mūsu rotu atliekas (5. pulka 11. un 4. rotas, instruktoru komanda, kā arī 6. pulka 3. rota un 2 mīnometēji) mēģināja noorganizēt aizstāvēšanās fronti un te noturēt pretinieka spiedienu līdz palīgspēku pienākšanai. Cēsu pulka 3. rota bija palikusi Katrinas muižā un lai nodrošinātu savu atklāto kreiso flanku, 1 vadu izsūtīja uz tuvākām mājām šosejas virzienā. Dzelzsdivīzijas 2. pulka Bertolda b-ns, vajādams mūsu atejošās ro-

tas, bija ieņēmis Tīriņmuižu un pa labi no tās šosejas sarga māju, kā arī tur tuvumā atrodošās grants bedres. Viņa priekšgrupas jau atradās tuvākās mājās pie dzelzsceļa krustojuma un apšaudījās ar mūsu rotām. Lai segtu kreiso flanku no Katrinas muižas puses, tad divās tuvākās mājās, pie šosejas, uz Katrinas muižas ceļu, pretinieks novietoja vienīgi savu apturi, jo no mūsu puses tur negaidīja kādu lielāku uzbrukumu. Torņakalna stacijā atradās mūsu I bruņotais vilciens. No šosejas un dzelzsceļa uz austrumiem lielā purvā, pusceļā starp Ebeļu muižu un Titurgas ezeru, 6. pulka 5. rota kopā ar daļu no 6. p. 11. rotas apšaudījās ar dzelzsdivīzijas 3. pulka priekšējām vienībām; 6. pulka 12. rotas un velosipedistu rotas atliekas pa purvu atgāja uz Torņakalnu. Šmita eļļas fabrikā bija pienākušas jau 8. pulka 4., 9. un $\frac{1}{2}$ 5. rotas, kā arī 1 vads no ložm. rotas. Ziņas par draudošo stāvokli šosejas rajonā, lai gan lēni un nenoteikti, tomēr sāka pienākt kauju iecirkņu vadībai Šmita eļļas fabrikā. Rīgas pulka komandiers par to ziņoja frontes vadībai un lūdza atsūtīt palīgspēkus, bet tā kā tie drīzumā nevarēja ierasties, tad p.-l. Šmidts uz savu iniciatīvi, vienojoties ar 5. pulka k-ri, pārņēma Jelgavas šosejas apsardzību savā pārziņā, bet par to dabūja savā rīcībā pienākušās 8. pulka rotas. Pašlaik 6. pulka rezervē Šmita eļļas fabrikā vēl atradās tikai 2 rotas (1. un 6. r.) un te arī vēl atradās I un II b-na k-ri. Tagad 6. pulka k-ris pavēlēja II b-na k-rim, virsltn. Veisam, uzņemties vadību par visām tām vienībām, kuŗas pašlaik atradās dzelzsceļa un šosejas rajonā un bez tam viņa rīcībā arī atdeva 6. pulka 6. rotu un 8. pulka 4., 9. un pusrotu no 5. rotas, kā arī ložm. vadu (2 ložm.). Arī Goldfelda (2. esk.) eskadrons deva 4 jātniekus, 20 kājniekus, 1 ložm. un 1 patšauteni. Apsolīja arī bruņotā vilciena piepalīdzību. Uzdevums virsltn. Veisam tika dots tāds: vispirms apturēt pretinieka uzbrukumu šosejas rajonā, tad pāriet pretuzbrukumā un atjaunot agrāko frontes stāvokli, kāds bija 8. okt. dienā 5. pulka 11. rotas un 6. pulka 12. rotas rajonos. Pēc tam nodibināt sakarus pa labi ar 5. pulka 7. rotu Kampās un pa kreisi ar 6. pulka 5. rotu, kuŗas atrašanās vietu pašlaik gan noteikti neviens nezināja. Bez tam paziņoja virsltn. Veisam, ka 6. pulka III b-na k-ris ar Vidzemes divīz. inženieru rotu caur Ebeļu muižu dosies Titurgas ezera virzienā, lai no turienes, uzbrūkot gar plankoto ceļu Stūrišu

virzienā, palīdzētu galvenam mūsu uzbrukumam gar Jelgavas šoseju.

Ap pulksten 22 virsltn. Veiss ar 3¹/₂ rotām izgāja no Šmita eļļas fabrikas un pa šoseju devās uz priekšu. Pa ceļam jau satika atejošus karavīru pulciņus, galvenā kārtā no 5. pulka, kuŗi ziņoja, ka aiz viņiem nākot vācieši. Zināms, tik tuvu pretinieks vēl nebija, bet lai nenotiktu priekš mums kāds pārsteigums, 8. pulka rotas pa abām pusēm šosejai izvērtās kaujas iekārtā un lēni virzījās uz priekšu. Nesasniedzot dzelzsceļa un šosejas krustojumu, pienāca pie rotu atliekām (5. pulka 11. un 4. rotas, instr. k-da un 6. p. 3. r.) virsltn. Sirka vadībā. Pēc tam diezgan viegli izsita pretinieka priekšgrupas no tuvākām mājām, bet tad mūsu rotas bija spiestas uz laiku apstāties, jo no šosejas sarga mājas un Tīriņmuižas puses nāca spēcīga ložmetēju un šauteņu uguns. Te virsltn. Veiss nolēma nogaidīt bruņoto vilcienu, lai tad kopā ar to dotos triecienu, bet līdz tam laikam izvērtā kaujas iekārtā savus spēkus. Pa kreisi no dzelzsceļa novietojās 8. pulka 9. rota, tad pa labi no dzelzsceļa 5. pulka instruktoru komanda; starp dzelzsceļu un šoseju 5. pulka 11. un 4. rota. Pa labi no šosejas 6. pulka 3. rota. Daugavpils pulka 4. rotai un pusrotai no 5. rotas tika dots sarežģīts uzdevums: pa lauku ceļiem apiet Tīriņmuižu un iziet uz Kampām, no kurienes tad kopā ar 5. pulka 7. rotu dot triecienu pret Katrinas muižu. Tā kā minētām rotām nebija pazīstams apvidus un vēl tumšā naktī, zināms, tās tik sarežģītu manevri nevarēja izdarīt un arī trieciens uz Katrinas muižu būtu lieks, jo tur pašlaik atradās 5. pulka 3. rota. Patiesībā 8. pulka 1¹/₂ rotas gāja uzbrukumā pret Tīriņmuižu. Daugavpils pulka ložmetēji sekoja: viens 5. pulka 11. rotai un otrs 8. pulka 4. rotai. Rīgas pulka 6. rota palika rezervē šosejas rajonā. Īsi pēc pusnakts sākās mūsu uzbrukums. Bruņotais vilciens deva drošsirdības piemēru, izbraukdams līdz šosejas sarga mājai un tad no turienes sāka ar ložmetēju un 37 mm lielgabala flankējošu uguni apšaudīt pretinieku, kuŗš sevišķi sīvi aizstāvējās kā sarga mājā, tā arī tuvējās grants bedrēs. No artilērijas uguns drīz vien aizdegās viens no Tīriņmuižas šķūņiem, un tagad mūsējiem bija redzams, ka pa apgaismoto lauku bēga atpakaļ vācu karavīru pulciņi. Tas mūsējos sajūsmināja un tagad visi devās strauji uz priekšu. Pretinieks sāka bēgt un tikai neliela daļa no

ienaidnieka spēkiem nogaidīja durkļu triecienu, kurā tie tika nomākti. Vajāšana turpinājās līdz veciem krievu ierakumiem, kas atradās pie Katrinas muižas ceļa. Te mūsu uzbrukums apstājās, jo cīņas laikā rotas bija stipri sajaukušās un arī bruņotais vilciens vairs maz varēja palīdzēt: 88 mm lielgabals eksplodēja, bet 77 mm lielgabals sabojājās, arī ložmetēju municija bija iztērēta. Vilciens palika ilgāku laiku uz vietas vienīgi tamdēļ, lai ar savu aizbraukšanu uz Torņakalna staciju nebojātu rotu garastāvokli. Tamdēļ bruņ. vilciens atgriezās Torņakalna stacijā tikai ap pulksten četriem 9. oktobrī. Zināmu iespaidu uz pretinieka atiešanu izdarīja arī 5. pulka 3. rota, kurā ar vienu vadu uzbruka no Katrinas muižas šosejas virzienā un ielenca mājās tuvu pie šosejas ienaidnieka apturi no 20 cilvēkiem. Cīņā pretinieks zaudēja 9 kritušus, 2 ievainotus un 4 tika saņemti gūstā, arī 1 smago ložmetēju saņēmām. Lai sakārtotu mūsu rotas, virsltn. Veiss pavēlēja purva ierakumos apstāties. Nakts uzbrukumā Tīriņmuižas rajonā mēs zaudējām 3 virsniekus un 11 kareivjus, bet saņēmām gūstā 30 vāciešus, 6 smagos ložm. un dažas patšautenes. Visi 3 ievainotie virsnieki bija no 8. pulka, pie kam kapt. Paegle un virsltn. Graudiņš drīz nomira, un tas lielā mērā negatīvi atsaucās uz 8. pulka minēto rotu kaujas darbību 9. oktobra dienā.

Jau priekš pusnakts sāka ierasties no Rīgas Šmita eļļas fabrikā 8. pulka arī pārējās rotas, no kurām 10. un 11. rota, III bataljona k-ra vadībā, aizgāja uz Pūpes (Babītes) staciju 9. Rēzeknes pulka rīcībā, bet I b-na k-ris, kapt. Šepko, ar 2., 3. un 7. rotu aizgāja pa Jelgavas šoseju virsltn. Veisa rīcībā. Drusku agrāk uz turieni arī aizgāja 8. pulka 6. rota. Vidzemes diviz. inženieru rota naktī nomaldījās un Titurgas ezera vietā nokļuva kāpās pie Numuru muižas.

Dzelzsdivīzijas vadība izdarīja lielu kļūdu, ka naktī uz 9. oktobri Jelgavas šosejas rajonā īstā laikā nepastiprināja 2. pulka Bertolda b-nu, kuram tamdēļ vienam nācās izcīnīt nakts kauju Tīriņmuižas rajonā un, zināms, to zaudēja. Minētais b-ns nakts kaujā stipri cieta un lielā nekārtībā atgāja aiz 2. pulka pārējiem b-niem Baložu kapu rajonā. Dzelzsdivīzijas vadības rīcībā Stūrīšu mājas rajonā bez 2. pulka, kas atradās kāpās mūsu agrākajos ierakumos, atradās rezervē vēl pilnīgi svaigi: Jēgeru b-ns, 1. plast. pulka II b-ns un Lūtca

ložm. b-ns. Tā tad pie labas gribas dzelzsdivīzijas vadība viegli varēja savlaicīgi pastiprināt pie Tīriņmuižas Bertolda b-nu.

Jādomā, ka ienaidnieka sakaru dienests nestrādāja pienācīgi labi, jeb pretinieka vadība mūsu kara spēka kauju spējas novērtēja pārāk zemu.

Kaujas 8. oktobrī 9. Rēzeknes pulka iecirknī. Rēzeknes pulka II b-na 3 rotas bija novietotas 8. oktobra rītā Dzilnas rajonā tā, kā tas ir parādīts uz šēmas Nr. 6. Naktī uz 8. oktobra Piņķu mācīt. muižā ieradās bruņotais auto Zemgalietis, kapt. Dzegūzes vadībā, un te pozīcijās bija arī 2 lielgabali. Jau priekšpusdienā pa Kalnciema ceļu Annas krogam sāka tuvojies vācu 1. pulka II b-nā priekšgrupas, kuŗas piespieda mūsu 2. eskadrona nelielo jātnieku nodaļu atiet uz Annas muižas rajonu pie 6. rotas. Tanī laikā arī krievu 1. plast. pulka I b-ns, nākdams no Zeltiņiem uz Cenas muižu, pie Lāčiem satika 5. rotas apturi un spieda to atpakaļ. Lai gan pie krievu b-na šodien vajadzēja būt arī 1 baterijai, tomēr tā mums par laimi šodien nestrādāja. Ienaidnieka pārspēks pirmā laikā bija pārāk liels un tamdēļ mūsu 5. un 6. rota lēni atgāja Dzilnas virzienā. Vēlāk arī 8. rota bija spiesta atiet uz Vajadzībām. Lai pastiprinātu atējošās rotas, tad īsi pēc pusdienas no Piņķu māc. muižas aizbrauca pa Kalnciema ceļu bruņ. auto Zemgalietis. Viņš izbrauca caur mūsu šķidro fronti, atspieda pretinieka priekšējās daļas un pie Annas kroga satika ienaidnieka kolonnu, kuŗu ar ložmetēju uguni izklīdināja. Tomēr te ilgi palikt nevarēja, jo mūsu 6. rota bija palikusi tālu iepakal, bet pretinieks pēc pirmā apjukuma atkal sakārtojās, izklaidēja strēlnieku ķēdes, kuŗas ar saviem spārnjiem sāka apņemt Zemgalieti un draudēja to ielenkt. Atšaudīdamies, Zemgalietis lēni brauca atpakaļ. Par nelaimi pēc kādas pusstundas sabojājās abi ložmetēji. Tikai piebraucot pie 6. rotas, izdevās apmainīt sabojātos ložmetējus un tad iesāka atkal niknu uguns kauju. Pa to laiku 6. rota, uzzinājusi, ka pa kreisi 5. rota turpina atiešanu, arī atgāja uz Piņķu māc. muižu. Zemgalietis, palicis viens, arī bija spiests atbraukt uz turieni. Pretinieks, nākdams uzbrukumā pa diviem ceļiem, piespieda mūsu vienības ap plkst. 16 atstāt arī Piņķu māc. muižu un Dzilnas. Tomēr ar lielākiem spēkiem ienaidnieks pāri upītei nepārnāca un tamdēļ arī mūsu rotas ar Zemgalieša un nupat

piebraukušā Kurzemnieka piepalīdzību Beberbekas rajonu noturēja, līdz no Rīgas nepiebrauca palīgā 9. pulka pārējās vienības. Ap pulksten 17 Pūpes (Babītes) stacijā ieradās 9. pulka 5 rotas, pulka k-ŗa plkv.-ltn. Bolšteina vadībā. Kopā ar 9. pulku atbrauca arī mūsu Jelgavas rota, kuŗa ar lielām grūtībām 6. oktobrī izbrauca no Jelgavas un ar kuŗīti sasniedza Rīgu, kur to piekomandēja 9. pulkam. Minētā rota bija saformēta no brīvprātīgiem un tagad taņi bija ap 135 durkļu. To varēja uzskatīt par pietiekoši apmācītu. Pūpes stacijā jau atradās Jūrmalas komandantūras komanda, ap 80 cilvēku stiprumā. No tiem daļa gan nebija apbruŗota. Pašlaik no Torņakalna te piejāja arī 3. eskadrons (ap 80 zobenu stiprumā). Pie Bulduŗu tilta pretinieks ar nelieliem spēkiem jau bija pārnācis Lielupes labā krastā un ieņēmis Priedaini. Lai varētu ar galveniem spēkiem uzbrukt Dzilnas virzienā, tad vispirms vajadzēja nodrošināt labo flanku, atņemot pretiniekam Priedaini. To uzdeva izpildīt Jelgavas rotas k-rim, virsl. Lielam, ar savas rotas pusrotu, pastiprinot to vēl ar 3. eskadronu un daļu no Jūrmalas komand. komandas. Minētās komandas otrā daļa aizgāja uz Vārnas krogu, kur pēc baumām pretinieks it kā arī ceļoties pāri Lielupei. Minētās vienības savu uzdevumu izpildīja ļoti labi: pēc īsas kaujas Priedaini iztīrīja un aizdzina pretinieku pāri Lielupei. Lielupes labā krastā tilta galā tagad nostājās Jelgavas pusrota, no tās pa kreisi, šosejas galā, — 3. eskadrons un pie Vārnas kroga — daļa no komand. komandas. Jūrmalas kom. k-das pārējie ļaudis naktī atgriezās atpakaļ Pūpes stacijā. Rēzeknes pulka I b-ns, kuŗš skaitījās kā mācības b-ns, bija daudz labāk apmācīts par II b-nu, un tāpēc arī, zināms, ar lielākām kaujas spējām. Bataljona priekšā virzījās 1. un 3. rota caur Piņķu muižu uz Dzilnām un jau novakarē, pa labi no Dzilnām, sasniedza upīti.

Kad 9. pulka II b-na vienības Beberbekas rajonā uzzināja par I b-na izešanu no Pūpes stacijas, tad tās arī sadūŗojās un kad mūsu abi bruŗotie auto sāka braukt uz priekšu, tad aiz tiem devās uzbrukumā 5. un 6. rota. No Piņķu mācītāja muižas pretinieks satika bruŗotos auto ar stipru uguni, bet kad tie uz to negriezta lielu vērību un turpināja braukt uz priekšu, apšaudot arī no savas puses muižu ar loŗmetēju uguni, tad pretinieks to ilgi neizturēja un aizgāja uz tuvākām kāpām. Kurzemnieks un rotas palika Piņķu muižā, bet Zemga-

lietis vēl turpināja kādu kilometru pa ceļu vajāt atejošo pretinieku un tikai, kad iestājās tumsa, tad atbrauca atpakaļ uz Dzilnām. Naktī 9. pulka vienības ieņēma Piņķu māc. muižas un Dzilnas rajonu un sagatavojās satikt pretinieku, ja tāds nāktu nakts uzbrukumā. Nakts te pagāja samērā mierīgi, jo pretinieks nopietnā uzbrukumā nepārnāca. No Jelgavas pusrotas viena nodaļa izgāja uz priekšu izlūkošanā un atgriezās ar 9 gūstekņiem (2 krievu virsn. un 7 kar.), zaudējot tikai divus viegli ievainotus.

Ap pusnakti no Dzilnām aizbrauca uz Torņakalnu Zemgalietis, lai tur atvietotu bojā gājušo Lāčplēsi, bet par to naktī ieradās no Torņakalna 8. pulka 11. rota un 9. oktobra rītā vēl tā paša pulka 10. rota, 7. pulka 3. rota un Latgales diviz. inžen. rota. Pretinieks šodien palaida gaŗām izdevīgu brīdi ar saviem diviem pastiprinātiem bataljoniem sasist mūsu 9. pulka II b-nu, kamēr vēl nebija piebraukuši pastiprinājumi no Rīgas. Vakarā jau Dzilnas rajonā spēku samērs bija apmēram vienāds, un kad naktī mums pienāca vēl pastiprinājumi, tad ar kājniekiem mēs te bijām jau drusku stiprāki.

Tā tad pirmās kaujas dienas rezultāti mūsu ienaidnieka pusē nebija lieli, ņemot vērā spēku samērus 8. oktobrī.

Kaujas gaita 9. oktobrī.

Bulduŗu tilta un Varkaļu kroga rajonā visu dienu notika apšaudīšanās. Sevišķi nepatīkama bija ienaidnieka artilērijas un mīnometēju uguns, no kuŗas mums bija arī daŗi zaudējumi. Tomēr nopietnā uzbrukumā pretinieks nepārnāca un frontes stāvoklis te līdz vakaram palika bez pārmaiņām. Vēl rīta agrumā 3. eskadrona 1 vads nomainīja pie Vārnas kroga Jūrmalas kom. k-das nodaļu, kuŗa aizgāja uz Pūpes staciju. Tā kā te pretinieks nekur tuvumā nebija manāms, tad ap pusdienas laiku aizgāja uz Pūpi arī jātnieku vads. Dzilnas rajonā pretinieks arī dienā izturējās diezgan pasīvi un tikai stipri apšaudīja mūsu vienības ar mīnometēju un loŗmetēju uguni. Rēzeknes pulka k-rs laikā nesaņēma pavēli par mūsu pretuzbrukumu, bet tagad uz savu iniciāţīvi pavirzīja daŗas rotas uz priekšu, lai ieņemtū izdevīgāku izejas stāvokli priekš nodomātā vakarā mūsu pretuzbrukuma. Nogurušās II b-na 5. un 6. rotu nomainīja ar svaigām 8. pulka 10. un 11. rotu. Die-

uā mūsu vienībām lielu palīdzību sniedza 2 lielgabalu uguns un arī bruņotais auto Kurzemnieks. Par nožēlošanu, pēdējam ap pusdienas laiku sabojājās motors un tamdēļ to nācās aizvest uz Rīgu. Ienaidnieka ložmetējs bija labi piešāvis pa Dzilnas upītes tiltu un nepalaida izdevību te apšaudīt mūsu kaŗavīrus. Bez dažiem ievainotiem kareivjiem, te krita arī I b-na k-rs kapt. Maizīts. Viņa nāve darija sliktu iespaidu uz pulka kaŗavīru gara stāvokli, jo tas bija pazīstams vēl no strēlnieku pulku laikiem kā varonīgs virsnieks. Dienā te mūsu stāvoklis bija uzskatāms jau par tik drošu, ka pulka k-rs nolēma vakarā, kad uzlēks mēnesis, pāriet uzbrukumā, bet tad negaidot pēc plkst. 20 no Pūpes stacijas ziņoja, ka Latg. divīzijas štāba priekšnieks no Šmita eļļas fabrikas pa tēlefonu paziņojis plkv. Zemitāna pavēli atkāpties uz Bolderāju.

Cēsu pulka rajonā pretinieks šodien mūsu rotas apšaudīja ar stipru artilērijas un mīnmetēju uguni. Mēs uz to nevarējām atbildēt un tas uz mūsu kaŗavīriem atstāja sliktu iespaidu. Ienaidnieka kājnieku uzbrukums notika vienīgi 12. un 8. rotas frontē, bet to sekmīgi atsitām. Pulka labā spārnā, izmantojot plašo purvu un mežu rajonu, kā arī mūsu mazos spēkus, krievu nelielas izlūku nodaļas nokļuva 5. rotas aizmugurē, bet tur tās sagūstīja velosipedistu komanda. Dienas laikā, Švarcmuižas rajonā, pāriet uzbrukumā ar mūsu nelieliem spēkiem nebija iespējams, sevišķi ņemot vērā pretinieka stipro artilēriju un tāpēc nolēma uzbrukumu sākt vakarā. Ap plkst. 21 arī te pienāca pavēle nekavējoši atiet uz Daugavas labo krastu.

Šosejas rajonā virsltn. Veisa grupa saņēma pavēli atjaunot uzbrukumu līdz gaismai un ieņemt kāpas pie Stūrīšiem. Tā kā grupā ietilpa vienības no 3 dažādiem pulkiem un tagad vienību skaits jau bija diezgan liels, bet grupas vadības štābs niecīgs un tā sakaru līdzekļi nabadzīgi, tad pavēles un rīkojumus laikā nespēja izsūtīt. Tamdēļ uzbrukuma sākums stipri novēloja un patiesībā sākās tikai ap plkst. 7. Nevar teikt, ka mūsu uzbrukums te būtu norītējis pietiekošā saskaņotībā, jo lielākā daļa no rotām jau otro dienu atradās nepārtrauktā kaujā, negulējušas, kā arī neēdušas un tāpēc stipri nogurušas. Grupas vadība pietiekošā mērā nemācēja un arī nebija spējīga sakaru līdzekļu trūkuma dēļ noorganizēt kopdarbību starp kājnieku vienībām, bateriju un bruņoto vilcienu.

Pretinieks mūsu uzbrukumu satika ar stipru artilērijas un minētēju uguni, bet kad rotas pievirzījās tuvāk, tad arī ar ložmetēju un šauteņu uguni. Tālšāvēja baterija tikko atkal bija atgriezusies vecās pozīcijās pie Tiriņmuižas. Viņa vēl nespēja noorganizēt labu novērošanu un tamdēļ maz ko varēja palīdzēt mūsu kājniekiem, bet tai bija jāapmierinājas vienīgi ar pretinieka aizmugures apšaudīšanu. Arī bruņotais vilciens šodien vairs nevarēja tādā mērā palīdzēt kājniekiem, kā tas notika vakar un naktī.

Vispirms viņš jau drusku novēloja ar savu izbraukšanu, labojot sabojāto lielgabalu. Otrkārt, tas šodien varēja palīdzēt tikai ar savu viena lielgabala uguni, bet pretinieka artilērija tik stipri apšaudīja taisno dzelzceļa līniju, ka mūsu bruņ. vilciens nevarēja aizbraukt tālāk par dzelzceļa un šosejas krustojumu. Lai gan nepabalstītas no savas artilērijas, mūsu rotas turpināja lēni virzīties uz priekšu pa neizdevīgu uzbrukuma lauku, kas sastāvēja no apaugušiem ar krūmiem staigiem purviem un daudz maziem ezeriem. Ap plkst. 11 tās jau pienāca uz dažiem simts soļiem pie Stūrīšu kāpām, ciešot prāvus zaudējumus. Daugavpils pulka 4. rotu un 5. rotas pusrotu virsltn. Caune apvienoja savā vadībā. Par nelaimi pašā kritiskākā brīdī, kad mums vajadzēja forsēt beidzamo ezeru spraugas, tad, trāpīts no ienaidnieka granātas, krita virsltn. Caune un tagad nebija, kas viņu atvietotu. Palikušas bez labas vadības 4. r. un $\frac{1}{2}$ 5. r. nekārtībā sāka atiet. Minēto rotu atiešana slikti atsaucās arī uz kaimiņu rotu darbību: tās sākumā apstājās, bet kad pretinieks vēl vairāk pastiprināja savu uguni, tad arī tās atgāja uz veciem krievu ierakumiem pie Katrinas muižas. Vienīgi grupas kreisā spārnā, kur uzbruka 8. pulka 2. un 3. rota I b-na k-ra, kapt. Šepko, vadībā, tur uzbrukums vēl turpinājās. Tās bija vēl samērā svaigas, jūta stingru vadību no sava b-na k-ŗa puses un tāpēc arī viņu uzbrukums gāja straujāk uz priekšu.

Taisnība, minētās rotas gan necieta no pretinieka artilērijas tādā mērā, kā pārējās rotas, bet par to tām atkal bija pilnīgi atklāts kreisais flanks. Tanī laikā viņas gan nezināja, ka ne tālu pa kreisi, Titurgas ezera rajonā, atradās dzelzsdivīzijas viss 3. pulks. Mūsu 8. pulka kreisā spārna 2 rotas viegli ieņēma smilšu kāpas pie Stūrīšu-Ramas muižas ceļa Mede-

mu¹⁾ māju rajonā, un te apšaudījās kādu laiku ar krievu 1. plas. pulka II b-na vienībām. Kad kapt. Šepko novēroja un uzzināja, ka mūsu grupas labā spārna rotas atiet un centrā, pie dzelzsceļa, pārtraukušas uzbrukumam, tad arī viņš atveda savas rotas izejas pozīcijās. Viņa rīcībā gan vēl atradās neizlietota 7. rota, bet tomēr palikt vienīgi ar 3 rotām tik dziļi ienaidnieka rajonā bija riskanti. Jau dienas uzbrukumam sākoties, virsltn. Veiss lūdza palīgspēkus. Ap pusdienas laiku tādi sāka arī pienākt: vispirms ieradās viena jaunformēta rota, no kurpnieku darbnīču kaņavīriem, tad drusku vēlāk pienāca arī 7. pulka 5., 7., 9.²⁾ un ložm. rotas. Pēdējā gan pēc dažām stundām atgriezās pie sava pulka štāba uz Šmita eļļas fabriku. Ar pienākušām svaigām vienībām tagad bija iespējams atvietot 8. pulka izjukušās 4. un $\frac{1}{2}$ 5. rotas, kā arī nomainīt un atvilkt rezervē 5. pulka instruktoru k-du un 11., kā arī 4. rotas atliekas. Pret vakaru virsltn. Veisa rīcībā vēl ieradās no jaunformētā Valmieras b-na 2 rotas. Tās palika grupas rezervē pie dzelzsceļa un šosejas krustojuma.

Tā kā pretinieka artilērija turpināja apšaudīt mūsu rotu ierakumus, tad tagad abi bruņotie vilcieni dabūja pavēli izbraukt uz priekšu, ielauzties ienaidnieka novietošanās rajonā un palīdzēt mūsu kājniekiem. Izbraukšana notika ap pusdienas laiku. Tomēr arī šoreiz bruņ. vilcieniem nelaimējās. Tuvojoties pārbrauktuvei, II vilciena 3 platformas nogāja no sliedēm, jo kā izrādījās, tad pretinieka artilērija ar savām granātām bija sadragājusi dažas sliedes. Pagāja vairākas stundas, līdz ienaidnieka stiprā artilērijas uzgunī uzcēla uz sliedēm platformas. Pēc tam abi vilcieni aizbrauca uz Torņakalnu un tālāk uz Rīgu papildināt lokomotīvu ūdeni. Uzbrukumam bija nodomāts atkārtot vakarā, bet līdz tam laikam papildināja municiju, paēdināja ļaudis un no pulka štāba atsūtīja arī 4 sm. ložmetējus, kā arī rokas granātas un raķetes. Ienaidnieks visu dienu uzbrukumā nepārnāca un tikai viņa patruļas vairāk reizes tuvojās mūsu rotām, bet tās viegli aizdzinām. Tamdēļ pavisam negaidīts bija paziņojums no Šmita eļļas fabrikas ap plkst. 20, ka mūsu kreisais spārns ir sasists un atkāpjās, kamdēļ arī virsltn. Veisa grupai nekavējoši atiet.

1) Medemi $1\frac{1}{2}$ km uz ziemēlastr. no Stūrīšiem.

2) 9. rota vēl nebija pilnīgi saformēta.

Pretinieks Stūrīšu kāpās jutās diezgan drošs, jo pēcpusdienā viņš pat aizsūtīja Bertolda b-nu uz Raskultiem palīgā 3. pulkam.

Kaujas Rīgas pulka iecirkņa kreisā spārnā 9. oktobrī.

Tā kā ap pusnakti pulka štābā jau ilgāku laiku trūka ziņas par stāvokli Ramas muižas un Pļavnieku rajonā, tad plkv.-ltn. Šmidts pavēlēja I b-na k-rim, kap. Šlosbergam, ar 1. rotu un 1 vadu no 3. rotas doties pa Bauskas šoseju noskaidrot, kas tur patiesībā notiek un vajadzības gadījumā noorganizēt jaunu fronti, ņemot savā vadībā arī vienības, kādas tur atradīs.

Virzoties tumšā naktī lēni pa Bauskas ceļu ap plkst. 3, šai pusē Bišu muižas, satika 7. rotas atliekas (ap 50 cilv.), kuŗas kapt. Šlosbergs pievienoja savām vienībām. Pirmās rotas patruļas jau pie Bišu muižas satika pretinieka patruļas, kuŗas viegli padzina. Ap plkst. 5 mūsu rotas bez kaujas ieņēma Skadiņus un tur kāpās ieņēma pozīcijas. Vēl rīta krēslā te tuvojās kāda ienaidnieka nodaļa, kuŗu 1. rotas k-rs gribēja pielaist tuvāk un tad sagūstīt vai iznīcināt. Tomēr viena karēivja nervi neizturēja: tas izšāva un tagad, zināms, sāka šaut visa rota. Pretinieks pameta uz ceļa 4 kritušus, bet pārējie paspēja aizbēgt. Tagad mūsu patruļas atklāja arī Vidzemes div. inž. rotas atrašanās vietu pie Numuru muižas. Bataljona k-rs pavēlēja inženieru rotai ieņemt pozīcijas tuvāk pie Bauskas ceļa, pa labi no 7. rotas.

Tā kā kapt. Šlosbergs jau lūdza no pulka k-ra palīgspēkus vēl atrodoties Bišu muižas rajonā, tad plkv.-ltn. Šmidts ap plkst. 4,30 pavēlēja arī Valmieras pulka III b-nam iet uz Ziepniekkalnu, tur stāties saskaros ar kapt. Šlosberga b-nu un pēc tam rīkoties saskaņā ar apstākļiem. Valmieras pulka III b-ns ieradās Rīgā jau 8. oktobra vakarā un pagaidām palika virspavēlnieka rezervē. Naktī, ap plkst. 3, b-na k-rs, kapt. Muižulis, saņēma rīkojumu doties ar b-nu uz Šmita eļļas fabriku 6. pulka k-ŗa rīcībā un no turienes ap plkst. 5 izgāja uz Ziepniekkalnu. Netālu no minētā kalna kapt. Muižulis satika kapt. Šlosbergu un no tā dabūja ziņas par stāvokli frontē. Tā kā pēdējais ar saviem spēkiem vien nevarēja ieņemt visu rajonu līdz Daugavai, tad lūdza kapt. Muižuli, lai tas viņam izpalīdz. Pēdējais arī atdeva savu 10. rotu ar dažiem ložmetējiem un patšautenēm. Minētā rota ieņēma pozīcijas kapt. Šlosberga b-na kreisā spārnā līdz Olektes upītei.

Nomainītais 6. pulka 1. rotas vads pastiprināja savas rotas labo spārnu. Tā kā ap plkst. 5,30 kapt. Muižulis saņēma pavēli uzbrukt plkst. sešos Ramas muižas virzienā, tad izvērtā savu b-nu kaujas iekārtā: 9. un 11. rota pirmā līnijā, bet 12. rota rezervē. Uzbrukums Valmieras pulka III b-na rajonā sākās ar nelielu novēlošanos un paspēja izvirzīties tikai līdz Numuru muižai, kad jau uzbrukumu pārtrauca, jo rez. inženieru rota un 6. pulka 5. rotas atliekas pie Ebeļu muižas palika uz vietas, atrunādamās, ka neesot saņēmušas pavēli uzbrukt. Arī kapt. Šlosberga b-ns vēl nebija sācis uzbrukumu, jo te pretinieks jau pats sāka spiesties virsū mūsu rotām un vajadzēja pielikt lielas pūles no mūsu puses, lai ienaidnieka spiedienu apturētu. Viegļā pusbaterija, kuŗa naktī ieņēma pozīcijas Ziepniekkalna rajonā, šodien maz palīdzēja kājniekiem. Viņai nebija nodibināti sakari ar kapt. Šlosberga b-na priekšējām vienībām un tāpēc arī labi nepārzināja frontes patieso stāvokli. To viņa pierādīja ar savu šaušanu, kad visi šāviņi krita 6. pulka 1. rotas aizmugurē, kas lielā mērā uztrauca mūsu nogurušos karavīrus. Pagāja ilgāks laiks, līdz izdevās caur 6. pulka štābu artilērijas uguni pārtraukt. Zināmu stabilitāti mūsu frontē, Bauskas šosejas rajonā, 9. oktōbra priekšpusdienā ienesa bruņ. auto Zemgalietis, kas vēl tumsā aizbrauca uz Skadiņiem un te palīdzēja rotām atsist ienaidnieka uzbrukumus. Ap plkst. 11 viņš pat izbrauca frontes priekšā un ar ložmetēju uguni izklīdināja vācu leģiona nodaļas, kuŗas iznāca no Ramas muižas. Tā kā mūsu bruņotie auto bija visumā tomēr vecas mašīnas, tad arī tiem bieži bojājās motori. Tāda nelaime arī tagad notika ar Zemgalieša motoru un tas palika stāvēt mūsu frontes priekšā. Tikai ar lielām pūlēm izdevās to atvilkt aiz priekšējām rotām, no kurienes to aizveda uz Rīgu remontā, kas turpinājās līdz pusnaktij. Tā tad pašā grūtākā brīdī, 9. oktōbra pēcpusdienā, viņa nepieciešamā piepalīdzība mūsu kājniekiem izpalika. Šodien kreisam spārnam lielu un negaidītu palīdzību no Daugavas labā krasta sniedza mūsu jaunformētā smagā baterija, kuŗa naktī uz ātru roku bija saformēta artilērijas rezervē no divām sešcollīgām haubicēm un jau rīta agrumā atradās pozīcijās pie Ķengaraga ar novērošanas punktu uz Porcelāna fabrikas¹⁾ jumta. Baterija bija tieši padota Vidzemes divizi-

¹⁾ Porcelāna fabrika ap 1/2 km uz dienvidrietumiem no Dreiliņu muižas.

žas vadībai un no turienes saņēma uzdevumus. Baterijas sa-
karu līdzekļi bija visai niecīgi: 2 telefona aparāti, 3 km tēle-
fona kābele, 1 tālskats un 1 karte; pat kompasa nebija. Sa-
zināties ar mūsu kreiso spārnu tā varēja tikai caur Vidzemes
divīzijas un Rīgas pulka štābu, bet tā kā telefona vads starp
6. pulka štābu un kapt. Šlosberga štābu bieži nestrādāja,
smagā baterija maz informēta par patieso frontes stā-
vokli Bauskas šosejas rajonā un tamdēļ arī nevarēja sniegt
tādu palīdzību, kādu tā būtu spējīga sniegt. Tomēr viņas
šaušana un sevišķi haubiču granātu stiprie sprādzieni ienaid-
nieka rajonā darīja labu iespaidu uz mūsu karavīru gara stā-
vokli, jo tie ar labpatiku noskatījās, kā juka un klīda preti-
nieka karavīru un vezumu kolonnas, kad smago haubiču
granātas plīsa to tuvumā. Sākumā baterijai pavēlēja apšau-
dīt Titurgas ezera rajonu, kur it kā pulcējoties pretinieka
spēki. Tas bija grūts uzdevums. No novērošanas punkta
nevarēja minēto rajonu redzēt, jo to sedza Katlakalna mežs
un smilšu kāpas. Vēlāk, kad pavēlēja apšaudīt Pļavnieku
rajonu un ceļu no Pļavniekiem līdz Ramas muižai, tad jau tas
bija vieglāk izdarāms, jo tos varēja skaidri redzēt no novē-
rošanas punkta, sevišķi, kad to pārnesa uz Prūšu²⁾ krogu.
Tomēr šaušana negāja vēlamā ātrumā, jo telefons starp ba-
teriju un novērošanas punktu slikti strādāja. Ap plkst. 13
arī viena haubice sabojājās un to vajadzēja aizsūtīt izlabo-
šanai uz ieroču darbnīcu. Lai pastiprinātu mūsu artileriju
Rīgas tuvākā rajonā, tad 9. oktobrī no Valmieras pulka II b-na
rajona tur atrodošās baterija pārbrauca uz Rīgas Šķirotavas
staciju. Te baterijas 1 vads, kas bija apbruņots ar diviem
triscollīgiem lielgabaliem, nostājās pozīcijās, bet otrs vads,
kur bija vecie krievu 1895. gada sistēmas 2 lielgabali, aiz-
brauca uz artilerijas rezervi pārbruņoties. Vads pie Šķiro-
tavas arī bija maz informēts par frontes stāvokli Bauskas šo-
sejas rajonā. Tamdēļ viņš šāva pēc sava ieskata un cik sa-
prata sarežģīto stāvokli. Tāda šaušana: ne īstā laikā un ne
īstā vietā, zināms, lielu labumu mūsu kājniekiem neatnesa.
Tā kā plkv.-ltn. Šmidtam pastāvīgi ienāca lūgumi pēc palīg-
spēkiem kā no Jelgavas, tā arī Bauskas šosejas rajoniem, tad,
cik iespējams, viņš mēģināja arī lūgumus izpildīt un dažreiz

²⁾ Prūšu krogs pie lielceļa Daugavas labā krastā iepretim Katla-
kalna mācītāja muižai.

pat izšķērdīgi rikojās ar savām rezervēm. Tā par piemēru vēl priekšpusdienā, kad jau bija redzams, ka dienā mūsu uzbrukums Stūrišu kāpām nav izdevies un vienības jau atiet izejas pozīcijās, bet ienaidnieks nepārnāk pretuzbrukumā, tad pa Jelgavas šoseju nevajadzīgi aizsūtīja virsl. Veisa rīcībā vienu jaunformētu rotu un 7. pulka 4 rotas. Tanī pašā laikā 2 jaunformētās rotas (viena no artilērijas rezerves un otra no dažādu darbnīcu karavīriem) aizsūtīja arī kapt. Šlosberga rīcībā. No pēdējām vienu novietoja rezervē aiz mūsu inženieru rotām uz Ziepniekkalnu, bet otru — rezervē uz Bauskas šoseju. Īsi pēc pusdienas kapt. Šlosbergam aizsūtīja arī 6. pulka 8. rotas atliekas (ap 40 cilvēkiem), kuŗas bija tikko ieradušās, nākdamas no Mazjumpravas muižas caur Rīgu. Tās novietoja pa labi 7. rotai. No pulka štāba atsūtīja arī 2 sm. ložmetējus, kuŗi mums bija ļoti vajadzīgi. Ap plkst. 15 Šmita eļļas fabrikā ieradās vēl 6. pulka 9. un 10. rotas atliekas, kuŗas apvienoja vienā rotā un arī aizsūtīja kapt. Šlosberga rīcībā. Minētā rota tur nokļuva tikai pēc mūsu uzbrukuma, kad sajauktās vienības jau sāka atiet. Līdz plkst. 15 visas nepieciešamās pārgrupēšanās bija nobeigtas un tamdēļ plkv.-ltn. Šmidts pavēlēja kā kapt. Muižulim, tā arī kapt. Šlosbergam iesākt nekavējoši uzbrukumu ar nolūku ieņemt Ramas muižu. Varēja jau paredzēt, ka liels nekas no mūsu uzbrukuma dienas laikā neiznāks, jo necīgā artilērija nevarēja uzbrukumu sagatavot. Arī kājnieku smagie uguns ieroči, salīdzinot ar pretinieku, mums bija maz. Jaunformētās un arī inženieru rotas aizstāvēšanās cīņās vēl varēja zināmu lomu spēlēt un puslīdz bija spējīgas mazsvarīgākos frontes iecirkņus aizstāvēt. Bet ar tādām rotām iet uzbrukumā, kur vajadzīga manevrēšanas veiklība un cenšanās līdzināties ar priekšējiem, tur tādas nederēja un ja tādas sūtīja uzbrukumā, tad tamdēļ, ka priekš mums citas izejas nebija, jo jau bija skaidri redzams un jūtams, ka pretinieks pats gatavo mums triecienu. Tāpēc vajadzēja aizsteigties tam priekšā un izjaukt viņa nodomāto uzbrukumu. Zināms, no mūsu vadības puses arī tagad bija pielaistas dažas rupjas kļūdas, kas palīdzēja pretiniekam apturēt mūsu uzbrukumu. Tas attiecas uz 6. pulka komandieri, kas, necīgo sakaru līdzekļu dēļ, pats nevarēja vadīt uzbrukumu, bet arī kapt. Muižulim un kapt. Šlosbergam nedeļa noteiktus uzdevumus, nebija tiem pat nozīmējis iecirkņus un

it kā atļāva tiem katram uzbrukt patstāvīgi. Šinī gadījumā vienu no tiem vajadzēja iecelt par uzbrukuma vadītāju un tam padot visus spēkus, kuri cīnījās Ramas un Numuru muižas rajonā un tam arī padot pusbateriju pie Ziepniekkalna. Drusku vēlāk plkv.-ltn. Šmidts savu klūdu gan mēģināja izlabot, nozīmējot kara skolas priekšnieku, kapt. Klinsonu, par visu kreisā spārna spēku vadītāju. Tomēr tas jau bija par vēlu, jo kad kapt. Klinsons ar kara skolu ieradās pie Ziepniekkalna un sāka orientēties frontes apstākļos, mūsu uzbrukums jau bija sabrucis un zem pretinieka spiediena vienības atgāja. Pēc kapt. Klinsona aiziešanas, Šmita eļļas fabrikā ieradās jaunformētais Valmieras b-ns, kapt. Ābeltiņa vadībā. Minētā b-nā bija labi laudis, sevišķi 3 rotās, kuŗas bija saformētas no Cēsu un Valmieras komandantūru rotām. Taktiskā apmācība gan nebija pietiekoši laba, ložmetēju nebija un katrā rotā tikai pa vienam virsniekam. Bataljona stiprums ap 500 durkļu. Vēlams, zināms, būtu bijis izsūtīt pa Bauskas šoseju visu b-nu, bet tagad atkal sākās dališana: pašu b-na k-ri ar 2 rotām aizsūtīja pa Jelgavas šoseju virsltn. Veisa rīcībā, kas pie pašreizējiem apstākļiem bija pilnīgi lieki, jo tur pašreiz valdīja klusums un tikai 2 rotas aizsūtīja pa Bauskas šoseju kapt. Klinsona rīcībā. Beidzot, kad Šmita eļļas fabrikā sāka ienākt noteiktas ziņas par mūsu kreisā spārna uzbrukuma neveiksmi, jau novakarē uz turieni izsūtīja 7. pulka k-ri, kapt. Kalniņu, ar tā pulka 1. rotu, ložmetēju rotu un 1 vadu no 4. rotas.

Mūsu uzbrukuma gaita un ienaidnieka pretuzbrukums Ramas muižas rajonā. Beidzot ap plkst. 15 sākās mūsu uzbrukums diezgan plašā frontē, no Ebeļu muižas līdz Skadiņiem. Tā kā starp kapt. Muižuļa un kapt. Šlosberga štābiem tiešu tēlefonu sakaru nebija, tad arī uzbrukums nenotika vienā un tanī pašā laikā un tamdēļ arī rezultāti bija mazāki nekā tie varēja būt pie labas un noteiktas kopējas vadības. Visumā mūsu uzbrukums Bauskas šosejas rajonā izvērtās par tīri frontālu uzbrukumu un tā kā tas norisinājās dienas laikā, pie tam gandrīz bez artilērijas pabalsta pret ienaidnieku, kam bija daudz vairāk spēku par mūsējiem, tad, zināms, gaidīt mūsu pusē lielu uzvaru nebija pamata. Tomēr mūsu uzbrukums deva lielākus panākumus, nekā mēs varējām cerēt, jo ar to novilcinājām pretinieka triecienu un tāpēc mazā laika dēļ līdz tumsai tas nevarēja izmantot savas uzvaras augļus.

Valmieras pulka III b-na 9. un 11. rotas, pabalstītas pa labi no 6. pulka 5. rotas un 3. rotas noklīdušiem karavīriem, bet pa kreisi — no rez. inženieru rotas, kā arī 6. pulka 11. rotas atliekām, pavirzījās kādu $\frac{1}{2}$ km uz priekšu un izdzina kā no Skultes mājām, tā arī no tuvējām mežsarga mājām Volmaņa b-na vienības, kuŗas minētās mājas bija ieņēmušas jau priekšpusdienā. Tomēr vēl tālāk pavirzīties pāri purvainām pļavām mums neizdevās, jo pretinieks attīstīja ļoti spēcīgu artilērijas un ložmetēju uguni, kas mums nodarīja jūtamus zaudējumus, sevišķi 4. pulka 11. rotai, kur ievainoja arī rotas k-ri kapt. Noriņu. Tā kā tanī laikā saņēma kapt. Šlosberga paziņojumu, ka Ramas muižas rajonā pulcējoties prāvi ienaidnieka spēki, kuŗi, kā domājams, taisās pārnākt uzbrukumā un bez tam kapt. Šlosbergs lūdza atsūtīt viņam palīgā arī kādu rotu, jo viņa b-na vienības it kā visas jau ievadītas kaujā un dažas arī stipri cietušas, bez tam cirkulēja arī baumas par 6. pulka 1. rotas atiešanu, kad kapt. Muižulis pavēlēja savām rotām atiet izejas pozīcijās, kur nocietināties un te atsist pretinieka uzbrukumam. Kapt. Šlosbergam aizsūtīja palīgā 12. rotas pusrotu, kuŗa pastiprināja Bauskas šosejas rajonā mūsu jau atejošās vienības. Kapt. Šlosbergs savā iecirknī uzbrukumu organizēja tā: pašā kreisā spārnā 4. pulka 10. rotai vajadzēja palikt uz vietas, lai tā ar savu ložmetēju un patšautēņu uguni pabalstītu uzbrukumam. Bataljona pārējām vienībām uzbrukt frontāli, bet ar labo spārnu, izmantojot Numuru muižas upītes ieleju, uzbrukt Ramas muižai apņemoši. Rīgas pulka 1. rotu, pie Bauskas šosejas, pretinieks ar savu uguni apturēja, tikko tā no kāpām iznāca uz klaju lauku. Labam spārnam izdevās pavirzīties daudz tālāk, jo te apvidus priekšuzbrukuma bija diezgan izdevīgs. Sevišķi tālu aizgāja 7. rota, kuŗa ielauzās birzē, kas $\frac{1}{2}$ km uz ziemeļrietumiem no Ramas muižas, izdzina no turienes pretinieku un saņēma 1 smago un 1 vieglo ložm. Pa labi Vidzemes div. inženieru rota un 6. pulka 8. rotas atliekas bija palikušas stipri iepakaļ. Ar to te visumā izbeidzās mūsu uzbrukums, bet tagad pēc plkst. 16 sākās ienaidnieka uzbrukums, kuŗu tas sagatavoja ar spēcīgu artilērijas un ložmetēju uguni un pēc tam viņa kājnieku strēlnieku ķēdes sāka spiest atpakaļ mūsu nogurušās un pa daļai jau sajukušās rotas. Tomēr lūzumu kaujā ienesa vāciešiem par labu vācu leģiona dažas rotas, kuŗas gar Daugavu pa

kāpām nemanot iznāca 4. pulka 10. rotas kreisā flankā un tad ar flankējošu uguni sāka apšaudīt mūsu kreiso spārnu. Desmitā rota ilgi neizturēja stipro flankējošo uguni un sāka atiet, atklādama ar to 6. pulka 1. rotas flanku un tāpēc arī tā sāka atiet, kas savukārt iespaidoja uz atiešanu arī pārējās rotas. Lai segtu atiešanu, tad 10. rotas k-rs atstāja dažas nelielas grupiņas ar patšautenēm, kas pašreizdzīgi palika savās vietās gandrīz līdz tumsai un tā kā tām atiešanas ceļš uz Torņakalnu jau bija aizsprostots no ienaidnieka, tad laiviņās pārcēlās uz Daugavas labo krastu. Ap plkst. 16 kapt. Klinsons ar kara skolas 3 vadiem ieradās pie Ziepniekkalna. Pašreiz vēl te nebija noteiktas ziņas par mūsu frontes stāvokli, tamdēļ kapt. Klinsons pavēlēja ieņemt pozīcijas smilšu kāpās gar Bauskas ielu: 1. rotas 2 vadiem pa labi no ielas, bet 2. rotas vadam pa kreisi. Kara skolas 1. rotas 2. vads jau rītā aizgāja uz Ebeļu muižu, lai apsargātu neieņemto rajonu līdz Šosejciemam. Nevajaga iedomāties, ka tanī laikā mūsu kara skola būtu bijusi kāda sevišķi izcilus kara spēka daļa. Taisnība, laudis tur bija labi, bet tie nebija ne pietiekoši apmācīti, ne arī pietiekoši apbruņoti, jo visā skolā atradās tikai 2 patšautenes. Lielākā daļa no kadetiņiem gan bija kādu laiku jau dienējuši dažos mūsu pulkos, bet neliela daļa no kadetiņiem līdz šim vēl pavisam nebija dienējuši. Lai kara spēka vienību varētu skaitīt par labi sagatavotu izpildīt dažādus kauju uzdevumus, nav pietiekoši pat, ja katrs atsevišķs viņas kara vīrs labi sagatavots, bet vajaga, lai arī vienība būtu labi sagatavota, lai viņas karavīri būtu labi sakausēti, lai tie viens otru labi pazītu un lai viņu starpā būtu savstarpēja uzticība, ka briesmu brīdī viens otram palīdzēs visgrūtākos apstākļos. Par tādu vienību mūsu toreizējo kara skolu vēl uzskatīt nevarēja, tomēr jaunie kadeti, nokļuvuši pirmo reizi kaujā, pārbaudījumu izturēja labi. Naktī, kad dažas citas vienības pa lielākai daļai izšķīda, ar gandarijumu jāatzīmē, ka jaunie kadeti cieši turējās kopā un tiem nebija tieksme nakts tumsā atstāt savu rotu.

Ap plkst. 17 pie Ziepniekkalna ieradās arī 7. pulka nelielais I b-ns un nostājās aiz kara skolas rezervē. Turpat drīz ieradās arī jaunformētā Valmieras b-na 2 rotas. Pa to laiku bija iestājusies jau vakara krēsla un zem pretinieka spiediena mūsu priekšējās rotas sasniedza Bišu muižas rajonu. No-

klīdušie kareivju pulciņi jau pa visiem ceļiem mēģināja nokļūt uz aizmuguri. Kā parasts neveiksmes gadījumā, tā arī tagad sāka cirkulēt dažādas pārspilētas baumas par ienaidnieka panākumiem un pat, ka to bruņotie auto izlauzušies caur mūsu fronti un braucot jau tiltu virzienā. Kā apstiprinājums minētām baumām, tanī laikā no Daugavmalas bija dzirdama pastiprināta šaušana un redzamas raķetes, kuŗas vairāk un vairāk tuvojās Torņakalnam. Telefona sakari ar Šmita eļļas fabriku bija pārtraukti, bet ziņojumu nosūtīšana uz turieni un atbildes saņemšana prasīja kādu stundu. Lai pretinieku kaut uz laiku apturētu, tad daļa no kuŗa skolas un daļa no kapt. Šlosberga b-na atliekām izdarīja īsu prettriecienu, kas, zināms, lielus rezultātus nedeva, bet kā tagad mēs zinām, tad tas bija pa daļai par iemeslu, kamdēļ pretinieks pārtrauca savu uzbrukumu.

Paskatīsim, ko šodien darīja mūsu pretinieks. Lai gan Bermonts bija pavēlējis enerģiski uzbrukt visā frontē, tad tomēr mums nezināmu iemeslu dēļ tas netika visā pilnībā izpildīts. No Bulduŗu tilta līdz Jelgavas šosejai ienaidnieks visumā veda tikai uguns kauju un te nekur nopietnā uzbrukumā nepārgāja. Pavisam citādi gan tas bija Ramas muižas rajonā. Te pretinieks šodien gribēja dot izšķirošu triecienu, kuŗā vajadzēja piedalīties vācu leģiona galveniem spēkiem un dzelzsdivīzijas pastiprinātam 3. pulkam, bet pēcpusdienā no Jelgavas šosejas vēl atveda arī 2. pulka Bertolda b-nu. Lai labāk nokārtotu kopdarbību uzbrukumā, tad Ramas muižas rajonā šodien vairākkārtīgi satikās majors Bišofs ar jūras kapteini Zīvertu. Triecienu bija nodomāts izdarīt pēc pamatīgas artilērijas sagatavošanas. Uzbrukuma sākumu nolika uz plkst. 16. Patiesībā tas novēloja, jo mūsu artilērija no Daugavas labā krasta it kā stipri apšaudījusi ceļu no Pļavniekiem līdz Ramas muižai un tāpēc vācu leģiona spēki laikā nevarējuši sapulcēties pie Ramas muižas. Bez tam arī mūsu uzbrukums novilcinājās viņu uzbrukumā. Vācu leģiona pirmā līnijā darbojās labā spārnā Baltenlandes b-ns, bet kreisā — Veikmaņa pulka 1 b-ns. Stēvera artilērijas pulka un Veikmaņa baterijas novietojās pozīcijās aiz Ramas muižas. Tur arī vajadēja būt rezervēm. Dzelzsdivīzijas 3. pulka frontē pirmā līnijā darbojās Volmaņa b-ns, kuŗš jau priekšpusdienā ieņēma Skultes mājas rajonu, bet pēc plkst. 15

bija spiests to atstāt,* kad sākās mūsu uzbrukums. Minētais b-ns savu stāvokli uzskatīja pat par apdraudētu un lūdza palīdzību no vācu leģiona. Tas viņam atsūtīja palīgā Medema nodaļas 11 smagos ložmetējus, kuŗi ar savu uguni te mūsu tālāko uzbrukumu apturēja. Kad tanī laikā Ramas muižas rajonā sāka darboties arī leģiona 18 lielgabali, tad vācu kājnieki devās uz priekšu. Ap šo laiku Baltenlandes b-na vienai rotai izdevās nokļūt mūsu kreisā flankā un tas ne tikai palīdzēja apturēt mūsu uzbrukumu, bet lielā mērā sekmēja arī vācu leģiona uzbrukumu. Pēc ienaidnieka ziņām, mūsu vienības sākušas atiet vakara krēslai iestājoties, bet mūsu ložmetēju ligzdas vēl turpinājušas cīņu un tamdēļ arī vācu leģiona avangarda priekšnieks, ritmeistars Krauss d'Avis, tikai ap plkst. 22 ziņoja, ka tas sasniedzis Torņakalna nomali un tur vedot niknu cīņu. Minētā ziņojumā teikums «tur vedot niknu cīņu» laikam stipri iespaidoja vācu leģiona vadību. Tā bijās iesākt naktī ielu cīņas nepazīstamā pilsētā, bet nolēma labāk tagad pārtraukt uzbrukumu un nogaidīt 10. oktobra rītu. Naktī artilēriju novietot tā, ka tā varētu nākošā dienā apšaudīt Daugavas tiltus un tad avangardam būs viegli salauzt mūsu pretošanos. Tamdēļ vācu leģiona avangards palika uz nakts guļu Ziepniekkalna rajonā, leģiona galvenie spēki — gar ceļu no Ramas muižas līdz Bišu muižai, bet 3. pulks — Numuru un Ebeļu muižas rajonā. Šodien ap pusdienas laiku Ķekavā ieradās arī pastiprinātais Brandisa b-ns un ar vienu rotu ieņēma bez kaujas Doles salu, kuŗa no mūsu nelieliem spēkiem jau bija atstāta 8. oktobra pēcpusdienā.

Mūsu atiešana. Novakarē Šmita eļļas fabrikā ieradās pulkv. Zemitāns un orientējās par stāvokli frontē. Tā kā tanī laikā tālruna sakari ar kreiso spārnu bija pārtraukti, tad pašlaik arī īsti nezināja, kas tur notiek. Tomēr uz turieni bija aizsūtīti diezgan prāvi spēki un tamdēļ pulkv. Zemitāns pavēlēja ap plkst. 22 atkal iesākt uzbrukumu. Braucot atpakaļ uz Rīgu, plkv. Zemitāns pie tiltiem satika jau lielu pūli no noklīdušiem kareivjiem. Viņš pavēlēja saformēt no tiem 2 rotas un aizsūtīja plkv.-ltn. Šmidta rīcībā. Tanī laikā Šmita eļļas fabrikā vēl atradās rezervē jūrnieku rota, aviācijas parka rota (ap 100 cilv.) un jaunsformētais Studentu b-ns, kas ieradās ap plkst. 17. Minētais b-ns nav jaucams ar ģen. Baloža brigādes Studentu b-nu, kuŗš tagad atradās Līvānu rajonā 3.

Jelgavas pulka sastāvā. Taisnība, šinī jaunā b-nā kā kadrs ietilpa 50—60 karavīri no agrākā Studentu b-na, bet pārējie visi bija tikko iestājušies studenti, skolnieki, ierēdņi un citi, pa lielākai daļai intelligenti pilsoņi. Viss cilvēku skaits bija ap 370. Tā kā tomēr izrādījās, ka viena daļa pavisam neprot apieties ar ieročiem, tad tādus aizsūtīja atpakaļ uz Rīgu, bet no pārējiem 200 cilvēkiem saformēja 2 nelielas rotas, plkv.-ltn. Bruņnieka vadībā.

Rīgā, Citadelē vēl atradās instruktoru b-ns (ap 350 cilvēku), kurū jau 8. oktobrī saformēja pulkv. Apinis no Liepājas kara skolas nelielā kadra un jaunmobilizētiem. Minētais bataljons naktī uz 9. oktobrī ieradās Šmita eļļas fabrikā, bet tā kā tas izrādījās par pilnīgi neapmācītu un pat nepietiekoši apbruņotu, tad to aizsūtīja atpakaļ uz Citadeli apmācībai. No pārējām jaunām rotām, kurās bija saformētas 8. un 9. oktobrī, tās Rīgā izpildīja sardžu dienestu un kaujai bija pilnīgi nederīgas, sevišķi naktī, kad tās viegli varēja sacelt pāniku.

Frontes rezervē vēl atradās Rīgas stacijā I un II bruņ. vilcieni; bez tam 3 bruņotie auto, no kuriem Zemgāļietis un Kurzemnieks vēl laboja darbnīcās savus motorus, bet Imanta uzstādīja 2 smagos ložmetējus, kurus tikko bija saņēmis.

No mūsu 2 lidmašīnām viena šorīt no Mazjumpravas muižas aizlidoja uz Siguldu, bet otra atlidoja no Krustpils uz Spilves aerodromu. Lidmašīnas nevarēja mums palīdzēt, jo lidošanai trūka benzīna.

Pēc plkv. Zemitāna aizbraukšanas, Šmita eļļas fabrikā sāka ienākt pārspilētas baumas par mūsu kreisā spārna it kā nekārtīgu atiešanu un ienaidnieka 3 bruņoto auto izlaušanos caur mūsu fronti. Tēlēfons ar kreiso spārnu nestrādāja un tamdēļ nebija iespējams ātri pārbaudīt baumu patiesību, bet gadījumā, ja tas būtu taisnība, tad nevarēja vilcināties ar atkāpšanās iesākšanu, jo citādi mūsu spēki no Jelgavas šosejas un Švarcmuižas rajoniem nepaspēs vairs atiet. Tamdēļ plkv.-ltn. Šmidts ziņoja pa tēlēfonu plkv. Zemitānam, ka kreisais spārns izšķīdis un atliekas nekārtībā atiet, bet ienaidnieka 3 bruņ. auto dodoties uz tiltiem. Tā informēts par stāvokli, plkv. Zemitāns pēc plkst. 20 pavēlēja atkāpties: labam spārnam uz Bolderāju, bet centram un kreisam spārnam pāri tiltiem.

Tagad plkv.-ltn. Šmidts arī no savas puses deva rīkojumu atiet viņam padotiem spēkiem un pēc tam tēlēfons tika

novākts. Lai pārliecinātos personīgi, kas īsti notiek kreisā spārna rajonā, tad plkv.-ltn. Šmidts izjāja uz turieni. Pa ceļam viņš satika nelielus atejošus karavīru pulciņus, no kuriem uzzināja, ka priekšā uz Ziepniekkalna vēl atrodas daļa no mūsu spēkiem. Tagad plkv.-ltn. Šmidtam likās apšaubāma atiešanas nepieciešamība un tā kā ar Jelgavas šoseju telefona sakari vairs nebija, tad steidzās jāšus uz turieni, lai apturētu atiešanu, ja tāda tur būtu iesākusies. Patiesībā tāda tur jau bija iesākusies un pretiniekam nemanot pat mūsu arjergarda rotas jau taisījās atstāt savus ierakumus. Tagad plkv.-ltn. Šmidts paskaidroja virsltn. Veisam, ka rīkojums par atiešanu noticis pārpratuma dēļ un tamdēļ rotām ieņemt atkal agrākc stāvokli. Cik tumšā naktī tas bija iespējams, par tik to arī izpildīja. Pēc tam plkv.-ltn. Šmidts steidzās uz kreiso spārnu, kur Buša fabrikā satika kapteiņus Klinsonu, Muižuli un Šlosbergu. Apspriedē ar tiem tomēr noskaidrojās, ka tiem nav pārliecības, ka ar pašreiz esošiem spēkiem varētu noturēt Torņakalna nomali. Beidzot plkv.-ltn. Šmidts tam arī piekrita un pavēlēja sapulcēties pie tiltiem, bet atiešanu iesākt tikai pēc tam, kad būs atgājuši spēki no Jelgavas šosejas; 7. pulka un 4. pulka b-nam palikt arjergardā. Tagad vajadzēja atkal steigties uz Jelgavas šoseju, lai tur nenokavētu atkāpšanos. Pretinieks ne pa Jelgavas, ne pa Bauskas šoseju gandrīz nemaz nevajāja un ap pusnakti mūsu spēki pakāpeniski sāka pienākt pie tiltiem. Tanī laikā frontes vadība vairs nebija Rīgā. Plkv. Zemitāns, atdevis papildus rīkojumu pulkiem atiet aiz Juglas tiltiem un ezeriem, ar savu štābu ap plkst. 22 aizbrauca pie Juglas tiltiem, lai tur aizturētu atejošus karavīru pulciņus un tur noorganizētu jaunu pretošanās fronti. Nevēlamo aizbraukšanu bija izsaucis rotmistrs (kapteinis) Goldfelds ar savu ziņojumu frontes vadībai. Viņa eskadrona lielākā daļa bija piekomandēta dažādiem pulkiem, bet pats ar eskadrona atliekām līdz šim bija atradies Torņakalnā un kad uzzināja, ka dots rīkojums atiet, tad devās pāri tiltiem uz frontes štābu. Pie tiltiem rotm. Goldfelds bija saticis daudz noklīdušu kareivju, kuri mēģināja tikt pāri tiltiem. Viņa pūles tos apturēt neizdevās un tāpēc tas ziņojis plkv. Zemitānam, ka pie tādiem apstākļiem vācieši var viegli ieņemt tiltus. Plkv. Zemitāns bija pārpratis un domājis, ka Goldfelds viņam ziņojis, ka vācieši jau ir uz tiltiem un tamdēļ pavēlēja

vēl reiz pārbaudīt, kas īsti notiek pie tiltiem. Nenojājot līdz tiltiem, rotm. Goldfelds bija izsūtījis uz priekšu ltn. Bālmani. Tanī laikā Goldfelds vēl nepietiekoši labi runāja pa latviski un tamdēļ tumšā naktī ar uzbudinātiem kaŗavīriem varēja notikt lieli pārpratumi. Ltn. Bālmanis pats nebija nojājis līdz tiltiem, bet satīcis kareivju pulciņus, kuŗi klieguši, ka vācieši nākot aiz viņiem un jau pārnākuši tiltus. Tagad abi devās atpakaļ pie plkv. Zemitāna un ziņojuši, ka vācieši jau pāri tiltiem. Tā kā pie rokas nekādas rezerves nebija, ar kuŗu palīdzību varētu noorganizēt fronti Daugavas labā krastā, tad plkv. Zemitāns paziņoja, kam vēl tas bija iespējams, lai atiet aiz Juglas tiltiem, bet pats ar savu štābu nekavējoši aizbrauca uz turieni, nepaziņodams par to virspavēlniekam. Ap to laiku plkv.-ltn. Miglavs no Šmita eļļas fabrikas ieradās Rīgā frontes štābā, lai personīgi ziņotu par stāvokli, bet tā kā tur vairs frontes vadību nesatīka, tad ieradās pie virspavēlnieka. Viņš attēloja stāvokli par kritisku, ka ienaidnieks ir tikai 1 kilometri no Šmita eļļas fabrikas un pēc stundas varot būt jau pie tiltiem. Virspavēlnieks pavēlēja plkv.-ltn. Miglavam atgriezties uz savu kaujas štābu un apturēt pretinieka uzbrukumu. Pa to laiku no Rīgas lielā steigā un nekārtībā sāka aizbraukt gan pa dzelzsceļu, gan automobiļos, gan ar zirgiem valdības iestādes, armijas centrālās pārvaldes un dažādas aizmugures iestādes. Tas viss, zināms, nevarēja neatstāt sliktu iespaidu uz mūsu noklīdušiem no savām vienībām kareivju bariem, kuŗi jau tā bija pasteigušies ar priekšlaicīgu atiešanu un tagad vēl vairāk apjuka un kopā ar dažādiem vezumiem turpināja atiešanu caur pilsētu uz Juglas tiltiem. Mūsu kauju vienības tanī laikā atradās vai nu vēl frontē, vai arjergardu aizsardzībā atgāja uz Daugavas tiltiem, kur sāka ierasties ap pusnakti un vēlāk. Vispār tas bija nenormāli, ka mūsu frontes tuvākā aizmugurē atradās ne tikai aizmugures iestādes, bet pat armijas centrālās pārvaldes un valdības iestādes. Pie normāliem apstākļiem arī virspavēlnieka štābam nebija istā vieta Rīga, bet kur nebūt tālāk aizmugurē, no kurienes varētu ērtāk vadīt kaŗaspēku, neiespaidots no kauju sikumiem un visādām tuvas aizmugures baumām un nepārbaudītiem ziņojumiem. Tad arī neveiksmes gadījumā nenotiktu traucējumi viņa darbībā, kā tas tagad notika 9. oktōbŗa vakarā.

Tomēr 1919. gada oktobra kaujās mēs citādi rīkoties nevarējām, to prasīja mūsu valsts politiskais stāvoklis.

Dažādas baumas, kuŗas cirkulēja Rīgā par mūsu pulku it kā nekārtīgu atkāpšanos, bija pārspīlētas un visumā nepareizas, jo mūsu pulku atkāpšanos Rīgas iedzīvotāji nemaz neredzēja. Kad tie pēc pusnakts atkāpās pāri Daugavas tiltiem, tad lielākā daļa no Rīgas iedzīvotājiem jau gulēja cietā miegā, bet neliela daļa bija jau atstājusi Rīgu. Tie atejošie kaŗavīru bari, kuŗi atkāpās pāri tiltiem un tālāk pa Rīgas galvenām ielām 9. oktobra vakarā, bija ne mūsu pulki, ne arī rotas, bet vājākie elementi, kuŗi atiešanas burzmā noklīda no savām rotām. Lielākā daļa no minētiem kaŗavīriem bija no jaunformētām rotām, kuŗas tagad grūtā brīdī izšķīda. Par to arī nav daudz ko brīnīties, jo tādā rotā viens otru vēl nepazīna, nebija savstarpējas uzticības un savstarpējas kontroles, lai katrs izpildītu savu pienākumu. Priekšniekiem tur nebija pazīstami savi padotie un tā kā pēdējie bija pa lielākai daļai civilapģērbā, tad uznākušā tumsā tam nebija iespēja saturēt kopā savus ļaudis. Nevajaga iedomāties, ka tas, kas notika 9. oktobra vakarā pie Daugavas tiltiem un uz Rīgas galvenām ielām, ka tas ir kas ārkārtīgs kaŗa laikā. Nebūt nē, kaŗā bieži gadas vēl sliktāk. Ja kas ir piedalījies krievu-japaņu kaŗā un redzējis krievu armijas atiešanu no Mukdenas 1905. gada 10. martā, jeb krievu 1. armijas atkāpšanos 1914. gada septembrī no Rītprūsijas, tas teiks, ka tur bija daudz, daudz sliktāk. Vispārīgi, zem pretinieka spiediena var kārtībā atkāpties tikai norūdīts kaŗaspēks, ar labu un piedzīvojušu vidējo un zemāko vadību. Zināms, savu kaŗaspēku 9. oktobrī mēs vēl nevarējam nosaukt par norūdītu un arī mūsu vadība bija vēl maz iepraktizējusies kaujas vadišanā.

Plkv.-ltņ. Šmidts, negulējis un strādādams bez pārtraukuma divas dienas un jau otro nakti, tagad grūtā brīdī apjuka un piemirsa, ka tam vēl ir neizlietotas 4 rotas un viņām nedeva nekādus kaujas uzdevumus, pats aizņemts ar savu spēku atiešanas nokārtošanu. Viņš it kā ar to atļāva tām darīt ko vēlas. Vājākās no tām pārbaudījumu neizturēja: aviācijas parka rota izklīda, jūrnieku rota atgāja uz Rīgu, bet Studentu b-na 2 rotas aizgāja ieņemt Daugavas tiltu galus, lai dotu iespēju mūsu spēkiem kārtībā atiet un ienaidnieka uzbrukuma gadījumā, vismaz pirmā laikā, to tur noturēt. Tiltu

aizstāvjus pastiprināja arī karavīru pulciņi, kuŗi saorganizējās no virspavēlnieka štāba virsniekiem un pat rakstvežiem. Ieņēmuši tiltus Daugavas labā krastā un sagatavojuši tiltu galus izgriešanai, ap plkst. 23 kādi 3 virsnieki no Studentu b-na ieradās pie virspavēlnieka un ziņoja par stāvokli pie tiltiem un, cik zināja, arī par stāvokli frontē. Virspavēlnieks, ģen. Simonsons, kopā ar savu štāba priekšnieku, plkv.-ltņ. Ed. Kalniņu un oņerāt. daļas priekšnieku, kapt. Bachu, aizbrauca pie Daugavas tiltiem, lai personīgi pārliecinātos par stāvokli un dotu rīkojumus uz vietas. Pie tiltiem, Daugavas labā krastā virspavēlnieks satika Studentu b-na kom-ri plkv.-ltņ. Bruņnieku, un tam pavēlēja uzņemt vadību par tiltu galu aizstāvēšanu un izgriešanu. Pēc tam tas devās pāri tiltiem. Pašlaik otrā pusē viss bija mierīgi. Ienaidnieks vairs neuzbruka. Pienākušās pie tiltiem karaspēka vienības bija kārtībā, tikai stipri nogurušas. Aiz koka tilta, pa labi, mazā mājiņā virspavēlnieks sasauca vecākos virsniekus uz apspriedi. Te noskaidrojās, ka pretinieks ir jau pa daļai ieņēmis Torņakalna dienvidaustrumu nomali. Lai no turienes to izdzītu, tad ir vajadzīgs nekavējoši pāriet pretuzbrukumā, bet tas nav iespējams, jo mūsu karaspēka vienības ir stipri nogurušas un priekš ielu cīņām viņas nav pietiekoši apbruņotas ar mīnometējiem, ložmetējiem un rokas granātām. Tomēr no otras puses viņas nav arī tādā mērā demoralizētas, ka vajadzētu atstāt Rīgu un atiet uz Juglas pozīcijām, kā to bija pavēlējis pulkvedis Zemitāns, bet ir iespējams vēl noorganizēt aizstāvēšanās fronti Daugavas labā krastā. Virspavēlnieks, ģen. Simonsons, tādēļ pavēlēja štāba priekšniekam sastādīt pavēli par mūsu spēku atiešanu uz Daugavas labo krastu. Kreisam spārnam ar pretuzbrukumiem noturēt pretinieku, līdz centrs un labais spārns neaties un pēc tam arī tam atiet. Ja labam spārnam nebūtu iespējams atiet pāri tiltiem, tad atiet uz Daugavgrīvas cietoksni, kur nocietināties. Pārējiem spēkiem ieņemt Daugavas labo krastu no Mangaļu salas līdz Stopiņiem, kur saistīties ar Valmieras pulka II b-na labo spārnu. Divus pulkus ņozīmēt armijas rezervē, no kuŗiem vienu novietot Ulbrokas rajonā, bet otru — Cekulu¹⁾ māju rajonā. Artilerijai novietoties tā, lai varētu apšaudīt tiltus un Daugavu. Minētā pavēle tika parakstīta 10 oktōbrī plkst. 0,50.

¹⁾ Cekuļi ir uz ziemeļiem no Sal spē s pie Mazās Juglas.

Tagad sākās pavēles izpildīšana. Labā spārnā 9. pulks viegli atrāvās no pretinieka un 10. oktobra rītā sasniedza jau Bolderāju. Pulks nebija saņēmis virspavēlnieka rīkojumu un tamdēļ nepalika Daugavgrīvas cietoksnī, bet pārcēlās uz Daugavas labo krastu. Mangaļu salu un rajonu tālāk līdz Mīlgrāvja kanālim ieņēma 3. eskadrons, bet 9. pulks kopā ar Jelgavas rotu un Jūrmalas komandantūras k-du — līdz Eksporta ostai. Pretinieks līdz vakaram Bolderājas rajonā vēl neparādījās. Sestās rotas k-ra nolaidības dēļ piemirsa paziņot par atiešanu vadam pie Varkaļu kroga. Tāpēc pretinieks to 10. oktobrī ielenca un pēc sīvas kaujas tā atliekas sagūstīja. Cēsu pulks sāka atiet ap pusnakti un tā pēdējās rotas pienāca pie tiltiem pret gaismu. Pēc tam Cēsu pulks aizgāja armijas rezervē uz Cekuļu rajonu. Virsltn. Veisa grupa pa Jelgavas šoseju atgāja gandrīz netraucēta no pretinieka un jau īsi pēc pusnakts pienāca pie tiltiem, no kurienes grupas vienības aizgāja pie saviem pulkiem. Daugavpils pulks pagaidām novietojās rezervē Brīvības ielā.

Siguldas pulka I b-ns un Valmieras pulka III b-ns sedza kreisā spārna atiešanu, un pēc tam novietojās tiltu tuvākā rajonā; valmierieši uz Bauskas šosejas un Akmeņu ielā, bet siguldiešu 2 rotas ieņēma dzelzsceļa uzbērums līdz Jelgavas šosejas pirmai pārbrauktuvei, kur atradās arī II bruņ. vilciens, bet tiltu galu tuvumā rezervē — Zemgalietis un Imanta; Rīgas pulka 5. rota armijas maizceptuvē. Ap plkst. pieciem 10. oktobrī visas mūsu vienības jau bija atgājušas un tamdēļ tagad varēja atiet arī arjergardi. Vienīgi pie pārbrauktuves vēl palika 7. pulka 7. rotas vads un dzelzs tilta galā ložmetēju rotas vads, lai nodrošinātu bruņ. vilcienam atiešanu. Beidzot plkst. 7 pārbrauca arī bruņ. vilciens un pārnāca 7. pulka 2 vadi, apšaudīti ar ienaidnieka artilērijas uguni. Tagad tiltu galus labā krastā izgriezā un mūsējie sagatavojās kaujai. Siguldas pulks nomainīja Studentu b-na rotas un ieņēma tiltu galus, kā arī tālāk līdz Andreja ostai. Tā kā viņam bija svarīgs iecirknis, tad to pastiprināja ar 8. pulka ložmetējiem un 4 rotām. Rīgas pulks ieņēma rajonu no dzelzstilta līdz Mazjumpravas muižai. Viņa rīcībā atdeva arī jaunformētā Valmieras b-na 2 rotas, Liepājas kara skolas rotu un Vidzemes divīzijas inženieru rotu. Valmieras b-na pārējās 2 rotas kopā ar 5. pulka 6. rotu apsargāja rajonu no Mazjumpravas muižas līdz Ma-

ruškai, iepretim Doles salai, kur sākās Valmieras pulka III b-na iecirknis. Valmieras pulka II b-ns palika savā agrākā iecirknī, bet I b-ns atbrauca Skrīveru stacijā tikai 10. oktobra rītā un ieņēma iecirkni gar Daugavu, sākot no Ogres līdz Jaunjelgavai un 1 rota atradās pat kreisā krastā Jaunjelgavas rajonā. Instruktoru b-ns naktī uz kādu laiku ieņēma Muitas dārzu, bet kad rītā to nomainīja 7. pulka rotas, tad tas aizgāja apmācībā uz artilērijas kazarmām, bet jau 12. oktobrī to atdeva 8. pulka papildināšanai.

Frontes rezervē palika Rīgā kara skola, 2. eskadrons un rezerves inženieru rota, kā arī 3 bruņotie auto. Mūsu abi bruņotie vilcieni 10. oktobra rītā pārpratuma dēļ aizbrauca uz Ropažiem, bet vakarā atgriezās Rīgā. Abas lidmašīnas atradās Siguldā. Studentu b-ns pēc nomaņas dažas dienas izpildīja Rīgā sardžu dienestu, bet visas pārējās jaunās rotas izformēja.

Agri rītā 10. oktobrī Rīgā ieradās mums palīgā arī divi diezgan spēcīgi igauņu bruņotie vilcieni, kuri te sabija līdz 22. oktobrim un palīdzēja mums aizstāvēt Rīgu. Pretinieks lēni un ļoti piesardzīgi sekoja mūsu atejošām vienībām un tikai ap plkst. 10 Daugavas kreisā krastā parādījās viņa bruņotais auto, ko aiztrieca mūsu artilērija. Pēc tam pretinieka vienības pakāpeniski ieņēma Daugavas kreiso krastu un iesāka apšaudīšanos ar mūsu vienībām.

Slēdziens par 8. un 9. oktobra kaujām.

Tā tad Bermonta nodoms, ar stipru triecienu sadragāt un iznīcināt, vai sagūstīt mūsu armiju, neizdevās. Taisnība, mūsu armijas kreisais spārns bija cietis neveiksmi un tamdēļ arī visi mūsu spēki bija spiesti atiet uz Daugavas labo krastu, kas tomēr notika samērā pietiekošā kārtībā. Tas bija viss, ko panāca Bermonts pēc divu dienu cīņām, bet tas bija ļoti maz, jo mūsu armija, sakārtojusies un papildinājusies, jau pēc dažām dienām pati uzbruka. Kas bija par iemeslu mūsu neveiksmei? Galvenais iemesls bija pretinieka lielais pārspēks.

Izrēķināt, cik katram pretiniekam bija karotāju katrā dienā un katrā iecirknī nav iespējams, jo tik sīki dati mums nav ne tikai par pretinieku armiju, bet arī par savu armiju. Starpība starp ēdēju skaitu un karotāju skaitu bija ļoti svārstīga. Se-

višķi tas sakāms par Bermonta dzelzsdivīziju un vācu leģiona vienībām, kur cilvēku skaits ļoti bieži mainījās, jo daži brauca prom uz Vāciju un daži brauca no turienes šurp. Viss var būt, ka dažās mūsu rotās cilvēku skaits bija lielāks, nekā dzelzsdivīzijas vai vācu leģiona rotās. Bet tam nav piešķirama pārāk liela nozīme, jo šī laika kaujā izšķirotu lomu spēlē ne tikai šauteņu skaits, bet vēl lielākā mērā artilērijas un kājnieku smago uguns ieroču daudzums. Šinī ziņā pretinieks mūs lielā mērā pārspēja. Sevišķi nabadzīgi mēs bijām apbruņoti ar artilēriju un mīnometējiem. Arī smago ložmetēju skaita ziņā mēs nevarējām līdzināties ar pretinieku, kuŗam bez pulku ložmetēju rotām bija vēl atsevišķas ložmetēju nodaļas, piemēram Lūtca (Lütza) ložmetēju b-nā vien bija 24 smagie ložmetēji. Mūsu pulkos smago ložmetēju skaits nepārsniedza 8—6, bet bija arī mazāk, tā piemēram 7. pulkā bija tikai 1 ložmetējs, bet jaunsaformētās vienībās tādu nemaz nebija.

Salīdzināt spēku samērus mazās armijās izdevīgāk ar bataljonu, eskadronu un lielgabalu skaitu. Bataljona stiprums atkarājas no uguns spēka, kas sastādās no šauteņu, patšauteņu, smago ložmetēju un mīnometēju uguns. Ja dažos b-nos, un tas ir tikai varbūt, mums šauteņu skaits bija lielāks, tad pārējos ieroču veidos pretinieka b-ns mūs lielā mērā pārspēja un tā tad visumā jāpieņem, ka pretinieka bataljona uguns spēks bija visādā ziņā lielāks par mūsējo.

No lielas nozīmes ir arī ne tikai dažādu ieroču veidu daudzums, bet kā prot karavīri tos pielietot kaujā, t. i. kā tie ir apmācīti. Šinī ziņā pretiniekam arī vajadzēja būt pārākam, jo dzelzsdivīzijas pulki un arī dažas vācu leģiona vienības jau pastāvēja no 1919. gada februāra-aprīļa mēnešiem un bija piedalījušās jau daudzās kaujās, bez tam visa vasara bija viņu rīcībā apmācībai. No mūsu pulkiem vienīgi Cēsu pulks bija bijis kaujās, pārējie bija saformēti augusta vidū un lielais sardžu dienests, kā arī ieroču un apavu trūkums, neatļāva pienācīgi tos apmācīt.

No visa tā redzams, ka salīdzinot mūsu un pretinieka bataljona uguns spēku un tā mācēšanu pielietot to kaujā, priekšroka bija pretinieka b-nam. Salīdzināsim bataljonu, eskadronu un lielgabalu skaitu pa kauju iecirkņiem 9. oktobra pēcpusdienā, kad notika kaujā lūzums pretiniekam par labu.

a) Bulduņu tilta un Varkaju kroga rajonā mums bija Jelgavas rotas pusrota, 9. pulka 6. rotas 1 vads, 3. eskadrons un Jūrmalas komd. k-da (Pūpē).

Pretiniekam — krievu 1. plast. pulka III b-ns, vācu 1. eskadrons un krievu 2 lielgabali. Pret mūsu nepilnu $\frac{1}{2}$ bataljonu un 1 eskadronu pretiniekam bija vesels b-ns, 1 eskadrons un 2 lielgabali. Tā tad pretiniekam te vismaz divreiz lielāki spēki un tomēr viņš neko nepanāca. Taisnība, mums palīdzēja gan lielā mērā platā un dziļā Lielupe, bet tomēr pretiniekam te vajadzēja gūt lielākus panākumus.

b) Dzilnas rajonā mums bija 9. pulka 2 b-ni, 8. pulka 2 rotas, 7. pulka 1 rota, Latgales div. inžen. rota, Jelgavas rotas pusrota un 2 lielgabali.

Pretiniekam — dzelzsdivīzijas 1. pulka II b-ns, 2. eskadrons un pionieru (sapieŗu) b-na 2 rotas. Krievu 1. plast. pulka I b-ns un 1 baterija.

Tā tad pret mūsu $3\frac{1}{8}$ b-na un 2 lielgabaliem pretiniekam $2\frac{1}{2}$ b-ni, 1 esk. un 4 lielgabali. Tā tad spēki apmēram vienādi un tamdēļ arī 9. pulka k-rs vakarā jau taisijās pats pāriet uzbrukumā.

c) Švarcmuižas rajonā mums bij 5. pulka 7 rotas, 2 komandas un 1 baterija, kuŗa faktiski pulkam nepalīdzēja lielā attāluma dēļ. Pretiniekam te darbojās dzelzsdivīzijas 1. pulka 2 b-ni un 2 baterijas, kuŗiem piepalīdzēja arī krievu 1. pl. pulka I b-na labais spārns un dzelzsdivīzijas 2. pulka kreisais spārns.

Tā tad pret mūsu nepilniem 2 b-niem, $\frac{1}{2}$ eskadrona un 3 lielgabaliem, pretiniekam vismaz — 2 b-ni un 8 lielgabali. Bez tam pretiniekam vēl varēja palīdzēt 2 kaimiņu pulku tuvākie spārni. Tā tad te ienaidniekam jau ir neliels pārspēks.

d) Jelgavas šosejas rajonā virsltn. Veisa grupā bija 8. pulka $6\frac{1}{2}$ rotas, 6. pulka 2 rotas, 5. pulka $3\frac{1}{2}$ rotas, 1 jaunsaformēta rota, 7. pulka 3 rotas, Valmieras b-na 2 rotas, tālšāvēja baterija un varēja palīdzēt arī 2 bruņotie vilcieni. Pretiniekam te bija dzelzsdivīzijas 2. pulka 3 b-ni, krievu 1. plast. pulka II b-ns un vajadzības gadījumā varēja palīdzēt arī jēģeru b-ns, Lūtca ložm. b-ns, 3. eskadrons un 4 baterijas, kā arī 2 bruņotie auto.

Tā tad pret mūsu $4\frac{1}{2}$ bataljoniem, 2 lielgabaliem un 2 bruņot. vilcieniem, pretiniekam 6 b-ni, 16 lielg., 1 eskadr. un 2

bruņotie auto. Ņemot vērā, ka ienaidnieka 2. pulka kreisais spārns darbojās pret mūsu Cēsu pulka kreiso spārnu, bet mūsu spēkus te pa Jelgavas šoseju viegli varēja pastiprināt rezerves no Šmita eļļas fabrikas, tad spēku samērs bija tikai drusku lielāks pretinieka pusē.

e) Bauskas šosejas rajonā 9. oktobra vakarā mums bija 6. pulka¹⁾ 4 $\frac{1}{2}$ rotas, 2 inženieru rotas, 4. pulka 4 rotas, 2 jaunsaformētas rotas, Valmieras b-na 2 rotas, kara skolas 1 $\frac{1}{2}$ rotas un 7. pulka 2 rotas; bez tam vēl 2 lielgabali Daugavas kreisā un 4 lielgabali Daugavas labā krastā.

Pretiniekam te bija vācu leģiona galveno spēku 4 b-ni, 1 esk. un 18 lielgabali; dzelzsdivīzijas 3. pulka 3 $\frac{1}{4}$ ²⁾ b-nu, 4. eskadrons, 2 baterijas un Bertolda b-ns.

Tā tad pret mūsu 4 $\frac{1}{2}$ b-niem un 6 lielgabaliem pretiniekam 8 $\frac{1}{4}$ b-ni, 2 eskadr. un 26 lielgabali.

Lai gan pie labas gribas mēs vēl varējām te savus spēkus pastiprināt ar 4 jaunsaformētām rotām no Šmita eļļas fabrikas, tomēr arī tādā gadījumā pretiniekam būtu kājniekos vēl 1 $\frac{1}{2}$ reizes lielāki spēki, bet viņa artilērija pat 4 reizes stiprāka.

Visā frontē no Bulduņu tilta līdz Daugavai mums bija 9. oktobra pēcpusdienā 15 $\frac{1}{2}$ b-ni, 2 eskadroni, 13 lielgabali un 2 bruņ. vilcieni. Pretiniekam 19 $\frac{3}{4}$ b-ni, 5 eskadroni, 56 lielgabali un 2 bruņ. auto.

Mūsu 15 $\frac{1}{2}$ bataljonus ietilpst arī visas jaunsaformētās rotas, kuŗas aizgāja uz Tornakalnu, bet te neietilpst 3 bruņotie auto, kuŗi pašlaik atradās vēl remontā, kā arī mūsu 6 rotas Daugavas labā krastā, kas kaujā dalību neņēma un bija nozīmētas kreisā flankā apsardzībai.

Pretinieka b-nu skaitā neietilpst Brandisa pastiprinātais b-ns, 2. plast. pulka I b-ns un 1 bruņotais vilciens, kā arī majora Götces grupa. Minētās vienības apsargāja pretinieka flankus un pa daļai arī aizmuguri.

No minētā salīdzinājuma redzams, ka 9. oktobra pēcpusdienā visizdevīgākais spēku samērs mums bija Dzilnas rajonā, bet visneizdevīgākais — Bauskas šosejas rajonā. Bez

¹⁾ 6. pulka 7., 8., 9., 10. un 11. rotas skaitītas kā pusrotas, jo tās tagad patiesībā stiprākas nebija, bet 12. rota un velosipedistu rota, kā izkļīdušas, nav ņemtas vērā.

²⁾ Dzelzsdivīzijas 3. pulkā, bez viņa 3 bataljoniem, bija arī piekomandēta 1 pionieru rota.

kaŗaspēka stipruma, krietnuma un viņa apbruņojuma, uzvara kaujā lielā mērā atkarājas no kaŗaspēka vadības. Ja mūsu pretiniekam spēki bija daudz lielāki, labāk apbruņoti un labāk apmācīti, bet pēc 2 dienu cīņām viņi tomēr neieguva uzvaru vārda pilnā nozīmē, bet tikai piespieda mūsu armiju atiet, tad, jādāmā, tur vainojama pretinieka vadība. Šinī ziņā mēs pretinieku pārspējam. Sevišķi vāja bija viņu augstākā un vidējā vadība. Tur arī nav daudz ko brīnēties, jo pats Bermonts no kaujas vadības nekā nesaprata; majors Bišofs savā laikā Francijas frontē bija izcilus pulka komandiers, bet tas vēl nenozīmē, ka labs pulka k-rs ir arī labs divīzijas vai armijas komandiers. Pulkus un bataljonus, kā dzelzsdivīzijā, tā arī vācu leģionā komandēja nepiedzīvojuši jauni virsnieki, bet vācu leģionā pat jauni jūras virsnieki. Pats vācu leģiona k-rs bija tikai jūras kapteinis un tam par nelaimi vēl 8. oktobrī grūti ievainoja viņa štāba priekšnieku ģenerālštāba kapteini Vageneru, kas lielā mērā 9. oktobrī atsaucās uz vācu leģiona kaujas vadību.

Zināms, arī mūsu pusē vadība nedarbojās bez kļūdām un ja tādas nebūtu pielaistas, tad varbūt kaujas iznākums varēja būt citāds jeb vismaz ilgāk varēja noturēt Torņakalna rajonu. Pirmā kļūda bija vadības organizācijā. Rīgas rajonā mums bija nepilnas divas divīzijas. Virspavēlnieks ar savu štābu arī atradās Rīgā un viegli varēja pats vadīt kauju, sadalot fronti uz diviem divīziju iecirkņiem. Tāpēc lieki bija nodibināt Dienvidfrontes pavēlnieka posteni. Vadību vēl vairāk sarežģīja pulkvedis Zemitāns, nosūtīdams 8. oktobra vakarā uz Šmita eļļas fabriku savu palīgu, plkv.-ltņ. Miglavu, lai tas tur uz vietas saskaņotu kopdarbību starp divīziju iecirkņiem. Tā bija liela kļūda, jo plkv.-ltņ. Miglavs, aizbraukdams turp tikai ar vienu virsnieku, nebija spējīgs ne saskaņot, ne arī vadīt kaujas darbību. Šī bija pilnīgi lieka un nevajadzīga instance, kas novilcināja ziņojumu nonākšanu istā laikā frontes vadības štābā. Arī labā kaujas iecirkņa vadības noorganizēšanā bija pielaista kļūda. Tā kā Pleskodalē pie Šampētera neizdevās ierīkot iecirkņa štābu, kā bija domāts, sakaru līdzekļu trūkuma dēļ, tad iecirkņa priekšnieks pa lielākai daļai atradās vai nu izbraucienos uz Pūpes rajonu, vai štāba vecā vietā Rīgā, bet viņa štāba priekšnieks gandrīz visu laiku — Šmita eļļas fabrikā, lai no turienes informētu, kas notiek fron-

16. Tas, zināms, nebija pareizi un ja labā iecirkņa priekšnieks pats būtu atradies Šmita eļļas fabrikā, tad nebūtu bijis vajadzīgs plkv.-ltn. Šmidtam 8. oktobra vakarā uz savu iniciatīvi uzņemties Jelgavas šosejas apsargāšanu, lai novērstu draudošās briesmas. Tas bija labā kaujas iecirkņa pr-ka pienākums un viņš to varēja izdarīt daudz vieglāk, jo viņa rīcībā atradās vēl 8. pulka rotas. Tādā gadījumā uz Jelgavas šoseju 8. oktobra vakarā būtu nokļuvis ne 6. pulka II b-na k-rs, bet laikam 8. pulka komandiers, kam bija tomēr savs štābs un lai gan nelieli sakaru līdzekļi, tad tomēr daudz daudz lielāki, nekā tie varēja būt virsl. Veisam. Arī vadības autoritāte būtu lielāka, ņemot vērā, ka 9. oktobrī Jelgavas šoseju spēkos kodols sastāvēja no 8. pulka 6¹/₂ rotām, bet lietas labā te viegli varēja sapulcēt minētā pulka visas rotas. No tā laika, kad plkv.-ltn. Šmidts pārņēma Jelgavas šosejas apsardzību, Cēsu pulka štābam arī vairs nebija vieta Šmita eļļas fabrikā. Tagad tas atradās pilnīgi ārā no sava pulka rajona. Viņa istā vieta tagad bija Švarcmuižas rajons, sava pulka galveno spēku tuvumā. Tādā gadījumā 5. pulka vadība laikam būtu paineresējusies arī par bateriju pie Sūdiņu mājām un parūpējusies, lai tā palīdz pulka rotām. Rīgas pulka kom-rs, plkv.-ltn. Šmidts, strādāja ļoti daudz, pat pārāk par saviem spēkiem, bet tomēr nespēja ievest pietiekošu kārtību savā iecirknī kaujas vadīšanā un nodibināt pienācīgu kārtību arī savā štābā, Šmita eļļas fabrikā. Te visu laiku drūzmējās daudz lieku karavīru, kas traucēja kārtīgu darbu un, noklausījušies rīkojumus un ziņojumus, izplatīja visādas uztraucošas baumas. Jau 8. oktobra pēcpusdienā plkv.-ltn. Šmidts, bez nekāda plāna sāka sūtīt vienu rotu pēc otras uz priekšu III b-na pastiprināšanai. Rotas ņēma, kā no I, tā arī II b-na un beidzot vakarā Šmita fabrikā palika vēl tikai pa vienai rotai no I un II b-na. Tomēr par lielu brīnumu pie pulka štāba vēl atradās ne tikai I un II b-na komandieri, bet arī III b-na komandiers un pat tā vietnieks. Beidzot tikai naktī visi bataljonu komandieri izgāja ar beidzamām rotām uz priekšu pastiprināt fronti, kad jau pa daļai bija par vēlu, jo dienā ieņemtās pozīcijas jau bija atstātas. Daudz labāk būtu bijis, ja jau pēcpusdienā būtu izsūtīts II b-na k-rs ar savām divām rotām uz Ramas muižu un viņam dots iecirknis no Daugavas līdz Titurgas ezeram, bet III b-na k-rs ar II b-na 2 rotām gar Ebe-

ļu muižu pa plankoto ceļu uz 11. vai 12. rotas iecirkni; I b-na k-rs ar 1., 3. un velosipedistu rotu būtu palicis pulka rezervē. Tādā gadījumā, domājams, priekšējās rotas nebūtu tā izklīdušas un nebūtu arī pārcēlušās uz Daugavas labo krastu. Pie pašreizējiem apstākļiem, kādi bija 9. oktobra pēcpusdienā, mūsu spēku sadalījums nebija pareizs. Varēja izdarīt tādas pārmaiņas: Dzilnas rajonā bija pilnīgi pietiekoši atstāt tikai 9. pulku, Latg. diviz. inž. rotu un Jelgavas pusrotu. Jelgavas šosejas rajonā varēja sapulcēt visu 8. pulku sava pulka komandiera vadībā, pastiprinot to vēl ar 5. pulka 3., 4. un 11. rotu, kā arī ar instruktoru komandu un trim jaunsformētām rotām. Ebeļu muižas rajonā varēja būt 4. pulka III b-ns kopā ar rezerves inženieru rotu, Numuru muižas un Bauskas šosejas rajonā viss 6. pulks un Vidzemes divīzijas inž. rota. Rezervē Bauskas šosejas rajonā 7. pulka 2 b-ni, bet kara skola un Valmieras bataljons — uz Ziepniekkalnu. Šmita eļļas fabrikā varēja palikt rezervē vēl 4 jaunsformētās rotas. Kādus zaudējumus bija cietis pretinieks, mums nav zināms, bet jādomā, ka tie bija paprāvi. Bertolda b-ns vien naktī uz 9. oktobra, kaujā pie Tiriņmuižas, atstāja 36 kritušus.

Neskatoties uz pretinieka pārspēku un viņa labāku apbruņojumu, mūsu zaudējumi 2 dienu cīņās bija visai mēreni.

Tā par piemēru viens no visvairāk cietušiem, 8. Daugavpils pulks, zaudēja:

kritušus	3 virsn. un	5 kareivjus,
ievainotus	4 „ „	39 „
pazudušus	1 „ „	53 „

Jādomā, ka starp pazudušiem bija arī daži noklīdušie, kuri vēlāk atgriezās pulkā.

VII nodaļa.

Daugavas forsēšana 14. un 15. oktobrī.

Sk. 7. un 8. šēmu.

Neiegūvis pirmā triecienā tādu uzvaru, kādu bija cerējis, Bermonts 10. oktobrī pa radio piedāvāja iesākt pamiera sarunas, bet mūsu virspavēlnieks to atstāja bez atbildes.

11. oktobrī mūsu spēki galīgi ieņēma nozīmētās vietas, sāka nocietināt savas pozīcijas un veda pastiprinātu apšaudīšanos ar pretinieku. Tā kā bija novērots, ka pretinieks savus spēkus sāk pulcēt Ķekavas un Ikšķiles rajonos, tad 11. oktobra pēcpusdienā Dienvidfrontes pavēlnieks atdeva jaunu pavēli, kurā savu fronti sadalīja 2 iecirkņos. Labo iecirkni no jūras līdz Mazjumpravas muižai vajadzēja aizstāvēt Latgales divīzijas k-rim, pulkv.-ltn. Berķim, ar 9., 7. un 6. pulku, pastiprinātus ar 6 lielgabaliem (4 smagie) un 3 mīnometējiem.

Kreiso iecirkni no Mazjumpravas muižas līdz Ogresi, bet ja vajadzīgs, tad arī tālāk līdz Skrīveriem, aizstāvēt 4. pulka k-rim, pulkv.-ltn. Jansonam, ar 4., 5. un 8. pulku, pastiprinātus ar 8 lielgabaliem, 3. eskadronu un 2 bruņotiem vilcieniem. Rīgā frontes rezervē palika 3 bruņotie auto, igauņu 2 bruņ. vilcieni, kara skola, rez. inženieru rota, 2. eskadrons un 1 lielgabals.

Ar minēto pavēli tagad patiesībā nekāda liela pārgrupēšanās nebija vajadzīga. Vienīgi 8. un 5. pulku no armijas rezerves atdeva 4. pulka k-ŗa rīcībā; bez tam 3. eskadrons no paša labā spārna pārgāja uz Tīnužu muižu pie 4. pulka štāba, bet Cēsu pulks pa bataljoniem novietojās Cekuļos, Salaspilī un Tīnužu muižas tuvumā. Nākošā dienā arī I bruņ. vilciens aizbrauca caur Ieriķiem un Vecgulbeni uz Pļaviņām Austrumfrontes pavēlnieka rīcībā, no kurienes tas atgriezās Rīgā tikai 15. novembrī. Lai gan starp mūsu un pretinieka spēkiem atradās tāda plata upe kā Daugava, un arī tiltu gali mūsu pusē bija izgriezti, tad tomēr nebija viegli aizstāvēties tīri pasīvi vien ar mūsu divām vāji apbruņotām divīzijām un mums bija grūti nosargāt 90 km garo fronti no jūras līdz Jaunjelgavai. Pats tuvākais Rīgai rajons gan bija no mums ieņemts pietiekoši stipri, bet jo tālāk uz austrumiem, jo mūsu fronte palika šķidrāka. Pretinieks bija pietiekoši bagāts ar dažādiem tehniskiem līdzekļiem, kas deva viņam iespēju viegli uzbūvēt tiltu pāri Daugavai un tamdēļ tam nemaz nebija vajadzīgs lauzties frontālos uzbrukumos pāri mūsu Daugavas tiltiem, bet viegli varēja pārcelties pāri Daugavai tālāk no Rīgas uz austrumiem. Pēc tam, apņemot mūsu kreiso spārnu un apdraudot mūsu pieved- un atiešanas ceļus Ropažu vai Inčukalna virzienā, varēja piespiest mūs bez kaujas atstāt Rīgu, kā to izdarīja vācieši 1917. gada septembrī ar

krievu 12. armiju. Tamdēļ mums vajadzēja kaujas iniciatīvi pārņemt savās rokās, lai pretiniekam nebūtu iespējams dot mums sitienu tādā vietā un tādā laikā, kad tas viņam izdevīgi. Tā tad mūsu pirmais uzdevums bija visdrīzākā laikā iesākt aktīvu cīņu. Tomēr tas nebija tik viegli, jo tilta būvei mums nebija nekādu līdzekļu, bet lielākiem spēkiem pārcelties uz Daugavas kreiso krastu un tur palikt ilgāku laiku, jeb aizvirzīties tālāk no krasta bez tilta nebija iespējams. Tā tad ar lielākiem spēkiem mēs varējām pārcelties pāri Daugavai un turpināt uzbrukuma cīņas tikai divās vietās: pārejot mūsu Daugavas tiltus, kas nebija viegla lieta un pārceļoties Daugavgrīvas rajonā, ja tur mums palīdzētu ar savu artilēriju angļu-franču flote, par ko mums līdz 15. oktobrim vēl pilnīga pārliecība nebija. Jau sākot no 11. oktobra virspavēlnieka štābā ienāca aģentūras ziņas, ko papildināja arī karaspēka daļu ziņojumi, ka pretinieka spēki, galvenā kārtā pa naktīm, atstājot Rīgu un aizejot uz austrumiem un dienvidiem, jo arī Lietuvā it kā Bermontam sākušās cīņas ar Lietuvas armiju. Tā tad varēja pielaist varbūtību, ka pretinieks pārgrupējas, lai mums dotu triecienu Ikšķiles vai Jaunjelgavas rajonos un varbūt aizsūta spēkus arī uz Lietuvu cīņā pret Lietuvas armiju. Kā mēs vēlāk redzēsim, tad attiecībā uz Jaunjelgavas rajonu tas sagājās ar patiesību.

Valmieras pulka frontē 12. oktobrī jau noteikti noskaidrojās, ka viņa II b-na rajonā pretinieks atstājis Daugavas kreiso krastu un aizgājis uz dienvidiem, bet III b-na rajonā tas atstājis Doles salu, kuŗu tad mēs bez kaujas arī ieņēmām 13. oktobra pēcpusdienā. Priekš mums labvēlīgo stāvokli vajadzēja izmantot un tāpēc virspavēlnieks pavēlēja 14. oktobra rīta agrumā forsēt tiltus, kā arī forsēt Daugavu Bolderājas, Mazjumpravas muižas un Ikšķiles rajonos. Ja uzbrukums sekmētos, tad aizvirzīties līdz pozīcijām, kādas mēs ieņēmām 8. oktobra rītā.

Latgales divīzijai vajadzēja forsēt tiltus un Daugavu Bolderājas rajonā, bet Vidzemes divīzijai — pārējās vietās.

Bolderājas rajonā Daugavas forsēšana 14. oktobrī neizdevās, jo laiviņās izsūtītās 9. pulka izlūku nodaļas pretinieks satika ar stipru uguni. Tiltu forsēšanai Latgales diviz. k-rs nozīmēja 7. Siguldas pulku, kuŗu vajadzēja pabalstīt 3 bruņo-

tiem auto, 1 bruņ. vilcienam un 5 lielgabaliem. Divīzijas rezervē palika 8. pulks, 2. eskadrons, Latg. diviz. inžen. rota un Studentu rota. Uzbrukumu pavēlēja sākt plkst. 4, bet 7. pulks novēloja un patiesībā iesāka uzbrukumu ap plkst. 7, kad saule jau lēca. Priekšā gāja 1. rotas izlūki, kuri ziņoja, ka tilta otrā galā pretinieks ierīkojis nelielus drāšu aizžogojumus un tagad atkal pagāja zināms laiks, līdz pienāca rezerves inženieru rotas karavīru nodaļa ar griežamām šķērēm. Drātis sagrieza bez lieka trokšņa, kā rādās, pretiniekam nemanot, jo tas vēl nešāva. Tikai, kad piebrauca Zemgalietis un Kurzemnieks, un aiz tiem pienāca arī 1. rota, tad pretinieks beidzot atjēdzās un iesāka šaut no 2 ložmetējiem un kādām 20—30 šautenēm. Siguldas pulka 3. un 4. rota bija sasniegušas tikai tilta vidu, kad ienaidnieks sāka šaut arī no jaunā dzelzstilta gala. Rotas tagad nogūlās. Mūsu 2 bruņotie auto un 1. rota iesāka apšaudišanos ar pretinieku, kas ieņēma tuvākos namus. Kurzemniekam drīz ievainoja šoferi un tā kā tam sabojājās abi ložmetēji, tad viņš sāka braukt paātrinātā gaitā atpakaļ. Tanī laikā arī igauņu bruņ. vilciens, kas bija sasniedzis dzelzstilta vidu, apšaudīts no pretinieka artilērijas un mīnu metējiem, sāka braukt atpakaļ. Rotas, kuņas gulēja uz koka tilta, sāka nervozēt, un kad ātrā gaitā pabrauca garām Kurzemnieks, tad 3. rotas aste neizturēja un metās pakaļ Kurzemniekam, sajaucot pa ceļam arī 4. rotu. Tagad izredzes uz panākumiem vairs nebija un tamdēļ atgāja arī 3. rotas pārējā daļa, kā arī 1. rota un Zemgalietis (k-rs kapt. Dzeguze). Par laimi mūsu zaudējumi bija nelieli un atiešanas burzmā atstātie uz tilta daži ievainotie tika vēlāk pievākti. Vēl atkārtot te uzbrukumu dienas laikā, kad pretinieks jau brīdināts un sagatavojies, nebija lietderīgi. Tamdēļ jaunu uzbrukumu pāri tiltiem atlika uz nākošo dienu, kad Torņakalna rajonā visādā ziņā vajadzēja saistīt ienaidnieka lielākus spēkus, lai tas nevarētu aizsūtīt pastiprinājumus uz Bolderāju. Sarunas, kuņas notika starp mūsu virspavēlnieku un angļu militārās misijas priekšnieku, ģen. Bertu, par angļu-franču flotes artilērijas piepalīdzību mūsu uzbrukumam Daugavgrīvas cietoksnim un Bolderājai, ņēma labvēlīgu virzienu un bija cerības, ka nākošā dienā atļauja jau būs saņemta. Tamdēļ 9. pulks dabūja rīkojumu sagatavot kuģišus un būt gatavībā 15. oktobrī forsēt Daugavu.

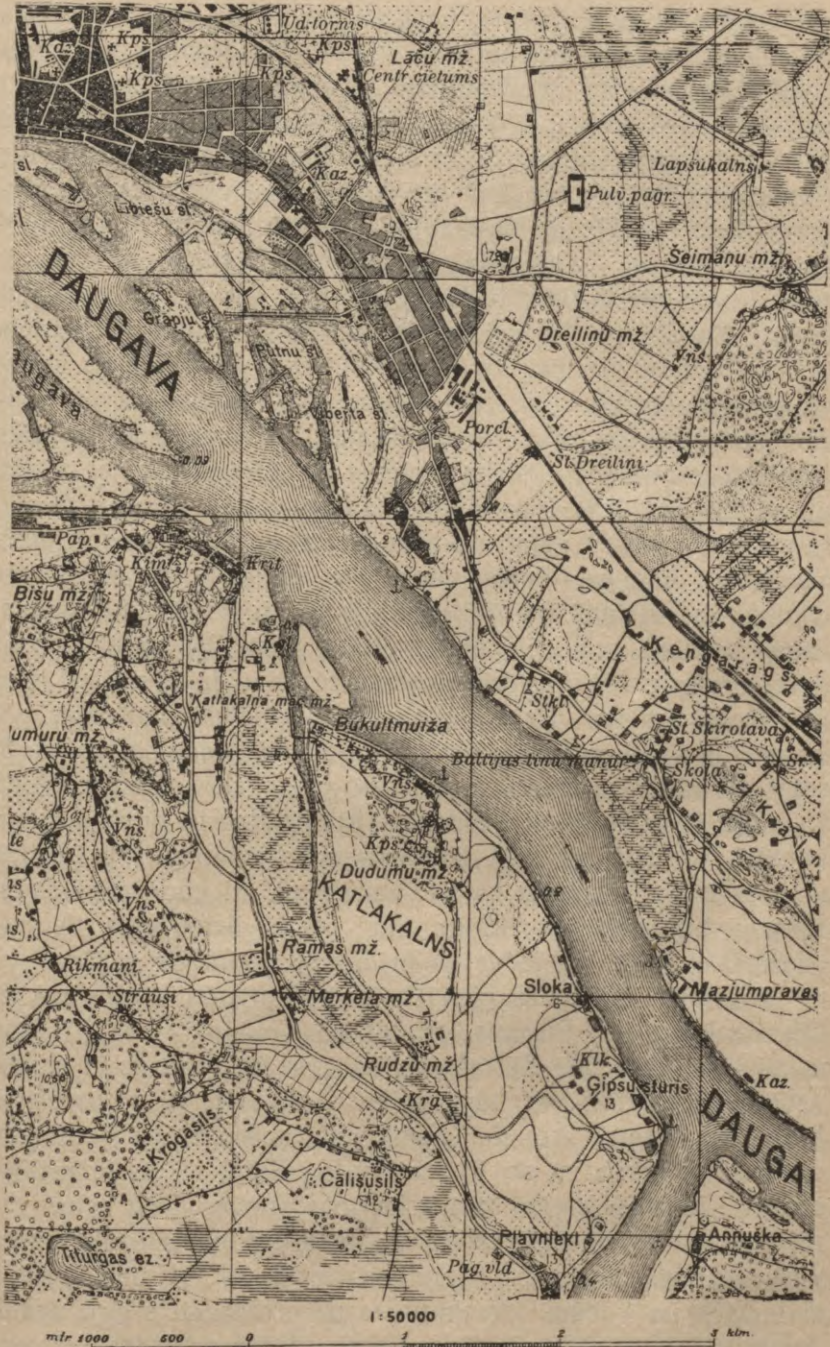
Lai pretinieku maldinātu par mūsu īsto uzbrukuma vietu, tad 15. oktobrī rīta agrumā pār tiltiem uzbrukumu pavēlēja atkārtot 8. pulkam, kuŗu pabalstīt igauņu bruņotam vilcienam un 3 bruņotiem auto.

Šodien 7. pulka uzbrukuma rezultāti varēja būt daudz, daudz labāki, ja tas nebūtu novēlojis ar uzbrukuma sākumu un būtu uzbrucis jau pašā sākumā enerģiskāki. Pretinieks nebija gaidījis mūsu uzbrukumu un koka tilta galā pirmā laikā tam bija nelieli spēki. Tos bija iespējams aiztriekt, pirms piesteidzās palīgspēki. Kad pēdējie ieradās, tad, zināms, mūsu izredzes uz uzvaru jau samazinājās. Par nožēlošanu, te izpaudās mūsu 9. oktobra atiešanas sekas. Vispārīgi, katra atiešana, kuŗa notiek zem pretinieka spiediena, atstāj nelabu iespaidu uz kaŗaspēka morāli. Tās uzlabošanai ir vajadzīga vai nu ilgāka atpūta, savienota ar nopietnām kaujas apmācībām, jeb kāda mūsu šķaļa uzvara. Tas viss 7. pulkam tanī laikā trūka un tāpēc arī nebija cerētie panākumi.

Šodien igauņu bruņotais vilciens pa dzelzstiltu brauca uz priekšu ļoti lēni un piesardzīgi, nebūdamas pārliecināts, ka sliedes uz tilta ir kārtībā. Tamdēļ tagad naktī vajadzēja to noskaidrot, lai 15. oktobrī vilciens varētu rīkoties drošāk. Ap pusnakti izgāja izlūkošanā neliela kaŗavīru nodaļa, pulkv.-ltn. Dambīša vadībā, kuŗa pārliecinājās, ka dzelzscēļa sliedes līdz tilta otram galam ir pilnīgā kārtībā. Vēl tālāk izlūkot vairs nebija iespējams, jo tilta galā atradās pretinieka postenis, kas mūsējos pamanīja un sāka tos apšaudīt.

14. oktobra rītā sāka celties pāri Daugavai laiviņās arī 6. pulka II b-na rotas Mazjumpravas muižas rajonā. Minētais b-ns šodien operatīvā ziņā bija padots 5. pulka komandierim. Pirmā pārcēlās, vēl rīta krēslā un pretiniekam nemanot, Liepājas kaŗa skolas rotas pusrota ar 1 patšauteni un izsēdās dažus simts soļus uz augšu no Olektes upītes ietekas Daugavā. Tā ieņēma pie Katlakalna kapsētas priežu mežiņa rietumu nomali, lai tādā kārtā segtu pārējo vienību pārcelšanos.

Pārcelšanās ieilga, jo te mūsu rīcībā bija tikai dažas nelielas zvejnieku laiviņas un pie tam lielākā daļa bez airiem, tā ka airu vietā nācās strādāt ar mietiem. Ap plkst. 7 brauca pāri rotas otrā daļa. Kad tā jau tuvojās Daugavas kreisam krastam, tad vācu neliela nodaļa sāka to apšaudīt. Tomēr

mūsu pirmā pusrota ar savu uguni pretinieku viegli aizdzina Ramas muižas virzienā un tādā kārtā deva iespēju otrai pusrotai izsēsties bez zaudējumiem. Tagad vajadzēja iesākt pārceļšanos 6. pulka II b-na rotām, kuŗām b-na komandiers deva tādus uzdevumus: 5. un 6. rotai uzbrukuma virziens uz Ramas muižu, bet tuvākais mērķis ir sasniegt Olektes upīti starp Rudzu muižu un Katlakalnu, 7. rotai ieņemt Rudzu muižu, bet 8. rotai — Pļavniekus. Pirmā iesāka pārceļšanos 5. rota, kuŗas priekšējais vads ap plkst. 9 jau pārbrauca Daugavu. Tomēr tas ilgi neizturēja pretinieka uguni: viena daļa no tā atbrauca laiviņās atpakaļ, bet otra — padevās pa kreisi un pievienojās b-na pārējām rotām. No Mazjumpravas muižas pārbrauca ap plkst. 9 arī 8. rota. Tās priekšējais vads aizdzina pretinieka nelielus spēkus no ķieģeļu cepla rajona un vajāja tos līdz Pļavnieku pagasta mājai. Te pretinieks to satika ar stipru uguni un savukārt sāka dzīt atpakaļ mūsu aizrāvušos tālu uz priekšu vadu. Tā atiešana drīz pārvērtās panikā, kas zināmā mērā iespaidoja arī rotas pārējos vadus. Rotas vadībai vajadzēja pielikt lielas pūles, lai izjukušo rotu savestu pietiekošā kārtībā un ieņemtu pagaidu pozīcijas tuvu pie kreisā krasta. Pa to laiku bija paspējusi pārceļties arī 7. rota un viens vads no 6. rotas, kuŗi novietojās pa labi no 8. rotas un palīdzēja aizdzīt uzbrūkošo pretinieku. Šodien dienā 6. pulka II b-na rotas Daugavas kreisā krastā darbojās bez kopējās vadības, jo b-na komandiers ieradās tur tikai naktī un tamdēļ arī bija tādi niecīgi panākumi, lai gan pretiniekam sākumā bija nelieli spēki un tikai pēcpusdienā sāka tie pastiprināties. Tā tad izdevīgo brīdi mēs palaidām garām.

Ap plkst. 14 sāka pienākt Mazjumpravas muižā arī 5. Cēsu pulka b-ni. Pirmais ieradās no Cekuļu rajona III b-ns un tā k-rs, kapteinis Bērtulsons, saņēma no pulka k-ra pavēli uzņemties vadību par tām pulka rotām, kuŗas pārceļšanos Daugavas kreisā krastā. Pretinieks apšaudīja pārceļšanās vietu ar artileriju un no Rudzu muižas šķūni arī ar ložmetēju uguni. Te mūsu rīcībā bija 4 laiviņas, kuŗās vienā reizē varēja pārbraukt tikai 28 cilvēki. Tāpēc arī pārceļšanās ieilga un līdz plkst. 18 paspēja pārceļties vienīgi 10., 11. un 12. rotas ar 9 patš. un 1 ložm. Neskatoties uz pretinieka stipro uguni, mums bija tikai daži viegli ievainoti. Mūsu artilerija vāji palīdzēja rotas, jo vajadzēja taupīt šāviņus un sakaru līdzekļus

trūkuma dēļ nevarēja pienācīgā vietā ierīkot šaušanas novērošanas punktus.

Pret vakaru ienaidnieks iesāka enerģisku uzbrukumu, kuŗu mūsu rotas pēc ilgākas apšaudīšanās atsita. Vienīgi pašā labā spārnā Liepājas kara skolas rota neizturēja un sāka atiet. Daļa pārcēlās laiviņās uz Daugavas labo krastu, bet neliela daļa pievienojās 5. pulka 11. rotai, kuŗa piesteidzās palīgā. Tomēr palīdzība nāca par vēlu un tamdēļ 11. rota ieņēma pozīcijas pa labi no 6. pulka II b-na. Naktī pārcēlās vēl 5. pulka 1., 3., un 7. rota ar 2 patšautenēm, 1 sm. ložmetēju un 2 mīnometējiem.

Tā tad mūsu panākumi 14. oktobrī Mazjumpravas un Katlakalna rajonā bija daudz mazāki, nekā tie varēja būt, jo sākumā pretinieks tika pārsteigts un viņam te bija nelieli spēki. Tā stāvoklis uzlabojās tikai pret vakaru, kad no Torņakalna pienāca palīgā dzelzsdīvīzijas jēģeru b-ns. Mūsu mazie panākumi izskaidrojami vispirms ar mazo laivu skaitu, kas novilcināja pārcelšanos, betniecīgie sakaru līdzekļi nedeva iespēju savlaicīgi paziņot rīkojumus, kamdēļ arī 5. pulka b-ni stipri novēloja ar savu pienākšanu pie Mazjumpravas muižas. To pašu sakaru līdzekļu trūkums nedeva iespēju noorganizēt labu kopdarbību starp 5. un 6. pulka b-niem, kā arī starp mūsu baterijām un kājnieku vienībām. Zināmā mērā vainojama arī Liepājas kara skolas rota, kuŗa neizturēja pretinieka spiedienu un atstāja Katlakalna mežiņu, kas deva iespēju ienaidniekam no turienes vēlāk apšaudīt mūsu tuvākās rotas ar flankējošu uguni. Novērtējot negatīvi minētās rotas darbību, jāņem vērā tas apstāklis, ka viņas sastāvs neatbilda savam skaļam nosaukumam. Patiesībā tā bija saformēta no artilērijas rezerves kareivjiem, kuŗi nebija apmācīti kājnieku kaujas darbībai un vienīgi kadrs, 5 virsnieki un daži instruktori, bija no Liepājas kara skolas. Tomēr galvenais neveiksmes iemesls bija mūsu pagurums, kas vēl nebija izgaisis pēc 9. oktobra atkāpšanās.

V a l m i e r a s pulka rīcībā šodien atdeva arī Vidzemes div. inž. rotu un 14. okt. pulka frontē norisinājās sekoši notikumi: III b-nam bija pavēlēts no Doles salas pārcelties pāri Daugavai un ieņemt Ķekavas rajonu. Tomēr tas neizdevās, jo izsūtītās priekšā mūsu izlūku patruļas no turienes stipri apšaudīja. Labāk gāja II b-na rajonā. B-ns pārcēlās pāri Daugavai pie

lkšķiles. Pēc tam 6. rota aizvirzījās līdz Pilskalna muižai¹⁾ un te apstājās. Lai segtu tās labo flanku un aizmuguri, tad pa labi un drusku iepakaļ novietojās 5. rota. Centrā 7. rotai uzdeva ieņemt Mercendarbi, bet no turienes viņa nevarēja izspiest ienaidnieku un tamdēļ apstājās pie Rukmaņu²⁾ mājām. Tās aizmugurē novietojās rezervē 8. rota. Arī 3. eskadrons pārcēlās pāri Daugavai un izvirsījās pa kreisi no 7. rotas, ieņemot ar priekšējo vadu Kausu³⁾ mājas. Izņemot Mercendarbes rajonu, pretinieks šodien II b-na frontē izrādīja vāju pretošanos un tamdēļ arī II bataljona zaudējumi bija mazi: 3 ievainoti un viens pazudis. Valmieras pulka I b-na rotu darbību apskatīsim Jaunjelgavas operācijā.

Tā tad 14. oktobra kaujās visumā noskaidrojās, ka virspavēlnieka štāba ziņas par pretinieka it kā gandrīz visu spēku aiziešanu no Rīgas tuvākā rajona ir nepareizas, bet tomēr bija jūtams, ka viņam te spēki ir lielā mērā samazinājušies un tas arī tā patiesībā bija.

Kaujas 15. oktobrī. Uzbrukumu pāri tiltiem šodien 8. pulks izdarīja divās trieciena kolonnās. Pirmā kolonna sastāvēja no 2. un 3. rotas; viņu pastiprināja ar 3 bruņ. auto un tai vajadzēja forsēt koka tiltu. Priekšā virzījās izlūku patruļa, kuŗa ziņoja, ka pretinieks tilta galā atkal izlabojis savus drāšu aizžogojumus. Tagad aizsūtīja uz priekšu drāšu griezējus, kuŗi nepaspēja vēl sagriezt drātis, kad ienaidnieks tos pamanīja un iesāka stipri apšaudīt. Drāšu griezēji neizturēja un devās skriešus atpakaļ pie savas kolonnas, kuŗa bija apstājusies uz tilta. Tanī laikā pretinieks iesāka stipri apšaudīt arī jauno dzelzstiltu, pa kuŗu virzījās otrā kolonna un igauņu bruņotais vilciens. Redzot, ka igauņu bruņotais vilciens sāk lēni braukt atpakaļ un pretinieks savu uguni pa koka tiltu pastiprina, tad pirmā kolonna kopā ar bruņotiem auto atgāja. Otrā kolonna, virsltn. Michelsona vadībā, bija saformēta no III b-na 9., 10. un 11. rotas. No katras rotas izlasīja 35 labākos karavīrus, bet rotu pārējie karavīri palika labā krastā rezervē. Sabojātā mēchanisma dēļ vecā dzelzstilta galu nevarēja iegriezt un tāpēc kolonnai nācās virzīties pa jauno dzelzstiltu, igauņu bruņotā vilciena priekšā. Sākumā gāja

¹⁾ Pilskalna muiža ir 5 km uz ziemeļrietumiem no Mercendarbes.

²⁾ Rukmaņu mājas ir 1 km uz ziemeļaustrumiem no Mercendarbes.

³⁾ Kausu mājas ir 6 km uz austrumiem no Mercendarbes.

ļoti klusi, bet enerģiski un strauji uz priekšu. Rotu vadi jau tuvojās tilta otram galam, kad ienaidnieks sāka apšaudīt kolonnu ar ne visai stipru šauteņu uguni, ievainojot dažus kareivjus, kas uz īsu brīdi izsauca nelielu apjukumu priekšējā vadā. Tanī laikā koka tilta kreisā galā uzlidoja gaisā sarkana un zaļa raķete. Tādas bija norunāts izlaist, ja mūsējie sasnies tilta galu. Patiesībā tās izlaida pretinieks, paziņodams ar to savai artilērijai par mūsu iesākušos uzbrukumu. Tagad notika pārpratums un otrā kolonna, domādama, ka tās ir mūsu raķetes un tā tad pirmā kolonna jau ieņēmusi koka tilta galu, ar skaļiem «urrā» kliegzieniem devās uz priekšu, lai katrs vads ātrāk sasniegtu savu nozīmēto vietu. Tilta galā vēl norībēja daži šāviņi, bet tad bija redzams, ka pretinieka aptures karavīri no tilta gala bēg uz visām pusēm. Saskaņā ar uzdevumu, 9. rotas vadam vajadzēja apstāties pie dzelzsceļa uzbēruma pirmās caurbrauktuves, 10. rotas vadam — pie otrās un 11. rotas vadam — pie pārbrauktuves, pa kuŗu agrāk gāja Jelgavas šoseja. Te vajadzēja uz ātru roku nocietināties un nogaidīt, kad piebrauks igauņu bruņotais vilciens un pienāks rotu rezerves. Savu uzdevumu visā pilnībā izpildīja 9. un 10. rotas vadi, bet 11. rotas vads līdz savai nozīmētai vietai neaizskrēja, bet palika pa daļai pa labi no 9. rotas, pa daļai pievienojās 10. rotas vadam. Virsltn. Michelsons redzēdams, ka pa koka tiltu pirmā kolonna atiet, bet bruņotais vilciens un rezerves nepienāk, aizsūtīja uz pulka štābu vairākus ziņnešus ar ziņojumiem par stāvokli. IZRādījās, ka pretinieks tik stipri apšaudīja tiltu, ka visi ziņneši vai nu krita, vai tika ievainoti. Vienīgi kareivis Skabards, lai gan ievainots elkonī, aiznesa uz pulka štābu savu ziņojumu un no turienes atgriezās atpakaļ ar pulka komandiera pavēli atiet. Pa to laiku bija pienākusi pa tiltu arī 9. rotas rezerve. Tas tomēr stāvokli maz ko uzlaboja, jo pretinieks pēc pirmā apjukuma tagad nomierinājās un sāka ieņemt tuvākos apkārtējos namus, no kurienes ar šauteņu un ložmetēju uguni apšaudīja mūsu vadu ierakumus uz dzelzsceļa uzbēruma. Ienaidnieka artilērijas novērotājiem bija labi saredzami mūsu ierakumi uz dzelzsceļa uzbēruma un tas atvieglāja viņiem piešaudi. Bruņotie vilcieni no stacijas rajona ar savu artilērijas uguni mēģināja palīdzēt mūsu vadiem. Tomēr tā palīdzība nebija visai liela, jo pretinieka artilērijas

atrašanās istā vieta mums nebija zināma un no tāienes nevarēja arī saskatīt priekš mūsu vadiem pretinieka bīstamos ložmetējus. Tuvākiem pie tilta 9. un 11. rotas vadiem vēl palaimējās atiet, bet 10. rotas vadam atiešana dienā vairs nebija iespējama.

Gandrīz līdz pusdienai min. vads varonīgi cīnījās, kad sāka aprūkt municija un tagad lielākā daļa no vada karavīriem jau bija kritusi vai ievainota. Ienaidnieka artilērijas uguns, kā arī ložmetēju uguns no apkārtējo namu augšējiem stāviem, nepielāva mūsējiem novērot pretinieka kustības. Tas deva iespēju viņa granātsviedējiem gar dzelzsceļa uzbērumu pievirzīties mūsu vadam ļoti tuvu un ar rokas granātām izdzīt no ierakumiem vada atliekas. Vienīgi vada komandierim, leitn. Jirgenšonam, un 4 kareivjiem palaimējās vēl dienā atiet pa tiltiem. Daugavpils pulka šīs dienas zaudējumi bija stipri lieli un vakarā noskaidrojās, ka krituši ir 1 virsnieks un 5 kareivji, ievainoti 2 virsnieki un 29 kareivji, pazuduši 4 virsnieki un 43 kareivji. Vēlāk izrādījās, ka no pazudušiem otrā naktī atgriezās 2 virsnieki un daži kareivji, bet pārējie pazudušie bija vai nu krituši jau kaujas laikā, jeb bija ievainoti, kuŗus pretinieks vēlāk nogalināja. Sevišķi zvēriski bermontieši bija mocījuši ievainoto leitnantu Fichtenbergu, kuŗu sasēja ar dzeloņu drātīm un iesaldēja Daugavā. Tā to atrada 11. novembrī, kad atbrīvojām Torņakalnu.

Cik sāpīgi arī nebija 8. pulka 15. oktobra zaudējumi, tad tomēr tie nebija veltīgi, bet deva iespēju 9. pulkam šodien viegli un ar niecīgiem zaudējumiem ieņemt Daugavgrīvu un Bolderāju. Ja 8. pulks nebūtu uzbrucis pāri tiltiem, tad jādomā, ka pretinieks būtu daļu no saviem Torņakalna spēkiem visādā ziņā aizsūtījis palīgā 1. pl. pulkam uz Bolderāju, un tādā gadījumā 9. pulks, zināms, tik viegli nebūtu guvis uzvaru. Kaŗā vispārīgi bez zaudējumiem nevar gūt uzvaru, bet tomēr katras vadības pienākums gan ir uzvaru gūt ar iespējami mazākiem zaudējumiem.

Šīs dienas kauja, vēl rīta tumsā, spilgti pierādīja, ka nakts kaujā uzvara mazākā mērā atkarājas no kaŗaspēka lieluma, bet no kaŗaspēka krietnuma. Pirmā kolonna bija divreiz stiprāka par otro kolonnu, bet panākumi bija otrā kolonnā daudz labāki. Tas tamdēļ, ka tur bija izlasīti kaŗavīri un tur skaitu atvietoja labums.

Daugavgrīvas ieņemšana 15. oktobrī. Rēzeknes pulks visu nakti pārgrupējās un sagatavojās gaidāmam uzbrukumam. Uz ātru roku bija pielāgoti desanta pārvešanai 7 kuģīši, kurus apkalpoja mūsu jūrnieku rotas kaņavīri, virslt. Puķīša vadībā. Lai neciestu veltīgus zaudējumus no ienaidnieka ložmetēju un šrapneļu uguns, tad kuģīšu sienas aplika ar smilšu maisiem un tērauda plātēm. Desantam bija nozīmēts I b-ns un 8. rota, kurus sapulcēja gatavībā pie Mīlgrāvja kanāla. Beidzot ap plkst. 11 ģenerālis Berts paziņoja, ka sabiedroto flote ņems dalību mūsu cīņās ar Bermonta armiju. Tagad franču jūras kapteiņa Brisona vadībā ta¹⁾ iebrauca Daugavā un plkst. 13,40 iesāka šaut pa Daugavgrīvu un Bolderāju, kā arī pa ceļiem, kas iziet no Bolderājas. Apšaudīšana turpinājās vienu stundu. Tanī laikā 9. pulka desanta rotas sāka braukt pāri Daugavai un lielākā daļa no kuģīšiem pietājās netālu no Daugavgrīvas Lielupes tilta. Lai mūsu uzvara būtu vieglāka un pilnīgāka, tad 8. rotai vajadzēja izsēsties pie bākas un tad apņemoši no ziemeļiem uzbrukt Daugavgrīvai, bet 1. rotai izsēsties pie Hapaka grāvja ietekas Daugavā, lai apņemtu Bolderāju no dienvidiem. Pēdējā rota ņēma nepareizu virzienu un beigās arī nokļuva pie Lielupes tilta. Tāpēc arī vēlāk pretinieka lielākai daļai izdevās aizmukt no Bolderājas pa smilšu kāpām. Pateicoties 8. rotas apņemošam uzbrukumam, Daugavgrīvas cietoksni ieņēmām viegli un krievu 1. plast. pulka vienības, kas nebija paspējušas aizmukt, padevās gūstā. Lai netrāpītu mūsējos, tagad sabiedroto flote vairs nevarēja šaut, un tamdēļ pretinieka drošsirdīgākiem kaņavīriem ar ložmetēju piepalīdzību izdevās noorganizēt aizstāvēšanās fronti Lielupes labā krastā. Tomēr ne uz ilgu laiku, jo arī mūsu vairāki ložmetēji stipri apšaudīja tilta otru galu un tas deva iespēju daļai no 8. rotas pārskriet tiltu. Kas nemuka, tos iznīcināja vai sagūstīja un drīz vien visa Daugavgrīva, kā arī Bolderāja bija mūsu rokās. Kuģīši tagad turpināja pārvest 9. pulka II b-nu, Jelgavas rotu un Jūrmalas komandantūras komandu. Pēdējā iztīrīja Bullu salu, saņemot 15 gūstekņus, un vakarā novietojās pozīcijās vasarnīču rajonā, iepretim Subru mājām. Arī I b-ns un 8. rota turpināja vajāt atejošo pretinieku pa smilšu kāpām līdz Subru un Šmita mājām. Pulka komandiers

¹⁾ Sabiedroto flote sastāvēja no 4 franču un 4 angļu viegļiem kreiseriem.

gribēja pilnā mērā izmantot uzvaru un tamdēļ pavēlēja rotām aizvirzīties līdz Vārnas krogam un Sakaru (Čakaru) mājām. Tomēr iestājusies vakara tumsa pulka k-ŗa nodomu izjauca. Vēlāk noskaidrojās, ka Sakaru mājas bija nopostītas un tamdēļ 5. rota, kurai vajadzēja minētās mājas ieņemt, tumsā bija tām aizgājusi garām un sadūrusies ar dzelzsdivīzijas vienībām, kas 5. rotu sajauca un dzina kādu gabalu atpakaļ. Lai tumšā naktī vēl neatkārtotos tamlīdzīgi gadījumi, tad tagad pulka k-rs pavēlēja rotām ieņemt pozīcijas no Subru māju meža rietumu nomales pa kāpām līdz Šmita mājām un tālāk līdz Daugavai.

Šīs dienas uzvaru par krievu 1. plastuņu pulka I un III b-nu 9. pulks ieguva ar niecīgiem zaudējumiem (1 kritis un 5 ievainoti), saņemot gūstā 4 virsn. un ap 300 kareivju, 1 lielgabalu, 20 ložm., 2 mīnomet. un daudz šauteņu un patronu. Daugavgrīvas ieņemšana sajūsmināja visus mūsu armijas karavīrus un darija labu iespaidu uz viņu garastāvokli. Jau naktī no Rīgas aizgāja palīgā 9. pulkam 7. Siguldas pulks un 2. eskadrons. Uz Daugavgrīvu vēl naktī aizgāja arī Latgales divīzijas k-rs ar savu štābu un Latg. div. inženieru rotu. Nākošā dienā uz turieni sāka aiziet arī 8. pulka vienības, bet 18. oktobrī aizgāja 1. rez. baterija (2 lielgabali).

Cīņas 15. oktobrī Vidzemes divīzijas frontē. Mazjumpravas muižas rajonā pretinieks cauru naktī turpināja apšaudīt mūsu rotas ar ložmetēju un šauteņu uguni, bet no Bauskas šosejas rajona šāva arī 1 baterija. Lai atvieglotu 8. pulkam tiltu forsēšanu, tad arī 5. un 6. pulka rotām, kurās atradās Daugavas kreisā krastā, vajadzēja iesākt uzbrukumu plkst. 4,30. Tā tad te sākums nolikts pa pusstundu vēlāk nekā 8. pulkam, lai ienaidnieku pie tiltiem priekšlaicīgi nebrīdinātu par mūsu iesākušos uzbrukumu. Pretinieka galvenie atbalsta punkti bija Pļavnieki, Rudzu muiža un Ramas muiža. Tamdēļ kapt. Bērtulsons visus savus spēkus sadalīja 3 grupās: I grupai (1. un 7. rota) uzbrukt Pļavniekiem, II grupai (10., 12. un 3. rota) uzbrukt Rudzu muižai, bet III grupai (5. pulka 11. r. un 6. pulka 2¹/₃ rotas) 6. pulka II b-na k-ŗa vadībā uzbrukt Ramas muižai. Uzbrukumu bija domāts sākt kreisā spārnā, kam pēc tam piepalīdzēt centram, pie tā uzbrukuma Rudzu muižai un tikai pēc pēdējās ieņemšanas, sāksies mūsu labā spārna uzbrukums Ramas muižai. Tas, zināms, nebija pareizi, jo viss

uzbrukums atkarīgs no vienas grupas panākumiem un bez tam pārējām divām grupām vairs nebūs iespējams pretinieku pārsteigt, tamdēļ ka ar mūsu kreisā spārna uzbrukuma sākumu, tas jau bija brīdināts par gaidāmo uzbrukumu. Bez tam II un III grupas uzbrukums ar to arī novilcinājās un tā tad tām nāksies uzbrukt dienā, kas izdevīgi pretiniekam, bet ļoti neizdevīgi priekš mums, jo jau 14. oktobra dienā bija konstatēti vairāki ložmetēji un daži mīnumetēji ienaidnieka atbalstu punktus, kā arī baterija aiz Ramas muižas. Zināms, uzbrukums bija iespējams arī dienā, bet tādā gadījumā bija vajadzīgs stiprs artilērijas pabalsts, ko mūsu necīgā artilērija ar saviem maziem šāviņu krājumiem un nabadzīgiem sakaru līdzekļiem nevarēja dot. Tā tad bez artilērijas pabalsta mūsu rotām bija izredzes uz panākumiem tikai nakts uzbrukumā un tamdēļ 5. pulka III b-na komandiers izdarīja lielu kļūdu, ka novilcināja uzbrukuma sākumu savā centrā un labā spārnā. Pirmās grupas uzbrukums Pļavniekiem nelaimējās. Tagad vairs nevarēja vilcināties ar centra uzbrukumu Rudzu muižai, jo sākās jau gaisma. Pretinieks te pielaida mūsu rotas uz dažiem simts soļiem un tad ar vairākiem ložmetējiem atklāja stipru uguni, kas piespieda rotas nogulties. Sevišķi smagi cieta 5. pulka 10. rota, kuŗa bija vistuvāk pievirzījusies Rudzu muižai un bija spiesta nogulties neizdevīgā vietā. Mūsu rotu stāvoklis vēl vairāk pasliktinājās, kad no Pļavnieku puses pa Bauskas šoseju piebrauca ienaidnieka bruņotais auto, kas ar savu lielgabalu apšaudīja dažas rotas ar flankējošu uguni. Labā spārna grupa, redzēdama, ka centrs Rudzu muižu nevar ieņemt, uzbrukumā nepārgāja, un palika savos ierakumos.

Ar Daugavgrīvas ieņemšanu tagad atkrita Daugavas tiltu forsēšana, bet tādā gadījumā vairs nebija vajadzīgs mums turēt arī rotas Mazjumpravas muižas rajonā Daugavas kreisā krastā. No šejienes viņas varēja aizvirzīties tālāk no krasta tikai tad, ja būtu atbrīvoti tilti, pa kuŗiem tad varētu pievest visu apgādi un arī artilēriju. Pretējā gadījumā viņas tikai ciestu veltīgus zaudējumus un tamdēļ naktī uz 16. oktobri 6. un 5. pulka rotas pārcēlās uz labo krastu. Baumas par 5. pulka lieliem zaudējumiem 14. un 15. oktobra kaujās ir stipri pārspilētas, jo viņa zaudējumi, laikā no 8. līdz 16. oktobrim ieskaitot, bija: krituši 3 virsnieki un 37 kar., ievainoti 5 virsn. un 92 kareivji. Jādomā, ka liela daļa no zaudējumiem krīt uz

8. un 9. oktobra kaujām. Lai gan mūsu uzbrukums 15. oktobrī te neizdevās, tad tomēr tas saistīja diezgan prāvus pretinieka spēkus, jo bez dzelzsdivīzijas 3. pulka paša labā spārna vienībām un 2. pulka paša kreisā spārna vienībām, te visu dienu Pļavnieku un Rudzu muižas rajonā cīnījās jēgeru b-ns un 1 bruņ. auto.

Valmieras pulka frontē pretinieks visu dienu stipri apšaudīja Doles salā III b-na rotas, bet II b-na rajonā tas iesāka uzbrukumu jau plkst. 6. Pretinieka dzelzsdivīzijas 2. pulka bataljons, pastiprināts ar artileriju un mīnometējiem, devās uz Pilskalna muižu, ko aizstāvēja daļa no mūsu 6. rotas. Tā, zināms, spiedienu neizturēja un atgāja. Tagad pretinieka b-ns nokļuva 4. pulka II b-na rotu aizmugurē un tā kā II b-ns bija izstiepts 8—9 km garā, šķidrā frontē, tad b-na k-ņa rīcībā nebija pietiekoši stipra rezerve, ar ko varētu izdarīt pretuzbrukumu. Tagad cits nekas neatlika, kā pavēlēt rotām atiet uz Ikšķiles rajonu. Te Daugavas kreisā krastā, Nāves salā, pozīcijas ieņēma 6. un 7. rota. Pa labi līdz Salaspilij, Daugavas labo krastu apsargāja 5. rota, bet pa kreisi Elstera un Borkuma salas ieņēma 8. rota. Šodien pretinieks uzbruka arī 3. eskadronam pie Kausu mājām un piespieda to atiet uz Ogrī, kur ieņēma pozīcijas starp 4. pulka II un I b-nu. Šīs dienas kaujā II b-ns zaudēja 2 kritušus un 6 ievainotus, to starpā arī 6. rotas k-ri.

Paskatīsim, kas šinīs dienās notika mūsu pretinieka pusē. Ieņēmis 10. oktobrī bez kaujas Torņakalnu, ienaidnieka vācu leģiona spēki novietojās no tiltiem pa labi, dzelzsdivīzijas — pa kreisi, bet krievu 1. plastuņu pulka I un III b-ni aizgāja uz Daugavgrīvu. Brandisa nodaļa turpināja ieņemt Doles salu un Ķekavu, bet Gētces grupa — Valles un Skaistkalnes rajonus. Te bija pienākusi no Lietuvas arī Pētersdorfa nodaļa.

Jau 10. oktobra vakarā Bermonta štābā ienāca ziņas, ka pa Jaunjelgavas tiltu pārejot uz Daugavas kreiso krastu igauņu divīzija, 9 b-nu stiprumā. Zināms, priekš mūsu ienaidnieka tās bija ļoti nepatīkamas ziņas, bet par nožēlošanu tās ziņas nebija pareizas. Patiesībā tur nekāda igauņu divīzija nebija, bet vienīgi Skrīveros 10. oktobra priekšpusdienā piebrauca Valmieras pulka I b-ns, no kuŗa Jaunjelgavas tuvākā rajonā palika tikai 2 rotas. Nākošā dienā te piebrauca arī leitn. Bro-

dera izlūku b-na 2 rotas un leitn. Veckalniņa nelielā izlūku nodaļa. Tie bija tie lielie spēki, kurus pretinieka izlūki pārvērtā par igauņu diviziju. Zināms, ja patiesībā pie Jaunjelgavas būtu pārgājusi uz kreiso krastu igauņu divizija, kuŗa varēja tikt pabalstīta no mūsu Austrumfrontes daļām, tad priekš Bermonta armijas tas bija ļoti bīstami, jo tādā gadījumā tā apdraudēja ne tikai Bermonta armijas labo flanku, bet arī viņas aizmuguri. Tamdēļ jau 11. oktobrī Bermonts atdeva rīkojumu, ka dzelzsdivīzijai nomainīt vācu leģiona daļas Rīgas rajonā un pēdējām 12. oktobrī iziet uz Birzgales-Valles-Bārbeles rajonu, lai aizsprostotu pretiniekam ceļus no Jaunjelgavas uz dienvidiem un rietumiem, bet izdevīgā gadījumā ieņemt arī pašu Jaunjelgavu. Nākošās 3 dienās vācu leģiona spēki pārgrupējās, kā tas ir parādīts uz šēmas Nr. 8. Tagad dzelzsdivīzijai nācās ieņemt diezgan garu fronti, no Cementfabrikas līdz Baldonei, pie kam 1. pulks no tiltiem pa kreisi, 3. pulks pa labi līdz Ramas muižai, bet 2. pulks no Pļavniekiem caur Ķekavu līdz Mercendarbei. Aiz 2. pulka labā spārna Baldonē rezervē novietojās Bertolda bataljons. Arī no kavalerijas pulka 3 eskadroni pastiprināja 2. pulka labo spārnu. Torņakalnā rezervē palika jēģeru b-ns un 1. plast. pulka II b-ns. Tā tad mūsu virspavēlnieka štāba ziņas par ienaidnieka spēku aiziešanu no Rīgas rajona pa daļai bija pareizas, jo no Torņakalna aizgāja puse no viņa spēkiem.

Pirmā kaujas dienā, 14. oktobrī, dzelzsdivīzijas vadību Torņakalnā visvairāk uztrauca ziņas, ka Katlakalna rajonā fronte ir pārrauta un starp 3. un 2. pulka vienībām saskaru vairs nav. Tamdēļ jēģeru b-ns vēl priekšpusdienā saņēma pavēli doties uz Pļavniekiem un likvidēt frontes pārrāvumu, veļot augšā mūsu fronti gar Daugavu un iedzīt mūsējos Daugavā. Kā mēs redzējām, tad 15. oktobrī mums gan neizdevās ieņemt Pļavniekus un Rūdzu muižu, bet arī jēģeru b-ns kopā ar 3. un 2. pulka dažām vienībām nevarēja izpildīt savu uzdevumu: mūsu fronti viņš neuzvēla un arī mūsu rotas tas Daugavā neiedzina. Kas attiecas uz zaudējumiem, tad jēģeru b-ns atzīstas, ka tie viņam bijuši paprāvi. Notikumi 15. oktobrī Rīgas rajonā dzelzsdivīzijas vadību tā uztrauca, ka no 1. pulka aizsūtīja tikai 2 rotas palīgā 1. plast. pulka sasistiem b-niem. Minētās 2 rotas arī apturēja jau tumsā pie Sakaru (Čakaru) mājām mūsu 9. pulka 5. rotu un deva iespēju plastu-

ņu b-niem sapulcēties Rīgas jūrmalā. Arī Bertolda b-ns Baldonē saņēma pavēli 15. oktōbra pēcpusdienā nekavējoši doties atpakaļ uz Tornākālnu. Tā tad mūsu uzbrukumi pār Daugavas tiltiem un Katlakalna rajonā savu nodomu pa lielākai daļai sasniedza, jo dzelzsdivīzijas spēki tika tādā mērā saistīti minētos rajonos, ka 15. oktōbra vakarā pretinieks uzdrošinājās aizsūtīt palīgā sasistiem plastuņiem tikai 1. pulka 2 rotas un no Baldones pat izsauca uz Tornākālnu Bertolda b-nu.

Pārmaiņas mūsu vadībā. Oktōbra vidū notika lielākas pārmaiņas mūsu augstākā un vidējā vadībā. Ģen. Simonsona vietā par virspavēlnieku 16. oktōbrī iecēla Austrumfrontes pavēlnieku un Kurzemes divīzijas komandieri, pulkvedi Balodi. Armijas štāba priekšnieku, pulkv.-ltn. Kalniņu, iecēla par galvenās artilērijas pārvaldes priekšnieku, bet armijas štāba priekšnieka pienākumus pagaidām uzņēmās apsardzības ministrs biedrs, pulkv.-ltn. Laimiņš. Par armijas štāba priekšnieku 27. oktōbrī iecēla atbraukušo no Ukraines pulkv. Radziņu. Sakarā ar 8.—9. oktōbra neveiksmēm, 12. oktōbrī no saviem amatiem atcēla Dienvidfrontes pavēlnieku un Vidzemes divīzijas komandieri, pulkv. Zemītanu, un 6. Rīgas pulka k-ri, pulkv.-ltn. Šmidtu. Viņu vietā iecēla: par Dienvidfrontes pavēlnieku un Vidzemes divīzijas k-ri kara mācības iestāžu priekšnieku, pulkvedi Peniķi, bet par 6. Rīgas pulka k-ri Instruktoru bataljona k-ri, pulkvedi Apini. Par Austrumfrontes pavēlnieku un Kurzemes div. k-ŗa p. v. i. nozīmēja 2. pulka k-ri p. l. Puriņu, bet par 2. pulka k-ŗa p. v. i.—kapt. Ezeriņu. Instruktoru b-na formēšanu un apmācību uzdeva bijušam Liepājas kara skolas priekšniekam kapteinim Dūze. Šinī laikā notika arī lielākas pārmaiņas armijas štāba operatīv. daļas priekšnieka amatā. Kapteinis Hartmanis 5. oktōbrī aizbrauca sevišķu uzdevumu izpildīšanai uz Lietuvu un Poliju, bet 29. oktōbrī to iecēla par mūsu militāro priekšstāvi Polijā. Tāmdēļ operatīvās daļas priekšnieka pienākumus no 5. līdz 29. oktōbrim izpildīja kapteinis Bachs, bet laikā no 29. oktōbra līdz 27. decembrim — pulkv.-ltn. Ozols; pēc tam atkal kapt. Bachs.

Ciņas laikā ar Bermonta armiju arī mūsu pārējo pulku vadībā notika dažas pārmaiņas:

tā, piemēram, Latgales partizāņu pulka komandēšanu 4. oktōbrī uzņēmās pulkv.-ltn. Skujiņš; 8. Daugavpils pulka —

20. oktobrī pulkv.-ltņ. Krustiņš; 4. Valmieras pulka — 3. novembrī pulkv.-ltņ. Bojars; 1. Liepājas pulka — 2. decembrī pulkv.-ltņ. Hasmanis; 5. Cēsu pulka — 4. janvārī 1920. gadā pulkv.-ltņ. Liepiņš un Instruktoru bataljona — 18 novembrī 1919. g. kapteinis Virsaitis, kapteiņa Dūzes vietā, kas 7. novembrī uzņēmās mūsu spēku vadību Ventspils rajonā.

VIII nodaļa.

Cīņas ar Bermonta spēkiem oktobra otrā pusē.

a) Cīņas Jaunjelgavas rajonā.

Sk. 8. un 11. šēmu, kā arī Jaunjelgavas karti.

Sākoties Bermonta uzbrukumam pie Rīgas, arī mūsu Austrumfrontes pavēlnieks bija spiests spert dažus nepieciešamus aizsardzības soļus savas frontes aizmugures nodrošināšanai. Tāpēc jau 9. oktobrī viņš iecēla kapteini Apsīti par Daugavas līnijas aizsardzības prieku 50 km garā iecirknī no Skrīvejiem līdz Pļaviņām un atdeva viņa rīcībā 2. pulka 5. rotu, 4. pulka kājnieku un jātnieku izlūku komandu, 1. eskadronu, Kokneses komandanta komandu un Stukmaņu (Pļaviņu) etapu rotu. Nākošās dienas priekšpusdienā Skrīveņu stacijā piebrauca no Krustpils 4. pulka I b-ns, kas ar savām 3 rotām ieņēma Daugavas labo krastu no Ogres līdz Skrīveņu muižai, bet ar 3. rotu ieņēma vecos krievu ierakumus uz dienvidiem no Jaunjelgavas. Lai pastiprinātu savu kreiso spārnu, tad 4. pulka komandiers 12. oktobrī izsauca no Veckalšnavas uz Skrīvejiem arī savu paprāvo instruktoru rotu un atdeva to I b-na k-ņa rīcībā. Tā kā plašais rajons no Skrīvejiem līdz Pļaviņām bija tomēr no mums vāji ieņemts, tad uz Pļaviņām izsauca no Vecgulbenes arī leitn. Brodera izlūku bataljonu un no Cēsaines leitn. Veckalniņa partizāņu nodaļu. Ltņ. Brodera b-ns saformējās augustā-septembrī un līdz šim bija aizņemts Vecgulbenes rajonā ar lielinieku bandu likvidēšanu. Bataljons sastāvēja no 3 rotām un neliela jātnieku vada. Bataljona stiprums: 9 virsnieki, 320 instruktori-kareivji un daži ložmetēji. Ltņ. Veckalniņa zaļo partizāņu nodaļa jau pavasarī un vasarā darbojās lielinieku aizmugurē Cēsaines

rajonā un beidzamā laikā tas izpildīja Cesvaines komandanta amatu un tur enerģiski turpināja cīņas ar lielinieku bandām. Nodaļas sastāvs tagad bija ap 50 cilvēku. Abas minētās karaspēka nodaļas 10. oktobrī ieradās Pļaviņās un vēl tanī pašā dienā tās aizsūtīja tālāk uz Skrīveriem. Pēc dažām dienām kapt. Apsīša grupu vēl pastiprināja ar Kurzemes divīzijas ložmetēju mācības rotu un 1. Valmieras bateriju. Vienību skaits tagad grupā bija diezgan liels, bet kā vispār mūsu jaunā armijā, tā arī kapt. Apsīša grupas vienībās bija liels saimnieciskais personāls un tamdēļ īsto karotāju (durkļu un zobenu skaits) bija daudz mazāk, nekā tam vajadzēja būt. Tā, piem., 22. oktobrī karotāju skaits bija tāds:

	durkļi	zobeni	ložm.	patšaut.
Ltn. Brodera izlūku b-na 3 rotās un jātn. vadā	195	11	1	1
Kurzemes div. ložm. māc. rotā	38	—	3	1
1. eskadronā	—	88	3	2
4. pulka kājn. izlūku k-dā	54	—	—	2
4. pulka jātn. izlūku k-dā	10	28	—	1
2. pulka 5. rota	129	—	2	1
Stukmaņu etapu rotā	65	—	—	—
Kokneses komandanta k-dā kopā ar vietējiem aizsargiem	48	—	—	—
Ltn. Veckalniņa zaļo partizāņu nodaļā	36	—	—	—

Ap 22. oktobrī minētās vienības ieņēma tādas aizstāvēšanās pozīcijas: ltn. Brodera b-ns, kopā ar Kurzemes diviz. ložm. mācības rotu, no Jaunjelgavas pa Daugavas labo krastu līdz Koknesei; pašā Kokneses muižā atradās Kokneses komandanta komanda un vietējie aizsargi; no Kokneses līdz Stukmaņu¹⁾ muižai — 1. eskadrons; tālāk fronte pārsviedās uz Daugavas kreiso krastu un stiepās līdz Krustpils dzelzsceļa tiltam, pie kam labā spārnā atradās 4. pulka kājnieku izlūku komanda, bet kreisā spārnā — 2. pulka 5. rota. Stukmaņu etapu rota Pļaviņās izpildīja sardžu dienestu, bet 4. pulka jātn. izlūku komanda tur atradās grupas rezervē. Baterijas 1 vads (2 lielg.) atradās pozīcijās pie Skrīveru stacijas, bet otrs vads — pozīcijās Daugavas labā krastā pie Meldeņu cie-

¹⁾ Stukmaņu muiža 5 km uz dienvidrietumiem no Pļaviņām, pie Daugavas labā krasta.

ma, kas 2 km uz ziemeļiem no Krustpils tilta. Ltn. Veckalniņa nodaļa līdz 22. oktobra vakaram frontes iecirkni neieņēma, bet nodarbojās ar izlūkošanu. Ap pusdienas laiku 18. oktobrī Skrīveru stacijā ieradās arī mūsu I bruņotais vilciens.

Lai nodrošinātu Austrumfrontes aizmuguri arī rajonā uz dienvidiem no Daugavas, tad 3. Jelgavas pulka k-rs saņēma uzdevumu atstāt savā tagadējā kaujas iecirknī tikai 1 b-nu, bet pārējos 2 b-nus izvirzīt pret Bermonta spēkiem. Tomēr tas nebija tik viegli izdarāms, jo pulka pašreizējā fronte pret lieliniekiem bija ap 40 km gara un pēc Līvānu, kā arī Jersikas ieņemšanas, pulka 2 b-ni atradās Daugavas labā krastā. Tos varēja nomainīt vienīgi landesvēra vienības, bet tās vilcinājās, atrunādamās ar savu jau tā garo fronti un tamdēļ bija vajadzīga Arstrumfrontes vadības katēgoriskā pavēle, lai sāktu nomainīt 3. pulka vienības un pirmā kārtā I b-nu. Jau sākot ar 10. oktobri, 3. pulka štābā ienāca ziņojumi kā no vietējiem iedzīvotājiem, tā arī no komandantiem par bermontiešu izlūku nodaļu parādīšanos. Tā par piemēru jau 11. oktobrī ienaidnieka 7 jātnieki bija piejājuši pie Eķengrāves, bet tos aizdzina vietējās komandantūras kaņavīri. Tagad 3. pulka k-rs vispirms gribēja ātrāk atbrīvot savu I b-nu un to sapulcēt pie Jēkabpils, lai tas tur ieņemtu pozīcijas ar fronti uz rietumiem. Tomēr landesvērs uz dažām dienām novilcināja b-na aiziešanu, negaidot atstājot jau ieņemtās I b-na bijušās pozīcijas un tamdēļ mūsu b-nam nācās atkal pagaidām ieņemt savas agrākās pozīcijas. Vienīgi 2. rotai izdevās aizbraukt vēl 12. oktobrī uz Jēkabpili, bet b-na pārējās rotas uz turieni aizbrauca tikai 14. oktobrī. Par operāciju vadītāju Jēkabpils rajonā Austrumfrontes pavēlnieks nozīmēja 3. pulka k-ŗa palīgu, kapteini Hasmani, un tā rīcībā atdeva bez 3. pulka I b-na arī 2. pulka 5. rotu, 4. pulka kājnieku izlūku komandu un arī vietējo komandantūru nelielās komandas (Daudzevas, Eķengrāves un Biržu). Tā kā patlaban visvairāk bija apdraudēta Eķengrāve, tad uz turieni steidzoši aizsūtīja palīgā vietējai komandantūras komandai 3. pulka 2. rotas vadus un bez tam vietējais komandants aizmūrēja arī 9. rotas vadu, kas tur pašreiz atradās komandējumā. Pie Eķengrāves 14. oktobra pēcpusd. norisinājās diezgan nopietna sadursme starp mūsu 3. pulka 3 vadiem un Eķengrāves komandanta koman-

du ar pretinieka paprāvu izlūku nodaļu. Tā beidzās ar mūsu uzvaru. Mēs atpēām pretiniekam 2 ložm., 3 patšautenes, 16 zirgus, dažus ratus un 30.000 patronu. Pēc sadursmes mūsu vadi atgriezās uz Jēkabpili.

Pie Biržu mācīt. muižas 17. oktobrī jau notika nopietna kauja. Jēkabpilī šīs dienas rītā ienāca ziņas no vietējiem iedzīvotājiem, ka ienaidnieka lielāka nodaļa taisoties nākt no Evaldas muižas uz Biržiem. Tamdēļ no Jēkabpils nekavējoši izsūtīja pa šaursliežu dzelzceļu uz Siliņu staciju, pie Biržu mācīt. muižas, 4. rotas 2 vadus ar uzdevumu pretinieku nelaist uz Biržiem. Vadi ieradās Siliņos ap plkst. 16 un tagad steigā vajadzēja ieņemt pozīcijas pie Biržu mācīt. muižas, jo pa lielceļu no Āžu miestīņa puses jau tuvojās ienaidnieks. Komandantūras kaŗavīri un aizsargi (kopā ap 29 cilvēki) un 4. rotas 1 vads novietojās frontālai cīņai pa abām pusēm lielceļam, bet otrs vads ieņēma pozīcijas mežā ceļa malā, lai no turienes varētu apšaudīt pretinieku ar flankējošu uguni. Drīz vien parādījās pa ceļu ienaidnieka patruļa no 4 jātniekiem, ko pielaida tuvu un sagūstīja. Aiz tās nāca ienaidnieka paprāva kolonna. To pielaida uz kādiem 100 soļiem un tad atklāja par to spēcīgu uguni. Daļa no pretinieka kolonnas apjuka un metās atpakaļ, bet drošsirdīgākie kaŗavīri tomēr nemuka, bet steigā norāva no ratiem 4 ložmetējus un iesāka ar mūsējiem uguns kauju. Arī pretinieka lielgabals palīdzēja savējiem. Cīņa turpinājās vairāk kā stundu, kad pretinieks sāka atiet un beidzot — bēgt, atstājot uz kaujas lauka 1 lielgabalu, 3 ložmetējus un 5 zirgus. Jau pēc kaujas no Jēkabpils ieradās palīgā arī 2. rotas 2 vadi. Nākošā dienā izsūtītie mūsu izlūki nekur pretinieku tuvumā vairs neatrada.

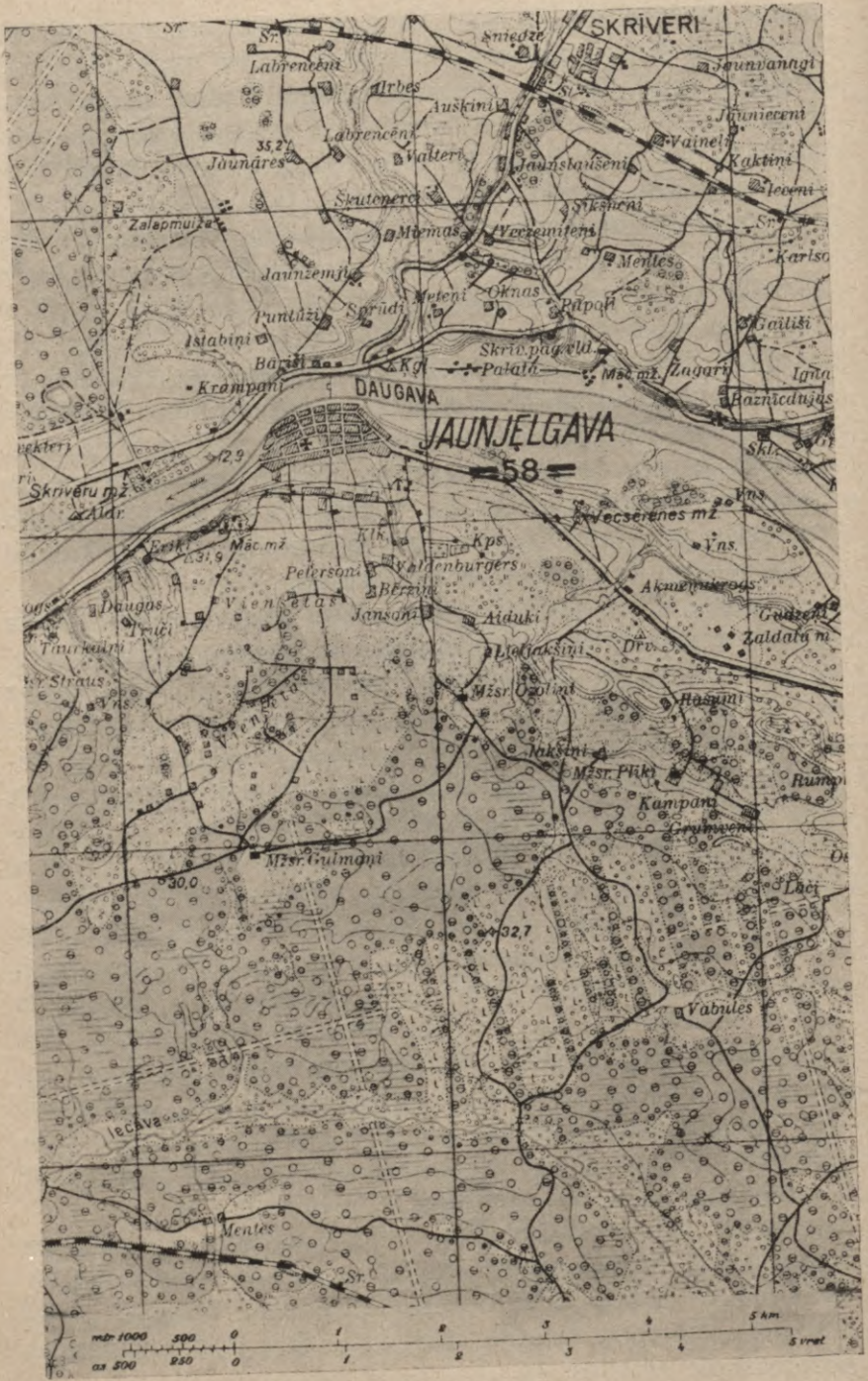
Lai saīsinātu Valmieras pulka gaŗo fronti, virspavēlnieks pavēlēja Austrumfrontes pavēlniekam nomainīt 4. pulka kreiso spārnu līdz Viņķelmaņa muižai ieskaitot. Tamdēļ tagad Jelgavas pulks dabūja uzdevumu ieņemt un aizstāvēt fronti no Jaunjelgavas līdz Eķengrāvei, bet kpt. Apsīša grupai pagarināt pa Daugavas labo krastu savu fronti līdz Viņķelmaņa muižai. Pēdējā to izdarija tādā kārtā, ka ltn. Veckalniņa nodaļa ieņēma Viņķelmaņa muižas rajonu, bet ltn. Brodera b-ns ar savu 1. rotu ieņēma iecirkni pa labi no Jaunjelgavas. Sava uzdevuma izpildīšanai, 3. pulka vadība nolēma sūtīt pret Ber-

monta spēkiem arī III b-nu, kam vajadzēja ieņemt Jaunjelgavas nocietināto placdarmu Daugavas kreisā krastā. Tomēr arī vēl tagad III b-ns nevarēja vēlāmā ātrumā nodot savas pozīcijas landesvēram un tamdēļ 19. oktobrī aizbrauca vienīgi 11. rota, bet 10. un 12. rota aizbrauca tikai 21. oktobrī; 9. rota palika pie pulka II b-na.

Jaunjelgavas kauja 19. oktobrī. Tanī pašā laikā, kad mēs mēģinājām forsēt tiltus un Daugavu Rīgas rajonā, tad 4. pulka k-rs pavēlēja arī sava pulka kreisam spārnam pāriet Daugavu un virzīties uz Valli. Tamdēļ jau 14. oktobra rītā 2. rota pārgāja bez sadursmēm uz Daugavas kreiso krastu un apstājās pozīcijās no L. Jumpravas muižas līdz Taurkalna stacijai, bet tālāk uz dienvidiem līdz Taurkalnes muižai novietoās 3. rota. Pulka instruktoru rota palika ierakumos pie Jaunjelgavas kreisā krastā. Ltn. Brodera b-na izlūku nodaļa izvirzījās uz Taurkalna stacijas rajonu, bet ltn. Veckalniņa nodaļa — uz Taurkalnes muižas rajonu.

Nākošā dienā, jau sākot ar plkst. 10, sākās ienaidnieka uzbrukums Taurkalna stacijai. Mūsu 3. rota uzbrukumu neizturēja un atgāja uz Jaunjelgavu, kamdēļ bija spiesta atiet uz Daugavas labo krastu arī 2. rota. Ltn. Brodera b-na izlūku nodaļa šodien darbojās sekmīgi un saņēma no Rikhofa b-na vienībām 11 gūstekņus un 1 ložmetēju. Tāpat arī ltn. Veckalniņa nodaļa pie Taurkalnes muižas saņēma 11 gūstekņus un 18 šautenes. No šīs dienas sadursmēm un gūstekņu izteicieniem noskaidrojās, ka prāvi ienaidnieka spēki pulcējoties Valles-Bārbeles-Skaistkalnes rajonā un acīmeredzot gatavojas uzbrukt Jaunjelgavai. Tamdēļ 4. pulka k-rs pavēlēja sava kreisā spārna vienībām nocietināt pie Jaunjelgavas priekštilta rajonu un ierīkot ierakumus arī Daugavas labā krastā. Jau 17. oktobra vakarā pretinieks bija pievirzījies tik tuvu, ka apšaudīja 3. rotas ierakumus ar artilērijas uguni. Šodien ltn. Brodera b-na izlūku nodaļa pie Kalnamuižas sadūrās ar ienaidnieka Petersdorfa nodaļas vienībām, kuŗas to apšaudīja ar artilērijas uguni un ar vairākiem ložmetējiem.

Tagad jau noteikti varēja gaidīt drīzumā uzbrukumu Jaunjelgavai un lai pastiprinātu tur atrodošos spēkus, tad 18. oktobrī no Pļaviņām atsūtīja uz Skrīveriem I bruņoto vilcienu un 1. Valmieras baterijas 1 vadu (2 lielg.), kas novietoās pozīcijās pie stacijas.

19. oktobrī jau ap plkst. 6,30 sākās ienaidnieka uzbrukums. Mūsu 4. pulka 2 rotas bija ieņēmušas ierakumus puslokā uz dienvidiem no Jaunjelgavas, sākot ar mācītāju muižu līdz kapsētai pie Valdenburgera; pie kam 3. rota ar 4 ložmetējiem un 1 granātmētēju labā spārnā, bet instruktoru rota ar 1 ložmetēju kreisā spārnā. Rotu flankus nodrošināja: labo — 2. rota Daugavas labā krastā pa labi no Jaunjelgavas, bet kreiso — ltn. Brodera b-na vienības arī Daugavas labā krastā pa kreisi no Jaunjelgavas. Pēc artilērijas sagatavošanas, ienaidnieka biezās strēlnieku ķēdes devās uzbrukumā pret 3. rotas ierakumiem, bet mūsu uguns tās apturēja un piespieda nogulties. Mūsu rotām, kuŗas te cīnījās kapteiņa Spulģa vadībā, lielu palīdzību sniedza baterijas vads, kā arī I bruņotā vilciena 77 mm lielgabals, ko noņēma no vilciena, jo tā tas nevarēja šaut vēlamā virzienā, un no vietoja tur tuvumā pozīcijās.

Ap pusdienas laiku pretinieks atkal iesāka uzbrukumu 3. rotai un instruktoru rotas labam spārnam, bet arī šoreiz to apturēja un pret vakaru ienaidnieka uzbrukumu galīgi atsita. Tagad tas atgāja uz tuvāko mežmalu, atstājot uz kaujas lauka vairākus kritušus un to starpā arī savu vadoni, ritmeisteru v. Jēna, kā arī 1 smago un 1 vieglo ložmetēju. Mūsu 3. rotas zaudējumi bija 2 smagi un 1 viegli ievainots. Šodien ienaidnieks apšaudīja arī 4. pulka 2. rotu, bet tā savukārt ar savu uguni izklīdināja pretinieka lielāku kolonnu, kuŗa virzījās pa Daugavas kreiso krastu uz Jaunjelgavu. Valmieras pulka 3. rotas k-ri, kapt. Spulģi, kas 19. oktobrī vadīja mūsu spēkus pie Jaunjelgavas un varonīgi atsita pretinieka pārspēka uzbrukumu, 1920. gada sākumā apbalvoja ar franču ordeni «Légion d'honneur chevalier».

Nākošās dienās Skrīveros ieradās 3. pulka III b-na 3 rotas, kapt. Stulpiņa vadībā, un tās 22. oktobra vakarā nomainīja 4. pulka 3. rotu un instruktoru rotu. Pēdējās pēc nomaņas aizbrauca uz Ikšķili pulka rezervē. Ltn. Brodera b-na 1. rota un ltn. Veckalniņa nodaļa nomainīja 4. pulka 2. rotu līdz Viņķelmaņa muižai ieskaitot. Ltn. Veckalniņa nodaļu tagad pievienoja ltn. Brodera b-nam. Pretinieks tagad galvenā kārtā nocietinājās mežmalā no Taurkalnu mežziņa muižas līdz Gulmaņa mežsarga mājām, izbīdot uz priekšu viensētās savas priekšgrupas. Te apšaudīšanās norisinājās katru

dienu, bet 29., 30. un 31. oktobrī ienaidnieks izdarīja pastiprinātu izlūkošanu, ko pabalstīja arī viņa artilērijas un ložmetēju uguns.

Tomēr visi pretinieka mēģinājumi pievirzīties tuvāk mūsu pozīcijām beidzās ar neveiksmi un tas ar zaudējumiem bija spiests atiet savos ierakumos. Lai noskaidrotu ienaidnieka spēku un kājnieku smago uguns ieroču novietošanās vietas, tad 1. novembrī mūsu 3. pulka 12. rota izdarīja savukārt pastiprinātu izlūkošanu, ko pabalstīja ar savu uguni arī mūsu artilērija un ložmetēji. Pretinieku izspieda no tuvākām viensētām un tas atgāja savās galvenās pozīcijās mežmalā. Mūsu rota visu dienu noturējās ieņemtās viensētās un tikai vakarā atgriezās atpakaļ savos ierakumos ar vienu saņemto ložmetēju. Nākošās dienās, līdz 11. novembrim, Jaunjelgavas placdarmā norisinājās dienās apšaudīšanās, bet naktīs izlūku darbība. Lai III b-na rotām piepalīdzētu ātrāk un labāk nocietināt Jaunjelgavas placdarmu, tad 1. novembrī b-na k-ŗa rīcībā ieradās arī lielākā daļa no Kurzemes divīzijas inženieru rotas.

Tagad paskatīsimies, ko šinī laikā te darīja **mūsu pretinieks**, vācu leģions. Ieņēmis ar leģiona galveniem spēkiem (Veikmaņa un Stēvera artil. pulks, Baltenlandes un Bādenes b-ni, Medema un Damma nodaļas) 14. oktobrī Bārbeles rajonu, jūras kapt. Zīverts bija spiests viņiem dot dažas dienas atpūtu, jo tie it kā bijuši stipri noguruši no agrākām kaujām Rīgas rajonā, no lieliem pārgājieniem un apavu, kā arī silto apģērbu trūkuma. Tomēr laiks nebija tāds, lai varētu palikt bezdarbībā. Lidotāji ziņoja, ka jau 11. oktobrī Skrīveru stacijā piebraucis vilciens ar karaspēku, kas te sācis izkravāties. 14. oktobrī atkal tika novērotas 2 rotas un neliela jātnieku nodaļa, kuŗas caur Taurkalna staciju izgājušas Valles virzienā, bet pēc sadursmēm ar leģiona priekšgrupām atgājušas gan drusku atpakaļ. Tanī pašā laikā lidotāji novērojuši arī otru nelielu kolonnu, kuŗa no Taurkalna stacijas aizgājusi uz Taurkalnes muižu. Kā redzams, ienaidnieka lidotāji 11. oktobrī Skrīveros bija novērojuši ltn. Brodera b-na piebraukšanu, bet 14. oktobrī — 4. pulka 3. rotas, ltn. Brodera b-na izlūku nodaļas un ltn. Veckalniņa partizāņu kustības. Arī no Lietuvas pienāca ziņas, ka lietuviešu paprāvi spēki pulcējoties pie Radziviliškiem, ka ieņemti no viņiem jau Birži un arī

Salatiem it kā tuvojoties lielāka nodaļa. Tā tad tagad stāvoklis bija tik saspīlēts, ka vajadzēja ko darīt un tamdēļ vācu leģiona vadība pavēlēja Gētces grupai, kopā ar Brandisa grupu, uzbrukt pretiniekam, kas atrodas Daugavas kreisā krastā Jaunjelgavas rajonā un aizdzīt to aiz Daugavas. No minētiem spēkiem gan nācās Brandisa 1 b-nu aizsūtīt uz Šauliem un tāpēc nodomātam uzbrukumam Jaunjelgavai majora Gētces vadībā palika tikai Brandisa b-ns ar 1 bateriju, Jēnas b-ns ar 1 bateriju, Petersdorfa nodaļa (apmēram 6 rotu stiprumā, 1 baterija un 1 eskadrons) un neliels Rikhofa b-ns. Tomēr arī šitie spēki bija pietiekoši uzbrukumam Jaunjelgavai, vajadzēja tikai mācēt tos pareizi izlietot, bet ar to mācēšanu vācu leģionā tās lietas stāvēja diezgan bēdīgi un tāpēc arī viņu uzbrukums visumā cieta neveiksmi. Pirms uzbrukuma, lai noskaidrotu stāvokli lielā meža rajonā uz dienvidrietumiem no Jaunjelgavas, tad 16. oktobrī majors Gētce pavēlēja izdarīt pastiprinātu kājnieku izlūkošanu līdz Taurkalna un Daudzevas stacijām. Bez tam vēl labajā spārnā Rikhofam izsūtīt izlūku nodaļu uz Kurmeni, bet Brandisam — uz Birzgali. Izlūkošana noskaidroja, ka Taurkalnes muiža ieņemta no pretinieka, bet Daudzevas muiža, kā arī stacija nav ieņemtas. Tas sagājās ar patiesību, jo Taurkalnes muižā vēl atradās ltn. Veckalniņa partizāņu nodaļa, bet Daudzevas komandanta nelielā komanda Daudzevas muižu bij atstājusi un aizgājusi kādus 3½ km uz ziemeļaustrumiem, aiz Lauces upītes, uz Stupelu mājām. Te tuvumā atradās arī Kurzemes divīzijas ltn. Freimaņa nelielā izlūku komanda līdz 22. oktobrim, kad to izsauca uz Rīgu virspavēlnieka rīcībā. Pretinieks savā grāmatā «Von der Heimat geächtet» sūdzas, ka lieli meži un purvi stipri apgrūtinājuši viņa izlūkošanu, jo nepielāvuši apiet mūsu apsardzības postenus, kas aizsprostojuši visus ceļus. Zināms, minētais apgalvojums no pretinieka puses ir liels pārspīlējums, jo mūsu posteņi atradās tikai uz dažiem ceļiem un pie labas gribas tos viegli varēja apiet.

Vācu leģiona vadība uzbrukumu noteica uz 17. oktobri. To vajadzēja izdarīt 3 kolonnās: labajai kolonnai (Rikhofa b-ns) virziens dots no Kurmenes caur Ģirupniekiem uz Valdenburgeru, vidējai kolonnai (Jēnas b-ns) — no Valles caur Taurkalnes muižu uz Jaunjelgavu un kreisajai kolonnai (Petersdorfa nodaļa) — no Kalnamuižas caur Taurkalna staciju

arī uz Jaunjelgavu; Brandisa b-nam palikt rezervē pie Birzgales. 17. oktobra rītā kolonnas iesāka savu uzbrukuma gājienu, bet tā kā laiks bija nelabvēlīgs, sniegs ar lietu, tad arī ceļi, sevišķi mežā, bija ļoti slikti un tamdēļ kolonnas iesāka uzbrukumu ne vienā un tanī pašā laikā. Petersdorfa nodaļa, kuŗa gāja pa samērā labāku ceļu, sen jau bija izspiedusi no Taurkalna stacijas ltn. Brodera izlūku nodaļu, kad pa labi Jēnas b-ns tikai iesāka uzbrukumu Taurkalnes muižai, kur atradās ltn. Veckalniņa partizāņi. Pašā labā spārnā tanī laikā Rikhofa b-ns vēl atradās ceļā uz Ģirupniekiem. Pēcpusdienā, ap plkst. 14, Jēnas b-ns ieņēma Taurkalnes muižu un pāvirzījās vēl kādu gabalu uz priekšu, bet tā kā Rikhofa b-ns Ģirupniekus sasniedza tikai vakarā un šodien tālāk iet vairs nebija spējīgs, tad arī pārējās kolonnas pārtrauca savu tālāko iešanu un bija jāapmetas uz naktsguļu aukstā naktī nepiemērotā vietā. Ar to varbūt arī izskaidrojama Petersdorfa nodaļas atiešana no Taurkalna stacijas atpakaļ uz Kalnamuižu un tamdēļ nākošā dienā arī vēl nevarēja notikt vispārējs uzbrukums Jaunjelgavai, bet bija jāapmierinājas ar spēku pārgrupēšanu un lielā meža iztīrīšanas no mūsu patruļām. Petersdorfa nodaļa un Brandisa b-ns 18. oktobrī bez sadursmēm sasniedza Peršu mājas, kur arī apstājās. Jēnas un Rikhofa b-ni, nākdami pa sliktiem meža ceļiem un spiezdami viegli atpakaļ mūsu patruļas, pēcpusdienā iznāca lielā meža ziemeļu nomalē un no turienes bija redzami mūsu 4. pulka kaŗavīru pulciņi, kuŗi kalnu pauguros pie Jaunjelgavas izlaboja vecos krievu ierakumus, bet aiz tiem pāri Daugavai bija redzams tilts uz laivām. Tas bija uzbrukuma gala mērķis.

Rīta agrumā, 19. oktobrī, Jēnas un Rikhofa b-ni izvērtās kaujas iekārtā mežmalā un baterijas ieņēma pozīcijas. Jēnas b-nam vajadzēja dot galveno triecienu, Rikhofam piepalīdzēt pa labi, bet Petersdorfam — pa kreisi. Vēl rīta krēslā Jēna iesāka uzbrukumu, bet pat pēc mūsu pretinieka atzinuma, tas virzījās tikai lēni uz priekšu un ar jūtamiem zaudējumiem. Pa labi un pa kreisi arī bijusi dzirdama artilērijas un kājnieku kauja. Pretinieks (t. i. mūsējie) pastiprinājis savu priekšējo līniju un no Daugavas otrā krasta šāvusi arī viņa artilērija, bet Petersdorfa nodaļu pie Peršas mājām apšaudījuši arī mīnometēji. Tamdēļ vācu uzbrukums uz laiku apstājies, lai dotu laiku un iespēju artilērijai labi sagatavot uzbrukumu. Jē-

na labi sapratis, ka uzbrukuma novilcināšana tikai pavairos zaudējumus un tamdēļ nolēmis dot piemēru ar savu personīgo drosmi: izvērtis beidzamo rezerves rotu un tās priekšgalā pārskrējienos sasniedzis priekšējās strēlnieku ķēdes. Tas palīdzējis un tagad visi devušies triecienā, jo palicis pārskriet vēl beidzamos 100 metrus. Mūsējie triecienu it kā neesot pieņēmuši un atgājuši uz savu galveno atbalsta punktu pie mācītāja muižas, no kurienes atkal uzsākuši uguns kauju un tagad, trāpīts galvā, kritis Jēna. Vācu artilērija it kā sabojājusi Daugavas tiltu, un no ieņemtiem uzkalniem varējusi pārvaldīt kā pilsētu, tā arī tiltu. Pretinieks tā attēlodams 19. oktobra kauju, palielina savus panākumus, jo mūsu rotas jau kaujas sākumā atradās ierakumos pie mācītāja muižas un Valdenburgera kapsētas, un tos arī noturēja līdz kaujas beigām. Tāpēc arī mūsu rotas, zem ienaidnieka trieciena iespaida, nekur nevarēja atiet un arī neatgāja. Ja mūsu rotas būtu atgājušas, kā tad tās varēja saņemt 2 ložmetējus? Arī Daugavas tilts netika sabojāts, bet tikai daži artilērijas šāviņi ķēra dažas laivas, kas nodarīja niecīgus bojājumus, ko nekavējoši izlaboja. Ka no ieņemtiem uzkalniem pretinieks varētu pilnīgi pārvaldīt pilsētu un tiltu, tas arī bija pārspilējums, jo līdz pašām cīņu beigām, līdz 14. novembrim, nekad satiksme pār tiltu netika pilnīgi pārtraukta. Tagad pēc kaujas Jēnas un Rikhofa b-ni dabūja pavēli ieņemtās pozīcijas izbūvēt un apsargāt ar priekšgrupām, pie kam daļa no Rikhofa b-na ieņēma arī Daudzevas staciju, lai segtu labo flanku no Jēkabpils un Sunākstes puses, bet daļa no Jēnas b-na novietojās rezervē Taurkalnes muižā. Brandisa b-ns un Petersdorfa nodaļa atgāja savās vecās vietās.

Pēc dažām dienām Veikmaņa pulks (2 b-ni), kā dabūjis nelielu atpūtu, Jaunjelgavas pozīcijās nomainīja Jēnas un Rikhofa b-nus, kurus tagad atveda rezervē. Baltenlandes un Bādenes bataljonus, kas visvairāk bija cietuši agrākās kaujās, kā arī no apavu un siltā apģērba trūkuma, pagaidām aizveda uz Jelgavu, lai tur tos papildinātu ar ļaudīm un tādā kārtā pataisītu atkal par kaujas spējīgām daļām. Galīgai saformēšanai Dammā ložmetēju nodāļu (2 rotas) aizsūtīja uz Bausku. Oktobra beidzamās dienās vācu leģiona spēki Zemgalē lielā mērā samazinājās, jo daļu no spēkiem vajadzēja aizsūtīt uz Lietuvu apsargāt dzelzsceļus. Līdz šim to tur izpildīja Vir-

goliča, Dibiča un Šaurota nodaļas. Pēdējās divas nodaļas taisījās braukt atpakaļ uz Vāciju un tāpēc tās vajadzēja nomainīt leģiona spēkiem. Brandisa pulka 1 b-ns aizbrauca uz Radziviliškiem jau oktobra vidū, pulka otrais b-ns (Malcana), kopā ar Stevera art. pulka 1 bateriju, aizbrauca uz Šauļu rajonu oktobra beigās, kur tam pievienojās Dibiča nodaļas atliekas, kas nevēlējās braukt uz Vāciju (Lomaņa b-ns, 2 eskadroni un 1 baterija). Tanī laikā uz Kuršāniem aizbrauca arī Petersdorfa nodaļa, lai tur pastiprinātu krievu nelielo Virgoliča korpusu. Oktobrī no Vācijas uz Šauļiem bija atbraucis vēl Deutschmeisters bataljons. Lai apvienotu visu šo nodaļu kopdarbību, tad oktobra beigās uz Šauļiem pārbrauca arī vācu leģiona komandiers ar savu štābu. Tagad leģiona pārpalikušos spēkus, rajonā starp Bausku un Jaunjelgavu, apvienoja majora Gētes vadībā un operatīvā ziņā tas bija padots pa daļai dzelzsdivīzijas komandierim, pa daļai tieši armijas vadībai. Tā kā arī Rikhofa b-ns taisījās braukt uz Vāciju, tad 27. oktobrī uz Taurkalna staciju atbrauca no krievu Kellera korpusa pulkveža Adamoviča grupa (II b-ns no 1. plast. pulka, Mildes baterija un Krafta ložmetēju rota), kuŗa bija dabūjusi no Bermonta ļoti savādu uzdevumu: ieņemt daļu no pretlielinieciskās frontes Jēkabpils rajonā. Zināms, tik tālu tā netika, jo jau aiz Daudzevas tā satika mūsu 3. pulka pastiprinātā I b-na apsardzības posteņus. Lai Veikmaņa pulkam dotu nepieciešamo atpūtu, 30. oktobrī to nomainīja Bādenes pulks, kuŗu saformēja no Bādenes b-na un Medema nodaļas (2 kājnieku un 1 ložm. rota, un 1 kalnu haubiču baterija) ritmeisters Krausa d'Avisa vadībā, piekomandējot tam arī Stēvera art. pulka haubiču bateriju. Nomainītais Veikmaņa pulks aizgāja uz Vecmuižas rajonu, bet Bādenes pulkam rezervē novietojās Jēnas b-na kaujas spējīgās vienības Taurkalnes muižā, bet Rikhofa b-ns līdz 4. novembrim vēl palika Skaistkalnē.

Daudzevas kauja 3. novembrī. Lai papildinātu rotās cilvēku skaitu, kas beidzamā laikā bija stipri samazinājies, oktobra vidū izsludināja mobilizāciju Ilūkstes un Jaunjelgavas apriņķu pagastos, kuŗi bija no mums ieņemti. Jelgavas pulks no samobilizētiem dabūja ap 300 cilvēku, kuŗus iedalīja apmācībai rezerves rotā. Liela daļa no samobilizētiem bija dienējuši agrākā krievu armijā. Tā tad tos varēja skaitīt par

pietiekoši apmācītiem un no tiem sāka formēt nelielas izlūku rotas. Jau 23. oktobrī bija saformēta 1. izlūku rota un pēc dažām dienām bija gatava arī otrā izlūku rota. Tagad abas izlūku rotas apvienoja izlūku bataljonā, virsltn. Indāna vadībā. Pirmā laikā izlūku b-ns darbojās kopā ar 3. pulka I b-nu. Pastiprinātais I b-ns (3. pulka I b-ns, 2. pulka 5. rota, 4. pulka kājn. izlūku komanda, Daudzevas komandanta nelielā komanda, 1. eskadrons, 1 trīscol. lielgabals un viens 37 mm lielgabals) oktobra otrā pusē ieņēma lielā meža rajona austrumu nomali, grupēdams savus galvenos spēkus Sunākstes un Varenbrokas muižu rajonos. Līdz šim pretinieka lielāki spēki nebija manīti I b-na frontes tuvumā un lai noskaidrotu ienaidnieka atrašanās vietu, tad izsūtīja caur lielo mežu vairākas izlūku nodaļas. Viena no tādām, 2. izlūku rotas k-ņa virsltn. Zivertā vadībā, 25. oktobrī sasniedza Daudzevas staciju, atrada to neieņemtu no pretinieka un pavirzījās vēl kādus 5—6 km uz rietumiem gar dzelzsceļu līdz mežsarga Ancelaņu mājām, kur atrada ienaidnieka bateriju un 40—50 jātniekus. Pēc apšaudīšanās mūsu nodaļa bez zaudējumiem atgriezās atpakaļ ar 2 gūstekņiem. Nākošās dienās mūsu izlūkošana noskaidroja, ka I b-na kreisā flankā un kreisā spārna priekšā, vismaz līdz Lielzalvei un Mazzalvei, pretinieka nav, bet par to Daudzevas muiža un tās tuvākais rajons ir ieņemts no prāviem ienaidnieka spēkiem. Tas sagājās ar patiesību, jo 30 oktobrī krievu pulkv. Adamoviča grupas spēki ieņēma Daudzevas muižu un tuvākās mājas uz ziemeļrietumiem, bet pa labi Mūrmuižas rajonā atradās vēl Rikhofa b-na apsardzības nodaļas. Lai nelaistu pretinieku tālāk uz austrumiem, tad jau 31. oktobrī saformēja no pastiprinātā I b-na vienībām Daugavas-Daudzevas grupu, vlt. Grundmaņa vadībā. Grupā ietilpa 3. pulka 4. rota, 2. pulka 5. rota, 4. pulka kājnieku izlūku k-da un Daudzevas komandanta k-da. Grupas vienības tagad ieņēma fronti Lauces upes labā krastā no dzelzsceļa līdz Daugavai. Jelgavas pulka pastiprinātā I b-na pārējās vienības palika agrākās vietās, Sunākstes-Varenbrokas rajonā. Ienaidnieks, ieņemdam Daudzevas muižu, tagad ar to labi sedza savu labo flanku un aizsprostoja ceļu mūsu izlūku nodaļām uz tā aizmuguri, bez tam no šejienes pretinieks viegli varēja apņemt virsltn. Grundmaņa grupas kreiso spārnu. Mūsu interesēs bija to novērst un tamdēļ kapt. Hasma-

nis pavēlēja virsltn. Indānam ar 1. izlūku rotu un 3. rotu ieņemt Daudzevas muižu, atstājot pārējos spēkus savās vecās vietās. Agri ritā 2. novembrī virsltn. Indāns ar savām 2 rotām ieradās mežsarga Andžānu mājās, kas 5 km uz austrumiem no Daudzevas muižas. Rotas nebija lielas, 1. izlūku rotā 32 kareivji un 3. rotā 40 kareivji, jo dažādi posteņi ceļu un tiltu apsardzībai palika savās vietās. Vietējie iedzīvotāji stāstīja, ka šodien ienaidnieks esot nodomājis no Daudzevas muižas iet caur mežsarga Iecavnieku mājām tālāk uz Jēkabpili. Virsltn. Indāns to gribēja izmantot un savas abas rotas novietoja paslēpti mežā, kādus 2 km uz austrumiem no Daudzevas, netālu no Iecavniekiem. Pēc uzbrukuma plāna vajadzēja pretinieka apsardzības vienības palaist garām, bet uguni atklāt tikai tad, kad būs pienākusi galveno spēku kolonna un pēc tam kopā ar sasisto pretinieku ielauzties Daudzevas muižā, kuŗu tādā gadījumā būs viegli ieņemt. Tomēr mūsu gaidīšana bija veltīga, jo neskaitot nelielu jātnieku patruļu, kuŗa piejāja un atkal drīz aizjāja no Iecavniekiem, nekāda cita pretinieka kolonna neparādījās. Tāpēc vakarā virsltn. Indāns savas rotas atveda atpakaļ uz Andžāniem, lai te nogaidītu pienākam palīgā apsolīto 1. rotu un tad nākošā dienā izdarīt uzbrukumu Daudzevas muižai. Arī virsltn. Grundmanis saņēma rīkojumu piepalīdzēt pie Daudzevas ieņemšanas, uzbrūkot 3. novembrī ar savas grupas vienībām Lojāņiem¹⁾ un Klibjāņiem. Pirmais iesāka uzbrukumu virsltn. Grundmanis, kas uzdeva 4. pulka izlūku komandai demonstrēt pret Tapas krogu²⁾ un Rukmaņiem³⁾, bet pats ar 3. pulka 4. rotu un 2. pulka 5. rotu pārgāja Lauces upi un tad uzbruka vispirms Lojāņiem, apņēmot tos no ziemeļiem. Pēc īsas kaujas Lojāņus ieņēma un drusku vēlāk arī Klibjāņus. Tā kā virsltn. Indāna grupa vēl Daudzevas muižu nebija ieņēmusi, tad virsltn. Grundmanis uzbrukumu turpināja: pārgāja dzelzsceļu un ieņēma kā Runkmaņus, tā arī Paņebrakišus. Tos noturēja līdz vakara krēslai un atgāja tikai tad, kad uzzināja, ka virsltn. Indāna grupa cietusi neveiksmi un atgājusi. Grupas zaudējumi bija

¹⁾ Lojāņi un Klibjāņi 1 km uz ziemeļiem no dzelzsceļa Iecavas upes ielejā.

²⁾ Tapas krogs atrodas 2¹/₂ km uz ziemeļiem no Daudzevas muižas.

³⁾ Rukmaņi 1¹/₂ km uz dienvidiem no dzelzsceļa Iecavas upes ielejā.

niecīgi: ievainots 4. rotas pag. k-ris ltn. Šteinbriks, bet saņemti 6 gūstekņi (krievi) un 1 vieglais ložmetējs.

Vltn. Indāna uzbrukums Daudzevas muižai novēloja, jo 1. rota ieradās Andžānos tikai pulksten 7,30 un tamdēļ uzbrukuma sākumu atlika uz plkst. 11. Nodoms bija ielauzties muižā no trim pusēm. Tamdēļ 3. rotai uzbrukt caur Iecavniekiem, apņemot Daudzevu no dienvidaustrumiem; 1. rotai uzbrukt no ziemeļaustrumiem, aizsargājoties no Tapas kroga puses, bet 1. izlūku rotai apņemt muižu no ziemeļrietumiem. Nepamanīta pa mežu un gravu pirmā pienāca pie Daudzevas baznīcas 3. rota un straujā triecienā izklidināja pretinieka apsardzību, ielaužoties pēc tam muižas rajonā. Drīz piesteidzās no otras puses palīgā arī 1. izlūku rota, ltn. Viksnes vadībā; 1. rota tika apturēta no pretinieka ložmetēju uguns dažos simts soļos no muižas, tikko tā iznāca mežmalā. Tagad mūsu divas nelielās rotas Daudzevas muižā kādu pusstundu nikni kāvās ar pretinieku, kas no baznīcas torņa viņas apsvaidīja pat ar rokas granātām. Tā kā pretinieka rezerves sāka apdraudēt mūsu rotas jau no aizmugures puses, bet no savas 1. rotas nevarēja sagaidīt palīdzību un bez tam bija cietušas arī prāvus zaudējumus, tad tās ap pusdienas laiku atgāja uz Iecavniekiem. No turienes vakarā 1. rota aizgāja uz Stupeļiem, lai pastiprinātu virsltn. Grundmaņa grupas kreiso spārnu, bet 1. izlūku rota un 3. rota atgriezās uz Varenbrokas muižu. Šodien mūsu zaudējumi Daudzevas muižā bija: 8 krituši, 3 pazuduši un 7 ievainoti, tanī skaitā arī 3. rotas k-ris virsltn. Puriņš. Gūstā saņemti 2 jātnieki ar zirgiem. Šīs dienas neveiksmē lielā mērā vainojama vadība, kuŗa uzbrukumam neizmantoja visus savus spēkus un kuŗa pietiekoši nenokārtoja divu grupu kopdarbību. Ļoti lielu labumu šodien varēja atnest mūsu trīscollīgais lielgabals, sevišķi pie ložmetēju ligzdu apkaŗošanas Daudzevā, bet tas nelietderīgi palika pie štāba Varenbrokā.

Pretinieks, aprakstīdams Daudzevas kauju, atzīstas, ka krievu Adamoviča grupas fronti pārrāvuši vairāki mūsu b-ni un tie iedziļinājušies bermontiešu aizmugurē līdz 12 km. Krafta ložmetēju nodaļa tikusi ielenkta Daudzevā un ritmeistaram Kraus d'Avisam izdevies novērst vēl lielāku nelaimi tikai ar to, ka savu beidzamo rezerves rotu laidis mums flankā. Tomēr **stāvoklis palicis tik nedrošs**, ka Bādenes pulks bijis

spiests atlikt savu labo spārnu caur Dzeņiem uz Ģirupniekiem. Adamoviča grupas krievu vienības bijušas pilnīgi izklīdušas un kad nākošā dienā tās sapulcējušās, tad tomēr vēl iztrūkusi $\frac{1}{4}$ daļa. Krafta ložmetēju rota gan naktī izlauzies cauri un ieradies pie Bādenes pulka labā spārna ar visiem saviem ievainotiem. Pēc 3 dienām Adamoviča grupa atkal it kā esot ieņēmusi savas agrākās pozīcijas. Te jāpaskaidro, ka pretinieks savā aprakstā ir pielaidis **lielas kļūdas**. Vispirms Adamoviča grupas fronti pārrāva ne mūsu vairāki b-ni, bet virsltn. Grundmaņa grupas $2\frac{1}{2}$ rotas un pie tam ļoti viegli, jo mums bija tikai 1 ievainots (4. rotas k-ris) un tās neiedziļinājās ienaidnieka aizmugurē līdz 12 km, bet vienīgi uzvēla bermontiešu fronti no Lojāņiem līdz Rukmaņiem. Otrkārt, Krafta ložmetēju rotai naktī nevajadzēja lauzties caur mūsu fronti, jo virsltn. Indāna grupa no Daudzevas atgāja jau pēcpusdienā. Jādōmā, ka Krafta ložmetēju rotai bija pēc kaujas vienkārši bail naktī palikt Daudzevā un tā tad dienas kaujā tai ir klājies diezgan grūti. Pazudušie krievi nākošās dienās labprātīgi padevās mums gūstā.

Nākošās dienās mūsu izlūku nodaļu darbība enerģiski turpinājās un izlūku b-ns pakāpeniski pārvietojās uz Erberģes rajonu, kurū ieņēma 7. novembrī. No šejienes 10. novembrī agrī rītā 2. izlūku rota izgāja izlūkot Taurkalnes muižas un stacijas, kā arī Ģirupnieku rajonu. Ap plkst. 9 pie Ģirupniekiem iesākās apšaudīšanās un ar to izdevās noskaidrot, ka te pretiniekam ir diezgan prāvi spēki un lielāks daudzums ložmetēju, kā arī mīnumetēju. Pa to laiku mūsu stiprāka patruļa pa mežu bija nonākusi līdz Taurkalnes stacijai, ko apšaudīja ar šauteni uguni, sacelot tur lielu apjukumu. Pēc tam rota bez zaudējumiem un ar 2 gūstekņiem atgriezās uz Ērberģi.

Arī **Jaunjelgavas rajonā** notika mūsu izlūku nodaļu rosīga darbība. Tā 5. novembrī ltn. Veckalniņa nodaļa aizgāja līdz Mentēs stacijai un tur sacēla pāniku. Šodien III b-na rajonā padevās gūstā 32 krievi ar šautenēm un 1 ložmetēju, bet nākošā dienā vēl pārnāca 13 krievi. Ložmetēju mācības rota 7. novembrī izgāja caur pretinieka fronti un pie Gulmaņiem uzbruka vāciešiem blindažās no aizmugures puses, tomēr pretinieks drošsirdīgi uzsāka cīņu un kad tam piesteidzās pa-

līgā rezerves, tad tas savukārt ielenca mūsu rotu. Tomēr rota paspēja izlauzties, zaudējot kritušu savu varonīgo komandieri, virsltn. Kamparu, bet ievainotus otru virsnieku un 4 kareivjus. Kad nākošā dienā ltn. Veckalniņš ar savu nodaļu straujā triecienā atkal ieņēma Gulmaņus, tad tur vairs mūsu kritušos neatrada.

Pretinieks novembra pirmā pusē ar Jēnas b-nu atkal nomainīja pozīcijās Bādenes pulku, kas novietojās pa daļai Skaistkalnē, pa daļai Bauskā, izsūtot nelielas nodaļas uz Salātiem un Žeimi, lai tur neielastu lietuviešu spēkus. Tā kā šī laikā dzelzsdivīzijas pulki veda grūtas cīņas Rīgas rajonā, tad no vācu leģiona spēkiem tiem aizsūtīja palīgā Baltenlandes b-nu un Stevera artilērijas pulka 2 baterijas. Minētās vienības vēl paspēja ņemt dalību izšķirošā kaujā pie Rīgas, 10. novembrī. Mūsu Kurzemes divīzijas Jaunjelgavas grupas un vācu leģiona spēku turpmāko kaujas darbību apskatīsim Jelgavas atbrīvošanas operācijā.

b) Cīņas Rīgas rajonā oktobra otrā pusē.

Sk. 8. un 9. šēmu.

Latgales divīzijai pārejot 15.—16. oktobrī uz Bolderāju, Daugavas labā krastā nācās izdarīt lielākas pārmaiņas spēku sadalījumā, jo tagad visu 85 km garo fronti no Mīlgrāvja kanāla līdz Jaunjelgavai vajadzēja apsargāt vienai pašai pastiprinātai Vidzemes divīzijai. Tamdēļ 6. Rīgas pulks dabūja pavēli ar savu rezervē atrodošos b-nu nomainīt 16. oktobrī 8. pulku pozīcijās no Valdemāra ielas gala (pie Muitas dārza) līdz Zvirgzdu salai; pulka pārējie 2 b-ni atradās pozīcijās tālāk gar Daugavu līdz Prūšukrogam. Cēsu pulks ar 6 rotām ieņēma Mazjumpravas muižas rajonu un trešo daļu no Doles salas, bet visu pārpalikušo frontes daļu līdz Jaunjelgavai apsargāja Valmieras pulks, kopā ar 3. eskadronu. Vidzemes div. inžen. rota strādāja pie nocietināšanās darbiem 4. un 5. pulka rajonos. Pa labi no Rīgas pulka, Andreja ostas rajonā, atradās neliela daļa no jūrnieku rotas, bet Kundziņa salu apsargāja artilērijas rezerves 26 cilvēku stipra nodaļa. Divīzijas un tanī pašā laikā arī frontes rezervē atradās visai niecīgi spēki: aiz 6. pulka labā spārna, iepretim tiltiem, — kaŗa skola (ap 240 durkļū) un rezerves inženieru rota, kā arī 3 bruņotie auto

un 1 bruņ. vilciens. Līdz 22. oktōbrim Rīgas rajonā vēl atradās gan arī igauņu 2 bruņ. vilcieni, bet tā kā tie varēja aizbraukt kuŗu katru dienu, tad arī tos vairs nevarēja uzskatīt par rezervi un ar tiem vadība vairs nevarēja rēķināties. Studentu bataljons turpināja savu formēšanu un pagaidām vēl izpildīja sardžu dienestu. Tomēr uz ilgu laiku pie tādas spēku sadalīšanas nevarēja palikt, jo visa Vidzemes divīzija bija izstiepta vienā šķidrā līnijā un pretinieka nopietnā uzbrukuma gadījumā nebija rezerves, ar ko varētu likvidēt kādu iebrukumu jeb frontes pārrāvumu. No visa tā redzams, ka steidzoši vajadzēja pārgrupēt spēkus, lai sadabūtu divīzijai pietiekoši stipru rezervi. Par tādu bija nodomāts 6. Rīgas pulks, bet tagad vajadzēja izdomāt līdzekli, kā minēto pulku nomainīt pozīcijās. Tamdēļ kaŗa skola, pastiprināta ar rez. inženieru rotu un nelielu komandu no instruktoru b-na kadra, dabūja pavēli nomainīt 19. oktōbrī 6. pulka labo spārnu no Valdemāra ielas gala līdz kanālim pie jaunā dzelzstilta. Tālāk līdz Ķengaragam 6. pulka vienības nomainīja Studentu b-ns (3 rotas). No Ķengaraga līdz Zaļkalnam, kas $\frac{1}{2}$ km uz dienvidaustrumiem no Prūšukroga, iepretim vecai tilta vietai, pagaidām vēl palika 6. pulka 6. rota. Rīgas pulka nomainītās rotas novietojās rezervē Vidzemes kazarmēs. No Zaļkalna sākās 5. Cēsu pulka iecirknis. Tas ar sava kreisā spārna vienībām 19. oktōbrī nomainīja Doles salā 4. pulka III b-nu. Cēsu pulka III b-ns nostājās pulka rezervē iepretim Doles salai. Pulka papildināšanai atdeva viņa rīcībā kapt. Ābeltiņa apvienoto rotu un pastiprināja ar haubiču bateriju (2 sm. haub.), 3. Rūjienas vieglo bateriju (3 krievu 3" lielg.) un 2 vācu viegliem mīnometējiem. Valmieras pulka III b-ns tagad nostājās sava pulka rezervē uz ziemeļiem no Ikšķiles, pie Kaparāmuru mājām. Tomēr jau 21. oktōbrī nācās ar 9. rotu nomainīt Daugavas labā krastā 5. rotu, kuŗa savukārt pastiprināja kreisā krastā, Nāves salā, 6. un 7. rotu, jo te 20. oktōbrī pretinieks ieņēma ļoti tuvu no mūsu rotu pozīcijām vecos vācu ierakumus. Šinī laikā pulka iecirknī, Ikšķiles rajonā, atradās 1 baterija no 2 krievu 1895. gada sistēmas lielgabaliem un 1 baterija no 4 krievu 3" lielgabaliem. Ogres rajonu līdz 29. oktōbrim ieņēma 3. eskadrons, kad to nomainīja 2. eskadrons, kas ieradās no Latgales divīzijas rajona, no Buļļu salas. Kad 22. oktōbrī 3. pulka III b-ns nomainīja Jaunjelgavas ra-

jonā 4. pulka 3. rotu un instruktoru rotu, tad tagad bija iespējams pietiekoši nodrošināt 4. pulka svarīgāko iecirkni, Ikšķiles rajonu. Tā kā 9. rotas iecirknis bija pārāk garš, tad to pastiprināja ar 10. rotu. Rajons pa labi no kara skolas bija ļoti vāji ieņemts, jo Andreja ostā vēl arvienu atradās tikai neliela daļa no jūrnieku rotas un Kundziņu salā 26 cilvēku liela nodaļa no artilērijas rezerves, tamdēļ 6. pulka 1. rotu, kā rezervi aiz tām, novietoja Krasta stacijā pie Eksporta ostas. Šinī laikā kā dienās, tā arī dažās naktīs norisinājās stipra apšaudīšanās, sevišķi stipra naktī uz 19. oktōbri tiltu rajonā, kad pretinieks saspridzināja savā pusē koka tilta galu. Valmieras pulka II b-na frontē pretinieks 21. oktōbri atkal atstāja savus ierakumus Nāves salā un atgāja uz dažiem kilometriem dienvidu un dienvidrietumu virzienos. Nākošās dienās te neītrālā joslā norisinājās izlūku nodaļu sadursmes un dažreiz pretinieka artilērija apšaudīja II b-na rotu ierakumus. Sevišķi stipras sadursmes notika 1. novembrī, kad rīta agrumā mūsu II b-na rotas izgāja dažādos virzienos izlūkošanā. Kreisā spārnā 7. un 8. rotas vadi drīz vien sadūrās ar stiprām pretinieka nodaļām, kas mūsējos piespieda atiet savos ierakumos. Vienīgi daļa no 5. rotas, leitn. Priedīša vadībā, aizvirzījās kādus 2—3 km, kad satika pretinieku un pēc cīņas to aizdzina, bet pa to laiku pretinieka cita nodaļa jau bija atspiedusi 7. un 8. rotas vadus. Viena pretinieka nodaļa pat ieņēma kalnu mūsu labā spārnā pretim 6. rotas ierakumiem. Tagad ltn. Priedītim ar saviem diviem vadiem vajadzēja atbrīvot atiešanas ceļu un to tas arī sekmīgi izpildīja, sasitot tā pretinieka kreiso spārna, kas apšaudījās ar 7. rotu Nāves salā. Pēc tam visas pretinieka nodaļas atkal atgāja uz Kalnamuižas, Pilskalna un Mercendarbes rajoniem. Valmieras pulka I b-na rajonā izlūku nodaļām bija grūtāk darboties, jo abus pretiniekus šķīra platā Daugava. Tomēr arī te dažreiz mūsu nodaļas izdarīja sekmīgus izlūku gājienus. Tā, piemēram, naktī uz 28. oktōbri 1. rotas izlūki nogāja līdz Čūksteļu mājām, kur saspridzināja ienaidnieka lidmašīnu, kura 21. oktōbri bija nometusi bumbas uz Ogres tiltu, bet atpakaļ lidojot tika no mūsu 1. rotas karavīriem sašauta un spiesta nolaisties purvā, no kurienes vāci to izvilka un novietoja Čūksteļos. Cēsu pulka frontē ne mūsu, ne arī ienaidnie-

ka izlūku nodaļām neizdevās pārbraukt Daugavu, jo te fronte abos krastos bija stiprāk ieņemta.

Oktobra otrā pusē Vidzemes divīzijas pulkus, cik tas bija iespējams, papildināja ar ļaudīm un papildināja arī apbruņojumu, bet kur varēja, tur pastiprinātā kārtā nodarbojās arī ar vienību apmācību. Visos pulkos tagad darbojās instruktoru rotas, lai 3 mēnešos sagatavotu jaunus instruktorus. Sevišķi 6. pulks izmantoja apmācībai laiku, kad tas atradās rezervē un tas lielā mērā labvēlīgi atsaucās uz viņa nākošo kaujas darbību. Rīgas pulka papildināšanai viņa rīcībā atdeva Liepājas kara skolas rotu un no Valmieras b-na (kapt. Ābeltiņa) 2 rotas, kā arī vēl dažas papildu komandas. Tā kā pulka 2. rota atradās Liepājā un 4. rota¹⁾ — Tukumā, un nebija cerības, ka tās drīzumā atgriezīsies pulkā, tad saformēja jaunu 2. un 4. rotu. Tagad 6. pulks atkal bija pilnā rotu sastāvā. Arī 5. Cēsu pulks savai papildināšanai dabūja no kapt. Ābeltiņa b-na 2 rotas, bet 5. novembrī no Cēsīm ieradās kapt. Antona b-ns, kas bija saformēts no jaunmobilizētiem un tur uz ātru roku apmācīts. Tanī pašā dienā pulks gan zaudēja savu stiprāko un labāko 11. rotu, kuŗa aizgāja kapt. Aparnieka rīcībā.

Uz 1. novembrī Vidzemes divīzijas pulku karotāju stiprums bija tāds:

	vīrsn.	instr.-kar.	ložn.	pašaut.	mīnomet.
4. Valmieras pulkā	66	1833	27	15	6
5. Cēsu pulkā	50	1036	9	25	4
6. Rīgas pulkā	59	1680	16	8	—
2. eskadronā	5	91	1	1	—
Vidzemes div. mīnometēju rotā	4	78	—	—	8
Kara skolā	14	249	2	1	—

Zināms, ēdēju skaits pulkos bija daudz lielāks, sevišķi 4. pulkā, kur bija daudz visāda veida darbnīcas. Tur uz uz-turu 11. oktobrī bija 77 vīrsn. un 2860 instr.-kar. Mazais ka-rotāju skaits 5. Cēsu pulkā palielinājās 5. novembrī, kad tur ieradās kā papildinājums kapt. Antona b-ns. Valmieras pulka

¹⁾ Rīgas pulka 4. rotu Tukumā 8. oktobrī pa lielākai daļai saņēma gūstā un tā atgriezās pulkā tikai pēc Jelgavas ieņemšanas.

kaŗotāju skaits par kādiem 80—90 cilvēkiem varēja būt lielāks, ja viņa kājnieku un jātnieku izlūku komandas nebūtu piekomandētas Kurzemes divīzijas Jaunjelgavas grupai. Studentu b-nā cilvēku skaits arī bija pāprāvs; uz 10. novembri viņā skaitījās:

bataljona štābā	20	kaŗavīru,
1. rotā	104	„
2. rotā	133	„
3. rotā	94	„
kaŗa zēnu rotā	125	„

Kopā: 476 kaŗavīru

Zināms, kaŗotāju skaits arī Studentu b-nā bija daudz mazāks.

Cīņas Latgales div. frontē. Lai izmantotu 15. oktobra 9. pulka uzvaru, tad divīzijas k-rs nākošā dienā pavēlēja uzbrukumu turpināt: 9. pulkam uz Vārnas krogu, bet 7. pulkam, kas pārbrauca uz Bolderāju tikai naktī uz 16. oktobri, uzbrukt Kleistiņmuižas un Cementfabrikas virzienos. Siguidas pulka k-rs uzbrukuma virzienus deva: II b-nam (5. un 7. r.) gar Daugavas kreiso krastu caur Volejiem uz Cementfabriku, bet I b-nam (1. un 3. r.) gar dzelzsceļu uz Kleistiņmuižu. Pulka rezervē palika 9. rota (vēl ne pilnīgi saformēta) Kalniņu mājās, bet 4. rota Bolderājā; ložmetēju rota pārpratuma dēļ vēl atradās Rīgā Muitas dārzā. Rīta agrumā, vēl tumsā, 1. rota pārgāja Hapaka grāvi pa dzelzsceļa tiltu un tad gaismai austot iesāka uzbrukumu pa līdzeno, atklāto Spilves plāvu. Pretinieks bija ieņēmis pa abām pusēm dzelzsceļam ar mežu apaugušās smilšu kāpas un ar kādiem 6 ložmetējiem un dažiem mīnometējiem attīstīja stipru uguni. Tagad 1. rota nokļuva grūtā stāvoklī, jo viņa bija pienākusi pie ienaidnieka pozīcijām uz dažiem simts soļiem, bet 3. rota tikko bija pārnākusi pāri dzelzsceļa tiltam un tur apstājusies. Ciešot prāvus zaudējumus, 1. rota ilgi neizturēja pretinieka uguni un sāka atiet, vajāta no ienaidnieka, ko izdevās apturēt tikai pie dzelzsceļa tilta. Pēcpusdienā I b-na rotas ieņēma pozīcijas kāpās pie Kalniņu mājām. Sevišķi stipri bija cietusi 1. rota, kuŗa zaudēja kritušus 2 virsniekus un 6 kareivjus, ievainotus 8 kareivjus un pazudušus 22 kareivjus. Pulka II b-ns pārgāja Hapaka grāvi pa šosejas tiltu. Lai nokļūtu uz Volejiem, tad

priekšējā 7. rota sāka laiviņās celties pāri Beķera kanālini. Paspēja pārcelties tikai pusrota, kad pretinieks iesāka stipri apšaudīt pārceļšanās vietu, bet no Volejiem — pat ar flankējošu uguni. Tagad pusrota sāka atiet gar kanāli uz ziemeļiem, lai savienotos ar b-na pārējām vienībām, kuŗas uz plostiņiem pārcēlās pāri kanālim pie Beķeru¹⁾ muižas.

Pēc tam II b-na abas rotas uzbruka no ziemeļiem Volejiem un ap plkst. 10 tos samērā viegli ieņēma. Tāpat viegli ieņēma arī Tožes kokzāģētavu. No šejienes uzbrukumu turpināja Cementfabrikas virzienā, bet nonākot līdzenumā, starp Tožes zāģētavu un Zēberga mājām, pretinieks satika mūsējos ar stipru uguni, ko rotas neizturēja un atgāja uz Volejiem, atstājot pagaidām 5. rotas vadu Tožes zāģētavā. Ap plkst. 16 pretinieks no Cementfabrikas pārgāja pretuzbrukumā. Mūsu vads Tožes zāģētavā spiedienu neizturēja un atgāja uz Volejiem. Pretinieks uzbrukumu turpināja arī pret Volejiem; te rotas neilgi turējās un sāka atiet uz ziemeļiem. Atiešana noritēja ne visai vēlamā kārtībā un daži kaŗavīri jau mēģināja laiviņās pārcelties uz Daugavas salām. Šinī grūtā brīdī b-na vadību uzņēmas 7. rotas k-rs Alksnis. Tas, enerģiski rīkojoties, apturēja rotu tālāko atiešanu un tad, pāriedams pretuzbrukumā, atkal ieņēma Volerus, kur arī palika pa nakti. Vakarā 7. pulka rotas ieņēma tādas pozīcijas: 3. un 4. rota kāpās pa abām pusēm dzelzsceļam, aiz tām rezervē 9. rota Kalniņu mājās, II b-ns Voleros un 1. rota rezervē Bolderājā.

Rēzeknes pulks uzbrukumā nepārgāja, jo no paša rīta pretinieka artilerija stipri apšaudīja kāpas Šmita mājas rajonā. Īsi pēc pusdienas ienaidnieka paprāvi spēki iesāka uzbrukumu 9. pulka priekšējām rotām un atspieda tās līdz Bolderājas kapsētai. Tagad Rēzeknes pulks ievirzīja kaujā visas savas rotas un arī Jelgavas rotu. Pēc sīvas cīņas pretinieku atspieda līdz Subru mājām un kāpām, kas $\frac{1}{2}$ km uz ziemeļiem no Šmita mājām, un tad ūznākošā vakara krēslā kauja pamazām norima. Pēc vakardienas spožās uzvaras šīsdienas neveiksme darīja pasliktu iespaidu uz mūsu kaŗavīru garastāvokli. Vakardienas vieglā uzvara izlutināja mūsu vadību un tāpēc šodien uzbrukums sākās ne pietiekoši labi sagatavots, ne arī pie-

¹⁾ Beķeru muiža atrodas vienā kilometrā uz ziemeļrietumiem no Volejiem.

tiekoši labi vadīts. Mūsu vadība piemirsa, ka cīnīties ar krievu daļām ir viena lieta, bet cīnīties ar vācu daļām ir pavisam kas cits un tā kā šodien te pret mūsējiem pa lielākai daļai cīnījās dzelzsdivīzijas 1. pulka vienības, tad arī vajadzēja no mūsu puses uzbrukumu rūpīgāk sagatavot un labāk nokārtot kopdarbību starp pulkiem un pulkos — starp bataljoniem un rotām.

Naktī pienāca palīgā 8. pulka III b-ns un pagaidām novietojās rezervē Bolderājā. Daugavpils pulka pārējās vienības un 2. eskadrons pārcēlās uz Daugavgrīvu tikai 17. oktobra priekšpusdienā, pie kam 2. eskadrons aizgāja uz Bullu salu palīgā Jūrmalas komandantūras komandai, bet 8. pulks viss sapulcējās Bolderājā.

Latgales divīzijas k-rs bija nodomājis 17. oktobrī pāriet uzbrukumā ar visiem divīzijas spēkiem, laižot priekšā 8. pulku uz Strupjiem un Kalniņiem, kas uz rietumiem no Kleistiņmuižas. Ja minētās mājas būs ieņemtas, tad sāks uzbrukt 9. pulks Bulduņu tilta un Pūpes stacijas virzienos, bet 7. pulka II b-ns uzbruks Cementfabrikai, pabalstīts no virsltn. Puķīša flotilijas, kuŗa gan bija apbruņota tikai ar ložmetējiem un dažiem mīnumetējiem. Uzbrukuma sagatavošanu bija apsolijsi Sabiedroto flote. Tomēr šodien no uzbrukuma nekas neiznāca, jo 8. pulks novēloja ar pārceļšanos un arī divīzijas vadība nepaspēja nokārtot kopdarbību ar sabiedroto flotes artilēriju. Tā kā 9. pulkam vajadzēja dot atpūtu, tad 8. pulks vakarā to nomainīja. Kāpas no dzelzsceļa līdz Šmita mājām ieņēma 8. pulka III b-ns, bet tālāk līdz Subriem novietojās I b-ns; II b-ns palika pulka rezervē. Pēc nomainīšanas 9. pulks aizgāja uz Bolderāju. Lai divīzijas rīcībā būtu arī sava artilērija, tad 18. oktobrī 1. rez. baterija no Šķirotavas stacijas aizbrauca uz Bolderāju, kur viņai kā ceturto lielgabalu pievienoja atņemto pretinieka 15. oktobrī. Lielākas sadursmes 18. oktobrī nenotika. Vienīgi 8. pulka izlūku nodaļas un 9. pulka 3. rota, pabalstītas no Sabiedroto flotes artilērijas uguns, izdarīja pastiprinātu izlūkošanu Cakaru (Sakaru) un Auzarāju virzienos. Pavirzījušies kādu kilometru uz priekšu, tad pēc ilgākas apšaudīšanās mūsējie atgriezās atpakaļ, daudz nekā nenoskaidrojuši. Tā kā vēlā rudens laikā dzīve Bolderājas smilšu kāpās bija ļoti grūta, tad arī tur pulkus nācās bieži mainīt. Tāpēc 19. oktobrī 9. pulks nomainīja pozīcijās atkal

8. pulku, kas aizgāja divizijas rezervē uz Bolderāju un nākošā dienā tā komandēšanu uzņēmās plkv.-ltņ. Krustiņš. Priekš nākošās operācijas bija no lielas nozīmes pavirzīt mūsu labo spārnū uz priekšu un tamdēļ divizijas k-rs pavēlēja 9. pulkam ieņemt augstās smilšu kāpas uz ziemeļiem no Cakaru¹⁾ mājām, kur pretinieks bija ierīkojis jau ierakumus. Nolēma ar flotes artileriju un mūsu bateriju stipri apšaudīt ierakumus 15 minūtes un tad rotas dosies uzbrukumā. Pēc artilerijas 15 minūšu sagatavošanas, 20. oktobrī, plkst. 15 mūsu rotas iesāka uzbrukumu. Tomēr šoreiz vēl līdz ierakumiem netika, jo pretinieks attīstīja ārkārtīgi stipru ložmetēju un mīnumetēju uguni, kas mūsējus piespieda nogulties. Tāpēc artilerija atkal kādu laiku apšaudīja ierakumus un beidzot izdevās aplūsināt ienaidnieka mīnumetējus un pa daļai arī ložmetējus. Tagad mūsu rotas beidzot izdzina pretinieku no ierakumiem. Tomēr izrādījās, ka ieņemtās kāpas priekš mums, kā aizstāvēšanās pozīcijas, nebija visai izdevīgas un tamdēļ te atstāja tikai daļu no 9. pulka rotām, bet pārējās atveda atpakaļ vecās pozīcijās. Pretinieks negribēja apmierināties ar minēto kāpu zaudēšanu un mēģināja kā vakarā, tā arī naktī mums tās atņemt, bet tomēr tas tam neizdevās. Rēzeknes pulks šodien zaudēja kritušus 2, ievainotus 5 un kontūzētus 4.

Jau 21. oktobra priekšpusdienā **pretinieks** atkal sāka stipri apšaudīt mūsu 9. pulka priekšpozīcijas. Ap pusdienas laiku ienaidnieka uguns sasniedza savu augstāko pakāpi un tagad viņa kājnieku vienības **devās triecienā**. Mūsu nelielie spēki spiedienu neizturēja un lielā steigā atgāja vecās pozīcijās, kur 9. pulka galveniem spēkiem izdevās noturēties, pateicoties artilerijas pabalstam un 8. pulka I b-nam, kas ieradās palīgā pēcpusdienā Subru māju rajonā. Šodien pretinieka stiprā ugunī 9. pulks cieta prāvus zaudējumus: krita 7 un ievainoti 28, to starpā arī II b-na k-rs kapt. Buks. Arī 8. pulka I b-ns zaudēja 3 kritušus un 8 ievainotus. Vēlu vakarā 8. pulks atkal nomainīja 9. pulku, kas aizgāja rezervē uz Bolderāju līdz 26. oktobrim. Šinī laikā 8. pulka frontē norisinājās dienās ne visai stipra apšaudīšanās un naktīs izlūku darbība sevišķi Cakaru un Šmita māju rajonos. Mūsu izlūkošana noskaidroja, ka no Daugavas līdz Kalniņiem, kas uz rietumiem

¹⁾ Uz šēmas Nr. 9. Čakari vietā vajaga Cakari (Sakari).

no Kleistiņmuižas, atrodas dzelzsdivijas 1. pulka vienības, bet tālāk līdz jūrai — krievu daļas.

26. oktobrī 9. pulks atkal nomainīja 8. pulku un turpināja iesākto pozīciju nostiprināšanas darbu. Lai pirms nodomātā lielā uzbrukuma novembra sākumā būtu visu pulku vienības jau savās izeju pozīcijās, tad 1. novembrī 8. pulka I b-ns nomainīja 9. pulka kreiso spārnu un centru, t. i. no dzelzsceļa līdz Cakaru ceļam. Siguldas pulka rajonā šī laikā nekādas lielākas pārmaiņas nenotika. Pulka II b-ns turpināja ieņemt Volerus, turot priekšgrupas Tožes zāģētavā, bet I b-ns atradās kāpās Kalniņu mājas rajonā. Dienās pretinieka artilērija bieži apšaudīja pulka pozīcijas, bet naktīs norisinājās nelielas izlūku sadursmes, sevišķi pie Āboliņu mājām un Tožes zāģētavas, bet dažreiz arī pie Hapaka šosejas tilta.

Oktobra beigās Latgales divīzijas rajonā apmainījās 2. eskadrons ar 3. eskadronu un 1. rez. baterija ar I artil. divīziona 1. bateriju, kuŗa līdz šim atradās Ikšķīles rajonā.

23. oktobrī no Rīgas ieradās Latgales divīzijas rīcībā arī mīnometēju vads, saformēts pie Vidz. div. mīnomet. rotas.

Oktobra otro pusi arī Latgales divīzija izmantoja savai apmācībai un savu pulku papildināšanai ar jaunsamobilizētiem, kā arī iztrūkstošo rotu saformēšanu. **Papildinājumi** tagad ieradās visos pulkos, bet 29. oktobrī 9. pulks no Cēsīm saņēma pat veselu b-nu (7 virsn. un 779 kar.) kapt. Jansona vadībā, pie kam lielākā daļa no kareivjiem jau bija drusku apmācīta, kā dienējuši dažādās komandantūrās. No minētā b-na 9. pulks tagad saformēja savu iztrūkstošo III b-nu. Jelgavas brīvprātīgo rotu pārdēvēja par pulka 4. rotu, bet ar bijušās 4. rotas laudīm un Jūrmalas komandantūras komandu pastiprināja pulka I un II b-na rotas. Arī 8. pulks no papildu rotām saformēja iztrūkstošās 8. un 12. rotu, un bez tam tagad atgriezās no 3 mēnešu ilgstošā komandējuma 1. rota, pusrota no 5. rotas un ložmetēju vads. Ar iztrūkstošo rotu formēšanu gausāk gāja 7. pulkam, jo tas tikai 31. oktobrī galīgi saformēja savu 9. rotu, ielejot tanī papildinājumu no 169 cilvēkiem; III b-na pārējās rotas saformēja daudz vēlāk: 10. rotu 4. novembrī, 12. rotu 6. novembrī, bet 11. rotu tikai 31. decembrī. Pulka ložmetēju rotā, kuŗā 8.—9. oktobra kaujās bija tikai 1 smagais ložmetējs, tagad jau bija 8 ložmet. Tomēr arī tagad 7. pul-

kam vēl iztrūka 3 rotas, no kurām 2. un 8. rota atradās Liepājā, bet 6. rota — Ventspilī.

Uz 1. novembri Latgales divīzijas pulku karotāju stiprums bija tāds:

7. Siguldas pulkā — 41 virsn., 843 instr.-kar., 8 ložm., 1 patšaut.;

8. Daugavpils pulkā — 59 virsn., 952 instr.-kar., 15 ložmet., 9 patšaut.;

9. Rēzeknes pulkā — 78 virsn., 1480 instr.-kar., 10¹⁾ ložmet., 9 patšaut.;

3. eskadronā — 9 virsn., 160 instr.-kar., 1 ložmet., 3 patšaut.

Uz uzturu tanī pašā laikā cilvēku skaits pulkos bija daudz lielāks: 8. Daugavpils pulkā 1523 karavīru, bet 9. Rēzeknes pulkā pat 101 virsn., 3 ārsti, 14 kar. ier. un 2373 instr.-kar. Lielā starpība **starp karotāju un ēdēju skaitu** izskaidrojama ar lielo **saimniecisko personālu** un arī ar to, ka nepietiekoši apmācītie jaunmobilizētie **turpināja vēl apmācību** atsevišķās papildu rotās.

Bermonta armija jau oktobra pirmā pusē stipri samazinājās Rīgas rajonā, aizsūtot vācu leģiona spēkus uz Jaunjelgavas-Skaistkalnes rajonu, bet mums par laimi arī oktobra otrā pusē tā turpināja samazināties. Tā ar savu operatīvo pavēli no 26. oktobra grāfa Kellera korpusa k-ris, pulkv. Potockis, deva savam korpusam tādus uzdevumus:

a) turpināt aizsargāt jūrmalu no Kaniera²⁾ ezera līdz Lielupes grīvai;

b) ieņemt Talsu un Kuldīgas apriņķus;

c) daļu no spēkiem aizsūtīt majora Plēves rīcībā priekš garnizona dienesta nešanas Liepājā;

d) sagatavot nodaļu izsūtīšanai uz pretlieliniecisku fronti Jēkabpils virzienā.

Kamdēļ ģen.-maj. Beļinskim ar 1. plast. pulka I b-nu un 2. jātn. baterijas 6 ložmetējiem turpināt apsargāt jūrmalu no Kaniera ezera līdz Lielupes ietekai jūrā.

¹⁾ Rēzeknes pulks 15. oktobrī gan saņēma kādus 20 ložmetējus, bet dažus no tiem vajadzēja vēl izlabot un bez tam pulkam vēl nebija pietiekošā skaitā sagatavotu ložmetējnieku.

²⁾ Kaniera ezers atrodas uz ziemeļiem no Ķemeriem pie Ragaciema.

Pulkv. Kočanovam ar 2 b-niem, 14 ložm., 2 viegl. lielgab., 1 haubici, 19 jātniekiem un 1 bruņ. vilcienu (I/2. pl. p., III/1. pl. p., Ašechmanova $\frac{1}{2}$ bater., Pritča bater. 1 haub., 1. jātn. pulka 19 jātnieki un 1 br. vilciens) ieņemt Talsus un Kuldīgu, izsūtot no turienes stipras izlūku nodaļas līdz Sasmakai (Valdemārpils), Usmai un Alšvangai. Operāciju sākt 29. oktobrī.

Poručikam Zabolockim ar sapieņu rotu un 2 ložm. 27. oktobrī pa dzelzceļu, kopā ar Šokkes nodaļu, aizbraukt no Jelgavas uz Priekuli majora Plēves rīcībā.

Pulkv. Adamovičam ar 1 b-nu, 6 ložm., 3 lielg. un 6 jātniekiem (II/1. pl. p., Mildes bater., Krafta ložmet. rota un no 1. jātn. pulka 6 jātn.) palikt Jelgavā gatavībā doties uz Jēkabpili pret lieliniekiem. Robežu līnija starp majora Plēves grupu un pulkv. Kočanova grupu ir: Tebras upe, Aizpute, Valtaiķi, Skrunda.

Robežu līnija starp ģen.-maj. Beļinska nodaļu un dzelzsdivīziju iet no Babītes ezera dienvidus krasta uz Lielupes grīvu.

Tā tad no krievu grāfa Kellera korpusa palika Rīgas tuvākā rajonā tikai 1 b-ns ar 6 ložmetējiem un dažiem lielgabaliem, bet Jelgavā pulkv.-ltņ. Bodes papildu b-ns.

Arī dzelzsdivīzija oktobra otrā pusē pavirzīja savu labo spārnu stipri pa labi. Kā redzams no vācu leģiona operatīvās pavēles no 29. oktobra, tad dzelzsdivīzijas labam spārnam un vācu leģiona kreisam spārnam vajadzēja tā sagrupēties, ka viens otram varētu ar flankējošu darbību izpalīdzēt, ja latvieši nāktu uzbrukumā no Rembates puses. Tamdēļ vācu leģions apņēmas savus kreisā spārna spēkus novietot Vecmuižas rajonā, bet dzelzsdivīzija apņēmas sava 2. pulka 1 b-nu sapulcēt Mercendarbē, bet otru b-nu — Šlosbergā (Pilskalna mžā) un bez tam vēl 3 eskadronus turēt Baldones-Drakānas¹⁾ rajonā. Dzelzsdivīzijas 2. pulka 1 b-ns ieņēma Ķekavas rajonu, bet Bertolda b-ns — no Pļavniekiem līdz Lucavas salai. Tā tad priekš Torņakalna aizstāvēšanas un aktīvas darbības uz ziemeļiem no Torņakalna palika majora Bišofa rīcībā tikai 1. pulks, kas ieņēma pozīcijas no Ķīpsalas gar Daugavu līdz Cementfabrikai un no turienes caur Lielo muižu un Kleistiņmuižu līdz kāpām pie Cakaru (Sakaru) mājām; Lūtca (Lütza)

¹⁾ Drakanas muiža 9 km uz dienvidiem no Baldones.

ložm. b-ns, kas ar 2 rotām apsargāja tiltu galus, bet pārējās 2 rotas atradās rezervē. Torņakalnā rezervē atradās arī 3. pulks, jēģeru b-ns un no kavalerijas pulka 2 eskadroni. Pionieru b-ns bija aizņemts ar pozīciju nocietināšanu Rīgas rajonā, bet vajadzības gadījumā varēja noderēt arī kā rezerve un tā patiesībā novembrī arī notika.

c) Militārais un politiskais stāvoklis Latvijā

oktobra beigās un novembra sākumā. Sk. 1., 8. un 9. šemu.

Grūtus brīžus pārdzīvoja jaunā Latvijas valsts 1919. g. oktobra otrā pusē. Divi spēcīgi ienaidnieki bruka tai virsū un vēlējās to sadragāt. Austrumos bija jācinās ar Padomju Krievijas lieliem spēkiem un dienvidos — ar Bermonta spēcīgo un labi apbruņoto armiju. Pagaidām bīstamāks no ienaidniekiem bija Bermonta armija, kuŗas nolūks bija ieņemt Latvijas valsts sirdi, viņas galvas pilsētu Rīgu. Padomju Krievijas spēki mūsu Austrumfrontē oktobrī bija stipri samazinājušies un tie tur izturējās ļoti pasīvi, jo visi viņu labākie pulki, tānī skaitā arī bijušie latviešu strēlnieku pulki, bija aizsūtīti uz dienvidiem pret Denikinu, kur tagad norisinājās izšķirošas cīņas. Tamdēļ arī mēs tagad lielāko daļu no saviem spēkiem sapulcējām cīņai ar Bermonta armiju. Latvijas Pagaidu valdības rīcībā bija palikusi tikai mazākā daļa no tagadējās Latvijas valsts teritorijas un to varēja apzīmēt apmēram ar līniju, kuŗa gāja no Ainažiem caur Rūjienu, Strenčiem, Alūksni uz Liepnu; no šejienes tā pagriezās uz dienvidiem, iedama caur Kupravu un Stampakiem līdz Tilžai (Kakaravai) un tālāk caur Zasuļu muižu līdz Lubānas ezeram. No turienes tā gāja gar Atašienes staciju un Turku sādžu līdz Šlosbergai (Pilskalna muiža) pie Daugavas, kas 10 km uz dienvidiem no Līvāniem. Te tā pārgāja uz Daugavas kreiso krastu un tad — pa to līdz Kazimirišķiem, kas 4 km uz ziemeļaustrumiem no Ilūkstes. No šejienes viņa pagriezās ziemeļrietumu virzienā un gāja caur Bebreni un Asari līdz Eķengrāvei (netāļu no Viesītes), no turienes tālāk ziemeļu virzienā caur Varenbroku līdz Sunākstei. Tad atkal pagriezās ziemeļrietumu virzienā gar Daudzevas staciju pa Lauces upes labo krastu līdz Daugavai un tālāk pa Daugavas labo krāstu līdz jūrai ar diviem nelieliem plac-

darmiem kreisā krastā: pie Jaunjelgavas un pie Ikšķiles, Nāves salā, un ar vienu lielāku placdarmu kreisā krastā pie Bolderājas. Bez tam Latvijas valdības rīcībā atradās vēl Ventspils apriņķis, kā arī daļa no Talsu un Liepājas apriņķiem, ar kuriem gan satiksme bija iespējama vienīgi pa jūru, bet sakarus varēja uzturēt tikai ar bezdrāts tēlegrafa palīdzību. Tā bija visa mūsu teritorija, no kurienes vajadzēja ņemt cilvēku rezerves un materiālos līdzekļus grūtās cīņās ar stipriem ienaidniekiem. Sākot ar 22. oktōbri mūsu Dienvidfrontes stāvoklis līdz mēneša beigām vairs nemainījās un kara darbība sastāvēja tikai iekš savstarpējas apšaudīšanās un izlūku nodalņu sadursmēm. Abi pretinieki mēģināja enerģiski pastiprināt un uzlabot savas armijas un tanī pašā laikā dabūt palīdzību arī no saviem kaimiņiem. Mūsu palīdzības meklēšana Igaunijā, Lietuvā un Polijā nekā reāla nedeķa; tāpat arī nepiepildījās cerības, ka Sabiedrotie izdarīs pietiekošu spiedienu uz Vāciju, lai tā beidzot aizved savu karaspēku no Latvijas. Vācijas valdība prata atrunāties, ka viņas karaspēks Latvijā nekaŗo un lielākā daļa no tā jau aizbraukusi no Baltijas. Pat ģen. fon der Golcs jau aizbraucis un tā vietā iecelts ģen. Eberhards, kas aizvedis uz Vāciju arī vēl palikušās karaspēka daļas. Turpretim par tām bijušām vācu karaspēka daļām, kas nepaklausīja vācu valdības pavēlei ēvakuēties no Baltijas, Vācijas valdība nevar uzņemt atbildību, jo tās tagad atrodas Krievijas pavalstniecībā un ietilpst krievu Rietumarmijas sastāvā. Bermonts savukārt cerēja, ka ar Vācijas piepalīdzību viņam izdosies ne tikai dabūt atļauju, bet pat pabalstu no Sabiedrotiem savas armijas galīgai saformēšanai Latvijā, jo tās īstais nolūks taču ir apkarot lielniekus. Zināms, Bermonts savās cerībās uz Sabiedroto palīdzību tāpat vilās, kā tas notika ar Latvijas Pagaidu valdību. Vienīgais, ko panāca Bermonts ar Vācijas valdības vidūtājību un Latvijas Pagaidu valdība ar savām sūdzībām un lūgumiem, bija tas, ka Sabiedrotie nolēma sūtīt uz Latviju militāru misiju, kurai būtu iespējams uz vietas noskaidrot pareizi apstākļus un tad dot attiecīgus lietderīgus rīkojumus. Par misijas priekšnieku iecēla franču ģenerāli Nisseli un par locekļiem Ziemeļamerikas Sav. valstu ģen. Cheney, angļu ģen. Tūrneru, itaļu ģen. Marinetti un japāņu ģen. Takaredari. Misija ieradās Lietuvā, kad mūsu cīņas ar Bermontu jau beidzās un tāpēc tā varēja

vēl vienīgi dot rīkojumus un kontrolēt Bermonta armijas ēvakuāciju. Latvijā tā ieradās tikai 17. decembrī. Tā tad tuvākā laikā Latvijas Pagaidu valdība uz savu kaimiņu un Sabiedroto (neskaitot flotes artil. piepalīdzību) palīdzību nevarēja cerēt un tamdēļ Latvijas vienīgais glābējs bija un palika viņas armija. Oktobrī daudz kas tika darīts, lai mūsu armiju palielinātu un pastiprinātu. Mobilizācija oktobrī deva kopā ar brīvprātīgiem ap 8000 cilvēku. Uz 1. novembri mūsu armijas lielums, kopā ar landesvēru, bija drusku vairāk par 50.000, no kuriem īsto kaņotāju skaits nepārsniedza 23.000.

Armijas apbruņojums arī lielā mērā tika uzlabots. No ārzemēm oktobrī pienāca lielāki krājumi ieroču un municijas. Starp citu saņēmām 18 angļu 18 mārciņu lielgabalus un 10 krievu 42 līn. lielgabalus. Par nožēlošanu daudziem no 18 mārc. lielgabaliem trūka tēmēšanas ierīču, ko vajadzēja ar lielām grūtībām pagatavot mūsu ieroču darbnīcās un tas prasīja ilgāku laiku, bet 42 līn. lielgabaliem trūka šāviņu. Kājniestu apbruņošanai mēs saņēmām 9600 angļu Ross-Enf. sistēmas šautenes un 9000 krievu šautenes; bez tam vēl 124 Vikersa ložmetējus un 110 Levisa patšautenes, kā arī 30.000 artilērijas šāviņus un 10 milj. šauteņu patronas. Pagaidām gan no pulkiem bija apbruņots ar angļu šautenēm vienīgi 5. Cēsu pulks un tikai pēc Bermonta cīņām decembrī ar angļu šautenēm apbruņoja visu Vidzemes divīziju. Kurzemes un Latgales divīzijas palika apbruņotas ar krievu šautenēm, landesvērs un dažas komandantūru komandas — ar vācu, bet pārējās mazās vienības — pat ar japāņu šautenēm. Zināms, pie tādu šauteņu, ložmetēju un patšauteņu sistēmu dažādības bija lielas neērtības kā pie apmācības, tā arī apgādes ar patronām, bet tur nekā nevarēja līdzēt. Labi, ka bija vēl tāds apbruņojums. Oktobrī no Amerikas pienāca arī lielāks sūtījums ar mēteļiem, svārkkiem, biksēm un apaviem, bet par nožēlošanu daļa bija pilnīgi nelietoājama sava mazā mēra dēļ un kā stipri nolietota Pasaules karā. Lai neciestu no tuvojošās ziemas aukstuma, tad plašos apmēros izdarīja silto drēbju rekvizīciju, kas, zināms, pilnos apmēros apmierināt kaņaspēka vajadzības nevarēja. Mūsu armija uz 1. novembri sastāvēja no 3 divīzijām: Kurzemes, Vidzemes un Latgales; bez tam vēl bija landesvērs (mūsu 1½ normālo pulku stiprumā), Latgales partizāņu pulks, Bruņotais divīzijs (2 bruņ. vilcieni un 4 bruņotie auto), kaņā

skola, Studentu b-ns, leitn. Brodera izlūku b-ns, 3. Jelgavas pulka izlūku b-ns, jūrnieku rota, Vidzemes divīzijas mīnometēju rota, rez. inž. rota, Liepājas grupa, nelielā Ventspils grupa, Daugavas flotilija (daži mazi kuģi, apbruoti ar ložm. un mīnometējiem) un Aviācijas parks (2 derīgas lidmašīnas). Visi mūsu bruņotie spēki uz 1. novembri dalījās divās frontēs un divās atsevišķās grupās. Austrumfronti vadīja Kurzemes divīzijas k-ris, Dienvidfronti — Vidzemes divīzijas k-ris un Liepājas-Ventspils grupas — plkv.-ltn. Dankers. Karotāju skaits sadalījās apmēram tā:

Austrumfrontē kopā ar Jaunjelgavas grupu	44%
Dienvidfrontē	46%
Liepājas - Ventspils grupās	10%

Bermonta armija oktobrī arī mēģināja papildināt savus zaudējumus ar jaunām brīvprātīgo nodaļām, kuras savervēja Vācijā, bet no tām visas nepaspēja atbraukt uz Latviju. Vācija, gribēdama pierādīt Sabiedrotiem, ka viņa nepabalsta Bermontu cīņā ar Latviju, tām neatvēlēja pāriet Vācijas robežu. Tāpēc tikai dažām enerģiskākām nodaļām izdevās pāriet robežu kājām, tālāk no robežu pārejas vietām. Tā to izdarīja Rosbacha nodaļa novembra sākumā. Ar Dibiča grupas aizbraukšanu uz Vāciju, tagad tā vietā uz Lietuvu nācās aizsūtīt daļu no vācu leģiona spēkiem. Tamdēļ cīņās novembra pirmās dienās vācu leģionam trūka Brandisa pulks, Pētersdorfa nodaļa un Stēvera artilērijas pulka 2 baterijas, kā arī Rikhofa nelielais b-ns, kas aizbrauca uz Vāciju. Sevišķi Bermontam nepatīkams bija vācu valdības aizliegums izvest no Vācijas silto drēbju krājumus priekš viņa armijas un tā kā novembra sākumā iestājās stiprs sals, tad Bermonta armijas karavīri stipri cieta no sala un tāpēc daudzi saslima, kas novājināja dzelzsdīvīzijas pulkus, bet sevišķi vācu leģiona vienības.

Abu pretinieku frontes stāvoklis 30. oktobrī bija tāds: mūsu Austrumfrontē pašā labā spārnā atradās 3. Jelgavas pulks, kuŗš ar savu II b-nu un 9. rotu apsargāja Daugavas kreisā krastā 35 km. gaŗas pozīcijas, no Kazimirišķiem līdz Muižnieku mājām, iepretim Šlosbergai (Pilskalna muiža). Daugavas labā krastā no Šlosbergas līdz Turķu sādžai fronti ieņēma landesvērs; tālāk uz ziemeļaustrumiem pa abām pusēm Krustpils-Rēzeknes dzelzsceļam, Atašienes rajonā, atradās 2.

Ventspils pulks. Vēl tālāk uz ziemeļaustrumiem, aiz lielā Teiču purva, pozīcijas ieņēma 1. Liepājas pulks, kas ar I b-nu apsargāja pozīcijas no Murmastienes caur Barkavu, līdz Lubānas ezera ziemeļu galam, bet ar II b-nu — tālāk caur Salu (Solu) un Zasuļu muižu līdz Galvariem, kur sākās Latgales partizāņu pulka fronte. Tā labā spārnā I b-ns jau 30. oktobrī ieņēma Tilžu (Kakaravu) un to arī galīgi noturēja. Pulka pārējo 2 bataljonu fronte gāja caur Orlavu, Stampakiem, Kupravu līdz Liepnai. Tālāk uz ziemeļiem darbojās igauņu armijas un Balachoviča nodaļas vienības. Austrumfrontes vadības štābs atradās Pļaviņās un tā rīcībā nebija gandrīz nekādas rezerves. Ja ar lielām pūlēm frontes vadībai arī ko izdevās salasīt, tad to pašu armijas vadība pavēlēja turēt Krustpili, lai vajadzības gadījumā ar to varētu pastiprināt mūsu fronti pret Bermontu, un patiešām novembra pirmā pusē, no šejienes uz dažām dienām 2. pulka 10. rota arī aizgāja palīgā mūsu vienībām Lauces labā krastā. Daļa no Austrumfrontes spēkiem arī bija pagriezta pret Bermonta armiju un 1. novembrī no tiem atradās labā spārnā 3. pulka III b-ns (3 rotas), kas aizstāvēja Jaunjelgavas placdarmu Daugavas kreisā krastā. Vajadzības gadījumos viņu pastiprināja ar savu uguni viena vieglā baterija un 1 bruņ. vilciens, bet nocietināšanās darbos — Kurzemes div. inž. rota. No apņemšanas to apsargāja ltn. Brodera izlūku b-ns, ltn. Veckalniņa partizāņu nodaļa un Kurzemes diviz. ložm. mācības rota, ieņemot Daugavas labo krastu pa abām pusēm Jaunjelgavai. Virsl. Grundmaņa grupa apsargāja Lauces upes lejas galu, no Daugavas līdz Kuceskrogam, kas pie dzelzsceļa $3\frac{1}{2}$ km. uz austrumiem no Daudzevas stacijas. Kādus 10—12 km aiz virsl. Grundmaņa kreisā spārna, Sunākstes-Varenbrokas rajonā, atradās Jelgavas pulka I b-na 3 rotas, pulka izlūku b-na 2 rotas, 1 lielgabals un 1 eskadrons.

No Viņķelmaņa muižas, pa Daugavas labo krastu līdz Salaspilij, atradās 4. Valmieras pulks 45 km garās pozīcijās. Viņa rīcībā atradās 2 baterijas (7 lielg.), 1 bruņ. auto un 2 eskadrons, kas no 29. okt. ieņēma Ogres rajonu. Pie Ikšķiles kreisā krastā, Nāves salā, atradās II b-na 3 rotas. No Salaspilij līdz Kuzņecova porcelāna fabrikai (netālu no Dreiliņu muižas), ieskaitot arī lielo Doles salu, pozīcijas ieņēma 5. Cēsu pulks, pastiprināts ar 1 smago (2 haub.) un vieglo bateriju. Rīgas Latgales priekšpilsētu līdz kanālim, pie jaunā dzelzs-

tilta, apsargāja Studentu b-ns ar savām 3 nelielām rotām. Tiltu galus, un tālāk līdz Muitas dārzam, apsargāja kara skola, Andreja ostas rajonu — neliela daļa no jūrnieku rotas, Kundziņu salu — 26 cilv. no artil. rezerves, bet Krasta stacijā, pie Meža parka, atradās rezervē 6. pulka apvienotā rota. Kuŗa bija saformēta no Rīgas pulka karavīriem, kas savas veselības dēļ un slikto apavu dēļ nevarēja iet pulkam līdz uz Bolderāju. Rīgā rezervē atradās rez. inženieru un Vidzemes div. inž. rota¹⁾, II bruņ. vilciens, 3 bruņ. auto, 1 tāļšāvēja (2 lielg.) un 2 vieglās baterijas, no kuŗām viena bez tēmēšanas ierīcēm; bez tam vēl aviācijas parks (2 derīgas lidmašīnas) un līdz 1. nov. vakaram arī 6. Rīgas pulks, kad tas aizgāja uz Bolderāju. Daugavas kreisā krastā, Bolderājas placdarmā, atradās Latgales divīzija, ieņemdama ar 9. pulka 7. rotu Buļļu salu. Rēzeknes pulka II b-na rotas atradās pozīcijās pie Subru mājām, aiz tā rezervē III b-ns, bet I b-ns — Bolderājā. Daugavpils pulka I b-ns šodien nomainīja 9. pulka centru un kreiso spārnū un ieņēma kāpas no Cakaru ceļa gar Šmita mājām līdz dzelzceļam; pulka II un III b-ni rezervē Bolderājā.

Siguldas pulka II b-ns turpināja ieņemt Volerus, bet I b-ns Kalniņa mājas rajonu. Latgales divīzijas rīcībā vēl atradās inžen. rota, 1 baterija, 3. eskadrons, kas tikko ieradās no Ogres, un Daugavas mazā flotilija. Divīziju bija gatava pabalstīt arī franču-angļu flotes artilerija.

Mūsu Ventspils grupa (ap 1 b-na stiprumā) bija sadalījusies divās daļās. Lielākā daļa 30. oktobrī zaudēja Talsus un tagad atradās ceļā uz Dundagu, bet mazākā daļa atgāja no Stendes uz Ugāli.

Kuldīgā vēl atradās mūsu neliela komandantūras komanda.

Liepājas grupa (apmēram 1 normāla pulka stiprumā) ar galveniem spēkiem ieņēma Liepāju, bet ar priekšgrupām vēl turēja Grobiņu un Dubeņu staciju.

Bermonta armija uz 1. novembri ieņēma tādu fronti: pašā labā spārnā, Daudzevas rajonā, atradās krievu Adamoviča grupa, bet pa kreisi, iepretim mūsu Jaunjelgavas placdarmam, — nelielais Bādenes pulks, aiz kuŗa rezervē Taurkalnes muižā bija novietojušās Jēnas b-na vienības, bet Skaistkalnē pagaidām uz dažām dienām vēl palika Rikhofa b-ns.

¹⁾ Vidzemes diviz. inžen. rota atgriezās Rīgā no 4. un 5. pulka rajoniem novembra pirmās dienās.

Veikmaņa pulks bija ieņēmis Vecmuižas un Birzgales rajonus. Damma ložm. nodaļa nobeidza savu formēšanos Bauskā, bet Baltenlandes b-ns un Stēvera art. pulka 2 baterijas papildinājās Jelgavā. Dzelzsdivīzijas labais spārns atradās Mercendarbē (I/2. p.), bet aiz 2. pulka labā spārna, Baldonē un Drakanas muižā, — kavalerijas pulka 3 eskadroni. Dzelzsdivīzijas 2. pulka pārējie 3 b-ni ieņēma pozīcijas caur Ķekavu un Pļavniekiem līdz Lucavas salai. Tilta galus ieņēma Lūtca (Lūtza) ložm. b-na 2 rotas, bet tālāk pa kreisi, no Ķīpu salas caur Cementfabriku un Lielo muižu līdz augstām smilšu kāpām pie Čakaru mājām, ieņēma 1. pulka vienības ar pulka štābu Baltā muižā. Torņakalnā un Zaslaukā rezervē atradās 3. pulks, jēģeru b-ns, pionieru b-ns, kavalerijas pulka 2 eskadroni un Lūtca ložm. b-na 2 rotas. Rīgas Jūrmalu, no Kaniera ezera līdz Lielupes ietekai jūrā pie Buļļu salas, aizsargāja 1. plastuņu pulka I b-ns, ar štābu Majoros. Tā paša pulka III b-ns atradās Talsos, bet 2. plast. pulka I b-ns un bruņ. vilciens — Tukuma rajonā, kuŗa priekšgrupas šodien ieņēma Sabili.

Plēves grupas galvenie spēki atradās Priekules rajonā, bet tā nelieli avangardi un flankgardi bija izvirzīti jau līdz Aizputei, Durbei un Gavieznei. Paša Bermonta štābs bija novietojies Jelgavā, un te arī p.-l. Bodes papildu b-ns un dažas citas sīkas vienības. Lietuvā atradās nelielais Virgoļiča korpuss, Pētersdorfa nodaļa un Brandisa pulks.

Salīdzinot Bermonta armiju ar mūsu Dienvidfrontes spēkiem, ieskaitot tanīs arī Kurzemes divīzijas Jaunjelgavas grupu, jānāk pie slēdziena, ka Bermonta armija bija stiprāka un, ja arī nākošās cīņās mēs dažās vietās bijām stiprāki, tad tur ir vainojama mūsu pretinieka vadība. Zināms, tagad Bermonta armija arī bija samazinājusies un vairs nevarēja būt 51—52.000 cilvēku stipra, kā to uzdod pats Bermonts savā grāmatā «Im Kampfe gegen den Bolschewismus». Lai gan tagad visa mūsu armija arī sasniedza 50.000 vīru stiprumu, tad tomēr nav jāaizmirst, ka apmēram 40% no mūsu spēkiem atradās Austrumfrontē. Mūsu karotāju skaits Dienvidfrontē, kopā ar Jaunjelgavas grupu, nepārsniedza 12.000 ar 31¹⁾ lielgabalu. Vācu leģiona štāba priekšnieks, kapt. Vagners, savā grāmatā «Von der Heimat geächtet» gan raksta,

¹⁾ No tiem 5 lielgabali uz 2 bruņotiem vilcieniem un 1 bruņ. auto.

ka novembra cīņās 10.000 vāciešu cīnījušies pret 30.000 latviešiem. Kas attiecas uz latviešu karotāju skaitu, tad mēs zinām, ka tas nesaietas ar patiesību un mūsu spēki ir palielināti $2\frac{1}{2}$ reizes.

Ja mēs arī noticētu Vageneram, ka Bermontam novembra cīņās ar mūsu Dienvidfrontes spēkiem bija tikai 10.000 karotāju ar 65 lielgabaliem pret mūsu 12.000 karotājiem ar 31 lielgabalu, tad ņemot vērā pretinieka vienību bagātību ar smagiem un viegliem ložmetējiem, tomēr jānāk pie slēdziena, ka pretinieka uguns spēks visumā bija stiprāks, un ja novembrī mēs guvām uzvaru, tad tur lielu lomu spēlēja vadības māksla un karaspēka krietnums.

Kā redzams no vācu leģiona 29. oktobra operatīvās pavēles, tad Bermonta armijas uzdevums tuvākā laikā bija:

- a) noturēt Jaunjelgavas-Bolderājas fronti;
- b) pārņemt daļu no pretlielnieciskās frontes Jēkabpils rajonā;
- c) nodrošināt Jelgavas-Tilzītes dzelzsceļu no lietuviešu uzbrukumiem;
- d) ieņemt aizmuguri — Kurzemi.

Zināms, mūsu armijas vadība tanī laikā nezināja, kādi īsti ir pretinieka nodomi un ko tas domā tuvākā laikā darīt. Pie Bermonta armijas bagātības ar visāda veida tehniskiem līdzekļiem, tai bija iespējams pāriet Daugavu augšpus Rīgas un tad viegli ieņemt pašu Rīgu. Ar tās zaudēšanu mums būtu ļoti grūti cīņu turpināt un tas būtu arī smags morālisks trieciens mūsu armijai un visai latvju tautai. Tā tad mūsu Dienvidfrontes pirmais uzdevums bija noturēt Rīgu. Tīri pasīvi vien aizstāvot savas pozīcijas, tas bija grūti izdarāms, jo bija gaidāms, ka Daugava drīz aizsals un tad stiprā aizsargu līnija, Daugava, vairs nebūs. Tāpēc vajadzēja pasteigties ar mūsu uzbrukumu, lai sagrābtu iniciatīvi savās rokās un nepieļautu pretiniekam darīt to, ko viņš grib. Tagad armijas vadībai vispirms bija jāizšķir jautājums, kā un no kurienes uzbrukt? Zināms, vislabāk būtu uzbrukt no Ventspils un sevišķi no Liepājas. Tādā gadījumā mēs apdraudētu ne tikai pretinieka flanku, bet arī viņa aizmuguri. Tomēr tas nebija izpildāms, jo mums nebija brīvas rezerves, kuŗas, bez riska pazaudēt Rīgu, varētu ātrā laikā tur sapulcēt; bez tam arī piegādes

jautājumu būtu grūti nokārtot, jo dzelzsceļu eksploatācijai mums tur pilnīgi trūka ripojošā šastāva.

Varēja uzbrukt arī no Jaunjelgavas rajona. Šis virziens gan nebija tik bīstams pretiniekam, jo tas apdraudēja tikai viņa labo flanku, bet tomēr bija daudz izdevīgāks, nekā frontālais uzbrukums no Rīgas. Par nožēlošanu, arī šo nevarējām izmantot, kā mūsu uzbrukuma galveno virzienu. Neriskējot ar Rīgas zaudēšanu, arī te mēs nevarējām priekš uzbrukuma sapulcēt pietiekošus spēkus, un arī spēku sapulcēšana, kā arī to apgāde bija apgrūtināta tāpēc, ka Rīgas-Krustpils dzelzsceļu pretinieks apšaudīja no Daugavas kreisā krasta, bet uz Jelgavas-Krustpils dzelzsceļa trūka ripojošā šastāva. Tā tad priekš galvenā uzbrukuma palika vienīgi Rīgas rajons. Armijas vadība beidzot galīgi izlēma uzbrukumu sākt novembra pirmās dienās Bolderājas rajonā. Lai pirmais trieciens būtu sevišķi stiprs, tad nolēma Latgales diviziju pastiprināt ar 6. Rīgas pulku.

Tā kā tādā gadījumā Rīga palika gandrīz bez rezervēm, tad nekādā ziņā ilgi nevarējām vilcināties ar uzbrukuma sākumu, jo pretinieks, ja uzzinātu par mūsu nodomu, to viegli varētu izjaukt: atstājot aizsegu pret mūsu pastiprināto Latgales diviziju, ar galveniem spēkiem varēja pārraut mūsu Vidzemes divīzijas šķidro fronti un pēc tam viegli ieņemt Rīgu. Tādā gadījumā neko vairs nelīdzētu arī Latgales divīzijas uzvara. Tā tad pirmais mūsu uzdevums bija visā slepenībā pārgrupēt mūsu spēkus un tad ātrāk iesākt uzbrukumu.

IX nodaļa.

Torņakalna atbrīvošanas operācija 3.—11. novembrī.

Sk. 9. un 10. šēmu.

Sākumā mūsu uzbrukumu nolika uz 2. novembri, bet kad noskaidrojās, ka kopdarbība ar Sabiedroto flotes artilēriju vēl nav pilnā mērā nokārtota, tad gribot negribot vajadzēja uzbrukumu atlikt uz 3. novembri.

Armijas vadība sastādīja tādu uzbrukuma plānu:

a) pastiprinātai Latgales divīzijai, pēc pusstundas artilērijas sagatavošanas, iesākt uzbrukumu ar galveno virzienu uz Dames muižu (Tammās mža) un Šampēteri. Pēc to ieņemšanas uzbrukt Torņakalnam no rietumiem un dienvidrietumiem. Divīzijas labā flanka nodrošināšanai ieņemt Rīgas Jūrmalu, bet kreisā flanka nodrošināšanai ieņemt Cementfabriku. Divīzijas pirmais uzdevums ir ieņemt līniju: Dubultu šaurums, Babītes ezera austrumu gals, Piņķu muiža un Torņakalns;

b) Vidzemes divīzijai apsargāt Daugavas labo krastu un izdarīt demonstratīvus uzbrukumus kreisā krastā kā naktī uz 3. novembri, tā arī 3. novembra dienā, lai saistītu savā frontē pretinieka spēkus;

c) Kurzemes divīzijas Jaunjelgavas grupai, un sevišķi viņas partizāņu nodaļām, enerģiski darboties ienaidnieka aizmugurē un to sākt nekavējoši.

Latgales divīzijas k-ris, minētā plāna izpildīšanai, saviem pulkiem deva tādus uzdevumus: labā spārnā 9. Rēzeknes pulkam, kuŗa rīcībā arī 2 lielgabali un 1 vads jātnieku, pēc artilērijas sagatavošanas plkst. 7 pāriet uzbrukumā un ieņemt smilšu kāpas līdz Vārnas krogam. Pēc tam turpināt uzbrukumu Bulduru tilta un Pūpes (Babītes) stacijas virzienos. Pirmās dienas pulka gala mērķis ir ieņemt līniju: Babītes ezera gals, Beberbekas muiža un kāpas, kas 1 km uz dienvidaustrumiem no Pūpes stacijas. Te apstāties, sakārtoties un nostiprināties, izsūtot uz priekšu izlūkošanu un nezaudējot saskarus ar pretinieku. Gadījumā ja tas atkāptos, tad virzīties uz priekšu un ieņemt Dziļnas-Švarcmuižas pozīcijas. Bullu salā 7. rota paliek 9. pulka komandiera rīcībā un no turienes ar flankējošu uguni tai piepalīdzēt pārējām rotām. Pulkam turēt sakarus arī ar desanta nodaļu, kuŗa operēs Rīgas Jūrmalā.

Divīzijas centrā 8. Daugavpils pulks, pastiprināts ar 2 lielgabaliem, plkst. 7,15, ieņem mežmalu aiz Cakaru mājām, bet pēc artilērijas 15 minūšu tālākas apšaudīšanas, plkst. 7,30 forsēt Hapaka grāvi un vispirms ieņemt Plinkšu-Kalniņu līniju, bet pēc tam turpināt uzbrukumu tālāk un ieņemt ar savu labo spārnu kāpu grēdu pie dzelzsceļa, ar centru — Dames muižu un ar kreiso spārnu — Lielo muižu. Sasniedzot minēto līniju, te apstāties, sakārtoties un nocietināties. Ar preti-

nieku nezaudēt saskarus, un ja tas atietu, tad uzbrukumu turpināt un sasniegt Švarcmuižas-Ēbeļu muižas pozīcijas.

Divīzijas kreisā spārnā 7. Siguldas pulkam ($3\frac{1}{2}$ rotas), ja 8. pulka uzbrukums noritēs sekmīgi, nogaidīt artilērijas sagatavošanu un tad ieņemt kā Poderaju, tā arī Cementfabriku. Ja pretinieks atkāptos, tad uzbrukumu turpināt un ieņemt pozīcijas no Ēbeļu muižas līdz Daugavai. Siguldas pulka 2 rotām, kapt. Mucenieka vadībā, izbraukt rīta agrumā ar 3 kuģīšiem no Daugavgrīvas jūrā un tad, pretiniekam nemanot, plkst. 6 izsēdināt Edinburgā desantu. Pēc tam ieņemt Dubultu šaurumu, Bulduņu tilta galu un Bulluciemu, kuņus arī visādā ziņā noturēt līdz palīgspēka pienākšanai. Ja pretinieku neizdotos pārsteigt, tad nogaidīt artilērijas sagatavošanu un tikai pēc tam izsēdināt desantu un uzbrukt.

Daugavas flotilijas k-rim ar 3 bruņotiem kuģīšiem pavadīt un pabalstīt 7. pulka desanta rotas; ar diviem kuģīšiem pa Lielupi pabalstīt 9. pulka uzbrukumu, bet ar 4 kuģīšiem pabalstīt 7. pulka uzbrukumu Cementfabrikai.

Divīzijas rezervē palika Daugavgrīvā 3. eskadrona 2 vadi, Bolderājā 6. Rīgas pulks un pagaidām arī diviz. inženieru rota.

Uzbrukuma gaita. Mūsu nodoms izsēdināt desantu Edinburgā neizdevās. Pulksten 3 Siguldas pulka 3. un 4. rota ar 2 ložm. un 1 granātsviedēju uz 3 kuģīšiem izbrauca no Daugavgrīvas. Priekš desanta izsēdināšanas paņēma līdz arī 15 laivas, kuņas piestiprināja pie kuģīšiem ar tauvām. Jūrā bija lieli vilņi un tamdēļ arī laivas bieži atrāvās. Tas viss novilcināja braucienu un jau bija pilnīgi gaišs, kad mūsu kuģīši tuvojās Edinburgai, no kurienes tos pretinieks sagaidīja ar ložmetēju uguni.

Tā kā no 15 laivām bija palikušas tikai 4 un pārpratuma dēļ nebija ieradušies angļu 2 kara kuģi, kuņiem vajadzēja pabalstīt mūsu desanta izsēšanos, tad kapt. Mucenieks nolēma braukt tālāk uz Kauguriem, kur pēc zvejnieku nostāstiem atrodoties krievi, kas vēloties padoties gūstā. Tomēr kad kuģīši sasniedza Kaugurus un laiviņās mūsējie tuvojās krastam, tad no turienes tos satika ar ložmetēju uguni, kas īsā laikā ievainoja kapt. Mucenieku, virsl. Ozoliņu (nāvīgi) un vairākus kareivjus. Tagad bija skaidrs, ka dienā neiz-

dosies izsēdināt desantu un tamdēļ vakarā abas rotas atgriezās Bolderājā.

Rēzeknes pulks rīta agrumā sapulcējās Subru māju rajonā. Priekšā nostājās I b-ns, kas nozīmēja 1. rotu ar 5 viegliem ložmetējiem, kurai tīrīt ceļu Vārnas kroga virzienā. Ja to sasniegs, tad I b-ns turpinās uzbrukumu uz Priedaini un Piņķu muižu, bet II b-nam, kopā ar jātnieku vadu, no turienes ņemt virzienu ar labo spārnu uz Beberbekas diķa ziemeļu galu, bet ar kreiso spārnu uz Pūpes (Babītes) staciju; III bataljons paliek pulka rezervē un ja pirmie divi bataljoni izpildīs savus uzdevumus, tad tam novietoties Pūpes stacijas rajonā. Pa kreisi un blakus 9. pulkam novietojās uzbrukuma gatavībā 8. pulks, kurā I b-ns atradās pie Subru-Cakaru ceļa, II b-ns — mežā uz austrumiem no Cakaru mājām, bet III b-ns — rezervē kāpās pie Šmita mājām.

Taisni plkst. 6,30 Sabiedroto kuģu artilērija un mūsu baterija iesāka ar spēcīgu uguni sagatavot uzbrukumu. Plkst. 7 artilērija pārnesa uguni uz ienaidnieka aizmuguri un tagad mūsu vienības devās uzbrukumā. Diezgan ilgi nācās cīnīties dēļ augstās smilšu kāpas, kas uz ziemeļrietumiem no Cakaru mājām. Te pretinieks bija ierīkojis riņķveidīgu ierakumu un no turienes satika mūsu rotas ar stipru uguni. Mūsu pirmo uzbrukumu ienaidnieks atsita. Tagad 9. pulks savu 1. rotu pastiprināja ar 2. rotu, bet 8. pulka I b-na k-ris, atstājis frontālam uzbrukumam 1. un 3. rotu, 2. rotu izsūtīja pa izcirsto mežu pretiniekam flankā. Pēc tam mūsu mīnometēji un ložmetēji kādu laiku stipri apšaudīja ienaidnieka ierakumus. Pa to laiku 8. pulka 2. rota bija iznākusi ienaidnieka flankā un ar savu uguni apšāva pretinieka mīnometēju apkalpi. Tagad sākās plkst. 10,30 mūsu otrais uzbrukums, kas beidzās ar uzvaru. Pretinieks lielā steigā atgāja caur Viķu krogu un Strupjiem uz savām galvenām pozīcijām, atstājot uz kaujas lauka 2 mīnometējus un 2 ložmetējus, kā arī vairākus kritušus. Rēzeknes pulka I b-ns nekavējoši devās caur Vārnas krogu uz Bulduņu tilta galu, bet II b-ns — uz Pūpes staciju. Bataljoni tagad virzījās uz priekšu ar mazām sadursmēm, jo ienaidnieka nelielas nodaļas pānikā bēga. Vakara 9. pulks ieņēma tādu fronti: 7. rota Buļļu salas rietumu galā, I b-ns tālāk pa Lielupes labo krastu līdz Bulduņu tilta galam un no turienes caur Slēperkrogu līdz Piņķu muižai; II b-na iecirknis

sākās pie Beberbekas diķa ziemeļu gala un gāja pa kāpu grēdu gar Bukultiem līdz dzelzsceļam. Pulka štābs novietojās Kakaros, I b-na štābs — Priedainē, bet II b-na — Pūpes stacijā; III b-ns atradās pulka rezervē un novietojās pulka štāba tuvumā. Šīs dienas kaujā 9. pulks zaudēja 3 krit., 9 iev. un 5 pazudušus, bet saņēma 6 mīnometējus, 4 ložm. un 2 virtuves.

Daugavpils pulkam nācās uzvaru gūt pēc grūtām cīņām, ciešot prāvus zaudējumus. Kad ieņēmām augstās smilšu kāpas uz ziemeļrietumiem no Cakaru mājām, tad ar to tika salauzts dzelzsdivīzijas kreisais spārns un tagad tas, atiedams caur Viķu krogu, atdalījās no krievu 1. plast. pulka I b-na vienībām, kuŗas savukārt atgāja uz Rīgas Jūrmalu un ar to izskaidrojams 9. pulka vieglais uzbrukuma gājiens. Pavisam citādi cīņa norisinājās 8. pulka rajonā. Te dzelzsdivīzijas 1. pulka kreisais spārns, atgājis aiz Hapaka grāvja, dabūja pastiprinājumus un niknu cīņu turpināja līdz pēcpusdienai, pāriedams pie pirmās izdevības arī pretuzbrukumos. Daugavpils pulka I b-ns pēc augstās kāpas ieņemšanas pārgāja Hapaka grāvi un samērā viegli sasniedza Plinkšas un Dreimaņus. Te b-nu uz ilgāku laiku pretinieks aizturēja, apšaudīdams to no tuvējā meža un kāpām ar stipru ložmetēju un šauteņu uguni, nodarot sevišķi lielus zaudējumus 2. rotai. B-na k-ris ievirzīja tagad kaujā savu rezervi, 4. rotu, kuŗai pavēlēja pa mežu apiet pretinieka kreiso spārnu un iztīrīt Plinkšas rajonu, ko tā arī sekmīgi veica. Pretinieks steigā atkāpās, atstādams uz kaujas lauka 1 mīnomet. un 1 ložm. Tagad 3. rota, vajādama atejošo ienaidnieku un pa ceļam salauzdamā nelielu nodaļu pretošanos, ap pusdienas laiku sasniedza jau Dzelteno krogu pie jūrmalas šosejas. Minētās sadursmēs viņa saņēma 2 ložmetējus. Pa kreisi 1. rota no Plinkšām devās pāri kāpām uz Dames muižu, ko ieņēma bez kaujas, bet tā kā tā tagad atradās b-na pārējām rotām stipri priekšā, tad neizturēja ienaidnieka pretuzbrukumu un atgāja kādu kilometru uz ziemeļiem, kur ieņēma kāpas un tur sāka nocietināties. Vakarā I b-na 3. un 1. rota ieņēma kāpu grēdu no Dzeltenā kroga līdz iepretim Dames muižai; 2. un 4. rota palika b-na rezervē uz dienvidiem no Dreimaņiem. Pa to laiku, kad I b-ns cīnījās pie augstās smilšu kāpas, tad II b-ns ieņēma Cakaru mājas un vairākkārtīgi mēģināja forsēt Hapaka grāvi pie Viķu kroga, bet pretinieks ar stipru uguni to

katrreiz atsita. Tagad b-na k-ris, kapt. Poruks, lūdza palīgspēkus. Viņa rīcībā aizsūtīja 10. un 11. rotu, bet tās vēl nebija paspējušas pienākt, kad kapt. Poruks jau atkal lūdza palīdzību. Pulka k-ris pavēlēja tagad visam III b-nam iet palīgā II b-nam un tanī pašā laikā atkārtoja pavēli kapt. Porukam, ka tam bez vilcināšanās jāienem Viķu krogs un jāuzbrūk tālāk, virzienā uz Jauno muižu un Kleistiņmuižu. Pulka k-ŗa katēgoriskā pavēle līdzēja, jo tikko 5. rota sāka apiet Viķu krogu, pretinieks ap plkst. 9,30 sāka atiet un mūsu II b-na rotas devās tam pakal uz Dreimaņiem un Auzarājiem. Tagad pie Viķu kroga sāka ierasties arī III b-na rotas, kuŗas kāpās pie Šmita mājām jau stipri bija cietušas no ienaidnieka artilērijas uguns. Minētā b-na k-ris, virsl. Kēlers, satika kapt. Poruku vēl pie Viķu kroga un informējās par kaujas apstākļiem. Pēc tam tas 10. un 11. rotu aizsūtīja uz Plinkšas rajonu, ar uzdevumu iztīrīt to no ienaidnieka un apsargāt II b-na labo flanku, bet 9. un 12. rotai pavēlēja virzīties aiz II b-na kreisā spārna pakāpē, turot ar 9. rotu vispārēju virzienu uz Kleistiņmuižu.

Pa to laiku 5. rota bija iesākusi nopietnu cīņu pie Auzarāja mājām; te drīz vien krita rotas k-ris, kapt. Kacens, un rotas uzbrukums pagaidām apstājās. Tagad virsl. Kēlers pavēlēja savām 9. un 12. rotām iet palīgā 5. rotai. Arī kapt. Poruks pagrieza savu 6. rotu uz Auzarājiem, bet ar 7. un 8. rotu turpināja uzbrukumu gar ceļu Dreimaņi-Jaunā muiža. Pēc ilgākas kaujas beidzot ap pusdienu 5., 9. un 12. rota ieņēma Auzarājus un piespieda pretinieku atiet. Mūsu 6. rota pie Auzarājiem bija nokļuvusi ienaidnieka aizmugurē un saņēma 2 lielgabalus, bet pretuzbrukumā ienaidnieks tai lielgabalus atkal atņēma. Tanī laikā arī 7. un 8. rotas bija ieņēmušas Kalniņu mājas rajonu. Te 7. rota saņēma 2 ložm., bet arī cieta prāvus zaudējumus: 7 krituši un 8 ievainoti.

Par Auzarāju un Kalniņu māju ieņemšanu abu b-nu k-ri ziņoja pulka vadībai un lūdza palīgspēkus. Pulka k-ris par to savukārt ziņoja divīzijas k-rim un saņēma atbildi, ka tā rīcībā no Bolderājas aizsūtīts 6. pulka I b-ns.

Minētais b-ns ieradās ap plkst. 13 Auzarāju mājās, kur tanī laikā atradās 8. pulka štābs.

Pēc Auzarāju un Kalniņu ieņemšanas mūsu rotas turpināja uzbrukumu: 9. rota ņēma virzienu uz Kleistiņmuižu, ko

samērā viegli ieņēma, saņemot arī 1 ložm., bet 12. rota virzījās pa labi pa kāpām; II b-na rotas uzbruka Jaunai muižai, kur saņēma 3 ložmetējus, un tagad te ieņēma pozīcijas: pašā muižā palika 6. rota, pa kreisi kāpās novietojās 7. rota, bet no muižas pa labi kāpās — 8. rota, kuŗa nodibināja sakarus ar I b-na labo spārnu; 5. rota palika b-na rezervē. Rotas tālāk vairs negāja. Vienīgi 9. rota vēl pārgāja dzelzsceļu un ieņēma Lielo muižu, bet kad pretinieka jēģeru b-na vienības iesāka pretuzbrukumu, tad 9. rota atgāja atpakaļ kāpās uz rietumiem no dzelzsceļa un ieņēma pozīcijas pa kreisi no 12. rotas. Tā tad novakarē 8. pulka rotas ieņēma fronti no Dzeltenā kroga pa kāpām līdz Jaunai muižai un tālāk līdz Spilves pļavām, pie kam pulka kreisais spārns atradās kāpās starp Kleistiņmuižu un dzelzsceļu. Pret vakaru 8. pulka kreiso spārnu pastiprināja 6. pulka I b-ns, kuŗa 1. rota nomainīja 9. rotu. Ta pēc nomainas atgāja dažus simts soļus atpakaļ un palika rezervē. Rīgas pulka 4. rotas pusrota pastiprināja 8. pulka 12. rotu, pagaŗinot tās fronti pa kreisi. Drusku vēlāk Kleistiņmuižā ieradās arī 8. pulka 10. un 11. rotas. Tās dienā bija ņēmušas tikai nelielu daļību kaujā, jo izsūtītas labā flankā nodrošināšanai uz Plinkšas rajonu, tur pretinieku neatrada, bet pie Unguru mājām satika 9. pulka II b-nu, kas gāja uz Pūpes staciju. Tikai kad abas rotas iegāja mežā, pa kreisi no Purbučiem, tad tur sadūrās ar nelielu pretinieka atejošu nodaļu, kuŗu pēc īsas sadursmes izklīdināja, saņemot 1 sabojātu vieglo ložm. un zaudējot 2 ievainotus.

Tagad virsl. Kēlers novietoja 11. rotu aiz 12. rotas rezervē, bet ar 10. rotu ieņēma spraugu starp 12. rotu un 6. pulka 4. rotas pusrotu.

Rīgas pulka I b-ns ieradās Auzarājos ap plkst. 13 un pārgāja 8. pulka k-ŗa rīcībā. Pēc neilga laika 2. rota aizgāja uz Dzeltenā kroga rajonu, lai tur nodibinātu sakarus ar 9. pulka II b-nu, kuŗam vajadzēja būt Pūpes stacijas tuvumā. B-na 1. rota un 4. rotas pusrota aizgāja palīgā 8. pulka kreisam spārnam, bet pats b-na k-ris ar pārpalikušām $1\frac{1}{2}$ rotām ieņēma kāpas iepretim Dames muižai. Daugavpils pulks šodien cieta prāvus zaudējumus, kuŗi kopā ar 4. novembra zaudējumiem, kad tie nebija visai lieli, bija tādi: krituši 5 virsn. un 25 instr.-kar., ievainoti 5 virsn. un 103 instr.-kar., kontū-

zēti un saindēti ar gāzēm 17 kaņavīri. Pirmā kaujas dienā 8. pulka trofejas bija 2 mīnomet. un 11 ložm.

7. Siguldas pulka 1., 5. un 7. rota pēc spēcīgas artilērijas sagatavošanas vēl priekšpusdienā no Voleriem devās uz Cementfabriku. Tožes zāgētavu ieņēma, bet pavirzīties vēl tālāk pa atklāto pļavu pretinieka stiprā ugunī nebija iespējams un tamdēļ uzbrukumam pagaidām pārtrauca. Tā ka pulka rezervē pie Hapaka šosejas tilta bija palikusi vienīgi pussaformētā 9. rota, tad to pastiprināja ar 1. rotu. Kad pēcpusdienā uzzināja par 9. un 8. pulka lieliem panākumiem, tad tas 7. pulka kaņavīrus tā sajūsmināja, ka 5. un 7. rota atkal strauji devās uzbrukumā gar Daugavu uz Cementfabriku. Tomēr arī šoreiz pretinieks ar stipru uguni attrieca mūsu rotas atpakaļ, nodarot tām jūtamus zaudējumus un ievainojot arī 2 virsniekus.

Kad vakarā Bolderājā atgriezās desanta rotas, tad 4. rotu atstāja tur, bet 3. rota saņēma pavēli doties uz Kleistiņmuižu, kur ieradās ap pusnakti un skaitījās divizijas rezervē. Tā kā uzbrukumi Cementfabrikai neizdevās, tad naktī divizijas k-ris pavēlēja 7. pulkam 3 rotas aizsūtīt 8. pulka rīcībā. Lai to varētu izpildīt, tad pulkam vajadzēja pārgrupēt savas rotas un tamdēļ 4. rotai pavēlēja Voleros nomainīt II b-na 2 rotas, kuŗas kopā ar 1. rotu aizgāja vēl naktī uz Kleistiņmuižas rajonu un ap plkst. 7 rītā ieradās Kalniņos. Tagad 7. pulka rezervē palika vienīgi 9. rota kāpās uz ziemeļiem no Hapaka šosejas tilta, bet 3. rota pārgāja uz Subru mājām, kur turpināja skaitīties divizijas rezervē.

6. Rīgas pulka II un III b-ni 3. novembrī līdz pusdienai vēl atradās Bolderājā. Drīz vien pēc I b-na aiziešanas 6. pulka k-ris saņēma no Latgales div. k-ŗa rīkojumu arī ar pārējiem diviem b-niem nekavējoši iziet uz Subru mājām, kur tagad atradās div. štābs. Ieradies Subros, pulka k-ris saņēma pavēli dot 2 rotas priekš desanta operācijas uz Bulluciemu, bet vēl 1 b-nu aizsūtīt 8. pulka rīcībā. Tā tad pēc pavēles izpildīšanas 6. pulka k-ŗa, pulkv. Apiņa, rīcībā paliktu tikai 2 rotas. Tamdēļ pulkv. Apinis griezās ar lūgumu pie diviz. k-ŗa nesadalīt pulku, bet atļaut tam uzbrukt Zolitūdes-Šampētera-Torņakalna virzienā. Sākumā diviz. k-ris pret priekšlikumu izturējās nenoteikti, bet vēlāk tomēr parakstīja attiecīgu rīkojumu par uzbrukumam Zolitūdes un Šampētera vir-

zientos. Jau vakara krēslā pulks izgāja no Subriem. Tomēr ceļā to panāca jauns rīkojums, ka 1 rotu izsūtīt atpakaļ uz Subriem, kur tai ar bruņota kuģīša piepalīdzību iztīrīt Bullu pussalu no ienaidnieka. Nozīmēja 8. rotu, kuŗa tomēr nekā neizdarījusi nākošā rītā atgriezās pie sava b-na. Izrādījās, ka Lielupes lielākā daļa bija jau aizsalusi un tamdēļ kuģītis nevarēja piebraukt pie malas, bet laivu trūkums neatļāva rotai savukārt piebraukt pie kuģīti. Jau pilnīgā tumsā, ap plkst. 19, Rīgas pulka b-ni sasniedza kāpas, kas atrodas kādu kilometru uz ziemeļiem no Dames muižas, un te priekšā satika sava pulka I b-na 1^{1/2} rotas, kā arī 8. pulka I b-na vienības. Pagāja kādas 2 stundas, līdz 6. pulka k-ris orientējās kaujas apstākļos un tad pavēlēja izdarīt izlūkošanu, lai noskaidrotu, kur priekšā īsti atrodas pretinieks. Pēc kāda laika mūsu izlūku patruļas noskaidroja, ka Dames muiža nav ieņemta, bet ka pretinieks atrodas Zeibartu mājās¹⁾, Anniņmuižā un Zolitūdes (Imanta) stacijā. Tagad pulka k-ris pavēlēja II b-nam uzbrukt un ieņemt Zeibartu mājas, Anniņmuižu un Zolitūdes staciju. Pa abām pusēm šosejai (Slokas iela) virzījās 7. rota, no tās pa labi — 5. rota, bet pa kreisi — 6. rota; III b-ns palika pulka rezervē.

Dames muižu ieņēma bez kaujas, bet kad 7. rota mēģināja pavirzīties vēl tālāk, tad no Zeibartiem to satika ienaidnieks ar stipru uguni. Nakts tumsā 5. un 6. rota bija stipri novirzījušās sāpus no šosejas un apstājušās nelielās kāpās iepakaļ 7. rotai. — B-na k-ris ziņoja, ka bez palīgspēkiem nav iespējams tālāk uzbrukt. Tagad pulka k-ris uzdeva III b-na k-rim, kapt. Hasmanim, ar 9. un 10. rotu iet palīgā II b-nam un uzņemties vadību par abu b-ņu uzbrūkošām rotām, pie kam gala mērķis, ko vajaga sasniegt 4. novembrī, ir ieņemt Šampēteri. Pēc ilgākas nakts kaujas pret gaismu beidzot 7., 9. un 10. rota ieņēma Zeibartus un dažus simts soļus tālāk atrodošās Tiltiņu mājas, kā arī ar priedēm apaugušo kalnu, kas atrodas pie šosejas (Slokas iela), pusceļā starp Dames muižu un dzelzsceļu pie Nordeķu stacijas. Vēl tālāk pavirzīties gar šoseju bez artilērijas laba pabalsta nebija iespējams, jo dažos simts soļos tālāk no ieņemtā kalna, pie

¹⁾ Zeibartu mājas atrodas kādus 400—500 soļus uz austrumiem no Dames muižas pie Jūrmalas šosejas (Slokas iela).

šosejas, atradās Muškes lampas fabrika, kur ienaidnieks stiprās akmeņu ēkā bija novietojis vairākus ložmetējus. Lai pie turpmākā uzbrukuma nodrošinātu kreiso flanku, tad uz ieņemtā kalna atstāja 10. rotu, bet ar 7. un 9. rotu turpināja uzbrukumu Anniņmuižas un Zolitūdes virzienos. Pa labi minētām rotām pievienojās arī 5. rota, kuŗa pēc Zolitūdes stacijas ieņemšanas palika pagaidām tur, lai nodrošinātu labo flanku. Samērā viegli ieņēma arī Anniņmuižu un tagad 7. un 9. rota devās tālāk uz Šampēteri, bet to ieņemt nevarēja un stiprā ugunī bija spiestas atiet atpakaļ uz Zolitūdi un Anniņmuižu. Tā kā rotas naktskaujā bija stipri nogurušas un cietušas paprāvus zaudējumus, tad pulka k-ris pavēlēja rotām pagaidām pārtraukt uzbrukumu, ieņemtās pozīcijās nocietināties un ziņoja par to divīzijas k-rim.

Rīgas pulks nakts kaujā bija ķīļveidīgi dziļi iespiedies pretinieka pozīcijās un 4. novembra priekšpusdienā viņš galīgi ieņēma tādu fronti: 5. rota no Zolitūdes stacijas gar dzelzceļu pa labi līdz kāpām; 9. rota ieņēma pašu Zolitūdes staciju un tālāk dzelzceļu līdz rikšotāju laukuma austrumu galam; 7. rota ieņēma Anniņmuižas rajonu, piesliedamās ar labo flanku pie dzelzceļa, viņas fronte bija vērsta uz dienvidaustrumiem. Kalnu pie Muškes lampu fabrikas ieņēma 10. rota un aiz tās stipri iepakaļ pa kreisi 6. rota. Pulka k-ris ar 8., 11., 12. un instruktoru rotu bija no kāpām pārgājis uz Dames muižu. Rīgas pulka I b-ns kopā ar 8. pulka rotām atradās tālāk uz ziemeļiem no Dames muižas. No 6. pulka pa labi 9. pulka tūvākās rotas atradās kāpās Pūpes stacijas rajonā. Nakts kaujās 6. pulks saņēma kādus 8 ložmetējus.

Lai nodrošinātu 6. pulka kreiso flanku un saīsinātu viņa fronti, tad 4. novembra priekšpusdienā 8. pulka I. b-nam vajadzēja uzbrukt pāri Muškes lampas fabrikas kalnam uz Nordeķu staciju, bet II b-nam no Jaunās muižas uz Balto muižu. Ar 8. pulka I b-na uzbrukuma iesākšanos, 6. pulka 10. un 6. rota atstāja savas pozīcijas un aizgāja pie pulka pārējām rotām uz Anniņmuižu un Zolitūdi. Te notika gan pārpratums, kas 8. pulka I b-nam maksājā dažus upurus, jo uz pulka k-ŗa pavēli 6. pulka 10. rota aizgāja no Muškes fabrikas kalna, nenogaidot 8. pulka rotu pienākšanu, un tamdēļ 8. pulka I b-nam nācās to atkal ieņemt dienā pretinieka stiprā ugunī. Daugavpils pulka I un II b-na uzbrukums visumā nelaimējās,

jo ienaidnieks no Muškes lampas fabrikas un no citām akmeņu ēkām, kas atrodas uz kāpām tālāk uz ziemeļiem gar dzelzsceļu, attīstīja ļoti stipru ložmetēju un mīnumetēju uguni, ko pabalstīja arī viņa artilērija, pat smagā. Mūsu b-ni veda uzbrukumu gandrīz bez artilērijas pabalsta, jo 8. pulka rīcībā atradās tikai 2 viegli lielgabali, kuri no savām pozīcijām varēja pabalstīt vienīgi pulka kreiso spārnu. Sabiedroto flotes artilērija nevarēja vairs palīdzēt, jo viņa, šaudāma no Daugavgrīvas bez pietiekošas novērošanas, nevarēja mūsu b-niem sagatavot uzbrukumu. Tamdēļ 8. pulka I un II b-na uzbrukumi neizdevās un tie atgāja pēcpusdienā savās izeju pozīcijās. Pulka komandieris bija pavēlējis pēcpusdienā uzbrukt no Kleistiņmuižas rajona arī III b-nam Zīelai muižai, bet kad noskaidrojās I un II b-na neveiksmes, tad atmainīja arī III b-na nodomāto uzbrukumu. Dienā no 7. pulka 3 rotām, kuŗas atradās 8. pulka rīcībā, 1. rota aizgāja uz Subru mājām divīzijas rezervē.

Rēzeks pulks šodien bija nolēmis ar savu kreiso spārnu Pūpes rajonā un centru Piņķu muižas rajonā palikt uz vietas, bet ar laba spārna vienībām ieņemt Bulduŗu tilta otru galu un iztīrīt Buļļu pussalu. Sabiedroto flotes artilērija apsoliņa ar savu uguni ap plkst. 13 sagatavot mūsu uzbrukumu un pēc tam 7. rotai vajadzēja pārcelties no Buļļu salas uz Buļļuciemu, bet I b-na rotām ieņemt Bulduŗu tiltu. Tomēr pretinieks paspēja izjaukt 9. pulka nodomu, jo viņš ar kuģīšiem bija pārcēlis 2 rotas uz Varkaļu kroga rajonu, no kurienes tās uzbruka Priedaines virzienā. Te I b-na šķidrā fronte neizturēja un 1. rota sāka atiet. Tuvākā 4. rota, kuŗa atradās b-na rezervē, steidzās 1. rotai palīgā un uz laiku apturēja ienaidnieka tālāko virzīšanos gar dzelzsceļu uz Pūpes stacijas pusi. No Piņķu muižas steidzās palīgā arī 2. rotas k-ris, virsl. Saulītis, ar 2 vadiem uz Slēperu krogu. Sākumā 2. rotai nelaimējās, jo tā vēl gājiena kolonnā negaidot nokļuva pretinieka ugunī un kad krita rotas k-ris, virsl. Saulītis, tad mūsu kolonna izjuka un sāka plūst atpakaļ. Pateicoties tikai leitn. Strazdiņa enerģijai, izdevās sajukušo rotu apturēt, sakārtot un tad ieņemt Slēperu kroga rajonu, no kurienes ar flankējošo uguni piepalīdzēja mūsu rotām Priedaines rajonā. Par laimi tanī laikā uz Priedaini nāca 9. rota no Kakariem un 11. rota no Pūpes stacijas, lai atbalstītu I b-na nodomāto uzbrukumu pāri

tiltiem. Ar minēto rotu pienākšanu pretinieka uzbrukumu apturēja un piespieda to atiet uz Varkaļu krogu. Vakarā I b-na vienības atkal ieņēma savas agrākās pozīcijas pie Priedaines, bet 9. un 11. rota atgriezās atpakaļ uz Kakariem un Pūpi. Šodien 9. pulks zaudēja 6 krit., 5 iev. un 4 pazudušus, bet 9. rota saņēma 1 ložmetēju.

Lai pastiprinātu Latgales divīziju, tad jau naktī uz 4. novembri no Rīgas izsūtīja bruņ. auto Kurzemnieku un Imantu, kā arī smago haubiču bateriju, bet nākošā naktī vēl 1 vieglo bateriju (angļu 18 mārč. lielg.).

Mūsu pulki 3. un 4. novembra kaujās gan nebija vēl sasnieguši visu to, kas bija paredzēts virspavēlnieka pavēlē, bet tomēr sasniegts bija daudz, jo 9. un 8. pulki pēc sīvas cīņas Cakaru mājas rojonā salauza dzelzsdivīzijas 1. pulka kreiso spārnu un pēc tam, nedodami laiku tam sakārtoties, visu laiku turpināja to spiest atpakaļ dienvidaustrumu virzienā, atdalot tādā kārtā to no krievu vienībām, kuŗas aizgāja uz Rīgas Jūrmalu. Pēc dienas cīņām 3. novembra vakarā 9. pulka centrs un kreisais spārns jau atradās Piņķu muižā un Bukultu kāpās, bet 8. pulka rotas jau visas atradās otrā kāpu grēdā. Rīgas pulks nakts kaujā un 4. nov. rītā vēl stipri pavirzīja fronti uz priekšu, ieņemot Zolitūdes staciju un muižu, kā arī Amņimuižas rietumu galu un kalnu pie Muškes lampas fabrikas. Tomēr galvenais, ko mēs panācām 3. un 4. novembra kaujā, bija tas, ka pierādījām saviem pulkiem uzvaras iespējamību un vēl samērā ar nelieliem upuriem. Zināms, mēs arī labi sapratām, ka turpmāk uzvara būs grūtāk sasniedzama, jo Sabiedroto flotes artilērija vairs nevarēs mums tādā mērā palīdzēt, kā tas notika 3. novembrī. Tomēr cerības gūt uzvaru arī nākamās cīņās bija lielas, jo tagad mūsu pulki jūtās morāliski stiprāki par ienaidnieka pulkiem un tas kaujās ir tas galvenais, kas palīdz izcīnīt uzvaru. Par pretinieka darbību 3. un 4. novembra kaujās Rīgas rajonā mūsu rīcībā nav pietiekošā mērā dokumentu. Vienīgi ir zināms, ka kaujas sākumā fronti no Cementfabrikas līdz augstām kāpām pie Cakaru (Sakaru) mājām ieņēma 1. pulka vienības, bet Rīgas Jūrmalu — 1. plastuņu pulka pastiprinātais I b-ns. Bez tam ir zināms, ka 3. novembra pēcpusdienā jēģeru b-na rotas pastiprināja 1. pulka fronti Lielās muižas rajonā un tamdēļ arī mūsu 8. pulka kreisais spārns nevarēja noturēties kāpās pie

Lielās muižas, bet bija spiests atiet kāpās starp dzelzsceļu un Kleistiņmuižu. No savas rezerves pretinieks ievirzīja kaujā Anniņmuižas un Zolitūdes rajonā pionieru b-na rotas, bet Šampētera rajonu ieņēma 3. pulks. Arī Lūtca ložm. b-na 2 rotas pastiprināja fronti no Lielās muižas līdz Anniņmuižai. Dzelzsdivīzijas labais spārnš un vācu leģiona spēki palika savās vietās, saistīti tur ar Vidzemes divīzijas pulku un Kurzemes divīzijas Jaunjelgavas grupas demonstratīviem uzbrukumiem. Vienīgi kavalerijas pulka eskadroni laikā līdz 8. novembrim pārgāja no Baldones rajona uz rajonu starp Šampēteri un Beberbeku.

Apskatīsim tagad darbību šinīs dienās Vidzemes divīzijas un Jaunjelgavas grupas frontē. Visā Daugavas piekrastē Rīgas rajonā tika uzturēta intensīva šautēju un ložmetēju uguns; bieži vien šāva arī mūsu mīnometēji un artilērija, sevišķi tālšāvēja baterija, kuŗa apšaudīja dzelzsdivīzijas aizmuguri un piespieda pretinieka bruņoto vilcienu turēties aiz Tīriņu muižas; arī pretinieka pārējie vilcieni dienā nedrīkstēja parādīties Rīgas tuvumā. Studentu b-na izlūku patruļas bieži vien apmeklēja Zaķu salu un izdarīja sekmīgu nakts uzbrukumu Lucavaš salai.

Mūsu 2 lidmašīnas Rīgas rajonā izdarīja sekmīgus izlūkošanas lidojumus. Cēsu pulka mēģinājumi pārcelties pie Mazjumpravas muižas un no Doles salas gan neizdevās, jo Daugava te vēl nebija pilnīgi aizsalusi un arī aizsalušās vietās ledus vēl neizturēja cilvēka smagumu. Tomēr mūsu vairākkārtīgie mēģinājumi pāriet Daugavu turēja arī te pretinieku nervozā stāvoklī un neatvēlēja tam no šejienes pat kādas nelielas vienības aizsūtīt uz Torņakalnu palīgā divīzijas galveniem spēkiem. Valmieras pulka rajonā mums bija izdevīgāk izdarīt nelielus uzbrukumus, jo II b-na 3 rotas atradās jau Daugavas kreisā krastā, Nāves salā. Tāpēc arī II b-na k-ris saņēma pavēli enerģiski organizēt savā b-na rajonā pastiprinātu izlūkošanu. Sevišķi plašos apmēros notika mūsu izlūkošana 3. novembrī. Labā spārnā 5. un 6. rotas vadi aizvirzījās dienvidrietumu virzienā līdz Sakaiņu¹⁾ mājām un Pilskalna muižai (Šlosberga). Te tie satika prāvus pretinieka spēkus, kuŗus nevar salauzt un tāpēc pēc ilgākas apšaudīša-

¹⁾ Sakaiņu mājas atrodas 5 km uz dienvidrietumiem no Nāves salas.

nās mūsu vadi atgriezās savās pozīcijās. Centrā 7. rotas vadi izgāja uz Mercendarbi, bet jau pusceļā, pie Ezerkroga, satika pretinieka priekšējās nodaļas, kuŗas gan samērā viegli izklīdināja, bet nonākot pie Mercendarbes, satika pretinieka prāvus spēkus, un tāpēc, neieņemot Mercendarbi, atgāja atpakaļ uz Nāves salu. Kreisā spārnā 8. rotas 2 vadi aizgāja bez sadursmēm līdz Rukmaņu mājām, kur jau satika ienaidnieka paprāvus spēkus un tāpēc atgāja atpakaļ savās pozīcijās. Nākošās dienās 4. pulka II. b-na rajonā mūsu izlūkošana notika gan katru dienu, bet jau mazākos apmēros. Arī I b-na un 2. eskadrona rajonā mūsu izlūku patruļas vairākas reizes pārgāja Daugavu. Tas viss kopā ņemot saistīja te visu laiku, kamēr norisinājās Torņakalna atbrīvošanas cīņas, dzelzsdivīzijas 2. pulka labā spārna bataljonus un vācu leģiona Veikmaņa pulka spēkus. Pretinieka izlūku nodaļas arī dažreiz parādījās mūsu 4. pulka pozīciju tuvumā, bet naktī uz 9. novembrī pie Nāves salas pienāca pat pretinieka lielāka nodaļa, kuŗa apšaudīja 6. rotas ierakumus ar mīnometēju, bet 5. un 7. rotas ierakumus — ar artilērijas uguni. Gaismai austot ienaidnieka nodaļa atkal aizgāja. Šinīs dienās Valmieras pulka frontē mūsu spēki drusku samazinājās, jo 6. novembrī aizgāja uz Rīgu kapt. Aparnieka rīcībā 2. eskadrona I vads, 8. novembrī arī uz Rīgu aizgāja Vidzemes divīzijas inžen. rota, bet 10. novembra vakarā no Ikšķiles aizbrauca uz Rīgu divīzijas rezervē 3., 11. un 12. rota.

Kurzemes divīzijas Jaunjelgavas grupas frontē, sevišķi 3. novembrī, norisinājās no mūsu puses stipri demonstratīvi uzbrukumi Daudzevas muižai un vairākām mājām uz ziemeļrietumiem no muižas. Nākošās dienās mūsu izlūku nodaļu darbība turpinājās un saistīja te vācu leģiona Bādenes pulku (2 b-ni), Jenas b-nu, Adamoviča krievu nodaļu un līdz 5. novembrim arī nelielo Rikhofa bataljonu.

Kaujas Rīgas rajonā 5. novembrī. Rēzeknes pulkam vajadzēja šodien atkārtot uzbrukumu Bultuŗu tiltam. Tomēr mūsu 9. pulka rotas vēl nebija paspējušas pārgrupēties, kad ap plkst. 13 parādījās Lielupes labā krastā atkal ienaidnieka strēlnieku ķēdes, kuŗas pabalstīja bruņots kuģītis ar mīnometēja un maza kalibra lielgabala uguni. Priedaini apšaudīja arī mīnometēji un artilērija no Lielupes kreisā krasta. Sevišķi stipra uguns kauja notika pie Liekņu kroga, kur at-

radās mūsu 1. rota un vads no 4. rotas, kā arī bruņ. auto Kurzemnieks un Imanta. Pretinieks te tuvojās no Varkaļu kroga puses. Par nelaimi drīz vien ievainoja Kurzemnieka šoferi un kad auto atbrauca kādus 200 soļus, lai izdarītu šoferu maiņu, tad nāvīgi ievainoja galvā auto nodaļas k-ri kapt. Dzegūzi. Tagad mūsu pastiprinātā 1. rota, palikusi uz laiku bez bruņ. auto palīdzības, sāka atiet uz Priedaini, kur pretinieku apturēja. Te pienāca pāligā dažas III b-na rotas un no Piņķu muižas rajona arī 3. rota, kuŗu, tur nomainīja 12. rota. Tagad ar kopējiem spēkiem ienaidnieku aizdzina uz Varkaļu krogu. Lai pasargātu Priedaini no turpmākiem uzbrukumiem no Varkaļu kroga puses, tad 4. rota ieņēma Strēlnieku mājas, kas atradās 1 km uz rietumiem no Lieķņu kroga. Bulduŗu tilta galā 1. un 2. rotas vadus nomainīja 3. rota. Pirmā b-na rīcībā šodien ieradās arī mīnumetēju vads. Rezerves pulka II b-na tūvumā pretinieks nekur tūvumā vēl nebija manāms. Šīs dienas kaujā 9. pulks zaudēja 8 kirt., 12 iev. un 6 pazudušus. Lai dotu atpūtu stipri cietušam un nogurušam 8. pulkam, bet galvenais lai būtu pietiekoši stipra divīzijas rezerve, tad Latgales divīzijas k-ris vēl 4. novembra vakarā pavēlēja nomainīt 8. pulku, kamdēļ 6. pulkam savu kreiso spārnu vajadzēja pagarināt līdz Jaunai muižai, bet 7. pulkam nomainīt 8. pulka rotas pašā Jaunā muižā un kāpās tālāk pa kreisi līdz Spilves pļavām.

Nomainīja ieilga, jo visu nakti uz 5. novembri pretinieks stipri apšaudīja 6. pulka rajonu un arī viņa stiprās izlūku nodaļas vairakkārtīgi mēģināja tuvoties kā 6. pulka frontei, tā arī mūsu vienībām Jaunās muižas rajonā. Tomēr visus ienaidnieka uzbrukuma mēģinājumus atsitām un līdz 5. novembra rītam 8. pulka rotas jau bija nomainītas. Tagad 8. pulka b-ni novietojās: I b-ns Kleistiņmuižas, II b-ns Dreimaņu un III b-ns Purbuču rajonā. Rīgas pulks ieņēma ar II b-na rotām dzelzsceļu no Zolitūdes stacijas pa labi un pa kreisi kādus 1 $\frac{1}{2}$ km, III b-na rotas — no dzelzsceļa caur Anniņmuižas rietumu galu līdz kalnam pie Muškes lampas fabrikas, bet I b-na rotas — no minētā kalna līdz Jaunai muižai. Pulka štābs atradās Dames muižā un te arī dažas rotas rezervē. Siguldas pulka 5. un 7. rota nomainīja 8. pulka kreiso spārnu, ieņemot ar 5 rotu Jauno muižu, bet ar 7. rotu — dzelzsceļa sarga māju, iepretim Lielai muižai. Pulka štābs pārgāja uz

Auzarāju mājām un te 5. novembra rītā ieradās arī 1. un 3. rota, kuŗas tagad divizijas k-ris atdeva atkal pulka rīcībā; 4. rota ieņēma Volerus, bet ar priekšgrupām Toŗes zāģētavu; 9. rota — Kalņius, kas uz ziemeļiem no Hapaka ūsoejas tilta.

Kaujas 6. novembrī. Pirms iesākt izšķirošu uzbrukumu Zasulaukam un Torņakalnam, mums vajadzēja visādā ziņā ieņemt Rīgas Jūrmalu līdz Dubultu ūaurumam. Kamēr tas nebija izdarīts, tikmēr nevarējām laist uzbrukumā visu divizijas rezervi. Rēzeknes pulka fronte bija ļoti gara un tāpēc arī pārāk šķidra. Pretiniekam pat ar nevisai lieliem spēkiem bija iespējams to pārraut un ja tas notiek Priedaines rajonā, tad pretinieks nokļūst ne tikai flankā, bet pat mūsu galveno spēku aizmugurē. Ar to arī izskaidrojams, kamdēļ Latgales divizijas k-ris naktī uz 5. novembri atvilka rezervē visu 8. pulku un novietoja to rajonā no Kleistiņmuiŗas līdz Purbučiem. Šodien 9. pulkam vajadzēja atkārtot uzbrukumu Bulduŗu tiltam. Lai pastiprinātu 9. pulku, tad viņa rīcībā aizsūtīja arī 8. pulka II b-nu, kas novietojās rezervē Pūpes stacijas rajonā, aizsūtot 5. rotu uz Priedaini palīgā 9. pulka I b-nam. Kreisā flankā apsardzībai I b-ns aizsūtīja 4. rotu un bruņ. auto Kurzemieku Varkaļu kroga virzienā. Sabiedroto flotes artilērijai vajadzēja plkst. 14 atklāt uguni pa Bulduŗu tilta galu un pēc tam pa Dubultu ūaurumu un Bulluciemu. Nosacītā laikā mūsu un Sabiedroto artilērija iesāka ūaut pa Bulduŗu tilta galu un pēc tam 3. rotas priekšējais vads uzskrēja uz tiltu, bet tāļu netika, jo tilta otrā galā iesāka strādāt pretinieka loŗmetēji. Tanī laikā pa Lielupi piebrauca arī 2 ienaidnieka bruņoti kuŗģīši, kuŗi ar loŗmetēju un maza kalibra lielgabalu uguni apūaudīja mūsu rotas ar flankējošu uguni. Tā tad šodien pretinieks atkal izjauca mūsu uzbrukumu. Uz tilta bija palikuši 3 mūsu kritušie un vairāki ievainotie; tos izdevās novākt tikai tumsai iestājoties. Vakarā 8. pulka 5. rota atgriezās pie sava b-na. Šodien pēcpusdienā no 9. pulka II b-na k-ŗa ienāca ziņojums, ka pretinieks pulcējot prāvākus spēkus Beberbekas muiŗā un, kā redzams, taisoties uzbrukt 12. rotai, kuŗa atrodas dzirnavās, kas $\frac{1}{2}$ km uz ziemeļaustrumiem no muiŗas. Pret vakaru tanī virzienā bija dzirdama ūauteņu uguns un drīz noskaidrojās, ka stipra pretinieka nodaļa izspiedusi mūsu 12. rotu no dzirnavām un tā atiet uz Piņķu muiŗu. Tagad II b-na k-ris aizsūtīja 8. rotu ar uzdevumu aiztriekt ienaidnieku.

Rotai pievienojās daži vietējie aizsargi, kuŗi labi pazina apvidu un tamdēļ arī 8. rota tumšā naktī nepamanīta pienāca pie Beberbekas muižas no austrumiem, bet 1 vads pat — no dienvidiem. Mūsu rotas uzbrukums pretinieku pilnīgi pārsteidza un to viegli izklīdināja. Uz vietas palika dažādas trofejas un ap 150 art. šāviņu. Beberbekas muiža nebija mums visai izdevīga priekš aizstāvēšanās, un tamdēļ 8. rota aizgāja atpakaļ uz dzirnavām, izsūtot vienīgi novērošanai uz priekšu Dziļnās 1 vadu.

Rīgas pulka rotas šodien pretinieks stipri apšaudīja un tā kā neizdevīgo pulka fronti varēja apšaudīt ar flankējošu uguni, tad arī mūsu zaudējumi bija paprāvi.

Siguldas pulkam no Valmieras šodien ieradās viena papildu rota. Tās karavīri bija jau agrāk dienējuši un tamdēļ to tagad pārdēvēja par pulka 12. rotu un novietoja kā rezervi Kleistiņmuižā. Studentu b-na izlūku nodaļa vēlu naktī izdarīja uzbrukumu pretiniekam Lucavas salā un saņēma 1 sm. ložmetēju.

7. novembrī uzbrukumu Bulduŗu tiltam, dažādu iemeslu dēļ, vajadzēja atlikt uz 8. novembri. Nākošo uzbrukumu Jūrmalai bija domāts izdarīt atkal ar desanta piepalīdzību. Priekš nodomātā desanta vajadzēja atbrīvot 9. pulka 2., 3. un 4. rotu. Tās nomainīja pozīcijās 7. novembra vakarā 9. un 10. rota.

Bruņ. auto Imanta šodien atradās Pūpes stacijā, bet Kurzemnieks — Priedainē.

Rēzeknes pulka II b-na rajonā mūsu izlūki bija novērojuši kādu ienaidnieka jātnieku nodaļu, kuŗa iejāja Strēļu mājās.

Rēzeknes pulka k-ris pavēlēja 8. pulka 6. rotai izdzīt pretinieku no Strēļiem. Rota to arī sekmīgi izpildīja: novakarā pa mežu pienāca nepamanīta pie Strēļiem, pārsteidza un izklīdināja ienaidnieka nodaļu, kuŗa zaudēja 4 kritušus, 2 sm. ložmetējus, 30 šautenes un 23 zirgus. Pēc tam 6. rota atgriezās uz Pūpes staciju.

Rīgas pulka rajonā arī šodien notika pastiprināta apšaudīšanās un tāpēc naktī pulka fronti pie Dames muižas pastiprināja ar 8. pulka 12. rotu, kuŗa nākošā rītā atkal atgāja pie sava b-na.

Siguldas pulka frontē šodien notika dažas pārmaiņas: 12. rota nomainīja 5. rotu, bet 1. un 3. rota — 7. rotu. Pēc tam II b-ns novietojās rezervē Kleistiņmuižā. Tožes zāģētavai šodien taisījās uzbrukt no Cementfabrikas puses ienaidnieka bruņ. auto, ko pabalstīja arī pretinieka artilērija. Tomēr Sabiedroto flotes artilērija bruņ. auto viegli aizdzina. Daugavpils pulks šodien arī saņēma no Valmieras vienu papildu rotu, kuru sadalīja pa II un III b-na rotām.

Rīgas rajonā Daugava sāka aizsilt un tamdēļ pašā Rīgā tagad bija vajadzīga stiprāka rezerve. Lai būtu iespējams sadabūt nepieciešamo rezervi, tad 5. Cēsu pulks pagarināja savu labo spārnu līdz Grāpju salai un tāpēc Studentu b-ns tagad varēja 1 rotu atvilkt rezervē, bez tam arī Vidz. div. inž. rotai vajadzēja nākošā dienā ierasties no Ikšķiles rajona.

Kā tas redzams no 7. novembra operatīvās pavēles, tad *Bermonts* savu spēku stāvokli Rīgas rajonā vēl neuzskatīja par stipri apdraudētu. Jo tanī viņš pavēlēja saformēt atsevišķu grupu, sastāvošu no 1. plast. pulka III b-na, Bodes b-na, Ašechmanova baterijas (4 lielg.) un bruņ. vilciena. Grupas uzdevums bija 11. novembrī ieņemt Ventspili. Tamdēļ 1. plast. pulka III b-nam, kopā ar Ašechmanova $\frac{1}{2}$ bateriju, iesākt 8. novembrī virzīties pa Sasmakas-Ventspils ceļu ar tādu aprēķinu, lai 11. novembrī varētu ņemt dalību uzbrukumam Ventspilij. Bodes b-nam, kopā ar piekomandēto rotu un Ašechmanova $\frac{1}{2}$ bateriju, 9. novembrī pa dzelzsceļu piebraukt pēc iespējas tuvāk Ventspilij. Bruņotam vilcienam 8. novembrī aizbraukt jau līdz Tukumam.

Kā rādās, šī pavēle netika visā pilnībā izpildīta, jo Bodes b-ns un Ašechmanova $\frac{1}{2}$ baterija jau ap 10. novembrī cīnījās ar mūsu 9. pulka vienībām.

Kaujas 8. novembrī. Vēl 7. novembra vakarā armijas vadība deva rīkojumu, ka p.-l. Berķim vispirms ieņemt Jūrmalu, lai saīsinātu fronti. Pēc tam ieņemt Dziļnas rajonu, nodrošinot ar to labo flanku un tad ar vienu kolonnu ieņemt Beberbeku un Puriņus, bet ar otru kolonnu enerģiski uzbrukt no Zolitūdes Tīriņu muižas virzienā. Rezerves turēt Dreimaņu-Plinkšas rajonā. Daugavas labā krastā Vidzemes un Kurzemes divīzijām enerģiski turpināt izlūku darbību, lai pievilktu savā frontē ienaidnieka uzmanību.

Latgales divīzijas k-ris nolēma 8. novembrī vispirms ieņemt Dubultu šaurumu un Torņakalnu. Zināms, pirms iesākt uzbrukumu Torņakalnam, vajadzēja ieņemt Jūrmalu, lai tādā kārtā nodrošinātu divīzijas labo flanku un aizmuguri. Tā tad pārējo pulku uzbrukumi atkarājās no 9. pulka panākumiem. Rēzeknes pulkam bija jāizpilda 3 grūti uzdevumi: jāieņem Jūrmala, Varkaļu kroga rajons un ar kreiso spārnu izvirzīties no Beberbekas uz dienvidiem līdz Puriņiem un Avām, kur ieņemt vecos krievu ierakumus. Jau iepriekš varēja paredzēt, ka īsā rudens dienā 9. pulks nepaspēs izpildīt visus savus uzdevumus un tā arī patiesībā tas notika. Tāpēc arī pārējo pulku uzbrukumi šodien nenotika, bet tos atlika uz nākošo dienu.

Lai atvieglotu Jūrmalas ieņemšanu, tad 9. pulka vienībām vajadzēja uzbrukt no divām pusēm: III b-na rotām pāri Bulduņu tiltam, bet I b-na rotām izsēsties Bulduņu jūrmalā; tanī pašā laikā 10. rotai, kopā ar bruņ. auto Kurzemieku, uzbrukt Varkaļu kroga virzienā. Pulka kreisam spārnam pagaidām noturēt savas pozīcijas. Lai desantu varētu izsēdināt vēl rīta agrumā, tad I b-na 3 rotām vajadzēja ierasties vēl 7. novembra vakarā Bolderājā, lai naktī varētu izbraukt ar mūsu maziem kuģīšiem jūrā un tur pārsēsties uz Sabiedroto 3 kara kuģiem, kuģiem tad vajadzēja aizvest desanta rotas līdz Bulduņiem. Tomēr ar desanta izsēdināšanu arī šoreiz nekas neiznāca, jo naktī sacēlās liels vējš, un tamdēļ mūsu mazie kuģīši nevarēja izbraukt atklātā jūrā. Nozīmētās desanta rotas jau bija sasniegušas Cakaru mājas, kad saņēma divīzijas k-ŗa pavēli atgriezties atpakaļ uz Priedaini. Šodien 9. pulks arī bez desanta piepalīdzības tomēr ieņēma Bulduņu tiltu un Jūrmalu līdz Dubultu šaurumam. Tas notika tāpēc, ka šodien uzbrukums bija daudz labāk sagatavots nekā citās dienās. Vispirms, lai neciestu veltīgus zaudējumus, pārejot dažus simts soļus atklāto vietu līdz tilta galam, tad 9. rotas pusrotu vēl rīta tumsā novietoja niedrās pie paša tilta gala. Otrais, lai sekmīgāk varētu apkarot tilta otrā galā pretinieka ložmetēju ligzdas, tad mūsu vieglo bateriju novietoja Priedaines vasarnīču rajonā, bet novērotājs atradās gandrīz pašā Lielupes krastmalā. Šodien arī labāk bija noorganizēti sakari ar Sabiedroto floti un tāpēc arī viņas artilērijas uguns bija daudz precīzāks par iepriekšējo dienu. Viss tas kopā šodien deva

mums sengaidīto uzvaru. Pulksten 10 sāka šaut mūsu un Sabiedroto artilērija, un tā kā mūsu novērotāji varēja labi koriģēt šaušanu, tad trāpījumi bija labi. Kapt. Hermansons ar I b-na 3 rotām, kuŗas naktī bija dabūjušas nelielu atpūtu, nenogaidījis artilērijas sagatavošanas beigas, no Priedaines devās pa atklāto vietu uz tilta galu. Pretinieka novērotāji tagad deva signālus savējiem, ka sākas mūsu kājnieku uzbrukumus. Lai gan ienaidnieka ložmetējnīki izskrēja no paslēptuves, tad tomēr no ložmetējiem nepaspēja izšaut pat 2—3 patronas, kad jau 9. rotas pusrota, kuŗa izlēca no savas paslēptuves niedrās, bija pāri tiltam un aiztrieca pretinieku no tilta gala. Pēc 9. rotas pusrotas tiltu pārskrēja arī I b-na rotas. Kādu laiku vēl notika nikna apšaudišanās tilta gala tuvumā starp 9. un 3. rotu ar pretinieku, kas bija paspējis te sapulcēt savus spēkus. Kad 3. rota devās triecienā, tad pretinieks to nepieņēma un sāka nekārtībā atiet. Mūsu rotas sāka vajāt atejošo pretinieku. Aizsprostot atkāpšanās ceļu tām ienaidnieka vienībām, kuŗas atkāpās no Bulluciema rajona, neizdevās, jo mūsu divas priekšējās rotas (2. un 3.) nebija vel paspējušas ieņemt visu spraugu no Lielupes līdz jūrai un tāpēc pretinieks paspēja izglābties un aizveda sev līdz arī dažus mūsu sagūstītos kareivjus. Tomēr pēcpusdienā I b-ns jau sasniedza Dubultu šaurumu un te ieņēma izdevīgās pozīcijas vecos krievu ierakumos, kur bija pat drāšu aizžogojumi.

Vakarā pretinieks izdarīja pretuzbrukumu Dubultu šaurumam, bet to sekmīgi mūsu rotas atsita, nodarot ienaidniekam smagus zaudējumus. Tas bija samērā viegli izdarāms tāpēc, ka mūsu I bataljona rīcībā atradās 10 sm. ložmetēju un I bataljona rezervē arī 9. rotas pusrota Bulduŗu tilta galā, bet 9. rotas otrā pusrota Priedainē III bataljona rezervē. Kad sākās mūsu uzbrukums tiltiem, tad arī 10. rota, kopā ar bruņoto auto Kurzemnieku, izgāja Varkaļu kroga virzienā. Jau pusceļā starp Liekņu krogu un Varkaļu krogu nācās izdzīt pretinieku no ierakumiem, kas pēc ilgākas apšaudišanās arī izdevās. Tagad tas atgāja uz Varkaļu krogu un tur sāka steigā nocietināties. Pēcpusdienā Kurzemnieks atkal iesāka uzbrukumu, bet ienaidnieks nikni pretojās, šaudams no kādiem 3 sm. ložmetējiem, kuŗus pabalstīja arī artilērija. Kad novakarā Kurzemniekam ievainoja

šoferi, tad tas bija spiests atbraukt pie 10. rotas, kuŗa atradās mežiņā, kādu kilometru no kroga. Jau sākās tumsa un tamdēļ uzbrukumu gribēja atlikt uz nākošo dienu. Tomēr kapt. Kaugars uz savu iniciātivi tagad ar Kurzemnieku atkal devās uz priekšu un pēc stipras apšaudīšanās beidzot izdzina pretinieku no Varkaļu kroga. Kad pēc tam te pienāca 10. rota, tad Kurzemnieks aizbrauca vēl kādus 3 km. uz priekšu un ieņēma arī Salas mācītāja muižu. Par nožēlošanu Kurzemniekam sabojājās motors un tas bija spiests aizbraukt caur Bolderāju uz Rīgu. Tomēr Varkaļu krogs tagad galīgi palika mūsu rokās un 10. rota sāka te nocietināties; viņu pastiprināja ar 7. rotas vadu.

Pēc Bulduŗu tilta ieņemšanas, tagad arī mūsu bruņotiem kuģiŗiem bija dota iespēja doties pa Lielupi uz augšu un piepalīdzēt 9. pulka rotām noturēt Dubultu ūaurumu un Varkaļu kroga rajonu. Nakti tie aizbrauca pat līdz Slokai, uz kuriem tagad bija atgājuŗi ienaidnieka galvenie spēki no Jūrmalas un Varkaļu kroga. Pretinieks ūodien ar visādiem līdzekļiem mēģināja izjaukt mūsu uzbrukumu Jūrmalai un tamdēļ viena stiprāka nodaļa uzbruka 8. rotas vadam Dziļņās. Tas spiedienu neizturēja un sāka atiet uz Piņķu muižu. Pretinieks, sekodams mūsu atejoŗām vadam, jau sasniedza Sēbru mājas, kad piesteidzās 9. pulka II b-na brīvās vienības un 8. pulka 7. rota. Tagad ar kopīgiem spēkiem ienaidnieku apturēja pie Piņķu skolas, bet vakarā 8. pulka 7. rota izdzina pretinieku arī no Viķuļiem. Gribēdāms atriebties par vakardienas neveiksmi, ūodien pretinieka paprāva nodaļa uzbruka Strēļiem, bet tā kā mūsu rota jau 7. novembra vakarā tos atstāja, tad arī tagad pretinieks tos bez kaujas ieņēma. Daugavpils pulka I un II b-ns vakarā atnāca uz Bukultiem, lai iesāktu pieeju izlūkoŗanu nākoŗās dienas uzbrukumam. Rīgas pulka fronti pretinieks arī ūodien stipri apŗaudāja, seviŗki Anninmuižas rajonu, kur krita ap 300 smago un vieglo ūāviņu, nodarot mums jūtamus zaudējumus. Lai nākoŗās dienas uzbrukumā būtu kādi spēki arī divizijas rezervē, tad 7. pulks dabūja pavēli ar 2 rotām nomainīt 6. pulka I b-nu pozicijās no Dames muižas līdz Jaunai muiŗai. Nakti 7. pulka II b-ns to arī izpildīja un 6. pulka I b-ns novietojās Kleistiņmuiŗas un Kalniņu rajonā. Vakara pretinieka artilerija sāka stipri apŗaudīt arī mūsu 7. pulka rotas pie Jaunās muiŗas un kāpās iepretim Lielai mui-

žai, bet kad pēc tam pretinieka strēlnieku ķēdes mēģināja uzbrukt, tad diezgan viegli tās atsita.

Tā tad šīs dienas kaujā 9. pulks bija guvis lielus panākumus, saņēma daudz trofeju un lielā mērā saīsināja savu fronti, bet arī zaudēja 4 kritušus, 12 ievainotus un 18 pazudušus. Kā jau bija paredzams, mūsu 8. un 6. pulki šodien vēl nepaspēja ņemt dalību vispārējā uzbrukumā.

Par nožēlošanu arī **9. novembrī** vēl nevarēja notikt mūsu vispārējs uzbrukums, jo 8. pulka baterija nebija paspējusi piegādāt vajadzīgā vairumā šāviņus un vēl nebija ieradušies arī viņam nozīmētie 2 bruņotie auto. Tāpēc 8. pulks savu uzbrukumu atlika uz plkst. 10, bet tad saņēma atļauju uzbrukumam galīgi atlikt uz 10. novembri. Tā kā Bukultu rajonā aukstā laikā bija grūti novietot visu 8. pulku, tad I un III b-ni atgriezās uz Dreimaņu-Kalniņu rajonu. Vienīgi 8. pulka II b-na 5., 6. un 8. rota pēcpusdienā nomainīja 9. pulka rotas kāpās no Bukultiem līdz dzelzsceļam un baterija izdarīja piešaudi par Šampēteri, Skultes muižu un Strēļu mājām. Daugavpils pulka rīcībā Kurzemnieka vietā šodien ieradās Zemgalietis. Bez tam šodien ieradās 8. pulka rīcībā arī kapt. Aparnieka partizaņu nodaļa, sastāvoša no 5 virsn., 125 kājn., 25 jātniekiem un dažām patšautenēm, kuŗu saformēja šinīs dienās no bijušā Ziemeļlatvijas partizaņu pulka karavīriem un bija domāta 8. pulka labā flankā nodrošināšanai un darbībai ienaidnieka flankā un aizmugurē. Rīgas un Siguldas pulku frontē norisinājās parastā apšaudišanās. Rēzeknes pulks šodien turpināja izpildīt savu uzdevumu, t. i. ar labo spārnu noturēt Dubultu šaurumu un Vārkaļu krogu, bet ar kreiso spārnu mēģināja ieņemt svarīgo Dziļnas ceļu mezglu. Jau agri rītā II b-na rotas iesāka uzbrukumu: 8. rota virzījās no Beberbekas, 5. rota — pa Piņķu-Dziļnas ceļu, bet 6. rota — no Piņķu muižas zaur Vīkuļiem, rezervē palika 7. un 11. rota. Ienaidnieks ieņēma vecos krievu ierakumus augstās kāpās pie Piņķu mācītāja muižas un tur sīvi pretojās. Tomēr mūsu rotas lai gan lēni, tomēr neatlaidīgi spiedās uz priekšu un pēcpusdienā 8. rota jau sasniedza Dziļnas, bet 6. rota Skārduciemu, kur sagūstīja 2 vāciešus. Tie stāstīja, ka Piņķu mācītāja muižas rajonā pretiniekam esot ap 600 vīru ar 1 lielgabalu un dažiem mīnumetējiem, kuŗi gan šāviņu trūkuma dēļ vairs nevarot šaut. Tomēr gaidot no Švarcmuižas pienākam

palīgā stiprāku krievu nodaļu, ar kuŗas piepalīdzību tad uzbrukšot Pūpes stacijai un Bulduŗu tiltam. Lai izjauktu pretinieka nodomu, tad no rezerves 11. rota izgāja uz Vajadzībām. Patiešām, drīz vien pa meŗa ceļu te sāka tuvoties kāda krievu kolonna, kuŗu mūsu rota pielaida tūvu un tad pēkšņi apšaudīja to ar loŗmetēju uguni. Pretinieka kolonnā izcēlās pānika un tā aizbēga. Tagad mūsu II b-na rotas atjaunoja uzbrukumu Piņķu mācītāja muiŗai un lai gaŗ piepalīdzēja arī mūsu baterija un bruņ. auto, tad tomēr līdz vakaram izdzīt pretinieku no augstām kāpām nevarēja, jo visas atklātās pieejas tas apšaudīja ar stipru loŗmetēju uguni. Mūsu uzbrukumu te apgrūtināja tas apstākļis, ka ienaidnieka ierakumi atradās kāpās, kuŗas bija apaugušas ar kokiem un tamdēļ mūsu baterijai bija grūti koriģēt šaušanu. Bez tam niecīgo sakaru līdzekļu un šaviņu dēļ mūsu baterija nevarēja pietiekošā mērā palīdzēt uzbrūkošām rotām. Arī bruņotais auto Imanta, kā apbruņots tikai ar loŗmetējiem, maz ko varēja palīdzēt, un tā kā viņam bija vājš motors, tad tas pat neuzdrošinājās izbraukt aiz mūsu strēlnieku ķēdēm. Tomēr vakarā 9. pulka II b-na rotas jau ieņēma pozīcijas puslokā ap Piņķu mācītāja muiŗu no Leiteniem caur Skārduciemu un Dziļnām līdz Vajadzībām un tālāk kāpās līdz Beberbekai. Pretinieks te saprata savu apdraudēto stāvokli un tāpēc vēlu vakarā atstāja savas stiprās pozīcijas un pa meŗu aizgāja uz Cenas muiŗu. Tamdēļ ap pusnakti Dziļnas ceļu mezglis jau bija pilnīgi mūsu rokās. Tagad Latgales divīzijas labais flanks bija nodrošināts un tā tad nekas vairs mūs netraucēja nākošā dienā sākt izšķirošu uzbrukumu. Rēzeknes pulks šīs dienas uzbrukumā zaudēja 5 krit., 12 ievain. un 8 pazudušus. Vēl pirms Dziļnas ieņemšanas, šodien Latgales divīzijas k-ris atdeva operātīvo pavēli 10. novembra uzbrukumam, kuŗa nolūks bija Torņakalna atbrīvošana. Rēzeknes pulkam, kopā ar 4 lielgabaliem un 3. eskadronu, ieņemt Dziļnas un sīvi aizstāvēt līniju: Vecdubulti-Dziļnas un izsūtīt stipras izlūku nodaļas uz Cenas muiŗu, Klīvi un Pelēm, bet kopā ar 8. pulku uzbrukt un ieņemt kāpas uz dienvidiem no Beberbekas, Jaunzemju mājas rajonā.

Daugavpils pulkam, kopā ar kapt. Aparnieka nodaļu, 4 lielgabaliem un 1 bruņ. auto, 10. novembrī pulksten 6 iesākt enerģisku uzbrukumu no Bukultiem virzienā uz Skultes muiŗu un Tīriņu muiŗu, atstājot flanka apsardzību uz līnijas: Puriņi,

Avas, Kampas un Katrīnas muiža. Partizaņu nodaļai izsūtīt grupu, no 20—30 cilvēkiem, caur Švarcmuižu uz Stūrīšiem, lai tur pretinieka aizmugurē sabojātu dzelzsceļu un saceltu pāniku. Partizaņu pārējai nodaļai darboties 8. pulka labā flankā pēc pulka k-ŗa norādījumiem. Rīgas pulkam, kopā ar 2 smagām haubicēm, sākumā demonstrēt pret Šampētera muižu un apšaudīt ar artilērijas uguni ienaidnieka pozīcijas un baterijas. Daugavpils pulka uzbrukumam attīstoties, 6. pulkam enerģiski uzbrukt Šampētera muižas virzienā un tālāk uz Petriņciemu, saskaņojot savu darbību ar 8. pulka kreiso spārnu.

Siguldas pulkam uzbrukuma sākumā demonstrēt pret Ilģeciemu un ieņemt Cementfabriku. Uzbrukumam labvēlīgi attīstoties, iztīrīt Jelgavas priekšpilsētu un tad palikt rezervē Torņakalna stacijas rajonā.

Divīzijas rezervē 9. pulka III b-ns Pūpes stacijas rajonā un 6. pulka I b-ns Kleistiņmuižas-Kalniņu rajonā. Pulku dienas galējais uzdevums ir ieņemt pozīcijas: 9. pulkam no Dubultu šauruma caur Dziļnām un Pelēm līdz Vilciņiem; 8. pulkam no Švarcmuižas caur Katrīnas muižu un Tīriņu muižu līdz Jelgavas šosejai, bet 6. pulkam tālāk pa kreisi līdz Katlakalam.

Kaujas 10. novembrī.

Sk. 9. un 10. šēmu.

Labā spārnā 9. pulks, noguris iepriekšējo dienu kaujās, ar saviem diviem bataljoniem turpināja aizstāvēt pozīcijas no Dubultu šauruma līdz Dziļnām, izsūtot pastiprinātas izlūku nodaļas uz Annas muižu un Cenas muižu.

Vakarā pretinieks izdarīja nopietnu uzbrukumu Dubultu šaurumam, bet bet I b-na rotas to sekmīgi atsita. Rīta agrumā pastiprinātais II b-ns ieņēma tādu stāvokli: 6. rota Leitenos un Skārduciemā, 5. rotas viena daļa Vajadzībās, bet otra daļa priekšā, uz Lapsas ceļu; 11. rota Kalniņkrogā (starp Beberbeku un Dziļnām), 12. rota Beberbekas muižā un dzirnavās; 7. un 8. rota rezervē Piņķu skolā un Sēbros. Dienā kāda krievu nodaļa nāca pa Švarcmuižas ceļu uz Dziļnām, bet pie Vajadzībām to ar ložmetēju uguni izklīdināja daļa no mūsu 5. rotas. Cenas muižas un Annas muižas virzienos šodien II b-na

rotas, kopā ar 3. eskadronu, iesāka cīņas ar atejošo pretinieku un saņēma 2 ložm. Tomēr pašu Annas muižu izdevās ieņemt tikai 11. novembrī, bet Cenas muižu un Lapsas pat tikai 12. novembrī.

Kapt. Aparnieks bija dabūjis uzdevumu vispirms ieņemt Jaunzemjus un Puriņus, ko ap pulksten 6.30 arī izpildīja. Pretinieks no turienes atgāja uz Pelēm un Švarcmuižu. Pēc kāda laika izsūtītie izlūki ziņoja, ka Peles ieņemtas no apmēram 100—150 cilvēku stipras pretinieka nodaļas ar dažiem ložmetējiem. Tomēr mūsu uzbrukums laimējās, jo kapt. Aparnieks tikai ar daļu no partizaņu nodaļas uzbruka frontāli, bet galveno triecienu deva pretinieka labajam flankam. Pēc īsas cīņas pretinieks aizbēga, pametot uz kaujas lauka vairākus kritušus, 1 sm. ložmetēju, 20 šautenes un 1 gūstekni. Mēs zaudējām vienu kritušu.

Tā kā ap šo laiku 8. pulka labais spārns jau veda kauju Skultes muižas rajonā, bet mūsu izlūki un arī vietējie iedzīvotāji ziņoja, kā Imaku mājās atrodas ap 100 vācu jātnieku ar dažiem ložmetējiem un mīnumetējiem, tad pulksten 9.30 partizāņi sāka, pretiniekam nemanot, tuvoties Imaku mājām un tās ieņēma pēc sīvas cīņas, saņemot 49 zirgus, 7 ložmetējus, 1 mīnumetēju, 40 šautenes un 5 gūstekņus. Pretinieks zaudēja 15 kritušus un atkāpās uz Mazcenām. Te tas dabuja pastiprinājumus no Švarcmuižas un atkal iesāka cīņu. Tomēr, kad kapt. Aparnieks ar savu nodaļu pārgāja uzbrukumā, tad ienaidnieks atkāpās uz Švarcmuižu un te gan noturējās līdz 11. novembra rītam.

Daugavpils pulks 9. novembrī nobeidza visus savus sagatavošanas darbus un pulka k-ris deva b-niem tādus uzdevumus: I b-nam, kuŗu pabalstīt bruņotam auto Zemgalietim un baterijai, uzbrukt gar Kalnciema šoseju Šampētera un Bieriņu muižas virzienā; III b-nam uzbrukt Skultes muižai (Sommerfeldt) un tad tālāk caur Avām uz Katrīnas muižu un Tīriņu muižu; II b-nam palikt pulka rezervē pie Bukultiem. Agri rītā, 10. novembrī, I un III b-ni izgāja no savām novietošanās vietām caur Pūpes staciju uz Bukultiem, kur ieradās ap plkst. 5.30. Uz šejieni pārnāca arī pulka štābs.

Ap pulksten sešiem pirmais iesāka uzbrukumu III b-ns: 9. rota ņēma virzienu uz Skulti, pa kreisi to sedza 12. rota, bet pa labi — 10. rota, kuŗai bija jāuztur arī sakari pa labi ar

partizāniem, 11. rota palika b-na rezervē. Minēto rajonu aizstāvēja dzelzsdivīzijas kavalerijas pulka eskadroni ar vairākiem smagiem ložmetējiem. Pēc ilgākas apšaudīšanās pretinieku ap pulksten 8,30 samērā viegli izdzina no Skultes muižas un tuvākām mājām. Mēs te zaudējām 1 kritušu un 1 ievainotu, bet ienaidnieks pameta uz kaujas lauka 2 vieglos ložmetējus un vairākus kritušus, starp kuriem bija arī 4. eskadrona k-ris. Pretinieks atgāja uz Šampēteri. Tagad b-ns pagaidām savu tālāko uzbrukumu pārtrauca līdz I b-na pieņākšanai. Vienīgi 10. rotas pusrota, nākdama no Puriņiem, turpināja vajāt ienaidnieku, kas atgāja uz Avām. Pretinieka artilērija sāka apšaudīt Skultes rajonu, bet bez redzamiem panākumiem. Kad I b-na labais spārns iznāca uz Kalnciema šoseju, tad III b-na rotas devās uz Avām, kurās sasniedza ap pusdienas laiku un te, kā arī Ēķu mājās, novietojās pozīcijās, lai nogaidītu notikumu gaitu pa kreisi un pa labi. Tanī laikā 10. rotas pusrota pēc īsas kaujas bija ieņēmusi Bridākus, saņemot tur 4 zirgus. Novakarā tā iesāka jau cīņu ar ienaidnieku pie Švarcmuižas. Tā kā kapt. Aparnieka nodaļa nevarēja salauzt ienaidnieka pretošanos pie Švarcmuižas, tad 8. pulka k-ris pulksten 16,20 pavēlēja III b-na k-riem piepalīdzēt partizāniem, bet ar b-na galveniem spēkiem virzīties uz Katrīnas muižu. Tomēr tā kā III b-na k-riem tanī laikā nebija noteiktas ziņas par pulka pārējo bataljonu darbību un panākumiem, tad tas neuzdrošinājās naktī virzīties tālāk uz Katrīnas muižu, kā to pavēlēja pulka k-ris, bet palika Avas-Ēķu-Brīdaku rajonā, izsūtot vienīgi višu 10. rotu uz Švarcmuižu palīgā partizāniem. Tomēr Švarcmuižu naktī ieņemt neizdevās, jo to aizstāvēja diezgan stipra krievu virsnieku nodaļa.

Pirmais b-ns iesāka no Bukultiem savu uzbrukumu drusku vēlāk par III b-nu un pirmā laikā 1. un 4. rota tīrīja no ienaidnieka atsevišķās lauku mājas uz austrumiem no Bukultiem; 3. rotai b-na k-ris norādīja virzienu caur Strēliem un tālāk gar Kalnciema šoseju; 2. rota palika b-na rezervē. Pretinieks ilgāku laiku aizstāvēja mežu, kas uz ziemeļiem no Skultes muižas. Te mūsu rotu uzbrukumu novilcināja plašais atklātais laukums uz austrumiem no meža. Kad III b-ns ieņēma Skulti, tad ar to atvieglāja arī I b-na uzbrukumu minētam mežam un tagad viņu viegli ieņēma. Tomēr I b-na tālāko virzīšanos uz Šampētera pusi pretinieka 3. pulka vie-

nības uz ilgāku laiku apturēja, jo starp mežu un Šampēteri atradās plašas purvainas pļavas, kuras apšaudīja ienaidnieka artilerija un ložmetēji; arī Sabiedroto flotes šāviņi te lielā vairumā krita. Tamdēļ mūsu 1. un 4. rotas vairākārtīgie mēģinājumi pāriet plato pļavu nelaimējās un tās bija spiestas atiet uz meža austrumu nomali. Tagad I b-na k-ris lūdza palīgspēkus un arī bruņotā auto piepalīdzību. Slikto ceļu dēļ Zemgāļietis nevarēja no Bukultiem taisni nokļūt uz Skulti, bet tam nācās braukt ar likumu caur Dzilnām un Beberbeku. Mūsu uzbrukumam attīstoties, 8. pulka k-ris jau ap plkst. 9,30 pavēlēja II b-na 5. un 8. rotai pievirzīties tuvāk priekšējām rotām un pāriet uz Silkalēja¹⁾ mājām. Pēc kādas stundas uz turieni aizgāja arī 6. rota. Pa to laiku I b-na k-ris, gribēdams atvieglot 1. un 4. rotas stāvokli, pavēlēja 3. un 2. rotai uzbrukt gar Kalnciema šoseju. Pulksten 11 minētās rotas jau pagāja garām III b-nam un ņēma virzienu: 3. rota pa kreisi no šosejas uz Šampētera muižu, bet 2. rota pa labi caur Pāļiem. Drīz vien piebrauca palīgā arī Zemgāļietis 8. rotas apsardzībā. Tagad ar kopīgiem spēkiem mūsu rotas ap pusdienas laiku saņiedza vecos krievu ierakumus Šampētera austrumu nomalē. Te ienaidnieks sīvi pretojās, un lai gan pienāca palīgā arī 1. un 4. rota, kuras savā rajonā atbrīvojās ar iesākušos 6. pulka uzbrukumam, tad tomēr galīgi izdzīt pretinieku no viņa ierakumiem neizdevās. Par nelaimi arī Zemgāļietis dabūja dažus bojājumus un kādu laiku tas nevarēja palīdzēt mūsu rotām. Tagad I b-na k-ris atkal lūdza palīgspēkus un pulksten 14 tam aizsūtīja 5. un 8. rotu kopā ar izlaboto Zemgāļieti. Mūsu uzbrukums atjaunojās ar vēl lielāku sparumu, un tā kā tanī laikā no ziemeļiem uzbruka arī 6. pulka vienības, tad pulksten 14,30 Šampētera muižu ieņēma. Attīstot panākumus, 3., 2., un 8. rota ieņēma Šampētera dienvidus daļu, pa labi no šosejas darbojās 5. rota, bet 1. rota virzās uz Petriņciemam. Pienākušās ienaidnieka rezerves pārgāja pretuzbrukumā pret mūsu pastiprināto I b-na labo spārnu, bet 1. un 5. rota to ar uguni atsita. Ienaidnieks te lielā nekārtībā atgāja, atstājot kādus 16 kritušus, 1 sm. un 2 viegl. ložmetējus. Tagad 1. rota devās pakal atējošam pretiniekam uz Bierīņu muižu, bet pārējās rotas pa

¹⁾ Silkalēja mājas atrodas starp Purīņiem un Strēļiem pie Kalnciema šosejas.

Kalnciema šoseju un blakus ielām devās uz Zaslauku, kur jau darbojās arī 6. pulka rotas. Bija jau iestājusies tumsa un tamdēļ lielākā daļa no rotām neieturēja doto virzienu, kas izsauca zināmu jucekli un apgrūtināja vadību. Zemgalietim, 8. rotas apsardzībā, vajadzēja izvirzīties līdz Kalnciema un Ventspils ielas krustojumam, bet tumsā tas novirzījās stipri pa kreisi. Tamdēļ pretinieka neliela nodaļa nokļuva tagad atstarpē starp 8. un 3. rotu un iznāca pat I b-na aizmugurē, kur to pa daļai sagūstīja, pa daļai izklīdināja 6. un 4. rota, saņemot arī 2 ložmetējus. Virzoties pa Ventspils ielu, 2. un 3. rota pārgāja dzelzceļu un sasniedza pilsētas otro slimnīcu, kur kādu īsu laiku apšaudījās ar atejošu ienaidnieka nodaļu un saņēma dažus vezumus un lauku virtuves. Drusku vēlāk šinī rajonā ienaidnieks ar bruņotā auto piepalīdzību pārgāja pretuzbrukumā, bet 3. rota ar uguni to atsita, zaudējot kritušu virsl. Segliņu.

Pirmā b-na labā spārnā 1. rota, virzīdamās caur Petriņciemū un Bierīņiem, ap pusnakti pienāca tuvu Jelgavas šosejai, kur apšaudīja atejošu pretinieka kolonnu un pēc tam atgāja uz Bierīņiem, kur pulcējās I b-na rotas. Te pat tuvumā pa labi no Bierīņu muižas novietojās arī 5. un 6. rota, bet 7. rota — aiz tām rezervē. Sakaru uzturēšanai ar ienaidnieku, izsūtīja patruļas, pie kam 6. rotas patruļa nogāja līdz Sūdiņu mājām, nesatikusi nekur vairs pretinieku. Vienīgi jau 11. novembrī pret gaismu 6. rotas rajonā parādījās atejoša ienaidnieka kolonna, kuŗu mūsu rota izklīdināja ar ložmetēju un šauteņu uguni. Pretinieks pameta uz kaujas lauka 3 kritušus, 3 smagos un 1 vieglo ložmetēju. Naktī 8. pulka štābs pārgāja uz Skultes muižu un kad 11. novembra rīta agrumā ienāca ziņas par ienaidnieka aiziešanu arī no Švarcmuižas, tad pulka k-ris pavēlēja III b-nam ieņemt pozīcijas no Sudmalkalna līdz Kampām, II b-nam ieņemt Katrīnes muižu, bet I b-nam — no Tīriņu muižas līdz Jelgavas šosejas un dzelzscēļa krustojumam. To arī b-ni 11. novembra priekšpusdienā visumā izpildīja. Ap šo laiku no 8. pulka pa labi Mazcenās atradās kapt. Aparnieka nodaļa, bet pa kreisi no Jelgavas šosejas — 6. pulka vienības.

Rīgas pulks iesāka uzbrukumu 10. novembrī ap pulksten deviņiem, kad pa labi 8. pulks bija pievirzījies tūvāk. Īsi priekš uzbrukuma 6. pulka vienības bija tā novietotas: II b-ns

pozīcijās gar dzelzsceļu ar fronti uz dienvidiem, pie kam 8. rota pa labi no Zolitūdes (Imantas) stacijas, bet 5. rota pa kreisi; 6. rota b-na rezervē; III b-ns ar fronti uz dienvidaustrumiem ieņēma Anniņmuižas rietumu galu no dzelzsceļa līdz Slokas ielai, pie kam labā spārnā 11. rota, bet kreisā — 10. rota, b-na rezervē 12. rota Anniņmuižā. Pulka rezervē atradās 7. rota Dames muižā, bet 9. rota Dzeltenā krogā; I b-ns — divīzijas rezervē Kalniņu un Kleistiņmuižas rajonā. Sevišķi grūti nācās uzbrukt II b-nam no Zolitūdes stacijas rajona pāri rikšotāju laukumam un purvainām pļavām uz Šampēteri. Pretinieks visu laukumu stipri apšaudīja ar artilērijas un ložmetēju uguni. Mūsu 2 haubices nevarēja mums pietiekošā mērā palīdzēt. Arī Sabiedroto kuģu artilērija maz palīdzēja, jo sliktu sakaru dēļ varēja trāpīt mūsējus un tamdēļ tā apšaudīja galvenā kārtā ienaidnieka aizmuguri. Tāpēc arī 8. un 5. rotas pirmais uzbrukums nelaimējās. Sevišķi stipri cieta 5. rota, kuģa uzbruka pa kreisi no Zolitūdes—Šampētera ceļa pāri rikšotāju laukumam. Tā bija spiesta atiet izejas pozīcijās un tamdēļ arī 8. rota, kuģa uzbruka pa labi, pārtrauca uzbrukumu un nogulās. B-na k-ris tagad ievirzīja kaujā arī 6. rotu ar uzdevumu apņemt Šampēteri no rietumiem. Nokļuvusi pretinieka stiprā ugunī, 6. rota paspēja izvirzīties tikai līdz 8. rotai un tad arī nogulās. Lai atjaunotu uzbrukumu, tad pulka k-ris nolēma pastiprināt II b-na rotas vēl ar pulka rezervi un tamdēļ pavēlēja III b-na k-rim ar 7. un 9. rotu pastiprināt II b-na labo spārnu un visādā ziņā ieņemt Šampētera muižu. Tagad mūsu uzbrukums beidzot laimējās un ap pulksten 14,30 no dienvidrietumiem caur parku 7. rota ielauzās Šampētera muižā; tānī pašā laikā 6. un 8. rota devās uz muižu frontālā triecienā. Pretinieka vienības neielaidās durkļu cīņā un tās nekārtībā atkāpās. Vajājot atejošo pretinieku pa Kandavas ielu, 9. rota jau ap pulksten 16 ieņēma Zaslauka staciju un to arī noturēja. Drīz vien te pienāca arī 8. rota, kuģa, apdraudēta kreisā flankā, bija spiesta apstāties pie Bolderājas dzelzsceļa, pa kreisi no Zaslauka stacijas. Rīgas pulka II b-na rotas vakarā ilgāku laiku cīnījās pie Mārtiņa kapiem, kas atrodas Kalnciema un Ventspils ielas krustojuma tuvumā. Tos pretinieks sīvi aizstāvēja līdz vēlam vakaram. Pa to laiku arī 6. pulka štābs bija pārgājis kopā ar 12. rotu uz Šampētera muižu. Lai pastiprinātu 6. pulku, tad Latgales divīzijas k-ris pēcpus-

dienā atdeva pulka rīcībā arī I b-nu. Tagad bija iespējams saformēt atkal pulka rezervi no 1., 5. un instruktoru (mācības) rotas. Drusku jau agrāk 12. rota aizgāja palīgā II b-na rotām pie Mārtiņa kapiem. Kad ieņēma Šampētera muižu, tad iesāka uzbrukumu arī III b-na 10. un 11. rota, lai tādā kārtā nodrošinātu pulka kreiso flanku. Ap pulksten 16-tiem 11. rota jau ieņēma Dzegužkalna staciju un turpināja virzīties pa Kandavas un Kalnciema ielām uz tiltu pusi. Sasniedzot kuģīšu piestātni, mūsu 11. rotu te stipri apšaudīja un bija spiesta atiet uz Dzegužkalna staciju, kur bija pienākusi 3. rota palīgā un tā novietojās pa labi no 11. rotas. Sākumā arī 10. rota samērā viegli spieda atpakaļ pretinieku un pārgāja Bolderājas dzelzsceļu pa kreisi no 11. rotas. Virzoties tālāk uz Daugavas pusi, Eiženiņas ielā pat saņēma 2 lielgabālus, bet tos atkal zaudēja, kad Baltenlandes b-na vienības pārgāja pretuzbrukumā. Tagad arī 10. rota atgāja aiz Bolderājas dzelzsceļa. Par laimi īstā laikā te ieradās no Zasuļauka stacijas III b-na k-ris, kas stipri cietušās un sajauktās rotas atkal saveda kārtībā un nomierināja. Tānī laikā pa kreisi gar Slokas ielu bija iesākušās uzbrukumu arī pienākušās I b-na 2. un 4. rota. Tās apejot diezgan viegli ieņēma Muškes lampas fabriku un drīz pēc tam ap pulksten 18,30 ieņēma arī Nordeķu staciju. Tomēr 6. pulka kreisā spārna rotu stāvoklis atvieglojās tikai tad, kad iesāka vakarā uzbrukumu arī 7. pulks. Saskaņā ar uzdevumu, Siguldas pulks 16. novembra dienā veda pastiprinātu apšaudīšanos, lai savā frontē saistītu pretinieka lielākus spēkus. Arī Sabiedroto kuģu artilērija viņam lielā mērā piepalīdzēja, sevišķi stipri apšaudot Cementfabrikas rajonu. Kad noskaidrojās 8. un 6. pulka pānākumi, tad ap pulksten 19 iesāka uzbrukumu arī 7. pulka b-ni. Pulka kreisā spārnā 4. rota, pabalstīta no mūsu apbruņotiem kuģīšiem, ap pulksten 20 ieņēma viegli Cementfabriku un tad savienojās ar 1. un 3. rotu, kuŗas bija ieņēmušas jau Lielo muižu. Pa to laiku arī 12. rota ieņēma Balto muižu un te tai pienāca palīgā no Kalniņu mājām 9. rota. Pulka labā spārnā II b-na 5. un 7. rota Jaunās muižas rajonā savu uzbrukumu sagatavoja ar stipru mīnumetēju uguni un tad samērā viegli spieda atpakaļ ienaidnieka arjergardus pa Slokas un Pulka ielām līdz vietai, kur savienojās Daugavgrīvas un Kalnciema ielas (iepretim Kīpusalas dienvidus galam). Te pretinieks ar vairākiem ložmetējiem ilgāku laiku sīvi pretojās. Pēc no-

pietnas cīņas I un II-bna rotas ienaidnieku aizdzina un saņēma 4 ložmetējus. Beidzamo nopietnu pretošanos 7. pulks satika pie Raņķa dambja un Šoneru ielas krustojuma, netālu no tagadējā pontona tilta gala. Tē vēl savās pozīcijās atradās vācu Lūtca (Lütza) ložmetēju b-na rotas un tās ar stipru ložmetēju uguni satika 7. pulka priekšējo 5. rotu, nodarot tai jūtamus zaudējumus. Lai neciestu veltīgus zaudējumus, tad 7. pulka priekšējās rotas atgāja līdz kuģīšu piestātnei un no turienes viss 7. pulks apgāja pa labi Uzvaras parku, sasniedzot pret gaismu jau Torņakalna stacijas rajonu, kur norisinājās vēl neliela apšaudīšanās ar atejošām pretinieka nodaļām.

Naktī arī 6. pulka rotas ielu cīņās virzījās uz priekšu, bet tikai ļoti lēni. Pretinieka galvenā pretošanās līnija gan bija salauzta jau vēl vakarā un arī viņa galvenie spēki jau steigās Jelgavas šosejas virzienā, bez tam arī sakari starp ienaidnieka karaspēka daļām, vismaz kas atradās priekšējā līnijā, un štābiem bija pārtraukti, tad tomēr ienaidnieka nelieli arjerģardi sīvi pretojās. Viņi izmantoja galvenā kārtā ielu krustojumus, kur ar ložmetēju uguni aizturēja uz ilgāku laiku mūsu priekšējās rotas. Nakts tumsā mūsu vienības bija sajaukušās un vadīt kauju tagad vairs nebija iespējams ne tikai pulka k-riem, bet arī bataljonu k-riem. Tagad viss atkarājās no rotu un vadu k-ru enerģijas, drosmes un iniciatīvas. Ap pulksten sešiem 11. novembrī 7. rota jau ieņēma Šmita eļļas fabriku, kas atrodas dažus simts soļus uz dienvidiem no Torņakalna stacijas, pie Jelgavas šosejas. Drīz te ieradās arī II b-na pārējās rotas un ap pulksten 9 arī pulka k-ris ar štābu un pārējām pulka vienībām. Vienīgi III b-ns naktī un 11. novembra priekšpusdienā palika Zasuļauka stacijas rajonā.

Lai nezaudētu saskarus ar pretinieku, tad vēl priekšpusdienā pa Jelgavas šoseju izgāja 5., 6. un 8. rota, kuŗas līdz šosejas un dzelzsceļa krustojumam pretinieku vairs nesastapa un te apstājās, ieņemot pozīcijas no šosejas pa kreisi. Pa Bauskas šoseju izgāja 3. rota, bet kad tā aiz Bišu muižas jau satika 5. pulka vienības, tad tā atgriezās atpakaļ uz Šmita eļļas fabriku.

Lai palīdzētu uzbrūkošiem pulkiem Daugavas kreisā krastā, tad arī no Daugavas labā krasta 10. novembrī visu dienu stipri apšaudīja pretinieka pozīcijas un sevišķi Torņakalnu. Te izcilus darbojās mūsu tālšāvēja baterija, kuŗa ap-

šandija pretinieka aizmuguri līdz pat Tīriņu muižai, traucēdama ar to lielā mērā pretinieka transportu kustības un kara spēka pārgrupēšanu. Līdz vakaram mūsu baterija izšāva visus savus beidzamos šāviņu krājumus. Arī mūsu 2 lidmašīnas nenogurstoši darbojās gan izlūkodamas un novērodamas, gan traucējot un izsaucot apjukumu pretinieka aizmugurē, noņemot tur bumbas. Vienai lidmašīnai sabojājās motors un tā bija spiesta nolaižties neitralā joslā Šampētera rajonā. To izglāba mūsu uzbrūkošās rotas. Vakarā Dienvidfrontes pavēlnieks deva rīkojumu kara skolai, Studentu b-nam un Cēsu pulkam pāriet Daugavu un palīdzēt pastiprinātai Latgales divīzijai galīgi salauzt ienaidnieka pretošanos.

Kara skolas vairākkārtīgie mēģinājumi naktī pāriet tiltus neizdevās, jo otrā pusē vēl līdz 11. novembra mazai gaismai savas vecās pozīcijas sīksti aizstāvēja Lūtca ložmetēju b-na 1. un 3. rota. Studentu b-ns, pastiprināts ar Vidzemes divīzijas inženieru rotu, naktī sakārtojās Zaķu salā un no turienes uzbruka Lucavas salai, ko aizstāvēja Bertolda b-na kreisais spārns. Inženieru rota tumsā, kļūdas dēļ, ņēma virzienu pārāk pa labi, uz intendantūras tagadējo maizceptuvi, nokļuva zem ložmetēju uguns no tiltu galu puses un cieta smagus zaudējumus (5 krit. un 29 ievain.). Studentu b-ns ar samērā maziem zaudējumiem (8 ievain.) līdz gaismai iztīrīja Lucavas salu, saņemot dambja galā 2 ložmetējus, un pulksten 6,40 jau ieņēma arī Bišu muižu. Kad b-nam sāka ierasties pastiprinājumi un pa kreisi Daugavu pārgāja arī 5. pulka labais spārns, tad ap pulksten 8 tas ieņēma arī Ziepniekkalnu, starp Bišu un Ebeļu muižām.

Tā kā 11. novembrī pret gaisu gaidīja ierodamies ar vilcienu no Ikšķiles rajona 4. pulka 3 rotas frontes rezervē, tad vēl naktī aizsūtīja palīgā Studentu b-nam visas sīkās vienības, kādas tikai bija iespējams: ap pulksten vieniem 1 minūmetēju, ap diviem 5. pulka 10. rotu un drīz pēc tam arī Virspavēlnieka štāba komandanta komandu, drusku vēlāk pienākušo no Kundziņu salas artilērijas rezerves nodaļu (30 cilvēki) un beidzot pulksten sešos arī Rīgas pulka kombinēto rotu, kuŗa līdz šim atradās Krasta stacijā pie Meža parka.

Cēsu pulks Daugavas forsēšanu iesāka jau 10. novembrī ap pulksten 20 savā centrā, bet 2. un 4. rotas mēģinājumi pāriet Daugavu pie Mazjumpravas muižas un 6. rotas — pie Pļav-

niekiem nelaimējās, jo Daugava te dažās vietās vēl nebija pilnīgi aizsalusi un tāpēc arī daži kareivi ielūza, bet pretinieks no otra krasta satika mūsu rotas ar stipru ložmetēju uguni. Labāk gāja pulka abos spārnos. Kreisā spārnā no Doles salas dienvidaustrumu gala un Salaspils rajona pārgāja Daugavu un jau ap pusnakti 1. rota ieņēma Kļauģu¹⁾ (Klaniķu) mājas, bet 3. un 5. rota pie Bērzsmentes satika nopietnu pretošanos un kad ienaidnieka 2. pulka vienības pārgāja pretuzbrukumā, tad mūsu 3 rotas atgāja atkal savās izeju pozīcijās. Pulka labā spārnā 10. rota vēl priekš pusnakts aizdzina ienaidnieka priekšgrupas no Zaļā sēkļa (iepretim Lucavas salai) un te ilgāku laiku bija spiesta palikt pretinieka artilērijas ugunī. Kad pa labi Studentu b-ns iztīrīja Lucavas salu un pienāca palīgā 9. rota, tad agri rītā 10. un 9. rota pārskrēja pa Daugavas gludo ledu uz kreiso krastu un aizdzina ienaidnieku, saņemot 2 ložmetējus. Vēlāk te pienāca palīgā arī 11. un 12. rota un tagad 5. pulka III b-ns ieņēma pozīcijas pa kreisi no Studentu b-na līdz Katlakalnam. Pateicoties III b-na panākumiem, tagad bija iespējams arī 6. rotai ap pulksten 7 ieņemt Pļavniekus, bet drusku vēlāk arī 7. rotai ieņemt Ķekavu. Tagad beidzot arī pulka kreisā spārnā ap pulksten 9 pārgāja Daugavu 1., 3., 5., 8. un velosipedistu rota un ieņēma kā Bērzsmenti, tā arī Kalna muižu. Visā Cēsu pulka frontē tagad dzelzsdivīzijas 2. pulka rotas lielā steigā atgāja Plakāniešu virzienā.

Kaŗa skolas patruļas 11. novembrī ap pulksten 7 beidzot noskaidroja, ka ienaidnieks atstājis tiltu galus un tāpēc kaŗa skolas rotas nekavējoši pārgāja uz kreiso krastu un te pagaidām palika rezervē. Drīz tur ģeradās arī 4. pulka 3 rotas, kuŗas iebrauca Rīgā 11. novembra rītā.

Pretinieka spēku darbību 10.—11. novembrī mums nav iespējams pietiekoši pareizi attēlot, jo mūsu Kaŗa ministrijas archīvā atrodas tikai 4 operatīvās pavēles, no kuŗām viena atdota 10. novembra rītā, viena naktī uz 11. novembri un divas jau 11. novembrī. Savā 10. novembra pavēlē Bermonts-Avalovs paziņo, ka mūsu spēki atrodas Bukultu-Beberbekas-Strēļu rajonā ar nolūku apiet dzelzsdivīzijas kreiso spārnū. Ziemeļu iecirknī mūsējie izturoties pasīvi, ieņemot ar nelie-

¹⁾ Kļauģu mājas atrodas 1½ km. uz rietumiem no Bērzsmentes pie Ķekavas cēla.

liem spēkiem Dubultu šaurumu un uz ziemeļiem no Babītes ezera, Salas mācītāja muižu. Tālāk Bermonts paziņo, kā viņš ir nolēmis sakaut mūsu spēkus, kuŗi grib apiet dzelzsdivīzijas kreiso spārnu un tamdēļ pavēl pulkvedim Peseckim nekavējoši saformēt kombinētu nodaļu no visiem virsniekiem un karēivjiem, kuŗi atrodas Jelgavā un neietilpst jau saformētās daļās. Minētai nodaļai smagos automobiļos un ar vilcienu 10. novembrī pulksten 21 sapulcēties Baložu stacijas rajonā, no kurienes tad doties uz Švarcmuižas rajonu. Pulkvedim Potockim uzņemties vadību par sava korpusa daļām, kas atrodas uz austrumiem no Slokas, bet savu artileriju, kuŗa atrodas uz ziemeļiem no Kalnciema, aizsūtīt Bodes b-na rīcībā Dzirņnas virzienā. Pa šīs operācijas laiku dzelzsdivīzijas k-ŗa majora Bišoņa rīcībā tiek atdotas arī pulkv. Pesecka un Potocka nodaļas, lai ar kopīgiem spēkiem sasistu pretinieku, kas apdraud dzelzsdivīzijas kreiso spārnu un flanku.

Pretinieka spēku sadalījums kaujā 10. novembrī bija apmēram tāds, kā parādīts uz 10. šēmas. Kā liekas, tikai jēģeru b-ns vai nu jau naktī uz 10-to, vai 10. novembra dienā ir ticis pārvietots uz Šampētera rajonu, jo dzelzsdivīzijas pavēlē viņam naktī uz 11. novembri atiešanas ceļš uz Trīsvienības baznīcu norādīts pa Kandavas ielu.

Majors Bišoņš, kā rādās, vēlu vakarā 10. novembrī vairs labi nepārzināja frontes patieso stāvokli un laikam nezināja, kā mūsu daļas jau tik dziļi ielauzušās Zaslaukā un Petriņciemā. Kā citādi lai izskaidro dzelzsdivīzijas pavēli, kuŗa atdota 10. novembrī vēlu vakarā. Minētā pavēlē uzdots dzelzsdivīzijas karaspēka daļām visādā ziņā noturēt līniju no Kīpu salas dienvidus gala caur Zaslauka staciju, Petriņciema ziemeļrietumu galu un Sūdiņu mājām līdz Švarcmuižai. Pa labi no Bolderājas dzelzsceļa darboties 1. pulkam, kuŗa rīcībā arī Baltenlandes b-ns, bet pa kreisi — 3. pulkam, kuŗa rīcībā arī jēģeru b-ns. Naktī vajadzēja sapulcēties Petriņciema un Sūdiņu rajonā trieciena grupai, kuŗā ietilpa tikko dienā pienākušā svaigā Rosbacha nodaļa (ap 1200 cilv.), vēl divas atsevišķas rotas un 2 pavadu baterijas. Bertolda b-na 2 strēlnieku un 1 ložm. rotai nodrošināt trieciena grupas kreiso flanku, virzoties caur Tīriņu muižu. Trieciena grupai būt gatavībā iesākt uzbrukumu 11. novembrī pulksten 6,30 caur Šampētera muižu uz Dames muižu. Krievu Kellera korpusam uzbrukt tanī pašā

laikā 3 kolonnās: 1) caur Dzirnām un Piņķu muižu uz Pūpes (Babītes) staciju; 2) caur Varkaļu krogu; 3) caur Majoriem uz Bulliem. Krievu virsnieku nodaļai nodrošināt Švarcmuižas rajonu. Uzbrukuma mērķis — izklidināt pretinieku, kas atrodas Daugavas kreisā krastā. Kā rādās, drīzumā majors Bišofs uzzināja pareizo frontes stāvokli, jo otrā pavēlē, kuŗa atdota pulksten divos 11. novembrī, viņš pavēl pastiprinātai dzelzsdivīzijai atiet uz Olaines pozīcijām, bet Rosbacha nodaļai palikt arjergardā pie Tīriņu muižas un segt atiešanu.

Tā beidzās cīņas Rīgas rajonā un 11. novembra rītā visa Pārdaugava bija atbrīvota. Vienīgi ienaidnieka dažas noklīdušas nelielas nodaļas vēl turpināja pretošanos, bet arī tās drīz vien vai nu iznīcināja, vai sagūstīja. Kad visā Rīgā baznīcas zvani sāka paust mūsu uzvaru, tad ļaužu gaviles un manifestācijas negribēja rimties. Tas arī saprotams, jo Rīgas iedzīvotājiem veselu mēnesi nācās ciest visādas grūtības un nāves briesmas. Pat vēl 10. novembra vakarā pretinieka artilērija stipri apšaudīja Rīgu. Ministru prezidents Ulmanis izteica valdības pateicību armijas virspavēlniekam pulkvedim Baloģim, Vidzemes divīzijas k-rim pulkvedim Peniģim un Latgales divīzijas k-rim pulkv. ltn. Berģim, kā arī armijas visiem karavīriem. Kaujās no 3. līdz 11. novembrim mēs saņēmām bagātīgas trofejas: 10 lielgabalus, vairāk desmitus loģmetēģus, dažus mīnometēģus un lielā vairumā visāda veida municiju, kā arī sakaru līdzekļus.

Novembra cīņas ar Bermonta spēkiem no mūsu armijas prasīja lielus upurģus. Tā piemēram mūsu divi visvairāk cietušie pulģi zaudēja:

Rīģas pulģs	krituģus	3 virsn.	34 instr.-karģ.
	ievainotus	9 „	284 „
Daugavpils pulģs	krituģus	6 virsn.	31 instr.-karģ.
	ievainotus	8 „	162 „
	pazuduģus	— —	15 „

Kas bija par iemeslu mūsu uzvarai?

Kā mums jau zināms, apbruģojuma ziņā pretinieks mģs lielā mērā pārspēja. Arģi apmāģības ziņā un manevrēģšanas veiklģbā viņģs bija vēl pāģrāks, jo dzelzsdivģzijā un arī krievu daģās dienēja liels skaits karavģru, kuŗi bija ņģmuģģi daģģbu Pasaules karģ; bez tam arī jauniem brģvprātģģģiem bija laiks visu

vasaru pietiekoši ļābi apmācīties. Mūsu pulki vēl nebija galīgi saformējušies, viņu apbruņojums bija nabadzīgs un apmācība sasteigta, sevišķi tas attiecās uz jaunām rotām, kuŗas saformēja oktōbŗa otrā pusē un nōvembŗa sākumā.

Varbūt spēku ziņā mēs bijām stiprāki?

Uz to jāatbild ar noteiktu nē, jo uz 1. novembri visā mūsu Dienvidfrontē, kopā ar Jaunjelgavas grupu, kuŗotāju skaits nepārsniedza 12.000. Līdz 10. novembrim daži mūsu pulki gan saņēma nelielus papildinājumus, bet par to atkal bija zaudējumi, sevišķi prāvi 6. un 8. pulkā, tā kā visumā mūsu kuŗotāju skaits palika agrākais. Ja nerēķināsim Valmieras pulka I b-nu, kas kopā ar 2. eskadronu, atradās pret vācu leģiona kreiso spārnu un pie tam vēl pārāk tālu no Rīgas rajona, tad mūsu spēki no Iksķiles līdz Dubultiem bija 18 bataljoni un 1 eskadrons:

5., 6., 8. un 9. pulkā katrā pa 3 bataljoniem	=	12 b-ni,
7. un 4. pulkā katrā pa 2 b-niem	=	4 „
Studentu b-nā	=	$\frac{3}{4}$ „
Kuŗa skolā	=	$\frac{1}{2}$ „
3 inženieru rotas	=	$\frac{3}{4}$ „

Kopā 18 b. u. 3. esk.

Bataljonos bija caurmērā katrā 400—500 kuŗotāju.

Mūsu jūrnieku rota nav ņemta vērā, jo tā apkalpoja apbruņotos kuģīšus.

Pretiniekam no Baldones līdz Slokai bija tādi spēki:

dzelzsdivīzijas 1. pulkā	3 b-ni,
2. „	4 „
3. „	3 „
jēģeru b-ns	1 „
Lūtca (Lūtza) ložm. b-ns	1 „
pionieru b-ns	$\frac{3}{4}$ „
2 atsevišķas rotas	$\frac{1}{2}$ „

Dzelzsdivīzijā kopā $13\frac{1}{4}$ bataljonu, 24 vieglo un 8 smago lielgabalu, un 1 kavalerijas pulks (5 eskadroni).

Bez tam izšķirošā kaujas dienā 10. novembrī dzelzsdivīziju pastiprināja vēl ar Baltenlandes b-nu un 1 bateriju. Pieņāca arī svaigā Rosbacha nodaļa (apmēram $1\frac{1}{2}$ b-na stiprumā) kopā ar 2 baterijām. Tā tad vācu daļas kopā bija $15\frac{3}{4}$ b-nu stiprumā. Pret mūsu 9. pulku un 8. pulka pašu labo spārnu

darbojās tādas krievu daļas: Slokas rajonā, pulkveža Kupčinska vadībā, 1. plastuņu pulka 1 b-ns, no 2. plastuņu pulka austriešu rota, mīnumetēju rota, armijas k-ŗa konvojs (apmēram neliela eskadrona stiprumā) un Pritča $\frac{1}{2}$ baterija (2 haubices). Bez tam vēl 4 nelielas rotas, kuŗas bija saformētas no artilērijas kaŗavīriem: p. l. Zeļicka, p. l. Snežkova, kapt. Viskrebencova un 2. jātnieku baterijas, pēdējā bija 80 vīru un 6 ložm. stiprumā.

Dziļnas virzienā, p. l. Bodes vadībā, cīnījās II papildu b-ns, 2. plastuņu pulka 4. rota, Zalcvedeles ložmetēju rota, Ašechmanova baterijas 1 lielgabals un no 7. baterijas saformētā p. l. Trusova rota. Rajonā uz ziemeļiem no Kalnciema atradās 2 smagie lielgabali.

Švarcmuižā, pulkv. Pesecka vadībā, darbojās krievu virsnieku nodaļa, apmēram 1 b-na stiprumā.

Tā tad krievu Kellera korpusā Rīgas frontē, neskaitot dažas sīkas vienības korpusa rezervē Jelgavā, bija pavisam kopā $4\frac{1}{2}$ b-ni, 1 eskadr. un 5 lielg., bet kopā ar pastiprināto dzelzsdīvīziju — $20\frac{3}{4}$ bataljoni, 6 eskadroni, 39 viegl. un 10 smagie lielgabali.

Zināms, tagad arī ienaidnieka bataljoni nebija pilnā sastāvā un jādōmā, ka kaŗotāju skaits katrā ienaidnieka b-nā bija mazāks par mūsējo. Tomēr tā kā pretinieku bataljonos ložmetēju un mīnumetēju skaits bija daudz lielāks, tad noteikti var sacīt, ka pretinieka bataljona uguns spēks bija lielāks par mūsējo. Tāpēc arī galvenais iemesls mūsu uzvarai bija ne mūsu pārspēks, bet mūsu vadības pārākums un mūsu kaŗaspēka augstā morāle, kas atvēlēja vadībai pieņemt diezgan riskantus lēmumus, būdama pārliecībā, ka kaŗaspēks to veiks un to arī tas godam veica.

X n o d a ļ a.

Jelgavas un Zemgales atbrīvošana.

Sk. 11. šēmu.

Pēc Torņakalna atbrīvošanas mūsu pulki 11. novembrī vēl dažās vietās pavirzījās uz priekšu un vakarā ieņēma tādas pozīcijas: 9. Rēzeknes pulks kopā ar 3. eskadronu no

Vecdubultiem caur Varkaļu krogu un Dziļnām līdz Peles mājām. Tālāk pa kreisi 8. Daugavpils pulks no Sudmalkalna (1 km uz dienvidiem no Švarcmuižas) caur Kampām un Katrinas muižu līdz Tīriņu muižai. Starp 9. un 8. pulku atradās kapt. Aparnieka partizāņu nodaļa Mazcenās; 7. Siguldas pulks Latgales divīzijas rezervē Torņakalnā. Vidzemes divīzijas pulki atradās pa kreisi no Jelgavas šosejas: 6. Rīgas pulka II b-ns no šosejas un dzelzceļa krustojuma, pie Tīriņu muižas, līdz ceļa krustojumam uz dienvidiem no Ebeļu muižas; I un III b-ns pulka rezervē Šmita eļļas fabrikā Torņakalnā; 5. Cēsu pulka III b-ns un 2 rotas no I b-na — rajonā no Ebeļu muižas līdz Ramas muižai; pulka II b-ns un 2 rotas no I b-na — Pļavnieku un Ķekavas rajonā. Valmieras pulks uz savu iniciatīvi ar pulka galveniem spēkiem bija pārgājis jau Daugavu un ieņēmis fronti no Kalnamuižas caur Mercendarbi līdz Ogres, bet 2. eskadrons un pulka I b-ns tālāk pa kreisi no Ogres pa Daugavas labo krastu līdz Viņķelmaņa muižai. Divīzijas rezervē Studentu bataljons pie Bišu muižas, kara skola pie tiltu galiem Daugavas kreisā krastā un tur arī Valmieras pulka 3. rotas, kuras ieradās Rīgā 11. novembra rītā. Vakarā divīzijas k-ris pastiprināja Rīgas pulku ar Studentu b-nu, Valmieras pulka 3 rotām un pavēlēja pastiprinātam Rīgas pulkam ieņemt pozīcijas no Stūrišu mājām, pie Jelgavas šosejas, līdz Titurgas ezeram (Mülen-See), bet 5. Cēsu pulkam — no minētā ezera caur Vāverēm līdz Ķekavai. Bez tam Rīgā vēl atradās virspavēlnieka rīcībā 2 bruņotie vilcieni un 1 bruņot. automobils. Jaunjelgavas rajonā 3. Jelgavas pulka III b-ns rīta agrumā atsita pretinieka (Jenas b-na) uzbrukumu, kas galvenā kārtā bija vērsts pret mūsu nocietinātā placdarma kreiso spārnu pie Valdenbuģera kapsētas. Jelgavas pulka pastiprinātais I b-ns vēl atradās agrākās pozīcijās: aiz Lauces upītes un pie Sunākstes muižas, bet pulka izlūku b-ns (2 rotas) — Ērbergē. Kurzemes divīzijas atsevišķais izlūku b-ns (ltņ. Brodera) — Daugavas labā krastā pa abām pusēm Jaunjelgavai.

Bermonta spēkiem, saskaņā ar dzelzsdīvīzijas k-ra pavēli no 11. nov., vajadzēja šodien tā pārgrupēties: Rosbacha nodaļai ieņemt arjergarda pozīcijas uz dienvidiem no Tīriņu muižas un kad visi divīzijas spēki būs atkāpušies, tad atiet uz

Jelgavu divīzijas rezervē; 2. pulkam, kuŗa rīcībā bez 2 vieglām baterijām tiek atdota arī divīzijas smagā artilērija (2 smag. haubices un 3 sm. lielgabali) un krievu virsnieku nodaļa, ieņemt un aizstāvēt pozīcijas aiz Misas upes no Plakāniešiem līdz šosejai un tālāk pa kreisi līdz lielam purvam. Baltlandes bataljonam novietoties Zoslēnu māju un Magazīnas muižas rajonā, (starp Dalbiņiem un Cenas muižu); 1. pulkam, kopā ar I ložmetēju b-nu (Lūtza) ieņemt pozīcijas gar Iecavas upi no šosejas līdz Ozolu muižai (Paulsgnade); 3. pulkam un pionieru b-nam novietoties rajonā no Celmu mājām, pie Iecavas, līdz Ānes muižai, pie Lielupes; Jēgeru b-nam novietoties Tetelmindē, (6 km uz austrumiem no Jelgavas), bet Stēvera artilērijas pulka 2 baterijām — pie Katrīnes muižas. Kavalerijas pulks divīzijas rezervē Jelgavā un Meijas muižā. Krievu Kellera korpusam attīet uz Valgunti, Kalnciemu un Sloku.

Vācu leģiona Veikmaņa pulkam un Gētces grupai (Jenas un Badenes b-ni, kā arī Mēdema nodaļa) sapulcēties vēl 11. novembrī Lieliecavas un Misas muižas rajonā.

Tomēr vācu leģiona daļas to nebija spējīgas izpildīt tik īsā laikā un 11. novembra vakarā faktiski atradās tādās vietās: Veikmaņa pulka II b-ns ar 2 baterijām un 1 eskadronu Lieliecavas rajonā, — pie kam viņa atsevišķas apsardzības aptures apsargāja Misas upes tiltus; pulka I b-ns — pie Vecmuižas un Birzgales. Jenas b-ns kopā ar krievu pulkv. Adamoviča grupu (II/1. plast. p., Mildes baterijas 3 lielg. un Krafta ložm. rota) — vecās pozīcijās pie Jaunjelgavas, Dzeņiem un Ģirupniekiem; Badenes b-na viena daļa — pie Skaistkalnes un otra — pie Bauskas, bet bataljona nelielas nodaļas — pie Salātiem Lietuvā. Vācu leģiona Brandisa pulks kopā ar Stēvera artilērijas pulka 2 baterijām — Lietuvā pie Radziviļiškiem (Šauļu rajonā), bet Pētersdorfa nodaļa — pie Kuršāniem.

Arī Bermonts 11. novembrī atdeva savu pavēli, saskaņā ar kuŗu Kellera korpusa spēkiem vajadzēja pārgrupēties, lai ieņemtu tādu stāvokli:

1) pulkv. Kupčinska grupai (2. plast. pulka 4. rota, p. I. Sņežkova un kapt. Viskrebenceva rota, kuŗa saformēta no 38 cilvēku un 6 ložm. no 2. jātnieku baterijas; 2 haubices no 1. baterijas un armijas komandiera konvoja eskadrons), 1 b-na, $\frac{1}{2}$ baterijas un $\frac{1}{2}$ eskadrona stiprumā, novieto-

ties Lielupes labā krastā un aizstāvēt Klīves un Valguntes muižu rajonus. 2) Pulkv.-lt. Bodes grupai (II papildu b-ns, 2. plast. pulka austriešu rota un no 1. baterijas 2 haubices), $1\frac{1}{4}$ b-na un $\frac{1}{2}$ baterijas stiprumā, aizstāvēt Bļodnieku rajonu, sedzot ar to Kalnciema virzienu. 3) P. 1. Dudara grupai (1. plast. pulka I b-ns, p. 1. Zeļicka rota, Ašechmanova baterijas 2 lielg. un Zalcvedeles ložm. komanda), $1\frac{1}{4}$ b-na, $\frac{1}{2}$ baterijas un 1 ložm. k-das stiprumā, aizstāvēt Slokas rajonu. 4) Korpusa rezerve Jelgavā 3 rotas un $\frac{1}{2}$ baterija (p. 1. Trussova 7. baterijas rota, armijas štāba komandanta komanda, mīnometēju rota un 2 smagie lielgabali). 5) Pulkv. Adamoviča grupai no Jaunjelgavas rajona nekavējoši pievienoties Kellera korpusam. 6) Arī Litkenhauzena b-nam (III/1. pl. p.) pievienoties korpusa galveniem spēkiem, bet 2. plast. pulka I b-nam, Ašechmanova $\frac{1}{2}$ baterijai un 1 jātnieku vadam palikt Talsu-Tukuma rajonā. 7) Virgoļiča korpusa daļām (6 rotas, 3 mazi eskadroni un 2 baterijas pa 2 lielgabaliem) no Šauļu rajona izvirzīties uz Taurkalnes, Bārbeles un Skaistkalnes rajoniem, lai segtu ceļus uz Bausku. 8) Pionieru rotai un Čokkes nodaļai no Jelgavas doties uz Liepājas rajonu pie Plēves grupas, lai tur, pēc Liepājas ieņemšanas, izpildītu sardžu dienestu.

Latvijas armijas vadībai tagad vajadzēja izšķirties, ko tālāk darīt: a) vai nekavējoši doties pakaļ sasīstam pretiniekam, nedodot tam iespēju sakārtoties un noorganizēt aizstāvēšanai vecās vācu pozīcijas aiz Misas un Iecavas upēm, lai ātrāk ieņemtu Jelgavu, jeb 2) dot mūsu nogurušiem pulkiem nepieciešamo atpūtu, papildināt iztērēto municiju, apmainīt sabojātos ieročus ar derīgiem un palielināt smago ložmetēju un lielgabalu skaitu no angļu pēdējā sūtījuma un tad iesākt sistēmatisku uzbrukumu, iesākot virzīties vispirms ar abiem spārniem un pieturot centru šosejas rajonā. Ar pēdējo uzbrukuma veidu bija cerams, ka uzvara būs pilnīgāka un vieglāka.

Lai vēl vairāk apdraudētu ne tikai pretinieka labo flanku, bet pat tā aizmuguri, tad Kurzemes divīzijas grupu, pastiprinot to vēl ar 1. pulka 1 b-nu, virzīt no Jaunjelgavas rajona uz Bausku un tālāk uz Meitenes staciju.

Armijas vadība izšķīrās par sistēmatisko uzbrukumu, jo nekavējoši iesākt uzbrukumu gar Jelgavas šoseju bija diezgan

riskanti: uzbrukumā varēja piedalīties tikai tie spēki, kuŗi pašlaik atradās šosejas tuvumā, t. i. tie paši pulki, kuŗi 10. novembrī cīnījās Torņakalnā, tā tad noguruši un cietuši prāvus zaudējumus. Bez tam vajadzēja rēķināties ar to, ka izdzīt pretinieku no vecām vācu Olaines pozīcijām nebūs viegli, jo mūsu, samērā mazā, artilērija nebūs spējīga ne tikai sagraut vecos vācu ierakumus, bet pat iztīrīt ejas drašu aizžogojumus. Un gadījumā, ja pat izdotos mūsu uzbrukums, tad mēs vienkārši tikai atspiestam pretinieku līdz nākošām pozīcijām aiz Iecavas upes. Tā tad tāds uzbrukuma paņēmiens mums nebija pieņemams. Tamdēļ mūsu armijas vadība pavēlēja, lai karaspēka daļas pagaidām paliek ieņemtās vietās un tur nocietinājas līdz uzbrukuma sākumam un nokārto savu aizmuguri. Pašlaik arī ziņas par pretinieka spēkiem mums bija niecīgas un nezinājām, kur īsti atrodas viņa galvenie spēki un ko tie domā darīt.

Rīkojumi un notikumi 12. novembrī.

Sk. 11. šēmu.

Latgales divīzijas komandieris pavēlēja 9. pulkam ieņemt pozīcijas uz līniju Vecdubulti—Cenas muiža—Peles un tur nostiprināties, izsūtot 3. eskadronu Kalnciema virzienā. 8. pulkam nostiprināties uz līniju Vilciņi—Katrinās mž., ieņemot ar 1 rotu krustceļu pie Franciem un izsūtīt izlūkošanu uz Grēnmuīžu. Siguldas pulkam pārvietoties divīzijas rezervē uz Beberbeku un Piņķu muižu. Vidzemes divīzijas k-ris pavēlēja Rīgas pulkam turpināt nostiprināties savās pozīcijās un vest izlūkošanu līdz Olaines mž. un Plakāniešiem. Cēsu pulkam atstāt savu labo spārnu pozīcijās no Titurgas ezera līdz Vāverēm, bet pulka pārējos spēkus sapulcēt Ķekavas rajonā un vest pastiprinātu izlūkošanu līdz Plakāniešiem un Mīsas muižai.

Valmieras pulka galveniem spēkiem ieņemt Baldones rajonu, bet pulka kreisam spārnam sapulcēties Birzgales-Aurmaņu rajonā un vest izlūkošanu līdz Vecmuižai.

Mūsu jaunsafarmētais III bruņotais vilciens šodien nobrauca līdz Olaines stacijai, kur apšaudījās ar pretinieka bruņoto vilcienu un piespieda to aizbraukt Jelgavas virzienā. Rīgas pulka izlūki noskaidroja, ka līdz Olaines-Plakāniešu

līnijai ienaidnieka nav, bet ka tas vēl ieņem vecās vācu pozīcijas aiz Misas upes. Cēsu pulka izlūki sadūrās ar pretinieku pie Plakāniešiem un uz Bauskas lielceļa pie Briedēm, kur tas paspēja nodedzināt Misas upes tiltu.

Valmieras pulka galvenie spēki arī šodien labi veica savu uzdevumu un pat izdarija vairāk, nekā bija pavēlēts no divīzijas k-ŗa: ieņēma Baldoni, kur saņēma sašautu lidmašīnu un, virzoties tālāk, II b-na rotas vakarā ieņēma Misas tiltu pie Stūru mājām, atņēma pretiniekam 1 smago ložmetēju un nodzēsa aizdedzināto tiltu; ieņēma arī Misas pārējos tiltus līdz Vecmuižas meža muižai; III b-na 9. un 10. rotas atradās pa labi iepakaj. No pulka kreisā spārna līdz vakaram vēl nekādas ziņas nebija ienākušas.

Rotmistra Goldfelda-Zeltiņa eskadrons šodien pie Ogres pārgāja Daugavu un tad, strauji virzoties uz priekšu, ap plkst. 24 sasniedza Vecmuižu un tās dzelzsceļa staciju, kur notika nakts sadursme ar Veikmaņa pulka I b-na rotām, kuŗas nekārtībā aizbēga.

Valmieras pulka I b-na 3 rotas šodien sāka laiviņās celties pāri Daugavai, bet b-na kreisā spārnā vācieši to izjauca ar saviem uzbrukumiem. Tomēr b-na galvenie spēki paspēja pārceļties un naktī sapulcēties Daugavas kreisā krastā iepretim Lielvārdei. Lai pastiprinātu Valmieras pulku, tad vakarā divīzijas k-ris pavēlēja 6. pulka k-rim nekavējoši nomainīt savās pozīcijās piekomandētās 4. pulka 3 rotas un aizsūtīt tās uz savu pulku. Tāpat pavēlēja nomainīt arī Studentu b-nu un to aizsūtīt Latgales div. k-ŗa ricībā.

Jaunjelgavas rajonā Jelgavas pulka III b-ns atstāja savus ierakumus un pārgāja uzbrukumā. Labā spārnā 12. rota ņēma virzienu uz Taurkalna mežziņa muižu un to arī ieņēma, bet Strausa mājas ieņemt neizdevās, jo te ienaidnieks sīvi pretojās. Kreisā spārnā 10. rota uzbruka Gulmaņiem un Jakšiņiem. Pēdējos ieņēma, bet pirmos nē; 11. rota palika b-na rezervē. Lai palīdzētu III b-nam, tad arī virsl. Grundmaņa grupa saņēma pavēli uzbrukt Dzeņiem. Slikto sakaru dēļ uzbrukuma pavēli virsl. Grundmanis saņēma tikai ap plkst. 12 un kamēr izsūtīja rīkojumus grupas vienībām un pēc tam varēja iesākt uzbrukumu, tad jau pulkstens bija ap 16,30. Jelgavas pulka 1. rotai uzbrukuma virziens bija dots caur Ruk-

maņiem gar dzelzsceļu, lai apņemt Dzeņus no dienvidiem, bet 3. pulka 4. rotai un 2. pulka 5. rotai — caur Vabulēm, lai apņemt Dzeņus no ziemeļiem un ziemeļaustrumiem. 4. pulka izlūku k-da apsargāja kreiso flanku. Mūsu uzbrukums te visumā nelaimējās: 1. rota satika bermontiešus jau mežā Rukmaņu rajonā un par nelaimi, jau kaujas sākumā ievainoja rotas k-ri kapt. Krebsi, bet drīz krita arī viņa vietnieks ltn. Sietinsons. Tagad rota palikusi bez autoritātivas vadības, atplūda atpakaļ uz Stupeļiem. Tas savukārt slikti atsaucās uz grupas labā spārna darbību, kas, nākdams no Vabulēm, sadūrās ar bermontiešiem pie Dzeņiem. Pēc neilgas kaujas Dzeņus vēl ieņēma, bet tad 2. pulka 5. rota nokļuva pretinieka krustugunī no tuvākās mežmalas, sajuka un sāka atiet. Tagad uznākušā vakarā krēslā sāka atiet arī 3. pulka 4. rota. Šīs dienas kaujās rotas cīnījās sliktāk nekā iepriekšējās kaujās tamdēļ, ka dažas dienas atpakaļ bija ieradušies papildinājumi, kuri sastāvēja no mazapmācītiem jaunmobilizētiem. Pašā kreisā spārnā šodien 3. pulka 1. izlūku rota, nākdama no Ērbērges, netālu no Mūrmuižas, pie Beķeru un Cielavu krogiem sasita stiprāku ienaidnieka nodaļu, izklidināja to, atņēma tai 3 smagos un 1 vieglo ložmetēju un tad bez pretošanās ieņēma Mūrmuižu, kur pēc tam sapulcējās abas izlūku rotas. Šīs dienas kaujā 3. pulka bataljoni darbojās bez kopējas vadības, nesaskaņoti un tāpēc tādi niecīgi panākumi.

Dzelzsdivīzijas k-ris, majors Bišofs, šodien atdeva jaunu pavēli, kurā pavēlēja 2. pulkam, pastiprinātam ar 2 vieglām baterijām, 1 eskadronu, 1 bruņoto automobili, 1 ložmetēju un 1 pionieru rotu, turēt ar priekšgrupām pozīcijas no Plakāniešiem līdz lielam purvam pa kreisi no šosejas, bet pulka galveniem spēkiem novietoties rajonā: Zoslēni—Glūdas—Baltpēteri—Katrīnes un Garozas muižas (uz dienvidiem no Garozas kroga). Pirmam pulkam, pastiprinātam ar 2 baterijām un 1 pionieru rotu, turēt ar priekšposteņiem līniju no Cenas muižas caur Kaķedančiem līdz Valguntei, bet pulka galveniem spēkiem novietoties Ozolmuižas (Paulsgande) rajonā. Divīzijas rezervē novietoties 3. pulkam kopā ar 2 baterijām Frank-Sesavas rajonā; jēgeru b-nam — Superdentes mž. rajonā (1^{1/2} klm. uz rietumiem no Aučiem); Rosbacha trieciēna nodaļai, kavalērijas pulkam (bez 1 esk.), Lütza ložm. b-nam (bez 1 rotas) un smagai artilērijai — Jelgavā.

Krievu Kellera korpusam sapulcēties rajonā: Valgunte—Sloka—Sāti—Tukums un aizstāvēt līniju no Valguntes ieskaitot līdz jūrai. Vācu leģionam sapulcēties Vecmuižas—Lieliecavas—Bauskās rajonā un būt gatavībā sist pretinieku kreisā flankā, ja tas uzbruktu Jelgavai.

Lai gan pavēlē norādīto spēku pārgrupēšanu bija pavēlēts izdarīt 13. novembrī, tad tomēr jāapšaubā, vai tas tik ātri tika izdarīts un vai 3. pulks, kā arī jēgeru b-ns nepalika savās vecās vietās.

Šodien no Šauļiem ieradās Jelgavā vācu leģiona k-ris, jūras kapteinis Ziverts, un noturēja apspriedi ar saviem atsevišķu daļu komandieriem. Nolēma, ka leģionam steidzoši sapulcēties: 1. brigādei (Baltenlandes b-ns, Pētersdorfa nodaļa un Stēvera art. p.) Lieliecavas rajonā majora Kurca vadībā, bet 2. brigādei (Veikmaņa pulks, Jēnas un Badenes b-ni), Bauskās rajonā ritmeistara Krausa d'Avisa vadībā. Sapulcēšanu sākt 13. novembrī. Pagaidām, līdz 1. brigādes pienākšanai, Veikmaņa pulkam palikt Lieliecaavā. Sevišķi grūti nācās sapulcēt 1. brigādi, jo tās daļas bija ļoti izkaisītas: Baltenlandes b-ns vēl pie dzelzsdvizijas Magazinas mž. rajonā, Stēvera art. pulka 2 baterijas pie Baltenlandes b-na, bet 2 baterijas pie Brandisa pulka Radziviļškos (Lietuvā), Petersdorfa nodaļa Kuršānos un Brandisa pulks Radziviļškos. Pēdējo pulku gan nolēma pagaidām vēl atstāt Lietuvā.

Notikumi un rīkojumi 13. novembrī.

Latgales divīzijas frontē norisinājās tikai izlūku darbība. Trešā eskadrona izlūku patruļas, jādamas uz Kalncienu, tika apšaudītas: viena daļa pie Trenčiem un tā atgriezās uz Annas muižu, bet otrā daļa pie Ogles mājām Kalnciema rajonā. Vidzemes divīzijas vadība jau agri rītā, kad vēl nebija saņemta virspavēlnieka pavēle par uzbrukuma sākumu un vēl nebija ienākušas arī ziņas par Valmieras pulka kreisā spārna darbību, atdeva savu pavēli par šīs dienas darbību:

Rīgas pulkam, paliekot savās pozīcijās, vest pastiprinātu izlūkošanu līdz Misai un, ja iespējams, arī tālāk uz dienvidiem.

Cēsu pulkam atstāt pozīcijās no Titurgas ezera līdz Vāverēm tikai 2 rotas, bet pulka pārējos spēkus sapulcēt Ķeka-

vas-Mašanu rajonā, ieņemot ar priekšgrupām līniju: Narkeviči—Pulkartne un ar atsevišķu apturi priekšā uz Bauskas ceļa Tilderos, bet ar stiprām izlūku nodaļām mēģināt pāriet Misu, rajonā no Plakāniešiem līdz Misas muižai. Valmieras pulka galveniem spēkiem palikt Baldones muižas rajonā, ieņemot ar priekšgrupām Misas muižas rajonu. Pulka kreisā spārna spēkus sapulcēt Vecmuižas mež. muižā un Vecmuižā.

Šodien Rīgas pulka 7. rota izvīrījās līdz Olaines stacijai, no kurienes padzina pretinieka nelielu nodaļu. Vakarā 6. pulka dažām izlūku patruļām izdevās pat pāriet Misu un nokļūt līdz vācu ierakumiem, kur tās pretinieks apšaudīja, apgaismojot apvidu ar raķētēm. Cēsu pulks šodien iesāka savu spēku pārgrupēšanu, kā tas bija pavēlēts no divīzijas vadības, bet to nepaspēja izpildīt; arī pulka izlūkošana šodien maz ko deva jauna. Vienīgi pulka velosipēdistu komanda aizbrauca pa Bauskas lielceļu. Pie Briedēm tā sasita pretinieka Veikmaņa pulka apturi un tad, virzīdamās tālāk, jau naktī piebrauca pie Lieliecavas skolas, kur tanī laikā pienāca arī 4. pulka 10. rotas vads, rotas k-ļa vadībā. Pēc īsas, bet niknas kaujas, ienaidnieku sasita; tas izklīda, atstādams mūsu rokās 16 gūstekņus un 2 vieglos ložmetējus. Tā kā 4. pulka vads, zaudējis savu rotas k-ri, virsl. Bērziņu, aizgāja, bet pretiniekam sāka pienākt palīgspēki, tad bija spiesta atkāpties arī 5. pulka velosipēdistu komanda. Pa ceļam jau 14. nov. dienā tā satika sava pulka II b-nu uz dienvidiem no Misas upes un pievienojās tam. Valmieras pulks arī šodien visumā izdarīja vairāk, nekā bija pavēlēts: III b-na 2 rotas pārgāja Misu un apstājās Misas muižā un Buļļu mājās; II b-na rotas pēc pusdienas ieņēma Iecavas staciju, kur saņēma 120 lielgabalu šāviņus un arī tuvumā atrodošos Iecavas krogu. Tā kā b-na izlūki noskaidroja, ka ienaidnieka lielāki spēki atrodas Lieliecavas muižā, tad II b-ns naktī ciešāki sapulcējās, lai nākošā dienā uzbruktu Lieliecavai.

Rotmistrs Goldfelds-Zeltiņš šodien priekšpusdienā izcīnīja dažas sadursmes pie Vecmuižas stacijas un nevarēdams noorganizēt sakarus ne pa labi, ne pa kreisi, neuzdrošinājās tur ilgāk viens ar eskadronu palikt un ap pusdienas laiku atgāja uz Aurmaņu pusmuižu, kur palika arī pa nakti. Valmieras pulka I b-ns rītā sapulcējās Daugavas kreisā krastā pie Lezmaņiem un tā kā izlūku patruļas ziņoja, ka ienaidnieka prāvi

spēki ieņemot Birzgales muižu un tuvumā atrodošās Šļauņu mājas, tad bataljona komandieris, pulkvedis-leitnants Liepiņš, nolēma uzbrukt pretiniekam ar 1. un 2. rotu, atstājot 4. rotu priekš bataljona aizmugures nodrošināšanas. Jau vakara tumsā 1. rota ieņēma Birzgali, saņemot 2 sm. ložmetējus un citas trofejas. Pa to laiku arī 2. rota ieņēma Šļauņu mājas, saņemot 2 smagos un 1 vieglo ložmetēju. Viņa drusku novēloja un tamdēļ neizdevās aizsprostot Kalnamuižas ceļu pretiniekam, kas bēga no Birzgales. Tās bija Veikmaņa pulka I b-na vienības. Mūsu bataljons palika uz naktsguļu Birzgales muižā. Par šīs dienas notikumiem pie Vecmuižas un Birzgales līdz vēlam vakaram nekas vēl nebija zināms ne pulka, ne divīzijas vadībai. Tas viegli izskaidrojams ar lieliem attālumiem un mūsu sakaru līdzekļu nabadzību.

Vakarā Baldonē ieradās 4. pulka 3 rotas un nākošā dienā tās aizgāja pie saviem bataljoniem.

Jaunjelgavas rajonā pretinieks šodien pārgāja uzbrukumā pret Jelgavas pulka III b-na jaunām pozīcijām, bet to atsita. Jādomā, ka tas bija tikai demonstratīvs uzbrukums, lai maskētu Jenas b-na atiešanu uz Valles-Kurmenes līniju.

Veikmaņa pulka I b-nam, pievelkot savas vienības arī no Brizgales, bija pavēlēts noturēt vēl arī 14. novembrī Vecmuižas rajonu, lai segtu Jenas b-na atkāpšanos. Bet kā mēs jau redzējām, tad Valmieras pulka kreisā spārna spēki to izjauca, piespiezdami Veikmaņa I b-na vienības lielā steigā atkāpties. No Mūrmuižas šodien mūsu 3. pulka 2. izlūku rotas patruļas diezgan tālu aizgāja pa Taurkalnes ceļu un sacēla apjukumu atējošās pretinieka vienībās.

Vakarā divīziju vadības saņēma armijas virspavēlnieka pavēli, kurā bija pavēlēts Latgales divīzijai, pastiprinātai ar Studentu b-nu un vienu bruņotu automobili, savus spēkus tā pārgrupēt, ka turēdama visumā fronti dienvidus virzienā, varētu ar labo spārnu dot triecienu rietumu virzienā.

Vidzemes divīzijai, pastiprinātai ar Kaŗa skolu, 2 bruņotiem vilcieniem un 1 bruņoto automobili, turēt stipru grupu uz Jelgavas šoseju un stipru grupu Baldones rajonā, pie kam starp abām grupām turēt daļas priekš ciešas saites. Vecmuižas grupu pavirzīt tā, ka viņa būtu tiešos sakaros ar Baldones grupu, padodot pirmo pēdējai, lai Baldones grupa va-

rētu uzbrukt Misas muižas un Lieliecavas virzienos. Kurzemes divīzijai ātrāk pastiprināt savu grupu, kura atrodas bermontiešu frontē un nekavējoši uzsākt enerģisku uzbrukumu virzienā uz Taurkalni, darbojoties ienaidnieka aizmugurē un flankā.

Uz minētās pavēles pamata, Latgales divīzijas vadība deva rīkojumu 9. pulkam, kopā ar 3. eskadronu, nākošā dienā ieņemt Sloku un Kalnciemu. Vidzemes div. vadība vēlu vakarā atdeva jaunu pavēli, kurā norādīts 6. Rīgas pulkam, pastiprinātam ar 2 sapieņu rotām, 2 mīnometējiem, un 2 baterijām (5 lielg.), ar galveniem spēkiem palikt vecās pozīcijās, izbīdot stipras aptures uz Vintapu un mžs. Dambja ($4\frac{1}{2}$ km. uz austrumiem no Vintapiem) līnijas un turēt pastāvīgus sakarus pa labi ar 8. pulka apturi Grenmuižā un pa kreisi ar 5. pulku Plakāniešos. Neatmaidīgu izlūkošanu vest visā pulka frontē pāri Misas upei.

Cēsu pulkam, pastiprinātam ar 1 batr. (4 lielg.) un 2 mīnometējiem, ar 1 b-nu ieņemt pozīcijas rajonā: Plakānieši-Skrandas, bet ar otru bataljonu — rajonā: Putraimi-Briedes; pulka rezerves rajonā: Mašani-Lielvarži-Franči. Pulka priekšgrupas uz līnijas: Mellupji—Kraķi—Bullji. Izlūkošanu vest līdz Jelgavas—Krustpils dzelzsceļam.

Valmieras pulkam, pastiprinātam ar 2 bater. (7 lielg.) un 2. eskadronu, ieņemt ar galveniem spēkiem Misas muižas rajonu, bet ar priekšgrupām — Iecavas staciju un izbīdīt, ja iespējams, atsevišķu apturi uz Lieliecavu.

Pulka kreisā spārna spēkiem ieņemt Vecmuižas mžz. muižas un Vederu māju (kādus 2 klm. uz ziemeļaustrumiem no Misas st.) rajonu, bet ar kavalerijas apturi — Vecmuižas staciju.

Izlūkošanu vest visā pulka frontē uz dienvidiem, cik tālu tik iespējams, un bez tam izlūku patruļas izsūtāmas abos pulka flankos gar dzelzsceļu uz Jelgavas un Taurkalnes pusi.

Kurzemes divīzijas vadība pavēlēja pulkv.-lt. Hasmanim iztīrīt no ienaidnieka rajonu līdz līnijai: Peršas, Taurkalna stac., Taurkalnes muiža, Mūrmuiža un tālāk līdz Neretai. Spēki: 3. pulka I, III un izlūku b-ns, 1. pulka I b-ns, kopā ar pulka komandām, ltn. Brodera izlūku b-ns, kopā ar ltn. Veckalniņa nodaļu, 1. eskadrons, 2. pulka 5. rota, 4. pulka kājn.

izlūku k-da, ložm. mācības rota, 1. Valmieras baterija un vēl 1 trīscol. lielg., kā arī viens 37 m/m lielg.

Notikumi un rīkojumi 14. novembrī.

Latgales divīzijas frontē šodien 9. p., kopā ar 3. eskadronu, iesāka īsi priekš pusdienas savu uzbrukuma gājienu. Pulka labā spārnā I b-ns viegli izdzina pretinieku no Mellužiem-Asariem un pēc nelielas kaujas ieņēma arī Sloku. Pretinieks nekārtībā aizbēga Ķemeņu virzienā, atstādams mūsu rokās dažus gūstekņus, 1 sm. ložmetēju, lielāku vairumu patruņu un lielgabalu šāviņu. Pulka II b-ns, kopā ar 3. eskadronu, virzījās pa Kalnciema ceļu un pirmo pretošanos satika tikai pie Sileniekiem. Ienaidnieku drīz vien aizdzina un jau ap pulksten 15-tiem eskadrons, kopā ar 5. rotu, ieņēma Kalnciema daļu Lielupes labā krastā. Pretinieks tiltu sabojāja un ieņēma pozīcijas otrā krastā. Pulka III b-ns izgāja no Cenas muižas divās kolonnās: viena virzījās gar Ložmetēju kalnu uz Klīves muižu un otra — uz Skangaļiem. Bataljons novēlojās un tikai tumsā 10. rota ieņēma Klīves mž., bet kreisā kolonna ap pusnakti sasniedza Skangaļus. Tā tad 9. pulks, kopā ar 3. eskadronu un vienu bateriju, šodien aiztrieca krievu daļas un tagad atradās uz līnijas: Sloka—Kalnciems—Klīve.

Arī Studentu b-ns ap pusnakti sasniedza Annas muižu un tur palika uz naktsguļu; 8. un 7. pulki palika savās vecās vietās.

Kā redzams no šīs dienas 9. pulka darbības, tad krievu daļu kaujas spējas bija noslīdējušas ļoti zemu. Un tas arī saprotams, jo visās viņu 3 grupās tikai salašņas vien bija, izņemot, varbūt, 1 plast. pulka I b-nu Slokas rajonā un II papildu b-nu pie Kalnciema, bet arī tiem nebija liela griba kauties. Šodien no Jelgavas izgāja pulkv. Adamoviča grupa Slokas virzienā, bet nenasniegusi vēl Kalnciemu, bija spiesta pāriet uz Lielupes kreiso krastu, jo no priekšējām pozīcijām krievi jau atkāpās, un tāpēc tā apstājās Drabiņu māju rajonā, pie kam Mildes baterija un ložmetēju rota, drošības dēļ, aizgāja uz Līvberzi. Krievu labākās vienības, kā Litkenhauzena b-ns (III/1. pl. p.) un virsnieku nodaļa, atradās vēl: pirmais Ventspils rajonā, un otrā pie dzelzsdīvīzijas 2. pulka Olaines pozīcijās. Minētās vienības pievienojās krievu Kellera korpusa galveniem spēkiem tikai nākošās dienās.

Vidzemes divīzijas frontē šodien jau norisinājās diezgan nopietnas cīņas. Rīgas pulka 7. rota, kuŗa atradās tālu izbīdīta pulka frontes priekšā: ar galveniem spēkiem Olaines miestā, bet ar priekšgrupām Olaines stacijā, nokļuva grūtā stāvoklī. Ienaidnieka kājnieku nodaļas veikli izmantoja mežu, kas uz ziemeļrietumiem no stacijas, apgāja mūsu rotas priekšgrupas, un kad tanī pašā laikā arī piebrauca pretinieka bruņotais vilciens, kas sāka apšaudīt stacijas rajonu ar lielgabalu un šauteņu uguni, tad mūsu grupas bija spiestas atiet uz Olaines miestu pie rotas. Vēlāk, kad piebrauca mūsu bruņotais vilciens un ar savu uguni aizdzina ienaidnieka vilcienu, tad 7. rota vakarā atkal ieņēma Olaines staciju. Cēsu pulks šodien izpildīja divīzijas k-ŗa vakardienas pavēli. Pulka I b-ns pievirzījās pie Plakāniešiem, bet frontālā uzbrukumā to nevarēja ieņemt. Kad pēc kāda laika b-na vienībām izdevās ieņemt Pinču mājas un no turienes apdraudēt pretinieka, ne tikai flanku, bet arī aizmuguri, tad dzelzsdīvīzijas 2. pulka vienības lielā steigā atgāja no Plakāniešiem, atstājot vairāk kritušus un 1 smago ložmetēju.

Pulka II b-ns ieņēma Putraimus un Briedes, izsūtot priekšgrupas uz tuvākām mājām Misas otrā krastā. Pulka III b-ns palika rezervē Mašanu-Lielvāržu rajonā.

Valmieras pulka II bataljons, kapteiņa Kažociņa vadībā, pabalstīts no 1 baterijas, rīta agrumā iesāka uzbrukumu Lieliecavas muižai. Ienaidnieka artilērija apšaudīja stacijas rajonu, bet mums zaudējumus nenodarīja. Pretinieka priekšgrupas viegli atspieda; vienīgi pie Lieliecavas valdīja klusums un jau varēja domāt, ka tur pretinieka vairs nav. Bet kad mūsu bataljona strēlnieku ķēdes pievirzījās uz kādiem 800 soļiem, tad negaidot no Lieliecavas ziemeļu nomales pretinieks atklāja stipru artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguni, kas piespieda mūsu ķēdes nogulties. Pagāja ilgāks laiks uguns kaujā, un tikai kad mūsu spārnim izdevās, pretiniekam nemanot, apņemt Lieliecavu no abām pusēm un ielauzties muižā no austrumiem, tad pretinieks īsi pēc pusdienas izbeidza cīņu un lielā nekārtībā bēga pa ceļu uz Codi, pametot uz kaujas lauka 2 lielgabalus, 4 smagos ložmetējus, lielāku skaitu šauteņu un mīnumetēju, kā arī vergus un vienu smago auto. Lieliecavu aizstāvēja Veikmaņa pulka II bataljons, kopā ar 2 baterijām un 1 eskadronu.

Kādu pusstundu pēc Lieliecavas ieņemšanas, no Jelgavas puses stacijā iebrauca ienaidnieka bruņotais vilciens, un ar artilērijas uguni sašāva Iecavas krogu, aiz kuŗa bija novietojusies mūsu baterija. Kad 4. pulka III bataljona rotas sāka mēģināt bojāt dzelzsceļu, lai bruņotais vilciens nevarētu aizbraukt, tad tas lielā steigā atkal aizbrauca Jelgavas virzienā. Valmieras pulka III b-ns pēc pusdienas ieņēma pozīcijas ar fronti uz rietumiem, no Lieliecavas līdz dzelzsceļam. Pulka I b-ns, kopā ar 1 bateriju un 2. eskadronu, pēc pusdienas sapulcējās Vecmuižā. Vakarā Vidzemes divīzijas k-ris atdeva jaunu pavēli, kuŗā bija pavēlēts 6. pulkam priekšgrupas pavirzīt tālāk uz dienvidiem, bet izlūkošanu vest pāri Misas upei. Cēsu pulka labā spārna b-nam, kopā ar 1 bateriju, palikt pozīcijās pie Plakāniešiem līdz Skrandām, bet kreisā spārna b-nam aizvirzīties līdz līnijai: Kraķi—Drāvnieki; priekšgrupas pulkam izvīrīt līdz līnijai: Mellupji—Dāvji—Skribas—Kļavas mž., bet rezervi turēt aiz labā spārna Narkeviči—Mašani rajonā. Valmieras pulkam, ar 1 b-nu nostiprināties Lieliecavas rajonā, pulka kreisā spārna spēkus sapulcēt Misas stacijas rajonā, ieņemot ar pastiprinātu apturi Vecmuižu; pulka rezervi turēt aiz labā spārna, Misas muižas un Purmales rajonā. Divīzijas rezervē 2 bruņotie vīleieni, 1 bruņotais automobilis un Kaŗa skola.

Jaunjelgavas rajonā visur jau bija jūtama bermontiešu atkāpšanās; vienīgi uz lielākiem ceļiem vēl bija palikuši mazāki ienaidnieka pulciņi ar ložmetējiem, kuŗi mēģināja mūsu vajāšanu novilcināt; bet velti, jo Jelgavas pulka III b-na vienības jau 14. novembra vakarā iegāja Taurkalna stacijā. Pulka pastiprinātā I b-na, virsl. Grundmaņa, grupa (3. pulka 1. un 4. rota, 2. pulka 5. rota un 4. pulka kājn. izlūku komanda) šodien no Lauces upes rajona sapulcējās Dzeņu mājās, bet b-na k-ris saņēma rīkojumu ar sava b-na pārpalikušām rotām (2. un 3.), 1. eskadronu un 1 lielgabalu, no Varenbrokas muižas (pusceļā starp Sunāksti un Viesīti), doties uz Mūrmuižu, kur uzņemt vadību par savu pastiprināto I b-nu un pulka izlūku b-nu.

Pretinieks šodien ar Jēnas b-nu turpināja atiešanu no Valles muižas rajona līdz Bārbeles-Skaistkalnes līnijai. Badenes bataljons sapulcējās pie Bauskas, jo gāja baumas, ka uz turieni nākot leiši, kuŗi pie Salātiem iznīcināja vai sagū-

stīja tur atrodošos Badenes b-na nodaļu un Damma ložmetēju nodaļas vadu. Veikmaņa pulka sasistie un izklaidētie b-ni pulcējās: I b-ns pie Stelpes un II b-ns pie Codes. Šodien arī Baltenlandes b-ns, nākdams no dzelzsdivīzijas rajona, pēc pusdienā aizgāja gar Garozas krogu pa Lieliecavas ceļu, bet kad uzzināja par Lieliecavas ieņemšanu no mūsējiem, tad atgriezās atpakaļ pie Garozas tilta, kur novietojās pozīcijās.

Notikumi un rīkojumi 15. novembrī.

Sk. 11. un 12. šēmu.

Latgales divīzijas frontē šodien 9. pulka I b-na rajonā mūsu izlūkošana noskaidroja, ka pretinieks atstājis arī Ķemerus un aizgājis uz Smārdes vecām vācu pozīcijām. Tādēļ b-na 4. rota bez kaujas arī ieņēma Ķemerus. Pulka II b-na vienības jau naktī pārgāja uz Lielupes kreiso krastu pie Kalciema un 15. novembra dienā b-ns, kopā ar 3. eskadronu, devās caur Lāčiem, Sumragiem un Batariem uz Ērzelūkrogu pie Jelgavas-Tukuma dzelzsceļa. Pretinieks vāji pretojās. Ar Ērzelūkroga ieņemšanu, ienaidnieka tiešā satiksme starp Jelgavu un Tukumu bija pārtraukta, bet arī mūsu II b-na stāvoklis bija apdraudēts, jo viņš atradās tālu priekšā. Tādēļ, lai nedabūtu kādu negaidītu triecienu no sāniem, vai pat no aizmugures puses, tad 15. novembra vakarā II b-na vienības tika ešelonētas dziļumā: pa rotai Lāčos, Sumragos un Bataros, bet 8. rota un 3. eskadrons Ērzelūkrogā. Pulka III b-na vienības ar dažiem šrapneļu šāviņiem piespieda pretinieku lielā steigā atiet no Lielupes kreisā krasta, iepretim Klīves muižas rajonam. Te pretinieks bija jau stiprā mērā demoralizēts. Kalnciemā šodien ieradās 9. pulka k-ŗa rīcībā Studentu b-ns, bet Aparnieka partizāņu grupa izgāja caur Kalnciemu izlūkošanā Ozolu muižas virzienā.

Vidzemes divīzijas frontē Rīgas pulks šodien pārgrupēja savus spēkus un pavisinājās visumā vairāk uz dienvidiem: I bataljons nomainīja priekšējā līnijā II bataljonu un ieņēma ar priekšgrupām vecās krievu pozīcijas no Olaines stacijas uz austrumiem gar mežmalu. Telpu trūkuma dēļ II b-ns novietojās Stūrīšu rajonā, bet III b-ns vēl palika pozīcijās no Stūrīšiem līdz Titurgas ezeram. Pulka izlūku nodaļas

jau vairākās vietās, padzīdamas ienaidnieka posteņus, nokļuva līdz vecām vācu pozīcijām un ziņoja, ka pretiniekam ierakumos vairs nav nepārtraukta fronte, bet ka te vēl vietām atrodas tikai viņa pastiprinātas priekšgrupas. Tamdēļ pulka k-ris pavēlēja I b-nam pavirzīties uz priekšu, ko pēdējais arī izdarīja, bet nakts tumsā ar b-na galveniem spēkiem novirzījās stipri pa kreisi un ap pusnakti I b-na rotas apstājās Tiltiņu, Skrabju un Ķempju māju rajonā, kur nodibināja sakarus pa kreisi ar 5. pulka tuvākām rotām. Arī Cēsu pulks šodien pavirzījās uz priekšu un ieņēma ar labā spārna b-nu Mellupju-Dāvju-Skribas līniju, bet kreisā spārnā ar II b-na rotām Kļavumuižas-Valtas un Vēršukroga līniju.

Valmieras pulka III un II b-ni šodien nostiprinājās vakardienas ieņemtās pozīcijās un veda rosīgu izlūkošanu Jelgavas un Bauskas virzienos, bet tuvumā pretinieku nekur vairs neatrada. Pulka kreisais spārns, I b-ns, 2. esk. un 1 bater., šodien stipri atrāvās no pulka galveniem spēkiem un vakarā jau atradās Bārbeles mācītāju muižā. Saskaņā ar divīzijas pavēli, pastiprinātam I b-nam šodien vajadzēja pienākt tuvāk pulka galveniem spēkiem un sapulcēties Misas stacijas rajonā, atstājot tikai stipru apturi Vecmuižā. Pulka k-ris ar savu rīkojumu pavēlēja I b-nam arī šodien palikt Vecmuižas un Vecmuižas stacijas rajonā, izsūtot vienīgi 1 vadu uz Plēniešu mājām pie Misas stacijas. Bataljona k-ris uz savu iniciatīvi izdarīja pavisam ko citu. Uzzinājis, ka Umpartes muižā atrodas ienaidnieks, viņš nolēma to ielenkt un tamdēļ pavēlēja rotmiestram Goldfeldam ar 2. eskadronu un 4. rotu apiet Umpartes muižu caur Beķera skolu, bet b-na pārējiem spēkiem virzīties pa ceļu gar dzelzceļu un uzbrukt ienaidniekam Umpartes muižā no ziemeļiem. Ienaidnieku ielenkt neizdevās, jo tas, pamānījis mūsu spēku virzienus, jau priekšpusdienā aizbēga uz Valles muižu, pametot mūsu rokās 3 smagos ložmetējus un citas trofejas. Mūsu b-ns sekoja bēgošam pretiniekam uz Valles muižu, kur iegāja īsi pēc pusdienas, bet tā kā ienaidnieks tikai neilgi atpakaļ bija aizbēdzis uz Bārbeli, tad b-ns arī devās uz turieni un pret vakaru sasniedza Bārbeles mācītāja muižu. Tur arī palika uz naktsguļu, jo pretinieks bija aizbēdzis jau uz Vecsauli. Vakarā no Jaunjelgavas puses pienāca arī 3. pulka III b-na vienības un novietojās Bārbeles skolas rajonā.

Kurzemes divīzijas grupas Jelgavas pulka pastiprinātais III b-ns (III b-na 3 rotas, Brodera izlūku b-ns, baterija, ložm. mācības rota un inženieru rota) ap pusdienas laiku izgāja no Taurkalna stacijas uz Valli, kur ieradās jau vakarā un te b-na k-ris uzzināja, ka šodien caur Valli lielā steigā atgājis pretinieks Bārbeles virzienā un ka uz turieni aizgājis arī Valmieras pulka b-ns. Tamdēļ 3. pulka bataljona k-ris nolēma ar daļu no saviem svaigiem spēkiem nekavējoši doties uz Bārbeli, kur ieradās ap pusnakti un atrada jau priekšā valmieriešus. Jelgavas pulka I b-na 2. un 3. rota, kopā ar 1. eskadronu un vienu lielgabalu, atradās ceļā caur Ērbērgi uz Mūrmuižu, kur jau atradās pulka izlūku b-ns. Virsl. Grundmaņa grupa šodien pēcpusdienā sapulcējās Taurkalnes muižā.. Liepājas pulka I b-ns šodien pa dzelzsceļu ieradās Krustpilī, lai nākošā dienā ietu tālāk uz Ēķengrāvi.

Šodien Jenas b-ns, kopā ar Veikmaņa pulka I b-na atliekām, izvairīdamies no apņemšanas, no Stelpes rajona atgāja uz Vecsauli un Rudzukroga rajonu.

Bermonta armijas augstākā vadība jau ar bažām vēroja vācu leģiona daļu lēno pulcēšanos, jo mūsu spēki sāka arī gar Lielupi izplatīties uz augšu un 15. novembra vakarā tie jau bija sasnieguši Bērzes grīvu. Tāpat arī šosejas rajonā mūsu spēki mācās virsū un tamdēļ arī dzelzsdīvīzijas pulki jau atradās pozīcijās aiz Iecavas upes, bet Olaines vecās vācu pozīcijās bija palikušas tikai priekšgrupas.

Mūsu armijas vadībai ienāca nepatīkamas politiskas ziņas. Braucot uz Latviju Sabiedroto misija ar franču ģenerāli Nisseli priekšgalā un ka misijas uzdevums ir nokārtot Bermonta armijas evakuēšanu no Latvijas. Priekš mums tā ziņa bija nepatīkama tamdēļ, ka misija ar saviem rīkojumiem varēja novilcināt Bermonta evakuāciju un vismaz Bermontam būs iespējams aizvest visu salaupīto mantu un lopus. Tamdēļ mums vajaga pasteigties ar Jelgavas ieņemšanu, jo tad Bermontam ar savu armiju nebūs kur palikt un tam gribot negribot būs jāaiziet no Zemgales un Kurzemes. Mūsu abi spārni, sevišķi kreisais, bija pietiekoši tālu izvirzījušies uz priekšu un tagad bez riska varēja sākt virzīties uz priekšu arī mūsu centrs šosejas rajonā. Tomēr, tā kā no šosejas līdz Klīves muižai, kur atradās 9. pulka kreisais spārns, bija plašs meža ra-

jons, tad Latgales divīzijai pavēlēja izvirzīt minētā rajonā 1 pulku.

Notikumi un rīkojumi 16. novembrī.

Sk. 11., 12. un 13. šēmu.

Latgales divīzijas frontē šodien 9. pulka I b-na izlūku patruļas, izsūtītas no Ķemeriem, noskaidroja, ka pretinieks ieņem vecās vācu Smārdes pozīcijas. Tāpat II b-na rajonā 3. eskadr. izlūku patruļas noskaidroja, ka Slampes virzienā pretinieka nav un tamdēļ eskadrons aizjāja uz Džūksti, kur pārsteidza ienaidnieku, kas pānikā aizbēga, atstādams mūsu rokās 2 ložmetējus. Kā rādās, pretinieks vēl nezināja par mūsu spēku atrašanos Ērzelukroga rajonā, jo vēl vienmēr staigāja un braukāja, kā atsevišķi cilvēki, tā arī nelieli kaņavīru pulciņi no Jelgavas uz Tukumu un arī otrādi. Šodien te 8. rota sagūstīja vienu krievu pulkvedi ar adjutantu, kas brauca uz Tukumu uzņemties vadību par tur atrodošajiem bermontiešu spēkiem. No Kalnciema šodien Studentu bataljona vienības, kopā ar 9. pulka 9. rotas pusrotu, izgāja izlūkošanā caur Draņiņām Līvberzes virzienā. Rapu mājās pašreiz atradās pulkveža Adamoviča grupas 1. plast. pulka II b-ns, kas nenogaidīja mūsu izlūku vienību uzbrukumu, aizbēga uz Līvberzi, kur atradās viņa ložmetēju rota un Mildes baterija. Krievu b-ns bijis 400 kaņotāju un 20 ložmetēju sastāvā un bija zaudējis tikai vienu ievainotu. Kā pilnīgi kaujas nespējīgu, minēto b-nu it kā aizveduši uz Jelgavu priekš sardžu dienesta. Pēc izlūkošanas 9. rotas pusrota palika Veļas mežsarga mājās, bet Studentu b-na rotas — Rapas mājās. Lai nodrošinātu 9. pulka kreiso flanku, kā arī pa daļai tā aizmuguri, tad divīzijas k-ris pavēlēja vēl šodien 7. Siguldas pulkam, pastiprinātam ar 4 lielgabaliem, ar pulka galveniem spēkiem ieņemt Valgundes un Grašu rajonu, bet priekšējās vienības izvirzīt līdz Cenas muižai, kur nodibināt saskarus ar Rīgas pulka vienībām. Siguldas pulks 16. novembra rītā izgāja no Beberbekas un, iedams caur Dziļnām un Lāčiem, naktī sasniedza ar II un III b-nu Kīšus, bet I b-nu izvirzīja vēl tālāk līdz lielā meža dienvidus nomalei. B-na 4. rota ar 2 vadiem un 1 smag. ložmetēju nomainīja ap pusnakti Cenas muižā 6. pulka 11. rotu; 4. rotas 1 vads ar 1 vieglo ložmetēju ieņēma Spanneniekus. Pa labi Hercogu muižā novietojās 3. rota, bet 1. rota palika b-na

rezervē Tiltiņos. Nakts pagāja 7. pulka frontē bez sadursmēm, lai gan pretinieks atradās Iecavas upes kreisā krastā. Kapt. Aparnieka partizāņu nodaļa bija novietojusies Klīves mežziņā muižā un gatavojās nākošā naktī izdarīt pastiprinātu izlūkošanu Svētes muižas virzienā. Daugavpils pulks arī saņēma rīkojumu savilkt 1 b-nu rezervē Švarcmuižas rajonā, bet 2 b-nus, pastiprinātus ar divām 6" haubicēm, sapulcēt Dzilnas-Beberbekas rajonā.

Vidzemes divīzijas k-ris šodien agri rītā atdeva jaunu pavēli, kurā bija pavēlēts 6. Rīgas pulkam, pastiprinātam ar 2 sapieru rotām, 5 lielgabaliem, 3 mīnometējiem un 1 bruņoto automobili, izvirzīties pa šoseju un ieņemt pozīcijas gar Iecavas upi no Misas ietekas līdz Purmaļu mājām, piegriežot sevišķu vērību labā flankā apsardzībai.

Cēsu pulkam, pastiprinātam ar 4 lielg. un 2 mīnometējiem, šodien izvirzīties līdz Iecavas upei un tur ieņemt pozīcijas no Purmaļu mājām līdz Garozas muižai (pie Lielupes, uz ziemeļiem no Aučiem). Valmieras pulkam, pastiprinātam ar 7 lielgabaliem, 3 mīnometējiem un 2. eskadronu, ar galveno kolonnu doties uz Emburgu un Gabaliniem, laižot pa labi vēl vienu kolonnu uz Aučiem, bet pa kreisi — uz Krūklēm un Pazvaniem (Pazolī) vienu kolonnu, pie kam apsardzības nodaļas vēl tālāk pa kreisi uz Šikājiem. Valmieras pulka kreisā spārna spēkiem no Bārbeles mācītāja muižas doties uz Bausku, kuru mēģināt ieņemt ar apiešanas manevri. Divīzijas rezervē palīka kara skola, 2 bruņotie vilcieni un 2 bruņotie automobiļi, no kuriem 1 bruņ. vilcienam dežūrēt Olaines stacijā (mūsu bruņotie vilcieni varēja braukt tikai līdz Olaines stacijai, jo tālāk sliedes vēl nebija pāršūtas uz krievu platumu) un 1 bruņ. automobilim — pie 6. pulka priekšējās rotas šosejas rajonā. Dodot uzdevumu Valmieras pulka kreisā spārna spēkiem, Vidzemes divīzijas vadībai nācās ņemt vērā minēto spēku pašreizējo atrašanās vietu, kur tie nokļuva uz savu iniciatīvi, un arī tāpēc, kā no armijas vadības Kurzemes divīzijas grupas pašam labajam spārnam bija dots virziens uz Brunavu (Brunaviške).

Notikumu gaita Vidzemes divīzijas frontē. Rīgas pulka k-ris vēl rīta agrumā pavēlēja I b-nam nekavējoši izlabot pie-

laisto klūdu un ar savām divām rotām novietoties apsardzībā gar Iecavas upi no Cenās muižas līdz Purmaļu mājām, bet pārējās 2 rotas novietot b-na rezervē Skujas kroga rajonā un vest pastiprinātu izlūkošanu pāri Iecavai. Pulka rezervē novietoties; III b-nam Dalbiņu rajonā, bet II b-nam Magazīnas muižas rajonā (starp Dalbiņiem un Cenās muižu). Pulka vienības visumā nobeidza savu pārgrupēšanos jau līdz pusdienai; vienīgi II b-ns, kurš nāca no Stūrišu rajona, ieradās savā vietā tikai pret vakaru. Pretinieka 2 lidmašīnas traucēja mūsu spēku pārgrupēšanu, apšaudot Jelgavas šoseju ar sprāgstošām lodēm. Mūsu izlūkošanas nodaļas noskaidroja, ka Iecavas upes kreisā krastā visur atrodas stiprs pretinieks, bet no šosejas uz rietumiem pretinieka vienības atrodas arī ķieģeļu ceplī, Iecavas labā krastā un tas ļoti apgrūtināja mūsu izlūku nodaļu darbību. Mūsu izlūku nodaļu enerģiskā darbība izvērtās par nopietnu sadursmi, kurā ņēma daļību arī ložmetēji un artilerija. Īsi pēc pusdienas ienaidnieka bruņotais vilciens piebrauca pie Skujas kroga un sāka apšaudīt tā rajonu ar ložmetēju un artilerijas uguni. Ar tālšāvējas baterijas piepalīdzību izdevās drīz vien vilcienu aizdzīt. Pret vakaru arī ienaidnieka kājnieku daļas pārgāja uzbrukumā un drusku atspieda mūsu apsardzības posteņus, bet kad piesteidzās palīgā b-na rezerve, tad agrāko stāvokli atkal atjaunoja.

Cēsu pulka I un II b-ni no savām naktsguļas vietām šodien arī devās uz priekšu norādītā virzienā. Pulka darbības rajons bija aplāts ar lieliem purvainiem mežiem un te bija slikti ceļi. Tāpēc arī pulka vadībai nebija iespējams savlaicīgi dot papildu rīkojumus sliktu sakaru dēļ un lielā mērā viss atkarājās no bataljonu k-ru uzņēmības un enerģijas. Līdz vakaram labā spārnā I b-ns aizvirzījās ar nelielām sadursmēm līdz Garozas stacijai un Ērces mājām. Pulka kreisā spārnā II b-nam vajadzēja noiet gaŗāku ceļu, lai gan apvidus te bija samērā labvēlīgāks. Pie Garozas kroga norisinājās nopietna kauja starp 5. pulka 8. un 6. rotu, kā arī velosipedistu komandu ar vācu leģiona Baltenlandes b-na vienībām, kuŗas gribēja noturēt savās rokās Garozas tiltu. Pret vakaru pretinieks atgāja Katrines un Garozas muižu virzienos, un mūsu II b-na rotas ieņēma pozīcijas gar Garozas upīti, no tās ietekas Iecavā līdz Vadžiem un tālāk b-na kreisais spārnis atliecās uz Ozoliņu mājām.

Pulka III b-ns atradās rezervē Kalnenieku un Dravenieku māju rajonā. Tā tad 5. pulks šodien vēl nepaspēja pilnā mērā izpildīt doto uzdevumu.

Šodien no divizijas rezerves tika izsūtīta uz fronti arī kara skola un vakarā tā jau sasniedza Ķempju un Skrabu mājas, nodibinādama sakarus pa kreisi ar 5. pulku. Kaņā un sevišķi kaujā liela nozīme ir piešķirama kaņavīru iniciātīvei, ja tā tiek pielietota istā vietā un istā laikā, bet nevietā pielietotā iniciātīve var izjaukt augstākā priekšnieka plānus un aprēķinus. Tā arī šodien Valmieras pulka k-ris uz savu iniciātīvi atkāpās no divizijas k-ņa dotiem rīkojumiem un tāpēc arī pulka galveno spēku fronte iznāca pārāk gaļa un pulks šodien neguva tādus panākumus, kādus būtu guvis, stingri pieturoties pie divizijas k-ņa pavēles.

Pulka k-ris pavēlēja III b-nam ar 1 lielgabalu uzbrukt un ieņemt Aučus, Emburgu un Pazvanus. Lai gan norādītā rajonā dienā vēl nebija ieradusies vācu Pētersdorfa nodaļa, bet tur pagaidām darbojās tikai Stēvera artilērijas pulka 2 baterijas, kopā ar savu nelielo apsardzību, tad tomēr mūsu III b-na rotas, laistas uzbrukumā jau vakara krēslā tādā plašā frontē, visumā, cieta neveiksmi un atgāja: 9. rota no Aučiem uz Cūciņu un Krieviņu mājām; 11. rota sākumā guva uzvaru un izsita pretinieku no Gabaliņu mājām pie Stalģenes tilta, bet kad krita rotas komandieris, virsleitnants Āboliņš, tad rota atgāja uz Ziemeļu un Zvirbuļu mājām; 10. rota nevarēja ieņemt Emburgu un atgāja uz Bierantiem; 12. rota sākumā ieņēma Pazvanu mājas, bet kad pretinieks viņu sāka stipri apšaudīt un pretinieka kavalerija draudēja ar apiešanu, tad rota atgāja uz Spalvēnu mājām, bet tā kā rotas flanki palika atklāti, tad b-na k-ris pavēlēja tai atiet uz Slokas mž. un Krūkles mājām. Ja te būtu bijis arī II b-ns un instruktoru rota, tad, jādūmā, kaujas gaita III b-na rajonā būtu ņēmusi citu (labvēlīgu) virzienu. Pulka II b-ns, pastiprināts ar 1 bateriju, saņēma pavēli ar 5. rotu ieņemt Ķenziņu mž. un Šikaļu mājas, ko tā arī izpildīja pēc nelielas sadursmes un pie Šikaļu mājām nošāva vācu leģiona k-ri, jūras kapteini Zīvertu, kas automobilī no Codes brauca atpakaļ uz Jelgavu. Pulka 8. rota, pabalstīta no mūsu artilērijas, ieņēma Bērzu muižu, kuļu aizstāvēja pretinieks ar vairākiem ložmetējiem un vēl vakarā ieņēma arī Grāvendāles muižu. Uz Codi virzījās 7.

rota un instruktoru rotas pusrota; aiz viņām rezervē — 6. rota. Līdz tumsai Codi ieņemt nevarēja, jo to aizstāvēja Veikmaņa pulka pastiprinātā II b-na atliekas, bet galvenā kārtā no Bauskas pienākušā Damma ložmetēju nodaļas rotas. Lielus panākumus šodien guva 4. pulka pastiprinātais I b-ns. Tas jau rīta agrumā izgāja no Bārbeles mācītāja muižas uz Vecsauli, kur, pēc ienākušām ziņām, vajadzēja būt pretiniekam. Avangardā gāja 2. eskadrons un 3. rota. Aiz Valmieras pulka b-na gāja arī Jelgavas pulka pastiprinātais III b-ns. Nesasniedzot Vecsauli, mūsu avangardu pēkšņi apšaudīja no Kandertēnu mājām ar ložmetēju un šauteņu uguni, ievainojot vairākus karēivjus un zirgus. Nācās izvērst mūsu galvenos spēkus, kuŗi, apņēmot pretinieka kreiso spārnu ar Valmieras pulka rotām un tā labo spārnu ar Jelgavas pulka rotām, piespieda pretinieku lielā steigā atiet uz Pētermuižu un Bugovičiem (1 km uz ziemeļiem no Pētermuižas). Bet arī te pretinieks ilgi neizturēja mūsu spiedienu un atgāja uz beidzamām pozīcijām pie Kuivu un Tupiņu mājām, kur tas cīnījās kādas 3 stundas un tikai vakara krēslā atgāja uz Bausku, pametot 1 ložm. valmieriešiem. Valmieras pulka I b-ns un Jelgavas pulka III b-ns palika uz naktsguļu Tupiņu, Kuivu un Pētermuižas rajonā, izsūtot 3. pulka 12. rotu uz Šarlotes muižu, lai nākošā dienā varētu vieglāk apņemt Bausku no dienvidiem. Šodien 4. pulka instruktoru rotas pusrota, nākdama no Vecmuižas uz Rudzukrogu, lai segtu pulka I b-na labo flanku, ar kauju ieņēma Ilziņu mājas, saņemot 4 ložmetējus.

Kurzemes divīzijas grupas labais spārns, kā mēs jau redzējām, šodien darbojās kopā ar Valmieras pulka kreiso spārnu, bet grupas kreisā spārna spēki (3. pulka I un izlūku b-ns, kā arī 1. eskadrons, 1 lielgabals, 2. pulka 5. rota un 4. pulka izl. k-da) apvienojās Mūrmuižā I b-na k-ŗa vadībā. Liepājas pulka I b-ns šodien no Krustpils izgāja caur Āžiem uz Eķengrāvi.

Bermonta armijas vadība vakarā frontes stāvokli sevīm tā tēloja: jau pilnīgi noskaidrojies, ka pretinieks ar mazākiem spēkiem apiet no Slokas un Kalnciema, bet ar prāviem spēkiem mēģina apiet caur Bausku uz Meiteni un tamdēļ viņa nolūks ir pilnīgi ielenkt Bermonta armiju. Vācu leģiona komandieris šodien krita un tā vietā vadību uzņēmas tagad štāba

priekšnieks kapteinis Vageners, kurš gan vēl nebija pilnīgi izveseļojies no dabūtā ievainojuma 8. oktobrī. Leģiona 2. brigāde līdz tumsai vēl aizstāvēja pozīcijas uz austrumiem no Bauskas, bet naktī atstāja arī Bausku. Leģiona 1. brigāde pulcējās no Garozas muižas līdz Stalģenei un Pētersdorfa nodaļa jau pēcpusdienā izgāja no Jelgavas uz Stalģeni. Arī Lietuvas frontē nav visai labs stāvoklis, jo pie Radziviļiškiem pret Brandisa pulku itkā sapulcēts prāvs lietuviešu kaŗaspēks (ap 9000). Tomēr, lai vajadzības gadījumā varētu palīdzēt vācu leģiona brigādēm, tad Brandiss saņēma rīkojumu turēt gatavībā 1 b-nu un 1 bateriju. Leģiona štābs naktī jau pārbrauca no Jelgavas uz Eleju pie Meitenes.

Vēlu naktī Jelgavā notika augstāko virsnieku apspriede un Bermonts, nevarēdams atrast nekādu izeju no tagadējā grūtā stāvokļa, atsacījās no armijas vadības un lūdza vācu VI rez. korpusa k-ri, ģen. Eberhardu, ņemt savā vadībā arī Bermonta armiju un izvest to no Kurzemes. Ģen. Eberhards ar savas valdības atvēli uzņēmās Bermonta armijas vadību un 17. novembra vakarā ieradās Jelgavā. Lai jau nākošā dienā iesāktu uzbrukumu visā frontē, tad 16. novembrī vēlu vakarā mūsu armijas vadība atdeva kaujas pavēli Nr. 7., kurā pavēlēts Latgales divīzijai, kopā ar savu artileriju un Studentu b-nu, uzbrukt 3 kolonnās: a) labajai — (9. pulks, Studentu b-ns, baterija un 3. eskadrons) uzbrukuma virziens uz Tukumu, Slampi un Mālumuižu; b) vidējai — no Kalnciema un Valguntes rajona uzbrukt Līvberzes, Upes muižas (Baloži) un Aucumuižas virzienos; c) kreisajai, virzoties gar Mīsas upi, pakāpeniski pāriet Lielupi un tad virzīties tālāk uz Svētes muižu.

Vidzemes div. ar vienu kolonnu uzbrukt gar Rīgas-Jelgavas šoseju un kad Latgales divīzijas kreisā kolonna pāries Lielupi, tad ieņemt visu fronti gar Iecavas upi, bet ar savu kreiso spārnu pāriet to Garozas rajonā. Ar otru kolonnu (Valmieras pulks), nodrošinot ar kavaleriju kreiso flanku, pāriet Lielupi Stalģenes-Pazvanu rajonā un vest uzbrukumu Kronvircavas un Lielvircavas frontē. Kurzemes divīzijas grupai vest uzbrukumu uz Skaistkalni un tālāk uz Bausku.

Uz minētās pavēles pamata kā Vidzemes, tā arī Latgales div. k-ri atdeva savas pavēles; pirmais vēl īsi priekš pusnakts, bet otrais jau 17. novembra rītā.

Notikumi un rīkojumi 17. novembrī.

Sk. 11., 12. un 13. šemu.

Latgales divīzijas k-ris paziņoja Vidzemes divīzijas vadībai, ka viņa divīzijas daļas vēl nav attiecīgi pāgrupējušās un tamdēļ uzbrukumu varēs iesākt tikai 18. novembrī. Pārgrupēšanās bija domāta tādā veidā, ka 8. pulks nomainīs 9. pulka II un III bataljonus. Tad 18. novembrī pastiprinātais 9. pulks varēs ar saviem spēkiem uzbrukt no Ķemeļiem un Mālumuižas Tukuma virzienā, bet 8. pulks, atstādams 1 b-nu divīzijas rezervē Kalnciemā, ar pārējiem 2 b-niem un 5 rotām no 7. pulka uzbruks ar vienu kolonnu Līvberzes un Upes muižas virzienos, bet ar otru kolonnu — no Valgundes caur Svēti uz Grīvas krogu, lai aizsprostotu Jelgavas-Mažeiku dzelzsceļu, bez tam 8. pulkam ieņemt ar stipru grupu Ērzeļu kroga rajonu priekš pulka labā flanka apsardzības un sakaru uzturēšanai ar 9. pulku. Siguldas pulkam ar 3 rotām un 4 lielgabaliem sīvi aizstāvēt Lielupes un Iecavas labo krastu no Valgundes līdz Cenas muižai.

Notikumu gaita Latgales divīzijas frontē: Ķemeļu rajonā izlūku darbība; naktī uz 18. novembri te pienāca no Kalnciema rajona 9. pulka štābs, III b-ns un Studentu b-ns. Pēcpusdienā 3. eskadrons, izlūkošanas nolūkā, devās caur Mālu muižu uz Slampi, kur sadūrās ar pretinieka b-nu (laikam III/1. plast. p.) un atgāja atpakaļ uz Mālumuižu. Tur sīvi aizstāvējās līdz tumsai, kad pretinieks piespieda mūsu eskadronu atīet tuvāk pie Ērzeļukroga, kur to nomainīja 9. pulka 6. rota; 3. eskadrons pēc tam aizgāja uz Batariem. Siguldas pulka rajonā šodien notika sadursme pie Spanneniekiem, no kurienes pretinieks izdzina mūsu vadu un pēdējais bija spiests atīet uz tuvāko mežmalu. Tagad arī 3. rota atstāja Hercoģu muižu un arī ieņēma mežmalu pa labi no 4. rotas vada. Lai atjaunotu stāvokli, tad 4. rotas k-ris lūdza atsūtīt palīgā 1. rotu, bet atsūtīja tikai 1 vadu un tāpēc Spannenieki palika pretinieka rokās. Tā kā nākošā dienā 7. pulkam ar galveniem spēkiem vajadzēja uzbrukt gar Svētes upi uz dienvidiem, tad pulka k-ris ar savu štābu pārbrauca no Jaunzemjiem uz Ķīšiem. Arī 3. baterijai pavēlēja pārbraukt no Zeltiņiem uz pozīcijām pie Ķīšu—Kaķedanču ceļa. Siguldas pulkam pagaidām vēl nebija tālruna sakaru ne ar divīzijas vadību, ne

arī ar 8. un 9. pulka štābiem. Daugavpils pulks šodien rītā no Švarcmuižas-Dziļnas-Beberbekas rajona izgāja uz Kalnciemu, kur ieradās pēcpusdienā. Kalnciemā, divīzijas rezervē, palika III b-ns; II b-ns novietojās uz naktsguļu Luļļas-Drabiņu rajonā, lai nākošā dienā varētu nomainīt 9. pulka II b-na rotas Ērzeļukroga rajonā. Daugavpils pulka I b-nam pavēlēja nomainīt 9. pulka III b-na rotas uz līnijas: Vadži-Klīves mežziņa mža un vest izlūkošanu Līvberzes virzienā. Jau vakara krēslā b-ns izgāja no Kalnciema pa Lielupes abiem krastiem uz Klīvi. Pēc kāda laika priekšā bija dzirdama stipra šaušana un tad parādījās 9. pulka III b-na kareivju pulciņi, kuŗi paskaidroja, ka pretinieka pārspēks piespiedis tos atiet. Tagad 8. pulka I b-ns izvērtās kaujas iekārtā: 1. rota ieņēma Rapu mājas, nomainīdama tur 9. pulka 9. un 12. rotu; 3. rota Ozolmuižā nomainīja Studentu b-na pusrotu, 4. rota palika b-na rezervē Veļās, bet 2. rota ieņēma Lielupes kreisā krastā Spranču¹⁾ un Ruduļu²⁾ mājas. Tikko rotas paspēja ieņemt savas norādītās vietas, kad pa Lielupi piebrauca ienaidnieka 2 apbruņoti tvaikonīši, kuŗi ar savu artilērijas un mīnumetēju uguni piespieda mūsu rotu dažas priekšgrupas atstāt ieņemtās mājas. Tomēr ne uz ilgu laiku, jo Lielupes ledus apgrūtināja tvaikonīšu darbību un tamdēļ tie aizbrauca uz Jelgavu. Tagad rotas atkal atgriezās savās vietās.

Vidzemes divīzijas vadība jau ap pusnakti bija sagatāvojusi jaunu kaujas pavēli, kuŗā uzbrukuma sākums noteikts uz plkst. 11-tiem 17. novembrī, pie kam Rīgas pulkam uzbrukt šosejas rajonā, Cēsu pulkam uzbrukt un pāriet Lielupi Tetelmīdes un Katrines muižas frontē; kaŗa skolai forsēt Lielupi 5. pulka rajonā un doties Kronvirčavas virzienā, kur sabojāt dzelzsceļu; Valmieras pulkam forsēt Lielupi Auču-Pazvanu frontē un tad doties Kronvirčavas un Lielvirčavas virzienā, lai sabojātu dzelzsceļu un aizsprostotu pretiniekam atiešanu Šauļu virzienā.

Tā kā pirms pavēles izsūtīšanas ienāca paziņojums no Latgales divīzijas vadības, ka tā var iesākt uzbrukumu tikai 18. novembrī, tad arī Vidzemes divīzijas k-ris paziņoja saviem pulkiem, ka par uzbrukuma sākumu tiks paziņots vēlāk,

¹⁾ Spranči 2¹/₂ km. uz ziemeļiem no Klīves mž. mžas Lielupes kr. krastā.

²⁾ Ruduļi Lielupes kreisā krastā, iepretim Klīves mž. muižai.

bet līdz tam laikam lai izdara vajadzīgo pārgrupēšanu un ar enerģisku izlūku darbību noskaidrot ienaidnieka pozīcijas un spēkus.

Notikumu gaita Vidzemes divīzijas frontē. Rīgas pulka frontē visu dienu I b-na rotas veda pastiprinātu izlūkošanu un vairākkārtīgi mēģināja pāriet Iecavas upi, bet tas neizdevās pretinieka stiprās uguns dēļ. Pēc ilgākas kaujas 3. rota izdzina ienaidnieku no ķieģeļu cepla, kas pa labi no šosejas labā krasta, bet tad piebrauca pretinieka bruņotais vilciens, pārbrauca pat Iecavas tiltu un sāka apšaudīt rotas ar flankējošu uguni, kas piespieda mūsu rotas atiet līdz mežmalai, kur tās noturējās un ar artilērijas piepalīdzību piespieda aizbraukt arī bruņoto vilcienu. No mūsu 3. rotas ieņemtais un atkal atstātais ķieģeļu ceplis palika neitrālā joslā, jo arī pretinieks to nevarēja ieņemt mūsu uguns dēļ. Pēcpusdienā pretinieka artilērija vairākas reizes apšaudīja arī mūsu aizmuguri, sevišķi Cenas muižas un Dīču māju rajonus. Tā kā I b-ns jau vairākas dienas bija priekšējā līnijā un stipri noguris, tad vakarā un naktī to nomainīja III b-ns, kas ar 4 rotām ieņēma visu pulka fronti, izstiepjot visas vienā šķidrā līnijā bez jeb kādām rezervēm. Vienīgi b-na labam spārnam, vajadzības gadījumā, varēja palīdzēt I b-na rotas, kuŗas bija novietojušās lauku mājās gar Misas upi, sākot no Glūdas mājām.

Cēsu pulka rajonā šodien jau norisinājās diezgan nopietnas sadursmes, sevišķi pulka labā spārnā, kur I b-na vienības ieņēma Purmalus un Žautarus, saņemot 1 ložmetēju. Pretinieka bruņotais vilciens pa divām reizēm piebrauca pie Garozas tilta un apšaudīja mūsu I b-na rotas pa daļai pat ar flankējošu uguni un smacējošo gāzu šāviņiem, un tā kā tanī laikā pa divām reizēm nāca uzbrukumā arī kājnieku vienības, tad dažās vietās mūsu rotas atgāja uz $\frac{1}{2}$ —1 klm. līdz tuvākai mežmalai; bet ielejot kaujā visas b-na rezerves, stāvokli mums izdevās atjaunot. Par nožēlošanu mūsu baterija, kas bija apbruņota ar krievu veciem lielgabaliem un tai nebija pietiekošā vairumā sakaru līdzekļu, šodien nevarēja saviem kājniekiem sniegt jūtamu pabalstu.

Pulka II b-na 8. rota atradās pozīcijās uz ziemeļiem no Garozas kroga līdz Iecavai un tur arī noturējās; 6. rota no rīta atradās aiz Garozas upītes, bet kad pienāca kaŗa skola, tad

pēcpusdienā ieņēma Garozas muižu, atspiežot Baltenlandes b-na vienības aiz Lielupes. Vēlāk, kad vācu kavalerijas nodaļas mēģināja apdraudēt rotas kreiso flanku, tad tās aiztrieca ar uguni. Pret vakaru arī 5. rota no Ozoliņiem pievirzījās pie Lielupes un ieņēma Plāņu, kā arī Stienbergu mājas; 7. rota palika b-na rezervē un pārgāja uz Anužiem. Pulka rezerve, III b-ns, pārgāja uz Brantu muižu. Šodien arī kara skola vēl priekšpusdienā sasniedza Namiķu mājas un tā kā uzbrukums bija atlikts uz 18. novembri, tad ar galveniem spēkiem novietojās tur atpūtā, bet lai noskaidrotu pretinieka spēku atrašanās vietu un viņu stiprumu, kā arī noskaidrotu pieejas un pārejas pār Lielupi, tad izsūtīja divus vadus izlūkošanā: 1. rotas vadu uz Cizariem, bet 2. rotas vadu uz Plāņiem. Pretinieks pielaida mūsu vadu pie Cizariem uz kādiem 600 soļiem un tad sāka stipri to apšaudīt, kas piespieda mūsējos meklēt aizsegu tuvākos grāvjos un bedrēs, un nogaidīt tumsu, kad ar pēkšņu triecienu izdzina ienaidnieku no mājām un tuvējā ķieģeļu ceplā, saņemot vienu vieglo ložmetēju. Otrās rotas vads pēc nelielas kaujas, kopā ar 5. pulka 6. rotu, ieņēma Garozas muižu un tad arī Plāņu, un Stienbergu mājas, kru pret vakaru pienāca 5. pulka 5. rota. Otrā krastā Vanču mājās atradās pretinieks (Baltenlandes b-na vienības), kas, pabalstīts no savas artilērijas, sekmīgi mūsējos apšaudīja un tamdēļ nebija cerības ieņemt Vanču mājas frontālā triecienā. Nolēma demonstratīvā nolūkā turpināt apšaudīšanos no Stienbergu mājām arī naktī, bet ar pārējiem kadetiņiem (40—45) uzbrukt Vanču mājām no ziemeļiem un ziemeļrietumiem. Naktī cilvēku skaits nespēlē izšķirošu lomu, bet disciplīna un drosme. Minēto vadu, virsnieku trūkuma dēļ, komandēja vada seržants, kuram, zināms, nebija tāda autoritāte, kā tas būtu bijis virsniekam. Vads laimīgi pārgāja Lielupi un tad no ziemeļiem sāka tuvoties Vančiem. Pretinieks nāca pretuzbrukumā un mūsu jaunie, neapmācītie kadeti te triecienu nepieņēma un atgāja uz Plāņiem. Pirmās rotas vadu komandēja virsnieks un tur kadeti droši metās triecienā un padzina pretinieku.

Valmieras pulka III b-na rajonā mūsu izlūku nodaļas padzina pretinieka izlūkus un mēģināja tuvoties Aučiem. Gabaliņiem un Emburgai, bet no turienes tās satika ar stipru uguni un piespieda atiet. Vakarā III b-na fronte bija tāda: 9. rota Cūciņās un Krieviņos; 11. rota Dumpišos, 10. rota Bierantu ra-

jonā un 12. rota Peludes rajonā. Codei šodien uzbruka no ziemeļiem 7. rota un instruktoru rotas pusrota, bet no ziemeļrietumiem 6. rota un tā kā arī baterija labi pabalstīja mūsu rotas, tad pretinieks ilgi neizturēja un jau ap pulksten desmitiem Code bija mūsu rokās, saņemot 1 ložm. un 1 virtuvi. Līdz vakaram II b-na rotas vēl pavirzījās uz priekšu un ieņēma fronti: 5. rota Šikaļu rajonā, 8. rota Grāvendālē, 6. rota Lamžos, 7. rota Smēdēnos ($2\frac{1}{2}$ km uz austrumiem no Mežotnes) un instruktoru rotas pusrota Jumpravmuižā. Tā tad II b-na k-ris šodien savas rotas vēl vairāk izklaidēja un tā bija liela kļūda, kas nākošās dienās slikti atsaucās uz pulka darbību. Pulka I b-ns ap pulksten 7-ņiem ieņēma Bausku un dažas minūtes vēlāk ienāca arī 3. pulka 12. rota. Te kā trofejas saņēmām 10 ložmetējus, 2 smagos automobiļus, lielāku vairumu šauteņu un municiju, kā arī citas kara mantas.

Šodien Bauskā jau rītā ienāca arī 3. pulka viss pastiprinātais III b-ns, bet viņa pastiprinātais I b-ns pārgāja no Mūrmuižas uz Skaistkalni. Liepājas pulka b-ns palika vēl Ēķengrāvē. Pretinieks šodien darbojās vienā vietā ļoti glēvi un pasīvi, bet otrā vietā atkal ļoti aktīvi, atkarībā no tā, kas tās bija par daļām. Visumā krievu daļas kāvās slikti; kā izņēmums bija 1. plastuņu pulka III b-ns (Litkenhauzena), kas bija papildināts ar vāciešiem pēc 15. oktobra kaujas un līdz šim bija darbojies Talsu-Ventspils rajonā. Tas šodien pie Slampes apturēja 3. eskadronu un tad tam sekodams, vakarā to izdzina arī no Mālu muižas un tikai iestājusies tumsa, kā arī 9. pulka 6. rotas pienākšana palīgā eskadronam, pagaidām apturēja minētā b-na tālāko virzīšanos. Dzelzsdivīzija šodien ļoti aktīvi darbojās sevišķi šosejas rajonā un Cēsu pulka labā spārnā. Arī Baltenlandes b-na vienības vēl nebija demoralizētas un naktī pie Vanču mājām droši pārgāja pretuzbrukumā pret mūsu kara skolas pusrotu. Stalģenes un Emburgas rajonus jau bija ieņēmusi Pētersdorfa nodaļa, kuŗa vēl bija pilnīgi svaiga, jo tikai 16. novembrī viņa piebrauca no Lietuvas (no Kuršāniem) Jelgavā un tā kā viņas rīcībā bija 2 baterijas, no kuŗām viena smagā, bet mūsu 4. pulka III b-nam, pulka vadības nepareizas rīcības dēļ, bija tikai 1 lielgabals, tad tā viegli varēja atsist mūsu izlūku nodaļu uzbrukumus. Bauskas rajonā vācu leģiona 2. brigādes daļas iepriekšējās kaujās jau tādā mērā bija cietušas un demoralizētas, ka

neuzdrošinājās 17. novembrī aizstāvēt pašu Bausku, bet jau naktī to atstāja un aizgāja uz Lielbērsteles-Lielsvitenes līniju. Te tās varēja aizsprostot ceļus uz Meiteni un ar pretuzbrukumiem no šejienes nepieļaut mūsu spēkiem uzbrukt, apņemot no dienvidiem, leģiona 1. brigādei Emburgas-Stalģenes rajonā. Pastiprinātā Damma ložmetēju nodaļa Codē, uzzinājusi par Bauskas atstāšanu un nopratusi mūsu nolūku uzbrukt viņai, apņemot no rietumiem, neuzdrošinājās ilgāk palikt Codē un tamdēļ jau naktī sāka atiet uz Mežotni, atstājot vienīgi nelielu arjergardu, kas rīta agrumā arī ātri aizgāja, pie mūsu pirmā spiediena. Damma nodaļa arī Mežotnē ilgi neuzkavējās, bet aizgāja pie 2. brigādes galveniem spēkiem. Šodien vakarā vācu leģiona 2. brigādes spēki ieņēma tādu stāvokli: Bādenes b-ns un Damma ložmetēju nodaļa aizsprostoja Bauskas-Meitenes lielceļu Kušķukroga (Kukselen) rajonā. Abu b-nu spēki bija samazinājušies jau līdz 300 karotājiem, 20 smagiem ložmetējiem un 4 lielgabaliem. Pa kreisi un drusku iepaļ, Lielbērsteles muižas rajonu ieņēma Jenas b-ns ar 300 karotājiem, 10 sm. ložmetējiem un 3 lielg. Veikmaņa pulks, kā stipri cietis pie Vecmuižas, Lieliecavas un Bauskas, bija atvests uz Meitenes rajonu, kur apsargāja dzelzsceļu. No viņa labākkiem karavīriem izdevās saformēt vienīgi nelielu kaujas spējīgu grupu (150 karotāju, 8 sm. ložm. un 4 lielg.), kuŗu novietoja Lielelejā, kā brigādes pēdējo rezervi. Lai pastiprinātu brigādi, tad arī Brandis Radziviļiškos saņēma pavēli ierasties ar 1 b-nu un 1 bateriju (ap 600 karot., 9 sm. ložm. un 4 lielg.) pastiprināt brigādes labo spārnu.

Leģiona 1. brigādes spēki bija ieņēmuši ar Pētersdorfa nodaļu (6 rotu, 2 bater. un 1 eskadrona sastāvā) Stalģenes un Emburgas rajonu, bet Baltenlandes b-ns, pastiprināts ar 12 smag. ložmetējiem un 1 bateriju, atradās Lielupes kreisā krastā, iepretim Stienbergu mājām un Garozas muižai.

Šodien ģen. Eberhards ieradās Jelgavā un uzņēmās vadību par Bermonta armiju. Arī viņam bija zināms, ka brauc uz Jelgavu Nissela misija. Uz tās labvēlīgiem noteikumiem varēja cerēt tikai tādā gadījumā, ja līdz misijas atbraukšanai izdosies noturēt Jelgavu un ja Bermonta armija būs vēl kaujas spējīga. Tamdēļ ar visiem līdzekļiem mēģināt novilcināt un apgrūtināt mūsu uzbrukumu Jelgavai, dodot svarīgākos virzienos īsus, bet spēcīgus triecienus, kas piespiestu mūsu

spēkus atiet uz vairākiem kilometriem un tad ieņemtos rajonos nodedzināt visas ēkas, lai mūsu karaspēka daļas, atgriežoties vecās vietās, tur nevarētu uz ilgāku laiku apmesties, jo pašlaik bija liels sals. Tamdēļ dzelzsdivīzija, Rosbacha trieciena nodaļa un vācu leģiona 1. brigāde saņēma pavēli sagatavoties uzbrukumam 18. novembrī. Pēc uzbrukuma ģen. Eberhards bija nodomājis piedāvāt mūsu armijas vadībai pamieru.

Notikumi un rīkojumi 18. novembrī.

Sk. 11., 12. un 13. šēmu.

Īsi pēc pusnakts, naktī uz 18. novembri, Latgales divīzijas k-ris paziņoja Siguldas pulka k-rim, ka tā rīcībā tiek atdots arī 8. pulka I b-ns un ka tagad pastiprinātā 7. pulka uzdevums ir uzbrukt ienaidniekam divos virzienos: 1) ar labo kolonu caur Līvberzi un Upes muižu uz Falcgrāves mž. (Glūdas mž.), aizsprostojot pretinieka atiešanas ceļus no Jelgavas uz Mažeikšiem; 2) ar kreiso kolonu uzbrukt no Valguntes uz Svēti un tālāk uz Grīvas krogu, atstājot apmēram 3 rotas priekš Lielupes un Iecavas upes aizsardzības. Minēto uzdevumu izpildīšanai 7. pulka k-rim nekavējoši izdarīt spēku nepieciešamo pārgrupēšanu.

Latgales divīzijas labā spārnā, Smārdes rajonā, šodien norisinājās vienīgi izlūku sadursmes, kur ieguvām 1 vieglo ložmetēju, jo tikai naktī 9. pulka k-ris kopā ar III b-nu un Studentu b-nu, kā arī ar vieglo bateriju ieradās no Kalnciema Ķemeros. Uz ziemeļiem no Ērzelukroga pretinieks iesāka uzbrukumu jau rītā, bet 9. pulka II b-na vienības to atsita un tad, virzīdamās pakal attejotam ienaidniekam, bez kaujas ieņēma Mālumuižu un te uzzināja, ka lielākā daļa no ienaidnieka spēkiem aizgājusi uz Džūksti. Kad 8. pulka II b-ns nomainīja Ērzelukroga un Mālumuižas rajonā 9. pulka II b-nu, tad pēdējais aizgāja Tukuma virzienā un vēl šodien sasniedza, pēc nelielām sadursmēm, Slampes muižas rajonu. Daugavpils pulka I b-ns pie Ozolmuižas (Nemeikšes) un Rapas mājām atsita ienaidnieka nelielu uzbrukumu, saņemot dažus gūstekņus. Bataljons šodien palika savās vecās pozīcijās un pēcpusdienā aizsūtīja savu 2. rotu uz Ķīšiem palīgā 7. pulkam. Pretinieka kājnieku tuvākās daļas atradās Līvberzē, bet 2 baterijas Upes muižā.

Siguldas pulks šodien sāka izpildīt savu uzbrukuma uzdevumu un lai priekš tam būtu lielāki spēki, tad pulka k-ris vēl rīta agrumā atvilka savas I b-na rotas no Cenas muižas rajona tuvāk pie Kīšiem. Vēl tumsā II b-ns (5. un 7. rota) pārgāja Lielupi pie Kīšiem un pie Mislavām sasita tur atrodošās krievu vienības, atņemdamas tām 4 ložmetējus. Tagad Svētes upes kreisā krastā pretinieka fronte bija pārrauta un II b-na galvenie spēki vakarā jau atradās Apiņu un Dūmiņu mājās, bet viņa izlūku patruļas pat apdraudēja Jelgavas-Tukuma lielceļu. Kapt. Aparnieka partizāņu nodaļa jau 17. novembra dienā izgāja no Klīves mžz. muižas caur lielo mežu uz dienvidiem un naktī uz 18. novembri uzbruka pretiniekam pie Svētes muižas un Vilkubūdām, saceldama ar to ienaidnieka aizmugurē lielu apjukumu. Nebūdams pietiekoši informēts par 7. pulka darbību, kapt. Aparnieks savu nodaļu 18. novembra dienā atveda caur mežu atpakaļ uz Kīšiem. Bija pieļauta kļūda, ka šodien kapt. Aparnieka nodaļa nebija atdota 7. pulka k-ra rīcībā. Jādomā, ka panākumi būtu bijuši daudz lielāki, ja nodaļa šodien būtu darbojusies kopā ar 7. pulka II b-nu.

Lai segtu II b-na kreiso flanku un tā aizmuguri, tad rīta agrumā Lielupi pārgāja arī 7. pulka III b-ns (9., 12. un 1. rota), kas no Dobeļiem ņēma virzienu uz Stūrmaņiem. Pēdējos tomēr ieņemt neizdevās, jo še cīnijās pretinieka pusē dzelzsdīvīzijas 1. pulka kreisā spārna vienības, kuŗas rīkojās enerģiski un, labi pabalstītas no savas artilērijas un lidmašīnām, pārgāja pretuzbrukumā un piespieda mūsu b-nu atiet uz Mislavām. Siguldas pulka I b-na rotu aiziešana bez kaujas uz Kīšiem, pilnīgi atklāja Rīgas pulka labo flanku un deva iespēju dzelzsdīvīzijas kreisam spārnam viegli apņemt mūsu 6. pulka labo spārnu, kā arī jau priekšpusdienā ieņemt Kaķedančus un Kīšu klosteri, kuŗus nodedzināja.

Ap pusdienas laiku stāvoklis 7. pulka kreisā spārna rajonā bija slikts, jo pretinieks veikli izmantoja I b-na rotu aiziešanu uz Kīšiem. Tas ieņēma ne tikai Tiltiņu un Siliņu mājas, bet viņa 1 rota kopā ar diviem ložmetējiem uzbruka arī Kīšu klosterim, kur atradās 7. pulka ambulance un daži vezumi, saņēma daļu no tiem, pašu klosteri aizdedzināja, izbiedēja mūsu bateriju, kuŗa no savām pozīcijām aizbrauca uz Zeltiņiem, un tad sāka apšaudīt arī 7. pulka štābu Kīšos. Par laimi pie ro-

kas gadījās pulka izlūku komanda, kuŗa kopā ar 9. rotu pār-gāja enerģiskā pretuzbrukumā. Drīz vien ienaidnieka rotu iz-klidināja, saņemot gūstā 16 vāciešus un 1 sm. ložmetēju. Ta-gad pulka k-ris pavēlēja I b-nam, kopā ar izlūku komandu un 8. pulka 2. rotu, ieņemt agrāko iecirkni no Tiltiņiem līdz Ce-nas muižai un tur nodibināt saskarus ar 6. pulku. Tiltiņus un Siliņus ieņēma vēl šodien, bet mežmalu pie Cenas muižas ti-kai 19. novembrī. Vakarā Kīšos ieradās arī jaunsafarmētā 7. pulka 10. rota un jau naktī tā aizgāja uz Kaķedančiem.

Latgales divīzijas k-ris šodien, iepazīnies uz vietas sīkāk ar visiem apstākļiem, nāca pie slēdziena, ka uzbrukt vienā reizē 3 virzienos nav iespējams, jo spēku par maz, un tamdēļ atstāt spēkā tikai uzbrukumu Jelgavai. Bet priekš tam atkal ir va-jadzīgs ilgāks laiks, lai varētu pārgrupēt vajadzīgos spēkus un tamdēļ vispārējo uzbrukumu atlika uz 20. novembri.

Vidzemes divīzijas k-ris pavēlēja saviem pul-kiem šodien uzbrukumu iesākt gaismai austot. Tomēr vācieši mums aizsteidzās priekšā un Rīgas pulka frontē viņi jau sāka uzbrukumu rīta tumsā un pārsteidza mūs pārgrupēšanās laikā. Mūsu kara ministrijas archīvā atrodas Rosbacha «Abteilungs-befehl Nr. 18., no 17. novembra 1919. gada», saskaņā ar kuŗu, pastiprinātai dzelzsdīvīzijai vajadzēja 18. novembra rītā uz-brukt 4 kolonnās: pirmai kolonnai (2. pulka Bertolda b-ns un 5. baterija) uzbrukt caur Garozas staciju un Apaļiem uz Tilti-ņiem; otrai kolonnai (2. pulka II b-ns un $\frac{1}{2}$ 4. bater.) — caur Baltpēteriem arī uz Tiltiņiem; trešai kolonnai (Rosbacha trie-ciena nodaļa) — caur Skujas krogu uz Olaini; ceturtaī kolon-nai (1. pulka I un III b-ni un 2 baterijas) — caur Cenas muižu uz Dalbiņiem.

Rosbacha trieciena nodaļai uzbrukuma josla dota no dzelzsceļa līdz Misas upei, pie kam tās labo flanku nodrošināt bruņotam vilcienam Nr. 5; haubiču vadam no pozīcijām pie Kliļēniem pabalstīt uzbrukumu. Rosbacha nodaļa sevišķi ba-gātīgi bija apgādāta ar visāda veida tehniskiem līdzekļiem: tā, piemēram, bez lielāka skaita smago un vieglo ložmetēju, nodaļas 5 rotas uzbrukumā vajadzēja pabalstīt vēl 3 kājnieku lielgabaliem, 4 ugunsmetējiem un 1 mīnumetējam. No pulk-sten astoņiem, kad bija jau pietiekoši gaišs, uzbrukumu pa-balstīja arī kaujas eskadriļa.

Tā tad triecienā pret Rīgas pulku (3 b-ni, 5 lielg., 3 mīnometēji un 1 bruņotā mašīna) vajadzēja ņemt dalību pretinieka 3 b-niem, 13 lielgabaliem, 4 ugunsmetējiem, vairākiem mīnometējiem (cik mīnometēju darbojās ar 1. pulka b-niem, mums nav zināms) un spēcīgam bruņotam vilcienam. Bez tam pret Rīgas pulka kreiso spārnu, no dzelzsceļa apmēram līdz Purmaļiem, atradās ierakumos vācu 2. pulka I b-na vienības un no sākuma atradās rezervē aiz Rosbacha nodaļas, šosejas rajonā, arī jēģeru b-ns. Pēdējais gan jau priekšpusdienā aizgāja caur Jelgavu uz Grīvas krogu, jo gāja baumas, ka mūsējie (7. pulka vienības) pārrāvuši krievu daļu fronti un tuvojas jau Grīvas krogam.

Pret Cēsu pulka 3 b-niem, krievu vecās sistēmas 4 lielgabaliem, 2 mīnometējiem un kara skolas 2 rotām, pretinieks gatavoja triecienu ar 2. pulka 2 b-niem un 6 lielgabaliem, aiz kuriem rezervē tā paša pulka IV b-ns, un varēja piepalīdzēt arī I b-ns vismaz ar 2 lielgabaliem no Purmaļu rajona. Bez tam pret Cēsu pulka kreiso spārnu un kara skolu atradās Baltenlandes b-ns ar 1 bateriju, jo arī vācu leģiona 1. brigādei vajadzēja uzbrukt pa abām pusēm Garozas-Lieliecavas ceļam un šodien visādā ziņā aizvirzīties līdz Brantu muižai.

Bez uzskaitītām daļām, vēl dzelzsdivīzijas rezervē palika 3. kājnieku un kavalerijas pulks, kā arī smagā artilērija (aizjūgti 5 lielg.) un ložm. b-ns (Lütza). Kādā mērā pēdējās karaspēka daļas piedalījās 18. nov. uzbrukumā, mums nav zināms, jo mūsu rīcībā nav par to neviena dokumenta. Saskaņā ar dzelzsdiv. pavēli no 11. novembra, 3. kājn. pulkam vajadzēja novietoties rezervē Ānes muižas rajonā, bet saskaņā ar pavēli no 12. novembra, 3. kājn. pulkam, kopā ar 2 baterijām, vajadzēja novietoties divīzijas rezervē Stalģenes, Salgales un Frank-Sesavas rajonā. Kā rādās, uz pēdējo rajonu 3. pulks nav pārgājis, jo kapteinis Vageners savā grāmatā «Von der Heimat geächtet», aprakstīdams Pētersdorfa nodaļas kaujas darbību Stalģenes-Emburgas-Salgales rajonā, nekā neraksta par 3. kājn. pulku. Arī Latgales divīzijas frontē 3. pulks nevarēja būt, jo Meyera grāmatā «Das Jägerbataillon der Eisernen Division im Kampfe gegen den Bolschewismus» ir teikts, ka jēģeru b-ns 18. novembrī ieņēmis Meijas muižu, Sarkanākroga un Vilkabūdas rajonu, un ka nākošo dienu cīnās pa kreisi no viņa bijušas krievu daļas, kuŗas nevarēju-

šas izturēt mūsējo spiedienu un jēgeru b-nam vienam nācies vest grūtas cīņas savā rajonā, jo Lielupes kreisā krastā vienīgi Stūrmaņos atradās 1 pionieru rota. Tā tad, pastiprinātā dzelzsdivīzija kopā ar Baltenlandes b-nu bija, vismaz uguns spēku ziņā, divas reizes, ja ne vairāk, stiprāka par mūsu Rīgas un Cēsu pulkiem. Tas jāņem vērā, kad apskatīsim minēto pulku kaujas darbību 18.—21. novembrī.

Notikumu gaita Vidzemes divīzijas frontē.

Tā kā Rīgas pulka k-ris bija saņēmis vēl rīta agrumā pavēli iesākt uzbrukumu gaismai austot, bet pulka pirmā līnijā atradās tikai III b-ns ar visām savām 4 rotām izvilktis vienā līnijā, bet uzbrukumu pulka k-ris gribēja sākt ar diviem b-niem pirmā līnijā, tad viņš pavēlēja II b-nam nomainīt pirms uzbrukuma III b-na labā spārna rotas (12. un 9.), kuŗām pēc tam aiziet uz pulka kreiso spārnu pie sava b-na. Tā kā siltu telpu trūkums bija piespiedis rezervē atrodošos b-nus novietot savas rotas plašā frontē, tad II b-ns nepienāca pie III b-na labā spārna ar visām rotām kopā, bet tikai vispirms ar 8. un 5. rotu. Pēdējā jau nomainīja šosejas rajonā lielāko daļu no 9. rotas, kad sākās Rosbacha nodaļas pirmais uzbrukums, kuŗu 5. rota ar 9. rotas nenomainītā vada piepalīdzību atsita. Pēc tam 9. rota aizgāja, kā bija pavēlēts, uz Maltuvu mājām. Pašā labā spārnā 8. rotai vairs neizdevās nomainīt 12. rotu, kuŗa jau bija iesākusi kauju ar Rosbacha nodaļas uzbrūkošo kreiso spārnu. Lielākā daļa no 8. rotas pastiprināja 12. rotu un tad kaudamās abas rotas lēnām tika spiestas pa Misas kreiso krastu atpakaļ. Dīču mājās 8. rotas k-ris bija palicis ar 1 vadu un tagad novērodams, ka Misas labā krastā pa lielo ceļu no Cenas muižas uz Dalbiņiem virzās pretinieka kolonnas (tās bija 1. pulka I un III b-ni ar 2 baterijām), mēģināja tās aizturēt pie Glūdām, kur bija novietojusies 2. rota. Te ilgi neizdevās pretinieku noturēt un lai gan pienāca palīgā arī 6. un 7. rotas, nākdamas no Zoslēnu rajona un tepat tuvumā atradās arī 1. un 4. rota Bemeros, bet 3. rota Jenķelos, tad tomēr te vēl pretinieku nenoturēja un tas, visu laiku apņemdams mūsu labo spārnu, vairāk un vairāk spiedās gar lielo ceļu Dalbiņu virzienā. Arī mūsu vieglā baterija (3 lielg.) pie Magazīnas muižas jau bija apdraudēta, jo pretinieks to jau apšaudīja ar

ložmetēju un šauteņu uguni, kas to piespieda atbraukt drusku atpakaļ uz jaunām pozīcijām. Mūsu neveiksme 18. novembra priekšpusdienā Rīgas pulka labā spārnā izskaidrojama ar to, ka ar Siguldas pulka rotu aiziešanu vēl tumsā no Cenas muižas, deva pretiniekam iespēju sākt uzbrukumu, visu laiku dziļi apņēmot mūsu 6. pulka labo spārnu. Pirmā b-na rotas vēl nebija paspējušas sapulcēties pat savās novietošanās vietās, kad pretinieks jau tās apšaudīja. Sevišķi sliktu iespaidu uz mūsu rotu darbību pirmā laikā darīja pretinieka kaujas eskadriļa, kuŗas aeroplāni lidoja ļoti zemi, apšaudīdami mūsu rotas no ložmetējiem, kas lielā mērā kavēja mums noorganizēt stabilu kaujas fronti. Mums nebija līdzekļu ar ko varētu sekmīgi cīnīties pret ienaidnieka lidmašīnām un tamdēļ tās darbojās pārāk droši. Pretiniekam pavirzoties uz priekšu, mūsu sakaru tīkls izjuka, bet mūsuniecīgie sakaru līdzekļi nedeļa mums iespēju uz ātru roku noorganizēt jaunu sakaru tīklu, un tā kā Misas kreisā krastā bija plašs mežu rajons, tad tas viss kopā ņemot ļoti lielā mērā apgrūtināja pulka un b-nu vadību; arī artilērijas uguni nevarēja savlaicīgi izsaukt. Pēc 8. un 12. rotas atiešanas, tagad bija spiesta atiet arī 5. rota šosejas rajonā un tas savukārt nostādīja ļoti grūtā stāvoklī 11. rotu dzelzscēļa rajonā. Tās stāvoklis jau tā bija sevišķi grūts kaujas pašā sākumā, jo pretinieka bruņotais vilciens to apšaudīja ar flankējošu uguni. Tēlelona tīkla bojājumu dēļ mūsu tāļšāvējas baterijas (2 lielg.) uguni no Skujas kroga rajonā nevarēja izsaukt. Piesteidzās gan viens vidējā kalibra mīnumetējs, bet tas jau pēc dažiem šāvieniem saplīsa. Tagad ar 5. rotas atiešanu, 11. rotu sāka apdraudēt arī no šosejas puses un tāpēc arī lielākā daļa no rotas sāka atiet gar dzelzscēļu. Vēl ilgāku laiku palika savos ierakumos vienīgi 11. rotas kreisais spārns, kuŗš atgāja tikai pret pusdienu.

Neskatoties uz visiem nelabvēlīgiem apstākļiem, pie kādiem-uzsāka cīņu Rīgas pulks savā frontē, tad tomēr pateicoties pulka k-ra enerģiskai darbībai, kas personīgi vajadzīgās vietās paspēja ierasties vēl istā laikā, lai aizzurētu atejošās un jau pa daļai izklīdušās rotas, tad ap pusdienas laiku mūsu 6. pulka fronte visumā jau stabilizējās, sevišķi centrā, kur II b-na rotas, pastiprinātas no pulka rezerves vēl ar mācības komandu (instruktoru rotu), apturēja pretinieka uzbrukumu uz Degaiņu mājas un Skujas kroga līnijas. Šosejas rajonā tagad lie-

lu palīdzību sniedza arī bruņ. automobilis Kurzemnieks un tālšāvēja baterija, kuŗa nelaida uz priekšu pretinieka bruņoto vilcienu. Labā spārnā I b-na rotas, kopā ar vieglo bateriju un velosipedistu rotu (bez velosipediem), pretinieka uzbrukumu apturēja rajonā uz ziemeļiem no Magazīnas muižas. Vienīgi pulka kreisā spārnā, dažādu pārpratumu un sakaru trūkuma dēļ, fronti izdevās stabilizēt tikai pret vakaru. Ienaidnieka uzbrukums te sākās daudz vēlāk un arī spiediens te nebija tik stiprs, bet tā kā naktī 10. rota nebija ieņēmusi visu iecirkni līdz Purmaļiem, tad tas atviegloja pretiniekam iespēsties starp 6. un 5. pulku un ar to arī atviegloja rotas kreisā spārna apņemšanu, bet tā kā rotai arī nebija tālruna sakaru ar b-na vadību, tad, izdzirdusi par it kā pārējo rotu atiešanu, arī atgāja. Īsi pēc pusdienas 9. rota un daļa no 11. rotas sāka atiet no Maltuvju rajona tālāk caur Kukuļdreimaņiem uz ziemeļiem Dalbes macītāju muižas virzienā, jo gāja baumas, it kā pavēlēts esot atiet uz Olaini. Te pulka k-ris tās vēl laikā satika un apturēja. Lai pastiprinātu kreiso spārnu, tad pulka k-ris nosūtīja uz Zušu rajonu 4. rotu un pavēlēja jaunieceltam III b-na komandierim savākt savas rotas un noorganizēt fronti uz dienvidiem no Kukuļdreimaņiem, kas arī tika izpildīts un vakarā 11. rota ieņēma Zušus, 9. rota Čudarus, bet 10. rota palika rezervē Kukuļdreimaņos; 12. rota atradās vēl pulka labā spārnā. Visumā ap plkst. 15-tiem pretinieka uzbrukumi 6. pulka frontē izbeidzās un vietu vietām jau bija redzamas degošas mājas, kas lika domāt, ka pretinieks gatavojas uz atkāpšanos un patiešām, vakarā jau mūsu izlūku nodaļas sāka virzīties uz priekšu. Tā tad pretinieka nodoms: atspiest Rīgas pulku līdz Olainei, neizdevās, jo 6. pulka centrs pretinieku tālāk par Skujas krogu nelaida. Vakara ieradās palīgā arī bruņ. auto Staburags.

Arī Cēsu pulka frontē šodien sākās pretinieka uzbrukumi no paša rīta, pie kam to pabalstīja spēcīga artilērijas un mīnometēju uguns. Tā kā I b-nu pastiprināja no pulka rezerves ar 9. un 10. rotu, tad ienaidnieka pirmos uzbrukumus atsitā. Tomēr pulka stāvoklis, sevišķi labā spārnā, bija grūts, jo ar 6. pulka kreisā spārna atiešanu, Cēsu pulka labais flanks bija pilnīgi atklāts un deva iespēju pretinieka uzbrūkošai kolonnai, virzoties gar Purmaļiem, apņemt pulka labo spārnu. Lai izvairītos no sitieniem flankā, tad I b-ns atlieca savu spārnu un pagarināja to gar mežmalu uz ziemeļiem un te līdz tum-

sai noturējās. Arī pulka atlikušai rezervei (11. un 12. r.) vajadzēja pienākt palīgā I b-nam Apaļos. Pastiprinātā I b-na kaujas darbību ļoti apgrūtināja lielais sakaru līdzekļu trūkums, jo tālrunis beidzās pie Lamžiem un no turienes visus rīkojumus, kā arī no pirmās līnijas visus ziņojumus vajadzēja nogādāt vai nu ar ziņnešiem, vai šķūtniekiem. Arī mūsu baterija maz ko varēja palīdzēt mežainā rajonā priekš frontālā uzbrukuma atsišanas, jo tālrunu vadu trūkums neatvērēja novietot vairākās vietās novērotājus un arī rotas to pašu iemeslu dēļ nevarēja laikā paziņot artilērijai par vajadzīgo artilērijas uguns pabalstu. Vienīgi mūsu baterija šodien teicami strādāja pret ienaidnieka uzbrūkošām vienībām, kuŗas virzās rietumos no Purmaļiem uz ziemeļiem. Te mūsu baterijai bija izdevība no Apaļu rajona apšaudīt pretinieku visu laiku ar flankējošu uguni, kas bez šaubām tam nodarīja lielus zaudējumus un tāpēc lielā mērā aizkavēja ienaidnieka vienībām pavirzīties uz priekšu. Ar to arī izskaidrojams, ka dzelzsdivīzijas 2. pulka kreisā spārna vienības pat līdz vakaram visumā tālāk par Maltuvju un Purmaļu mājām netika.

Cēsu pulka I b-na karavīri bija ārkārtīgi noguruši, jo viņiem nācās vairākas dienas darboties purvainā un mežainā apvidū lielā salā, bet dzīvojamās telpas bija nepietiekošā vairumā. Tāpēc arī saprotams, ka I b-ns, atsitis pretinieka uzbrukumus un noturējies līdz novakaram, vakarā viņa fronte sāka izirt un plašās frontes dēļ, kā b-na, tā arī rotu k-riem nebija iespējams ar personīgo iejaukšanos un uzstāšanos istā laikā un istā vietā novērst ļaunā aiziešanu no frontes līnijas. Lai tumšā naktī atejošie karavīru pulciņi pilnīgi neizklistu, tad pulka k-ris pavēlēja I b-nam sapulcēties tās vietās, no kurienes pulks 16. novembra rītā iesāka savu uzbrukuma gājienu Iecavas upes virzienā, t. i. uz Dāvju—Skribas—Kļavas mž. līniju, kur ap pusnakti b-na rotas visumā arī sapulcējās.

Pulka II b-na frontē šodien rīta agrumā norisinājās sīva cīņa pie Cizaru mājām, kur mūsu kara skolas pusrota ilgi negribēja padoties vācu leģiona Baltenlandes b-na kreisā spārna un 2. pulka IV b-na labā spārna spiedienam. Tikai tuvu pusdienas laikam, kad Baltenlandes b-na vienības no Lielupes kreisā krasta draudēja caur Vareļu mājām iznākt pusrotai aizmugurē, tad tā beidzot sāka atiet gar ceļu uz Garozas krogu. Atiešana bija ļoti grūta, jo pretinieks, pamanijis, ka sākas mū-

su atiešana, vēl vairāk pastiprināja savu artilērijas un ložmetēju uguni, kas no mums prasīja lielus upurus, jo no pusrotas krita 12 un ievainoja 10 kadetus. Minētais notikums slikti iespaidoja arī 5. pulka 6. rotas darbību, kuŗa aizstāvēja Garozas muižu un līdz šim bija sekmīgi atsitusi Baltenlandes b-na vienību mēģinājumus forsēt Lielupi. Rota tagad atgāja kādus 1¹/₂ km un novietojās aiz Garozas upītes Cirpeņu māju rajonā. Tagad no Plāņiem atgāja arī kadetu vads un 5. pulka 5. rota; pēdējā novietojās vēl pa kreisi no 6. rotas. Kuŗa skolas 1. rotas vadi ieņēma aizstāvēšanai Garozas kroga rajonu, pa kreisi no tiem, Speltes mājas rajonā, daļa no kuŗa skolas 2. rotas, bet pa labi līdz Iecavas upei — 5. pulka 8. rota, kuŗu pastiprināja vēl ar 1 vadu no 7. rotas, bet 7. rotas pārējie vadi aizgāja palīgā 5. rotai, jo cirkulēja baumas, it kā 4. pulka labā spārnā 9. rota atgājusi. Šinīs pozīcijās 5. pulka II b-ns un kuŗa skola atsita visus uzbrukumus, kā 2. pulka Bertolda b-na, kuŗam bija jāuzbrūk gar Garozas staciju uz Tiltiņiem, tā arī Baltenlandes b-na uzbrukumu; pēdējam bija jāuzbrūk gar Garozas-Lieliecavas ceļu un jāsasniedz Brantu muiža. Te mūsu cīņu lielā mērā apgrūtināja arī tas apstāklis, ka bija jācinās bez artilērijas pabalsta, jo mūsu vienīgā baterija, atrazdamās Apaļu rajonā, nevarēja palīdzēt. Pretinieks turpretim novietoja 1 bateriju pie Vareļu mājām atklātā pozīcijā un ar tiešu tēmēšanu apšaudīja mūsu rotas. Tomēr, neskatoties uz tik nelabvēlīgiem priekš mums apstākļiem, pretinieks pat visbīstamākā vietā, Garozas kroga rajonā, tuvāk par 600—700 soļiem netika. Tumsai iestājoties kauja norima un tagad bija cerība un palāvība, ka pretinieka uzbrukumu atsītis arī naktī, bet tad negaidot, ap pulksten 21, 5. pulka 8. rota paziņoja, ka viņa esot saņēmusi pavēli no pulka k-ŗa atiet uz Beitas un Gaiļu muižas līniju, kur sapulcēties II un III b-na rotām. Pēc kāda laika ziņoja arī no kuŗa skolas 2. rotas rajona, ka aizgājušas arī 5. pulka 6. un 5. rotas. Kuŗa skola palika savās pozīcijās līdz pusnaktij, bet tad, nevarēdama nodibināt nekādus sakarus ne pa labi, ne pa kreisi, naktī arī atgāja aiz Cēsu pulka labā spārna, uz Dāvju māju rajonu. Cēsu pulka vadība šoreiz pavisam nepareizi rīkojās, pavēlēdama atiet tik tālu arī II un III b-niem. Pretinieka uzbrukumi dienā tika atsisti, vakarā kauja norima un ja II b-na labo spārnu būtu pastiprinājuši ar vēl svaigām 11. un 12. rotām, tad varēja cerēt noturēt Garozas stacijas un

Garozas kroga rajonu, bet I b-na rotas, naktī sapulcētas Skribas un Kļavu muižas rajonā, būtu noderējušas nākošā dienā, kā pulka rezerve. Bez tam mēs redzēsim, ka nākošā dienā pretinieks vairs neuzbruka. Kad divizijas komandierim naktī nāca zināms par 5. pulka, visumā, nevajadzīgo atiešanu, tad viņš pavēlēja nekavējoši pārtraukt atkāpšanos un ātrāk atjaunot agrāko stāvokli, ko pulks arī 19. novembrī izpildīja.

Valmieras pulka vadība arī šodien vēl nebija paspējusi izlabot savu kļūdu, jo saskaņā ar diviz. pavēli, rajonā no Stalģenes līdz Emburgai, pulkam vajadzēja cīnīties ar 9 rotām un 1 bateriju, bet pateicoties pulka vadības un arī II b-na vadības nevietā parādītai iniciāīvei, tagad 18. novembrī patiesībā tur atradās tikai III b-na dažas rotas un 1 baterija, bet II b-ns bija izvērties ļoti plašā frontē: no Šikāļiem līdz Jumpravas muižai. Zināms, ar tik niecīgiem spēkiem Valmieras pulks norādītā rajonā nekādu uzbrukumu 18. novembrī nevarēja izdarīt un bija jāapmierinās tikai ar pretinieka uzbrukumu atsišanu. Jau naktī pretinieka artilērija stipri apšaudīja 9. un 11. rotas novietojumu un ienaidnieka patruļas mēģināja izlūkot mūsu pozīcijas. Vienu no tādām patruļām (10 cilvēku stiprumā) iznīcināja 10. rotas rajonā. Ap pulkst. 9,30 ienaidnieka artilērija sevišķi stipri apšaudīja 10. rotas iecirkni un tad Pētersdorfa nodaļas vienības iesāka uzbrukumu, bet to atsita un 10. rota vajājot, saņēma 1 ložm. un 1 patšauteni. Pēcpusdienā pretinieka artilērija atkal sāka apšaudīt 9., 11. un 10. rotas iecirkņus, pie kam ienaidnieka tālšāvēju baterijai pat izdevās apklusināt mūsu vieglo bateriju. Vēl divas reizes pretinieks uzbruka 9. un 10. rotai, bet uzbrukumus atsita un mūsu rotas savus iecirkņus noturēja. Naktī, kad 9. rotas k-ris ziņoja par 5. pulka atkāpšanos, tad priekš b-na labā flanka nodrošināšanas b-na komandieris izvirzīja savu pēdējo rezervi, 11. rotas 1 vadu, un pulka k-ris apsoliņa vēl naktī atsūtīt arī instruktoru rotas pusrotu, kuŗa patlaban atradās rezervē aiz II b-na labā spārna. Pulka 5. rotas priekšā īsi priekš pusdienas arī parādījās pretinieka nelielas kājnieku un kavalerijas vienības, bet ar uguni tās izklīdināja. Bataljona 7. rota ieņēma šodien Mežotni, kur saņēma 1 lidmašīnu ar 2 ložmetējiem. Tā tad Pētersdorfa nodaļas uzbrukums Valmieras pulka labajam spārnam neizdevās. Valmieras pulka rotas bija pieradušas darboties plašās frontēs un vairāk norūditās kaujās, tamdēļ cīnījās

aukstasinīgāk un mazāk nervozēja pat tādos gadījumos, kad kaimiņš pa labi, vai pa kreisi aizgāja. Tāpēc ļoti žēl, ka dažādu pārpratumu dēļ, pulka vienības bija izklaidētas pārāk plašā frontē un tagad nebija iespējams īsā laikā sakopot lielākus spēkus, ar kuriem ne tikai varētu atsist pretinieka uzbrukumus, bet savukārt varētu arī pretiniekam dot triecienus.

Pulka k-ris pēcpusdienā atdeva rīkojumu par pulku vienību pārgrupēšanu, ko vajadzēja izdarīt vēl šo vakaru un naktī, pie kam III b-nam ieņemt rajonu no Aučiem līdz Pazvaniem, II b-nam tālāk līdz Mežotnei, novietojot savā kreisā spārnā 2. eskadronu; I b-nam pārnākt no Bauskas uz Garozas muižu, kas 2 km uz ziemeļrietumiem no Bērzu muižas. Kā redzams, pulka vadība arī ar savu pēdējo rīkojumu vēl nemēģināja sapulcēt pulka spēkus šaurākā frontē: grib visu aizsargāt un tamdēļ arī nevienā vietā nav pietiekoši stiprs, lai dotu pretiniekam spēcīgu triecienu.

Jelgavas pulka pastiprinātais III b-ns šodien ieņēma aizstāvēšanās pozīcijas 2—3 km uz dienvidrietumiem no Bauskas. Ap pusdienas laiku Bauskā ienāca no Skaistkalnes arī I un izlūku b-ns, 1. eskadrons, 1 lielg. un 4. pulka kājn. izlūku k-da. Ieradās arī pulkv.-lt. Hasmanis. Ventspils pulka 5. rota jau no Mūrmuižas atgriezās pie sava pulka. Liepājas pulka I b-ns šodien no Eķengrāves pārgāja tikai uz Skaistkalni.

Gen. Eberhards, domādams, ka ar savu šīs dienas uzbrukumu ir darījis zināmu iespaidu uz mūsu armijas vadību, 18. novembrī vēlu vakarā nosūtīja pa radio mūsu armijas virspavēlniekam sekošu telegrammu: «Latvijas armijas virspavēlniekam. Krievijas rietumarmija ir pārgājusi Vācijas apsardzībā. Esmu pārņēmis viņas virspavēlniecību. Lūdzu dot man pa radio piekrišanu naktī no 19. uz 20. pārtraukt kara darbību pamiera sarunu iesākšanai. Generālleitnants Eberhards, vācu virspavēlnieks Baltijā.» Šo telegrammu mūsu armijas vadība atstāja bez atbildes, jo bija tanīs ieskatos, ka Zemgali un Jelgavu izdosies ātrāk atbrīvot ar ieroču varu, nekā ar sarunām.

Slēdzienis. Tā tad ģ. Eberharda nodoms 18. novembra uzbrukumā visumā neizdevās. Rīgas pulku neatspieda vis līdz Olainei, bet tikai līdz Skujas krogam. Cēsu pulku atspieda tikai drusku atliekt un atvest uz neliela attāluma abus

spārnus, jo labais spārns no Purmaļu mājas rajona atgāja uz tuvāko mežmalu, bet kreisais spārns — aiz Garozas upītes. Valmieras pulka labā spārna frontē Pētersdorfa nodaļa neguva nekādus panākumus. Uzvaras gadījumā neviens nekādas kļūdas pie uzvarētāja nemeklē, bet neveiksmēs tiek rūpīgi meklēts pēc vainīgā. Zināms, arī 18. novembra kaujās bija pielaistas kļūdas, kā no mūsu, tā arī pretinieka puses. Mums visumā ir maz ziņu par pretinieka darbības gaitu 18. novembra kaujās un tamdēļ nevaram spriest par viņa kļūdām. Jādomā, ka pretinieks šinīs kaujās ir tomēr pielaidis kļūdas un pat liekas kļūdas, jo kā citādi lai izskaidro viņa mazos panākumus. Pārspēks bija ienaidnieka pusē, kā to mēs redzējām pie spēku salīdzinājuma, jo pat bataljonu skaits tikai uzbrūkošās vienībās tam bija lielāks par mūsējo, bet ja pieskaitīsim arī dzelzsdivīzijas rezervi, tad bataljonu skaits pretiniekam ir jau stipri lielāks. Šī laika kaujās kaŗaspēka vienību uguns spēks lielā mērā atkarājās no artilērijas un automatisko ieroču vairuma, bet sevišķi šinī ziņā ienaidnieks mūs stipri pārspēja. Ja pretinieks ar savu pārspēku ir guvis tikai niecīgus panākumus, tad tur vainojama viņa vadība, kuŗa nav mācējusi savus prāvus spēkus pienācīgi izlietot, jo dzelzsdivīzijas un vācu leģiona 1. brigādes vienības cīnījās vēl labi.

Paskatīsimies, kādas kļūdas tika pielaistas mūsu pusē. Ja tādas kļūdas nebūtu pielaistas, tad jādomā, ka mūsu neveikme būtu vēl mazāka un varbūt pat nemaz nebūtu bijusi. Pirmo kļūdu jau pielaida mūsu armijas vadība, kuŗa, atdodama 16. novembrī kaujas pavēli, nenoteica uzbrukuma laiku un tā tad to vajadzēja izdarīt divīziju vadībām vienojoties. Tāpēc arī Vidzemes divīzijai savu nodomāto uzbrukumu, 17. nov. ap pusdienas laiku, vajadzēja atlikt uz 18. novembri, jo Latgales divīzija vēl nebija gatava uzbrukumam. Vidzemes divīzijas vadībai vienoties par uzbrukuma laiku ar kaimiņu pa kreisi, ar Kurzemes divīzijas grupu, nebija iespējams, jo nebija ar to sakaru. Zināmā mērā vainojamas arī divīziju vadības: Latgales div. vadība par to, ka pārāk gausi pārgrupēja savus spēkus, jo pie labas gribas jau 16. novembra vakarā arī 8. pulks varēja būt Valguntes rajonā un tādā gadījumā, ja vēl ne 17-tā, tad vismaz 18. novembrī būtu varējusi uzbrukt ar prāviem spēkiem, bet ne tikai ar 7. pulka 4—5 rotām, kā tas patiesībā notika 18. novembrī Jelgavas tuvākā rajonā. Tādā gadījumā

daļa no dzelzsdivīzijas būtu atvilkta no 6. un 5. pulku frontes pret Latgales divīziju un tamdēļ minētiem pulkiem atvieglotu viņu cīņu ar pārspēku. Ja pr-ks to nebūtu darījis, tad tādā gadījumā Latgales divīzija varēja gūt lielu uzvaru un jau 18. novembrī apdraudēt Jelgavu no rietumiem.

Vidzemes divīzijas vadībai var pārnest, ka viņa nepiecieši stingri kontrolēja pulku vadības, kā tās izpilda divīzijas pavēles un rīkojumus.

Kurzemes divīzijas grupas vadība vainojama, ka tā 18. novembrī pati uz savu iniciatīvi nesāka uzbrukumu Meitenes virzienā, ja par to arī nebūtu vēl saņēmusi rīkojumu no armijas vadības.

Vēl lielākas kļūdas pielaida pulku vadības. Vispirms 7. pulka k-ris, pavēlējams savam I b-nam atiet no Cenas mž. rajona uz Kīšiem, atviegloja pretiniekam viegli apņemt 6. pulka kreiso spārnu. Rīgas pulka k-ris pielaida lielu kļūdu, ka jau 17. novembrī, zinādams par mūsu nodomāto uzbrukumu un saņēmis pavēli vēl 17. nov. izdarīt spēku vajadzīgo pārgrupēšanu, tomēr 17. novembra vakarā ieņēmu visu pulka fronti tikai ar vienu III b-nu. Tāpēc 18. novembra rītā, pirms iesākt uzbrukumu, 6. pulka k-ris pavēlēja izdarīt diezgan sarežģītu pārgrupēšanu, kas pagērēja ilgāku laiku un tamdēļ bermontiešiem bija iespējams mūs pārsteigt vēl ne pilnīgi gatavus cīņai. Daudz izdevīgāk būtu bijis, ja 6. pulka vadība jau 17. novembra vakarā savu fronti būtu ieņēmusi ar diviem b-niem, kuriem tādā gadījumā būtu savas rezerves, ar kuriem varētu likvidēt pirmā laikā pr-ka varbūtējos iebrukumus līdz pulka rezerves pienākšanai. Pulka vadība arī pienācīgi nebija pārūpējusies, lai sabojātu dzelzsceļu tādā mērā, ka pr-ka bruņotais vilciens par to nevarētu braukt un apšaudīt mūsu rotas no sāniem un pat no aizmugures puses. Arī Cēsu pulka vadība pielaida kļūdas, sevišķi vakarā, kad bez vajadzības pavēlēja visam pulkam atiet, neizlietojusi visas savas rezerves, (11. un 12. rota, mācības un velosipedistu k-das, kā arī ložmetēju rota). Lielāka nelaime nenotika tikai tāpēc, ka pr-ks bija jau galīgi pārtraucis savu uzbrukumu. Valmieras pulka vadības kļūdas jau aizrādījām agrāk. Zināms, bez kļūdām nebija arī b-nu un zemākā vadība, kā to mēs redzējām 18. novembra novakarē 5. pulka I b-na rajonā, kur nemācēja savlaicīgi

pārtraukt un apturēt nogurušo kareivju aiziešanu no frontes līnijas.

Tomēr visumā mūsu neveiksme 18. novembrī nebija tik liela, cik liela viņa varēja būt, ņemot vērā spēku samērus; arī mūsu karaspēka vienību morāle nebija stipri cietusi, ko pierādīja nākošo dienu cīņas.

Rīkojumi un notikumi 19. novembrī.

Latgales divīzijas vadība šodien galīgi izstrādāja savu uzbrukuma plānu priekš 20. novembra, pie kam galvenais nolūks: uzbrūkot dienvidus virzienā, pārķert ienaidniekam atkāšanās ceļus no Jelgavas uz Mažeikiem un piespiest viņu atstāt Jelgavu. Tamdēļ 8. pulka k-rim, kuŗa rīcībā bez 8. pulka arī 7. pulka 4 rotas, kapt. Aparnieka partizāņu nodaļa un 4 lielgabali, 20. novembrī plkst. 6 iesākt uzbrukumu ar vienu kolonnu no Ozolmuižas (Nemeikše) un Vadžu mājām virzienā uz Līvberzi un Upes muižu (Baloži), bet ar otru kolonnu no Dobeļiem virzienā uz Dūmiņiem un Grīvas krogu.

Rēzeknes pulka k-rim ar savu pulku, pastiprinātu ar 4 lielgabaliem un 1 bruņ. mašīnu, nodrošināt divīzijas labo flanku, aktīvi darbojoties Tukuma virzienā, pie kam nepieciešami ieņemt Smārdes krogu un Slampes muižu, lai varētu mūsu bruņotās mašīnas no Ķemeru rajona nokļūt uz Jelgavas-Tukuma lielceļu.

Siguldas pulka k-rim ar savām 5 rotām un divām 6" haubicēm sīvi aizstāvēt Lielupes un Iecavas labo krastu no Ķīšu mājām līdz Cenas muižai, pie kam ar artilērijas uguni pabalstīt 8. pulka k-ŗa operāciju. Ja minētā operācija ņems labvēlīgu virzienu, tad arī iet uz priekšu un iztīrīt Jelgavu.

Ērzelūkroga rajonā 3. eskadronam apsargāt 9. pulka kreiso un 8. pulka labo flanku.

Divīzijas rezervē Studentu b-ns Kalnciemā.

Notikumu gaita. Jau priekšpusdienā 3. eskadrons nomainīja 8. pulka II b-nu Ērzelūkroga rajonā un pēdējais caur Batariem aizgāja pie sava pulka. Pa to laiku Slampes rajonā pretinieka prāvi spēki sāka uzbrukt 9. pulka II bataljonam. Pēdējais sāka atiet uz Mālumuižu, enerģiski vajāts no ienaidnieka. Tā kā arī pie Mālumuižas ilgi b-ns nevarēja turēties, jo pretinieks sāka apņemt kreiso spārnu, tad

atkāpšanos turpināja uz Ērzelukroga rajonu, kur atradās 3. eskadrons. Arjergardā palikušā 8. rota stipri cieta, zaudēja savu rotas k-ri, virsl. Dannenbergu, un tamdēļ daļa no rotas izklīda.

Kad 8. rotas atliekas pievienojās b-nam pie Ērzelukroga, tad tas atiešanu turpināja līdz Batariem, kur piesteidzās palīgā no 8. pulka II b-na 1 $\frac{1}{2}$ rotas (5. un 1 $\frac{1}{2}$ 6.) un ar pēdējo palīdzību te izdevās pretinieka spiedienu visumā noturēt. Vairāk cietušās 9. pulka 3 rotas un 3. eskadrons naktī atgāja uz Sumragiem. Lai nākošā dienā likvidētu pretinieka uzbrukuma mēģinājumu Ērzelukroga rajonā, tad 9. pulka k-ris saņēma rīkojumu — naktī no Ķemeru rajona pārvietot uz Batariem 2 rotas un 2 lielgabalus un tad atņemt pretiniekam Ērzelukrogu.

Līdz šim Latgales divīzijas frontē krievu daļas darbojās ļoti glēvi un, pie mazākā spiediena no mūsu puses, bez nopietnas pretošanās atgāja. Turpretim jau 17. nov. pie Mālumuižas un sevišķi 19. novembrī pie Slampes muižas, ienaidnieks jau pats uzbrūk un pie tam ļoti enerģiski. Jādomā, ka 17. novembrī pie Mālumuižas bija 1. plastuņu pulka III b-ns (Litkenhauzena) un 19. novembrī pie Slampes — vai nu minētā b-na galvenie spēki, jeb no Virgoliča korpusa saformētā kaujas nodaļa (3 rotas, 2 lielg. un 1 vads jātnieku). Jau 11. nov. Bermonts pavēlēja Virgoličam ar sava korpusa visām kaujas spējīgām vienībām nekavējoši izvirzīties no Šauļu rajona uz Bārbeli un Skaistkalni. Ilgi Virgoličs vilcinājās izpildīt minēto pavēli, aizbildinādamies ar apģērbu, apavu un zirgu trūkumu un tikai pēc atkārtotām pavēlēm, beidzot ap novembra vidu, izsūtīja pa zemes ceļiem uz ziemeļiem saformētu nelielu kaujas nodaļu, kuŗa ap 19. novembri varēja jau būt pie Slampes.

Daugavpils pulka I b-na rotas pretinieks visu dienu apšaudīja ar artilērijas un mīnometēju uguni. Lai uzlabotu stāvokli, tad b-na komandieris pavēlēja 4. rotai ieņemt Līvberzes muižu, ko tā arī diezgan viegli izdarīja. Pretinieks, novērodam, ka mums tur tikai nelieli spēki, pārgāja pretuzbrukumā ar nolūku atņemt mums Līvberzi, bet to sekmīgi atsita 4. rota ar 1. rotas piepalīdzību.

Siguldas pulka II b-ns šodien zem pretinieka spiediena atgāja no Apiņu un Irbenieku māju rajoniem uz Dobeļiem un Mislavām. Šodien te pretinieka pusē galvenā kārtā darbojās jēģeru b-ns.

Siguldas pulka pastiprinātam I b-nam šodien vajadzēja ieņemt priekš aizstāvēšanās cīņām rajonu no Lielupes līdz Cenas muižai un nodibināt sakarus ar 6. pulka labo spārnu. B-na 4. rota ieņēma mežmalu pie Hercogu muižas, bet 3. rota un 8. pulka 2. rota ap pusdienas laiku izgāja no mežsarga Siliņa mājām gar mežmalu uz Cenas muižu. Ceļā abas minētās rotas pa daļai iznīcināja, pa daļai izklīdināja pretinieka stipru izlūkošanas patruļu (ap 15 cilv.) un saņēma 1 smago un 1 vieglo ložmetēju. Pret vakaru rotas ieņēma mežmalu iepretim Cenas muižas drupām, jo pēdējās un arī tuvākā ķieģeļu ceplī pa kreisi, vēl atradās pretinieks ar vairākiem ložmetējiem.

Jaunsaformētā 10. rota ieņēma Kaķedančus.

Vidzemes divīzijas frontē šodien galvenā kārtā notika spēku pārgrupēšana priekš 20. novembra uzbrukuma. Rīgas pulks jau 19. novembra rītā visā savā frontē bija pienācis atkal pie Iecavas upes un ar pastiprinātu izlūkošanu konstatēja, ka pretinieks ieņem Iecavas upes kreisā krastā savas agrākās pozīcijas. Pēcpusdienā 6. pulka rotas ienaidnieks apšaudīja ar smago artilēriju. Pie Diču mājām mēs sašāvām ienaidnieka lidmašīnu, kuŗa sadega. Labajā spārnā 2. rotu pabalstīja bruņ. aut. Kurzemieks.

Cēsu pulka I b-ns, kopā ar bateriju, vakarā ieņēma līniju: Zuši—Ērces—Garozas stacija; viņu rezervē 8. rota un mācības komanda; II un III b-ni ieņēma līniju no Garozas stacijas līdz Lapaiņu mājām. Valmieras pulka III b-ns, pabalstīts no 1 vieglās baterijas, uzbruka ar 11. rotu Gabaiņu mājām, bet ar 12. rotu Emburgas muižai. Tomēr uzbrukums neizdevās, jo pretinieks apšaudīja uzbrūkošās rotas ar stipru artilērijas un ložmetēju uguni. Lai dabūtu sevīm kādu rezervi un tā kā II b-ns bija pienācis tuvāk, tad III b-na k-ris vakarā savu bataljonu pavirzīja pa labi: 9. rota ieņēma Lapaiņus un Cūciņas, 11. rota — Zvirbuļus un Ziemeļus, 12. rota — Bierantu rajonu, 10. rota rezervē aiz b-na centra un instruktoru rota nodrošināja b-na labo flanku.

Valmieras pulka II b-ns šodien vairāk pastiprināja savu labo spārnu, tomēr ne tādā mērā, kā tas būtu vēlams. Pēc nelielām sadursmēm vakarā II b-na fronte bija tāda: 6. rota Pazvanu un Peludes rajonā, 7. rota Lielupes kreisā krastā Isliču pusmuižas rajonā, arī 5. rota kreisā krastā Dalužu māju un Ciemaldu muižas rajonā, 8. rota Grāvendālē, 2. eskadrons

Mežotnē, pulka rezervē I b-ns Garozaš muižas rajonā; pie II un III b-na pa vienai vieglai baterijai pa 3 lielgabaliem.

P. l. Hasmaņa grupas 3. pulka pastiprinātais I b-ns kopā ar 4. pulka izlūku k-du un 2 lielgabaliem pret vakaru ieņēma pozīcijas no Mežotnes caur Rundāli līdz Auguļiem (3 km uz dienvidaustrumiem no Rundāles). Tāļāk pa kreisi III b-ns. Bataljona komandierim, kapteinim Pommeram, bija izdevies ieslēgties ienaidnieka tālrunu līnijā un noklausīties viņa sarunas par nodomāto uzbrukumu Bauskas virzienā 20. novembrī. Tā kā I bataljona tagadējās pozīcijas p. l. Hasmanis atzina par neizdevīgām, tad pavēlēja b-nam atiet uz Lielupes labo krastu un ieņemt pozīcijas no Mežotnes caur Jumpravmuižu līdz Kaudzīšiem (2 km uz rietumiem no Bauskas). Liepājas pulka I b-ns vēl atradās Skaistkalnē. Šodien no Lietuvas ieradās Meitenes stacijā Brandisa pulka 1 b-ns un 1 baterija un no šejienes aizgāja uz 2. brigādes labo spārnu uz Lielsvitenes muižu.

Notikumi un rīkojumi 20. novembrī.

Sk. 11., 12. un 13. šēmu.

Rēzeknes pulka labā spārnā šodien 2. rota kopā ar bruņoto mašīnu «Imantu» izgāja uz Smārdes krogu ar nolūku to ieņemt. Imanta jau paspēja pa ceļu izbaukt caur drāšu aizžogojumiem, kad pretinieks iesāka stipri apšaudīt ceļu un pakalpalikušo rotu. Par lielu nelaimi mašīnai sabojājās motors un tā vairs nevarēja atbaukt atpakaļ, tamdēļ mašīnas apkalpe bija spiesta atstāt Imantu uz vietas un aizbēgt pie rotas. Naktī pretinieks mašīnu aizveda uz savu aizmuguri. Pulka kreisā spārnā pastiprinātais II b-ns (7¹/₂ rotas, 2 lielg. un 1 eskadrons) divās kolonnās devās uzbrukumā ar nolūku ieņemt Ērzelukrogu. Kreisā kolonna izsita pretinieku no Batariem un līdz vakaram paspēja pievirzīties tuvu Ērzelukrogam. Labā kolonna, virzīdamās no Sumragiem uz Mālumuižu, paspēja apņemt Ērzelukrogu no ziemeļiem. Tomēr šodien pašu krogu ieņemt vēl neizdevās, jo pretiniekam lielā mērā piepalīdzēja bruņotais vilciens, kurš piebrauca no Jelgavas puses. Vakarā aizgāja no 9. pulka II b-na 8. pulka 1¹/₂ rotas, no kurām 5. rotai bija pavēlēts caur Veļām steigties uz Līvberzi palīgā sava pulka I b-nam, kas tur cīnījās tikai 3

rotu sastāvā, jo 2. rota vēl atradās pie 7. pulka. Pastiprinātais 8. pulks šodien, atstājis rezervē pie Ķīšiem II b-nu, iesāka uzbrukumu divās kolonnās. Labā kolonnā I b-nam (3 rotas) vajadzēja ieņemt Līvberzes staciju, Bērzes muižu un Upes muižu. Tā kā uzbrukt stacijai no Līvberzes muižas nācās pa atklātu lauku, tad, lai atvieglotu frontālo uzbrukumu, 3. rotai vajadzēja uzbrukt no ziemeļiem gar dzelzceļu. B-nam nācās cīnīties bez artilērijas pabalsta un tamdēļ arī nebija spējīgs salauzt ienaidnieka pretošanos. Sevišķi mūsu uzbrukumu ļoti apgrūtināja pretinieka baterija, kuŗa šāva no Upes muižas puses un kad piebrauca no Ērzelukroga bruņotais vilciens, kas izsēdināja arī desantu, tad visā mūsu b-na frontē ienaidnieks sāka pretuzbrukumu. To mūsu rotas gan atsita, bet tomēr 3. rotai nācās atstāt dzelzceļu, jo bruņotais vilciens to stipri apdraudēja, un tamdēļ tā atgāja uz izdevīgākām pozīcijām. B-na k-ris cerēja atjaunot uzbrukumu nākošā dienā, kad pienāks palīgā apsoltā 5. rota un varbūt līdz tam laikam 9. pulka b-nam izdosies ieņemt arī Ērzelukrogu un tā tad būs nodrošināts labais flanks.

Daugavpils pulka kreisā kolonna (8. pulka III b-ns, 7. pulka 5., 7., 9. un 12. rota, mīnumetēju vads, 1 vieglā baterija un kapt. Aparnieka partizāņu nodaļa) rīta agrumā sapulcējās Mislavās un tad pulksten sešos devās pa Svētes kreiso krastu uz Apiņu mājām. Priekš kreisā flanka apsardzības no 7. pulka 9. rotas izsūtīja stipru patruļu uz Plāņu mājām, kur notika sadursme ar pretinieku un mūsu patruļa bija spiesta atkāpties. Vēlāk mūsu baterija ar granātām aizdedzināja Plāņus un pēc tam arī Stūrmaņus, tā kā dzelzsdivīzijas 1. pulka kreisā spārna vienības bija spiestas atiet uz Bīmaņu mājām (iepretim Iecavas grīvai). Siguldas pulka rotām jau iznāca sadursme ar ienaidnieku tuvu aiz Apiņiem, bet tā kā tās bija krievu daļas, tad nebija grūti viņas salauzt. Pēc tam, pienākot pie Svētes muižas drupām, pret mūsu rotām sāka strādāt pretinieka ložmetēji, kuŗus tikai ar mūsu mīnumetēju uguni izdevās apklusināt un ap pulksten deviņiem Svēti ieņēma. Virzoties tālāk, Siguldiešu rotas un Aparnieka partizāņi satika nopietnu pretošanos no Cepļu mājām, kā arī Svētes kreisā krastā pie Ozoliņu mājām. Lai atvieglotu mūsu uzbrukumu, tad 12. rota saņēma pavēli apiet pa mežu Ozoliņu mājas no rietumiem un izvīrīties līdz Grīvas krogam. Minētā rota savu uzdevumu teicami

izpildīja un jau ap pulksten 13-tiem ieņēma Grīvas krogu un Tušķi mājas (pie Dobeles un Tukuma šoseju krustojuma), saņemot 2 smagos ložmetējus un smago automobili ar potronām, kuņas ļoti mums noderēja. Pretiniekam izdevās sakārtot savus spēkus un, pārnākot pretuzbrukumā, tas izspieda 12. rotu kā no Grīvas kroga, tā arī no Tušķiem. Tomēr ne uz ilgu laiku, jo 12. rota tuvākā mežā sakārtoja savus vadus, papildināja no iegūtiem krājumiem savu izšauto municiju un tad iesāka atkal uzbrukumu, labi pabalstīta no iegūtiem ložmetējiem. Tagad pretinieks pa otru reizi tika izdzīts no Grīvas kroga un Tušķiem, un 12. rota atsita visus pretinieka turpmākos pretuzbrukumus. Vakarā uz Dobeles šoseju, pie dzelzceļa krustojuma, 12. rotas vads sabojāja dzelzceļu un nolaida no sliedēm ienaidnieka bruņoto vilcienu (lokomotīve un 3 bruņotie vagoni ar 3 lielgab.), kas atgriezās uz Jelgavu no Līvberzes rajona.

Pa to laiku 7. pulka pārējās rotas un Aparnieka partizāni, apklusinājuši pretinieka ložmetējus ar mīnometēju uguni, devās triecienā, bet bermontieši to nepieņēma un atstāja kā Ceplu, tā arī Ozoliņu mājas. Pēc tam partizāni turpināja uzbrukumu Silajunkuru mājām, kur sagūstīja kādus 40 krievus, bet 7. pulka rotas, labi pabalstītas no 12. rotas ložmetējiem, uzbruka Pambakaru ciemam un līdz vakaram pretinieku izdzina no ciema rietumgala, bet ciema austrumgals palika ienaidnieka rokās. Vakara krēslā kauja norima un tikai pretinieka artilērija, sevišķi smagā, turpināja apšaudīt visu nakti Ceplu un Tušķu mājas, kā arī Grīvas krogu. Daugavpils pulka III b-ns, virsl. Kēlera vadībā, pārgāja Svēti uz dienvidiem no Apiņiem un iesāka uzbrukumu ar b-na labo spārnu Vilkubūdām, bet ar kreiso spārnu Cimaļes mājām. Mīnēto rajonu aizstāvēja dzelzsdivīzijas jēģeru b-ns, pastiprināts ar 1 mīnometēju un vienu kājn. lielgabalu. Sākās nikna kauja un tā kā mūsu baterija no Lakāju¹⁾ māju rajona tādā plašā frontē savlaicīgi nevarēja katrā vietā palīdzēt, tad pretinieku tik ātri nevarēja salauzt. Priekš mums ļoti nepatīkamas bija ienaidnieka 3 lidmašīnas, kuras ar ložmetējiem apšaudīja mūsu rotas. Tā kā 7. pulka I bataljona labais spārns, pastiprināts ar Studentu bataljona vienībām, virzīdamies gar Lielupi, bija ieņēmis

¹⁾ Lakāji $\frac{1}{2}$ km uz dienvidiem no Svētes ietekas Lielupē.

Plāņu un Stūrmaņu mājas un ar to apdraudēja jēģeru labo spārnu pie Cimaļu un Fridmaņu mājām, tad īsi pēc pusdienas 8. pulka III b-na kreisam spārnam izdevās ieņemt Cimaļus un drīz pēc tam arī Fridmaņus. Jēģeru b-ns tagad ieņēma fronti no Pauliniekiem caur Sarkanokrogu līdz Vilkubūdām un te līdz tumsai visus mūsu uzbrukumus atsita. Tā kā dzelzsdīvīzijas štābā cirkulēja baumas par jēģeru b-na ielenkšanu, tad tam aizsūtīja palīgā 2 rotas, kuŗas pienāca vakarā. Vakarā sacēlās liels sniegputenis un kauja norima. Mūsu 8. pulka III b-na rotas bija cietušas lielus zaudējumus, dažas līdz 20. proc. Naktī pienāca no rezerves palīgā 6. rota, kuŗa b-na labā spārnā nomainīja 9. rotu un tai savukārt vajadzēja pavirzīties pa labi un nomainīt kapt. Aparņieka partizāņu nodaļu. Minētā partizāņu nodaļa šodien darbojās starp 8. un 7. pulka b-niem un bija ieņēmusi Ceplus un Silajunkuru mājas, saņemot lielāku skaitu krievu gūstekņu. Pēc nomaiņas partizāņi aizgāja uz Grīvas krogu, lai no turienes nokļūtu līdz Lones (Tērvete) stacijai pie Mažeikņu dzelzsceļa, kur to sabojāt. Naktī pie Grīvas kroga vajadzēja pienākt arī 3. eskadronam, bet patiesībā tas nepienāca.

Vidzemes divīzijas frontē 6. pulka rotas šodien pāri Iecavai netika, jo otrā krastā vēl visur atradās prāvi pretinieka spēki un arī pretinieka bruņotais vilciens vairākas reizes pārbrauca Iecavas upi un apšaudīja mūsu rotas no sāniem un pat no aizmugures, lai gan mūsu artilerija ar savu uguni piepieda bruņoto vilcienu katru reizi drīz vien aizbraukt. Cēsu pulks šodien strādāja enerģiski un ar šīs dienas kaujas darbību izlaboja 18. novembra neveiksmi. Pastiprinātais I b-ns (vēl 9. un 10. r., mācīb. k-da un 1 bater.) pulka labā spārnā pēc pulksten deviņiem iesāka uzbrukumu no Purmaļiem līdz Ģarozas dzelzsceļa tiltam. Šodien arī mūsu baterija strādāja labi un palīdzēja ne vienreiz vien aizdzīt pretinieka bruņoto vilcienu, kas lielā mērā kavēja mūsu uzbrukumu. Tā kā 6. pulka kreisais spārns arī šodien nebija ieņēmis Iecavas upes labo krastu līdz Purmaļiem, tad 5. pulka 9. rota nokļuva zem flankējošas uguns no Celmu māju ķieģeļu cepliem un tāpēc bija spiesta atiet uz Iecavas labo krastu. Pārējās rotas, nīķņi kaudamās ar vācu 2. pulka vienībām, pret vakaru sasniedza dzelzsceļu un pat dažās vietās to pārgāja. Pēc tam straujā triecienā ieņēma Lejzemņiekus un iztīrīja arī citas tuvā-

kās mājas, pie kam saņēma 6 ložmetējus, bet arī cieta smagus zaudējumus, sevišķi virsniekos. Virzoties tālāk uz Katrīnes muižu, nācās pārvarēt plašu atklātu lauku, kas tagad tumšā naktī, lielā sniega putenī, novājinātām rotām nebija pa spēkam un tamdēļ nolēma nogaidīt nākošo dienu. Pulka kreisais spārns arī atspieda Baltenlandes b-na vienības aiz Lielupes un ieņēma Plāņu, kā arī Stienbergu mājas.

Kaŗa skola atradās divizijas rezervē Tiltiņos. Valmieras pulka vadība priekš šīs dienas darbības bija sastādījusi ļoti sarežģītu plānu un tā kā kaŗā vispār sarežģīti plāni ļoti grūti izpildāmi, tad arī Valmieras pulks 20. novembrī neguva tos panākumus, kādus no viņa varēja gaidīt. Uzbrukumu vajadzēja sākt I b-nam, kopā ar 1 bateriju (3 lielg.). Lielupi pāriet pie Grāvendāles, tad pavirzīties kādus 4 klm. uz rietumiem līdz Kaupmuižai, no kuŗienes pēc tam pagriezties uz ziemeļrietumiem un tad tīrīt 5—7 klm. platu joslu gar Lielupes kreiso krastu. Kad I b-ns būs pagājis garām II b-nam, tad pēdējais sāk virzīties uz rietumiem un ieņem līniju: Bērstele, Jaunsvirlauka un Kulpju muiža. Pēc tam pāriet Lielupi arī III b-ns, pastiprināts ar vienu bateriju un mācības komandu, un ieņem pozīcijas uz līnijas: Kulpju muiža, Frank-Sesava. Rīta agrumā I b-ns pie Grāvendāles pārgāja Lielupi un virzās uz Jauno muižu (2 klm. uz dienvidrietumiem no Grāvendāles); to ieņēma, bet kad pretinieks sāka to stipri apšaudīt, tad ap pusdienas laiku atkal to atstāja. Sakārtojies, bataljons pēc kāda laika atkal to ieņēma, bet tā kā mūsu vieglā baterija nevarēja sacensties ar pretinieka artilēriju, kuŗa šāva no Kaupmuižas puses, tad izredzes uzbrukumam pa atklātu lauku minētai muižai bija mazas un tamdēļ pret vakaru b-ns atgāja uz Grāvendāli.

No II b-na šodien vienīgi 7. rota darbojās aktīvi, ieņemdama jau agrī rītā Salgales muižu, bet ap pusdienu ienaidnieka vienības pretuzbrukumā atkal to no turienes izspieda un viņa atgāja aiz Islicas upītes uz Kakuženu māju rajonu. Pulka III b-na rajonā notika pastiprināta izlūku nodaļu darbība. Te visu dienu pretinieks stipri apšaudīja mūsu rotu iecirkņus ar artilērijas un mīnumetēju uguni, sevišķi 12. rotai nācās ciest no smagās artilērijas. Šodien arī 2. eskadr. no Mežotnes devās uz Lielbērsteli, bet ceļā pie Ennitenēm satika pretinieku

un pēc ilgākas apšaudišanās bija spiests atiet atpakaļ uz Mežotni.

P.-l. Hasmaņa grupai pretinieks neuzbruka, kā to gaidīja, bet tikai pavirzījās līdz līnijai: Adatiņas—Ennitenes—Strautiņi (1 klm. uz dienvidiem no Ennitenēm). Šodien ienāca Bauskā arī 1. pulka I b-ns. Tā tad tagad Bauskas rajonā p. l. Hasmaņa rīcībā bija 3 normālie b-ni un 2 izlūku b-ni, kā arī 5 lielgabali un 1 eskadrons. Tā tad pietiekoši spēki, lai atvieglotu mūsu galveno spēku cīņas Jelgavas rajonā un tamdēļ no armijas vadības grupa dabūja pavēli nākošā dienā enerģiski lauzties Meitenes virzienā.

Jelgavas ieņemšana 21. novembrī.

Latgales divīzijas frontē šodien notika nelielas kaujas tikai dažās vietās. Rēzeknes pulka kreisam spārnam arī šodien no rīta vēl nācās kādu laiku cīnīties pie Ērzelukroga. Tikai kad aizdegās kroga jumts un ienaidnieka baterija jau aizbrauca, tad beidzot pretinieka kājnieki atstāja degošo krogu un mēģināja izglābties, bēgot uz tuvāko mežu, kas daudziem nelaimējās. Pretinieks aizgāja Dobeles virzienā.

Daugavpils pulka I b-ns rīta agrumā saņēma ziņas no saviem izlūkiem, ka Līvberzes stacijas rajonā notiek kādas tur kustības, bet ko pretinieks īsti domā darīt, nevarējuši noskaidrot. Tomēr pēc kāda laika atkal izsūtītie izlūki jau ienaidnieku nekur neatrada. Tagad b-na rotas bez kaujas ieņēma Līvberzes staciju, Upes muižu un arī Bērzes muižu. Pie b-na ieradās arī 5. rota.

Pulka kreisā spārnā III b-ns naktī sakārtojās, lai rīta agrumā atkal turpinātu uzbrukumu Sarkanam krogam un Vilkubūdām. Vēl ap pulksten pieciem pretinieks apšaudīja b-na rajonu ar artilērijas un ložmetēju uguni, bet tad drīz viņi apklusā. Ap pulksten astoņiem izsūtītie izlūki ziņoja, ka pretinieks atstājis kā Sarkano krogu, tā arī Vilkubūdas. Tagad bataljons devās uz priekšu, ap pusdienas laiku ieņēma Meijas muižu un pēc 15-tiem iegāja caur Ezeru vārtiem Jelgavas ziemeļrietumu nomalē. Ap to laiku arī Siguldas pulka pastiprinātais II b-ns iegāja pilsētā pa Dobeles šoseju. Tas visumā bija viegli izdarāms, jo kā Meyers raksta savā grāmatā: «Das Jägerbataillon der Eisernen Division im Kampfe

gegen den Bolschewismus», tad 21. novembrī ap pieciem rītā Jēģeru b-ns atstāja Sarkanu krogu uz divizijas vadības pavēli un nākošās stundās apsargājis Jelgavas ziemeļrietumu nomali un tad ap pulksten 14-tiem sācis atiet caur tukšo Jelgavu. Vienīgi stacijas rajonā vēl valdījusi dzīva darbība. Vakarā arī 7. pulka pastiprinātais I b-ns, virzīdamies gar Lielupi caur Ozolumuižu, ienāca Jelgavā, pāriedams Lielupi lejpus pilij.

Vidzemes divizijas frontē šodien norisinājās vairākās vietā sīvas cīņas. Vēl naktī visi pulku k-ri saņēma divizijas pavēli uzbrukumu sākt pulksten 5-cos un to vest ar vislielāko enerģiju līdz pretinieks nebūs galīgi salauzts.

Rīgas pulka k-ris nolēma ar II b-nu, pastiprinātu ar tālšāvēju bateriju un bruņoto mašīnu, uzbrukt gar šoseju, bet ar III b-nu, pastiprinātu ar 2 mīnometējiem, uzbrukt no Purmaļu rajona Ānes muižas virzienā; I b-ns un vieglā baterija aiz kreisā spārna pulka rezervē, jo bija cerības kreisā spārnā gūt vieglāk panākumus. Tā kā naktī II b-na rajonā pretinieks vēl ieņēma ķieģeļu ceļus otrā krastā, tad b-na k-ris pavēlēja saviem diviem lielgabaliem apšaudīt tās vietas, no kurienes šāva pretinieka mīnometēji un ložmetēji, bet uzbrukuma sākumā pārnest uguni uz pretinieka smago bateriju pie Valdeku muižas. Pēc sīvas cīņas 7. rotai ap pulksten septiņiem izdevās izdzīt pretinieku no ķieģeļu ceļiem šosejas rajonā un tad, nepiegriezdama nekādu vērību ienaidniekam, kas palika vēl pa labi un kreisi mežā, strauji devās pa šoseju uz priekšu, pa ceļam pie Valdeku mž. saņēma 1 sm. lielg. un jau ap pulksten 9,30 sasniedza Ozolumuižas ceļu. No šejienes izsūtītā patruļa pie koka tilta izklidināja pretinieka posteni un tam atņēma 1 ložmetēju, bet kad pēc tam sākās stipra uguns no otra krasta, tad patruļa bija spiesta meklēt aizsegu. Drīz pienāca arī 7. rotas galvenie spēki un nosprostoja visus ceļus, kuri nāk no Purmaļu rajona uz koka tiltu. Pa minētiem ceļiem visu laiku turpināja piebraukt vezumu grupas gan ar apsardzību, gan bez apsardzības un tika no mūsējiem vai nu sagūstītas, jeb izklidinātas. Drīz pienāca arī 8. rota. Tomēr mūsu 2 rotu stāvoklis bija ļoti grūts, jo pretinieks, kā no koka, tā arī dzelzstilta gala šāva no ložmetējiem, bez tam no Tetelmindes puses sāka pienākt ienaidnieka kaņaspēka nodaļas, kas pulcējās preču stacijas rajonā un apdraudēja

mūsu kreiso flanku. Par laimi pēc kādas stundas, pa Cenas muižas ceļu, pienāca 5. rota, kuŗa bija aizkavējusies tamdēļ, ka gribēja saskaņot savu virzīšanos ar 7. pulka kreisā spārna darbību. Tagad jau bija II b-n k-ŗa rīcībā pietiekoši spēki, lai iztīrītu preču stacijas rajonu, un pēc sīvas kaujas tas arī izdevās. Pa to laiku III b-ns pulka kreisā spārnā veltīgi izmēģinājās tikt pāri Iecavai, rajonā no Brankām līdz Purmalim. Te pretinieks vēl sīksti aizstāvēja ķieģeļu ceļus. Kad ap 11-tiem pulka k-ris saņēma ziņojumu par II b-nā laimīgo kauju, tad viņš pavēlēja III un I b-nam nekavējoši doties uz šoseju un pa to tālāk uz Jelgavu, atstājot Purmaļu rajonā tikai mācības komandu. Tā kā pretinieks visu laiku abus tiltus turēja zem stipras uguns, tad frontālā uzbrukumā bija grūti ielauzties Jelgavā. Tamdēļ, pēc III un I b-na pienākšanas, nozīmēja 4 rotas, kuŗām vajadzēja pāriet Lielupi augšup preču stacijai un tad uzbrukt pasažieru stacijai no austrumiem. Tas izdevās un rotas ap pulksten 17,30 ieņēma pasažieru staciju. Tagad arī pulka pārējām vienībām bija iespējams pāriet tiltus un, virzoties uz priekšu, drīz vien savienojās ar 7. un 8. pulku vienībām, kuŗas bija ienākušas pilsētā no ziemeļrietumiem un rietumiem.

Vēl naktī dažas Rīgas pulka vienības izgāja caur Jelgavu pa Šauļu šoseju, ar avangardu (I b-ns) līdz Vecplatones muižai. Šodien 6. pulks saņēma 3 ložmetējus un stacijas rajonā pretinieks bija atstājis kādus 11 lielgabalus un lielu vairumu municijas.

Cēsu pulks veda cīņu sniega putenī visu nakti un kreisā spārnā 2 rotām (12. un 8.) pat izdevās uz dienvidiem no Garozas muižas pāriet Lielupi, bet Baltenlandes b-na vienības pretuzbrukumā tās atspieda atpakaļ. Pulka galvenie spēki dienā turpināja spiest atpakaļ vācu 2. pulka vienības un jau tumsā, apņēmot no abām pusēm, beidzot ieņēma degošo Katrīnes muižu, kuŗas stiprās mūŗa ēkas pretinieks ilgi izmantoja, kā atbalstu punktu. Te saņēmām vairākus ložmetējus un tuvu aiz muižas — arī bruņoto mašīnu. Pulka priekšējās rotas turpināja ienaidnieka vajāšanu un ap pusnakti jau sasniedza Frank-Sesavas muižu.

Naktī uz 21. novembri arī Valmieras pulka k-ris saņēma pavēli pulksten 5-cos sākt enerģisku uzbrukumu. Bet tā kā arī Pētersdorfa nodaļa un Baltenlandes b-ns bija dabūjis uz-

devumu šodien vēl visādā ziņā noturēt Auču, Stalģenes un Ēmburgas rajonu, lai nodrošinātu dzelzsdivīzijas atiešanu no Jelgavas, tad 4. pulka III b-na uzbrukumi tika atsisti un tas palika savās pozīcijās. Pulka II b-na rotas plašā frontē devās uz priekšu un, zināms, tādā veidā vedot uzbrukumus, lielus panākumus nevarēja gūt; 7. un 5. rotas vakarā ieņēma pēc nelielām sadursmēm Kulpju muižas rajonu; 6. rota uz laiku ieņēma Salgales muižu, bet pretinieks no turienes viņu atkal izspieda un tā atgāja uz labo krastu. Pulka I b-ns šodien atkal devās uz Kaupmuižu un pēc ilgākas apšaudīšanās to arī īsi pēc pusdienas ieņēma. Tagad tas pagriezās uz ziemeļiem un līdz vakaram sasniedza Jaunsvirlaukas muižu, kur arī palika uz naktsguļu; I b-na aizmuguri nodrošināja 8. rota, kuŗa bija aizvirzījusies uz rietumiem no Kaupmuižas. Arī 2. eskadrons šodien no Mežotnes atkal devās uz priekšu un pēc ilgākas apšaudīšanās ieņēma Adatiņu mājas ar 3. pulka 2. rotas piepalīdzību un ar to kopā ieņēma arī Mazsvitenes muižu. Arī šodien Valmieras pulka vadība pielaida iepriekšējo dienu kļūdu, t. i. pārāk plaši izsvaidīja savus spēkus un tamdēļ arī panākumi nebija tādi, kādi tie varēja būt. Patiesībā, Valmieras pulka frontē atradās tikai Pētersdorfa nodaļa, ap 600 durkļu ar 8 sm. ložmetējiem un 8 lielgabaliem, no kuŗiem gan 4 smagie lielgabali un neliels eskadrons (ap 60 zobenu). Tā tad kājnieku ziņā pretinieks līdzinājās Valmieras pulka 1 $\frac{1}{2}$ b-niem. Artilērija pretiniekam bija stiprāka un puse no tās arī lielāka kalibra. Tomēr visumā Valmieras pulks bija stiprāks par savu pretinieku, pat ja pielaiž varbūtību, ka daļa no Baltenlandes b-na labā spārna darbojās pret 4. pulka pašu labo spārnu Auču rajonā un varbūt kādas nelielas nodaļas no Jēnas b-na kreisā flanka apsardzības vienībām. Kā mēs redzējam no Valmieras pulka šīs dienas kauju apraksta, tad pret Pētersdorfa nodaļu patiesībā cīnījās tikai III b-na 3 rotas un 6. rota, pabalstītas no 1 vieglās baterijas (3 lielg.) un tāpēc arī saprotams, nekādus panākumus nevarēja gūt, jo te pretiniekam bija 6 rotas un 2 baterijas. Valmieras pulka I un II b-ni, kopā ar 1 vieglo bateriju, šodien pa lielākai daļai sita zilu gaisu, jo izņemot kādas nelielas izlūku nodaļas, te pretiniekam darbojās vienīgi neliels eskadrons Jaunsvirlaukas muižas rajonā.

Ja salīdzināsim 21. nov. kaujas gaitu un rezultātus mūsu 4. un 5. pulku rajonos, tad mēs redzam, ka 5. pulka frontē pretiniekam ir daudz lielāki spēki, nekā tas bija 4. pulka frontē un tomēr 5. pulks guva daudz lielākus panākumus. Tas tāpēc, ka 5. pulks bija sakopojis savus spēkus šaurākā frontē un tamdēļ arī svarīgākās vietās varēja dot triecienus ar paprāviem spēkiem. Jo pats pretinieks atzīstās, ka Cēsu pulka frontē viņa spēki tikuši atspiesti 21. novembrī aiz Lielupes, bet turpretim, Valmieras pulka frontē viņi atsituši visus mūsu uzbrukumus mēģinājumus un naktī mierīgi atgājuši caur Lauku muižu, sasniedzot pēc pusnakts jau Oglaines muižas rajonu. Šodien arī p. l. Hasmaņa grupa, gaismiņai austot, pārgāja izšķirošā uzbrukumā. Uzdevums bija izsist pretinieku no viņa pozīcijām un vēl šodien sasniegt Lielbērsteles un Lielsvitenes muižas līniju. Grupas labā spārnā vajadzēja darboties 3. pulka pastiprinātam I b-nam (I b-ns, pulka izlūku b-ns, 4. pulka izlūku k-da, 2 lielg., 1 vads jātnieku), bet kreisā spārnā — 1. pulka I b-nam kopā ar 2 lielgabaliem un 1 vadu jātnieku. Grupas labo flanku nodrošināja Goldfelda eskadrons, bet kreiso — Brodera izlūku b-ns, kam uzdevums virzīties uz Žeimiem. Priekš aizmugures nodrošināšanas Bauskā palika 3. pulka III b-ns ar 1 lielgabalu.

Jelgavas pulka pastiprinātais I b-ns priekš uzbrukuma sadalīja savus spēkus savukārt 3 grupās: labā spārnā 2. rotai kopā ar 4. pulka izlūku komandu, no Mežotnes uzbrukt caur Adatiņu mājām uz Mazsviteni; centrā I b-na 3. un 4. rotai — no Rundāles gar lielceļu caur Enniteņu mājām uz Skrambu krogu; kreisā spārnā pulka izlūku b-ns caur Strautiņu un Kaņavīru mājām uz Kaupenu muižu. B-na rezervē Rundālē 1. rota. Uzbrukumus pabalstīt artilērijas vadam no Mežotnes. Pirmā iesāka uzbrukumus 2. rota labā spārnā un pēc ilgākas uguns kaujas ieņēma Adatiņu mājas, pēc kam pretinieks atstāja arī pārējās tuvākās mājas un atgāja pa daļai uz Mazsviteni, pa daļai uz Lielbērsteli. Turpinot uzbrukumus, rota samērā viegli pēcpusdienā ieņēma arī Mazsviteni. Kā Adatiņu mājas, tā arī Mazsvitenes ieņemšanā, rotu lielā mērā pabalstīja Goldfelda eskadrons. Kā pretinieks te darbojās Jēnas b-ns, kuŗa nelieli spēki šodien darbojās arī vairāk uz ziemeļiem pret 4. pulka I b-ņu un 8. rotu.

Sevišķi nikni ienaidnieks aizstāvēja Enniteņu un Strauti-

ņu mājas. Te cīnījās Bādenes b-ns un Damma ložmetēju nodaļa. Apņēmot no dienvidiem, 3. pulka izlūku b-ns jau priekšpusdienā ieņēma Strautiņus, kur saņēma 5 ložmetējus. Pēc Adatiņu un Strautiņu māju ieņemšanas, izlūku b-nu pastiprināja ar 1. rotu. Tagad mums bija iespējams apņemt Ennitenes no abām pusēm un tāpēc pēcpusdienā pretinieks bija spiests tās atstāt. Turpinot vajāt atejošo pretinieku, I b-na rotas jau tumsā ieņēma arī Lielbērsteles muižu un Silakrogu, bet Skrambukrogu Damma ložmetēju nodaļa sīksti aizstāvēja un to šodien mūsu rotām vēl neizdevās ieņemt. Tāpēc arī izlūku b-ns nevarēja aizvirzīties līdz Kaupenu muižai, bet palika uz naktsguļu Kaņavīru mājās. Visvairāk šodien bija cietušas 3. un 4. rotas, zaudējot katra pa desmit cilvēkiem.

Liepājas pulka I b-ns izgāja agri rītā no Bauskas uz Lielsvitenes muižu, izsūtot tuvākai apsardzībai pa kreisi uz Šķībokrogu jātnieku vadu. Lielais sniega putenis sekmēja mūsu gājienu un pretinieka priekšējās vienības Kokālukrogā (Kukāri) pamanīja mūsējos tikai tad, kad b-na rotas bija pienākušas uz dažiem simts soļiem. Pēc ilgākas apšaudīšanās, kad sākām pretinieku apņemt, tad tas atgāja uz Lielsvitenes muižu, kur sīksti aizstāvēja līdz vakaram un tikai jau tumsā mūsu rotām izdevās ielauzties muižā un piespiest pretinieku atiet uz Lielsesavu. Vienīgi jātnieku vads nevarēja ieņemt Šķībokrogu. Lielsvitenes muižas rajonu aizstāvēja Brandisa b-ns, kas, priekš sava labā flanka aizsardzības, uz Šķībokrogu, aizsūtīja savu 3. rotu.

Notikumi un rīkojumi 22. novembrī.

Sk. 11., 12. un 13. šēmu.

Latgales divīzijas frontē šodien 9. pulks divās kolonnās devās uzbrukumā uz Tukumu. Labā spārnā I b-ns un 2 rotas no III b-na, kopā ar artilērijas 1 vadu un bruņ. auto Zemgalieti, devās no Ķemeļiem uz Smārdes muižu un krogu, kur pretinieks vēl pretojās. Apejot, ienaidnieku diezgan viegli aizdzina un tālāk mūsu rotas jau bez sadursmēm vakarā iegāja Tukumā. Kreisā spārnā pastiprinātais II b-ns no Slampes muižas rajona sasniedza Tukumu bez sadursmēm. Netālu no Tukuma uz Ķemeļu ceļu pretinieks bija atstājis arī mūsu Imantu, viegli to sabojādams. Pretinieks lielā steigā bēga

Saldus virzienā. Latgales divīzijas pārējā frontē pretinieka tuvumā vairs nebija; 7. un 8. pulki novietoja priekšgrupas uz līniju: Apšupe, Bērzumiža, Upes muiža un Lielsvētes muiža.

Vidzemes divīzijas frontē šodien vēl notika sadursmes. Tā Rīgas pulka I b-nam rītā nācās ar kauju ieņemt Vecplatonas muižu, kur saņēma 1 ložmetēju un vēlāk piespieda mainīt virzienu pretinieka kolonnai, kurā nāca no Lielvircavas uz Vecplatonu. Arī Valmieras pulka I b-nam iznāca neliela sadursme pie Oglaines muižas ar vācu leģiona 2. brigādes nelielām nodaļām, pie kam b-ns saņēma 2 ložmetējus un lielāku vairumu artilērijas šāviņu. Arī pulka II b-nam iznāca neliela sadursme pie Skursteņu muižas. Cēsu pulks sagrupējās Frank-Sesavas un Kronvircavas rajonos un skaitījās tagad divīzijas rezervē. P. I. Hasmaņa grupa šodien uzbrukumus turpināja. Naktī pretinieks bija atstājis, kā Skrambu krogu, tā arī Kaupenu muižu. Gājiens līdz Sesavas upītei noritēja bez kaujas, bet pie Lakājukroga norisinājās ilgāka uguns kauja. Pretinieks aizgāja tad, kad mūsu rotas sāka apņemt minēto krogu no abām pusēm. Ienaidnieks lielā steigā atgāja Meitenes virzienā. Arī Sesavas staciju pr-ks atstāja, kur palika 2 vagoni ar lielgabalu šāviņiem.

Liepājas pulka I b-ns šodien rītā izsūtīja 3. rotu uz Šķībo krogu, lai to iztīrītu no pretinieka. Ar pēkšņu triecienu mūsu rota ieņēma minēto krogu, zaudējot 6 karavīrus. B-na pārējās vienības gāja uz Lielsesavu, brizdamas pa dziļu sniegu, kas ārkārtīgi nogurdināja karavīrus. Tā kā ienāca ziņas, ka pretiniekam pienākuši palīgspēki un bija jau iestājusies tumsa, tad b-na k-ris nolēma uzbrukumus atlikt uz nākošo dienu.

Šodien ienāca sabiedroto misijas priekšsēdētāja ģ. Nisseļa priekšlikums izbeigt kaujas un dot bermontiešiem iespēju evakuēties no Kurzemes. Priekš mums, pēc Jelgavas ieņemšanas, zināms, viņi vairs nebija bīstami, bet lai novērstu to laupīšanas, tad vēlams bija ātrāk tos izdzīt no Zemgales un Kurzemes.

23. novembrī.

Latgales divīzijas frontē šodien jau bez kaujām sasniedza: 9. pulks Sātus un Irlavu, 8. pulks Dobeli, kur saņēma atstāto bruņ. auto Titaniku ar 77 m/m lielgabalu, ko vēlāk pārdevēja par Viesturi. 7. pulks sasniedza Zaļo muižu. Arī

Vidzemes divīzijas pulki šodien jau virzījās bez sadursmēm un sasniedza rajonu no Lielelejas līdz Mūrmuižai.

Arī p. l. Hasmaņa grupa šodien bez kaujas ieņēma Meitenes staciju. Liepājas pulka b-ns bez kaujas ieņēma Liel-sesavu un vienīgi pie Dalbiņiem iznāca neliela sadursme ar pretinieka arjergarda daļām, kuŗas steidzās atiet Janišķu virzienā. Tagad Kurzemes divīzijas daļas šinī frontē bija liekas un nākošās dienās tās atkal aizgāja pie savas divīzijas.

Nākošās dienās mūsu pulki turpināja virzīties uz priekšu, kur vēl nebija sasniegta robeža. Rēzeknes pulks jau 25. novembra vakarā ieradās Saldū, kur satika jau priekšā mūsu Liepājas garnizona vienības, kuŗas bija iztīrījušas jau visu Lejaskurzemi. Rēzeknes pulka pēdējās kaujas ar bermontiešiem norisinājās 30. novembrī, kad III b-ns, apšaudīts no pretinieka ar mīnometēju uguni, pārgāja uzbrukumā pret Ļeckavas miestu, Lietuvā, kur pēc īsas kaujas izklīdināja pretinieku un saņēma 1 mīnometēju un 9 smagos ložmetējus. Šodien arī II b-ns Ezerē sagūstīja 83 krievus un kad no otrpuses robežas pretinieks sāka mūs apšaudīt, tad tos te padziņa un atņēma 10 ložmetējus. Daugavpils pulka 2. rotai 25. novembrī notika sadursme ar pretinieka jātnieku nodaļu pie Pētervaldes, kur mūsu rokās krita aviācijas parks ar lielu vaŗumu jaunu motoru un dažādi tehniskie piederumi. Pulka pēdējā sadursme notika pie Laižuvas miesta, Lietuvā, kuŗu ieņēma 30. novembrī. Siguldas pulks atradās pa kreisi. 8. pulka 5. rota un I bruņotais vilciens jau 29. novembra vakarā ieņēma Reņģes staciju un Vadakstes tiltu.

Vidzemes divīzija līdz 28. novembrim ieņēma ar 6. pulku Žagares miesta rajonu, bet ar 4. pulku — rajonu uz dienvidiem no Meitenes stacijas, pie kam pulka izlūku nodaļas ieņēma arī Janišķus, bet uz Sabiedroto misijas virsnieku iebildumiem bija spiestas tos atstāt. Mūsu armijas vadība aizliedza tālāk virzīties, bet pilnā kaujas gatavībā nogaidīt, kā noritēs bermontiešu ēvakuācija no Mažeikiem (krievu), Kuršaniem (dzelzsdivīzijas) un Šauliem (vācu leģiona). Gadījumā, ja pretinieks neizpildītu ģ. Nisseļa norādījumus, tad mums atvēlētu turpināt uzbrukumu arī Lietuvas teritorijā, bet līdz tam netika, jo pretinieks, lai gan ar vilcināšanos, tomēr beidzot izpildīja ģ. Nisseļa noteikumus par ēvakuāciju uz Rītpūsiju.

Slēdzieni. Ar Jelgavas ieņemšanu 21. novembrī patiesībā izbeidzās arī cīņas ar Bermonta armiju. Nākošās dienās, ja arī kur vēl norisinājās nelielas sadursmes, tad tā bija tikai nenozīmīga apšaudīšanās starp mūsu avangardiem un pretinieka arjergardiem. Tā tad niknās kaujas starp mūsu un Bermonta spēkiem turpinājās 1½ mēnešus un šinīs kaujās mūsu armija cieta tādus zaudējumus, kādus tā nebija cietusi ne priekš, ne pēc Bermonta cīņām. Mūsu armijas lielie upuri gan nebija veltīgi nesti, jo mūsu uzvara tagad bija tik pilnīga, ka pretinieks vairs nebija spējīgs nopietni pretoties. Tas lielā steigā atgāja, atstādams lielā vairumā dažādas kaŗa mantas, kuŗas nepaspēja pat iznīcināt.

Jelgavas atbrīvošanas operācijā mēs uzvaru ieguvām ar daudz mazākiem upuriem, nekā tas notika Torņakalna atbrīvošanas operācijā. Spēku ziņā pretinieks tagad bija pat izdevīgākā stāvoklī. Bez tiem spēkiem, kuŗi ņēma dalību Torņakalna atbrīvošanas cīņās, mūsu spēki palielinājās tikai par 4. pulka I b-nu, 2. eskadronu un Kurzemes divīzijas Jaunjelgavas grupu, bet pretinieks savus spēkus tagad palielināja gandrīz ar visiem vācu leģiona spēkiem, 1. plastūnu pulka II un III b-niem, kā arī ar Virgoliča korpusa kaujas nodaļu (pastiprināta b-na stiprumā). Tagad Sabiedroto flotes artilērija mums vairs nevarēja palīdzēt, bet mūsu 32 lielgabaliem, starp kuŗiem bija tikai 2 smagās haubices un 2 tālšāvēji lielgabali, vajadzēja sacensties ar pretinieka spēcīgo artilēriju. Taisnība, agrākās uzvaras bija uzlabojušas mūsu kaŗaspēka morāli un tagad mūsu pulki, ar maz izņēmumiem, cīnījās daudz drošāk un arī manevrēšanas mākslā viņi bija daudz ko mācījušies.

Turpretim ienaidnieks vairs tik sīvi necīnījās, kā tas notika agrāk un tamdēļ arī mēs vieglāk guvām uzvaru. Pats Bermonts jau bija zaudējis visas cerības uz uzvaru un naktī uz 17. novembri atsacījās no armijas vadības, ko uzņēmās vācu VI rez. korpusa k-ris, ģ. Eberhards. No mūsu puses arī šinī operācijā, kā tas jau agrāk norādīts attiecīgās vietās, bija pielaistas dažas kļūdas. Ja tādas nebūtu bijušas, tad, jādomā, ka uzvara būtu iegūta vieglāk un tā būtu bijusi pilnīgāka. Tomēr liels slogs novēlās no mūsu armijas vadības pleciem, kad uzzināja par Bermonta armijas iedzīšanu Lietuvā.

XI nodaļa.

Cīņas Lejaskurzemē oktobrī—novembrī 1919. gadā.

Sk. 1. un 14. šemu.

Jau 1919. gada pavasarī Liepājā sāka formēt II šķiras zemessargus, kuŗu uzdevums bija vajadzības gadījumā pastiprināt mūsu nacionālo karaspēku, bet galvenā kārtā atbrīvot to no sardžu dienesta Liepājā. Sākumā tie izveidoja savā ziņā tādu pusmilitāru organizāciju, jo tanīs iestājās valsts ierēdņi, sabiedriskie darbinieki un Liepājas nacionāli noskaņoti pilsoņi, kuŗi varēja vienīgi īsus brīžus ziedot militārai apmācībai; arī ieroču vēl gandrīz pavisam nebija. Tomēr griba strādāt bija visiem liela un tamdēļ ar laiku arī novērsa lielākos organizācijas un apmācības trūkumus. Sevišķi uzlabojās stāvoklis, kad 10. aprīlī no angļiem saņēmām zemessargu apbruņošanai 300 šautenes. Tagad lielākā skaitā iestājās arī brīvprātīgie, kuŗi nebija aizņemti ar blakus nodarbošanos un tamdēļ arī tos varēja labāk apmācīt. Aprīļa vidū zemessargu skaits jau sniedzās līdz 200. No tiem tagad saformēja 2 rotas un 15. aprīlī 1. rota jau pārņēma Liepājas garnizona sardžu dienestu. Tomēr landesvēristu 17. aprīļa pučs visu pasākumu izjauca: Latviešu biedrības namā zemessargu ieroču un mantu noliktavas izlauzīja un pašus zemessargus izklīdināja. Tomēr lielākā daļa no zemessargiem palika Liepājā un gaidīja tikai izdevīgu brīdi uz pavēli atkal salasīties kopā. Tāds brīdis arī drīz vien pienāca, kad uz Sabiedroto pavēli vācu spēki, gan negribot, 22. jūnijā atstāja Liepāju un atgāja uz Priekules rajonu. Tagad palikušie Liepājā II šķiras zemessargi nekavējoši salasījās kopā un uzņēmās sardžu dienestu. Agrākiem zemessargiem tagad pievienojās arī lielāks skaits brīvprātīgo. Uz Sabiedroto misiju priekšstāvju rīkojumu no Rīgas arī ieradās Liepājā priekš sardžu dienesta no firsta Līvena nodaļas 2 nelieli bataljoni, pulkv. Kaņepa-Janoviča vadībā. To ierašanās ar bijušās Krievijas valsts karogiem ārkārtīgi uztrauca Liepājas pilsoņus, kas tanīs saskatīja jaunus iekarotājus. Ar protesta iesniegšanu Sabiedrotiem mūsu Pagaidu valdība panāca to, ka firsta Līvena nodaļas b-ni palika tikai līdz mūsu pulka at-

braukšanai no Ziemeļlatvijas un patiešām 9. jūlijā angļu kara kuģi abus bataljonus aizveda uz Narvu. Pēc Cēsu kaujām mūsu Pagaidu valdība atkal uzņēmas valsts pārvaldīšanu un no Liepājas aizbrauca uz Rīgu, kur ieradās 8. jūlijā. Tā kā vācu spēki gan bija atstājuši Liepāju, bet tomēr apstājušies atkal viņas tuvumā, Priekules rajonā, tad mums vajadzēja būt uzmanīgiem, jo vāciešiem varēja atkal vienā jaukā dienā ieņakt prātā atgriezties atpakaļ Liepājā. Lai to nepieļautu, tad mūsu spēkus Liepājā vajadzēja pastiprināt, bet pie pašreizējiem politiskiem un militāriem apstākļiem to varēja izdarīt tikai no Ziemeļlatvijas spēkiem. Tā to arī izdarīja: no Ziemeļlatvijas brigādes rezerves b-na izlasīja 22 virsniekus un 1580 instruktorus-kareivjus, saformēja no tiem 3. Jelgavas pulku (vēlākais 7. Siguldas pulks) un pulkv.-leitn. Dankera vadībā to 30. jūnijā uz angļu 3 kara kuģiem pārveda no Tallinas uz Liepāju. Te jau atradās Liepājas II šķiras zemessargu b-ns no 2 rotām, kas tagad bija iztīrīts no ļaudīm, kam bija blakus nodarbošanās, un pārformēts par tīri militāru vienību: 1. rotā atradās kaņavīri, kuri bija pilnīgi derīgi aktīvam dienestam, bet 2. rotā atradās paveci ļaudis, noderīgi tikai sardžu dienestam. Par zemessargu b-na k-ri 26. jūlijā iecēla virsl. Dzenīti-Zeniņu. Tas enerģiski ķērās pie bataljona apmācības un pakāpeniski apmainīja pavecos kaņavīrus ar jaunākiem un tādā kārtā līdz rudenim pārvērtā arī 2. rotu par kaujas vienību. Bez minētām divām kaņaspēka daļām Lejaskurzemē vēl atradās lielāks skaits dažādu komandantūru, katra ar savu kaņavīru komandu no 25 līdz 140 vīru stiprumā. Lai minētos spēkus pārvaldītu un vadītu, tad vēl 27. jūnijā kara ministris iecēla par Liepājas rajona latviešu kaņaspēka priekšnieku pulkv. Peniķi ar divīzijas k-ņa tiesībām un viņa rīcībā atdeva visus tos mūsu spēkus, kuri atradās Lejaskurzemē līdz Saldus-Talsu līnijai. Kad 12. augustā pulkvedi Peniķi izsauca uz Rīgu, lai tur formētu kara mācības iestādes, tad Liepājas rajona latviešu kaņaspēka priekšnieka pienākumus uzņēmas 3. Jelgavas pulka¹⁾ k-ris, pulkv.-leitn. Dankers.

Lai izbēgtu sadursmēs ar vācu kaņaspēka vienībām, tad 14. augustā arī Lejaskurzemē nozīmēja neitrālu joslu, kurā ne-

¹⁾ Agrāko 3. Jelgavas pulku augusta vidū pārdēvēja par 7. Siguldas pulku.

bija brīv ieiet ne mūsu, ne vācu karaspēkam. Latviešu karaspēka daļām bija nozīmēta demarkācijas līnija, kurā gāja no Liepājas ezera dienvidus gala uz Gavieznes muižu, Durbī, Valtaiķiem, Vārnu un Sātiem līdz Odiņiem pie Lielupes. Vācu spēku demarkācijas līnija gāja no Ķiburiem uz Ilmāju, Skrundu, Gaikiem un Irlavu līdz Slampi. Latviešu komandantūras, kas atradās neitrālā joslā vai pat aiz vācu demarkācijas līnijas, varēja palikt savās vietās un turpināt savu darbību. Lai gan neitrālo joslu noteica, tad tomēr vācieši neizpildīja noteikumus: bieži vien tur izdarīja rekvizīcijas un arī izlūkošanu.

Tāpēc arī mēs darījām visu iespējamo, lai palielinātu un uzlabotu savus spēkus Liepājas rajonā. Lai pavairotu karavīru apmācītāju skaitu, tad vēl jūlija vidū saformēja Liepājas kara skolu ar virsnieku, instruktoru un kareivju klasēm. To pareizāk gan vajadzēja nosaukt par kursiem, jo tur apmācības laiks bija tikai dažas nedēļas. Nelielu spēku pieaugumu deva arī Latgales divīzijas nelielais papildu b-ns, ko saformēja kara ostā augusta vidū. Tomēr no otras puses, mūsu Liepājas spēki arī drusku samazinājās, jo vēl jūlijā uz Ventspili aizbrauca 7. pulka 6. rota, lai tur pastiprinātu nelielo komandantūras komandu. Uz 26. augustu mūsu spēki Lejaskurzemē bija tādi:

Liepājas raj. latv. karaspēka priekšn. štābā	120	karavīru
Liepājas II šķiras zemessargu b-nā	425	„
7. Siguldas pulkā	1341	„
Liepājas kara skolā	148	„
Latgales divīzijas papildu b-nā	168	„
Liepājas pilsētas komandantūrā	26	„
Liepājas kara ostas komandantūrā	110	„

Liepājā kopā 2338 karavīri

Pārējās komandantūrās:

Gavieznes	43	karavīri
Grobiņas	45	„
Durbes	38	„
Palangas-Nīcas	47	„
Priekules-Vainodes	55	„
Aizputes	56	„
Kuldīgas	61	„
Saldus	142	„

Ventspils	59	..
Talsu	69	..
Sabiles, Ezeres un citās mazākās kopā . .	92	..
7. Siguldas pulka 6. rotā Ventspilī . . .	159	..
Kopā pārējā Lejaskurzemē	866	..

Tā tad visā Lejaskurzemē kopā 3204 kaŗavīri, 1 lielg., 1 loŗm. un 7 paŗšautenes.

Paŗlaik lielākās un redzamākās briesmas draudēja Rīgai no Jelgavas puses un tamdēļ 30. augustā uz Rīgu izbrauca no Liepājas arī 7. Siguldas pulks, kopā ar pulkv.-leitn. Dankeru. Tā kā paŗšas Liepājas apsardzībai palika vienīgi II ūķiras zemessargu b-ns un Latgales divīzijas papildu b-na 2 mazas rotas, kā arī vēl daŗas nelielas komandas, kas viss kopā deva tikai ap 850 kaŗavīru, tad angļu militārās misijas virsnieki cēla iebildumus un tāpēc virspavēlnieks deva rīkojumu pulkv.-leitn. Dankeram, kopā ar 7. pulka 2. un 8. rotu, atgriezties uz Liepāju. Pēc daŗām dienām uz turieni aizbrauca arī 6. pulka 2. rota.

Kad no Liepājas aizbrauca firsta Līvena nodaļas bataljoni un aizgāja arī landesvēra aizmugures iestādes, tad tagad «Liepājas rajona latvieŗu kaŗaspēka priekŗnieka» nosaukums vairs neatbilda paŗreizējam stāvoklim un tamdēļ 18. septembrī virspavēlnieks to pārdēvēja par Lejaskurzemes kaŗa apgabala priekŗnieku.

Tā kā Liepājas aizstāvēŗšanai arī tagad viņas garnizons bija samēŗā mazs, tad Liepājā un apriņķī izveda mobilizāciju laikā no 7. līdz 12. oktōbrim. Pēdējā noritēja diezgan sekmīgi, lai gan pagastos, kas atradās vācu spēku rajonā, vācieŗi mobilizācijas paziņojumus iznīcināja un piedraudēja ar represijām, ja izpildīŗot mobilizācijas pavēli. Tomēŗ atrāvuŗos bija ļoti maz.

Paŗlaik Rīgā formējās Kaŗa skola un Instruktoru b-ns, tamdēļ 4. oktōbrī no Liepājas izbrauca uz Rīgu arī Liepājas kaŗa skolas kadrs. Ar virspavēlnieka piekriŗšanu daļu no kadra un pārmaiņas sastāva (20 virsn. un 2 ier.) gan atstāja Liepājā, jo te paŗreiz vajadzēja apmācīt lielu skaitu iesaucamo. Starp palikuŗiem bija arī kapt. Kalniņŗ, kuŗu 4. oktōbrī iecēla par Latgales divīzijas papildu b-na k-ri un par kaŗa ostas garnizona priekŗnieku.

Ievērojot vāciešu draudošo izturēšanos, Liepājā viss tika darīts varbūtējā uzbrukuma atsišanai. Pilsētas apsardzību uzdeva II šķiras zemessargu bataljonam, kamēr pārējās vienības (Latgales div. papildu b-ns, 7. pulka 2. un 8. rota, 6. pulka 2. rota) pārmaiņus ieņēma Pērkones nocietinājumus un nocietināto rajonu no Dienvidus forta gar Tosmāres ezeru līdz jūrai pie Šķēdes tilta.

Tanī pašā laikā visām komandantūrām, kuņas atradās pretinieka tuvumā vai tā rajonā, pavēlēja novērot viņa darbību.

Beidzot 8. oktobrī pa radiotēlegrafu uzķēra paziņojumu, ka vācu-krievu formācijas iesākušas uzbrukumu Rīgai. Tagad varēja kuņu katru brīdi gaidīt uzbrukumu arī Liepājai. Ap pusdienas laiku Talsu komandants, virsl. Pavasars, ziņoja, ka ienaidnieks jau ieņēmis Tukumu un no turienes viens virsnieks pa tālruni krievu valodā uzaicinājis arī Talsu komandantu padoties. Tādu priekšlikumu virsl. Pavasars noraidījis un tagad organizējot pretošanos. Beigās tas lūdza izsūtīt viņa rīcībā vairāk šauteņu, ložmetēju un patronu, bet tādu arī Liepājā bija maz un tamdēļ pilnos apmēros nevarēja izpildīt Talsu komandanta lūgumu. Lai pretinieka bruņotais vilciens nevarētu pēkšņi piebraukt tuvu Liepājai, tad pie Gavieznes un Dubēņu stacijām sabojāja dzelzsceļu. Sākot ar 12. oktobrī, vācieši iesāka uzbrukumu mūsu komandantūrām Lejaskurzemē, tās izlaupīja un komandas sagūstīja vai izklidināja. Pirmā tika izlaupīta 12. oktobrī Ezeres komandantūra, nākošā dienā Priekules, 14. oktobrī Saldus un Skrundas; pārējās jau daudz vēlāk.

Mūsu mobilizācija Liepājas rajonā beidzās 12. oktobrī un par derīgiem atzina 10 virsn., 4 kuņa ier. un 2218 instr.-kareivjus. Jaunmobilizētos iedalīja Latgales divīzijas papildu b-nā, kuņā līdz šim bija tikai 2 rotas, pa 109 un 102 durkļiem katrā. Tagad bataljonā saformēja 10 rotas un iesāka enerģiski tās apmācīt, lai gan to stipri kavēja apmācītāju un, sevišķi, šauteņu trūkums. Visā b-nā bija oktobra vidū tikai 293 šautenes.

Cīņai ar pretinieku, kas draudēja nākt no Tukuma puses, Talsu komandants bija paspējis sapulcēt savā vadībā 11 virsn., 187 instr.-kareivjus, 9 jātniekus un 4 riteņbraucējus. To ap-

bruņojums gan bija nabadzīgs, jo bez šautenēm bija tikai viena patšautene.

Tā kā minētie spēki bija tomēr pārāk vāji priekš nopietnas cīņas ar ienaidnieka spēkiem Tukumā, tad pulkv.-leitn. Dankers deva rīkojumu saformēt no brīvprātīgiem karavīriem partizāņu rotu, kurai vajadzēja braukt palīgā mūsējiem uz Talsiem. Rotu saformēja galvenā kārtā no II šķiras zemesargu b-na karavīriem un tā jau 15. oktobrī, leitn. Mača vadībā, izbrauca ar kuģi uz Ventspili un 18. oktobrī, ieradās Talsos. Te tas bija ļoti vēlams spēku pieaugums, jo rajonā starp Talsiem un Tukumu jau norisinājās izlūku nodaļu sadursmes. Arī uz dienvidiem no Liepājas naktī uz 20. oktobrī 7. pulka 8. rota, kopā ar Palangas komandanta komandu, mēģināja ielenkt un sagūstīt Rucavā lielāku vācu nodaļu. Tomēr tas neizdevās un pēc apšaudīšanās mūsu rōta bez zaudējumiem atgriezās Liepājā. Lai Liepājas garnizonam uzlabotu apbruņojumu, tad 26. oktobrī no Rīgas atsūtīja 2 ložmetējus, kas gan bija pārāk maz, bet tomēr labāk kā nekas.

Naktī uz 27. oktobrī mūsu partizāņu rota, pastiprināta ar daļu no Talsu komandantūras karavīriem, izdarīja pēkšņu uzbrukumu Tukumam. Spēkus sadalīja 4 grupās un tām vajadzēja pulksten četros pa dažādiem ceļiem ielauzties Tukumā. Patiesībā istā laikā iesāka uzbrukumu, tikai leitn. Mača grupa (ap 60 vīru). Tā ar kaujām ātri sasniedza tirgus laukumu, saņemot daudz gūstekņu, bet tad noskaidrojās, ka pārējās grupas ir novēlojušās un tā tad no tām gaidīt palīdzību vairs nevarēja. Pretinieks tagad mēģināja ielenkt leitn. Mača grupu, aizsprostojot visas izejas no pilsētas. Tomēr tumšā naktī tas pretiniekam pilnos apmēros neizdevās, jo viņa spēki noturēja viens otru par ienaidnieku un sākās savstarpēja apšaudīšanās. Tas deva iespēju leitn. Mačam ar savu grupu samērā laimīgi izklūt no pilsētas, zaudējot 1 kritušu, 2 iev. un 13 pazudušus. Minēto sadursmi pretinieks pa radio mēģināja atēlot kā savu lielu uzvaru, jo no mūsējiem esot krituši 50 un saņemti gūstā 40, bet bermontieši zaudējuši tikai 24 ievainotus. Lai kaut cik papildinātu mūsu vājo apbruņojumu, tad Liepājas dzelzceļa darbnīcās enerģiski strādāja pie bruņotā vilciena formēšanas, ko nosauca par Kalpaku, un 28. oktobrī tas jau bija gatavs. Viņš gan nebija liels, jo sastāvēja vienīgi no bruņotas lokomotīves un 2 bruņotiem vagoniem. Pirmā

laikā vilciena apbruņošanai mums arī nebija ne lielgabalu, ne ložmetēju, bet vajadzēja apmierināties vienīgi ar šautenēm.

Mūsu II šķiras zemessargu b-ns tagad jau bija gandrīz pilnīgi iztīrīts no nederīgiem aktīvam kara dienestam karavīriem un tamdēļ to 24. oktobrī pārdēvēja par Grobiņas kājnieku bataljonu.

Liepājā 29. oktobrī kapt. Artum-Hartmanis sāka arī formēt 4. atsevišķo eskadronu.

Apskatīsim tagad pretinieka darbību Lejaskurzemē. Pēc cīņām ar lieliniekiem, jūnija sākumā vācu 1. gardes rezerves divīzija no Zemgales aizbrauca uz Graudenci un Kulmu, lai tur ieņemtu fronti pret poļiem un neatļautu tiem ieņemt Rietumprūsijas apgabalus. Tomēr drīz vien ratificēja Versaļas miera līgumu un tamdēļ divīzijai vajadzēja bez kaujas atstāt Rietumprūsiju. Tagad divīzijas karavīriem ļāva izvēlēties: vai nu iestāties vācu reichsvērā jeb atgriezties atpakaļ uz Kurzemi. Divīzijas lielākā daļa bija ar mieru iestāties reichsvērā, bet 2. gardes rez. pulks izsacīja vēlēšanos braukt uz Kurzemi, lai iegūtu tur Latvijas pilsoņu tiesības. Pulku vēl papildināja ar brīvprātīgiem no divīzijas pārējām daļām un tad, kapteiņa Plēves vadībā, jūlija beigās tās pārbrauca uz Latviju un novietojās rajonā no Jelgavas līdz Meitenei ar pulka štābu Lielplatonē. Tomēr te ilgi pulks nepalika, bet augusta sākumā tas pārbrauca uz Priekules rajonu un dabūja uzdevumu apsargāt Priekules-Klaipēdas dzelzscelju. Liepājas vācu gubernātora karaspēks, kas 22. jūnijā aizgāja no Liepājas uz Priekuli, tagad bija lielā mērā samazinājies, jo lielākā daļa bija jau aizbraukusi uz Vāciju. Neaizbraukušās vienības tagad apvienojās ar 2. gardes rezerves pulku un izveidoja Plēves grupu. Kapteinis (vēlāk majors) Plēve uzņēmās arī Liepājas vācu gubernātora pienākumus un no tā vien jau redzams, ka vācieši tikai gaidīja izdevīgu brīdi, atgriezties atpakaļ Liepājā.

Augusta otrā pusē Plēves grupa sastāvēja no apmēram 20 vienībām, kuŗas bija novietotas tādās vietās: grupas štābs Priekulē, 2. gardes rez. pulka I bataljons rajonā no Priekules uz dienvidiem līdz Dižgramzdai un Kalētiem, II b-ns rajonā uz ziemeļrietumiem no Priekules no Izriedes līdz Bunkai un Virgai, III b-ns rajonā no Skodas līdz Rucavai, Palangai un Darbieņiem (Lietuvā), 2. gard. rez. pulka papildu rota Skodā.

No lauku artilērijas 4. baterija atradās Paplakā, 7. baterija — Ordangā, 9. baterija — Paluknē (uz dienvidiem no Skodas), bet smagās artilērijas 2. baterija — Plepjos (uz dienvidaustrumiem no Priekules). Nelielais Kuldīgas jēģeru b-ns bija novietojies Bātē (tuvu uz ziemeļiem no Vaiņodes).

Grupas pašā labā spārnā atradās leitn. Meijera policijas rota Krotē. Bruņotais vilciens Nr. 5 dežūrēja Paplakas stacijā. Pārējās dažādas aizmugures iestādes un transporti bija novietoti Priekules rajonā.

Plēves grupas kodols bija 2. gard. rez. pulks un samērā spēcīgā artilērija. Minētais pulks sastāvēja no 3 bataljoniem, pa 4 kājnieku un 1 ložmetēju rotai katrā; bez tam pulkā vēl bija arī mīnometēju rota un neliela jātnieku nodaļa raitnieku vajadzībām. Artilērija sastāvēja no 3 lauku vieglām baterijām un 1 smagās baterijas. Diezgan nopietns spēks bija arī bruņotais vilciens, kuŗš gan strādāja arī Rīgas rajonā. Kuldīgas jēģeru b-ns, kapt. Berdinga vadībā, gan nebija liels, jo tanī ietilpa vienīgi neliela kājnieku rota, smago ložmetēju rota, neliels eskadrons un neliela štāba rota. Tomēr tā kā bataljons bija veca karaspēka daļa, kas piedalījās jau 1919. gada pavasara cīņās ar lieliniekiem un bija labi apbruņots, tad cīņās ar mūsu vāji apbruņotām vienībām, tas bija nopietns spēks. Arī bijušā Liepājas vācu policijas rota cīņās ar mūsu jaunām vienībām bija vērtējama, kā pietiekoši nopietns pretinieks. Tāpat var vērtēt arī 2. gard. rez. pulka papildu rotu.

Jāatzīstas, ka ir apbruņojuma, ir apmācības ziņā Plēves grupa bija pārāka par mūsu Liepājas spēkiem. Kapt. Plēve savā grāmatā «Im Kampfe gegen die Bolschevisten» 31. lappusē raksta, ka Liepājas virzienā jau augustā notikusi ļoti intensīva izlūkošana un ļoti liels kārdinājums bijis ieņemt Liepāju, bet ka tas pagaidām nebijis iespējams, jo korpusa komandieris to kategoriski noliedzis. Tomēr minētais noliegums drīz vien atkrita, jo kad uz Sabiedroto spiedienu 4. oktobrī vācu valdība pavēlēja VI rez. korpusa daļām nekavējoties atiet uz Šauļu rajonu ar nolūku no turienes evākuēties uz Vāciju, tad kapt. Plēve, sekodams dzelzsdivīzijas un vācu leģiona piemēram, arī noslēdza 6. oktobrī ar Bermontu-Avalovu līgumu, par grupas pāriešanu krievu Rietumarmijas dienestā. Salīdzinot ar dzelzsdivīziju un vācu leģionu, Plē-

ves grupa sevīm paturēja gan lielāku patstāvību kā militāros, tā arī politiskos un saimnieciskos jautājumos.

Oktōbra sākumā jau pilnīgi bija nobriedusi doma, ka vācu un krievu karaspēka stāvoklis Latvijā var palikt nesatricināts tikai gadījumā, ja viņi dabūtu militāru pārsvaru par Latvijas armiju. Tāpēc pastiprinātā dzelzsdivīzija saņēma Bermonta pavēli ieņemt Rīgu, bet pastiprinātais 2. gard. rez. pulks — ieņemt Liepāju. Lai pirmā uzbrukumā dzelzsdivīzija būtu stiprāka, tad Plēve tai aizsūtīja palīgā kapt. Čokkes¹⁾ nodaļu (2. gard. rez. pulka 1 b-ns, 1 baterija un 1 pionieru rota), kuŗa ņēma dalību oktōbra kaujās pie Rīgas. Nevarēdama frontālā uzbrukumā oktōbra pirmā pusē pilnīgi salauzt mūsu spēkus Rīgas un Jaunjelgavas rajonos, kā arī nepareizi novērtējusi mūsu uzbrukumu oktōbra otrā pusē Bolderājas placdarmā, Bermonta armijas vadība tagad nolēma pagaidām Rīgas un Jaunjelgavas rajonos tikai noturēt savas pozīcijas, bet Liepājas un Talsu rajonos enerģiski uzbrukt. Tamdēļ kapt. Čokkes nodaļai, kopā ar 1 krievu sapieŗu rotu, jau 27. oktōbri izbraukt no Jelgavas uz Priekuli, lai tur varētu piedalīties uzbrukumam Liepājai.

Tukuma rajonā līdz šim darbojās vienīgi 2. plastuŗu pulka I b-ns, pastiprināts ar 7 smag. loŗmetējiem, 1 bruņoto vilcienu un 19 jātniekiem. Tas neuzdrošinājās viens iesākt nopietnu uzbrukumu Talsu vai Ventspils virzienos. Tamdēļ to pastiprināja ar 1. plast. pulka III b-nu (viņam arī ir 7 sm. loŗm.), 2 lauku lielgabaliem un 1 haubicu. Tagad minētiem spēkiem, pulkv. Kočanova vadībā, vajadzēja ieņemt Talsus un Kuldīgu, izvirzot pēc tam stipras izlūku nodaļas līdz Sasmakai (Valdemārpils), Usmai un Alšvangai, un nodibināt sakarus ar Plēves grupu pie Skrundas un Aizputes.

Operāciju sākt jau 29. oktōbri.

Ienaidniekam bija diezgan pareizas ziņas par mūsu spēku stiprumu un atrašanās vietām, jo krievu Kellera korpusa 26. oktōbra operatīvā pavēlē ir teikts, ka mēs tikai ar mazām nodaļām ieņemam līniju: Sabile-Kandava-Cēre un ka Talsos ir apmēram 1 bataljons, bet Liepājā ap 4000 karavīru. Tas visumā sagājās ar patiesību.

¹⁾ 169. lappusē 8-tā rindā no apakšas Šokkes vietā jālasa Čokkes.

No Tukuma pretinieks savu uzbrukumu iesāka nosacītā laikā un 29. oktobrī viņa bruņotais vilciens ar kājnieku desanta nodaļu jau tuvojās Stendes stacijai. Kādus 6 km. uz austrumiem no Stendes stacijas mūsu priekšposteņi nošāva dažus bermontiešu izlūkus un apšaudīja arī bruņoto vilcienu. Tas šodien tālāk neuzdrošinājās braukt un vienīgi apšaudīja ar artilērijas uguni Jaunpagasta muižu un Sknābes krogu, bet vakarā aizbrauca atkal atpakaļ Tukuma virzienā. Ceļā uz turieni desanta nodaļa (ap 100 cilv.) izkāpa no vilciena un aizgāja uz Kandavu, kur jau agrāk bija iejājusī neliela jātnieku nodaļa. Šodien arī Saldū ieradās kāda stiprāka bermontiešu izlūku nodaļa (ap 30 cilv.). Tagad varējām gaidīt arī uzbrukumu Talsiem un 30. oktobrī tāds arī notika. Ap pulksten 10 sākās ienaidnieka uzbrukums Talsiem no 3 pusēm. Pēc Talsu komandanta ziņojuma, pa katru ceļu nāca 2—3 kājn. rotas, pastiprinātas ar ložmetējiem, mīnmetējiem un artilēriju. Mūsu mazie spēki satika pretinieku 8 km no pilsētas un te līdz pusdienai noturējās, bet tad zem pārspēka spiediena tie sāka atiet uz Talsiem. Pretinieks tagad apņēma mūsu kreiso spārnu un ap pulksten 13 pa Nurmuižas un Laidzes ceļiem ielauzās pilsētā. Tagad nelīdzēja arī komandanta virsl. Pavasara mēģinājums ar beidzamo rezervi (ap 80 cilv.) noturēt ienaidnieka uzbrukumu pa Talsu-Tukuma ceļu. Mūsējie, izšāvuši gandrīz visas patronas, bija spiesti atkāpties uz Dundagu. Pretinieka artilērija, nezinādama, ka daļa no bermontiešiem jau ir iegājuši Talsos, turpināja to vēl apšaudīt. Tagad arī mūsu nelielās priekšgrupas no Stendes stacijas atgāja Ugāles virzienā. Pēc mūsu izlūku ziņām, šodien Talsos iegājuši ienaidnieka 400 kājn., 200 jātn. un 3 lielgabali. Šīs ziņas bija visumā pareizas, vienīgi ziņas par jātniekiem ir pārspīlētas. Šodien Talsiem patiesībā uzbruka 1. plastuņu pulka III bataljons, pastiprināts ar 7 smagiem ložmetējiem, 3 lielgabaliem un 19 jātniekiem. Ņemot vērā, ka Talsus aizstāvēja mūsu nelielais apvienotais bataljons (ap 200 cilv.) bez neviena smagā ložm. un lielgabala, tad pretinieka darbību nevar atzīt par sekmīgu. Nākošās dienās ienaidnieks enerģiski turpināja uzbrukumu Lejaskurzemes ziemeļu daļā un 1. novembrī ar savu avangardu jau uzbruka Dundagai, kur šodien vēl neieņēma un cieta prāvus zaudējumus. Šodien arī Sabilē notika sadursme, kur Sabiles komandants, virsl. Burbe, bija ieradies ar daļu

no savas komandas izlūkošanas nolūkā. Pa apšaudīšanās laiku krita mūsu 3 kareivji un ievainoja 4 karavīrus, tanī starpā arī virsl. Burbi, kas vēl mirdams paspēja nošaut vienu ienaidnieku. Mūsu komandas atliekas atkāpās uz Kuldīgu. Beidzot 2. novembra vakarā pretiniekam izdevās ieņemt Dundagu un mūsējie atgāja uz Ventspili. Tagad visus mūsu spēkus, kuri atradās Ventspils rajonā, apvienoja vienā bataljonā, virsl. Pavasara vadībā. Pretinieka izlūku nodaļas 3. novembrī sasniedza jau Popi un Ugāli. Stāvoklis Ventspilī bija nedrošs, jo cirkulēja baumas, ka pretinieka prāvi spēki tuvojoties no visām pusēm. Mūsu nelielam bataljonam aizstāvēt nenocietināto Ventspili bija ļoti grūti un tamdēļ virsl. Pavasars ar savu bataljonu 3. novembra vakarā pārgāja uz kuģi «Pomona» un izbrauca no ostas reidā. Nākošā dienā noskaidrojās, ka tiešas briesmas Ventspilij vēl nedraud, jo tuvumā ir parādījušās tikai ienaidnieka izlūku nodaļas un tā kā no Liepājas paziņoja, ka ieradīsies daži angļu kara kuģi, kuri mūs pabalstīs ar savu artilērijas uguni, tad bataljons atkal nokāpa no kuģa un ieņēma aizstāvēšanās pozīcijas pilsētas nomalē. Lai pastiprinātu mūsu spēkus Ventspilī, tad 5. novembrī uz turieni no Liepājas izbrauca ar angļu mīnu kreiseri Grobiņas bataljona 1. rota (130 durkļu). No Rīgas izsauca uz Ventspili kapteini Dūzi, kam pavēlēja uzņemties vadību par mūsu Ventspils spēkiem. Te palika arī angļu mīnu kreiseris un apsolīja savu artilērijas pabalstu, kā arī atdeva mūsu rīcībā 8 patšautenes. Šodien uz Ventspili atkāpās arī Kuldīgas komandants ar savu komandu. Tā kā ienaidnieks ar lielākiem spēkiem tālāk par Ugāli nebija gājis, tad 9. novembrī kapt. Dūze dabūja pavēli savest kārtībā savus spēkus, papildināt tos ar samobilizētiem un tad iesākt enerģiski uzbrukumu. Minēto pavēli 12. novembrī papildināja ar paziņojumu, ka pretinieks savus spēkus ir sadalījis 2 grupās, katrā pa 300 karavīriem, un tamdēļ tās izdevīgi tagad sasist katru atsevišķi. Šodien pretinieka izlūku nodaļas jau uzbruka mūsu priekšgrupām pie Vārves (8 km uz dienvidiem no Ventspils, Ventas kreisā krastā) un Popes (15 km uz austrumiem no Ventspils). Patiesībā vēl 7. novembrī Bermonts nolēma turpināt savu uzbrukumu Ventspils virzienā un to pavēlēja izdarīt 1. plastuņu pulka III bataljonam, kopā ar Bodes papildu bataljonu, Aščmanova bateriju un bruņoto vilcienu. Tamdēļ 1. pl.

pulka III b-nam, Ašechmanova pusbaterijai un jātnieku nodaļai (19 cilv.) sākt 8. novembrī virzīties no Sasmakas (Valdemārpils) uz Ventspili ar aprēķinu, lai 11. novembrī varētu piedalīties Ventspils uzbrukumā. Bodes bataljonam, kopā ar piekomandēto rotu un Ašechmanova pusbateriju, 9. novembrī pa dzelzsceļu piebraukt cik iespējams tuvāk Ventspilij. Bruņotam vilcienam jau 8. novembrī aizbraukt līdz Tukumam. Minēto pretinieka nodomāto uzbrukumu izjauca mūsu panākumi kaujā Torņakalna rajonā. Kā rādās, Bodes b-ns 9. novembrī nemaz neaizbrauca Ventspils virzienā, jo 10. novembrī tas jau cīnījās ar Rēzeknes pulka rotām Dziļnas rajonā. Jādomā, ka arī pastiprinātais 1. plastuņu pulka III bataljons jau ceļā uz Ventspili tika pagriezts atpakaļ, jo 11. novembrī patiesībā nekāds uzbrukums Ventspilij nenotika, bet jau 13. novembrī mūsu izlūki ziņoja, ka pretinieks atstājis Dundagu, Pilteni un Zūras, un caur Ugāli atējot Talsu virzienā.

Nākošā dienā mūsu izlūku nodaļa jau sasniedza Kuldīgu, kur vēl atrada pretinieku un tā kā no Liepājas puses bija dzirdama stipra artilērijas kanonāde, tad par to nekavējoties paziņoja kapt. Dūzim. Tas nolēma 15. novembrī izdarīt uzbrukumu Kuldīgai, lai atvilktu pret sevi daļu pretinieka spēkus no Liepājas rajona, un tādā kārtā atvieglotu tur mūsējiem cīņu ar stipro Plēves grupu.

Uzbrukumam Kuldīgai kapt. Dūze saformēja 4 rotas, no kurām viena aizgāja gar dzelzsceļu Ugāles virzienā, lai tādā kārtā nodrošinātu galveno spēku kreiso flanku. Ar pārējām 3 rotām kapt. Dūze aizgāja uz Zlēkām (20 km uz ziemeļrietumiem no Kuldīgas, Ventas tuvumā). Te viņš atstāja 1 rotu rezervē, bet virsl. Pavasaru ar 2 rotām izsūtīja uz Kuldīgu. Pretinieku pārsteidza un mūsējie lielāko daļu no pilsētas diezgan viegli ieņēma. Tomēr galīgi pretinieku no Kuldīgas izdzīt nevarēja, jo kāda stiprāka nodaļa (ap 70 cilv.) bija paspējusi nocietināties 3 stiprās mūra ēkās: bijušā seminārā, vecā pasta namā un cietumā. Tā kā mums te nebija ne artilērijas, ne mīnumetēju, ne arī rokas granātas, tad minētās ēkas ieņemt nevarējām.

Tanī laikā mūsu izlūki bija novērojuši, ka pa Aizputes ceļu uz Kuldīgu nāk stiprāka ienaidnieka nodaļa. Visu to ņemot vērā, virsl. Pavasars pārtrauca kauju un pret vakaru sāka atiet uz Zlēkām. Te kapteinis Dūze saņēma no Liepā-

jas rīkojumu, nekavējoties uz turieni izsūtīt ar angļu mīnu kreiseri Grobiņas bataljona 1. un partizaņu rotu. Ar pārpalikušiem maziem spēkiem bija bīstami palikt Zlēkās un tamdēļ kapt. Dūze ar visu nodaļu atgriezās uz Ventspili.

17. novembrī kapt. Dūze saņēma pavēli Ventspils bataljona komandēšanu nodot kapt. Antonam, bet pašam ierasties Liepājā, kur to 23. novembrī iecēla par Grobiņas kājn. pulka komandieri. Mūsu Ventspils nelielie spēki 21. novembrī jau bez kaujas ieņēma Kuldīgu un pēc nelielas sadursmes arī Stendes staciju, saņemot tur 2 gūstekņus.

Naktī uz 23. novembri pretinieks atstāja arī Talsus un Sabili, atiedams caur Vāni uz Saldu. Mūsu Ventspils nelielais bataljons tagad iesāka atejošo pretinieku enerģiski vajāt un 24. novembra rītā pēc nelielas kaujas ieņēma Saldu, saņemot 150 šāviņu, 2 bumbmetējus un lielāku vairumu rokas granātu un patronu. Tomēr bataljonam neizdevās galīgi noturēt Saldu, jo ap pulksten 11 pienāca no Talsu puses pretinieka kolonna. Tā, redzēdama, ka viņai atkāpšanās ceļš aizsprostots, iesāka enerģiski uzbrukt. Kapt. Antons sāka šaubīties par kaujas iznākumu un tamdēļ atveda bataljonu Skrudandas virzienā. Zināms, tā bija liela kļūda no kapt. Antona puses, jo ar atejošu pretinieku sekmīgi varēja cīnīties arī mazāki spēki un pie tam no Tukuma puses pretinieku apdraudēja arī Rēzeknes pulka priekšējās rotas. Lai izlabotu savu kļūdu, tad kapt. Antons vēl naktī uz 25. novembri atkal pārgāja uzbrukumā. Bermontieši pānikā metās bēgt Kursīšu virzienā un 25. novembrī pulksten 6 Saldus bija atkal mūsu rokās. Pēc dažām stundām te ieradās arī 9. pulka rotas no Tukuma puses.

Plēves grupa savu uzbrukumu Liepājas virzienā iesāka drusku vēlāk, tikai novembra pirmās dienās, un kā pats kapt. Plēve savā grāmatā atzīstas, tad nodomātais pārsteigums neesot izdevies. Tagad uzbrukumam viņš savus spēkus sadalīja 3 kaujas grupās:

- a) ritmeistara Malorti kaujas grupa sastāvēja no 2. gard. rez. pulka II bataljona, I b-na 2 rotām un 7. baterijas;
- b) kapt. Čokkes kaujas grupa sastāvēja no I b-na pārējām vienībām, 1 pionieņu rotas un 2. smagās baterijas;

- c) Gögges kaujas grupa sastāvēja no bruņotā vilciena Nr. 5, leitn. Meijera policijas rotas un 2. gard. rez. pulka 3. ložm. rotas viena vada.

U z d e v u m s : a) kaujas grupai izvirzīties caur Vecpili un Durbi līdz Tāšiem¹⁾ un Mātrām, pēc tam iztīrīt no pretinieka rajonu no Grobiņas-Medzes ceļa uz rietumiem līdz jūrai un tad izsūtīt priekšgrupas Liepājas virzienā līdz Šķēdei un Kapsēdai.

- b) Kaujas grupai izvirzīties uz Gaviezes, Sustas²⁾ un Virgas muižas rajonu.

- c) Kaujas grupai ar bruņoto vilcienu no Paplakas stacijas izvirzīties līdz Langiem (tagadējā Susta stacija, pusceļā starp Paplakas un Gaviezes stacijām).

Priekulē palika 2. gard. rez. pulka III b-na 1 kājn. rota un 3. ložm. rotas pārējie vadi, bet III b-na k-rim ar visiem pārpalikušiem spēkiem vajadzēja apsargāt Priekules-Klaipēdas dzelzsceļu. Beidzot 4. novembrī Plēves grupa iesāka savu uzbrukuma gājienu, bet latvieši esot to jau gaidījuši un tāpēc neesot bijis iespējams Liepāju ieņemt ar pārsteigumu. Tamdēļ Plēves grupai vajadzējis sagatavoties iesākt sistematisku uzbrukumu Liepājai, sapulcējot savus spēkus Grobiņas rajonā uzbrukuma gatavībā.

Lai nodrošinātu grupas labo flanku, tad kapt. Berdings dabūja pavēli ar savu bataljonu ieņemt Aizputi. Uzbrukumam kapt. Berdings savus spēkus sadalīja 3 nodaļās: pirmā nodaļā 1 vads sm. ložmetēju, 25 kājnieki un 8 jātnieki; otrā nodaļā 1 vads sm. ložmetēju, 25 kājnieki un 3 jātnieki un trešā nodaļā 1 vads smago un 1 vads vieglo ložmetēju, 20 kājnieku un 12 jātnieki; štāba rota rezervē; kapt. Berdings atradās pie pirmās nodaļas.

Nodaļas 2. novembra rīta agrumā iesāka savu uzbrukuma gājienu caur Valtaiķiem uz Kazdangu. Nākošā dienā sākās uzbrukums Aizputei un ap pulksten 15 tā bija ieņemta. Plēvē savā grāmatā raksta, ka kapt. Berdinga bataljona zau-

¹⁾ Tāšu muiža atrodas 7 km uz ziemeļiem no Grobiņas. Mātras atrodas 3 km uz ziemeļaustrumiem no Kapsēdas.

²⁾ Sustas muiža atrodas 4¹/₂ km uz ziemeļaustrumiem no Gaviezes stacijas.

dējumi bijuši mazi. Tas arī nav brīnums, jo Aizputi aizstāvēja vienīgi Aizputes komandanta nelielā komanda, kurai ne tikai nebija neviena smagā ložmetēja, bet arī nebija nevienas patšautenes. Tamdēļ arī mūsu komandas pretošanās bija vāja un tā steigā atkāpās uz Pāvilostu. Vācieši lielās, ka Aizputes ieņemšana esot darījusi labu iespaidu uz visas krievu Rietumarmijas garastāvokli. Tagad kapt. Plēves grupa sāka enerģiski gatavoties nodomātam izšķirošam uzbrukumam Liepājai un to galīgi noteica uz 14. novembri; grupas štābs tamdēļ pārgāja uz Ilģu muižu.

Tagad apskatīsim mūsu Liepājas spēku darbību novembra pirmā pusē.

Sākot jau ar 2. novembri bija jūtama ienaidnieka tuvošanās. Šodien pretinieka bruņotais vilciens ieradās Gaviezes¹⁾ stacijā; arī Gaviezes muižā un Durbē ieradās stiprākas nodaļas.

Nepatīkamas ziņas ienāca arī no Kuldīgas un Aizputes apriņķu apsardzības priekšniekiem, kuri ziņoja, ka uz 4. novembri izsludinātā mobilizācija, vācu uzbrukuma dēļ, ir apdraudēta un laikam nenotiks.

Visu to ņemot vērā, Lejaskurzemes kara apgabala priekšnieks, p. l. Dankers, saziņā ar Lejaskurzemes pārvaldnieku A. Bērziņa kungu, šodien izsludināja Lejaskurzēmē aplenkšanas stāvokli. Jāpiezīmē, ka Bērziņa kungs visu laiku izrādīja vislielāko pretimnākšanu mūsu Lejaskurzemes kara spēka vajadzībām.

Jau nākošās dienas pēcpusdienā pretinieka bruņotais vilciens ieradās Dubeņu stacijā un no turienes ar artilērijas uguni apšaudīja kā Grobiņu, tā arī strādniekus, kuri turpināja nojaukt dzelzsceļa sliedes starp Dubeņu staciju un dzelzsceļu krustojumu. Tagad mūsu priekšposteni Grobiņā jau nāca saskaros ar ienaidnieku, kas tuvojās no Rolavas puses. Līdz šim te apsardzības dienestu izpildīja Grobiņas komandanta komanda. Tagad to nomainīja Grobiņas bataljona 2. rota un komanda atgāja aiz fortu līnijas. Grobiņas b-na 1. rota ieņēma Vidus fortu un apcietināto līniju pa labi, bet visu apcietinātās līnijas pārējo fronti, no Vidus forta līdz jūrai, ieņēma Latgales

¹⁾ Mūsu jaunākā kartē (1:400,000) Gavieznes stacija ir nosaukta par Gaviezes staciju.

divizijas papildu b-na rotas, kopā ar 7. pulka 2. un 8. rotu, un 6. pulka 2. rotu, turot dažas rotas arī rezervē. Mūsu Liepājas spēku stiprums bija apmēram 1800¹⁾ durkļu ar 3 ložmetējiem, dažām patšautenēm un nelielo bruņ. vilcienu. Durkļu skaits laikam arī pretiniekam nebija lielāks, bet par to tas bija labi apbruņots un viņa rīcībā bija arī bruņotais vilciens un diezgan spēcīga artilērija.

Naktī uz 4. novembri pretinieka artilērija no Dubeņu stacijas puses turpināja apšaudīt Grobiņu, bet bez redzamiem panākumiem.

Jau no paša rīta 4. novembrī bija jūtams, ka pretinieks uz kaut ko gatavojas. Drīz vien arī sākās viņa uzbrukums Grobiņai. Mūsu rota te spiedienu neizturēja un atkāpās aiz fortu līnijas. Tagad pretinieka 1 vieglā baterija ieņēma pozīcijas uz rietumiem no Grobiņas, šosejas rajonā, un sāka apšaudīt fortu līniju. Drīz vien iesāka šaut arī pretinieka smagā baterija no dziļākas aizmugures. Aiz dzelzceļu krustojuma krūmos jau parādījās ienaidnieka patruļas un viņa stiprākas nodaļas arī pulcējās aiz krūmiem dziļā grāvā. Tagad mūsu artilērijas novērotājs deva norunātu zīmi angļu kuģu artilērijai, kuņas smagās granātas sāka lidot pāri mūsu karavīriem uz pretinieka bateriju un ātri vien to aplūsināja. Angļu flotes artilērijas pabalsts lieliski sajusmināja mūsu karavīrus un tie ar šauteņu uguni aizdzina arī ienaidnieka uzbrūkošās nodaļas.

Lai iztīrītu no ienaidnieka arī dziļo grāvu, tad uz priekšu izbrauca mūsu bruņotais vilciens. Vilciena k-ris virsl. Klestrovš ar 20 karavīriem izlēca no vilciena un devās triecienā. Pretinieks triecienu nepieņēma un metās bēgt, bet tomēr paspēja nāvīgi ievainot virsl. Klestrovu un vēl dažus kareivjus. Tagad ienaidnieka artilērija sāka nikti apšaudīt mūsu bruņoto vilcienu un tas steigā atbrauca, pametot uz kaujas lauka nāvīgi ievainoto komandieri. Vakarā ienaidnieka lidmašīna aplidoja kara ostas rajonu, nometa dažas bumbas un apšaudīja ar ložmetēju uguni mūsu rotas. Tā kā viņa lidoja pārāk zemu, tad ar šauteņu uguni to sašāva un tā nogāzās pļavās, kādus 1¹/₂ km mūsu frontes priekšā

¹⁾ 1. novembrī uz uzturu skaitījās 115 virsn., 6 ārsti, 4 kara ier. un 4169 instr.-kar. Apbruņojumā bija 2000 šaut., 6. patš. un 3 ložm.

šaudīšana ar šauteņu un patšauteņu uguni. Angļu artilerija nevarēja palīdzēt, Šķēdes rajonā mums vēl nebija ierīkots artil. novērotāja postenis. Par laimi arī vācu artilerija nešāva. Vācieši lēni tuvojās cietokšņa grāvim. Daži mūsu slēpņi palika ienaidnieka aizmugurē un, šaujot tiem no aizmugures un tā flankā, sacēla pretinieka rindās apjukumu. Tagad ienaidnieks iesāka stipru ložmetēju un šauteņu uguni, kas par laimi mums zaudējumus nenodarīja. Pirmo uzbrukumu atsitām. Iestājās baigs klusums, kuŗu pa laikam tikai pārtrauca ienaidnieka ievainoto vaidi. Tomēr kaujas darbības pārtraukums nevilcās ilgi. Mūsu slēpņi ziņoja, ka pretinieks tuvojās vairākās kolonnās. Tagad tas savu uzbrukumu sagatavoja ar automatisko ieroču uguns brāzienu. Mūsu patšautenes enerģiski atbildēja. Divās vājāki ieņemtas vietās uzbrucējs tika pāri grāvim un ielauzās ierakumos. Sākās vairākās vietās tumšā naktī durkļu cīņa. Sāka aust gaismiņa, un pretinieks beidzot atgāja Šķēdes virzienā. Uzvara bija mūsu pusē, jo saņēmām 10 gūstekņus, 1 ložmetēju, 4 patšautenes un lielāku vairumu šauteņu un rokas granātu. Mēs zaudējām 1 kritušu.

Tā kā Ventspilī bija vēl grūtāks stāvoklis, tad 6. novembrī no Liepājas aizbrauca uz turieni ar angļu mīnu kreiseri Grobiņas bataljona 1. rota. Vācu jātnieku izlūki šodien iejāja Pāvilstā. No Rīgas pienāca vēl ieroču sūtījums: 20 Levis patšautenes, 300 šautenes un 600,000 patronas.

7. novembra vakarā vācu stiprāka nodaļa uzbruka Vidus fortam, ko aizstāvēja Grobiņas b-na 2. rota, virsl. Briges vadībā. Uzbrukumu sekmīgi mūsu rota atsitā. Šodien vācu jātnieki Pāvilstu atkal atstāja. Nākošā diena Liepājā pagāja mierīgi. Liepājas reidā ieradās angļu kreisers Erebus, apbruņots arī ar 15 col. lielgabaliem, kuŗa šāviņš bija 62 pudu smags. Arī 9. novembris pagāja mierīgi. Neliela sadursme vienīgi norisinājās starp 7. pulka 2. rotas izlūku nodaļu (22 cilv.) ar ienaidnieku pie Roņu mājām, kur zaudējām 2 kritušus un 1 ievainotu.

Lai nodrošinātu Pāvilstu, tad 11. novembrī uz turieni aizbrauca no Latg. div. papildu b-na 50 cilv. stipra nodaļa ar 2 ložmetējiem. Tā kā Grobiņas bataljonā palika Liepājā tikai viena rota, tad bataljonā ieskaitīja arī Siguldas pulka 2. rotu par Grobiņas bataljona 3. rotu, bet Siguldas pulka 8. rotu par

Grob. b-na 4. rotu; bez tam vēl Grobiņas apsardzības priekšnieka komandu 12. novembrī apvienoja ar Liepājas dzelzceļa stacijas komandanta komandu un jauno vienību nosauca par Grobiņas bataljona 5. rotu, bet no Aizputes apsardzības priekšnieka komandas, kuru papildināja ar Aizputes policistiem un samobilizētiem, 13. novembrī saformēja Grobiņas b-na 6. rotu.

Šodien Nicas komandants ar 20 kaņavīriem uzbruka vācu šaursliežu vilcienam pie Paurupes (Rucavas tuvumā). Pēc ilgākas apšaudīšanās vilcienu nolaida no sliedēm. Ienaidnieks zaudēja 3 kritušus un 7 gūstekņus, bet mums bija 2 ievainoti. No krievu sapieņu rotas šodien pārnāca pie mums 18 kaņavīru.

14. novembra kauja.

Sk. 14. šēmu.

Jau 13. novembra dienā bija skaidri redzams, ka pretinieks gatavojas nopietnam uzbrukumam. Viņa artilērija bez mitēšanās turpināja piešaudi pa mūsu fortiem un pārējiem nocietinājumiem, bet smagā baterija raidīja arī šāviņus uz mūsu aizmuguri un pret angļu kaņa kuģiem. Pret vakaru mūsu fortus jau apšaudīja ar smagiem un smacējošiem šāviņiem. Visvairāk šāviņu krita uz Ziemeļu un Dienvidus fortiem, bet pateicoties labam aizsegam, zaudējumu mums nebija. Vakarā pretinieks sāka koncentrēt savus spēkus pa labi no šosejas, iepretim Dienvidus fortam. Arī Jaunā pasaulē bija manāmas pretinieka kustības. Tagad sākās mūsu ierakumu apšaudīšana ar artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguni, sevišķi stipri apšaudīja Dienvidus fortu. Tomēr mūsu uguns, pastiprināta ar angļu artilērijas uguni, pa daļai aplūsināja pretinieka uguni un atsita viņa uzbrukuma mēģinājumus kā te, tā arī Šķēdes tilta un Redāna rajonā, kur pretinieks, izmantodams tumsu un ezer malas krūmus, bija paspējis pienākt jau ļoti tuvu.

Naktī uz 14. novembri mūsu spēki bija tā novietoti: pašā labā spārnā, nocietinājumā pie Pērkones, atradās Grobiņas b-na 2. rotas 2 vadi; tā paša b-na 6. rota ieņēma aptures pie lopu kautuves un kaļķa cepla, bet 5. rota — Zirgu salā un pie Vezuvfabrikas; rezervē Jaunliepājā — 2. rotas 2 vadi. Nocietinājumus no Liepājas ezera ziemeļu gala līdz Dienvidus for-

tam ieņēma Grobiņas komandanta nelielā komanda. Pašu Dienvidus fortu ieņēma Latg. div. papildu b-na 2. rota ar 2 patšautenēm. Vidus fortu aizstāvēja 7. pulka 8. rota ar 1 smago ložm. un 4 patšautenēm. Tālāk pa kreisi atradās Latgales diviz. papildu b-na rotas: Ziemeļu fortā 4. rota ar 3 patšautenēm, no Ziemeļu forta līdz Redānam ieskaitot, 8. rota ar 2 patš., no Redāna līdz Šķēdes tiltam ieskaitot 5. rota ar 2 patšautenēm un tālāk līdz jūrai 7. rota ar 4 patšautenēm; Šķēdes tilta rajonā rezervē 1. rota. Kara ostas nocietinātā rajona vispārējā rezervē katedrāles un jauno kazarmu tuvumā atradās Latgales diviz. papildu b-na 3., 6., 9. un 10. rota, Rīgas pulka 2. rota, kara ostas komandanta komanda (ap 80 durkļu), kapt. Artum-Hartmaņa eskadrons un bruņotais vilciens. Visi spēki kara ostas rajonā bija padoti Latg. div. papildu b-na komandierim, kapt. Kalniņam. Tas savu fronti bija sadalījis 2 iecirkņos: Grobiņas šosejas rajona iecirkņa spēkus, no ezera līdz Ziemeļu fortam, vadīja 7. pulka 8. rotas k-ris virsl. Aizpor-Čaplis, bet Šķēdes tilta rajona iecirkņa spēkus, no Ziemeļu forta līdz jūrai — kara ostas komandants virsl. Radziņš.

Lejaskurzemes kara apgabala priekšnieka rezervē, pilsētā, atradās 7. pulka 2. rota ar 4 patšautenēm. 14. novembrī jau ap pulksten 4 pretinieka artilērija iesāka apšaudīt mūsu pozīcijas. Ap pulksten 6 viņas uguns sasniedza savu augstāko pakāpi. Priekš mūsu jaunām un maz apmācītām rotām tas bija liels pārbaudījums. Pēc tādas pamatīgas artilērijas sagatavošanas, tagad ienaidnieka kājnieki iesāka uzbrukumu. Galveno spiedienu pretinieks izdarīja no Ducmaņa mājas puses pāri Tosmāres ezeram starp Redānu un Ziemeļu fortu. Te tas diezgan viegli pārrāva mūsu aizstāvēšanās līniju un no aizmugures puses uzbruka Ziemeļu fortam, kuŗu pēc īsas, bet niknas cīņas ieņēma, kad krita 4. rotas k-ris virsl. Vitants. Daļu no rotas, kopā ar ievainoto virsl. Eikertu, saņēma gūstā. No šejienes pretinieks turpināja uzbrukumu trīs virzienos: labā kolonna pagriezās pa labi, lai apietu Redānu un nokļūtu mūsu Šķēdes tilta rajona aizstāvjiem aizmugurē; vidējā kolonna caur Tautas birzi turpināja uzbrukumu kara ostas darbnīču virzienā, bet kreisā kolonna pagriezās pa kreisi, lai uzbruktu Vidus fortam no sāniem. Siguldas pulka 8. rota, kuŗa aizstāvēja Vidus fortu, tagad nokļuva grūtā stāvoklī, jo ienaidnieks nāca triecienā kā no frontes, tā arī no sāniem. Mūsu rota

neizturēja sakopoto spiedienu un flankējošā ugunī sāka atiet pa atklāto laukumu. Lielāku skaitu no mūsu kaŗavīriem te saņēma gūstā un to starpā bija arī artilērijas novērotājs, leitn. Līberts. Tas sevišķi slikti atsaucās uz angļu kuģu artilērijas šaušanu, jo to vairs nevarēja korrigēt. Šinī laikā pretinieks bija ielencis arī Dienvidus fortu, kur daļu no mūsu kaŗavīriem sagūstīja, bet otru daļu izklīdināja. Tomēr kādi 20 kaŗavīri palika saspridzinātā pulvera pagrabā un pretinieks no turienes tos nevarēja izdzīt. Tas lielā mērā vēlāk atvieglāja mums fortu atkal atņemt. Tagad ienaidnieka artilērija pārnesa uguni uz mūsu aizmuguri un pilsētas virzienā šāviņi jau krita Vezuvfabrikas rajonā un Aleksandra ielas galā, kas izgāja uz Grobiņas šoseju. Zem šī uguns aizklāja, pretinieka priekšējās vienības jau tuvojās pašai pilsētai, ieņēma Saules muižu un no Vezuvfabrikas aizdzina 5. rotas apturi. Dažas ienaidnieka vienības tuvojās arī kaŗa ostas darbnīcām.

Mūsu pašā kreisā spārnā stāvoklis arī bija nedrošs, jo 5. un 7. rota, baidīdamās no apiešanas, sāka atiet dienvidus virzienā. Zaudējot fortu līniju, mūsu sakari starp kaujas vienībām un štābiem galīgi izjuka. Arī dziļāk aizmugurē tēlefonta tīkls bija sabojāts no ienaidnieka artilērijas un mīnometēju uguns. Pārtraukto sakaru dēļ stāvoklis frontē noskaidrojās ar lielu novēlošanos, kad jau sākās maza gaismiņa, un tagad notika m ū s u p r e t u z b r u k u m s.

Kapteinis Kalniņš savām rezerves vienībām deva tādus uzdevumus: Latg. div. p. b-na 1. rotai nekavējoties iesākt pretuzbrukumu gar Tosmāres ezeru uz dienvidiem, lai apturētu pretinieka kolonnu, kuŗa virzās uz ziemeļiem, 5. un 7. rotas aizmugurē. Kaŗa ostas komandantam virsl. Radziņam ar savu komandu ņemt virzienu uz Redāna fortu, lai apdraudētu pretinieka kolonnas kreiso flanku. Pretinieka kolonnu Redāna forta rajonā visādā ziņā noturēt, līdz nepienāks palīgā 1. rota. Pēc tam ar kopīgiem spēkiem aiztriekt ienaidnieku aiz fortu līnijas un tad turpināt uzbrukumu Ziemeļu fortu virzienā. Latg. div. p. b-na 6. rotai, kopā ar 6. pulka 2. rotu un kapt. Artum-Hartmaņa eskadrona kaŗavīriem, kuŗi brīvi no raitnieku dienesta, enerģiski uzbrukt Ziemeļu forta virzienā. Te savienoties ar mūsu spēkiem, kuŗi pienāks no ziemeļiem un tad atspiest ienaidnieku aiz fortu līnijas. Latg. div. papildu b-na 3. un 9. rotai frontālā pretspiedienā apturēt ienaidnieka

uzbrukumu Kara ostas darbnīču un pilsētas virzienā. Bruņotam vilcienam «Kalpaks», kas tagad jau bija apbruņots ar 1' lielgabalu un dažām patšautenēm, ātri izbraukt uz priekšu, lai tad no sāniem apšaudītu vācu uzbrūkošās vienības. Arī Grobiņas b-na k-ris, virsl. Zeniņš, pavēlēja savas 2. rotas 2 vadiem no rezerves doties uz Vezuvfabriku, kur atjaunot agrāko frontes stāvokli un tad gar Grobiņas šoseju spiest atpakaļ ienaidnieku. Pretuzbrukumā pa Grobiņas šoseju tika izvirzīti arī 7. pulka 2. rotas 2 vadi. P. l. Dankera rezervē vēl palika tikai 2 vadi no 7. pulka 2. rotas un kapt. Kalniņa rezervē — Latg. div. p. b-na 10. rota. Tagad viss atkarājās no tam, kā uzbrūkošās rotas izpildīs dotos uzdevumus. Tas nebija viegli izdarāms, jo angļu artilērija pirmā laikā nevarēja palīdzēt, sakaru trūkuma dēļ, un tikai ap pulksten 10 viņa varēja sākt atkal šaut.

Pirmā iesāka cīņu Kara ostas komandanta komanda. Tā jau pie garnizona baznīcas (ne katedrāles) satika 8. rotas atējošus karavīru pulciņus. Virsl. Radziņš tos apturēja, pievienoja savai komandai un tad iesāka cīņu mežā, virzoties tālāk uz Redāna fortu. Pretinieks te mūsu triecienu nepieņēma un atgāja uz Redāna fortu. Pienāca arī 1. rota un tagad ar kopīgiem spēkiem iztrieca ienaidnieku no forta un tas aizbēga pāri Tosmāres ezeram, pametot mūsu rokās 1 smago un 3 vieglos ložmetējus. Diemžēl, pie Redāna forta ieņemšanas nāvīgi ievainoja drošsirdīgo virsl. Radziņu. Tagad 7. un 5. rota arī pārtrauca savu atkāpšanos un ap pulksten 9 jau atkal ieņēma savas agrākās pozīcijas. Redāna fortā palika 8. rota, bet 1. rota, kopā ar komandanta komandu, turpināja uzbrukumu virzienā uz Ziemeļu fortu. Tanī laikā arī galveno spēku labā spārnā Grobiņas b-na 2. rotas 2 vadi, rotas k-ŗa virsl. Briges vadībā, sekmīgi virzās uz priekšu. Ceļā virsl. Brige apturēja 5. rotas atējošos karavīrus un tos pievienoja savai pusrotai. Vezuvfabrikas rajonu iztīrīja samērā viegli, bet tad ilgāku laiku nācās cīnīties pie Saules muižas. Siguldas pulka 2. rotas 2 vadi sākumā nevarēja izkļūt no pilsētas uz Grobiņas šoseju, jo pretinieka artilērija stipri apšaudīja Jaunliepājas austrumu nomali. Par laimi ienaidnieka artilērijas uguns palika retāka un 7. pulka 2. rotas 2 vadi paspēja izvirzīties līdz pulvera pagrabiem, kur, kopā ar Grobiņas b-na 2. rotas pastiprinātiem vadiem un rotām, kuŗas atgāja no fortu līnijas, tagad

izveidoja jaunu fronti no Liepājas ezera līdz Kaŗa ostai. Pie-nākušās Latg. div. papildu b-na 3. un 9. rota pagarināja fronti pa kreisi. Tagad ilgāku laiku norisinājās cīņa dēļ Saules muižas, kur nāvīgi ievainoja 9. rotas k-ri virsl. Krišjāni. Cīņa palika vieglāka, kad piebrauca mūsu bruņotais vilciens, kas apšaudīja pretinieku ar flankējošu artilērijas un patšautēņu uguni, lielā mērā palīdzēdams mūsu rotām beidzot izdzīt ienaidnieku no Saules muižas. Tagad pretinieks, starp Tosmāres un Liepājas ezeriem, atgāja uz fortu līniju, bet mēs vēl paspējam ieņemt Muitas namu. Pēc pulksten 10 kapt. Kalniņš pavēlēja uzbrukt fortiem, kurus tagad stipri apšaudīja angļu kuģu artilērija. Pēc sīvas cīņas pirmo ieņēma Ziemeļu fortu. Te uzbrukumā piedalījās Latg. div. p. b-na 1. un 6. rota, Kaŗa ostas komandanta komanda, 6. pulka 2. rota un daļa no 4. eskadrona. Mēs saņēmām gūstā 4 virsniekus un 25 karēivjus, kā arī 5 ložmetējus. Tagad minētie mūsu spēki pagriezās pret Vidus fortu, kam frontāli uzbruka Latg. div. papildu b-na 3. un 9. rota, kuŗas pabalstīja arī mūsu bruņotais vilciens. Diemžēl, tagad tas vairs nevarēja palīdzēt ar sava lielgabala uguni, jo visus savus šāviņu krājumus (49), tas izšāva pie Saules muižas. Pēc dotā signāla, angļu kuģu artilērija pārnesa uguni uz pretinieka aizmuguri un mūsu rotas devās triecienā pret Vidus fortu. Pretinieks, nenogaidījis triecienu, metās bēgt, pavadīts no angļu artilērijas uguns. Cīņa vēl turpinājās pie Dienvidus forta, kur enerģiski uzbruka Grobiņas b-na 2. rotas vadi, 7. pulka 2. rotas vadi, Latg. div. papildu b-na 2. rotas atliekas un Grobiņas komandanta komanda. Beidzot pretinieku arī te salauza un mūsējie ielauzās fortā, kur atbrīvoja mūsu 20 cilvēku stipru nodaļu, kas varonīgi visu laiku noturējās saspridzinātā pulvera pagrabā. Fortā mēs saņēmām 2 sm. un 3 vieglos ložmetējus.

Ap pulksten 13 mūsu agrākais frontes stāvoklis bija pilnīgi atjaunots un ienaidnieks steigā atgāja Grobiņas virzienā.

Mūsu zaudējumi bija:

krituši 1 virsnieks un 36 kar.,
ievainoti 3 virsnieki un 68 „
pazuduši 3 virsnieki un 124 „

Mūsu trofejas bija 10 ložm., 9 patšautenes, 150 šautenes, 7 prožektoru un ap 50 gūstekņu, no kuŗiem 4 virsnieki.

Cik lieli bija patiesībā ienaidnieka zaudējumi — mums nav zināms, bet jādomā, ka tie nebija mazi, jo kritušus virsniekus vien tas zaudēja piecus: 1 b-na k-ri, 3 rotu komandierus un 1 vada k-ri.

Mūsu pretuzbrukumā sevišķi enerģiski cīnījās Kaŗa ostas komandanta komanda, Latgales div. papildu b-na 3. un 9. rota, Grobiņas b-na 2. rotas vadi, 7. pulka 2. rotas pusrota un bruņotā vilciena lielgabala apkalpe. Arī izcilus cīnījās un iespaidoja ar savu kaujas darbību uz cīņas turpināšanu noklīdušos kareivjus Kaŗa ostas darbnīču 55 gadus vecais strādnieks Jēkabs Klavieris, kas savā laikā bija dienējis par virsseržantu vienā no bijušās krievu gardes pulkiem. Tas arī kā pirmais ielauzās Ziemeļu fortā.

Kapt. Plēve savā grāmatā 14. novembra kauju apraksta ļoti īsi. Tekstā viņš pieved arī īsu uzbrukuma pavēli:

1) grupai 14. novembra rītā uzbrukt Liepājas fortu līnijai un ieņemt pilsētu.

2) 2. gard. rez. pulka I un II b-nam katram saformēt divas trieciena nodaļas, bet III b-nam — vienu. Bez tam katram bataljonam nozīmēt pa vienai rotai, kuŗai sekot trieciena nodaļām. Naktī uz 14. novembri, pulksten 5, trieciena nodaļām būt uzbrukuma gatavībā.

3) Pulksten septiņos I un II b-na vienībām iesākt savu virzišanos no izejas vietām un pulksten 7,30 trieciena nodaļām ielauzties ienaidnieka pozīcijās.

Grupas 3 smagiem un 5 viegliem lielgabaliem ieņemt pozīcijas Grobiņas mežā un apgādāt tos bagātīgi ar municiju. Artilerijai pulksten 6,45 iesākt viesuļuguni, kuŗu turpināt 45 minūtes un, galvenā kārtā, pa trīs fortiem.

Kapt. Plēve savā grāmatā tālāk raksta, ka naktī uz 14. novembri bija liels sals, termometrs nokritis līdz 14 grādiem. Tāpēc uzbrūkošās rotas dabūjušas sildinošus dzērienus. Jādomā, ka tie bija reibinoši dzērieni, jo Ziemeļu fortā vēlāk saņemtie gūstekņi bija pilnīgi piedzēruši.

Tālāk Plēve raksta, ka jau ap pulksten 8 visi trīs forti bijuši ieņemti un II b-na trieciena nodaļas tuvojušās Kaŗa ostai, bet I b-na rotas aizvirzījušās līdz Liepājas dzelzsceļa galvenai stacijai; ka latvieši cietuši ārkārtīgus zaudējumus un zaudējuši arī 600 gūstekņus. Kad Liepājas liktenis jau karājiem matu galā un latvieši vairs nebijuši spējīgi pretoties, tad

angļi no saviem kuģiem izsēdinājuši malā apmēram sešas jūrnieku rotas, kuŗas izdarijuŗas pretuzbrukumu pret novājinātām uzbrukumā vācu vienībām. Lai gan angļu rotu pretuzbrukumu sekmīgi atsituŗi, bet ņemot vērā angļu 7 kaŗa kuģu atraŗanos Kaŗa ostā, tad nav bijuŗas nekādas izredzes ieņemt paŗu Liepāju un tamdēļ Plēves grupa atgājuŗi savās izejas pozicijās, Grobiņas rajonā. Latvieŗiem gan bijuŗi nodarīti ļoti lieli zaudējumi, bet arī paŗu zaudējumi nebijuŗi mazi. Savu vienību priekŗgalā krituŗi: II b-na k-ris, ritmeisters Marloti, II b-na trieciena nodaļas k-ris, jūŗas leitn. Marholds, pie Ziemeļu forta ieņemŗanas; tāpat kritis 1. loŗmetēju rotas k-ris, feldvebeļ-leitnants Lippa; 1. kājn. rotas k-ris, leitn. Denzovs, kritis pie Vidus forta ieņemŗanas un 2. kājn. rotas k-ris, jūŗas leitn. Basters, kas kritis, trāpīts no granātas ņķembeles.

Jāpiezīmē, ka kapt. Plēves aprakstā ir lielas nepareizības: vispirms, mūŗu zaudējumi nebija ārkārtīgi lieli, bet tos var nosaukt pat par ļoti mēreniem; arī gūstekņu skaits ir pārspīlēts, jo mēs pazuduŗus zaudējam tikai 3 virsn. un 124 instr.-kareivjus. Mūŗu pretuzbrukumā nekādas angļu 6 rotas nepiedalījās, bet tās bija mūŗu rezerves rotas.

Laika starpība mūŗu un Plēves aprakstā izskaidrojama ar to, ka vācieŗi laiku skaitīja pēc Viduseiropas laika.

Mūŗu un pretinieka darbība Liepājas rajonā novembra otrā pusē.

Lai pastiprinātu mūŗu Liepājas spēkus, tad vēl 14. novembrī p. l. Dankers pavēlēja no Ventspils nekavējoties ar angļu mīnu kreiseri izbraukt uz Liepāju Grobiņas b-na 1. un partizāņu rotai. Grobiņas b-nu 15. novembrī pārformēja par Grobiņas kājnieku pulku, pagaidām gan vēl tikai 6 rotu sastāvā un tanī skaitā arī 7. pulka 2 rotas. No Latgales diviz. papildu bataljona 9 rotām, 17. novembrī saformēja Aizputes kājnieku pulku, 3 b-nu sastāvā. Tam piekomandēja arī 6. pulka 2. rotu. Par pulka k-ri iecēla kapt. Kalniņu. Latg. div. p. b-na 10. rota pārformējās par papildu b-nu.

Jau 15. novembra pēcpusdienā mūŗu patruļas noskaidroja, ka pretinieks no Grobiņas rajona atiet uz Durbi un Gaviezi. Tās ziņas bija pareizas, jo kapt. Plēve 15. novembrī pavēlēja atiet, it kā lai angļu kuģu artilerija to nevarētu apŗaudīt, uz līniju: Aizstere, Durbe un Gavieze; 2. gard. rez. pulka III b-na ņtabam pāriet uz Skodu, bet Kuldīgas jēģeru b-nam savus

spēkus sakopot Aizputē un nodrošināt grupas labo flanku. Šodien nodaļai Pāvilostā uzbruka daļa no vācu Kuldīgas jēģeru b-na spēkiem. Mūsējie bija spiesti ar kuģīti izbraukt jūrā, zaudējot 16 karavīrus.

17. novembrī izlūku nodaļa Lieģu stacijā ($3\frac{1}{2}$ km uz rietumiem no Durbes) atņēma ienaidniekam vienu lokomotīvi un vienu vagonu. Šodien dzelzsceļa darbnīcās nobeidza šaursliežu dzelzsceļa bruņotā vilciena «Pikols» formēšanu, un no Rīgas beidzot atsūtīja arī pirmo bateriju, sastāvošu no diviem vācu 77 m/m lielgabaliem.

18. novembrī pretinieks atstāja arī Lieģus un mūsu fronte tagad gāja no Dubeņu stacijas caur Grobiņas mācītāja muižu, Rolavu, Tašiem līdz Medzei.

Šodien Plēves grupa pārgāja ģen. Eberharda padotībā un tas viņai pavēlēja ieņemt rajonu uz ziemeļrietumiem no Priekules ar uzdevumu nodrošināt Priekules-Klaipēdas un Priekules-Mažeiku dzelzsceļu.

19. novembrī mūsu izlūki ieņēma jau Gaviezes muižu, kur sagūstīja vienu vācu virsnieku.

Grobiņas pulka 1 rota bez sadursmēm iegāja Durbē un Lieģos, bet no Aizputes pienāca pirmais vilciens, paziņodams, ka no Aizputes vācieši aizgājuši Vainodes virzienā.

Šodien Plēves grupa ieņēma savas agrākās pozīcijas aiz Vartajas upes no Krotas caur Izriedi, Virgu līdz Paplakai un tālāk uz dienvidiem.

21. novembrī notika sadursme pie Izriedes muižas, kur saņēmām 15 gūstekņus, no kuriem 4 ievainoti. Arī tuvākās divās mājās vēl saņēmām 14 gūstekņus, 1 patšauteni un 12 šautenes. Nākošā dienā mūsu izlūku nodaļas izdzina vāciešus arī no Virgas muižas un saņēma 47 šautenes. Ienaidnieks atstāja Kalētus un Krūtes muižu. Lai sekmīgāk varētu vajāt atejošo pretinieku, tad saformēja nodaļu no Aizputes pulka 4., 5. un 6. rotas, Grobiņas pulka 2. rotas un $\frac{1}{2}$ 4. rotas, 1. Liepājas baterijas (2 lielg.) un 10 jātniekiem, kapteiņa Ābeltiņa vadībā. Nodaļas uzdevums no Lieģu stacijas, virzoties caur Durbi un Kroti, uzbrukt un ieņemt Priekuli. 24. novembrī mūsu nodaļa, pabalstīta arī no bruņotā vilciena «Kalpaks», bez kaujas ieņēma Priekuli. Vienīgi pie Sustas muižas notika neliela sadursme, kur saņēmām 13 gūstekņus un 18 šautenes. Plēves grupa jau 23. novembrī iesāka savu atiešanu caur Sko-

du uz Rītprūsiju un tamdēļ arī mūsu Liepājas spēku avangards jau bez sadursmēm 26.novembrī pienāca pie Lietuvas robežas un ar to izbeidzās cīņas ar Bermonta spēkiem arī Lejas-kurzemē.

Ar Bermonta armijas sakaušanu un izdzīšanu no Latvijas, visumā noslēdzās arī mūsu 1919. gada cīņas, jo vienīgi Latgales partizāņu pulka rajonā arī decembrī vēl norisinājās dažas nopietnas sadursmes.

Tā tad 1919. gada cīņās Latvijas nacionālā armija, no pulkv.-leitn. Kalpaka 220 kaŗavīru pulciņa, bet kopā ar landesvēra vienībām 685 kaŗavīru nodaļa ar 2 lielg., kas 8 janvārī izgāja no Jelgavas, tagad jau bija izveidojusies par nopietnu spēku, jo uz 1. decembri armijā jau skaitījās 1700 virsn., 610 kaŗa ier., 48.746 instr.-kareivji, 7075 ārrindnieku un 1751 brīvā līgumā, ar 54 lielgabaliem, 33 mīnumetējiem, 271 ložm. un 321 patšaut. Kad novembra-decembra mobilizācijās vēl iesauca vairākus tūkstošus, tad 1919. gada beigās mūsu armijā uz uzturu jau skaitījās 69.232 kaŗavīri un 2179 brīvā līgumā un ar tādu armiju arī varējām iesākt 1920. gada sākumā Latgales atbrīvošanu.

Šēmu saraksts.

- Nr. 1. Latvijas karte.
- Nr. 2. Austrumfrontes labā spārna rajons.
Stāvoklis 1919. gada jūlija vidū.
- Nr. 3. Austrumfrontes kreisā spārna rajons.
Stāvoklis 1919. gada jūlija vidū.
- Nr. 4. Stāvoklis 1919. gada augusta sākumā.
- Nr. 5. Stāvoklis 7. oktobra vakarā 1919. gadā.
- Nr. 6. Stāvoklis 1919. gada 8. oktobra priekšpusdienā.
- Nr. 7. Stāvoklis 1919. gada 9. oktobra priekšpusdienā.
- Nr. 8. Stāvoklis 1919. gada 15. oktobra pēcpusdienā.
- Nr. 9. Stāvoklis 1919. gada 3. novembra rītā.
- Nr. 10. Stāvoklis 10. novembrī 1919. gadā.
- Nr. 11. Stāvoklis vakarā 1919. gada 11. novembrī.
- Nr. 12. Stāvoklis 1919. gada 18. novembra rītā.
- Nr. 13. Rajons, kur norisinājās 1919. gada 16.—22. novembra kaujas.
- Nr. 14. Stāvoklis 1919. gada 14. novembrī.

Bez tam vēl tekstā atrodas Katlakalna rajona karte 131. lapp., un Jaunjelgavas rajona karte 148. lappusē.

Izmantotās literatūras un dokumentu saraksts.

1. Mūsu virspavēlnieka, divīziju un pulku operatīvās pavēles un kauju apraksti.
2. Gen. Radziņš, Latvijas atbrīvošanas karš.
3. 1. Liepājas kājn. pulka tapšanas un pārbaudīšanas gadi (1919.—1922.).
4. 9. Rēzeknes kājn. pulka gaitas (1919.—1922.).
5. 3. Jelgavas kājn. pulks no 1919. līdz 1929. g.
6. Valmieras kājn. pulka vēsture no 1919. līdz 1929. g.
7. 6. Rīgas kājnieku pulka vēsture 1919.—1929.
8. 8. Daugavpils kājn. pulka vēsture.
9. 7. Siguldas kājn. pulka vēstures projekts.
10. 2. Ventspils kājn. pulka vēstures projekts.
11. Jātņnieku pulks desmit pastāvēšanas gados (1919.—1929. g.).
12. Mūsu armija tapšanā, valsts izcīnīšanā un tagadējos sasniegumos. Sastādījuši ģen. A. Kalējs un pulkv. leitn. A. Plensners.
13. P. Bērziņš. Latvijas brīvības cīņas 1918.—1920. g. g.
14. Kapt. Strazdiņš. 11. Dobeles kājn. pulka gaitas 1919.—1920. g. (Militāru rakstu krājums. 1929. g. 2.)
15. Latvijas atbrīvošanas kara dalībnieku personīgās atmiņas.
16. Du Parquet. L'aventure Allemande en Lettonie. Paris, 1926.
17. Graf von der Goltz. Meine Sendung in Finnland und im Baltikum. Leipzig, 1920.
18. Von der Heimat geächtet, von Wagener.
19. Im Kampfe gegen die Bolschewisten. Von Karl von Plehwe.
20. Das Jägerbataillon der Eisernen Division im Kampfe gegen den Bolschewismus. Von Ihno Meyer.
21. Mit der Eisernen Division im Baltenland, von Steinaecker.
22. Erinnerungen der Eisernen Schar Berthold. Von Hans Wittmann.
23. General Fürst Awaloff. In Kampfe gegen den Bolschewismus. Hamburg, 1925.
24. Князь А. П. Ливень. Въ южной Прибалтикѣ 1919. годъ. Бѣлое Дѣло. Томъ III. 1927. г.
25. Приказъ войскамъ западной добровольческой арміи отъ 23. сентября, 6. октября, 7. ноября и 10. ноября. 1919. г.
26. Приказъ по корпусу имени графа Келлера отъ 26. октября и 11. ноября, 1919. г.
27. Приказание западному добровольческому имени графа Келлера корпусу отъ 6. октября и 11. ноября 1919. г.
28. Dzelzsdivīzijas operatīvās pavēles no 10. novembra, 11. novembra un 12. novembra 1919. g.
29. Mitau den 17. November. Abteilungsbefehl Nr. 18. Rossbach.
30. Deutsche Legion. Gruppen-Befehl. No 31. augusta, 28., 30. un 31. oktobra 1919. gadā.

Satura rādītājs.

I nodaļa.

1. Militārais un politiskais stāvoklis Latvijā 1919. gadā vasaras vidū 3
2. Armijas reorganizācija 4
3. Mūsu armijas dislokācija 1919. gada jūlija vidū 7

II nodaļa

4. Kaujas darbība Austrumfrontē 1919. g. vasarā un rudenī 11
5. Mūsu cīņas Austrumfrontē jūnijā 17
6. Kaujas un sadursmes jūlijā Austrumfrontē 22
7. Kaujas augustā 31
8. 26. augusta kauja 35
9. Septembra kaujas 43
10. Kaujas oktobrī 47
11. Kaujas novembrī 55
12. Kaujas decembrī 57

III nodaļa.

13. Ģen. Golca nevēlēšanās un vilcināšanās atstāt ar savu pastiprināto VI rez. korpusu Zemgali un Kurzemi 59

IV nodaļa.

14. Bermonta armija 64

V nodaļa.

15. Latvijas armijas Dienvidfrontes spēki Rīgas rajonā vasarā un rudenī 1919. gadā 71
16. Mūsu Dienvidfrontes izveidošana 75

VI nodaļa.

17. Mūsu cīņas ar Bermonta armiju 1919. g. oktobrī 79
18. Kaujas darbība 6. Rīgas pulka iecirknī 85
19. Kaujas 5. Cēsu pulka iecirknī 92
20. Mūsu pretuzbrukums naktī uz 9-to oktobrī 95
21. Kaujas 8. oktobrī 9. Rēzeknes pulka iecirknī 99
22. Kaujas gaita 9. oktobrī 101
23. Mūsu atiešana 113

VII nodaļa.

24. Daugavas forsēšana 14. un 15. oktobrī 126
25. Daugavgrīvas ieņemšana 15. oktobrī 137
26. Pārmaiņas mūsu vadībā 142

VIII nodaļa.

27.	Ciņas ar Bermonta spēkiem oktōbra otrā pusē	143
28.	Ciņas Jaunjelgavas rajonā	143
29.	Daudzevas kauja 3. novembrī	154
30.	Ciņas Rīgas rajonā oktōbra otrā pusē	159
31.	Militārais un politiskais stāvoklis Latvijā oktōbra beigās un novembra sākumā	170

IX nodaļa.

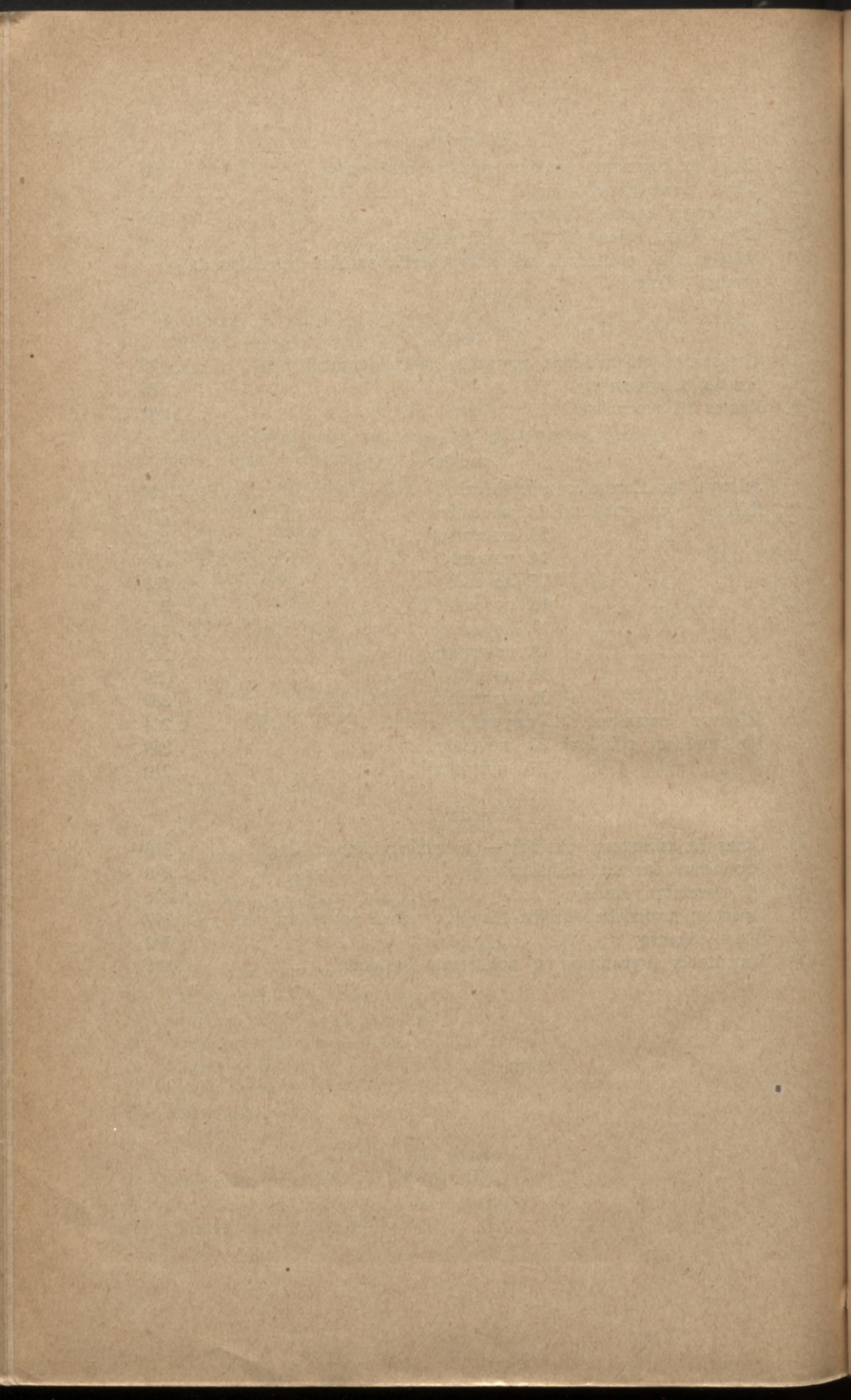
32.	Torņakalna atbrīvošanas operācija 3.—11. novembrī	178
33.	Kaujas 8. novembrī	195
34.	Kaujas 10. novembrī	201

X nodaļa.

35.	Jelgavas un Zemgales atbrīvošana	214
36.	Rīkojumi un notikumi 12. novembrī	218
37.	„ „ „ 13. novembrī	221
38.	„ „ „ 14. novembrī	225
39.	„ „ „ 15. novembrī	228
40.	„ „ „ 16. novembrī	231
41.	„ „ „ 17. novembrī	237
42.	„ „ „ 18. novembrī	243
43.	„ „ „ 19. novembrī	256
44.	„ „ „ 20. novembrī	259
45.	Jelgavas ieņemšana 21. novembrī	264
46.	Notikumi un rīkojumi 22. novembrī	269
47.	„ „ „ 23. novembrī	270

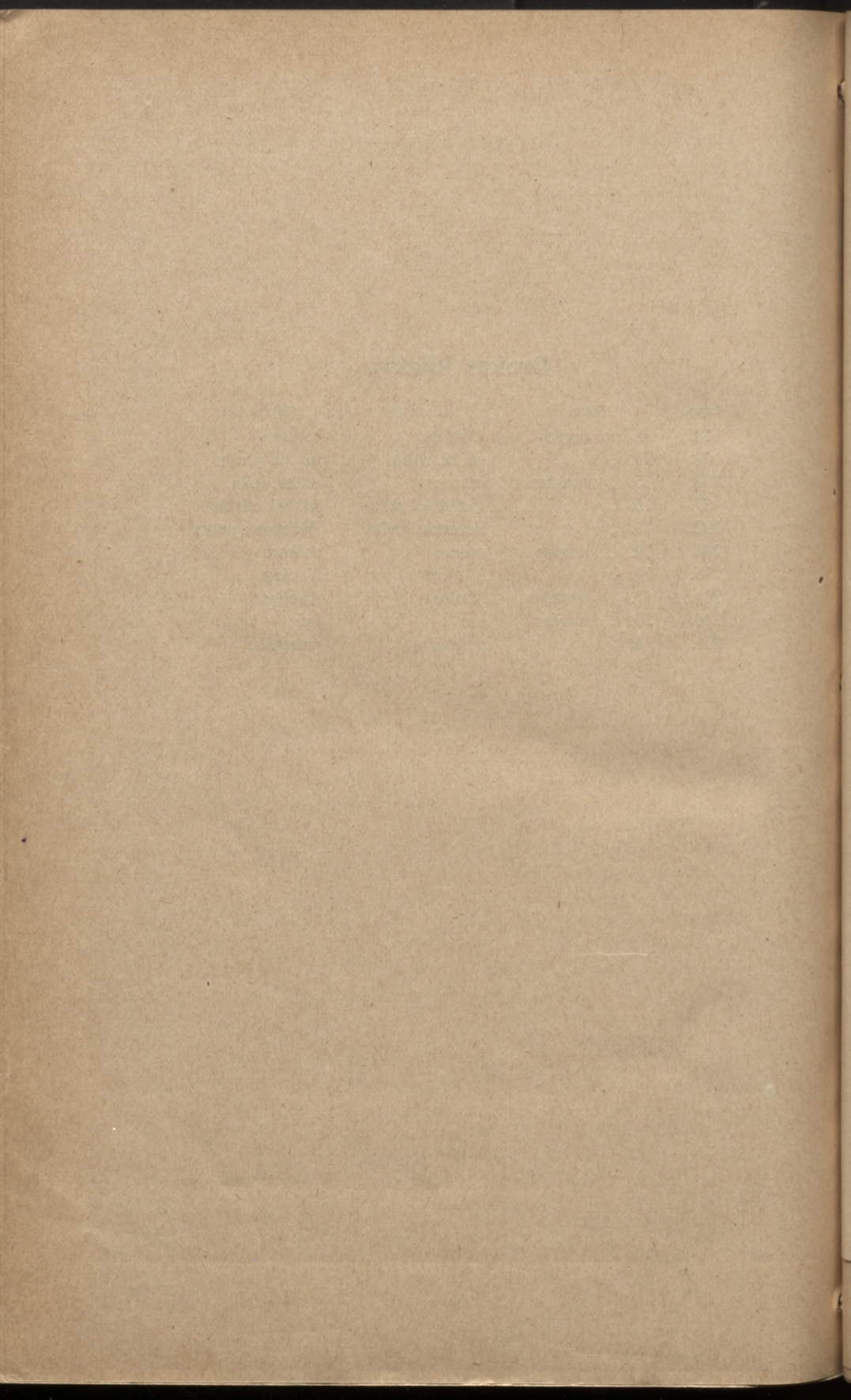
XI nodaļa.

48.	Ciņas Lejaskurzemē oktōbrī — novembrī 1919. g.	273
49.	Pretinieka darbība Lejaskurzemē	279
50.	14. novembra kauja	291
51.	Mūsu un pretinieka darbība Liepājas rajonā novembra otrā pusē	297
52.	Šēmu saraksts	300
53.	Izmantotās literatūras un dokumentu saraksts	301

Drukas kļūdas.

Lapp.	Rinda	Nodrukāts	Vajaga būt
13.	6. no augšas	1. jūlijā	1. jūnijā
22.	20. " "	uz 22. jūliju	uz 22. jūniju
66.	15. " apakšas	leitnants	pulkv.-leitn.
67.	16. " "	15.000 cilvēku	10.000 cilvēku
192.	15. " "	Rezerves pulka	Rēzeknes pulka
205.	22. " augšas	sakaru	saskaru
215.	20. " "	3. rotas	3 rotas
234.	17. " apakšas	Aboliņš	Abolinš
240.	20. " augšas	kru	kur
261.	3. " "	potronām	patronām

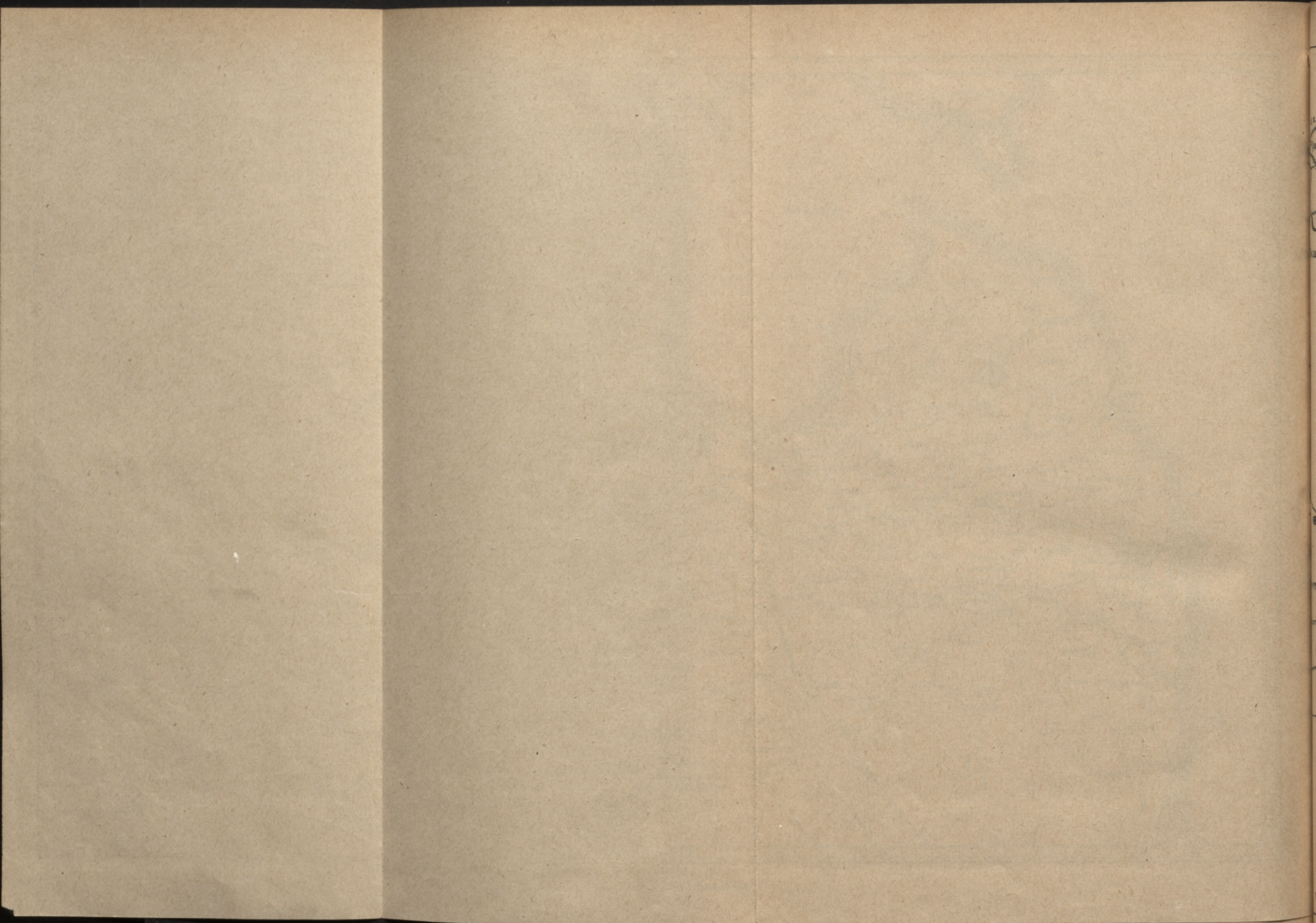

ŠĒMA N° 1

Uz austrumiem no 21 Grīpiņas

10 5 0 10 20 30 40 50 60 70 km

Ļaudona III Valm. p.
 Liograde
 IV. ats. b-ns
 Odziena
 Ungurmuiža

Neatk. b-ns Buzani
 Barkava
 Liseņa Lubānas ez.
 Murmāstiene L. Strodi III
 8. p. 5. p. Malta
 Šķāļi Varakļani
 9. p. Uz Rēzekni
 Talti Gai Viļāni

I b-ns
 Zilāni Krustpils
 Valm. p. Grigules
 II b-ns Nareta
 Kikauka Meža muiža
 Trepe
 Turki
 Loesti
 Cēsu b-ns
 Mālakalns
 Rudzāti
 3. p.
 Birži
 Menķu muiža
 Livāni
 Lāčkāju Sproģi
 Rusina
 Mutiniki 2. p.
 Vucanu ez.
 Ekova Zasa
 Dignāja
 Drustani
 Kalvani
 Kalnišķi
 1. p.
 Birzaki
 Pilekalna mza
 Jersika
 Šķilteri
 Dubna
 Valm. p. 6. rota un izlūku komandas

Kristopurvi
 Atāšiene
 Lošķi
 Stādzenieki
 7. p. Aizpuriši
 9. p. Križevskija
 Broki
 Šķāļi
 3. p. Rudzāti
 Mālakalns
 2. p. Mutiniki
 2. p. Birzaki
 Preiļi
 Šķilteri
 Dubna

Ziemeļlatv. partizāņi
 Akniste Augšk. part.
 Asare Rubīne
 Ancene Kaldabruna
 Apelaņi
 Gārsene
 Baltā muiža
 Bēbrene
 31. p. Jadvigova
 Dviete
 32. p. Tadinava
 Kriškāni
 Komunistu b-ns
 Cukuri
 Novaja
 Nicgale
 Samogolis
 Kalvāni
 Glaudani
 33. p. Līksna
 6. latv. p. Ilukste
 Laši
 Eglaine 12. p.
 15. p. J. Svente
 2. p.

Dunava
 Zvanki
 Novaja
 Nicgale
 Kalups
 Višķi
 33. p. Līksna
 6. latv. p. Ilukste
 Laši
 Eglaine 12. p.
 15. p. J. Svente
 Daugavpils
 Grīva
 Kalkune
 Skrudallena
 Daugava

Šema Nr. 2.

Austrumu frontes labā spārna rajons.

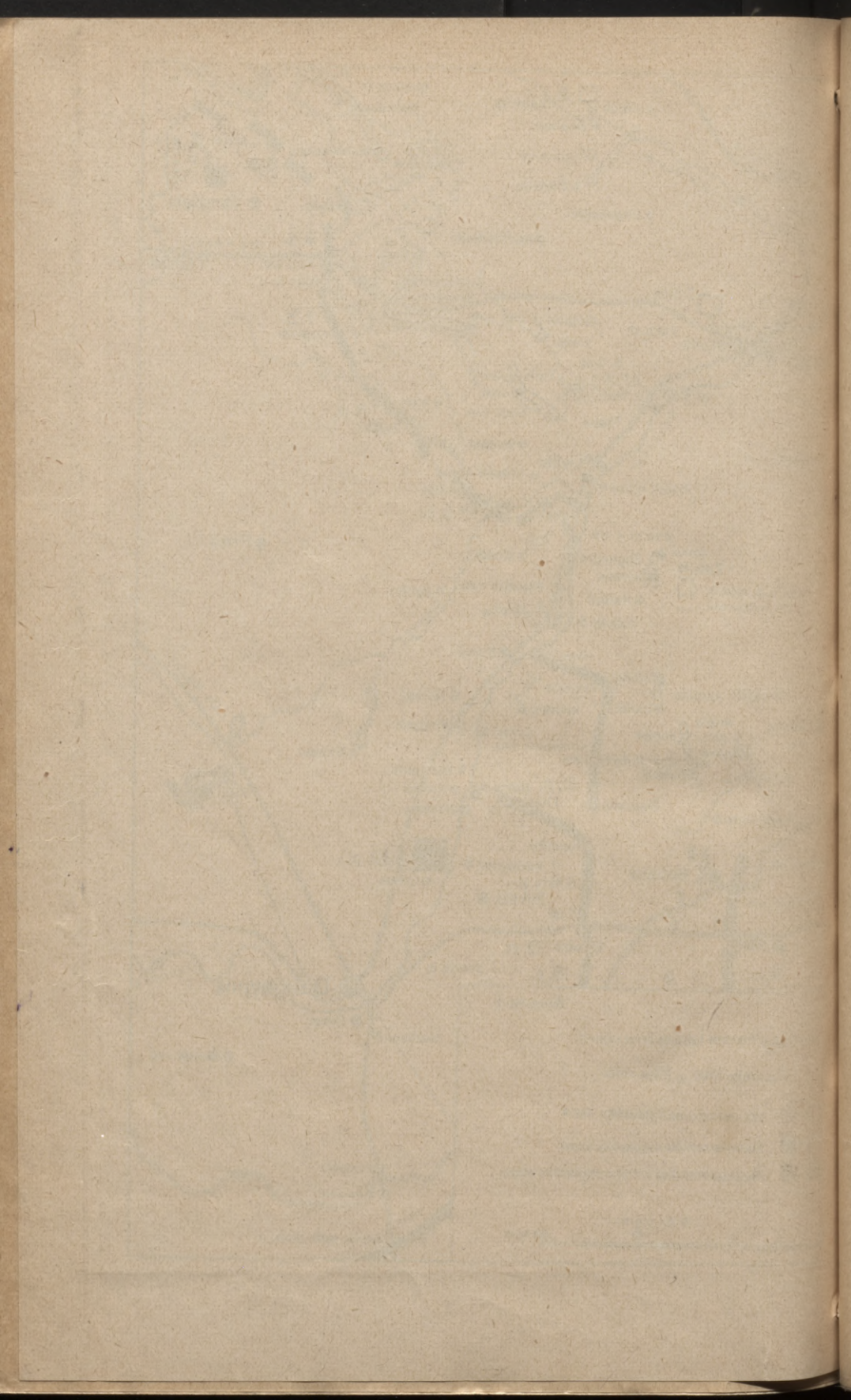
Stāvoklis 1919. g. jūlija vidū.

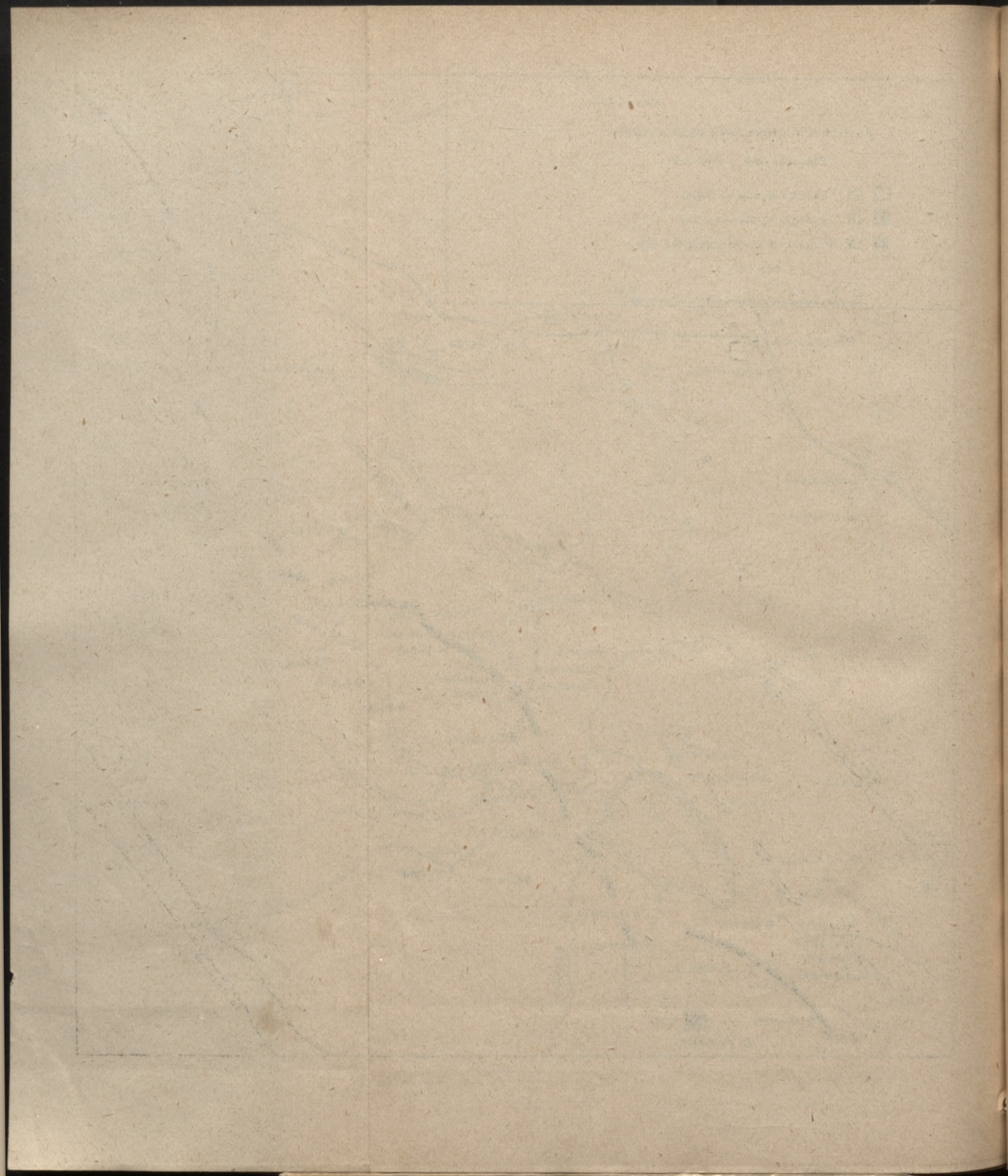
- Latvijas armijas kaņšpēka daļas.
- Lietuvas armijas kaņšpēka daļas.
- Padomju Krievijas armijas kaņšpēka daļas.

Mārogs: 0 10 20 km.

Zengale
 Turmonti
 Leišu sark. divīzija

Krustpils
Jēkabpils

II b-ns
Zilāni

Valm. p.

Daugava

I b-ns
Rēķi
Meža muiža
Kikaukas
Trepes st.

Jaunā muiža
Meņķes muiža
Livani

3. r.
V. p.
Ekova
Drustani
Ziemeļlatv. partizāņi

Zasas muiža

Kalvani

Vilcēni
Bauskas b-ns
Izabelīnas mža

Augškurz. part. p.
Asare

Apelāņi
Ancelāņi

Varkava

Paņevēz. b-ns

Subata

1. esk.
Dignaja
Istākāja
Škapari

Mulīnieki
Jersikas st.
Jersika
Kalnišķi

32. p.
Prižiņiņi
Baltmaņi

31. p.
Tadinava

33. p.
Kaldabruņa

4. p.
Bebrene
Ikav. J-ns

15. p.

Atašienes muiža
III ats. b-ns
Atašiene
Sapieri
Putniņi

2. esk.
Grigules
2. r.
Turki
Losti
Cēsu b-ns
Govartine

3. r.
Zundāni
Peisēnieki
Zeīņi
Sproģi

1. p.
Stacija
Mutinīki
Vucenu ezers
Batraki
Bīrzaki

1. esk.
Dignaja
Istākāja
Škapari

Pīlskalņa mža
Jersikas st.
Jersika
Zvanki

32. p.
Prižiņiņi
Baltmaņi

31. p.
Tadinava

33. p.
Kaldabruņa

4. p.
Bebrene
Ikav. J-ns

Marijas muiža

Atašienes muiža
III ats. b-ns
Atašiene
Sapieri
Putniņi

2. esk.
Grigules
2. r.
Turki
Losti
Cēsu b-ns
Govartine

3. r.
Zundāni
Peisēnieki
Zeīņi
Sproģi

1. p.
Stacija
Mutinīki
Vucenu ezers
Batraki
Bīrzaki

1. esk.
Dignaja
Istākāja
Škapari

Pīlskalņa mža
Jersikas st.
Jersika
Zvanki

32. p.
Prižiņiņi
Baltmaņi

31. p.
Tadinava

33. p.
Kaldabruņa

4. p.
Bebrene
Ikav. J-ns

Pieb. b-na 2. rota
Barbaji

Atašienes muiža
III ats. b-ns
Atašiene
Sapieri
Putniņi

2. esk.
Grigules
2. r.
Turki
Losti
Cēsu b-ns
Govartine

3. r.
Zundāni
Peisēnieki
Zeīņi
Sproģi

1. p.
Stacija
Mutinīki
Vucenu ezers
Batraki
Bīrzaki

1. esk.
Dignaja
Istākāja
Škapari

Pīlskalņa mža
Jersikas st.
Jersika
Zvanki

32. p.
Prižiņiņi
Baltmaņi

31. p.
Tadinava

33. p.
Kaldabruņa

4. p.
Bebrene
Ikav. J-ns

Telču purvs

Atašienes muiža
III ats. b-ns
Atašiene
Sapieri
Putniņi

2. esk.
Grigules
2. r.
Turki
Losti
Cēsu b-ns
Govartine

3. r.
Zundāni
Peisēnieki
Zeīņi
Sproģi

1. p.
Stacija
Mutinīki
Vucenu ezers
Batraki
Bīrzaki

1. esk.
Dignaja
Istākāja
Škapari

Pīlskalņa mža
Jersikas st.
Jersika
Zvanki

32. p.
Prižiņiņi
Baltmaņi

31. p.
Tadinava

33. p.
Kaldabruņa

4. p.
Bebrene
Ikav. J-ns

Darvenieki
Šķāji III
5. p.

M. Līmeņi
L. Līmeņi
Talti-Gali
6. p.

Križevskija
Aizpuriēi

3. p.
Grigi

22. p.
Rudzāti

21. p.
Muktu Pāveļi

Šķīļteri

Novāja
Nīcgale

Cukuri
Jadvigova

Samogolles
Kalvani

Glaudani
Kazimīrišķi

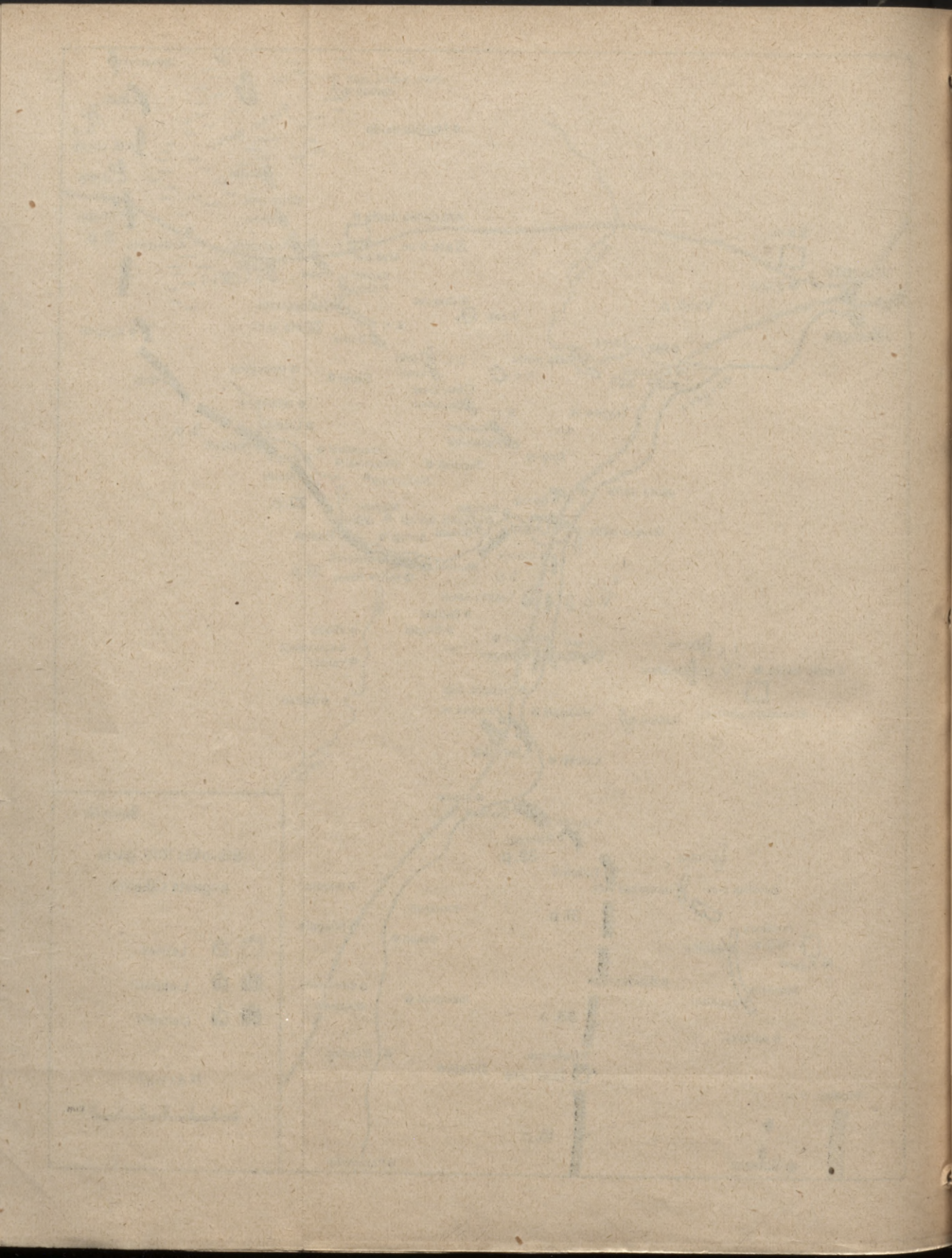
Šema № 4.

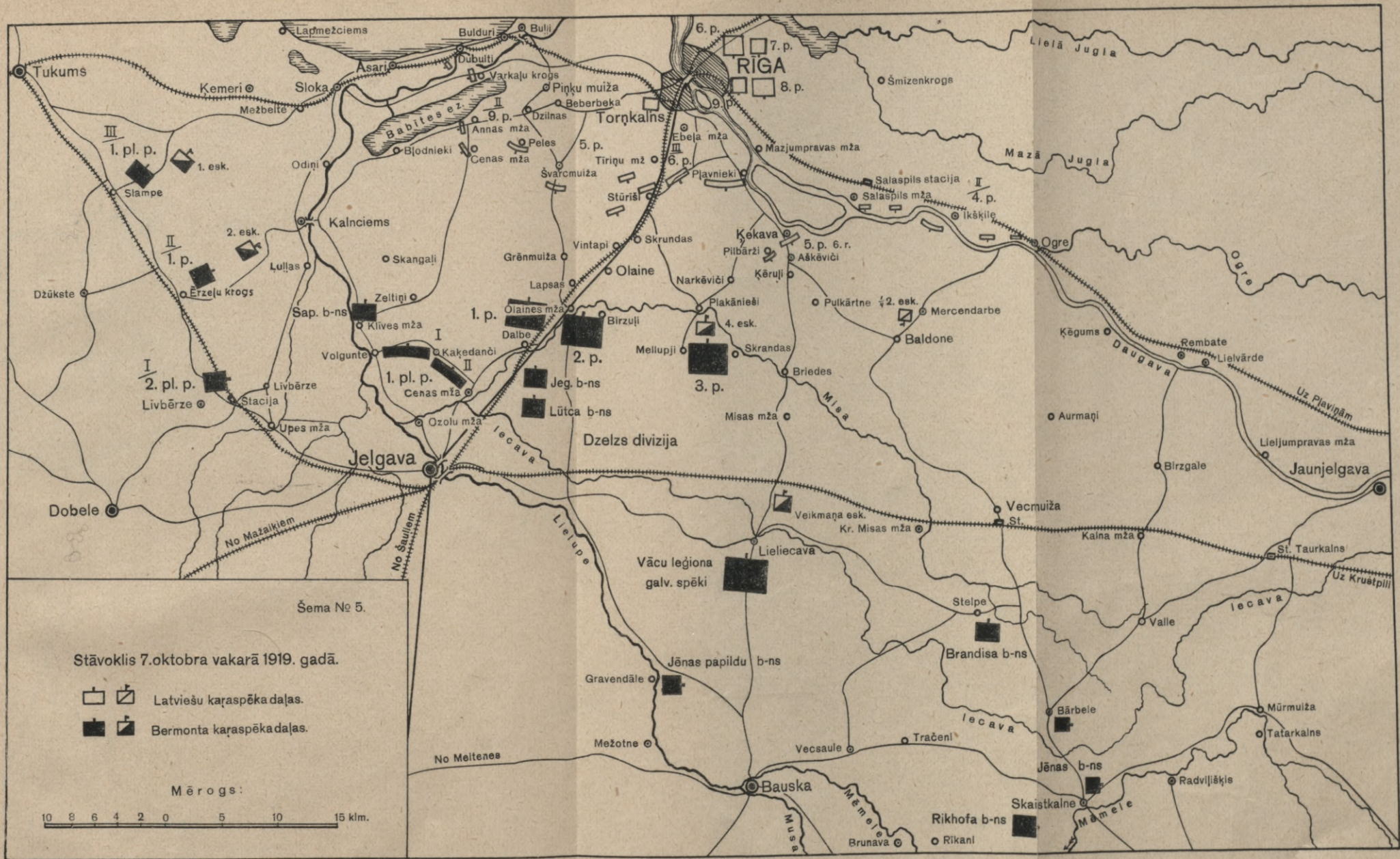
Stāvoklis 1919. gada augusta sākumā.

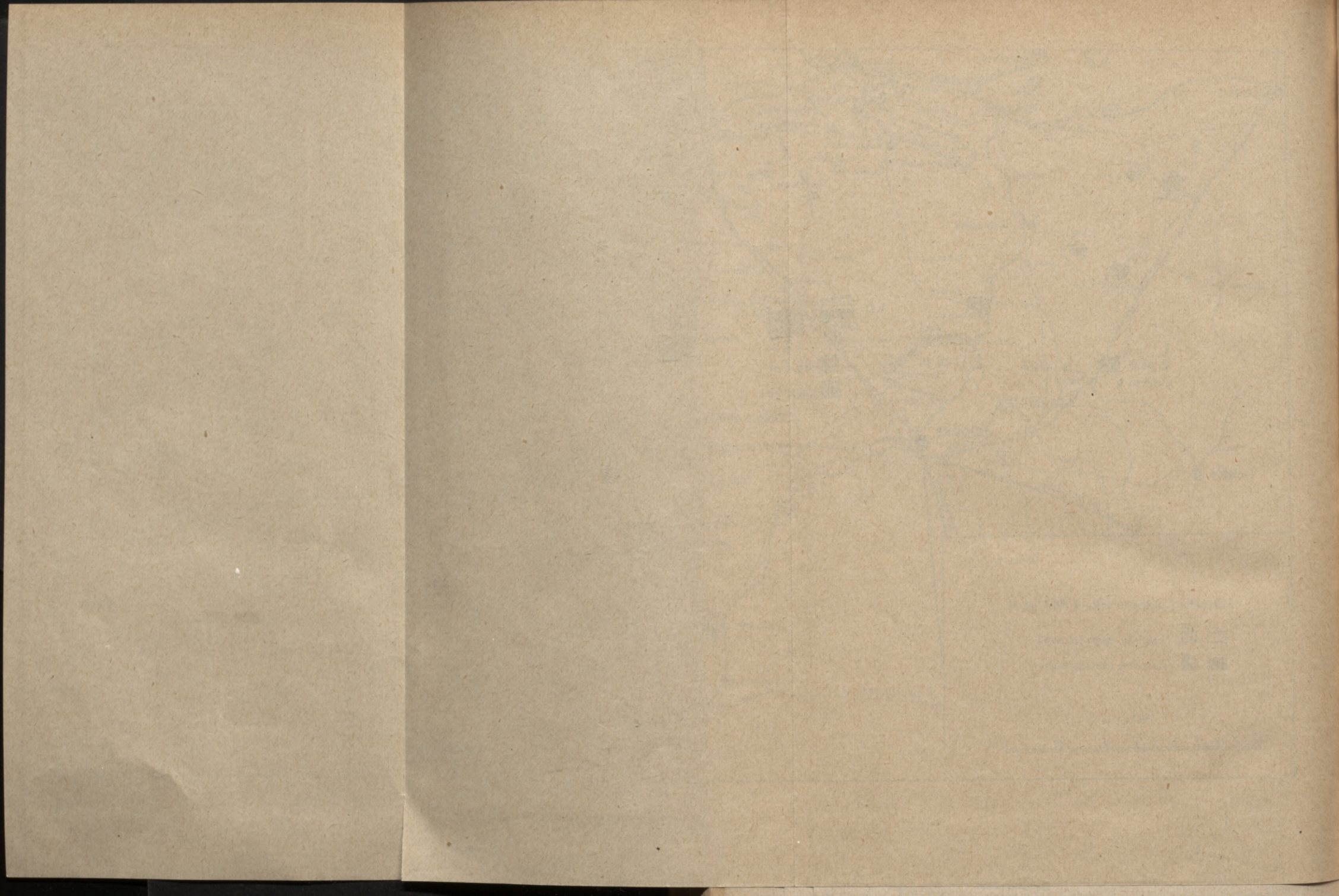
		Latvieši
		Lietuvieši
		Lielinieki

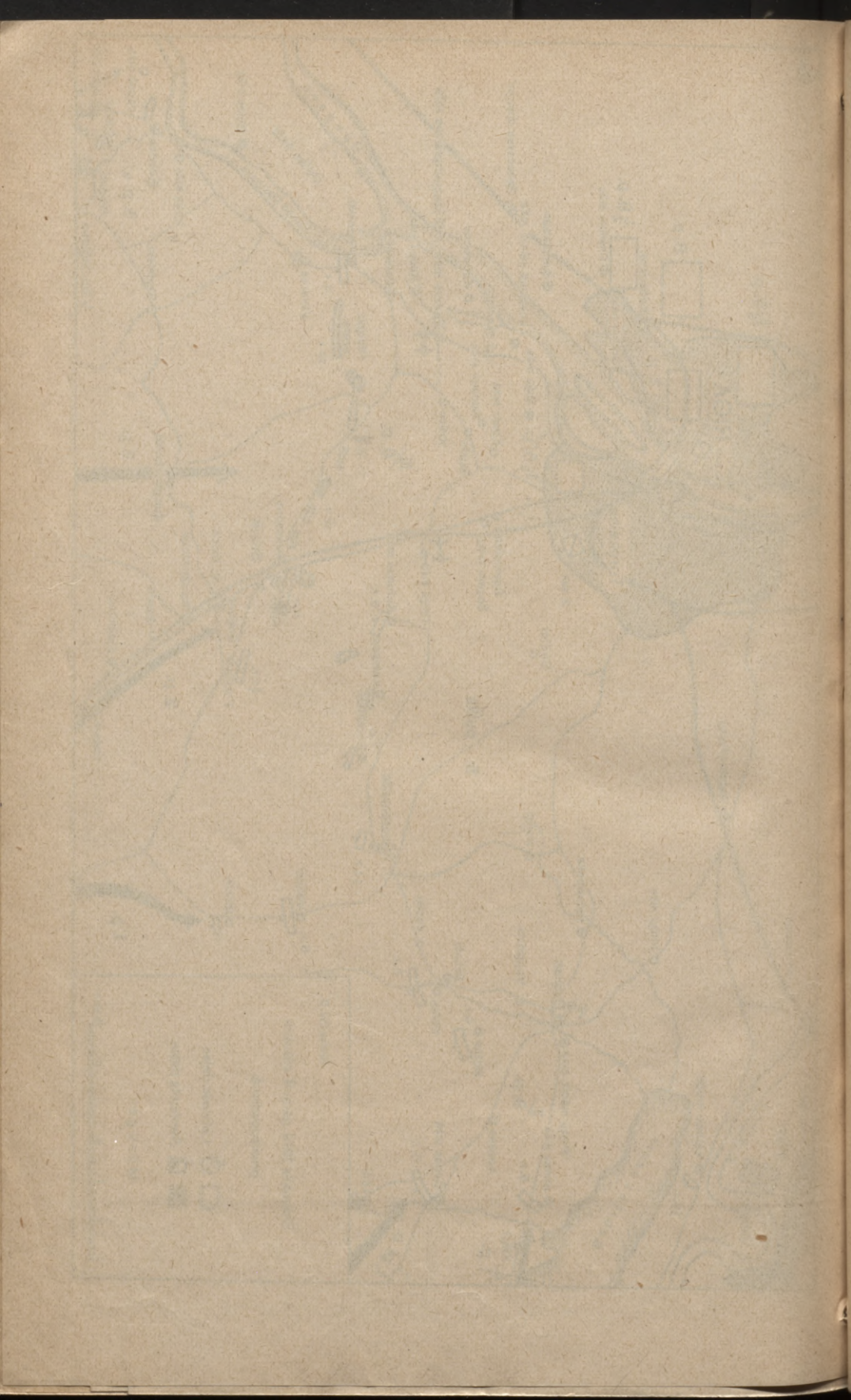
Mērogs:

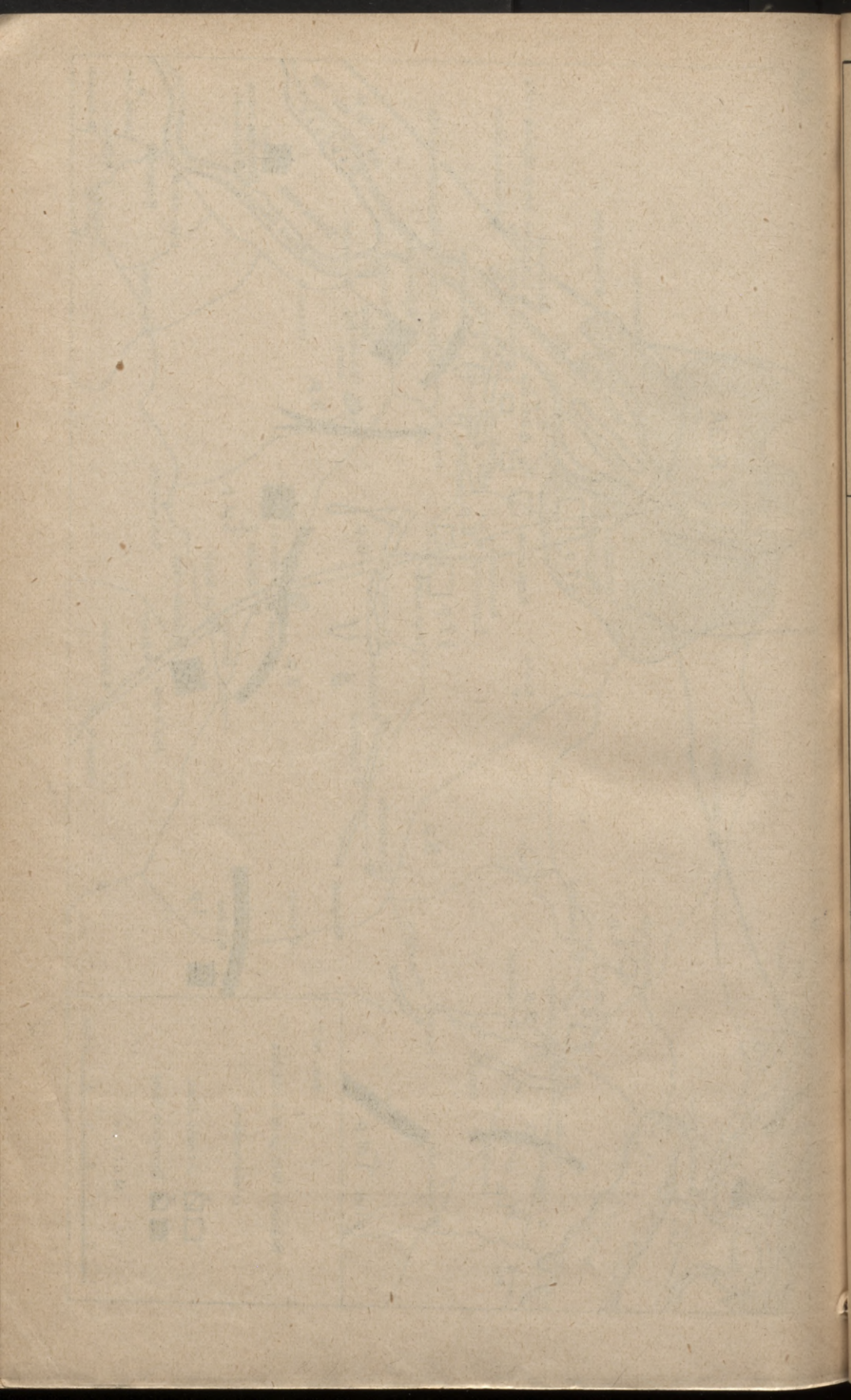
1 0 1 2 3 4 5 km.

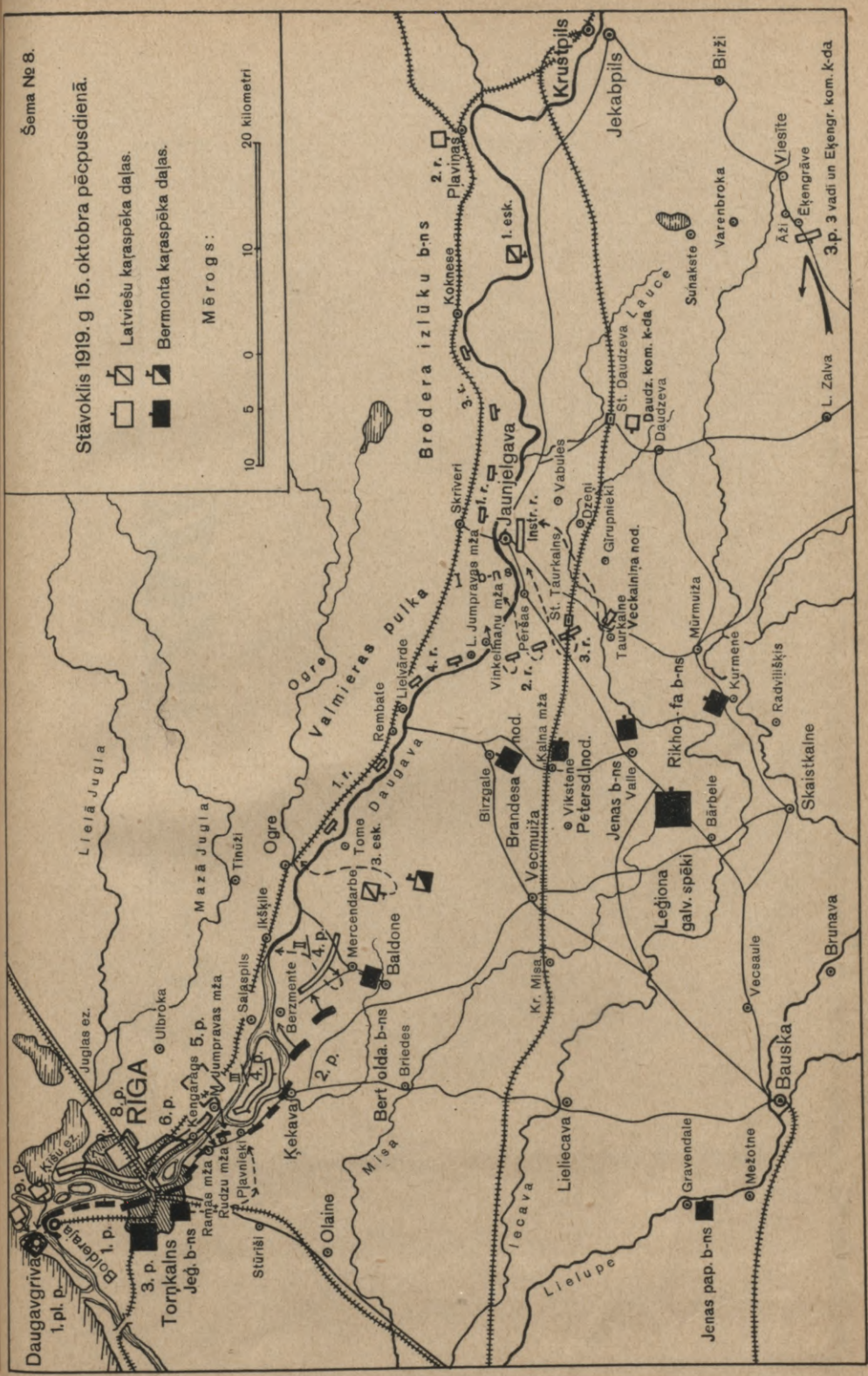
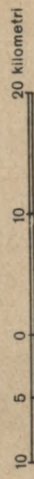

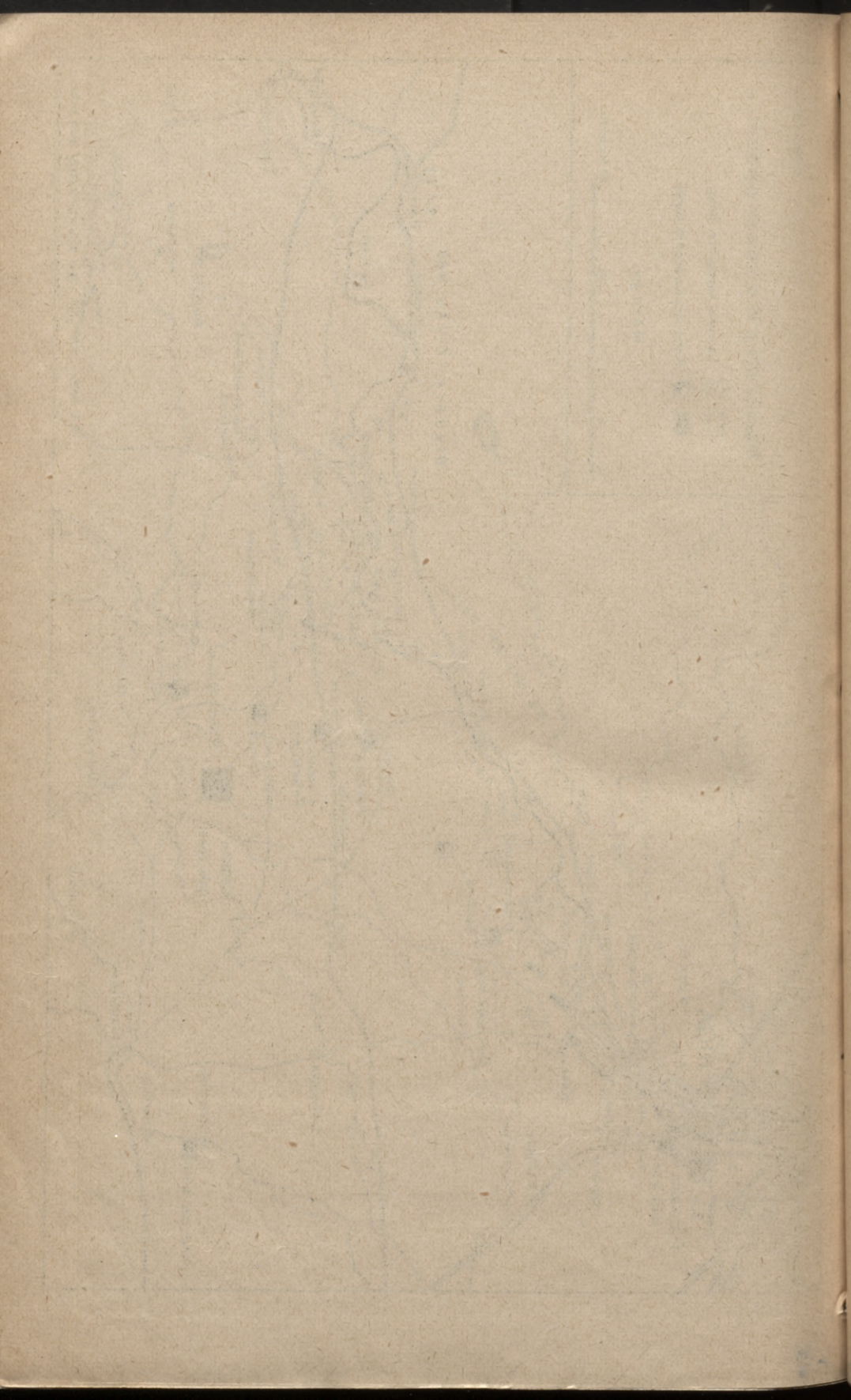

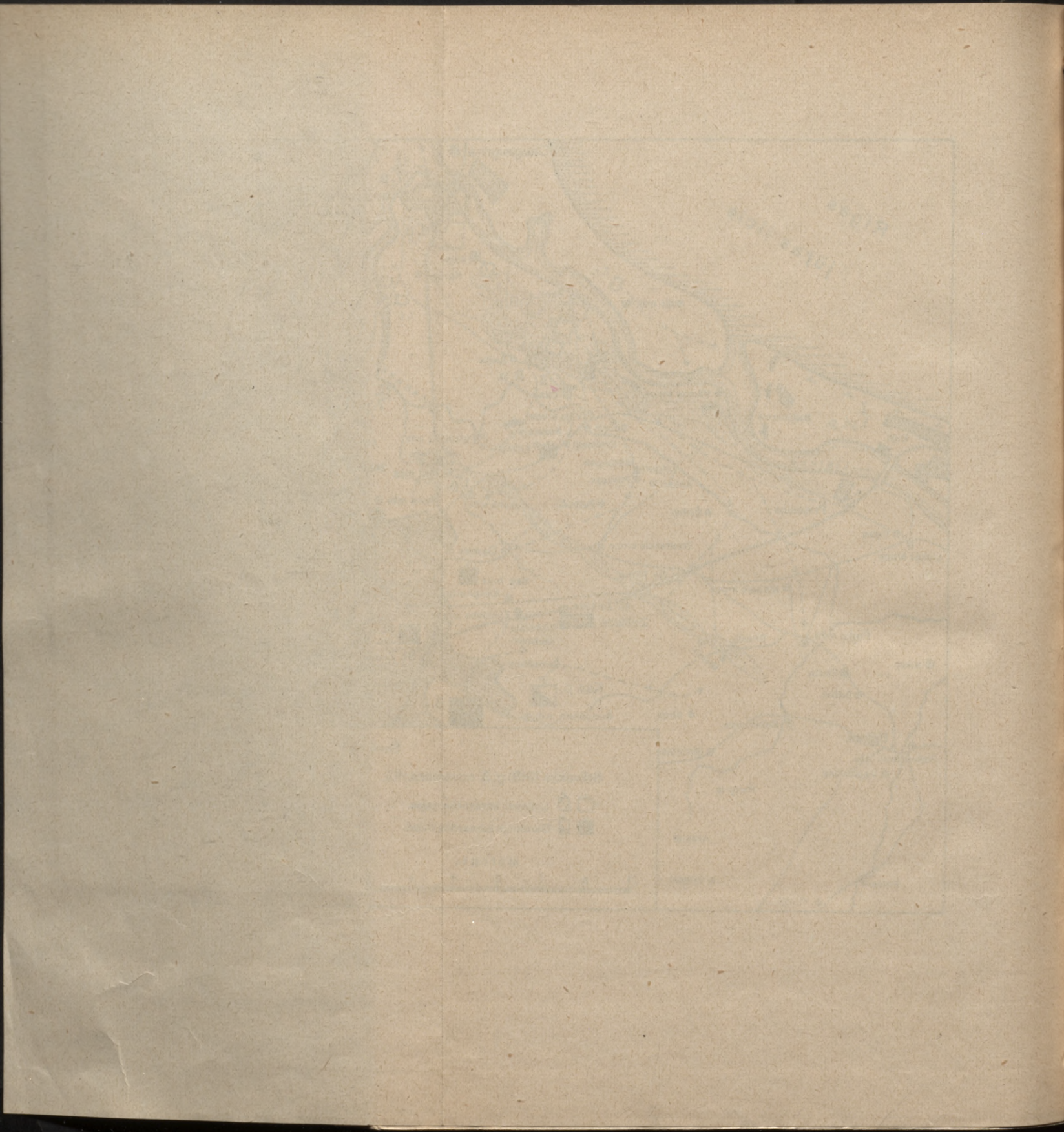
Stāvoklis 1919. g. 15. oktobra pēcpusdienā.

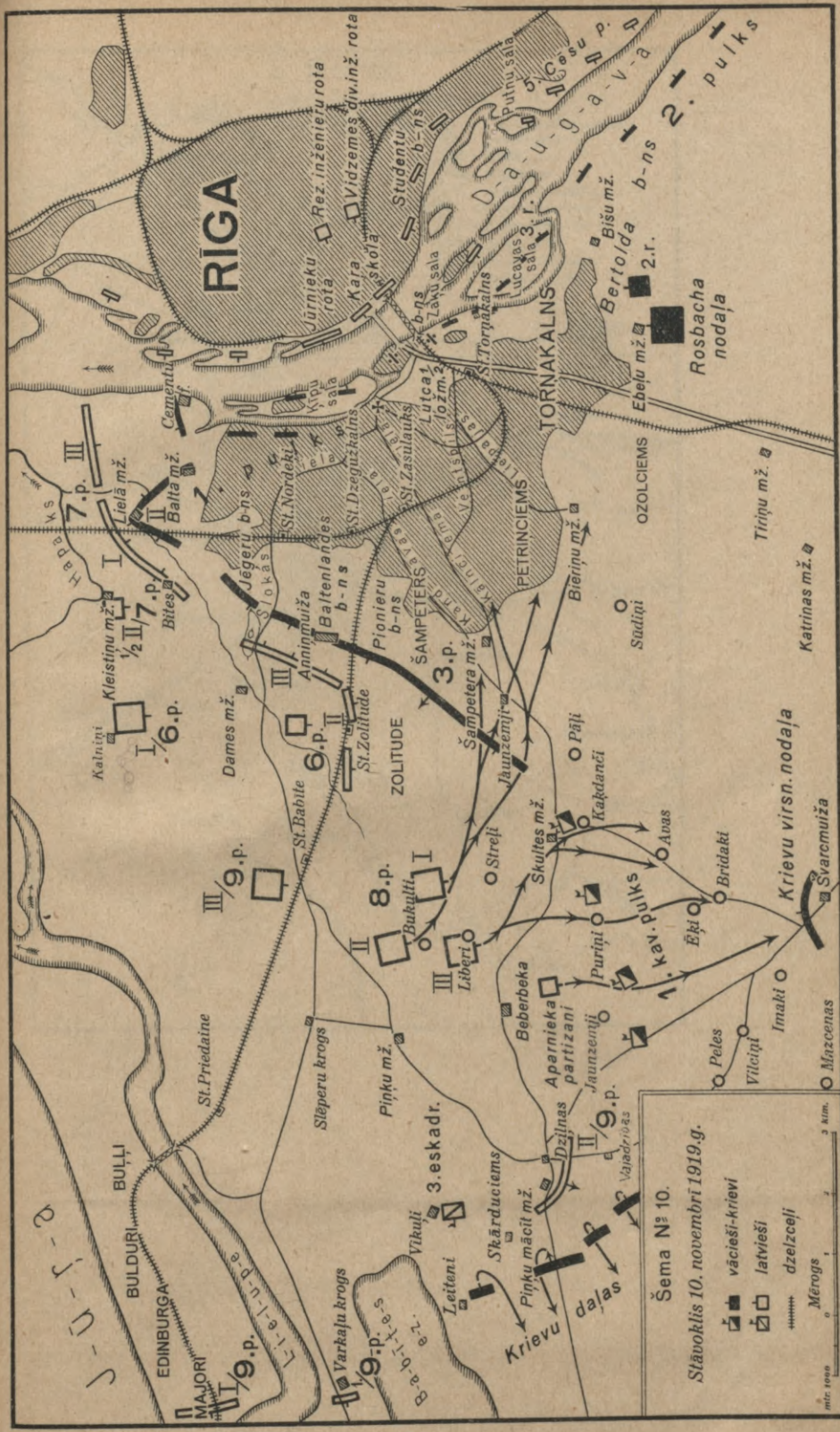
- Latviesu karaspēka daļas.
- Bermonta karaspēka daļas.

Mērogs:

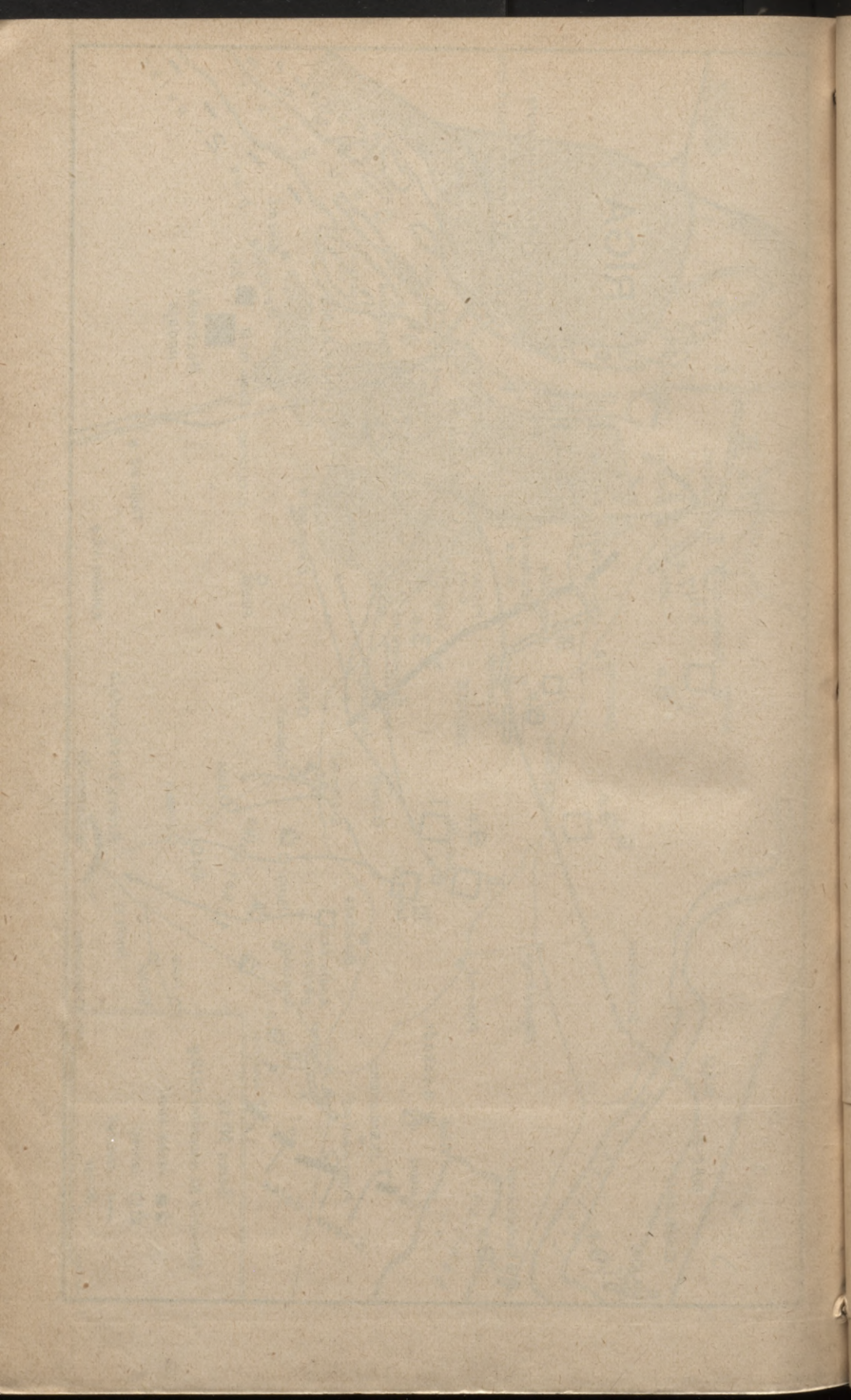

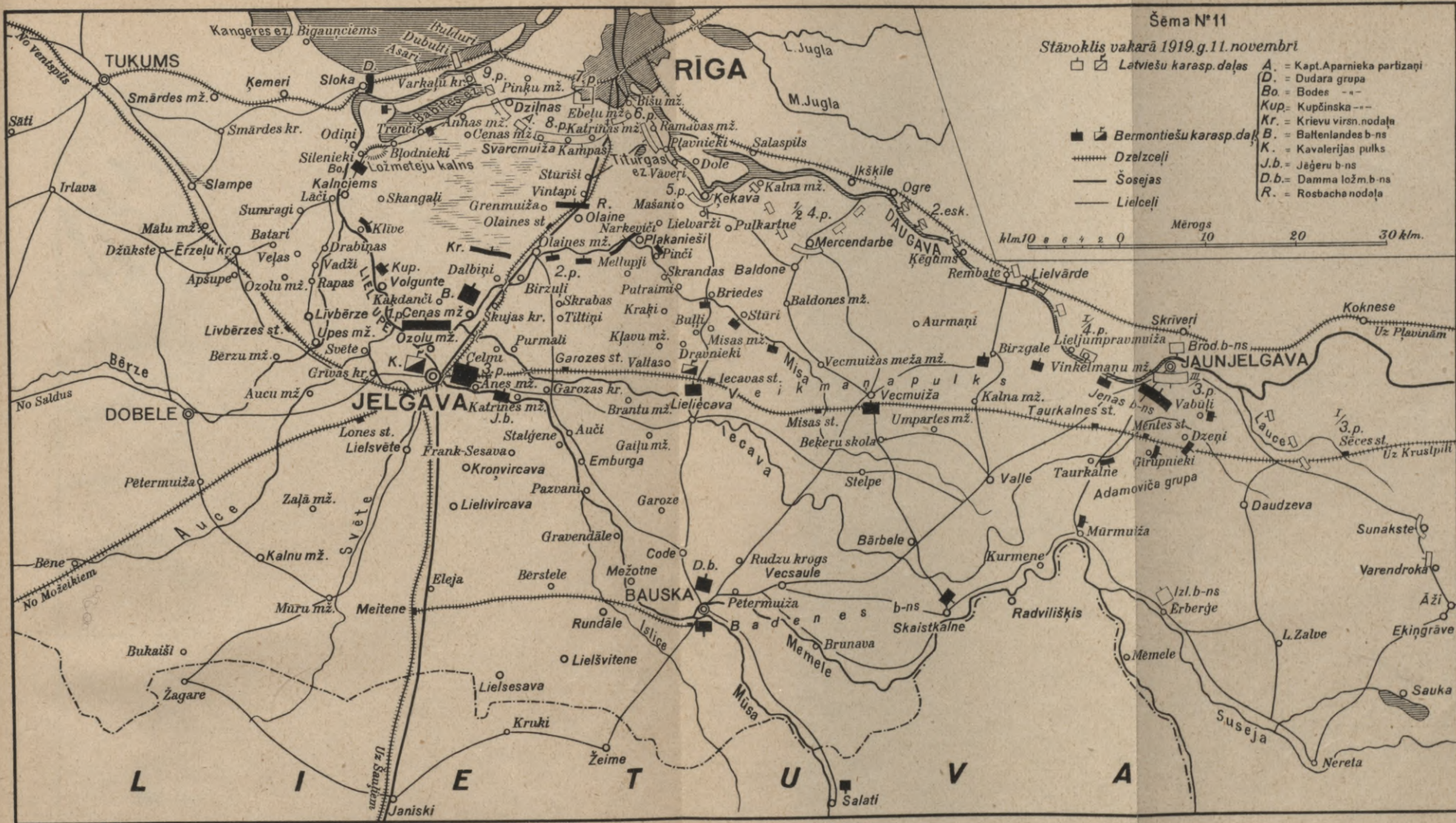

Šema № 10.
 Stāvoklis 10. novembrī 1919.g.
 ■ vācieši-krievi
 □ latvieši
 + dzelzceļi
 Mērogs 1:10000
 3 km.

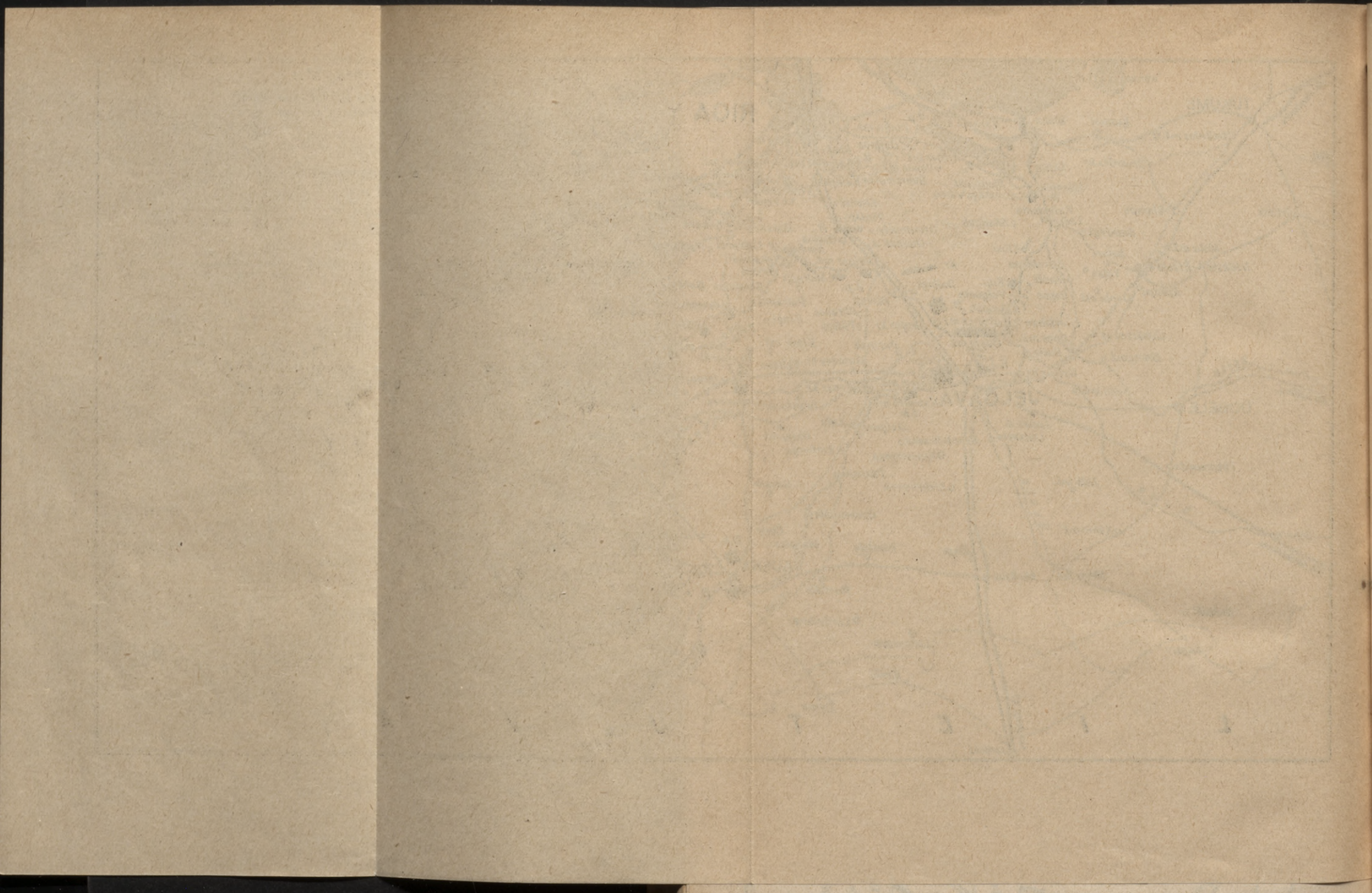
Šēma N°11

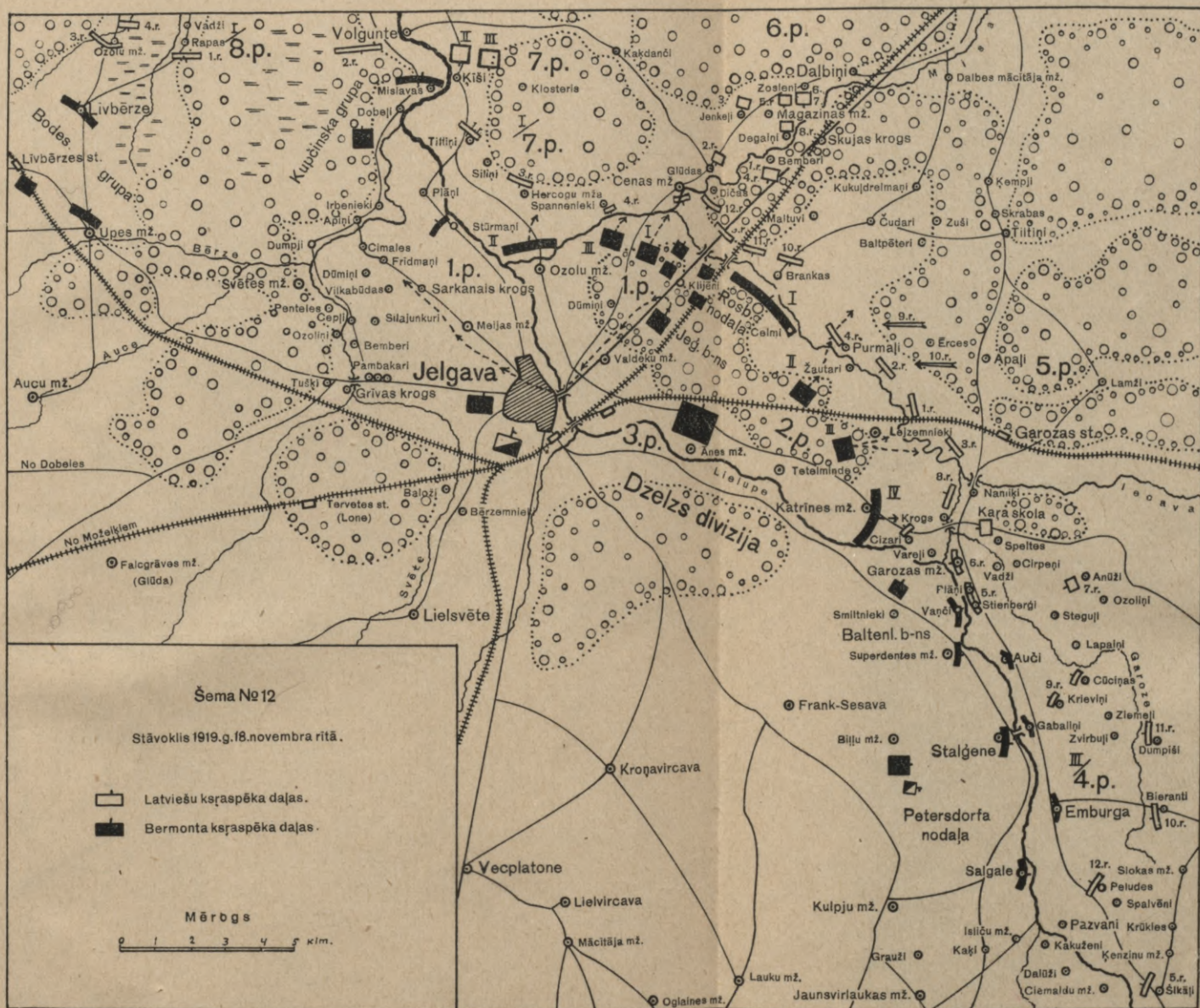
Stāvoklis vakarā 1919.g.11.novembrī

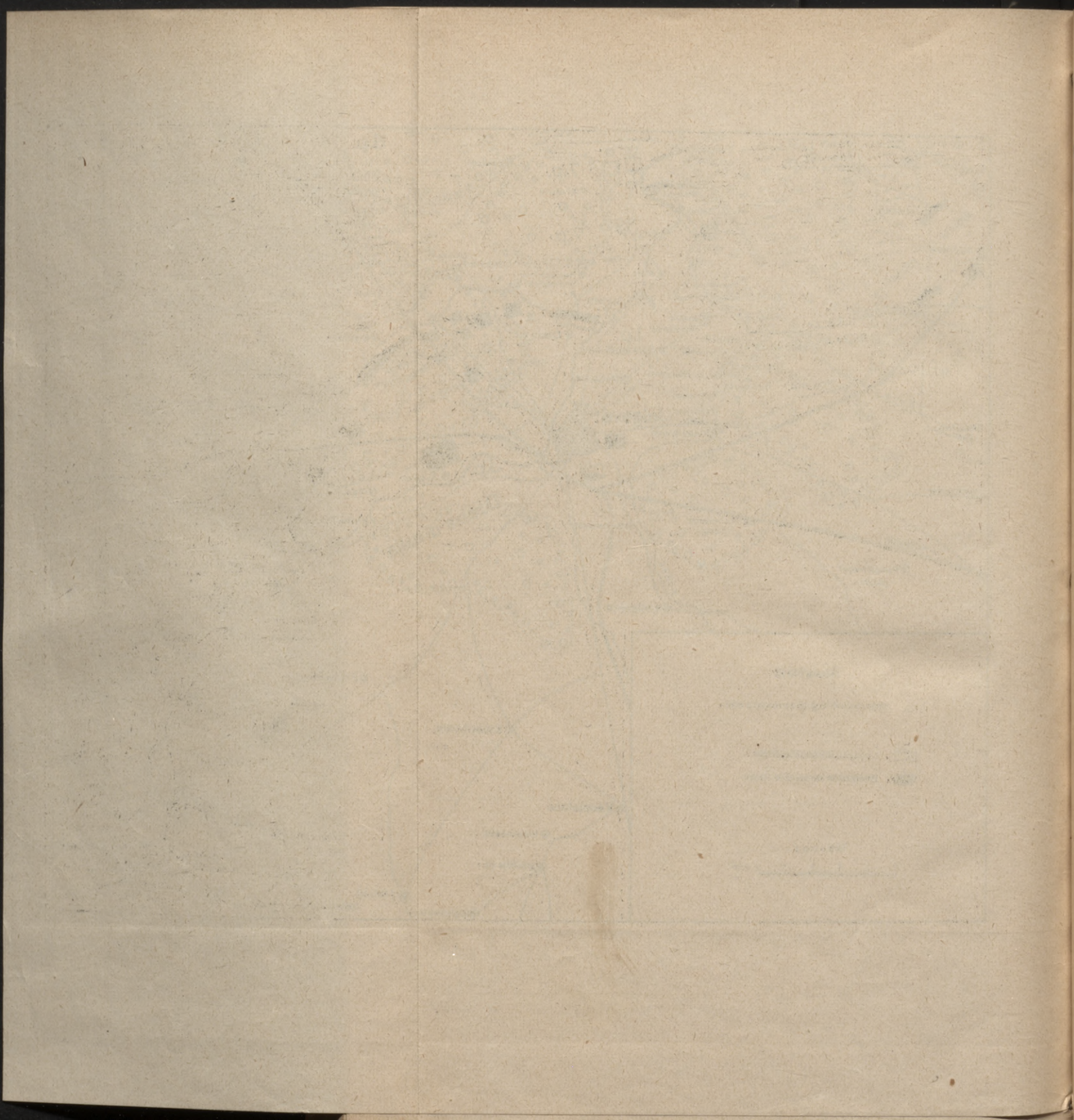
- □ Latviešu karasp. daļas
- Bermontiešu karasp. daļas
- Dzelzceļi
- Šosejas
- Lielceļi
- A. = Kapt. Aparņieka partizāni
- D. = Dudara grupa
- Bo. = Bodes
- Kup. = Kupčinska
- Kr. = Krievu virsn. nodaļa
- B. = Baltlandes b-ns
- K. = Kavalerijas pulks
- J.b. = Jēģeru b-ns
- D.b. = Damma ložm.b-ns
- R. = Rostbache nodaļa

Mērogs 10 20 30 km.

L I E T U V A

Šema № 14.

Stāvoklis 1919. g. 14. novembra ritā.

☐ ☑ Latviešu karaspēka daļas.

■ ☑ Bermonta karaspēka daļas.

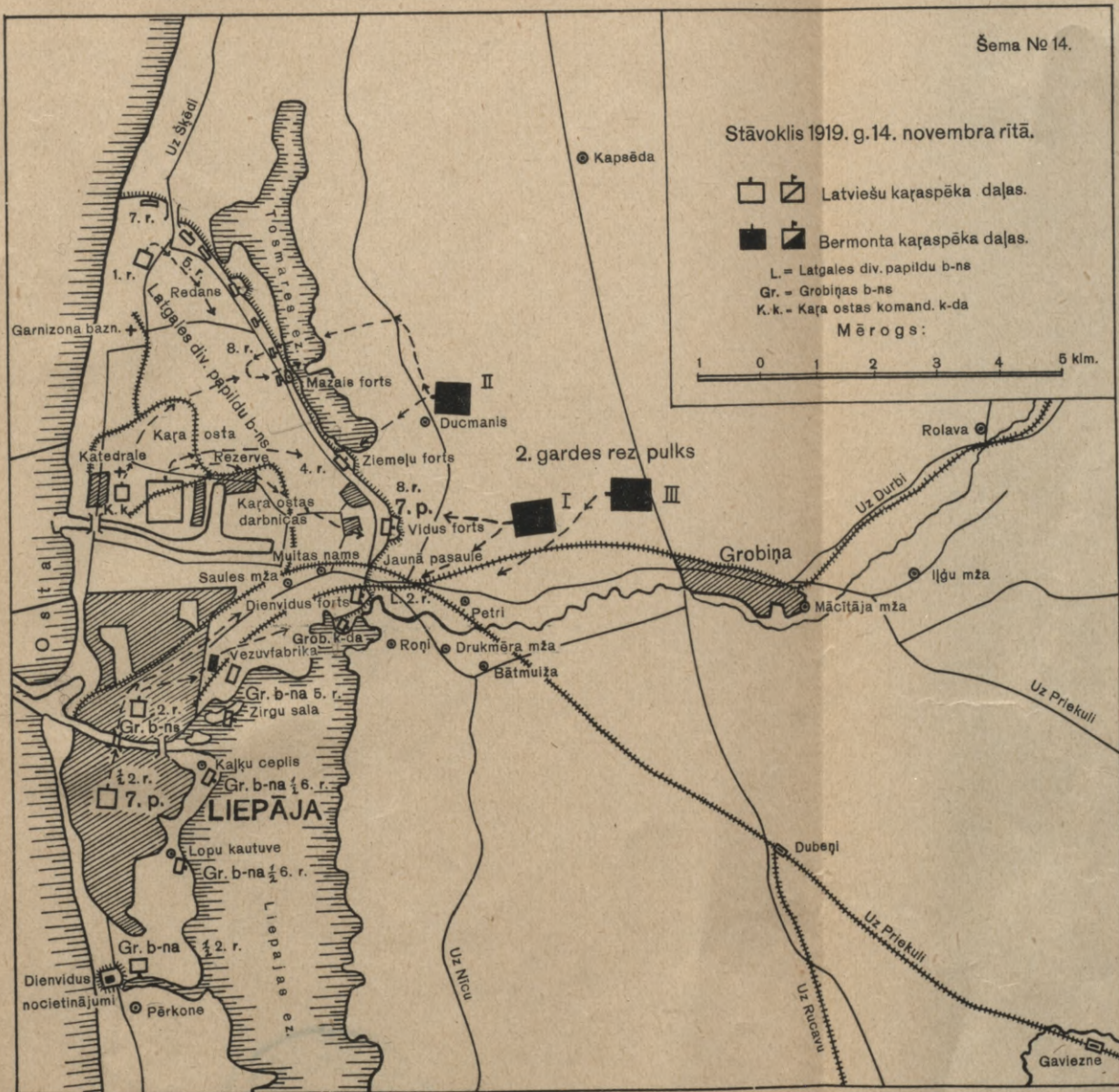
L. = Latgales div. papildu b-nis

Gr. = Grobiņas b-nis

K.k. = Kara ostas komand. k-da

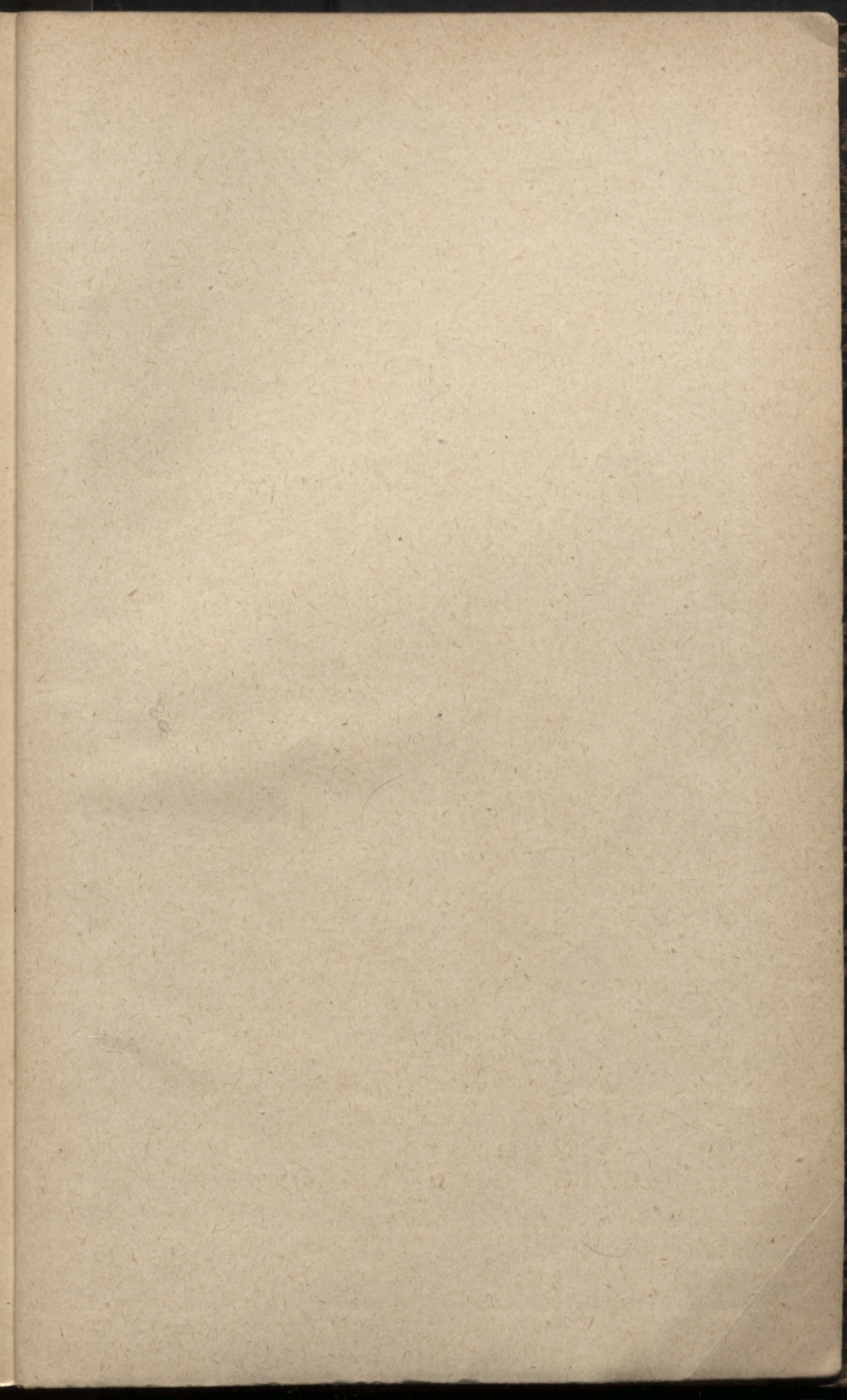
Mērogs:

1 0 1 2 3 4 5 km.

2689

28. AUG. 1931

30

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306055025

[4-]

sent.